

600039690X

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ,

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ,
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΙΑΚΩΒΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ.

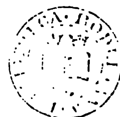
ΩΝ Ο Α΄. ΔΙΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Ο Β΄. ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΚΑΙ Ο Γ΄. ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΤΕ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΜΗ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ·

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΕΡΜΟΥ ΑΡΙΘ. 214.

1853.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ἐκ τῶν πρωτίστων, τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ τῶν ἐπωφελεστάτων γνώσεων, ὅσας πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἡ γνῶσις τῆς πατρίδος εἰς ἣν ἐγεννήθη καὶ τῆς χώρας εἰς ἣν κατοικεῖ. Ὅσον μικρὰ, ὅσον εὐτελὴς καὶ ἂν ᾖ ἡ πατρὶς ἑκάστου ἀνθρώπου, ὀφείλει νὰ τὴν γνωρίζῃ ἐν μικρᾷ σφαίρᾳ· καθ' ὅσον δὲ τύχῃ μεγάλη καὶ ἐπίσημος, κατὰ τοσοῦτο πρέπει ἕκαστος φιλότιμος πατριώτης ἐκτείνων ὅσον τὸ δυνατὸν τὸν κύκλον τῶν ἀνερευνήσεων καὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς ἐπισημότητος ἐκείνης, νὰ περιλάβῃ βαθμηδὸν τὸ ὅλον τῶν περὶ αὐτῆς γνώσεων, ἐξακριβῶν ὅσον ἔνεστι τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, ἤτοι τὴν παναρχαίαν μυθολογικὴν ἢ προϊστορικὴν, τὴν ἱστορικὴν καὶ πολιτικὴν μετὰ τῆς ἀλληλουχίας τῶν διαφόρων φάσεων καὶ περιπετειῶν, ὅσαι ἐπέφερον τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν κατάπτωσιν αὐτῆς, τὰ διάφορα κατὰ τόπους πολιτεύματα, τὰ ἐνοικήσαντα ἔθνη, τὰς μεταναστεύσεις, τὰς ἀποικίας, τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν, τὰ προϊόντα, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, τοὺς κατὰ πᾶν εἶδος διαπρέψαντας ἄνδρας, καὶ τέλος τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν καὶ τὴν στατιστικὴν αὐτῆς. Πρὸς κτῆσιν δὲ

τῶν γνώσεων τούτων καὶ τῆς δι' αὐτῶν καταρτίσεως τῆς γενικῆς ἰδέας τοῦ ὅλου ἀπαιτοῦνται οὐ μόνον ἡ θέλησις καὶ ἡ πεποίθησις τῆς ἀνάγκης τῆς κτήσεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας, ἀλλὰ καὶ μέσα πολλὰ καὶ βοηθήματα ἰσχυρὰ, ὧν ἡ σπάνις ἢ καὶ κατὰ πολλὰ ἡ παντελὴς σχεδὸν ἔλλειψις ἀμβλύνει καὶ τὴν θερμοτέραν καὶ εἰλικρινεστέραν προαίρεσιν. Ἡμεῖς, οἱ πολλαχοῦ μὲν γεννηθέντες, κοινῶς δὲ μετὰ πάντων τῶν ὁμογενῶν καὶ συναδελφῶν ἡμῶν συμπαθόντες, συναγωνισθέντες, συνθυσιασθέντες, συναπολέσαντες πᾶν εἴ τι τιμαλφέστερον ἐν τῷ βίῳ, καὶ, ὅσον καὶ ἂν ἡ μοχθηρία τινῶν διασχίσασα τὸ ἔθνος, ἠθέλησε νὰ ἀποκηρύξῃ καὶ νὰ ἀποξενώσῃ μέρος αὐτοῦ, συντελέσαντες ὅσον καὶ ὅπως ἕκαστος ἐδυνήθη εἰς τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν, ἔχομεν κοινὴν πατρίδα τὴν καὶ πάλαι καὶ νῦν εὐκλεῆ καὶ περίδοξον Ἑλλάδα· ἀλλὰ τὴν γνωρίζομεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀπαντῶμεν ἐρείπια πόλεως· ἀλλὰ τίς ἦν αὕτη; τίνες καὶ πότε τὴν ἔκτισαν; τίνας οἰκήτορας ἔσχε; τίνας περιῆλθε περιπετείας τῆς τύχης καὶ πῶς κατέστη ἐρείπιον; βλέπομεν λείψανα ναοῦ καὶ στήλας τινὰς περικαλλεῖς ἱσταμένας ἔτι ὀρθάς· ἀλλὰ τίς νοῦς τὸν ἐσχεδίασε; τίνες χεῖρες εἰργάσθησαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ; πατοῦμεν τὴν γῆν, θεωροῦντες μηχανικῶς καὶ ἀδιαφόρως τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς· ἀλλὰ τίνων ἡρώων, τίνων σοφῶν, τίνων ἐνδόξων ἀνδρῶν κόνιν καλύπτει ἄρα τὸ ἔδαφο; τοῦτο; πᾶσα γωνία, πᾶσα σπιθαμὴ γῆς ἔσχε τὴν μυθολογίαν ἢ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς· τὰ ὄρη, τὰ δάση, οἱ ποταμοὶ, αἱ κρῆναι ἔσχον τὰς ἀλληγορικὰς θεότητας αὐτῶν· αἱ πόλεις, αἱ κῶμαι, αἱ νῆσοι ἔσχον τοὺς ἥρωας, τοὺς φιλοσόφους, τοὺς νομοθέτας, τοὺς στρατηγοὺς, τοὺς μεγάλους ἄνδρας αὐτῶν· ἡ Ἑλλὰς δὲ αὕτη σύμπασα θεωρουμένη κατὰ τὴν ὁλοσχέρειαν αὐτῆς,

ἀφ' οὗ ἐκ τῆς παλαιτάτης ἀγρίας καὶ νηπιώδους, οὕτως εἰπεῖν, καταστάσεως ἀναδειχθεῖσα βαθμηδὸν ἡ ἑστία τῶν φώτων, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τῆς οἰκουμένης, ἔφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς δόξης καὶ τῆς εὐκλείας, κατέπεσεν εἰς τὸ βάραθρον τῆς μηδαμινότητος ἐν ᾧ κατέκειτο αἰῶνας, ἕως οὗ ἐσχάτως ἀνεγεννήθη καὶ αὖθις ὡς φοῖνιξ ἀπὸ τῆς τέφρας αὐτῆς· πῶς δὲ καὶ πόθεν καὶ κατὰ συνέπειαν τίνων ἀλληλενδέτων περιπετειῶν αἱ μεγάλαι αὐταὶ ἀλλοιώσεις; ὁποία δὲ ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις αὐτῆς; ταῦτα πάντα τὰ γνωρίζομεν; ναί, τινὲς τῶν φιλομαθεστέρων καὶ φιλοπονωτέρων ἐξ ἡμῶν ἔλαβον ἴσως ἔνθεν κἀκεῖθεν γνώσεις τινὰς μερικάς, ἀλλὰ πῶς; σποράδην, ἀσυνδέτους, ἀσυναρτήτους, ἄνευ σειρᾶς ἢ ῥυθμοῦ ἢ τάξεως καὶ οὐδαμῶς ἑπομένως συντελούσας εἰς καταρτισμὸν τῆς ἀπαιτουμένης γενικῆς ἰδέας τοῦ ὅλου· πόθεν δὲ αὕτη ἡ μεγάλη ἀτέλεια τῶν γνώσεων;. ἐξ ἀμελείας; ἐξ ἀβελτηρίας; ἐξ ἀνεπιτηδειότητος νοητικῆς; ποσῶς. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο φύσει εὐφυές, ὀξύνουν, φιλομαθές, φιλόπονον, δεκτικὸν πάσης καλλιεργείας πνευματικῆς, πάσης τελειοποιήσεως· ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων καὶ τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων. Ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, ἡ λαβοῦσα τὰ πρῶτά της φῶτα παρὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐκείνη ἀκμάζει σήμερον, ἐκείνη ἔχει καὶ ἀκαδημίας λαμπράς, καὶ πανεπιστήμεια, καὶ βιβλιοθήκας πλουσίας, καὶ ἄνδρας σοφούς, καὶ καθηγητὰς πεπαιδευμένους, καὶ συγγραφεῖς κατὰ πᾶν εἶδος διακεκριμένους, καὶ μέσα πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ ἀνίχνευσιν πάσης ὑποκρυπτομένης ἀληθείας, καὶ πρὸς νέας ἀνακαλύψεις, καὶ πρὸς πᾶν εἴ τι συντείνει πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Ἡμεῖς δὲ κατατρυχόμενοι κατὰ τέσσαρας

περίπου αἰῶνας ὑπὸ ζυγὸν δουλείας καὶ ἀπολέσαντες τὰ πάντα ἐκτὸς τῆς συναισθήσεως τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καί τοι δεδουλωμένης ὑπάρξεως, ὁποῖα μέσα ἐδυνάμεθα μέχρι τοῦδε νὰ ἔχωμεν; ἔτι ὡς χθὲς ἐφέρομεν τὸν βαρύτατον σιδηροῦν κλειόν, καὶ τὰ στίγματα αὐτοῦ σώζονται ἔτι ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἡμῶν. Μόλις ἀνεζήσαμεν, μόλις, χάρις εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν, εἰς τὴν μεγαλοφροσύνην, καὶ ἀπόφασιν, καὶ ἀπαράμιλλον καρτερίαν τῶν νεωτέρων ἡρώων ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν γενναίαν σύμπραξιν τῶν προστατίδων μεγάλων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, ἀνεκύψαμεν τέλος, καὶ ἠξιώθημεν, καταταχθέντες μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, νὰ ἔχωμεν βασίλειον Ἑλληνικὸν καὶ Βασιλέα ἀγαθοποιὸν καὶ φιλόστοργον ἀγαπῶντα τὸ ἔθνος καὶ λατρευόμενον ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' εὑρισκόμεθα ἔτι εἰς τὰ σπάργανα, καὶ ἂν καὶ κατετέθησαν ἤδη εἰς τὴν φύσει προαγωγὸν παντὸς καλοῦ καὶ μεγάλου Ἑλληνικὴν γῆν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς κατὰ πάντα προϊόντος τοῦ χρόνου ἐλπιζομένης προόδου καὶ βελτιώσεως, ἂν καὶ ἔχωμεν ἤδη καὶ πανεπιστήμιον, καὶ ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, καὶ διάφορα σχολεῖα καὶ ἐκπαιδευτήρια, καὶ καθηγητὰς καὶ διδασκάλους πεπαιδευμένους, καὶ νεολαίαν ὀργῶσαν πρὸς τὴν μάθησιν, ἀλλ' ἀπέχομεν ἔτι πολὺ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐλπιζομένης ἀκμῆς, καὶ τὰ πάντα πρὸς τὸ παρὸν εἰσὶ μικρά, δυσχερῆ, δυσεπιχείρητα καὶ δυσεξέργαστα.

Αναλογιζόμενος ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν δυσχέρειαν ταύτην, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ γνωρίσῃ ἅπαξ τὸ ἔθνος πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν διὰ τῶν ἀγώνων καὶ προσπαθειῶν αὐτοῦ ἀναγεννηθεῖσαν πατρίδα του, ἀπεφάσισα νὰ ἀναλάβω ἐγὼ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου τούτου καθήκοντος, καὶ ἂν καὶ γνωρίζων τὸν ὄγκον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὰς ἃς

ἔμελλον νὰ ἀπαντήσω δυσυπερβάτους δυσκολίας διά τε τὸ μέγεθος τοῦ πράγματος καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητα καὶ ἀτέλειαν τῶν βοηθημάτων, δὲν ἀπεδειλίασα, ἀλλὰ θαῤῥῶν ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἀσχοληθεὶς κατὰ εἰκοσαετίαν σχεδὸν, ὁτὲ μὲν κατὰ συνέχειαν, ὁτὲ δὲ κατὰ μεγάλα διαλείμματα προελθόντα ἐκ δυσχερῶν βιωτικῶν περιπετειῶν, δὲν κατέθεσα αὐτὸν, ἕως ὅτου ἀπεπεράτωσα τὸ σκοπούμενον ἔργον· εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ὅσον ἐνδέχεται ἀκριβὴς ἀρχαιολογικὴ, ἱστορικὴ, γεωγραφικὴ, τοπογραφικὴ καὶ στατιστικὴ περιγραφὴ πάσης τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας, τῆς ἤδη ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Τὸ σύγγραμμα διαιρεῖται εἰς τρεῖς τόμους ὧν ὁ πρῶτος διαλαμβάνει τὴν Στερεὰν ἤτοι τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὁ δεύτερος τὴν Πελοπόννησον καὶ ὁ τρίτος τὰς Νήσους καὶ τὸν πίνακα· συμπεριελήφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ ἐκτὸς τῶν ἐλευθέρων νήσων καὶ αἱ διατελοῦσαι ἔτι ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριότητα, καὶ αἱ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Ἰωνικὴν Ἑπτάνησον, ὡς γνήσιαι Ἑλληνίδες. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀκολουθῶ τὴν ἑξῆς τάξιν = Ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἑκάστης ἐπαρχίας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν διαίρεσιν, καὶ ἀπὸ τῆς γεωγραφικῆς ἐκθέσεως, προβαίνω ἀπὸ τῶν παναρχαίων προϊστορικῶν αἰώνων εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, καὶ διερχόμενος πάντας τοὺς ἀλληλενδέτους κρίκους τῶν διαφόρων φάσεων καὶ μεταβολῶν καὶ μεταπτώσεων, τελευτῶ εἰς τὴν παρακμὴν, τὴν ὑποδούλωσιν ἢ τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν αὐτῆς, καὶ τότε μεταβαίνω εἰς τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν αὐτῆς, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ὀνόματος σημειουμένου δι' ἀστερίσκου. Περιγράφω δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ὄρη, ἀκρωτήρια, πόλεις, κώμας, χωρία, ποταμοὺς, λίμνας, λιμένας κτλ. ἔτι δὲ περι-

γράφω ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἢ πόλει τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν νεωτέρων τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα συμβάντα, τοὺς μᾶλλον διαπρέψαντας ἐξόχους ἄνδρας, τὰς δημοσίας οἰκοδομὰς, ὡς ναοὺς, θέατρα, γυμνάσια κτλ. ἢ τὰ ἐρείπια αὐτῶν· ἰδίως δὲ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς νεωτέρᾳ Ἑλλάδι περιλαμβάνω πάσας τὰς σήμερον οἰκουμένας πόλεις ἢ κώμας, καὶ πάντα ἐν γένει τὰ χωρία, κατὰ τὴν κατ' ἐπαρχίας καὶ δήμους ἐνεστῶσαν διαίρεσιν τοῦ βασιλείου, ὡς καὶ τὸν πληθυσμὸν, τὰ προϊόντα, τὰ δημόσια καταστήματα, καὶ τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν ἀρχαίων· ἀντιπαραθέτω δὲ ἀεὶ τὰ νεώτερα τοπικὰ ὀνόματα πρὸς τὰ ἀρχαῖα, ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐπιδέχονται ἀντιπαράθεσιν, διότι τινὰ μὲν τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων, ὡς ὅλως ἐκλειπόντων τῶν τόπων, δὲν ἔχουσιν ἀντιστοιχοῦντα νεώτερα· ἄλλα δὲ νεώτερα καὶ μάλιστα τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων ὡς κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους οἰκοδομηθέντων δὲν ἔχουσιν ἀντιστοιχοῦντα ἀρχαῖα καὶ ἄλλα πάλιν διετηρήθησαν ἀναλλοίωτα, ὡς Ἀθῆναι, Αἴγινα, κτλ. πολλαὶ δὲ πόλεις ἀρχαῖαι ἀποβαλοῦσαι τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν, ἐκαλοῦντο μέχρι πρὸ μικροῦ διὰ κοινῶν χυδαϊκῶν ὀνομάτων, ὡς ἡ Τροιζὴν ἐκαλεῖτο Δαμαλᾶς, ἡ Ἑρμιόνη Καστρὶ, καὶ πολλὰ ἄλλα· ἀλλ' ἤδη ἀνέλαβον αὖθις τὰ ἀρχαῖα. Θέτω δὲ ἀμφότερα πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως καὶ κοινοτέραν κατάληψιν.

Τὰ κύρια βοηθήματά μου εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην διὰ μὲν τὰ ἀρχαῖα ἦσαν, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ξενοφῶν, κατὰ πολὺ μέρος ὁ μέγας Ὅμηρος, ὁ Στράβων, ὁ Παυσανίας, ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, ὁ Ἁλικαρνασεὺς Διονύσιος, ὁ Πολύβιος, καθ' ὃ μέρος ἕκαστος ἐπραγματεύθη, πρὸς δὲ καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος, καὶ οἱ μικροὶ γεωγράφοι, ὡς ὁ Σκύλαξ, ὁ Σκύμνος, καὶ πάντες σχεδὸν ἐν γένει ὅσων τὰ

υγγράμματα σώζονται, διότι πολλοὶ μὲν ἔγραψαν, ἀλλὰ :ινῶν, ὡς τοῦ Ἑκαταίου πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Πυθέου μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, Μαρίνου τοῦ Τυρίου, τοῦ πρώτου διορίσαντος τὰ μήκη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου, καὶ ἄλλων τὰ συγγράμματα κατὰ δυστυχίαν ἀπώλοντο, ἢ ἀποσπάσματα μόνον αὐτῶν ἔμειναν, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ Ἱππάρχου καὶ ἄλλων. Διὰ δὲ τὰ νεώτερα καὶ διὰ τὸν παραλληλισμὸν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὴν σκοτεινὴν καὶ δυσχερῆ, καὶ πολλάκις ἀμφιβαλλομένην καὶ διχογνωμουμένην, καὶ ἀναποφάσιστον ἀνεύρεσιν καὶ τοποθέτησιν τῶν ἀρχαίων πόλεων, καὶ τῶν ναῶν, καὶ τῶν ἄλλων καταστημάτων, ἐκ μὲν τῶν Ἄγγλων ὁ Δοδουὲλλ, ὁ Τσάνδλερ, ὁ Γκὲλλ καὶ ὁ ἀξιοτιμώτερος πάντων Λήκιος, ἐκ δὲ τῶν Γερμανῶν ὁ Μύλλερ, ὁ Μάννερτ, ὁ Κρούσιος, ὁ Ῥὸς καὶ ὁ Οὐλρίχος, ἐκ δὲ τῶν Γάλλων ὁ Ῥαοὺλ-Ῥοχέττης διὰ τὰς ἀποικίας καὶ ὁ Τουρνεφόρτιος. Διὰ δὲ τὰ ἐνεστῶτα τὰ ἀφορῶντα τοὺς δήμους, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς κωμοπόλεις, καὶ τὰ χωρία, καὶ τὰ προϊόντα, καὶ τὴν βιομηχανίαν, καὶ τὸν πληθυσμὸν, καὶ τὴν ἐν γένει στατιστικὴν, ἠκολούθησα τοὺς ἀπογραφικοὺς καὶ στατιστικοὺς πίνακας τῆς Κυβερνήσεως· πίνακας δὲ γεωγραφικοὺς μετεχειρίσθην τὸν Γερμανικὸν τοῦ Κίπερτ διὰ τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὸν ἄριστον καὶ ἀκριβέστατον προσφάτως ἐκδοθέντα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰ νεώτερα.

Αἱ ἀποστάσεις τῶν μὲν χωρίων λογίζονται ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ δήμου, τῆς δὲ ἕδρας τοῦ δήμου ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας, τῆς δὲ πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τῆς καθέδρας τοῦ βασιλείου.

Ἂν δὲ ὁ πληθυσμὸς τῶν χωρίων δὲν συμφωνῇ ἀκριβῶς μετὰ τοῦ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δήμων, τοῦτο προέρχεται

ἐκ τοῦ ὅτι τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν μόνον καὶ τῶν δήμων πίνακες ἐκδίδονται καθ' ἕκαστον ἔτος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, μετὰ τῆς γενικῆς προσθαφαιρέσεως τῆς προσγινομένης ἐτησίως ἐκ τῶν κατὰ τὸ προλαβὸν ἔτος γεννήσεων καὶ ἀποβιώσεων· πρὸς τούτοις καὶ ἐκ τῶν πρὸς ὁδηγίαν χορηγηθέντων μοι πινάκων ὁ μὲν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δήμων φθάνει μέχρι τοῦ ἔτους 1851, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν νομαρχῶν στελλόμενοι ἀπογραφικοὶ πίνακες τῶν χωρίων μόνον μέχρι τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849· καὶ ἐκ τούτου πηγάζει ἡ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, μεταξὺ τῶν δύο φάσεων τοῦ πληθυσμοῦ ὁπωσοῦν ἀσυμφωνία.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ σύγγραμμα ὅπερ δι' ἀτρύτων πόνων καὶ διὰ πολυχρονίου ἐνασχολήσεως ἀποπερατώσας, ἐκδίδω εἰς φῶς, ἐπὶ τῇ μόνῃ ἐλπίδι τοῦ νὰ ὠφελήσω ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὸ φίλτατον ἔθνος μου, προσπαθήσας νὰ τὸ καταστήσω ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπωφελέστερον οὐ μόνον πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐπιθυμοῦντας καὶ ὀφείλοντας νὰ γνωρίσωσι τοὺς ἐν αὐτῇ περιγραφομένους τόπους, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς ἁπανταχοῦ εὑρισκομένους ὁμογενεῖς· ἂν ἔτυχον τοῦ σκοποῦ καὶ κατὰ πόσον δὲν εἶναι ἐμὸν νὰ τὸ κρίνω.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Η ΕΛΛΑΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ.

ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τὰ ὅρια τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἙΛΛΑΣ ἐγνωσμένης χώρας ἔλαβον κατὰ καιροὺς μεγάλας μεταβολάς, καὶ κατὰ μὲν τὸ ἀρχαιότατον Ἑλλὰς ἐκαλεῖτο μικρόν τι μέρος τῆς Θεσσαλίας, εἶτα ἡ μεσαία χώρα, καὶ τέλος κατετάχθη ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἡ Ἤπειρος, ὡς προσέτι καὶ ἡ Μακεδονία· ὁ Στράβων τὴν τελευταίαν ταύτην ἔκτασιν ἐμφαίνει περιγράφων τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

« Τὸ δ' Αἰγαῖον πέλαγος δύο κλύζει πλευρὰς τῆς Ἑλλά» δος, τὴν μὲν πρὸς ἕω βλέπουσαν, τείνουσαν δὲ ἀπὸ τοῦ » Σουνίου πρὸς τὴν ἄρκτον μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου » ἐκ Θεσσαλονικείας, Μακεδονικῆς πόλεως, ἣ νῦν μᾶλλον » τῶν ἄλλων εὐανδρεῖ· τὴν δὲ πρὸς νότον τὴν Μακεδονι» κὴν ἀπὸ Θεσσαλονικείας μέχρι Στρυμόνος, τινὲς δὲ καὶ » τὴν ἀπὸ Στρυμόνος μέχρι Νέσσου τῇ Μακεδονίᾳ προσ» νέμουσιν .... ἀπὸ δὲ Σουνίου μέχρι Πελοποννήσου τὸ » Μυρτῶόν ἐστι καὶ Κρητικὸν πέλαγος καὶ Λυδικὸν σὺν » τοῖς κόλποις μέχρι τοῦ Σικελικοῦ, τοῦτο δὲ καὶ τὸν » Ἀμβρακικὸν, καὶ Κορινθιακὸν, καὶ Κρισσαῖον ἐκπληροῖ » κόλπον. » (1)

(1) Στράβ. β. 8. σ. 323.

ὥστε ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς πλευρὰς κλύζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην τὴν πρὸς βοῤῥᾶν πυργούμενα ὄρη ὑψηλὰ ὡς προτειχίσματα, ἀποτελοῦσι τὰ μεταξὺ Μακεδονίας ἤ, ὡς συνηθέστερον, τὰ μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ὅρια.

Τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περικυκλούσης τὴν Ἑλλάδα πολλὰ μέρη, ἢ κατὰ μέρος, ἡ καθ' ὁλοκληρίαν, λαμβάνουσιν ἄλλα ὀνόματα καὶ ἔχουσι διαφόρους ἐκτάσεις.

Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ὃ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου « ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ὡς χάσμα πελάγεος· τὸ δὲ Αἰγαῖον καλέεται (1) » ἐκαλεῖτο προσέτι κατὰ τὸ προσάρκτιον ἔνθα κλύζει τοὺς Θρακικοὺς αἰγιαλοὺς καὶ Θρᾴκειον πέλαγος μέχρι τῶν βορείων αἰγιαλῶν τῆς νήσου Εὐβοίας (2)· ἐν τῷ Θρᾳκείῳ τούτῳ πελάγει περιέχονται οἱ ἑξῆς κόλποι: Ὁ Στρυμονικὸς (3)· ὁ καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀκάνθου θάλασσα τῶν Ἀκανθίων ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλούμενος (4) ἐν ᾧ ἐκδιδοῖ ὁ Στρυμὼν ποταμὸς (νῦν κόλπος τῆς Κοντέσσας), ὁ Σιγγιτικὸς (5) ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πόλεως Σίγγου, (νῦν κόλπος τοῦ Ἁγίου Ὄρους), ὁ Τορωνικὸς ἢ Τορωναῖος (6) ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πόλεως Τορώνης, (νῦν κόλπος τῆς Κασσάνδρας) καὶ ὁ Θερμαϊκὸς ἢ Θερμαῖος (7) ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πόλεως Θέρμης, (νῦν κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης)· πάντες οἱ κόλποι οὗτοι ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων δι' ὑψηλοτάτων, κινδυνωδῶν καὶ μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν καθηκόντων ἄκρων, παρ' ἃ στόλοι ὅλοι πολλάκις ἐναυάγησαν (8)· διὸ καὶ

(1) Ἡροδοτ. β. 4 κ. 85. (2) Ἡροδτ. β. 7, κ. 176. (3) Στραβ. χρηστομ. 3. 330. (4) Ἡροδοτ. β. 7 κ. 22. (5) Στραβ. χρηστομ. 3. [illegible] (6) Στραβ. αὐτ. (7) Αὐτ. (8) Ἡροδοτ. β. 6 κ. 44, 95. β. 7 — 188.

ὁ Ξέρξης διώρυξε τὸν ἰσθμὸν τὸν διαχωρίζοντα τὸν Στρυμονικὸν ἀπὸ τοῦ Σιγγιτικοῦ (1).

Νοτιώτερον σειρὰ μεγάλη ὀρέων, τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Πηλίου ἐμποδίζει τὴν εἰσβολὴν τῆς πολυκυμάντου θαλάσσης ἄχρι τοῦ κόλπου τῆς Μαγνησίας (2), ἔνθα μεταξὺ τοῦ νοτίου τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ βορείου τῆς Εὐβοίας ὑπάρχει κόλπος μέγας, ὃν ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ γενικῶς Πελασγικὸν κόλπον (3) καὶ δικαίως, διότι οἱ Πελασγοὶ κατὰ τοῦτο τῆς Θεσσαλίας ᾤκησαν τὸ πρῶτον. Συνέκειτο δὲ ὁ μέγας οὗτος κόλπος ἐκ δύο ἐλασσόνων, ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Παγασητικὸς (νῦν κόλπος τοῦ Βώλου), καὶ ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ αὐτοῦ μυχῷ ἔκειντο αἱ πόλεις Παγασαὶ καὶ Ἰωλκὸς (4), ὁ δὲ Μαλιακὸς ἢ Μηλιακὸς (5), ἢ Λαμιακὸς ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὸν οἰκησάντων Μαλιέων ἢ Μηλιέων.

Τὸ μέρος τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὸ κλύζον τὴν Εὔβοιαν ἐκαλεῖτο καὶ Εὐβοϊκὸν, ὁ δὲ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Βοιωτίας πορθμὸς ἐν ᾧ καὶ ἡ παλίρροια ὠνομάζετο Εὔριπος (6)· νοτιώτερον δὲ κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον περατοῦται τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Τὸ Μυρτῶον πέλαγος εἰσχωροῦν βαθέως εἰς τὸ ἐνδότερον τῶν γαιῶν ἀποτελεῖ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον κλύζοντα τὰ δυτικὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ τ' ἀνατολικὰ τῆς Ἀργολίδος· μετὰ τὸν Σαρωνικὸν ἕπονται οἱ ἑξῆς περὶ τὴν Πελοπόννησον κόλποι= κατὰ μὲν ἀνατολὰς ὁ Ἀργολικὸς κατὰ δὲ μεσημβρίαν ὁ Λακωνικὸς καὶ ὁ Μεσσηνιακὸς, κατὰ δὲ δυσμὰς ὁ Κυπαρίσσειος, κατὰ δὲ ἄρκτον ὁ Κορινθιακὸς, καὶ διαχωρίζονται ἀπ' ἀλ-

---

(1) Ἡροδοτ. β. 7. κ. 21 κξ. — κ. 122. (2) Ἡροδοτ. β. 7. κ. 198. (3) Πτολεμ. Γεωγρ. β. 3. κ. 13. (4) Σχολ. Περ. (5) Αὐτ. (6) Ἰδ. Χαλκὶς πολ.

λήλων διὰ τῶν ἀκρωτηρίων Σκυλλαίου, Μαλίας, Ταινάρου, Ἀκρίτα, Χελωνάτα καὶ Ἀράξου· ἕπονται δὲ ἐφεξῆς ὑπεράνω τῶν εἰρημένων ὁ Ἀμβρακικὸς κόλπος, κληθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς παρ' αὐτῷ πόλεως Ἀμβρακίας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἰωνικὸς ἢ Ἀδρίας ἢ Ἀδριατικὸς, οὗ τὸ ςόμα τείνει πρὸς τοὺς Ἰάπυγας, ὡς καὶ ὁ Ἀγαθήμερος λέγει (1)· κατὰ δὲ τὸν Σκύλακα μεταξὺ Ὑδροῦντος (Ὀτράντου) καὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων (2)· ὁ μέγας οὗτος κόλπος, οὗ ἡ ὀνομασία διατηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἀναλλοίωτος, εἰσχωρῶν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ ἐνδότερον τῶν γαιῶν, ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν Ἰλλυρικῶν αἰγιαλῶν ἐπὶ 3,000 ςαδίων· τὸ δὲ προσάρκτιον τῆς πάλαι Ἑλλάδος ὡρίζετο, ὡς εἴρηται, ὑπὸ σειρᾶς μεγάλων ὀρέων· καὶ ὁ μὲν Ὄλυμπος διεχώριζε τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ὁ δὲ Πίνδος τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, τὰ δὲ Ἀκροκεραύνια ὄρη τὴν Ἤπειρον ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας· ἀλλ' ἐπειδὴ πλὴν τοῦ νοτίου τῆς Φθιώτιδος πᾶσα ἡ λοιπὴ Θεσσαλία ὡς καὶ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἤπειρος εἰσὶν ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος συγγράμματος, ἡ περιγραφὴ ἡμῶν περιορίζεται μόνον μέχρι τοῦ ὄρους Ὄθρυος τοῦ ἀποτελοῦντος τὰ νῦν τὸ ὅριον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ὡς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δειχθήσεται.

Νῆσοι πολυάριθμοι περικυκλοῦσιν ἅπασαν τὴν Ἑλληνίδα χώραν ἣ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὡς σκάφος ὑπερήφανον ἐν μέσῳ λέμβων. Ἐγένοντο δὲ αἱ νῆσοι αὗται ἐν παντὶ καιρῷ καταφύγιον πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔτι μετὰ τὴν καθυποδούλωσιν τῆς πατρίδος αὐτῶν· ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης καὶ ἡσυχίας διευκόλυνον τὴν μετ' ἄλλων τόπων συγκοινωνίαν· καὶ ἐκ τούτου προήρχετο ἡ ἀκατάπαυστος κίνησις τοῦ λαοῦ,

(1) Ἀγαθήμ. Γεωγρ. σ. 59, ἔκδοσ. Χουδσον. (2) Σκυλ. Περιπλ. Ὠρικοί.

ἐκ τούτου αἱ ἀναρίθμητοι ἀποικίαι κατὰ πάντα τὰ μέρη τοῦ οἰκουμένου κόσμου καὶ ἐκ τούτου ἡ ταχεῖα ἀκμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὃ λαμβάνον πανταχόθεν τὴν τροφὴν αὐτοῦ, προῆγεν ἀφθόνους τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀξιόλογος, διότι ἡ κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς περικλύζουσα αὐτὴν θάλασσα καὶ τὰ κατὰ τὴν τετάρτην δυσπρόσβατα ὄρη φυλάττουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς πολλῶν πολεμίων, καὶ παρέχουσι τοῖς φίλοις εὔκολον εἰσαγωγὴν καὶ ἀσφαλὲς ἐμπόριον τῶν προϊόντων τῆς γῆς αὐτῶν· καὶ μεγάλων μὲν πλωΐμων ποταμῶν στερεῖται ἡ Ἑλλάς· ἀλλ' ἀντικαθιστῶσιν αὐτοὺς οἱ βαθέως εἰς τὸ ἐνδότερον τῶν γαιῶν εἰσχωροῦντες κόλποι, διευκολύνοντες τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον· διὰ δὲ τῶν παρόδων τῶν μεταξὺ τῶν ἐπικειμένων ὀρέων πᾶσα σχεδὸν ἡ χώρα εἶναι διῃρημένη εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα, οὕτως εἰπεῖν, ὀχυρώματα, ὧν ἡ μὲν ἔκτασις παραλλάττει, ὁ δὲ διασχηματισμὸς εἶναι τοιοῦτος ἐκ φύσεως, ὥστε ὁ διὰ ξηρᾶς εἰσβάλλων ἐχθρὸς καθ' ὅσον προβαίνει ἐπὶ τὰ πρόσω, κατὰ τοσοῦτον ἀπαντᾷ δυσχερείας δυσυπερβάτους· τὴν πρώτην ἀμυντικὴν γραμμὴν σχηματίζει ὁ Ὄλυμπος μετὰ τοῦ Θρᾳκείου πελάγους, τὴν δευτέραν ἡ Ὄσσα μετὰ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, τὴν τρίτην ὁ Κιθαιρὼν καὶ ὁ Παρνασσὸς μετὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους· τὴν τετάρτην ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου μετὰ τῶν κόλπων τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἕπεται τὸ κύριον ὀχύρωμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πελοπόννησος αὐτὴ, ἐσχηματισμένη ὅλη ἐκ θαλασσῶν, κόλπων, ὀρέων καὶ στενῶν παρόδων.

ΜΕΓΕΘΟΣ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὐδεὶς καταλογισμὸς εὑρίσκεται περὶ

τοῦ μεγέθους τῆς ὅλης Ἑλλάδος· μείζονα μόνον ἢ ἐλάσσονα διαστήματα κατὰ ςάδια ἢ καθ' ἡμερουσίας ὁδοὺς ἀναφέρονται· ἡ δὲ ἔκτασις τῶν αἰγιαλῶν ὁρίζεται κατὰ διαφόρους τόπους ὑπὸ τοῦ Σκύλακος καὶ τοῦ Δικαιάρχου μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας, ὁτὲ μὲν κατὰ ςάδια, ὁτὲ δὲ καθ' ἡμερουσίας ὁδούς.

Ὁ Στράβων, καταλογιζόμενος τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλλάδος, λέγει· «Ἔστι δὲ τὸ μῆκος τῆς θαλάσσης ταύτης περὶ τετρα» κισχιλίους σταδίους = 100 μιλ. γεωγρ. ἢ μικρῷ πλείους· » τὸ δὲ πλάτος περὶ δισχιλίους· περιέχεται δὲ ὑπὸ τῶν λεχ» θέντων μερῶν τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Σουνίου μέχρι » Θερμαίου κόλπου πρὸς ἄρκτον ἐχούσης τὸν πλοῦν παραλίας, » καὶ τῶν Μακεδονικῶν κόλπων μέχρι τῆς Θρᾳκείας χερ» ρονήσου » (1)· τὸ διάστημα τοῦτο, ὅπερ λογίζεται πλέον τι τῶν ἓξ μοιρῶν, κατὰ τὸν Γοσελῖνον, τὸν ἁπανταχοῦ ἐπανορθωτὴν τῶν περὶ τὰς διαμετρήσεις σφαλμάτων τῶν ἀρχαίων, εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς Θρᾳκικῆς νήσου Θάσου μέχρι τῶν νοτίων τῆς Κρήτης (2)· ἀλλ' ὁ Στράβων, δὲν ἐμπεριλαμβάνει ἐν τῷ καταλογισμῷ αὐτοῦ τὴν Κρητικὴν θάλασσαν· ἀλλὰ μόνον ῥητῶς τὸ ἀπὸ τοῦ Σουνίου μέχρι τοῦ Θερμαίου κόλπου διάστημα, ὅπερ δὲν εἶναι πλέον τῶν 1,800—1,900 ςαδίων. Μόνον δὲ καταλογιζομένου, κατὰ τὸν Ἵππαρχον, τοῦ ἀπὸ τοῦ Σουνίου μέχρι τῆς νοτιωτάτης ἄκρας τῆς Πελοποννήσου διαστήματος, καὶ προστιθεμένων κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, δύο ἔτι μοιρῶν, ὡς καὶ ἀληθῶς εἰσι, μέχρι τῶν νοτίων τῆς Κρήτης, συμποσοῦται ἀριθμὸς 3,800, ἐμπεριλαμβανομένων δὲ καὶ τῶν κατακολπώσεων, μικρὸν πλέον τῶν 4,000 σταδίων· ὥστε ἐκ τούτων καταδηλοῦται ὅτι οἱ

(1) Στραβ. 2. 3. 124. (2) Γοσελιν. Προλογ. εἰς Στραβ.

ἀρχαῖοι ἐθεώρουν διπλασίαν σχεδὸν τῆς πραγματικῆς τὴν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον ἔκτασιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὰ ἀρκτῷα τῆς Ἑλλάδος διάμετρος εἶναι, κατὰ τὸν Πολύβιον, λογιζομένη ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης ἐπέκεινα τῶν 2,000 ςαδίων (1)· ὁ ὁρισμὸς οὗτος συμφωνεῖ μὲν ὡς ἔγγιστα τῇ πραγματικῇ ἀποστάσει, οὐχὶ δὲ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, ἀλλὰ διαμετρουμένης καὶ τῆς Ἰγνατίας ὁδοῦ (2), ἣ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἔτι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦγεν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, καὶ ἦν ἐν μεγάλῃ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων· ἦν δὲ ἡ ἔκτασις αὐτῆς 1,800 σταδίων=45 μιλίων γεωγραφικῶν.

Τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον πλάτος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου· κατὰ δὲ τὴν κυρίως Ἑλλάδα δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον, ἀλλὰ πολλαχῶς παραλλάττει. Τὸ κατ' ἄρκτον πλάτος τῆς Ἑλλάδος κατὰ μᾶλλον συνεπτυγμένην ἔννοιαν ἐκτείνεται, κατὰ τὸν Δικαίαρχον, ἀπὸ τῆς Ἀμβρακίας μέχρι τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ ὄρους τῶν Μαγνήτων Ὁμόλης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. —

« Ἡ δ' Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς Ἀμβρακίας εἶναι δοκεῖ
Μάλιστα συνεχὴς τὸ πέρας· αὐτὴ δ' ἔρχεται
Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Πηνειὸν, ὡς Φιλέας γράφει,
Ὄρος τε Μαγνήτων Ὁμόλην κεκλημένον (3)
« Ἀπ' Ἀμβρακίας εἰς Θετταλίαν τριῶν ὁδὸς
Ἔσθ' ἡμερῶν (4).

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς ὅλης Ἑλλάδος οὐδόλως προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Χέρεν λέγει

---

(1) Πολυβ. παρὰ Στραβ. β. 2. σ. 106. (2) Στράβ. 6. 7, σ. 323.
(3) Δικαιάρ. Βίος Ἑλλάδ. ς. 35 κξ. (4) αὐτ. ς. 40 41.

αὐτὸ, ἐμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἠπείρου, 1850 γερμανικῶν τετραγωνικῶν μιλίων (1) καὶ ἀληθῶς λέγει.

ΟΡΗ.

Ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν Ἰλλυρικῶν καὶ Θρᾳκικῶν ὀρέων, τοῦ Σκάρδου (2), τοῦ Ὀρβήλου (3), τῆς Ῥοδόπης (4), καὶ τοῦ Αἵμου (5), ἅπερ μετὰ τῶν Ἄλπεων ἀποτελοῦντα σειρὰν ἀλληλένδετον, διαχωρίζουσι τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς ἀρκτώας, ἐκτείνεται ὑπὸ τὴν 42′ μοῖραν πλάτους καὶ τὴν 19′ μήκους ἅλυσις ὀρέων ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς 36′ μοῖρας πλάτους καὶ τῆς 20′ μήκους, περατοῦται εἰς τὰ δύο μεσημβρινὰ ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου, Ταίναρον καὶ Μαλέαν. Ἐκεῖθεν δὲ διερχομένη τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τῶν κορυφῶν αὐτῆς διαμορφοῦσα τὰς μεταξὺ νήσους, τὰ Κύθηρα, τὴν Αἰγιαλίαν, τὰς Κωρυκὰς καὶ ἄλλας, προβαίνει εἰς τὴν Κρήτην ἔνθα σχηματίζει τὴν Ἴδην καὶ τὴν Δίκτην· ἡ δὲ μεταξὺ τῆς ἄκρας Μαλέας καὶ τῆς Κρήτης κυματώδης θάλασσα διέρχεται διὰ δύο ὁδῶν, τῆς μὲν κατὰ τὸ βόρειον, τῆς δὲ κατὰ τὸ νότιον τῶν Κυθήρων.

Ἡ μεγάλη αὕτη ὀρεινὴ σειρὰ ἡ γενικῶς μὲν κατ' ἀκριβῆ σχεδὸν γραμμὴν διευθυνομένη πρὸς μεσημβρίαν, ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ στρεφομένη ὅλως πρὸς ἀνατολὰς, ὑψοῦται ἐπὶ διαφόρους βαθμοὺς καὶ ἐκπέμπει κατὰ δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν μεγάλους κλάδους οἵ πολλάκις σχεδὸν ἐπιψαύοντες ἀλλήλων, ἐμπερικλείουσι μείζονας ἢ ἐλάσσονας κόλπους ἢ πεδία ἐν οἷς συνάγονται τὰ θαλάσσια ὕδατα, καὶ παρέχουσι δίο-

(1) Χέρεν. Ἱστορ. Πραγματ. Γοιτ. 1821. Μέρ. 7 σ. 127. (2) Σκάρδος παρὰ Λιβίῳ 43 20 — Σκάρδος παρὰ Πτολεμαίῳ. (3) Ἡρόδοτ. β. 5. κ. 16. νῦν Ἀργεντάρον. (4) Ἡρόδ. β. 4, κ. 49. β. 8 κ. 116. (5) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 49.

δον εἰς τοὺς μεγάλους ποταμοὺς ἢ σχηματίζουσιν ὀχετοὺς δι' ὧν τὰ ὕδατα ἐκδίδουσιν εἰς τοὺς κόλπους· οἱ κύριοι κλάδοι τῶν ὀρέων τούτων εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Ὁ ΠΊΝΔΟΣ ἐκτεινόμενος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου (1). (Βουνὸν τῶν Ἀγράφων).

Ἀπὸ τοῦ Πίνδου ἐξέρχεται ὡς κλάδος αὐτοῦ ἡ ΤΎΜΦΗ κατὰ τὸν Στέφανον (2) ἢ ΣΤΎΜΦΗ κατὰ τὸν Στράβωνα ἐξ ἧς πηγάζει ὁ ποταμὸς Ἄραχθος (3). (Στύμφα), καὶ τὰ ΚΕΡΑΎΝΙΑ (4) ἢ ΑΚΡΟΚΕΡΑΎΝΙΑ ὌΡΗ, ἃ ἀποτελοῦσιν ἐν γένει τὰ πρὸς δυσμὰς ὅρια τῆς Ἠπείρου τὰ διαχωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας (5) καὶ μετὰ τῆς Ἀκροκεραυνίας ἄκρας περατοῦνται εἰς τὸ Ἀδριατικὸν Πέλαγος (6) (Βουνὰ τῆς Χιμάρας).

Πρὸς ἀνατολὰς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ στελέχους τοῦ Πίνδου ὁ δρυμώδης ὍΛΥΜΠΟΣ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας (7), ὀνομάζεται δὲ καὶ Μακεδονικὸν ὄρος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (8)· ἡ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ὑψηλοτάτη αὐτοῦ κορυφὴ ἣν κυρίως ὁ Ὄλυμπος, τὸ τῶν θεῶν ἐνδιαίτημα (9) (Ὄλυμπος).

Συνέχονται ἀμέσως τῷ Ὀλύμπῳ ἡ ὌΣΣΑ καὶ τὸ ΠΗΛΙΟΝ, ἀλλὰ τοιουτοτρόπως ὥστε λείπεται ἱκανὸν διά-

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56 — 7, 129 — Πλιν. β. 4. κ. 1 — Στράβ. β. 7, σ. 327.—β. 9. σ. 430 434. (2) Στέφ. Βυζ. Τύμφ. (3) Στράβ. β. 7 σ. 325. (4) Διονυσ. Περιηγ. ς. 389. (5) Εὐσταθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. εἰς ς. 289. — Πλιν. β. 4. κ. 1. = Epirus in universum appellata Acrocerauniis incipit montibus. (6) Ὁρατ. Ὠδ. β. 1. Ὠδ. 3. = Μέλας β. 2. κ. 3. = Deinde Ceraunii montes ab iis flexus in Hadriam.
(7) Ἡροδοτ. β. 7. κ. 129, 177. κλ. (8) Ἡροδοτ. β. 7. κ. 131.
(9) Ὁμ. Ἰλ. Α. ς. 499 καὶ ἀλλαχοῦ.

στημα πρὸς διόδευσιν καὶ ἐκροὴν τοῦ Πηνειοῦ, τοῦ δεχομένου πάντα τὰ ὕδατα τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκδιδόντος εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (1)· τὰ δύο ταῦτα ὄρη, ἡ Ὄσσα (Κίσσαβον) καὶ τὸ Πήλιον (Ζαγαρᾶ) ἐκτείνονται καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλικὴν παραλίαν μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου· ἐμυθεύθη δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν δύο τούτων ὀρέων διητῶντο οἱ Κένταυροι καὶ οἱ Γίγαντες, καὶ ὅτι ἔθεντο αὐτὰ τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἵνα ἐκεῖθεν ἐφορμήσωσι κατὰ τοῦ Ὀλύμπου (2) ὁ Βιργίλιος λέγει οὕτω περὶ τούτου.—

Ter sunt conati imponere Pelio, Ossam.
Scilicet atque Ossae frondosum involuere Olympo (3).

καὶ ὁ Σενέκας.=

Stetit imposita
Pelion Ossa; pinifer ambos
Pressit Olympus. (4)

καὶ ὁ Ὀράτιος.=

Pelion imposuisse Olympo. (5)

Ἡ σειρὰ αὕτη τῶν ὀρέων δὲν τελευτᾷ ὁλοκλήρως εἰς τὸ Πήλιον, ἀλλὰ διασχίζεται εἰς πολλοὺς κλάδους, ὧν ὁ μὲν διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς, ἐκτρέχει εἰς τὸ Αἰγαῖον ἢ Θρακικὸν πέλαγος, καὶ σχηματίζει τὰς Βορείους Σποράδας, τὴν Σκίαθον, τὴν Πεπάρηθον καὶ τὰς λοιπάς. Ὁ δὲ διευθύνεται πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν κατὰ τὴν Εὔβοιαν. Ὁ δὲ πρὸς τὸ δυτικὸν περὶ τὴν Θεσσαλίαν· ὁ τρίτος οὗτος κλάδος καλεῖται ὉΘΡΥΣ (Γοῦρα), καὶ συνδέεται αὖθις μετὰ τοῦ Πίνδου ἐξ οὗ ἐξῆλθεν ὁ Ὄλυμπος· ὥστε ἡ Θεσσαλία πᾶσα περικλείεται ὑπὸ τῶν ὀρέων τούτων, καὶ μόνον ὁ

(1) Ἡροδ. β. 7. κ. 128. (2) Ἀπολλοδ. ά. 6. 1. (3) Βιργιλ. Γεωργ. β. 1, ϛ. 281. (4) Σενεκ. Ἀγαμεμν. ϛ. 307. (5) Ὀρατ. 6. 3. ὠδ. 4.

αὐλῶν τῶν Τεμπῶν λείπεται πρὸς ἐκροὴν τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν λοιπῶν συμμιγνυμένων αὐτῷ ποταμῶν, ὡς καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει. =

«Τὴν δὲ Θεσσαλίαν λόγος ἐστὶν τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, » ὥστε συγκεκληϊσμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι. Τὰ » μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος » καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλήει συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλή- » λοισι· τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου Ὄυλυμπος· τὰ δὲ πρὸς » ἑσπέραν Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν τε καὶ ἄνεμον » νότον ἡ Ὄθρυς· τὸ μέσον δὲ τουτέων τῶν λεχθέντων οὐ- » ρέων ἡ Θεσσαλία ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλη· ὥστε ὧν ποταμῶν » καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτὴν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν » δοκίμων μάλιστα τῶν δε, Πηνειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ » Οἰνοχόου, καὶ Ἐνιπέως, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νῦν εἰς τὸ πε- » δίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληΐόν- » των τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι δι᾽ ἑνὸς αὐλῶνος καὶ » τούτου στεινοῦ ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσ- » γοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τωὐτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι » τάχιστα, ἐντεῦθεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρα- » τέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶναι » (1)

Τὰ κύρια ὄρη τῆς μεσαίας Ἑλλάδος εἰσὶν ὁ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ (Βελούχι) καὶ ἐν μέρει Σμόκοβον, τείνων πρὸς τὸν δεσμὸν τὸν συνάπτοντα τὴν Ὄθρυν τῷ Πίνδῳ· ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαζεν ὁ Σπερχειὸς (2)· νοτιώτερον τὸ ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟΝ (3) (Πλοκοπάρι), καὶ πρὸς δυσμὰς ἡ ΟΙΤΗ ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ κατὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον περιβοήτου στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν· κατὰ δὲ μεσημβρίαν ὁ

(1) Ἡροδοτ. β 7. κ. 129. (2) Στραβ. β. 9. σ. 433. (3) Πουκεβιλ. Περιήγ. Σ. 3. σ. 172.

ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ, τὸ ΚΟΥΡΙΟΝ, ὁ τῇ Οἴτῃ συνάπτων ΚΟΡΑΞ, ὁ ΤΑΦΙΑΣΟΣ καὶ ἡ ΧΑΛΚΙΣ (1)· ὁ Ταφίασος περατούμενος κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἀποτελεῖ τὸ ἀκρωτήριον ΑΝΤΙΡΡΙΟΝ οὕτω κληθὲν κατ' ἀντιπαράθεσιν τοῦ κατέναντι ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου ἀκρωτηρίου ΡΙΟΥ. (2)

Τὰ τραχέα ταῦτα Αἰτωλικὰ ὄρη τείνοντα μᾶλλον ἀπὸ τοῦ βορείου πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν, περιελάμβανον γένος ἀνθρώπων, οὓς οἱ Ἕλληνες ὀνόμαζον βαρβάρους διὰ τὸ ἑτερόγλωσσον καὶ τὸ ληστρικὸν (3)· μετὰ δὲ ταῦτα διευθύνοντο πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν δύο ἕτεραι σειραὶ ὀρέων κατὰ τὴν Εὔβοιαν, καὶ κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς Σούνιον διὰ μέσου τῆς μᾶλλον μεμορφωμένης Ἑλλάδος.

Ἡ βορειοτέρα καὶ ἧττον ὑψηλὴ σειρὰ ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Οἴτης ἐφ' ἅπασαν τὴν Εὐβοϊκὴν παραλίαν, καὶ ἐν αὐτῇ περιείχοντο ἡ ΚΝΗΜΙΣ ἀφ' ἧς ὠνομάσθησαν οἱ Ἐπικνημίδιοι Λοκροὶ, τὸ ΑΚΟΝΤΙΟΝ, τὸ ΠΤΩΟΝ, παρὰ τὴν Λάρυμναν, ὁ ΤΕΥΜΙΣΣΟΣ καὶ τὸ ΚΗΡΥΚΙΟΝ παρὰ τὴν Τανάγραν.

Ἡ δὲ νοτιωτέρα σειρὰ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Κόρακος, ἐσχημάτιζε τὸν ΠΑΡΝΑΣΣΟΝ, τὴν ἕδραν τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος, τὸν ΕΛΙΚΩΝΑ καὶ τὸ ΛΙΒΗΘΡΙΟΝ, τὸ ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν, καὶ τὸν ΚΙΘΑΙΡΩΝΑ περιώνυμον γενόμενον διὰ τῶν συμβάντων τοῦ Οἰδίποδος· ἀμφότεραι αἱ σειραὶ αὗται συνηνοῦντο κατὰ τὴν Πάρνηθα τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ὅριον· κατὰ δὲ μεσημβρίαν πρὸς τὴν ἄκραν τὸ Σούνιον ὑψοῦτο τὸ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΝ, ὁ ΥΜΗΤΤΟΣ καὶ τὸ ἀργυροφόρον ΛΑΥΡΙΟΝ.

---

(1) Ἰδ. εἰς τὰ καθέκαστα, (2) Παυσ. Ἀχ. κ, 22—Διόδ. Σικ. β, 12, κ, 18. (3) Θουκυδ, β, 1, κ, 5, Διδ. β· 36, κ. 17.

Κατὰ δὲ τὰ δυτικὰ τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ἔτι ἄξια λόγου ἐν μὲν τῇ Ἠπείρῳ ὁ ἐκ τῆς Τύμφης ἐξερχόμενος ΤΌΜΑΡΟΣ (1), ἐν δὲ τῇ Ἀκαρνανίᾳ ἡ ΚΡΑΝΊΑ, ἧς ἡ συνέχεια διερχομένη διὰ τῆς νήσου Λευκαδίας περατοῦται κατὰ τὴν ἄκραν αὐτῆς Λευκάταν, εἰμὴ καὶ τὰ ὄρη τῆς Ἰθάκης, τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου θεωρήσωμεν ὡς τῆς αὐτῆς ὀρεινῆς σειρᾶς ἐξακολούθησιν.

Τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν, ὡς προεσημειώσαμεν, ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ μεσαίᾳ Ἑλλάδι Αἰτωλικοῦ ὄρους Ταφιάσου, ὃς περατούμενος εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀντίῤῥιον, προβαίνει εἰς τὸ κατέναντι Ῥῖον, καὶ ἀποτελῶν τὸ μεταξὺ Ἀρκαδίας, Ἠλείας καὶ Μεσσηνίας ὅριον, τελευτᾷ εἰς τὸ ἀκρωτήριον ΤΑΊΝΑΡΟΝ. Τὰ ὀνόματα τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν ὀρέων εἰσὶν ὨΛΕΝΟΣ, ΠΑΝΑΧΑΪΚΌΝ, ἘΡΎΜΑΝΘΟΣ, ΦΟΛΌΗ, ΛΎΚΑΙΟΝ, ΠΑῤῬΆΣΙΟΝ καὶ ΤΑΫΓΕΤΟΝ· καὶ ἑτέρα δὲ σειρὰ ὀρέων ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Κιθαιρῶνος πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τῆς σπανίως διακοπτομένης σειρᾶς εἰσὶ τὰ ὌΝΕΙΑ καὶ ΓΕΡΆΝΕΙΑ ὄρη, ἡ βάσις τοῦ ἰσθμοῦ· ἐντεῦθεν ἄρχεται διὰ τοῦ ΣΟΛΥΓΕΊΟΥ λόφου καὶ τῶν βράχων ἐφ' ὧν κεῖται ὁ ἈΚΡΟΚΌΡΙΝΘΟΣ, ἡ ὀρεινὴ σειρὰ ἡ διαχωρίζουσα τὴν Σικυωνίαν, τὴν Φλιασίαν καὶ τὴν Ἀρκαδίαν ἀπὸ τῆς Ἀργολίδος καὶ τῶν βορ-ἀνατολικῶν τῆς Λακωνίας μέχρι τῆς ἄκρας Μαλέας· εἰσὶ δὲ τὰ ὄρη ταῦτα ὁ ἈΠΈΣΑΣ, τὸ ἈΡΤΕΜΊΣΙΟΝ, τὸ ΠΑΡΘΈΝΙΟΝ, ὁ ΠΆΡΝΩΝ, ὁ ΘΌΡΝΑΞ καὶ ὁ ΖΆΡΗΞ· ὥστε ἡ Ἀρκαδία κατὰ δεξιὰν καὶ κατ' ἀριστερὰν ὁρίζεται ὑπὸ δύο σχεδὸν παραλλήλων σειρῶν μεγάλων ὀρέων· ὑπάρχει δὲ κατὰ τὸ

---

(1) Πλιν. β. 4. κ. 1. 3.

βόρειον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἑτέρα ἔτι ὑψηλοτέρα, καὶ ἴσως ἡ ὑψηλοτάτη σειρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὀρέων, σχεδὸν παράλληλος τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ καὶ διευθυνομένη ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Περιέχονται δὲ ἐν αὐτῇ ἡ ΚΥΛ-ΛΗΝΗ, τὰ ἈΡΟΑΝΙΑ καὶ ἡ ΛΑΜΠΕΙΑ ἥτις συνδέεται μετὰ τοῦ προειρημένου Ἐρυμάνθου· κατὰ δὲ νότον τὸ ΒΟ-ΡΕΙΟΝ λεγόμενον ὄρος συνδέον τὰς δύο πρὸς μεσημβρίαν διευθυνομένας κυρίας σειράς, διαχωρίζει τὴν Λακωνίαν ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ οὕτω κατακλείει ὁλοκλήρως τὴν Ἀρκαδίαν· ἐκτὸς δὲ αὐτῆς μεταξὺ πολυαρίθμων μικρῶν ὀρέων μόνον τὸ ΜΑΙΝΑΛΙΟΝ εἶναι ἄξιον λόγου.

Πρὸς τὴν νοτ-δυτικὴν ἄκραν τῆς Πελοποννήσου, τὸν Ἀκρίταν ὑψοῦνται δύο ὄρη, τὸ ΑἸΓΑΛΕΟΝ καὶ ἡ ΤΗΜΑ-ΘΙΑ ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ Λυκαίου· κεῖται δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ ἸΘΩΜΗ, μία τῶν ἀποκρημνοτέρων κορυφῶν τῆς Πελοποννήσου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν τὰ ὀστᾶ τὰ συνέχοντα τὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐννοοῦμεν προσέτι ὅτι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ὀρέων δὲν ἀπολείπει μεγάλα διαστήματα πρὸς ἔκτασιν εὐρυχώρων πεδίων· ὡς καὶ τῷ ὄντι τὰ $\frac{9}{10}$ τῆς Ἑλληνικῆς Ἠπείρου εἰσὶν ὄρη· αἱ δὲ νῆσοι εἰσὶ καὶ αὗται κορυφαὶ ὀρέων ἐξέχουσαι τῆς θαλάσσης· ἀπετελέσθησαν δὲ αἱ κορυφαὶ αὗται ἐκ τῆς ῥήξεως τοῦ στόματος τοῦ Πόντου παρὰ τὰς Κυανέας καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὡς ὁ Διόδωρος λέγει. « Οἱ δὲ Σαμοθρᾶκες ἱστοροῦσι, πρὸ » τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις γενομένων κατακλυσμῶν, ἕτερον » ἐκεῖ μέγαν γενέσθαι, τὸ μὲν πρῶτον, τοῦ περὶ τὰς Κυα- » νέας στόματος ῥαγέντος, μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Ἑλλησπόν- » του· τὸ γὰρ ἐν τῷ Πόντῳ πέλαγος λίμνης ἔχον τάξιν, » μέχρι τοσούτου πεπληρῶσθαι διὰ τῶν εἰσρεόντων ποτα-

» μῶν, μέχρις ὅτου διὰ τὸ πλῆθος παρεκχυθὲν τὸ ῥεῦμα » λάβρως ἐξέπεσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ πολλὴν μὲν » τῆς Ἀσίας τῆς παρὰ θάλατταν ἐπέκλυσεν, οὐκ ὀλίγην » δὲ καὶ τῆς ἐπιπέδου γῆς ἐν τῇ Σαμοθράκῃ θάλασσαν » ἐποίησε » (1). Καὶ ὁ Στράβων δὲ λέγει οὕτω· « Τοῦ δὲ » Στράτωνος ἔτι μᾶλλον ἀπτομένου τῆς αἰτιολογίας, ὅτι » φησὶν οἴεσθαι τὸν Εὔξεινον μὴ ἔχειν πρότερον τὸ κατὰ » Βυζάντιον στόμα, τοὺς δὲ ποταμοὺς βιάσασθαι καὶ ἀνοῖ- » ξαι, τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντας· εἶτ' ἐκπεσεῖν τὸ ὕδωρ » εἰς τὸν Ἑλλήσποντον » (2). Δείκνυται δὲ σαφῶς ὅτι αἱ μεγάλαι αὗται μεταβολαὶ συνέβησαν ποτὲ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐκ κατακλύσεων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἐξ ἡφαιστικῆς ἐνεργείας, ὡς περὶ τούτου μαρτυροῦσιν αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων τῶν ἀπὸ τῆς στερεᾶς προβαινόντων ἐπὶ τὰς νήσους τὰς κειμένας παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας, καὶ συνήθως διαχωριζομένας διὰ μικρῶν πορθμῶν, ὧν τινὲς ἀπετελέσθησαν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους (3). Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὡσαύτως ἡ ἐνέργεια τῶν ἡφαιστείων, ἅπερ, ἂν καὶ οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος φέρωσι κρατῆρας διηνεκοῦς ἀναπομπῆς, διὰ σεισμῶν ὅμως πόλεις ὅλας κατὰ καιροὺς κατέστρεψαν, ὡς ἐν Ἀχαΐᾳ τὴν Ἑλίκην δύο ἔτη πρὸ τῶν Λευκτρικῶν (4), καὶ τὴν Βοῦραν (5) καὶ ἄλλας ἀλλαχοῦ, καὶ νήσους κατεπόντισαν, καὶ ἄλλας ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀνήγαγον, ὡς τὴν Ἱερὰν καὶ τὴν Θίαν (6) κτλ. Ἐκ τούτου καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων ὀρέων εὑρίσκονται ἀπολιθώσεις ὀστρέων, ἐξ ὧν δείκνυται ἡ

(1) Διοδ. Σικ. β. 5. κ. 47. (2) Στραβ. β. 1, σ. 49. (3) Πολλὰ παραδείγματα ἀναφέρει ὁ Χὸφ ἐν τῇ κλασικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Γότθ. 1822. Μερ. 1. σ. 33, 35. (4) Στραβ. β. 8. σ. 385. (5) Αὐτ. σ. 386. (6) Ἰδ. Θήρα νησ.

μεγάλη ἐπ' αὐτῶν διαμονὴ τῶν ὑδάτων κατὰ τὸ ἀρχαιότατον. Σεισμοὶ ἀξιοσημείωτοι συνέβησαν τὸ πάλαι, ὡς ἐν Δήλῳ (1), ἐν Σπάρτῃ παρὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (2), ἐν Ἀθήναις (3) ἐν Θεσσαλίᾳ (4)· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, καὶ ἔτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οὐ σπανίως ἐγένοντο μεγάλοι σεισμοὶ καθ' ἅπαν τὸ μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πελοποννήσου διάστημα· ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ ἔτη 1768 καὶ 1816, ἐν Σμύρνῃ 1778, καὶ 1817, ἐν Αἰγίῳ τῆς Ἀχαΐας 1817 (5), ἐν Καταῤῥῷ κτλ. Τὸ κέντρον τῶν ἡφαιστείων τούτων σπαραγμῶν ἦν τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸν Βόσπορον τῆς Θρᾴκης, καὶ ἐκ τούτου πιθανῶς ἀπετελέσθη ὁ πορθμὸς ὁ διαχωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας· εἰσὶ δὲ ἐνδείξεις ἡφαιστικῆς ἐνεργείας καὶ ἐν Λήμνῳ, καὶ ἐν Αἰδηψῷ τῆς Εὐβοίας, καὶ ἐν Θήρᾳ, καὶ ἐν Μεθάνοις τῆς Ἀργολίδος· οὐδαμοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ἡφαίστεια φέροντα καταφανεῖς κρατῆρας πυρός.

ΠΕΔΙΑ.

Ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀλίγα εἰσὶν ὁπωσοῦν ἄξια λόγου πεδία· τοῦ τόπου ὄντος σχεδὸν ὅλως ὀρεινοῦ, εὑρίσκονται τῇδε κᾀκεῖσε πεδία περικλειόμενα ὑπὸ τῶν ὀρέων καὶ διατεμνόμενα ὑπὸ ταπεινοτέρων λόφων καὶ ὑπὸ ὀροπεδίων, ὧν τὰ ἀξιολογώτερά εἰσι τὸ τῆς Τριπόλεως ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ τὸ τῆς Δωδώνης, (ἢ πεδίον τῶν Ἰωαννίνων) ἐν Ἠπείρῳ· κατὰ δὲ τὰς ὑπωρείας τῶν ὀρέων καὶ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀπὸ τῶν ὀρέων καταφερομένης γῆς

(1) Ἡροδοτ. β. 6. κ. 97. (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 128. (3) Θουκυδ. β. 5. κ. 45. (4) Ἡροδ. β. 7. κ. 129. (5) Ἰδ. Αἴγιον.

σχηματίζονται ταινίαι παραθαλασσίων πεδίων. Τὰ πρώτιστα τῶν πεδίων τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ἐν Θεσσαλίᾳ τὸ Πελασγικὸν περὶ τὴν Λάρισσαν (1)· τὸ Δώτιον περὶ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην (2)· καὶ οἱ λιπαρόγειοι ἀγροὶ τῆς Φθιώτιδος· ἐν Βοιωτίᾳ τὸ περὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην οὗ τὴν εὐφορίαν, ὡς καὶ τὴν τῆς Φθίας ἐπαινεῖ ὁ Θουκυδίδης (3)· καὶ τὸ περὶ τὸν Ἀσωπόν (4)· ἐν Ἀττικῇ τὸ παρὰ τὰς Ἀθήνας, τὸ κυρίως Πεδίον λεγόμενον (5)· τὸ περὶ τοὺς Ῥειτούς (6)· καὶ τὸ Θριάσιον (7), ἀμφότερα παρὰ τὴν Ἐλευσῖνα· καὶ ἐν Μεσσηνίᾳ τὸ Στενυκληρικόν (8). Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων εἰσὶ καὶ ἕτεροι πεδινοὶ τόποι ἐλάσσονος μὲν μεγέθους, ἀλλὰ πολλοῦ λόγου ἄξιοι διὰ τὸ ὀρεινὸν τῶν χωρῶν ἐν αἷς κεῖνται· εἰσὶ δὲ οἱ ἑξῆς = ἐν Αἰτωλίᾳ ἡ Παραχελωΐτις (9)· ἐν Ἀχαΐᾳ τὸ παρὰ τὰς Πάτρας πεδίον· ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸ Μαινάλιον (10)· ἐν Ἠλείᾳ ἡ Κοίλη Ἦλος (11)· ἐν Ἀργολίδι τὸ παρὰ τὸ Ἄργος, ὡς καὶ ἡ λέξις ἄργος ἐσήμαινε πεδίον, κατὰ τὸν Στράβωνα (12)· ἐν Λακωνίᾳ τὸ παρὰ τὴν Σπάρτην 2 1/2 μόνον σταδίων ἔχον πλάτος (13)· ἐν Κρήτῃ τὸ Γορτύνιον, τὸ εὐφορώτατον τῆς νήσου καὶ ἐν Εὐβοίᾳ τὸ Λήλαντον πεδίον (14).

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

Ὡς ἐν παντὶ ὀρεινῷ τόπῳ εἰσὶ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι πολυά-

(1) Εὐστάθ. εἰς Ὅμηρ. ς. 157. (2) Στραβ. β. 9. σ. 442 — Στεφ. Βυζ. Δώτιον. (3) Θουκυδ. β. 3. (4) Πολυδευκ. β. 1. κ. 1. 27. (5) Θουκυδ. β. 2. κ. 20. (6) Παυσ. Αττ. κ. 38. (7) Θουκυδ. β. 2 κ. 19. 20. (8) Παυσ. Μεσσ, κ. 33. (9) Στραβ. β. 10. σ. 458. (10) Παυσ. Αρκ. κ. 36. (11) Παυσ. Ηλ. κ. 16. (12) Στραβ. β. 8. σ. 372. (13) Πολυδ. β. 5. κ. 373. (14) Στραβ. β. 1. σ. 38 — β. 19 σ. 447.

ριθμοι ποταμοί, ἀλλ' ἐκ τῆς σπανιότητος καὶ μικρότητος τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων δρυμώνων, οἱ πλεῖστοι αὐτῶν εἰσὶ μικροὶ καὶ παρέχουσι τοσοῦτον ὀλίγον ὕδωρ, ὥστε πολλοὶ κατὰ τὸ θέρος ὁλοκλήρως ξηραίνονται. Ὡς ἐκ τῶν δύο παρὰ τὰς Ἀθήνας ποταμῶν ὁ Κηφισσὸς ἐμειοῦτο τὸ πάλαι τελέως· τοιοῦτος δὲ ἦν καὶ ὁ Ἰλισσὸς (1), ὃς ἤδη ἐξέλειπεν ὅλως (2)· καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Ἴναχος ὁ ῥέων παρὰ τὸ πολυδίψιον ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐπονομαζόμενον Ἄργος (3), καὶ ὁ εἰς αὐτὸν εἰσβάλλων Χάραδρος· εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται ἔτι μᾶλλον οἱ ἐλάσσονες ποταμίσκοι, οἳ μόλις πηγάζοντες εἰσδύουσιν εἰς τὴν γῆν ἢ ἐκδιδοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν· ὀλίγοι δέ τινες ποταμοὶ ἐξαιροῦνται τῆς καταστάσεως ταύτης, ὄντες κατὰ σύγκρισιν μεγάλοι καὶ ἀξιόλογοι· ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ ΠΗΝΕΙΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ Πίνδου καὶ ῥέων διὰ πάσης τῆς Θεσσαλίας (4)· ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ὁ ΑΧΕΛΩΟΣ πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκδιδοὺς εἰς τὸ Ἰώνιον πέλαγος καὶ πλώϊμος μέχρι τῆς πόλεως Στράτου (5)· ἐν Βοιωτίᾳ ὁ ΑΣΩΠΟΣ πηγάζων ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν παρὰ τὴν Εὔβοιαν θάλασσαν μεταξὺ Θηβῶν καὶ Πλαταιῶν (6)· ἐν Ἀρκαδίᾳ ὁ ΑΛΦΕΙΟΣ πηγάζων ἐν Ἀρκαδίᾳ περὶ τὴν Φυλάκην καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν (7), καὶ ἐν Μεσσηνίᾳ ὁ ΠΑΜΙΣΟΣ πηγάζων κατὰ τὸ νοτ·δυτικὸν τῆς Μεσσήνης ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον (8).

---

(1) Στραβ. β. 9. σ. 400. (2) Ιδ. Ἰλισσός. (3) Ὁμ. Ἰλ. Δ. ς, 171. (4) Μέλας β. 2. κ. 13. (5) Πολυβ. β. 4. κ. 63. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (7) Παυσ. Ἀρκ. κ. 44. 54. (8) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. Ἰδ. Πάμισος.

ΛΙΜΝΑΙ.

Ἐν τῇ Ἑλλάδι εἰσὶ πολλαὶ οὐκ ἀνάξιαι λόγου λίμναι αἳ, μορφούμεναι ἐν τοῖς κοιλώμασι τῶν ὀρέων, ἔχουσι πολλάκις ὑπογείους ἀποῤῥοὰς, ἢ διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐπιφανειῶν ἐξατμίζουσι τὰ εἰς αὐτὰς εἰσρέοντα ὕδατα, ἢ κοινωνοῦσιν ἀμέσως μετὰ τῆς θαλάσσης· ἐκ τούτου τοῦ τελευταίου εἴδους εἰσὶν αἱ ἐπισημότεραι τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ λιμνῶν αἱ ἑξῆς = ἡ ΑΣΚΟΥΡΙΑΣ περὶ τὸν Ὄλυμπον (1), νοτιώτερον παρὰ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν ἡ ΝΕΣΩΝΙΣ (2), παρὰ τὸ Πήλιον ὄρος ἡ ΒΟΙΒΗΙΣ (3), καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Θεσσαλίαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δολόπων ἡ ΞΥΝΙΑΣ.

Λίμναι ἐν Αἰτωλίᾳ εἰσὶν ἡ ΤΡΙΧΩΝΙΣ, ἡ ΛΥΣΙΜΑΧΙΑ, ἡ ΥΔΡΑ, ἡ ΚΥΝΙΑ, ἡ ΜΕΛΙΤΗ ἢ λίμνη τῶν ΟΙΝΕΙΑΔΩΝ καὶ ἡ ΟΥΡΙΑ (4).

Ἐν Ἀκαρνανίᾳ τὸ ΜΥΡΤΟΥΝΤΙΟΝ καὶ ἄλλαι τινὲς (5).

Ἐν Βοιωτίᾳ ἡ ΚΩΠΑΙΣ ἢ ΚΗΦΙΣΣΙΣ ἡ ΛΕΥΚΩΝΙΣ, ἡ ΥΛΙΚΗ, καὶ τὸ ΑΡΜΑ (6).

Ἐν Ἀργολίδι ἡ ΛΕΡΝΑ, ἡ ΑΛΚΥΟΝΙΑ καὶ ἡ ΔΕΙΝΗ (7).

Ἐν Ἀρκαδίᾳ ἡ ΣΤΥΜΦΑΛΙΣ, ἐξ ἧς ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Στύμφαλος, ἡ ἐκ τῆς πλημμύρας μορφουμένη παρὰ τὴν Φενεὸν, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Ὀρχομενίου πεδίου (8).

Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος αἱ λίμναι αὗται ἦσαν λίαν χρήσιμοι πρὸς κτηνοτροφίαν, διότι περὶ αὐτὰς ἦσαν οἱ κάλλιστοι λειμῶνες καὶ αἱ εὐχυλότεραι νομαὶ διὰ τοὺς ἵππους καὶ τὰ πρόβατα.

(1) Ascuris palus. Λιβ. β. 44, κ. 2. (2) Στραβ. β. 9. σ. 440. (3) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 711 — Στραβ. β. 9. σ. 430, 436, 438, 441. (4) Ιδ. Αἰτωλία. (5) Ιδ. Ἀκαρνανία. (6) Ιδ. Βοιωτία. (7) Ιδ. Ἀργολίς. (8) Ιδ. Ἀρκαδία.

ΡΕΥΜΑΤΑ, ΑΙΓΙΑΛΟΙ ΚΑΙ ΝΗΣΟΙ.

Τὸ ῥεῦμα τοῦ Αἰγαίου πελάγους διευθύνεται ἐν γένει ἀπὸ τοῦ βορ-ἀνατολικοῦ πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν, διότι τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου Πόντου δι' αὐτοῦ εἰσρέουσιν· ἀλλὰ κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Θεσσαλίας διαιρούμενον τὸ ῥεῦμα ἀνέρχεται πρὸς τὴν Θρᾴκην, ἀποτελεῖ τοὺς ἐκεῖσε κόλπους, καὶ διατρέχον τοὺς Θρᾳκικοὺς αἰγιαλοὺς ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καταντᾷ εἰς τὸν Μέλανα κόλπον· ἀπὸ δὲ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τῆς Ἑλλάδος τῆς πρὸς δυσμὰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου ῥέουσιν ἀντιθέτως τῷ πρώτῳ ῥεύματι καὶ διευθύνονται μετὰ μεγάλης σφοδρότητος ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἕως οὗ τὰ δύο ῥεύματα συναπαντῶνται κατὰ τὴν ἄκραν Μαλέαν· κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πνέουσι καὶ οἱ κινδυνωδέστατοι τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἐν ὥρᾳ θέρους μάλιστα ἀπὸ τοῦ βορ-ἀνατολικοῦ, καὶ μετὰ τοσαύτης βίας, ὥστε καὶ ἀνθρώπους ἐνίοτε ἀπὸ τῆς στερεᾶς ἀναρπάζουσιν· ἐκ τούτου οἱ γυμνοὶ βράχοι τοῦ Ταινάρου καὶ τῆς Μαλέας εἰσὶ τοσοῦτον διεῤῥηγμένοι καὶ ὁ κατ' ἐκεῖνα διάπλους εἶναι κινδυνωδέστερος παντὸς ἄλλου· τὰ ῥεύματα τρέχουσι πολλάκις κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις· οἱ δὲ αἰγιαλοὶ τῆς Ἑλλάδος εἰσὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ βράχοι τραχεῖς καὶ κινδυνώδεις τοῖς πλωϊζομένοις, ἢ ὕφαμμοι καὶ ἀβαθεῖς καὶ ἑπομένως καὶ τῶν βράχων αὐτῶν κινδυνωδέστεροι· συμβαίνει δὲ τοῦτο κυρίως κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνθα ἡ ἀπὸ Λευκαδίας μέχρι Κεφαλληνίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελώου, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς βοῤῥᾶν μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου θάλασσα εἶναι πλήρης σύρτεων. Κατὰ τὸ θέρος ἐπικρατοῦσιν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν τῆς Ἑλλάδος οἱ βόρειοι ἄνεμοι· κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα οἱ νότιοι· εἰσὶ δὲ οὗτοι οὐχὶ το-

σοῦτον ἐπικίνδυνοι κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ὅσον κατὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον, ἔνθα ἀφ' ἑνὸς αἱ σύρτεις καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ τρομερὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη πολλὰ πλοῖα πολλάκις καταβυθίζουσιν.

Ὁ διάπλους τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους εὐκολύνετο ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐν αὐτῷ νήσων αἳ ἐν ἀνάγκῃ ἦσαν καταφύγιον τοῖς πλωτῆρσιν. Ἐφοβοῦντο δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὸν διὰ πελάγους πλοῦν, καὶ ἐθεώρουν μέγα κατόρθωμα ἔτι καὶ τὴν ἀπὸ Τροίας εἰς Ἑλλάδα μετάβασιν· ὅθεν καὶ ἔθυσαν τοῖς θεοῖς εὐχαριστήρια, ὅταν κατήχθησαν εἰς Γεραιστὸν τῆς Εὐβοίας, διαπλεύσαντες, ὡς ἔλεγον, μέγα πέλαγος.=

— — — ἐς δὲ Γεραιστὸν
Ἐννύχιαι κατάγοντο· Ποσειδάωνι δὲ ταύρων
Πόλλ' ἐπὶ μῆρ' ἔθεμεν, πέλαγος μέγα μετρήσαντες (1).

Οἱ Κρῆτες μόνοι βιαζόμενοι ἐκ τῆς θέσεως τῆς νήσου αὐτῶν ἐτόλμησαν μακροτέρας κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις, καὶ ἀνεδείχθησαν ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἔτι οἱ ἐμπειρότατοι καὶ τεχνικώτατοι τῶν θαλασσοπόρων, διαταμόντες κατ' εὐθεῖαν τὴν πρὸς τὴν Αἴγυπτον θάλασσαν (2), καὶ μόνοι οἱ Φαίακες οἱ οἰκοῦντες τὴν Κέρκυραν δὲν ἐδευτέρευον αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος μαρτυρεῖ περι αὐτῶν·=

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν καὶ νῆες ἐῖσαι,
Ἧισιν ἀγαλλόμενοι πολιὰν περόωσι θάλασσαν (3),
καὶ Νηυσὶ θοῇσιν τοί γε πεποιθότες ὠκείῃσιν
Λαῖτμα μέγ' ἐκπερόωσιν, ἐπεί σφισι δῶκ' Ἐνοσίχθων·

(1) Ὁμ. Ὀδ. Γ, ς. 177—179. (2) Ὁμ. Ὀδ. Ξ, ς. 257. (3) Ὁμ. Ὀδ Ζ. ς. 270—272.

Τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα (1).

Ἡ πανταχόθεν περικυκλοῦσα τὴν Ἑλλάδα θάλασσα ἦν κατὰ τὸ ἀρχαιότατον πλήρης λῃστῶν καὶ πειρατῶν, Ταφίων καὶ Κρητῶν καὶ Καρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων οἳ ἀσυστόλως καὶ ἀτιμωρητὶ κατεμάστιζον τὰς παραλίους πόλεις καὶ χώρας, καὶ μάλιστα τὰς ἀδυνάτους καὶ ἀφυλάκτους· τὴν τοιαύτην κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πειρατείαν μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος =

Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἦ τι κατὰ πρᾶξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε ληϊστῆρες, ὑπὲρ ἅλα τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες; (2)

ἔτι καὶ ὁ Θουκυδίδης, λέγων =

« Οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν » τῇ Ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ » ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν, ἐπ' ἀλλήλους ἐτρέ» ποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνα» τωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς » ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις » καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις ἥρπαζον· καὶ τὸν πλεῖστον » τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντές πω αἰσχύνην τού» του τοῦ ἔργου· φέροντες δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον· δηλοῦ» σι δὲ τῶν τε Ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος κα» λῶς τοῦτο δρᾷν· καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις » τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες, εἰ λῃσταί » εἰσιν· ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον· οἷς » τε ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι οὐκ ὀνειδιζόντων » (3).

---

(1) Ὀμ. Ὀδ. Η. ς. 34—36. (2) Ὀμ. Ὀδ. Γ. ς. 71—78. (3) Θουκυδ. β. 1. κ. 5.

Πρῶτος δὲ ὁ Μίνως ἐξελάσας τοὺς Κᾶρας, ἐκάθηρε τὸ ληστρικὸν ἐκ τῆς θαλάσσης (1)· ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ καιροὺς ἀνεφάνη, καὶ ἔτι καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐνίοτε ἀναφαίνεται τὸ πονηρὸν τοῦτο πειρατικὸν πνεῦμα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

ΜΕΤΑΛΛΑ ΚΑΙ ΛΙΘΟΙ.

Ἡ Ἑλλὰς συγκειμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τιτανωδῶν καὶ ἀμμωδῶν ὀρέων ἐπιτηδειοτάτων πρὸς κατασκευὴν στερεῶν οἰκοδομῶν καὶ Κυκλωπείων τειχῶν μικρὰν ἐν γένει παρέχει πρόσοδον εἰς εὐγενῆ μέταλλα.

Ὁ χρυσὸς ἦν σπανιώτατος ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἧττον δὲ σπάνιος ἦν ὁ ἄργυρος· ἐν Θεσσαλίᾳ ἦν χρυσὸς, ὃν εἶλεν ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, γενόμενος κύριος τῆς χώρας (2)· ἦσαν δὲ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν ταῖς νήσοις Σίφνῳ (3) καὶ Θάσῳ (4), καὶ ἀργύρου ἐν Ἠπείρῳ κατὰ τὸ μεταξὺ Δυῤῥαχίου καὶ Ἀπολλωνίας Δαμάστιον (5)· ἀξιολογώτατα δὲ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀργυρίων ἦσαν τὰ ἐν Λαυρίῳ τῆς Ἀττικῆς (6)· πολλῷ δὲ μείζων ἦν ὁ εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλοῦτος τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας (7), τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἐξ οὗ ἐπλημμύρισεν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους· ἀξιολογωτέρα δὲ καὶ πολυτιμωτέρα παντὸς τοῦ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι χρυσοῦ ἦν ἡ

(1) Θουκυδ· αὐτ. κ. 4. (2) Ἰουστίν, β. 8. κ. 3. — Στραβ. β. 7. σ. 326. (3) Ἰδ. Σίφνος. (4) Ἰδ. Θάσος. (5) Στραβ. β. 7. σ. 326. (6) Ἰδ. Λαύριον. (7) Στραβ. β. 14. σ. 680.

ἀνδρεία τῶν Ἑλλήνων· δι' ἧς πάντες οἱ Περσικοὶ θησαυροὶ μετηνέχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐξ αὐτῶν κυρίως κατεκοσμήθησαν οἱ ναοὶ καὶ τὰ δημόσια καταστήματα· ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ὑπὲρ τὰς 1200 καμήλους, φερούσας χρυσὸν καὶ ἄλλα πολύτιμα (1), ὧν τὸ πλεῖστον ἀνετέθη εἰς τοὺς ναούς· ἐν τῷ ναῷ μόνον τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἔκειτο ἀργὸς 9,700 ταλάντων ἀξίας ἄργυρος (2)· καὶ ἐκτὸς τούτων μέγας ἀριθμὸς χρυσῶν ἀναθημάτων, ἀγάλματα ὁλόκληρα, φιάλαι, ςέφανοι, ἅλυσοι, ὅπλα χρυσᾶ τῶν βαρβάρων, ἀσπίδες κ.τ.λ. ἀξιοσημειώτους καταλόγους τοιούτων ἀναθημάτων περιεχομένους εἰς ἐπιγραφὰς ἀναφέρει καὶ ἐξηγεῖ ὁ Βοίκιος (3). Ἐν Δελφοῖς μεταξὺ ἄλλων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων ἀνέκειντο ἐν τῷ θησαυρῷ τῶν Κορινθίων ἓξ κρατῆρες χρυσοῖ ἔχοντες ςαθμὸν τριάκοντα ταλάντων καὶ ἀνατεθέντες ὑπὸ τοῦ Γύγου (4)· ἔτι δὲ ἀνέκειντο ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πλουσιώτατα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἀναθήματα τοῦ Κροίσου (5)· ὥστε ἐκ τῆς ἔξωθεν συῤῥοῆς τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ηὐξήθη ἡ ποσότης τῶν χρημάτων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ τοῦ Σόλωνος εἶχε πενταπλασίαν ἀξίαν τῆς ἐπὶ τοῦ Δημοσθένους (6).

Χαλκοῦ ἐπλούτει κυρίως ἡ νῆσος Εὔβοια ἔνθα κατέμειναν τὸ παλαιὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Ἄραβες οἱ συνδιαβάντες τῷ Κάδμῳ (7), καὶ οὗτοι πιθανῶς ἐγένοντο οἱ πρῶτοι μεταλλουργοὶ τοῦ χαλκοῦ, διότι τῷ Κάδμῳ ἀπε-

(1) Δημοσθ. Συμμορ. σ. 156. (2) Ἰδ. Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθην. σ. 10. (3) Βοικ. αὐτ. Μερ. 2. κ. 10. σ, 263. καὶ κ. 11—13. σ. 334. (4) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 14. (5) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 50 — Πολυβ. β. 10, κ. 27 — Διοδ. Σικ. β. 16, κ. 56. (6) Βοικ Πολιτ. Οἰκον Ἀθην. Μερ. 1. σ. 6. (7) Στραβ. β. 10. σ. 447.

δίδετο ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μετάλλου τούτου (1), καὶ ἡ γῆ ἡ ἐν χρήσει πρὸς καθαρισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κάδμου ἐκαλεῖτο Καδμεία (2)· καὶ ἡ Κύπρος δὲ εἶχε πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ (3)· ὁ χαλκὸς ἦν ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οὐ μόνον πρὸς κατασκευὴν οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων τοιούτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὁπλισμὸν τοῦ ϛρατοῦ· οἱ θώρακες ἦσαν ἐκ χαλκοῦ. Διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει τοὺς Ἕλληνας χαλκοχίτωνας Ἀχαιοὺς (4), ὡς καὶ αἱ αἰχμαὶ τῶν δοράτων (5), καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ πανοπλία· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν Τρώων τὰ ὅπλα φαίνεται ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου κατεσκευάζοντο (6)· ἦν δὲ κοινωτέρα ἡ χρῆσις τῶν χαλκῶν ὅπλων οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Τρωσὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Καρσὶ καὶ τοῖς Ἴωσι (7) καὶ ἄλλοις τῶν τότε ἀνθρώπων· διὸ καὶ ὁ πόλεμος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου χάλκεος Ἄρης (8),

Σιδήρου μεταλλεῖα ἦσαν ἐν Εὐβοίᾳ οὐ πόῤῥω τῆς Χαλκίδος, ἐν Βοιωτίᾳ, ἐν τῷ Ταινάρῳ τῆς Λακωνίας, ἐν Μήλῳ καὶ ἐν Σερίφῳ (9)· ἡ κατεργασία τοῦ μετάλλου τούτου ὡς καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ φαίνεται ὅτι εἰσήχθη τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς Λῆμνον ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἐκ Κύπρου, ἔνθα οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι θεωροῦνται ὡς πρῶτοι εὑρεταὶ τοῦ σιδήρου (10)· ἴσως δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Θράκῃ ἢ ἐν τῷ Καυκάσῳ Σιντίων (11).

Μαγνῆτις ἡ καὶ σιδηρίτις λεγομένη λίθος ἦν ἐν Μαγνη-

(1) Ὑγιν: μυθ. 274. (2) Πλίν. Φυσ. Ἱϛ. β. 34, κ. 2, 22—Διοσκορ. β. 5, κ. 84. (3) Ἰδ. Κύπρ. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 47, καὶ πολλαχοῦ. (5) Ὁμ. Ἰλ. Γ, ϛ. 17. (6) Ὁμ. Ἰλ. Ν, ϛ. 611, 612. (7) Ἡροδοτ. β. 2, κ. 152. (8) Ὁμ. Ἰλ. Ε, ϛ. 704. (9) Ἰδ. αὐτ. (10) Κλήμ. Ἀλεξ. Σαρώμ. β. 1, σ. 326 — Εὐσεβ. β. 10, σ. 475. (11) Ἑλλανικ. παρὰ τῷ σχολιαστ. τοῦ Ἀπολλοδ. 1, 608.

σίᾳ, κατὰ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην, καὶ ἐν Βοιωτίᾳ παρὰ τὴν πόλιν Ὑρίαν (1).

Μάρμαρον ἦν ἄφθονον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος· τοῦ ἀρίστου εἴδους ἦν τὸ τῆς Καρύστου ἐν Εὐβοίᾳ, οὗ τὸ λατομεῖον ἦν παρὰ τὰ Στύρα κατὰ τὸ Μαρμάριον (2), τὸ τοῦ Πεντελικοῦ ἐν Ἀττικῇ (3), τὸ τοῦ Ὑμηττοῦ ὡσαύτως (4), τὸ τῆς Πάρου (5), καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὸ τῆς Λακωνίας κατὰ τὸ Ταίναρον· ἐκτὸς δὲ τούτων ἦσαν καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος λατομεῖα μαρμάρου, ὡς ἐν Ἐλευσῖνι, ἐν Ῥαμνοῦντι, ἐν Θορικῷ, ἐν τῇ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν Δημητριάδι, ἐν Νάξῳ, ἐν Τήνῳ, ἐν Θάσῳ κ.τ.λ. ἐν συντόμῳ, ἡ Ἑλλὰς ἐκέκτητο τὴν λαμπροτέραν ὕλην πρὸς κατασκευὴν ναῶν, ἀγαλμάτων, μνημείων καὶ ἐπιγραφῶν παντὸς εἴδους· διὸ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς τέχνης ἀνεπτύχθη πληρέστατα παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἡ ἱστορία αὐτῶν ἀνεδείχθη ἡ ὑψηλοτέρα καὶ ἀψευδεστέρα παντὸς ἄλλου ἔθνους τῆς Εὐρώπης· τὸ ἑλληνικὸν μάρμαρον ἦν πολλάκις ἐν χρήσει καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀφ' ὅτου πρῶτος ὁ Λ. Κράσσος ἐκόσμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διὰ ἓξ κιόνων ἐξ Ὑμηττείου μαρμάρου (6).

Ἅλας κατεσκευάζετο πολὺ, καὶ ἁλοπήγια ἦσαν κατὰ πολλοὺς τῶν αἰγιαλῶν τῆς θαλάσσης, διότι τὸ θαλάσσιον μόνον ἅλας ἦν τότε γνωστόν· ἐπονομάζει δὲ αὐτὸ θεῖον ὁ Ὅμηρος (7), διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ εἴς τε τὴν ὀψοποιΐαν καὶ περὶ τὰς θυσίας ὠφέλειαν· οἱ Ἠπειρῶται μόνοι δὲν ἐγνώριζον τὸ ἅλας κατὰ τὸ ἀρχαῖον (8).

---

(1) Πλιν. β. 36, κ. 25. (2) Στραβ. β. 10, σ. 446. (3) Ἰδ. Πεντελικόν. (4) Ἰδ. Ὑμηττός. (5) Ἰδ. Πάρος. (6) Πλίν. Φυσικ. Ἱστορ. β. 17, κ. 1—β. 26, κ. 8 — ἴδε Ὑμηττός. (7) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 214. (8) Παυσ. Ἀττικ. κ. 12.

ΦΥΤΑ.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν καρποφορίαν τῆς γῆς ὁ Θουκυδίδης παρατηρεῖ ὅτι τὰ μᾶλλον εὔφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἡ Θεσσαλία, ἡ Βοιωτία, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Πελοποννήσου· τὰ δὲ ἧττον εὔφορα ἡ Ἀρκαδία καὶ ἡ Ἀττική (1)· κατὰ δὲ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα ὡς τὰ εὐφορώτατα ἐθεωροῦντο τὰ μεσημβρινὰ τῆς Θεσσαλίας, ἡ Ἀχαΐα, ἡ Φθιῶτις καὶ ἡ Πελασγιῶτις, ὅπερ κατὰ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχεῖαν ἀκμὴν καὶ πρόοδον τῶν Πελασγῶν (2).

Ὁ σῖτος ἦν σπάνιος κατὰ πολὺ μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἀναγκαία ποσότης ἤρχετο ἔξωθεν, ἐκ τοῦ Πόντου, τῆς Θρᾴκης, τῆς Λυδίας, τῆς Ἀσσυρίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Σικελίας· ὀλίγον δὲ σίτινον ἄρτον ἤσθιον οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ ἀρχαῖον, πρὶν ἀκμάσῃ τὸ ἐμπόριον· ἐν Σπάρτῃ ἂν καὶ κατὰ τὴν Λακωνίαν ἐσπείρετο ὁ σῖτος, ὁ σίτινος ἄρτος ἦν ἐν χρήσει μᾶλλον ὡς τράγημα (3)· κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς γῆς διέφερε καὶ ἡ ποιότης τοῦ σίτου. Ὁ Θεόφραστος λέγει ὅτι ὁ ἐλαφρότατος σῖτος ἦν ὁ Ποντικός· ὁ βαρύτερος δὲ πάντων τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξωθεν εἰσαγομένων ἦν ὁ Σικελικός, ἔτι δὲ βαρύτερος ἐκείνου ὁ Βοιωτικός· ἀπόδειξις δὲ τούτου ὅτι οἱ ἀγωνισταὶ μόλις κατηνάλισκον ἐν Βοιωτίᾳ τρεῖς λίτρας ἄρτου· ἐρχόμενοι δὲ εἰς Ἀθήνας περὶ τὰς πέντε. Ἀναφέρει δὲ ὁ αὐτὸς ἑπομένως τὸν ἐλαφρὸν καὶ ὀλίγον συμπηγνύμενον σῖτον τῆς Καρύστου ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ ἕτερόν τι εἶδος τῆς αὐτῆς νήσου βαρὺ καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις πεπαινόμενον (4).

---

(1) Θουκυδ. β. 1. κ. 2. (2) Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 17. (3) Ἰδ. Μύλλερ Δωρ. Τμ. 2, σ. 202 καὶ 275. (4) Θεοφρ. Φυτ. ἱστ. β. 8. κ. 4. 5.

Ἡ κριθὴ ἦν ἐν μεγάλῃ χρήσει, καὶ ὁ κρίθινος ἄρτος (τὰ ἄλφιτα) ἦν, ὡς φαίνεται, ἡ κυρία βάσις τῆς διατροφῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ ἀρχαιότατον· τοιοῦτο τι δεῖπνον τρυγητῶν περιγράφει ὁ Ὅμηρος =

Κήρυκες δ' ἀπάνευθεν ὑπὸ δρυΐ δαῖτα πένοντο·
Βοῦν δ' ἱερεύσαντες μέγαν ἄμφεπον· αἱ δὲ γυναῖκες
Δεῖπνον ἐρίθοισιν, λεύκ' ἄλφιτα πολλὰ πάλυνον (1).

Ὁ βρόμος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου (2) καὶ τοῦ Πλινίου (3), ἀλλ' ὀλίγον ἐχρησίμευε πρὸς τροφήν.

Ὄσπρια καὶ λάχανα παντὸς εἴδους ἐσπείροντο καὶ ἐφυτεύοντο κατὰ τρεῖς ἐποχὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ = μετὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου ἐν μηνὶ μεταγειτνιῶνι, μετὰ τὴν χειμερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου ἐν γαμηλιῶνι καὶ κατὰ τὸ θέρος ἐν μουνυχιῶνι.

Τὰ πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν ἐπιτήδεια φυτὰ ἐφύοντο, ὡς καὶ τὰ νῦν φύονται, ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἐν ταῖς κοιλάσι καὶ ἐν τοῖς ἑλώδεσι τόποις· τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος σπανίως ἐπενδύονται πόαν χλοερὰν καὶ πρασίνην, διὸ καὶ φαίνονται γυμνὰ καὶ τραχέα, παρέχουσιν ὅμως τροφὴν ἱκανὴν εἰς τὰ πρόβατα, εἰς τὰς αἶγας καὶ εἰς τὰς μελίσσας, διότι αἱ ῥάχεις τῶν ὀρέων κατακαλύπτονται ὑπὸ φυτῶν ἀρωματικῶν.

Θάμνοι εὐώδεις καὶ ἄνθη ποικίλα φύονται πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἄγρια ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ κυρίως ἐντὸς τῶν κοιλάδων.

Δένδρα ἐκ μὲν τῶν ἀγρίων ἦσαν γνωστὰ ἡ λεύκη ἔχουσα βαλσαμώδη ὀσμὴν (4) καὶ εὑρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους

---

(1) Ὁμ. Ιλ. Σ. ς. 557 — 560. (2) Θεοφρ. Φυτ. ις. 6. 8. κ. 4 — Πλίν. Φυσ. ις. 6. 18. κ. 42. (3) Θεοφρ. Φυτ. ις. 6. 8. κ. 1.
(4) Θεόφρ. Φυτ. Ἱς. β. 2, κ. 2, 10.

παρὰ τὸν Ἀχέροντα τὸν ἐν Θεσπρωτίᾳ ποταμὸν (1), ὅθεν καὶ Ἀχερωΐς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλουμένη (2), ἡ κέδρος, ἧς τὸ ξύλον ὡς ἀσαπὲς (3) ἦν ἐν χρήσει πρὸς κατασκευὴν ἀγαλμάτων καὶ οἰκοδομῶν, ἡ ἀειθαλὴς κυπάρισσος, ὁ μεγαλοπρεπὴς πλάτανος, ἡ δρῦς καὶ ἡ φηγός, ἧς αἱ βάλανοι ἦσαν ἡ κυρία τροφὴ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἀρκάδων, οἳ καὶ ἐκ τούτου βαλανηφάγοι ἐλέγοντο (4)· ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων καὶ ὀπωροφόρων ἡ κυδωνέα, ἡ ἀπία, ἡ μηλέα, ἡ συκῆ, ἡ ῥοιά, ἡ μεσπιλέα, ὁ κέρασος καὶ ἡ κοκκυμηλέα (δαμασκηνέα)· κίτρια καὶ Μηδικὰ ἢ Περσικὰ μῆλα (πορτοκάλια) κατὰ τὸν Θεόφραστον ὑπῆρχον τὸ πάλαι ἐν τῇ Ἑλλάδι· πρῶτον δὲ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου τούτου ἀναφέρονται (5)· ὁ Πλίνιος λέγει αὐτὰ Ἀσσύρεια μῆλα (6)· ὁ Ἀθήναιος ἐκφράζει οὕτω τὰ τοῦ Θεοφράστου περὶ τοῦ καρποῦ τούτου λεγόμενα. «Φησὶ γὰρ » ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς περὶ φυτῶν ἱστορίας οὕ» τως = Ἡ δὲ Μηδία χώρα καὶ ἡ Περσὶς ἄλλα τε ἔχει πλείω, » καὶ τὸ μῆλον, τὸ Περσικὸν ἢ Μηδικὸν καλούμενον· ἔχει δὲ » τὸ δένδρον τοῦτο φύλλον μὲν ὅμοιον καὶ σχεδὸν ἴσον τῷ » τῆς δάφνης, ἀνδράχνης καὶ καρύας, ἀκάνθας δ' οἵας ἄπιος » ἢ ὀξυάκανθος, λείας δὲ καὶ ὀξείας σφόδρα καὶ ἰσχυράς. » Τὸ δὲ μῆλον οὐκ ἐσθίεται μέν, εὔοσμον δὲ πάνυ, καὶ αὐτὸ » καὶ τὰ φύλλα τοῦ δένδρου. Κἂν εἰς ἱμάτια τεθῇ τὸ μῆλον » ἄκοπα διατηρεῖ· χρήσιμον δέ, ἐπειδὰν καὶ τύχῃ τις πε» πωκὼς θανάσιμον φάρμακον. Δοθὲν γὰρ ἐν οἴνῳ, διακό» πτει τὴν κοιλίαν καὶ ἐξάγει τὸ φάρμακον. Καὶ πρὸς στό» ματος εὐωδίαν. Ἐὰν γάρ τις ἑψήσῃ ἐν ζωμῷ ἢ ἐν ἄλλῳ

(1) Παυσ. Ηλ. κ. 14. (2) Ὁμ. Ἰλ. Ν. ς. 389 — Παυσ. αὐτ. (3) Θεόφρ. Φυτ. Ἱς. β. 3, κ. 12, 3. (4) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 66. (5) Θεόφρ. Φυτ. Ἱς. β. 1, κ. 13, 1. καὶ β. 4, κ. 3, 4. (6) Πλίν. β. 12. κ. 7.

» τινὶ τὸ εἴσω τοῦ μήλου, ἐκπιέσῃ τε εἰς τὸ ϛόμα καὶ κα-
» ταῤῥοφήσῃ, ποιεῖ τὴν ὀσμὴν ἡδεῖαν· σπείρεται δὲ τοῦ
» ἦρος εἰς πρασιὰς ἐξαιρεθὲν τὸ σπέρμα, διειργασμένας ἐπι-
» μελῶς· εἶτ' ἄρδεται διὰ τετάρτης ἢ πέμπτης ἡμέρας.
» Ὅταν δὲ ἁδρὸν ᾖ, διαφυτεύεται πάλιν τοῦ ἔαρος εἰς χωρίον
» μαλακὸν καὶ ἔφυδρον καὶ οὐ λίαν λεπτόν. Φέρει δὲ τὰ μῆλα
» πᾶσαν ὥραν. Τὰ μὲν γὰρ ἀφήρηται, τὰ δ' ἀνθεῖ, τὰ δ' ἐκ-
» πέττει· τῶν δ' ἀνθῶν ὅσα ἔχει καθάπερ ἠλακάτην ἐκ μέ-
» σου τιν' ἀνέχουσαν, ταῦτά ἐστι γόνιμα. Ὅσα δὲ μὴ, ἄγο-
» να.... Ἐκ τούτων ἐγὼ κινούμενος, ὦ ἑταῖροι, ὧν φησὶν
» ὁ Θεόφραστος περὶ χρόας, περὶ ὀσμῆς, περὶ φύλλων, τὸ
» κιτρίον εἶναι λέγεσθαι πεπίστευκα· καὶ μηδεὶς ὑμῶν θαυ-
» μαζέτω εἴ φησι μὴ ἐσθίεσθαι αὐτὸ, ὁπότε γε καὶ μέχρι
» τῶν κατὰ τοὺς πάππους ἡμῶν χρόνων (84) οὐδεὶς ἤσθιεν·
» ἀλλ' ὥς τι μέγα κειμήλιον ἀπετίθεντο ἐν ταῖς κιβωτοῖς
» μετὰ τῶν ἱματίων » (1) Οἱ ποιηταὶ ὠνόμαζον τοὺς καρποὺς τούτους μῆλα χρυσᾶ τῶν Ἑσπερίδων, διότι κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ θυγατέρες τοῦ Ἄτλαντος Ἑσπερίδες διαιτώμεναι κατὰ τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, εἶχον κῆπον φέροντα χρυσᾶ μῆλα· ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἐφόνευσεν ἢ τοὺς λῃστὰς τοὺς ἁρπάσαντας τὰς Ἑσπερίδας (2), ἢ τὸν δράκοντα τὸν φυλάττοντα τὸν κῆπον καὶ μετέφερε τὰ μῆλα εἰς τὴν Ἑλλάδα (3).

Ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία ἦσαν τὰ δύο μᾶλλον προσοδοφόρα ἀντικείμενα, καὶ αἱ δύο κύριαι πηγαὶ τῆς εὐπορίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὡς πολυστάφυλον τὴν Ἄρνην ἐν Βοιωτίᾳ (4), ὡς καὶ τὴν Ἑστιαίαν ἐν Εὐβοίᾳ (5)

---

(1) Ἀθήν. Δειπνοσοφ. β. 3, κ. 26. (2) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 27.
(3) Ἡσίοδ. Θεογ. ς. 215, 333, 517—Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 5, 11.
(4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 507. (5) Αὐτ. ς. 537.

καὶ ὡς ἀμπελόεσσαν τὴν Ἐπίδαυρον ἐν Ἀργολίδι (1)· ἔτι δὲ καὶ τοὺς Λημνίους ὡς τελοῦντας τὸ ἐμπόριον τοῦ οἴνου (2). Ὡς ἄριστοι τῶν οἴνων ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν ἀρχαίων ὁ Χῖος, ὁ Λέσβιος, ὁ Νάξιος, ὁ Θάσιος, ὁ Λευκάδιος καὶ ὁ Μεσσήνιος. Χείριστος δὲ ὁ Πεπαρήθειος, ὁ Σαπρίας καὶ ἄλλοι (3).

Ἡ ἐλαία ἧς τὸ ἄγριον εἶδος, τὸν κότινον, ἐκόμισεν, ὡς ἐδόξαζον, πρῶτος ὁ Ἡρακλῆς ἐκ τῶν ὑπερβορείων (4), καὶ ἡ φυομένη ἀγρία ἐν τῇ Ταυρικῇ, μετεφυτεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (5). Ἐκαλλιεργεῖτο δὲ κυρίως ἐν τῇ Ἀττικῇ ἧς τὸ πετρῶδες καὶ τιτανῶδες ἔδαφος συνέβαλλε μεγάλως εἰς ἐπίδοσιν τούτου τοῦ δένδρου. Οἱ νικηταὶ εἰς ἅμιλλαν δρόμου κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἐστεφανοῦντο διὰ κλάδου κοτίνου (6). ἡ ἐλαία ἐκτὸς τῆς μεγάλης οἰκιακῆς ὠφελείας, ἣν παρεῖχε τοῖς Ἕλλησι διὰ τοῦ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτῆς ἐκπιεζομένου ἐλαίου, ἦν καὶ ἀντικείμενον ἐπικερδεστάτου ἐμπορίου πρὸς τοὺς στερουμένους αὐτῆς ξένους τόπους.

ΖΩΑ.

Ὡς τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι μέτριον καὶ οὔτε λίαν ψυχρὸν οὔτε λίαν θερμὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἑπομένως εἰσὶν ἐν γένει πρᾶα καὶ ἀβλαβῆ.

Ἄγρια τετράποδα ζῶα μόνον εἰς δρυμῶνας τινὰς ὀρέων εὑρίσκοντο· παρὰ τὰς Πάτρας λ. χ. ἦσαν λύκοι, σύαγροι, ἔλαφοι καὶ ἄρκτοι (7). Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, οἱ λαγωοὶ,

(1) Αὐτ. ς. 561. (2) Αὐτ. Η. ς. 467—475. (3) Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ ποιοτήτων τοῦ οἴνου τῶν ἀρχαίων ἴδε Ἀθ. Δειπνοσ. β. 1, κ. 51—61. (4) Παυσ. Ηλ. κ, 7. (5) Θεόφρ. Φυτ. Ἱσ. β. 2. (6) Παυσ. αὐτ. (7) Παυσ. Α. χ κ. 12.

οἱ λύκοι καὶ αἱ ἀλώπεκες ἦσαν μείζονες ἐν Ἑλλάδι, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ (1). Ἐλέγετο δὲ ὅτι, κατὰ τοὺς παναρχαίους τοὐλάχιστον χρόνους ἦσαν καὶ λέοντες μεταξὺ τοῦ Θρακικοῦ ποταμοῦ Νέσσου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ Ἀχελώου (2), ἀλλ' αἱ δόξαι αὗται ἦσαν μᾶλλον μυθώδεις, ὡς ἐν Πελοποννήσῳ ὁ λέων τῆς Νεμέας (3), ἐν Θεσσαλίᾳ ἔνθα ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνευσε λέοντας καὶ κάπρους καὶ ἐλάφους (4) κτλ. ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει πολλαχοῦ λέοντας, ἀλλ' ἀεὶ κατ' εἰκόνας ποιητικὰς καὶ κατὰ παραβολάς (5).

Κῦνες ἡμιάγριοι ἦσαν ἐν Ἑλλάδι ὧν δύο γένη ἦσαν τὰ πρόκριτα, τὸ Λακωνικὸν καὶ τὸ Μολοσσικόν. Τὸ πρῶτον δ', ὡς ἐδόξαζον, προῆλθεν ἐκ τῆς μίξεως τοῦ κυνὸς καὶ τῆς ἀλώπεκος (6), ἦν ἐν χρήσει κυρίως πρὸς θήραν τῶν ἀγριοχοίρων (7). Τὸ δὲ δεύτερον πρὸς φύλαξιν τῶν ποιμνίων. Μᾶλλον δὲ πρὸς τὴν χρῆσιν ταύτην ἦσαν ἐπιτήδειοι οἱ ἐκ τῆς μίξεως τῶν δύο εἰρημένων γενῶν προσγενόμενοι κῦνες (8).

Ἀγέλαι χοίρων, βοῶν, ἵππων, προβάτων καὶ αἰγῶν ἐνέμοντο πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, κυρίως δὲ ἐν τῇ Ἠλείᾳ (9).

Τῶν χοίρων οἱ ἀγριώτεροι καὶ δυνατώτεροι ἦσαν ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος (10). Ἔτρεφον δὲ αὐτοὺς διὰ κριθῆς, σύκων, πίσων, βαλάνων, ἀχράδων καὶ σικύων (11), νομίζοντες ὅτι αἱ βάλανοι μόναι ἐποίουν τὸ κρέας αὐτῶν ὑδατῶδες· ὅσον οἱ

---

(1) Ἀριστοτ. περὶ ζώων, β. 8, κ. 4. (2) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 6, κ. 27. (3) Πινδ. Νεμ. Εἰδ. β. ς. 73 — Παυσ. Κορ. κ. 15. (4) Πινδ. Νεμ. Εἰδ. 3. ς. 75. (5) Ὁμ. Ἰλ. Ε. ς. 13—Λ. ς. 173—Π. ς. 156—Ρ. ς. 109 — Σ. ς. 525. (6) Ἀριστοτ. Ζ. ις. Ο. 6. κ. 20. β. 8. κ. 26. (7) Ξενοφ. Κυνηγ. σ. 991. (8) Ἀριστοτ. Ζ. ις. β. 9. κ. 12. (9) Στραβ. β. 8. σ. 381. (10) Ἀριστοτ. Ζ. ις. β. 3. κ. 28. (11) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 8. κ. 21

χοῖροι ἦσαν παλαιότεροι, τοσοῦτον ἐφαίνοντο εὐγευστότεροι πρὸς τὸν οὐρανίσκον τῶν Ἑλλήνων ἡρώων.

Οἱ δ' οὖν εἰσῆγον μάλα πίονα πενταέτηρον
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐπ' ἐσχάρῃ (1):

καὶ πρὸ πάντων τὰ νῶτα·

Νώτοισιν δ' Ὀδυσσῆα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἀργιόδοντος ὑός· κύδαινε δὲ θυμὸν ἄνακτος (2).

Ἵπποι δὲν ἦσαν πολυπληθεῖς ἐν Ἑλλάδι, διότι ἡ χώρα οὖσα κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, ἦν ἀνεπιτηδεία πρὸς διατροφὴν μεγάλου ἀριθμοῦ· οὐδέποτε ἐπομένως οἱ Ἕλληνες εἶχον ἱππικὸν ἀξιόλογον, καὶ ἔτι κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην οἱ Ἀθηναῖοι οὐδόλως εἶχον ἱππικόν· ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει μὲν ἱππεῖς κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον (3), ἀλλ' οὗτοι ἦσαν οἱ ἀπὸ τῶν ἁρμάτων μαχόμενοι (4) καὶ τὸ «ἐπιβαίνειν τῶν ἵππων» (5) ἐσήμαινεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τοῦ ὀχήματος, ὡς καὶ τὸ «ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε» (6) ἐννοεῖ ἀπὸ τοῦ ὀχήματος· δὲν ἦν ἄγνωστον δὲ τοῖς Ἕλλησι καὶ τὸ ἐπιβαίνειν τῶν ἵππων αὐτῶν, ὃ ἦν τὸ κελητίζειν ἢ ἐπιβαίνειν κέλητος ἵππου, ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἐπέβησαν τῶν ἵππων τοῦ Ῥήσου (7), καὶ ὡς ἐν τῇ ἑξῆς παραβολῇ εἰκονίζεται·

Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὖ εἰδὼς
Ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναγείρεται ἵππους,
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ δίηται,
Λαοφόρον καθ' ὁδόν· πολέες τε ἐθηήσαντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται (8).

(1) Ὁμ. Ὀδ. Ξ. ς. 419. (2) Αὐτ. ς. 437. 438. (3) Ὁμ. Ἰλ. Δ. ς. 297. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 390. 775.—Δ. ς. 297—Δ. ς. 48—Υ. ς. 394. (5) Ὁμ. Ἰλ. Ε. ς. 328. (6) Ὁμ. Ἰλ. Λ. ς. 143. (7) Αὐτ. Κ. ς. 529. (8) Αὐτ. Ο. ς. 679. κξ.

ἔτι δὲ ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς ἔβαινεν ἐπὶ δόρατος ὡς ἐπὶ ἵππου.

Ἀμφ' ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππον ἐλαύνων (1).

Κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας οἱ ἀθληταὶ πολλάκις ἠγωνίζοντο ἐπὶ κέλητος ἵππου (2)· ὁ Πίνδαρος ὑμνεῖ Ἀθηναϊκοὺς (3) καὶ Βοιωτικοὺς (4) ἵππους ὡς ἀνελομένους νίκας διὰ τῆς δεξιότητος αὐτῶν. Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸ Ἄργος ἱππόβοτον πολλαχοῦ (5). Οἱ ἵπποι τῆς Θεσσαλίας ἦσαν ἐν ὑπολήψει, ὡς καὶ ἔκ τινος παρὰ τῷ Στράβωνι χρησμοῦ δείκνυται =

Ἵππον Θεσσαλικὸν, Λακεδαιμονίαν δὲ γυναῖκα,
Ἄνδρας θ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ ἱερᾶς Ἀρεθούσης (6).

Ὁ Ξενοφῶν περιγράφει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν καλῶν ἵππων (7).

Ἡμίονοι ἦσαν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος πλὴν τῆς Ἠλείας, ἔκ τινος κατάρας, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος. « Θωυμάζω δὲ . . . » ὅτι ἐν τῇ Ἠλείᾳ πάσῃ χώρᾳ οὐ δυνέαται γίνεσθαι ἡμίονοι, » οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου » οὐδενός· φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρας τευ οὐ γίνεσθαί » σφι ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρα κυΐσκεσθαι τὰς » ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἕως οὗ ἂν σχῶσι » αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι » (8). Ὁ ἡμίονος οὐ μόνον εἶναι προφερέστερος τοῦ ἵππου διὰ τὸ ἀσφαλὲς τοῦ ποδὸς, καὶ τοῦ ὄνου διὰ τὴν ταχύτητα (9),

---

(1) Ὁμ. Ὀδ. Ε. ς. 271. (2) Παυσ. Ηλ. κ. 7. (3) Πινδ. Πυθ. Εἰδ. 6. (4) Πινδ. Ισθμ. Εἰδ. 1. 3. 4. (5) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 287. Ζ. ς. 152. καὶ Ὀδ. Γ. 3. 263 — Ο, ς. 239. 274. (6) Στραβ. β. 10, σ. 449. (7) Ξενοφ. περὶ ἱππ. κ. 1. (8) Ἡροδοτ. β. 4. κ. 30. (9) Ἀριστοτ. π. Ζώων Ε. 6. κ. 29, 4.

καὶ τὴν δύναμιν (1), ἀλλ' ἔχει καὶ τὸ πλεονέκτημα τῆς μακροβιότητος, ζῶν πολλάκις ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη. Οἱ ἀρχαῖοι ἔζευγνυον καὶ εἰς ἅρματα ἀπήνας καλούμενα τοὺς ἡμιόνους (2), καὶ κατ' ἄλλα καὶ κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἔτι ἀγῶνας (3).

Οἱ ὄνοι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν μείζονες τῶν τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Θρᾴκης (4)· ἦσαν δὲ καὶ πολυάριθμοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ κυρίως ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Αἱ βόες ἦσαν ἐλάσσονες ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ αἱ Αἰγύπτιαι (5) καὶ αἱ Ἠπειρωτικαί (6)· αἱ βόες τῆς Ἠπείρου ἦσαν τοσοῦτον μεγάλαι, ὥστε ὁ βουκόλος ἐδύνατο νὰ ἀμέλγῃ ὀρθὸς ἱστάμενος ἢ ὀλίγον τι κύπτων (7)· ἐδίδον δὲ ἀφθονώτατον γάλα (8)· οἱ ταῦροι ἦσαν ἐν χρήσει πρὸς τὰς θυσίας (9)· τὸ βόειον γάλα καὶ ὁ ἐκ τούτου τυρὸς ἐθεωρεῖτο ὡς κατωτέρας ποιότητος τοῦ προβατείου καὶ τοῦ αἰγείου (10).

Ἀετός. Διάφορα εἴδη ἀετῶν ἦσαν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος διαφέροντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ περιγραφόμενα ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (11), ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὑπὸ τοῦ Βυφῶνος, τοῦ Βομαρίου καὶ ἄλλων· ὁ ἀετὸς τίκτει δύο ἢ τρία ὠά· σπανίως δὲ εὑρίσκονται πλέον τῶν δύο ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτοῦ, ἣν κατασκευάζει στερεωτάτην μεταξὺ δύο βράχων, καὶ ἐν τόπῳ ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐρυχωροτάτῳ, οὗ καθίσταται ἀπόλυτος κύριος· ἵπταται δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ὕψος, ὥστε δύναται

(1) Σθένος ἡμιόνων Πινδ. Ὀλ. Εἰδ. 6. ς. 23. (2) Πινδ. Εἰδ. 4. ς. 167. (3) Πινδ. Εἰδ. 6. ς. 37. 38. (4) Ἀριστοτ. π. Ζώων β. 8, κ. 27, 5. (5) Ἀριστοτ. αὐτ. (6) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 3, κ. 15. 7. (7) Ἀριστοτ. αὐτ. (8) Ἀριστοτ. αὐτ. (9) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 550 καὶ πολλαχοῦ. (10) Ἀριστοτ. π. Ζ. Β. 3. κ. 15. 5. (11) Ἀριστοτ. Ζ. Ἱστ. β. 9, κ. 23. 6.

νὰ ἐπιβλέπῃ πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸν καὶ περὶ αὐτὸν, διὸ καὶ καθιερώθη εἰς τὸν Δία.

Ἱέραξ. Ἐν Μακεδονίᾳ ἐγύμναζον τὸν ἱέρακα εἰς τὴν θήραν (1)· ἦν δὲ τὸ πτηνὸν τοῦτο ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ τοῦ Ὀσίριδος ἐν Αἰγύπτῳ ἔνθα ἦν ἥμερος κατὰ σύγκρισιν τῶν ἐν ἄλλαις χώραις (2).

Γύψ. Οἱ γύπες ἐνεφώλευον ἐπὶ ὑψηλῶν βράχων καὶ σπανίως εὑρίσκετο καλιὰ τοῦ πτηνοῦ τούτου· ἅπαξ μόνον ἐπὶ Ἀριστοτέλους εὑρέθη μία· ὅθεν ἐμυθεύθη ὅτι ἀγέλαι ὅλαι ἤρχοντο ἐκ ξένων τόπων, ἵνα καταβιβρώσκωσι τὰ πτώματα τῶν ἐν ταῖς μάχαις πιπτόντων (3).

Κύμινδις. Ἡ κύμινδις ἡ καὶ χαλκὶς λεγομένη ἦν ἰδιαίτερόν τι εἶδος πτηνοῦ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου:

Ἔνθ' Ὕπνος μὲν ἔμεινε, πάρος Διὸς ὄσσε ἰδέσθαι,
Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
Μακροτάτη πεφυυῖα δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν·
Ἔνθ' ἧστ' ὄζοισιν πεπυκασμένος εἰλατίνοισιν,
Ὄρνιθι λιγυρῇ ἐναλίγκιος, ἥντ' ἐν ὄρεσσιν
Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κύμινδιν (4).

Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι οἱ Ἴωνες ἐκάλεσαν τὸ πτηνὸν τοῦτο κύμινδιν, καὶ ὅτι ἦν μέλαν τὴν χροιὰν, ἔχον μέγεθος κίρκου καὶ τὴν ὅρασιν ἀσθενῆ, διὸ καὶ μόνον διὰ νυκτὸς ἐξήρχετο πρὸς ζήτησιν θήρας (5).

Περιστερά. Τὸ πρᾶον καὶ ἐράσμιον τοῦτο πτηνὸν ἐπειδὴ περιίπτατο κατὰ μέγαν ἀριθμὸν κυρίως εἰς τοὺς βράχους τῶν Κυθήρων, ἔπλασαν ὅτι συνώδευε τὴν Ἀφροδίτην,

---

(1) Αὐτ β. 9, κ. 24, 25 — Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 10, κ. 10.
(2) Στράβ. β. 17, σ. 823—Διόδ. Σικ. β. 1, κ. 11—Πλούταρχ. π. Ὀσιρ. κ. 1. σ. (3) Ἀριστοτ. Ζ. Ἱστ. β. 6, κ. 5. (4) Ὁμ. Ἰλ. Ξ, ς. 286—291. (5) Ἀριστοτ. Ζ. Ἱστ. β. 9, κ. 13, 3.

τὴν ἀπὸ τῆς νήσου ταύτης ἐπικληθεῖσαν Κυθήρειαν (1), ὡς σύμβολον τοῦ ἔρωτος (2). Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τῆς φίλης Ἀφροδίτης κατὰ τὴν Θρίαν ἐν τῇ Ἀττικῇ εὑρέθησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀναθήματα περιστερῶν ἐκ χαλκοῦ.

Ταώς. Ὁ ταὼς, ὃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀπεδόθη τῇ Ἥρᾳ, εὑρίσκετο κατὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάντων δὲ ἐν Σάμῳ, ἔνθα ἦν ὁ κυριώτατος τῶν ναῶν τῆς θεᾶς ταύτης· ἡ ἐπιδεικτικὴ ὑπερηφάνεια τοῦ πτηνοῦ τούτου κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαμπροτέρων καὶ ποικιλοχρόων πτερῶν τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ, καὶ ἡ δυσμένεια τοῦ ἄρρενος τοῦ φθείροντος πολλάκις τὰ ᾠὰ τοῦ θήλεος (3), παρέσχον ἀφορμὴν εἰς πολλὰ τῶν μυθολογουμένων περὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας.

Γλαύξ. Ἡ γλαὺξ ἦν ἐπιχώριος τῶν Ἀθηνῶν, οὖσα καθιερωμένη τῇ Ἀθηνᾷ καὶ εὑρίσκεται κεχαραγμένη ἐπὶ τῶν νομισμάτων, τῶν σφραγίδων κτλ. τῶν Ἀθηναίων.

Ἀηδών. Ἡ ἀηδὼν ᾖδεν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκαταπαύστως, ὅτε ἡ φύσις ἐνεδύετο καὶ αὖθις τὴν ἐαρινὴν αὐτῆς στολήν· μετὰ ταῦτα ᾖδε μὲν καὶ τότε, ἀλλ᾽ ἐκ διαλειμμάτων· καὶ ἔτι βραδύτερον κατὰ τὸ θέρος μετεβάλλετο καὶ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς καὶ τὸ χρῶμα τῆς πτερώσεως αὐτῆς.

Κύκνος. Οἱ κύκνοι διητῶντο ἐν λίμναις καὶ ἕλεσι (4)· ἦσαν δὲ καὶ ἐν τῷ Εὐρώτᾳ κύκνοι, κατὰ τὸν Στάτιον, διαιτώμενοι ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν καλαμώνων (5)· διὰ δὲ τὸ πένθιμον τῆς φωνῆς τοῦ πτηνοῦ τούτου καὶ μάλιστα περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ (6), ὠνόμαζον κύκνους τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς ἀοιδοὺς, ὡς ἔλεγον τὸν Ὅμηρον Μαιόνιον κύκνον.

---

(1) Περὶ τῆς περιστερᾶς ἴδε Ἀριστοτ. Ζ. ἱστ. β. 8, κ. 6, 3. (2) Ἀριστοτ. Ζ. ἱστ. β. 6, κ. 2, 1, 2. (3) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 9, κ. 26. (4) Ἀριστοτ. Ζ. ἱστ. β. 9, κ. 13, 2. (5) Στατ. β. 5, 153. (6) Ἀριστοτ. αὐτ.

Μεταβατικὰ πτηνά. Ἄγγελος τοῦ ἔαρος ἦν ἡ χελιδὼν (1), ἥτις ὅμως δὲν μεταβαίνει κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ μόνον κρύπτεται· ἄγγελος δὲ τοῦ προσεγγίζοντος χειμῶνος ἦν ὁ γέρανος, ὃς περὶ τὴν πρώτην ἐν Ἑλλάδι ἄρωσιν ἀφίπταται πρὸς τὴν Λιβύαν (2)· κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην οἱ γέρανοι ἤρχοντο ἀπὸ τῆς Σκυθίας, καὶ ἐπέστρεφον πρὸς τὰς λίμνας τὰς κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου ἀπέναντι τοῦ ἀνέμου (3)· ἄλλα μεταβατικὰ πτηνὰ ἀπερχόμενα μετὰ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν εἰς θερμότερα κλίματα καὶ ἐπανερχόμενα κατὰ τὸ ἔαρ ἦσαν οἱ πελαργοὶ (4), οἱ κορυδαλοί, οἱ κόσσυφοι, αἱ τρυγόνες (5), αἱ φάσσαι, οἱ ὄρτυγες, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν παραμενόντων ἐν εὐηλίοις τόποις (6). Τὰ πτηνὰ ταῦτα κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν ἀποδημίαν εἰσὶ παχύτατα, καὶ ἐπειδὴ ὁ ὑγρὸς νότιος ἄνεμος καθίστησι βραδεῖαν καὶ δυσχερῆ τὴν πτῆσιν αὐτῶν, ῥᾳδίως ἁλίσκονται (7)· περὶ τοῦ κόκκυγος, οὗ ἡ φωνὴ μόνον κατὰ τὸ ἔαρ ἀκούεται (8) ἐδόξαζον ἐπὶ πολὺν χρόνον ὅτι ἦν ἱέραξ ἐξηλλοιωμένος· ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης ἐγνώρισε τὸν διάφορον διασχηματισμὸν τῶν ὀνύχων καὶ τῆς κεφαλῆς· τὸ πτηνὸν τοῦτο μόνον κατὰ τὸ θέρος φαίνεται, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα κρύπτεται (9) τὸ κρέας αὐτοῦ εἶναι βρώσιμον ὡς τὸ τῶν νέων ἱεράκων.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ.

Ἰχθεῖς. Ἡ θάλασσα, αἱ λίμναι καί τινες ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος περιεῖχον διάφορα εἴδη ἰχθύων καὶ ἄλλων ἐνύδρων

---

(1) Ἀθήν. Δειπνοσ. β. 8, 16—Ἀριστοτ. αὐτ. β. 8, κ. 1. (2) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. ς. 211. (3) Ἀριστοτ. Ζ. ἱστ. β. 8, κ. 14, 2. (4) Αὐτ. β. 18, κ. 1. (5) Αὐτ. (6) Αὐτ. β. 8, κ. 14, 2. (7) Αὐτ. (8) Ἡσίοδ. Ἐργ. καὶ Ημ. ς. 486. (9) Ἀριστοτ. β. 6, κ. 7, 1.

ζώων (1). Ὁ θύννος ἐγεννᾶτο εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, καὶ παχυνόμενος ταχέως, μετέβαινε κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς τὸ Αἰγαῖον. Εἰς τὸ πέλαγος ἦσαν ῥόμβοι (σιάκια), βάτοι, ἐγχέλεις λευκαὶ θαλάσσιαι, τρίγλαι καὶ ἄλλα· παρὰ δὲ τοὺς αἰγιαλοὺς σπάροι, χρυσόφρυες, κάνθαροι, ὀρφοὶ, μυξῖνοι, κέφαλοι, τρίγλαι, κίχλαι, δράκοντες, κωβιοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἰχθεῖς τῶν βράχων· εἴς τε δὲ τὸ πέλαγος καὶ παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς ἦσαν μέλαιναι ἐγχέλεις, μύραιναι, φάγροι κτλ. οἱ πελάγιοι ἰχθεῖς ἦσαν ἧττον εὔγευστοι καὶ παχεῖς τῶν παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς, διότι οὗτοι εὕρισκον εὐχυλοτέραν τροφήν· ἠσθίοντο δὲ μᾶλλον κατὰ τὴν πανσέληνον, διότι τότε ἐδοξάζετο ὅτι εἶχον ἡδυτέραν τὴν γεῦσιν (2).

Οἱ δελφῖνες εἰσὶ τὰ μόνα τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσαις ζώων τὰ ἔχοντα θερμὸν αἷμα καὶ θηλάζοντα τὰ τέκνα αὐτῶν, ἃ περιβάλλουσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκ φιλοστοργίας, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (3)· τεράστια διηγοῦνται περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, ὡς λ. χ. ἀγρευθέντος ποτὲ δελφῖνος ὑπὸ Καρῶν, ἀγέλη ὅλη δελφίνων ἔδραμεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ δὲν ἀπηλλάττετο ἕως οὗ ὁ ἀγρευθεὶς ἀπελύθη ὑπὸ τῶν ἁλιέων· ἕτερος πάλιν δελφὶν ὡς κατεδύετο τετρωμένος, δύο ἄλλοι ἐτέθησαν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ, ἵνα μὴ γένηται παρανάλωμα τῶν σαρκοφάγων θαλασσίων θηρίων (4), ἐδόξαζον δὲ ὅτι τὸ ἄρσεν καὶ τὸ θῆλυ ἔμενον ἀεὶ πλησίον ἀλλήλων (5), καὶ ὅτι ἐλάσσων τις δελφὶν ἐνήχετο ἀδιαλείπτως πλησίον μείζονός τινος φυλαττόμενος ὑπ'

---

(1) Αὐτ. κβ. 18, κ. 15. Περὶ τῶν θαλασσίων ἰχθύων, μαργαρίτης κτλ. Ἰδ. Ἀθήν. Δειπνοσ. β. 4, κ. 14, σ. 92, καὶ Ἀριστοτ. Ζωϊστ. β. 8, κ. 16, καὶ 4, κξ. (2) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 8, κ. 16. (3) Ἀριστοτ. π. Ζ. β. 6, κ. 11. (4) Ἀριστ. π. Ζ. β. 9, κ. 35, 1. (5) Αὐτ. κ. 35, 2.

αὐτοῦ (1)· ἐφρόνουν πρὸς τούτοις ὅτι οἱ δελφῖνες ἠγάπων τὰ μικρὰ παιδία, καὶ διηγοῦνται πολλὰ παραδείγματα παιδίων σωθέντων ὑπὸ δελφίνων (2)· οἱ δελφῖνες παρέπονται εἰς τὰ πλοῖα διὰ χαριέντων κυβιστημάτων, καὶ ἀναπηδῶσιν ἐνίοτε μέχρις ὑπεράνω τῶν ἱστίων (3)· διὰ τὴν τοιαύτην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὑποτιθεμένην ἀγάπην, ὁ δελφὶν καθιερώθη τῇ Θεᾷ τοῦ ἔρωτος. Ἀπέδιδον προσέτι εἰς τὸν δελφῖνα καὶ ὀξύτητα ἀκοῆς (4), καὶ εὐαισθησίαν πρὸς τὴν μουσικὴν, ἐξ οὗ καὶ δελφὶν διέσωσεν ἀβλαβῆ ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ Ταινάρου τὸν ῥιφθέντα εἰς τὴν θάλασσαν κιθαρῳδὸν Ἀρίωνα (5), καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ Ταινάρου ἀνάθημα ἄνθρωπος ἐπὶ δελφῖνος (6)· διὸ καὶ ὁ δελφὶν παρίσταται μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ὁ Ἀπόλλων δὲ αὐτὸς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡγεῖτο ἐν σχήματι δελφῖνος τῆς νηὸς τῆς ἀγαγούσης εἰς Πυθὼ τὴν λατρείαν αὐτοῦ· ἐκ τούτου ὁ τόπος ἐκλήθη Δελφοὶ (7), καὶ ὁ Θεὸς τῆς ᾠδῆς ἐπωνομάσθη Δελφίνιος (8).

Πορφύρα. Ἡ κογχύλη αὕτη εὑρίσκετο κυρίως κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον, παρὰ τὴν Καρίαν, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Λέκτον, ἐν τῷ Εὐρίπῳ, παρὰ τὴν Ἀνθηδόνα (9) καὶ κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῶν Κυθήρων (10) ἔνθα ἦν ἡ καλλίστη πορφύρα, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐξ οὗ καὶ ἅπασα ἡ νῆσος ἐκλήθη ποτὲ Πορφυροῦσα· τὸ χρῶμα τῆς κατὰ τὰ βόρεια πελάγη θηρευομένης πορφύρας ἦν βαθὺ μελανωπὸν, τὸ δὲ τῆς

---

(1) Αὐτ. κ. 35, 1. (2) Ἴδε Πλίν. β. 9. κ. 33 — Αουλο — Γελλ. Νυκτ. Αττ. β. 7, 8. (3) Αριστοτ. Ζ. Ἱς. β. 9, κ. 35, 2. (4) Αὐτ. β. 6, κ. 11. (5) Αἰλιαν. Ζ. Ἱστ. β. 12, κ. 45. (6) Ἡροδοτ. β. 1, κ. 24 — Παυσ. Βοιωτ. κ. 30. (7) Ἴδε Μύλλερ Δωρ. Μέρ. 1, σ. 206. (8) Ἴδε Μύλλερ Αἰγιν. σ. 150. (9) Αὐτ. β. 5, κ. 1, — Δικαίαρχ. Β. Ἑλλάδ. (10) Στέφ. Βυζ. Κύθηρα.

κατὰ τοὺς νοτίους αἰγιαλοὺς ῥοδόχρουν· ἡ κογχύλη τοῦ πρώτου εἴδους ἦν μείζων τῆς δευτέρας, καὶ ἑκάστη ἐπωλεῖτο ἐπὶ τιμῇ μνᾶς (1)· οἱ Φοίνικες πρῶτοι ἐπεχείρησαν τὸ ἐμπόριον τῆς πορφύρας (2)· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥώμῃ ἡ βαφὴ αὕτη ἦν ἐν χρήσει πρὸς κόσμημα τῶν χλαμύδων.

Σηπία. Τοῦτο τὸ ἐκ τοῦ γένους τῶν μαλακίων θαλάσσιον ζῶον εὑρίσκεται πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσαις, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς νοημονέστατον, διότι περιεκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ θολοῦ ἐν περιπτώσει κινδύνου (3).

Ἀμφίβια. Ἐκ τῶν ἀμφιβίων σημειοῦνται ἐνταῦθα μόνον οἱ βάτραχοι, αἱ χελῶναι καὶ οἱ ὄφεις.

Βάτραχοι. Οἱ χερσαῖοι ὑπόχλωροι βάτραχοι, οἱ σκιρτῶντες ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων, ἔχουσι λαμπροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ διαπεραστικὴν βοὴν κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ θέρους· εἰσὶ δὲ παμπληθεῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ νήσῳ Λευκαδίᾳ· τὴν φωνὴν τῶν συνήθων βατράχων μιμεῖται ἀπαραλλάκτως παίζων ὁ Ἀριστοφάνης βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοὰξ (4), καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὴν πολλάκις ὡς ᾠδὴν ἀρεστὴν τῷ ἐν Λίμναις Διονύσῳ, τῷ Ἀπόλλωνι, τῷ Πανὶ καὶ ταῖς Μούσαις.

Χελῶναι. Αἱ ἑλώδεις χελῶναι εἰσὶ πολυάριθμοι ἐν Ἑλλάδι (5)· τὰ χελώνια τῶν Ἰνδικῶν χελωνῶν ἦσαν ἐν χρήσει πρὸς κατασκευὴν λυρῶν· ὁ δὲ Παυσανίας λέγει ὅτι καὶ ἐν τοῖς δρυμοῖς τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν χελῶναι μέγισται,

---

(1) Ἀριστοτ. Ζ. ἱστ. β. 5, κ. 13, 1. (2) Μωσ. β. 10, 4—Ἐζεκ. β. 17, κ. 7. (3) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 9, κ. 25, 2. (4) Ἀριστοφ. Βάτρ. ς. 211, 212. (5) Ἀριστοτ. αὐτ. β. 5, κ. 27, 1.

ὥστε ποιῆσαι ἐξ αὐτῶν λύρας χελώνης Ἰνδικῆς λύρᾳ παρισουμένας (1)· ἀναφέρει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς ὅτι ὁ Ἑρμῆς εὑρὼν ἐπὶ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους τῆς Χελυδορέας χελώνην, ἐξέδειρεν αὐτὴν, καὶ ἐποιήσατο ἐξ αὐτῆς λύραν (2)· ὁ αὐτὸς ἀναφέρει καὶ θαλασσίας χελῶνας ἐν Ἑλλάδι ὁμοίας ταῖς χερσαίαις, πλὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν ποδῶν, οὓς ἔχουσιν ἐοικότας τοῖς τῶν Φωκῶν (3)· ὁ πελαργὸς εἶναι ὁ μέγας πολέμιος τῆς χελώνης.

Ὄφεις. Ἄξιοι λόγου ἰοβόλοι ὄφεις οὐδέποτε ὑπῆρξαν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ὁ Παυσανίας ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ πόας καὶ τῶν νομῶν ἐν γένει τῶν ἐξασθενουσῶν τὸν ἰὸν τῶν ὄφεων, ἀναφέρει ὡς μᾶλλον ἰοβόλους ὄφεις περιεχούσας χώρας μόνον τὴν Λιβύαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Ἀραβίαν (4)· ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μόνον τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Ἰνδικοὺς ὄφεις λέγει ἰοβόλους (5)· ὡς δὲ οἱ ὄφεις κατά τε τὸ ἔαρ, ὅτε ἀναφαίνωνται, καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅτε κρύπτωνται, ἀπεκδυόμενοι τὸ παλαιὸν, ἐνδύονται νέον λαμπρότερον δέρμα (6), ἐθεωρήθησαν ὡς σύμβολον τῆς αἰωνίας νεότητος, ὡς καὶ διὰ τὴν σύνεσιν προσεποιήθησαν τῇ Ἀθηνᾷ.

ΕΝΤΟΜΑ.

Μέλισσα. Τὸ ἐπωφελὲς τοῦτο ἔντομον, ἡ μέλισσα ἦν πολυπληθὲς ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔνθα νεμόμενον ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τρεφόμενον ὑπὸ παντοίων ἀρωματικῶν χόρτων καὶ φυτῶν, καὶ κυρίως ὑπὸ τοῦ θύμου

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 2. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 17. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 28. (5) Ἀριστοτ. Ζ. Ἱστ. β. 8, κ. 282. (6) Ἀριστοτ. Ζ. Ἱσ. β. 19, κ. 2.

ὑφ' οὗ κατεκαλύπτετο τὸ ὄρος τοῦτο, καὶ ὃς κατετάττετο καὶ εἰς τὰ παράσημα τῶν Ἀθηνῶν (1), ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἑρπύλλου (2) καὶ ἄλλων τοιούτων, κατεσκεύαζεν ἐκεῖνο τὸ περίφημον ἀρωματικὸν ὑμήττειον μέλι.

Μεταξοκάμπη. Τινὲς τῶν νεωτέρων ἐνόμισαν ὅτι ἡ μεταξοκάμπη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (3)· ἀλλὰ λανθάνονται κατὰ τοῦτο, διότι ὁ Ἀριστοτέλης ἐγνώριζεν αὐτὴν, καὶ λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν βομβύκων κατεσκεύαζον ἤδη λεπτὰ ὑφάσματα (4). Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς καὶ ὕστερον ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Ῥογὲρ προήγαγον τῷ ὄντι μετὰ ταῦτα τὴν μεταξουργίαν.

Τέττιξ. Οἱ ἀρχαῖοι ἐδόξαζον ὅτι ὁ τέττιξ ἐτρέφετο μόνον ἐκ δρόσου (5), καὶ ὅτι διαιτώμενος ἐν δρυμώδεσι τόποις, ἀπέβαλλε κατὰ τὸ ἔαρ τὸ παλαιὸν αὐτοῦ δέρμα καὶ ἀνανεούμενος ἐξήρχετο ᾄδων. Ὁ Ἡσίοδος ἐπαινεῖ τὴν ᾠδὴν αὐτοῦ οὕτως.

Ἦμος δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ, καὶ ἠχέτα τέττιξ
Δενδρέῳ ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχεύετ' ἀοιδὴν
Πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων, θέρεος καυματώδεος ὥρῃ,
Τῆμος πιόταταί τ' αἶγες κτλ. (6).

διὸ καὶ ἦν ὁ τέττιξ ἱερὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν (7)· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόκριτος ὑμνεῖ τὸ ᾆσμα τοῦ τέττιγος =

Τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερον ᾄδεις (8).

(1) Θεοφραστ. π. Φυτ. β. 6, κ. 2.— Ἀθην. Δειπνοσοφ. β. 1. κ. 30 — Πολυδ. Ὀνομαστ. 6. 10 κτλ. (2) Θεοφρ. αὐτ. κ. 7. (3) Δηκ. Τοπογρ. Ἀθην. κ. 65. (4) Ἀριστοτ. Ζ. ἱσ. β. 5. κ. 17. 6. (5) Αὐτ. κ. 24. 5.
(6) Ἡσιοδ. Ἐργ. κ. Ἡμερ. ς. 582 — 585. (7) Ἰδ. Ἀνακρ. Ωδ. 43.
(8) Θεοκριτ. Ειδυλ. 1. ς. 148.

Ἀκρίς. Τὸ φθοροποιὸν τοῦτο ἔντομον ἦν ἀεὶ μάστιξ τῆς Ἑλλάδος· οὐδέποτε δὲ ἀνεφαίνετο κατὰ τοὺς ὀρεινοὺς τόπους, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ τοὺς πεδινοὺς (1). Ἐν Ἀθήναις πέραν τοῦ Παρθενῶνος ἦν ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος ἐπικληθέντος Παρνοπίου, διότι ὁ θεὸς οὗτος ἀπέστρεψεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἀθηναίων τὰς βλαπτούσας τὴν γῆν ἀκρίδας ἃς ὠνόμαζον πάρνοπας (2)· ὁ Παυσανίας ὅς διηγεῖται τὰ ἀνωτέρω ἐξακολουθεῖ οὕτω· « Τρὶς δὲ αὐτὸς ἤδη πάρνοπας ἐκ Σιπύλου τοῦ ὄρους οὐ » κατὰ ταυτὰ οἶδα φθαρέντας· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐξέωσε βίαιος » ἐμπεσὼν ἄνεμος, τοὺς δὲ, ὕσαντος τοῦ θεοῦ, καῦμα ἰσχυ» ρὸν καθεῖλεν ἐπιλαβὸν, οἱ δὲ αἰφνιδίῳ ῥίγει καταληφθέν» τες ἀπώλοντο » (3)· ἔτι δὲ καὶ οἱ Οἰταῖοι ἐτίμων Ἡρακλῆν Κορνοπιῶνα χάριν ἀπαλλαγῆς ἀκρίδων ἃς ἐκεῖνοι ἔλεγον οὐχὶ πάρνοπας ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ κόρνοπας (4).

ΚΑΤΟΙΚΟΙ.

Ἡ Ἑλλὰς συγκειμένη κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ἐκ διαφόρων φυλῶν εἶχεν ἑπομένως καὶ κατοίκους διαφόρου ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς διαπλάσεως προερχομένης ἐκ τῆς διαφόρου ἐπιῤῥοῆς τοῦ κλίματος, τῆς ἐκ τῶν ἐπιτοπίων ἀναλογιῶν καταστάσεως τοῦ ἀέρος, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἱπποκράτης (5) καὶ τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων. Δὲν εἶναι ἑπομένως ἀπορίας ἄξιον ἐὰν οἱ μὲν Αἰτωλοὶ οἰκοῦντες τοὺς ὀρεινοὺς αὐτῶν δρυμῶνας ἐθεωροῦντο ὡς ἡμιά-

---

(1) Ἀριστοτ. Ζ. ιϛ. β. 3, κ. 23 1. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 24. (3) Αὐτ. (4) Στραβ. β. 13. σ. 613. (5) Ἱπποκρ. π. ἀέρ. τοπ. καὶ ὑδατ. Τμ. 3. σ. 72.

γριοι λησταὶ (1), οἱ Βοιωτοὶ ὡς ἀγροῖκοι καὶ βλᾶκες (2), οἱ Θεσσαλοὶ ὡς σαρκαστικοὶ (3) καὶ βλάσφημοι, οἱ Ἀρκάδες ὡς βαλανηφάγοι (4), ὡς καὶ ὁ Φιλόστρατος καλεῖ αὐτοὺς ῥυπαροὺς βαλανηφάγους (5) κτλ. ἐκ τούτων δὲ πάντων οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Ἀττικοὶ πάντες περιγράφονται ὡς μεγαλόψυχοι, ἁπλοῖ τοῖς τρόποις, φιλίας γνήσιοι φύλακες κτλ. (6) — Ὅσον δὲ καὶ ἂν διέφερον οἱ Ἕλληνες κατά τε τὸν ἐσωτερικὸν καὶ τὸν ἐξωτερικὸν σχηματισμὸν, ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι τὸ λαμπρὸν κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν, ἡ ἐλαφρὰ αὐτῶν ἐνδυμασία ἡ καθιστῶσα τὸ σῶμα ἐλεύθερον καὶ εὐκίνητον, αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις αἱ τέρπουσαι καὶ ῥωννύουσαι τοὺς νεανίας καὶ τὰς νεάνιδας, ἡ ἐκ τοῦ πολιτεύματος ἑκάστῳ πολίτῃ μεταδιδομένη ἐνέργεια, ταῦτα πάντα ἐξευγένισαν καὶ τὴν διαμόρφωσιν αὐτὴν καὶ προσεποίησαν τοῖς κατοίκοις τῆς Ἑλλάδος ἴδιον γενικὸν χαρακτῆρα.

Οἱ ἀρχαιότατοι κύριοι λαοὶ τῆς Ἑλλάδος — Πελασγοὶ καὶ Ἕλληνες καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος αὐτῶν διασπορά.—Ὀνομασίαι καὶ ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ποιότης τῆς γῆς τῆς Ἑλλάδος διέφερε κατὰ τόπους, οὕτω διέφερον καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἐνοικησάντων λαῶν κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους, πρὶν ἔτι δεσμὸς γενικὸς συνάψῃ τοὺς κατοίκους τῆς χώρας ταύτης. Οἱ κατὰ τοὺς πεδινοὺς τόπους, παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ἀξιολογωτέρων ποταμῶν εὐθαλεῖς λειμῶνες καὶ πλούσιοι ἀγροὶ

---

(1) Θουκυδ. β. 5—Διδ. β. 36, κ. 17. (2) Δικαιαρχ. Β. Ἑλλδ. (3) Ἀθην. Δειπνοσ. β. 1. κ. 2. (4) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 66. (5) Φιλοστρατ. εἰς βίον Ἀπολλων. β. 8. κ. 7, 1. (6) Δικαιαρχ. Β. Ἑλλαδ.

εἵλκυσαν εἰς ἐνοίκισιν εἰρηνικὴν λαὸν μετερχόμενον τὴν γεωργίαν. Τὰ βοτανηφόρα ὄρη καὶ οἱ τὰ πλεῖστα τῆς ἐνδοτέρας Ἑλλάδος κατακαλύπτοντες δρυμῶνες ἐπηγάγοντο τὰς φυλὰς τῶν ποιμένων καὶ τῶν κυνηγῶν· οἱ δὲ ἄριστοι θαλάσσιοι κόλποι οἱ, εἰσδύοντες πανταχοῦ εἰς τὸ ἔνδον τῆς ἠπείρου, ἀποτελοῦσιν ἀσφαλεῖς καὶ ἐπιτηδείους πρὸς τὸ ἐμπόριον λιμένας, παρεκίνησαν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀπωτέρων ἐθνῶν παραγινομένους ναυσιπόρους καὶ ἐμπόρους νὰ καταστήσωσι τὰς κατοικίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης. Τοιαύτην εὑρίσκομεν τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνίδος γῆς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους· καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται κοινὸν ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς, οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχε σύμπασα (1).

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἑκάστου ἔθνους ὁ ἐξεταστὴς ὁ βουλόμενος νὰ ἀναδράμῃ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς τῶν συμβάντων φθάνει τέλος εἰς σημεῖον καθ' ὃ τὸ σκότος τῶν παραδόσεων οὐδεμίαν ἔτι ἀκριβῆ παρέχει διάγνωσιν, καθ' ὃ ἡ μυθολογία παρουσιαζομένη ἐν ἀξηλλοιωμένῃ μορφῇ, περικαλύπτει διὰ ζοφερᾶς ὁμίχλης τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ περιορίζει τὸν νοῦν εἰς εἰκασίας μᾶλλον ἢ εἰς βεβαιότητας, καθ' ὃ μόνον τὸ ἱερώτατον τῶν κτημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θρησκεία διατηρεῖ ἔτι, ἀλλὰ καὶ αὕτη σκοτεινὰς ἀναμνήσεις αἳ διεφυλάχθησαν συμπλεχθεῖσαι μετὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους, πρὶν ἔτι τὸ ᾆσμα καὶ ἡ γραφὴ παράσχωσι ταῖς μεταγενεστέραις γενεαῖς μνημόσυνον περὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἐπὶ τοιούτων σφαλερῶν βάσεων ἔκειτο ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἀρχαιοτάτης γεωγραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ὥστε ἀποφαινόμεθα θετικῶς ὅτι ἀληθεῖς ἱστορικαὶ καὶ γεωγραφικαὶ

(1) Θουκυδ. β. 1. κ. 3.

γνώσεις οὐδόλως ὑπῆρχον κατὰ τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς οἰκήσαντας τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος λαούς, τὸ δυσχερὲς ζήτημα τοῦ πόθεν ἦλθον ἀπόκειται εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, ἡ δὲ γεωγραφία ἀνερευνᾷ μόνον πῶς καὶ ποῦ τῆς Ἑλλάδος κατεστάθησαν καὶ πῶς διεσπάρησαν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς. Περὶ δὲ τῆς ἀρχαίας πατρίδος αὐτῶν τοσοῦτον μόνον ἐξετάζει ὅσον ἀπαιτεῖ ἡ κρίσις περὶ τῶν ἰδιοτήτων τινῶν φυλῶν καὶ περὶ τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως.

Οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν αὐτόχθονας τινὰς λαούς· ἀλλ' οὐδαμῶς ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἦσαν ἀνέκαθεν γεννήματα τῆς οἰκουμένης ὑπ' αὐτῶν γῆς. Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει αὐτόχθονες καὶ ἀρχαῖοι ἦν ταυτοσήμαντος ἔκφρασις (1)· φαίνεται ὡσαύτως, ὡς λέγει ὁ Ἰσοκράτης καὶ ὡς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ἔκριναν (2), ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ λέγοντες αὐτόχθονας, ἐνόουν τοὺς πρὸ ἀρχαιοτάτου χρόνου ἐν τῇ Ἑλλάδι οἰκήσαντας. Πραγματευόμεθα ἑπομένως ἡμεῖς οὐχὶ περὶ τῶν αὐτοχθόνων οὐδὲ περὶ τῶν προσελήνων (3), οὐδὲ περὶ τῶν γεννηθέντων ἐκ τῆς γῆς δίκην μυκήτων, ὡς ὁ Ἄσιος λέγει. « Ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψικόμοισιν ὄρεσσι Γαῖα μέλαιν' ἀνέδωκεν, ἵνα θνητῶν γένος εἴη » (4), ἢ ἐκ τῶν λίθων τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύῤῥας (5), ἢ ἐκ τῶν μυρμήκων τοῦ Αἰακοῦ (6), ὡς ἡ μυθολογία ἔπλασεν, ἀλλὰ

(1) Ἀριστοτ. Ῥητ. β. 1. κ. 5. τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι.

(2) Πόττερ. Ἀρχαιολογ. Τ. 2. σ. 101. (3) Στέφ. Βυζ. Ἀρκάς — Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Β, ς. 200 — Ὀβιδ. 2, 289. (4) Ἄσιος παρὰ Παυσ. Ἀρκ. κ. 1. (5) Ὀβιδ. Μεταμ. β. 1. ς. 381—415. (6) Ὑγιν. Μυθ. 52. Ὀβιδ. Μεταμ. β. 7. ς. 470—661.

περὶ τῶν ἐπηλύδων λαῶν· καὶ οὕτω, οὐδόλως προσέχοντες εἰς τὰς ἐσφαλμένας δόξας τῶν λεγόντων ὅτι πάντες ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἢ πάντες ἐκ τῆς Φοινίκης, ἢ πάντες ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ὁδηγούμεθα ὅλως ὑπὸ τοῦ μίτου τῆς ἱστορίας ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἐλθόντες ἀπ' ἀνατολῶν εἴτε διὰ θαλάσσης εἴτε διὰ ξηρᾶς, ἐξετάθησαν καὶ διεσπάρησαν πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἄρκτον. Δὲν διερευνῶμεν δὲ ἐνταῦθα τὴν μετὰ τὴν εἰσβολὴν ἑνὸς ἑκάστου λαοῦ διαμονὴν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐν γένει διαφορὰν τῶν φυλῶν, καὶ τὴν κατοικίαν καὶ ἔκτασιν τῶν κυριωτέρων λαῶν, διότι ἡ γεωγραφικὴ κατάταξις τῶν ἐλασσόνων φυλῶν ἀνήκει εἰς τὴν εἰδικὴν περιγραφὴν τῶν κατὰ μέρος τόπων εἰς οὓς ἡ Ἑλλὰς διῃρέθη βραδύτερον. ἡ προσπάθεια δὲ ἡμῶν περιορίζεται εἰς τὴν διαχώρισιν, εἰ δυνατὸν, τοῦ πιθανοῦ κἂν ἀπὸ τοῦ ποικίλου ὑφάσματος τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ποιήσεως· διότι ἀπόλυτον μὲν βεβαιότητα οὐδὲ πρεσβεύομεν οὐδὲ ὑποσχόμεθα, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ἀρίστων παλαιῶν συγγραφέων πρὸς τὸ κοινὸν τῶν λαῶν συνδυαζομένης μετὰ τῶν ἀρχαιοτάτων παραδόσεων ἐξάγεταί τις βαθμὸς ἱστορικῆς βεβαιότητος· ὑπολαμβάνομεν δὲ δικαίως ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν γεωγράφων τοιαύτας παραδόσεις εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ κρίσις αὐτῶν εἶναι ὀρθὴ, διότι αἱ περιστάσεις τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἦσαν ἐξηρτημέναι ἐκ τῶν τῶν προγενεστέρων, καὶ διότι μάλιστα οὐδόλως ἀμφιβάλλεται ὅτι λείψανα τῶν ἀρχαίων ἐκείνων λαῶν ἐσώζοντο εἰσέτι ἄμικτα καὶ διατηρήσαντα πιστῶς τὰς αὑτῶν ἰδιότητας τὰς ἀποδιδομένας αὐτοῖς παρὰ πάσης τῆς ἀρχαιότητος.

Διαφορὰ τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν τῆς Ἑλλάδος ἐν περιλήψει.

Τινὲς τῶν νεωτέρων παραδέχονται ὡς τοὺς ἀρχαιοτάτους κατοίκους τῆς Ἑλλάδος μόνον τοὺς Πελασγοὺς, θεωροῦντες αὐτοὺς καὶ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος (1)· ἄλλοι δύο κυρίους λαοὺς, τοὺς Ἰλλυριοὺς (τοὺς ἐν Ἑλλάδι Δωριεῖς) καὶ τοὺς Πελασγοὺς (τοὺς ὕστερον Ἴωνας) (2)· καὶ ἄλλοι τρεῖς = 1ον τοὺς Γραικοὺς, ἢ τοὺς ὕστερον Ἕλληνας, 2ον τοὺς Λέλεγας καὶ Κουρῆτας, Ἰλλυρικῆς γενεᾶς καὶ 3ον τοὺς Πελασγοὺς ἐλθόντας διὰ θαλάσσης (3), καὶ αἱ γνῶμαι αὗται, αἱ δύω πρῶται τοὐλάχιστον, ἐκφράζονται μετὰ μεγάλης πολυμαθείας· ὥστε βλέπομεν ἐκ τούτου ὅτι τὰ περὶ τὴν ἱστορίαν πολλὴν ἐπεξεργασίαν εἰσέτι ἐπιδέχονται, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει αἱρετώτερον εἶναι πάντοτε τὸ νὰ ἀνατρέχωμεν εἰς τὰς πηγὰς, ἃς καὶ ἡμεῖς ἤδη διερευνῶμεν.

Ὁ Στράβων ἐν τῇ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἑλλάδος εἰσαγωγῇ ἐκφράζεται οὕτω = « Ἑκαταῖος μὲν οὖν ὁ Μιλήσιος » περὶ τῆς Πελοποννήσου φησὶν ὅτι πρὸ τῶν Ἑλλήνων ᾤκη» σαν αὐτὴν βάρβαροι· σχεδὸν δέ τι καὶ ἡ σύμπασα Ἑλ» λὰς κατοικία βαρβάρων ὑπῆρξε τὸ παλαιὸν, ἀπ' αὐτῶν » λογιζομένοις τῶν μνημονευομένων. Πέλοπος μὲν ἐκ τῆς » Φρυγίας ἐπαγομένου λαὸν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν » Πελοπόννησον. Δαναοῦ δ' ἐξ Αἰγύπτου· Δρυόπων τε καὶ » Καυκώνων καὶ Πελασγῶν καὶ Λελέγων καὶ ἄλλων τοιού» των, κατανειμαμένων τὰ ἐντὸς ἰσθμοῦ καὶ τὰ ἐκτὸς δέ· τὴν

---

(1) Ἀδελουγκ. Μέρ. 2, σ. 379. (2) Μύλλερ Ἑλλ. Ἱς. Τμ. 1, σ. 124, Τμ. 2, σ. 6 καὶ Δωριεῖς Τμ. 1, σ. 12. (3) Μάννερτ Ἑλλην. Εἰσαγ. σ. 4.

» μὲν γὰρ Ἀττικὴν οἱ μετὰ Εὐμόλπου Θρᾶκες ἔσχον, τῆς δὲ
» Φωκίδος τὴν Δαυλίδα Τηρεύς· τὴν δὲ Καδμείαν οἱ μετὰ
» Κάδμου Φοίνικες· αὐτὴν δὲ τὴν Βοιωτίαν Ἄονες καὶ Τέμ-
» μικες καὶ Ὕανθες· ὡς δὲ Πίνδαρος φησιν=

« Ἦν ὅτε Ὕας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον· »

» καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων δὲ ἐνίων τὸ βάρβαρον ἐμφαίνεται,
» Κέκροψ, καὶ Κόδρος, καὶ Αἶκλος, καὶ Κόθος, καὶ Δρύμας,
» καὶ Κρινανός. Οἱ δὲ Θρᾶκες, καὶ Ἰλλυριοὶ, καὶ Ἠπειρῶται
» καὶ μέχρι νῦν ἐν πλευραῖς εἰσὶν, ἔτι μέν τοι μᾶλλον πρό-
» τερον ἢ νῦν· ὅπου γε καὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι Ἑλλάδος
» ἀναντιλέκτου οὔσης, τὴν πολλὴν οἱ βάρβαροι ἔχουσι. Μα-
» κεδονίαν μὲν Θρᾶκες καί τινα μέρη τῆς Θετταλίας· Ἀκαρ-
» νανίας δὲ καὶ Αἰτωλίας ἄνω Θεσπρωτοὶ, καὶ Κασσωπαῖοι,
» καὶ Ἀμφίλοχοι, καὶ Μολοττοὶ, καὶ Ἀθαμᾶνες, Ἠπειρωτικὰ
» ἔθνη » (1).

Ὁ δὲ Θουκυδίδης ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου λέγει=

«Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως
» οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ
» ῥαδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό
» τινων ἀεὶ πλειόνων· τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ'
» ἐπιμιγνῦντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν οὔτε διὰ θα-
» λάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ
» περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες οὐδὲ γῆν φυτεύοντες,
» (ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄν-
» των, ἄλλος ἀφαιρήσεται)· τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου
» τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς
» ἐπανίσταντο· καὶ δι' αὐτὸ οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον,

(1) Στράβ. β. 7. σ. 321.

» οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ· μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη
» ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν· ἥ τε νῦν Θεσσα-
» λία καλουμένη καὶ Βοιωτία, Πελοποννήσου τε τὰ πολλά,
» πλὴν τῆς Ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα· διὰ
» γὰρ ἀρετὴν γῆς, αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγιγνόμε-
» ναι, στάσεις ἐνεποίουν ἐξ ὧν ἐφθείροντο, καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλο-
» φύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο· τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ
» ἐπιπλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν, ἄνθρω-
» ποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί, καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου
» οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι, διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ
» ὁμοίως αὐξηθῆναι· ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέ-
» μῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι
» ὡς βέβαιον ὄν, ἀνεχώρουν· καὶ πολῖται γιγνόμενοι εὐ-
» θὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων
» τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον, ὡς οὐχ ἱκανῆς
» οὔσης τῆς Ἀττικῆς, ἀποικίας ἐξέπεμψαν» (1). «

« Δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε, τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ
» ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον
» κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς· δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ τοὔνομα
» τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν· ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ
» Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ
» ἔθνη ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπιπλεῖστον ἀφ' ἑαυτῶν
» τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι· Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων
» αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς
» ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη
» τῇ ὁμιλίᾳ καλεῖσθαι Ἕλληνας· οὐ μέν τοι πολλοῦ γε χρό-
» νου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι· τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα
» Ὅμηρος, πολλῷ γὰρ ὕστερος ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενό-

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 2.

» μενος οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν· οὐδ' ἄλλους ἢ
» τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵ περ καὶ πρῶτοι
» Ἕλληνες ἦσαν. Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀργείους καὶ
» Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ· οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε, διὰ τὸ
» μηδὲν Ἕλληνάς πω (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ἀντίπαλαι εἰς ἓν ὄνο-
» μα ἀποκεκρίσθαι· οἱδ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες, κατὰ πό-
» λεις τε, ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ ξύμπαντες ὕστερον
» κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμι-
» ξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν » (1).

Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ ὡσαύτως ὀνομάζει τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Πελασγοὺς τὰ δύω πρόκριτα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, λέγων οὕτω= « Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζεν ἱστορέων (ὁ Κροῖ-
» σος) τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτή-
» σαιτο φίλους· ἱστορέων δὲ εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ
» Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς
» δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ· ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα, ἐόντα τὸ
» ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος» (2)· καὶ τὸ μὲν Πελασγικὸν καλεῖ βάρβαρον, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν λέγει ὅτι ἀποχωρισθὲν ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ καὶ ὁρμώμενον ἀπὸ σμικροῦ τὴν ἀρχήν, ηὐξήθη κατὰ τὸ πλῆθος, προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων καὶ πολλῶν μάλιστα βαρβάρων (3).

Ἂν ἀνατρέξωμεν δὲ καὶ εἰς τὴν βαθυτέραν ἔτι ἀρχαιότητα, εὑρίσκομεν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα· καὶ ὁ Ὅμηρος αὐτὸς ὀνομάζει πολυάριθμα ἔθνη ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐν αὐτοῖς ἀναφέρει Πελασγοὺς (4) καὶ Ἕλληνας (5), οἳ ὅμως οὐδαμῶς κατατάττονται ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ μιᾷ ἢ ἐν τῇ ἄλλῃ τῶν δύο φυλῶν. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ πολυάριθμα ἐν τῷ

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 3. (2) Ἡροδ. β. 1, κ. 56. (3) αὐτ. κ. 58.
(4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 681 καὶ 840—Π, ς. 233—Ὀδ. Τ, ς. 177.

καταλόγῳ ἀναφερόμενα ἔθνη, ὡς οἱ Μάγνητες, οἱ Λαπίθαι, οἱ Ἀρκάδες, οἱ Δόλοπες, οἱ Περραιβοὶ, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν καταλογίζονται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τοῖς Πελασγοῖς· δὲν ἐξάγεται δὲ ἐκ τούτου ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα δὲν ἦσαν τὸ ἀρχαῖον Πελασγοί· ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου δὲν ἔφερον πλέον τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν κατήγοντο βεβαίως ἐκ Πελασγῶν, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται.

Ἐκ τῶν προειρημένων δηλοῦται ἀρκούντως πόσον οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διαχωρίζουσι τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Πελασγῶν, καὶ τούτους πάλιν ἀπὸ πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν οἰκησάντων τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος· οἱ ἀναμιγνύοντες ἄρα πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη ἀντίκεινται βεβαίως εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Καταδείκνυται πρὸς τούτοις συγχρόνως καὶ ὅτι οἱ Πελασγοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν τὰ δύω προκριτώτερα ἔθνη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες μόνον διὰ τῆς ἀναμίξεως αὐτῶν μετὰ τῶν Πελασγῶν καὶ μετ' ἄλλων λαῶν τῆς Ἑλλάδος ὑψώθησαν εἰς τὸ μεγαλεῖον εἰς ὃ φαίνονται προελθόντες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς αὐτῶν.

Προτιθέμεθα ἑπομένως νὰ καταδείξωμεν ἀκριβῶς τὰ δύο ταῦτα ἀρχαιότατα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατὰ πρῶτον μὲν νὰ ἀνερευνήσωμεν τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι διαμονὴν τῶν Πελασγῶν καὶ νὰ διαγράψωμεν ἐν συντόμῳ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν, ἔπειτα δὲ νὰ μεταβῶμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ ἀνεύρωμεν πῶς τὸ τοσοῦτον ἀσθενὲς κατ' ἀρχὰς ἔθνος διὰ τῆς ἀναμίξεως αὐτοῦ μετὰ τῶν Πελασγῶν καὶ ἄλλων ἐπηλύδων ἐθνῶν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ ὕψους αὐτοῦ, καταλαβὸν βαθμηδὸν τὴν κυριαρχίαν ἁπαξαπάσης τῆς Ἑλλάδος.

ΠΕΛΑΣΓΟΙ.

Τόποι διαμονῆς αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ λέγει ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Τρωάδος, εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ

Νῦν αὖ τούς, ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον (1)· καὶ οὕτω καταδείκνυσιν ὅτι μέρος τῆς Θεσσαλίας ἦν ὁ ἀρχαιότατος τόπος τῆς διαμονῆς τῆς Πελασγικῆς φυλῆς. Ἄργος κατὰ τὸ Θεσσαλικὸν καὶ Μακεδονικὸν (πιθανῶς δὲ καὶ Πελασγικὸν ἰδίωμα) σημαίνει πεδίον (2)· διὸ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐφαρμόζεται κάλλιστα εἰς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Θεσσαλίας, ὅπερ ἅπαν εἶναι μέγα πεδίον διατεμνόμενον μόνον ὑπὸ λόφων καί τινων ὀρέων ἐπιτηδείων εἰς γεωργίαν. Κατ' ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν ἡ Πελασγικὴ αὕτη χώρα ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς ὑψηλῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου (3)· ἐκλήθη δὲ ὁ ὑπὸ τῶν Πελασγῶν οἰκηθεὶς τὸ πάλαι καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ὕστερον τόπος Πελασγία (4) καὶ βραδύτερον Πελασγιῶτις, ὅλως καθαρὸν γεωγραφικὸν ὄνομα, ὅπερ ὁ Πτολεμαῖος ἐκτείνει ἔτι μέχρι τῆς χώρας τῆς ὑπεράνω τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου (5)· καὶ κατὰ τὴν διαγραφὴν ταύτην τοῦ Πτολεμαίου ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ἔκειντο αἱ ὕστερον Δωρικαὶ πόλεις ΔΟΛΙΧΑ, ΠΥΘΙΟΝ καὶ ΓΟΝΝΟΣ. Ἐν δὲ τῇ κυρίως Πελασγιώτιδι περιείχοντο αἱ παράλιοι ΜΑΓΝΗΣΙΑ, ΣΗΠΙΑΣ, ΑΚΑΝΘΙΟΝ, ΙΩΛΚΟΣ καὶ

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 681. (2) Στράβ. β. 8, κ. 372. (3) Στράβ. Χρηστομ. σ. 45, ἐκδ. Χουδσ. (4) Σχόλ. εἰς Ἰλ. Β, ς. 681 (5) Πτολεμ. β. 3, κ. 13.

αἱ μεσόγειοι ΑΤΡΑΞ, ΡΗΓΙΟΝ, ΣΚΟΤΟΥΣΑ, ΛΑΡΙΣΣΑ καὶ ΦΕΡΑΙ.

Ἡ εὐλογία τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἐκχυθεῖσα ἐπὶ ταύτης τῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὑμνηθείσης χώρας βεβαιοῖ ἡμᾶς περὶ τῆς πολλαπλασιάσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν καταστάντος περιβοήτου Πελασγικοῦ ἔθνους. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρων τοὺς Πελασγούς, λέγει καὶ οὗτος ὅτι ᾤκουν τὴν Θεσσαλιῶτιν καὶ ἦσαν ὅμοροι τοῖς ὕστερον κληθεῖσι Δωριεῦσι (1)· ὅτι δὲ τὸ ἔθνος τοῦτο οὐδαμοῦ πω ἐξεχώρησεν, ἀπ' ἐναντίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὃ ἦν, ὡς λέγει, κάρτα πολυπλάνητον (2). Ἐνταῦθα ἐν Θεσσαλίᾳ ἦν καὶ τὸ πρῶτον μαντεῖον τοῦ Δωδωναίου Διὸς παρὰ τὴν Σκότουσαν κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τούτου τοῦ εὐφόρου πεδίου. Καταφλεχθείσης δὲ τῆς ἱερᾶς δρυός, μετήνεγκον οἱ Πελασγοὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Πελασγικοῦ Διὸς εἰς τὴν ἐν Ἠπείρῳ Δωδώνην (3)· ἦν δὲ ἐνταῦθα παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ τὸ πλούσιον, σιτοφόρον Πελασγικὸν λεγόμενον πεδίον (4), καὶ τὸ Δώτιον πεδίον κληθὲν οὕτω ἀπὸ Δώτου ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Πελασγοῦ· ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἐλέγοντο Δωτιεῖς καὶ ἔκτισαν οὗτοι τὴν Κνίδον (5)· ἔτι δὲ ἦν ὁ ἀμπελοφόρος αἰγιαλὸς τοῦ Ἀμυροῦ καὶ οἱ χλοεροὶ ἀγροὶ περὶ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην. Ἐνταῦθα ἦσαν τέσσαρες πόλεις φέρουσαι τὸ ὄνομα Λάρισσα. 1ον Λάρισσα Κρεμαστὴ ἡ καὶ Πελασγία λεγομένη ἐπὶ βράχου. 2ον Λάρισσα ἐπί τινος κορυφῆς τῆς Ὄσσης. 3ον Λάρισσα ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ ἐν Πελασγικῷ ἐδάφει. 4ον Λάρισσα ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ Ὀλύμ-

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 58. (2) Αὐτ. κ. 58. (3) Στράβ. β. 7, σ. 339. (4) Εὐσταθ. εἰς Ὁμ. β. 1, σ. 157. (5) Στεφ. Βυζ. Δώτιον.

που, κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας (1), καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως ἑκάστης τῶν τεσσάρων τούτων πόλεων ἐσώζοντο ἴχνη τοῦ Πελασγικοῦ λαοῦ· τέλος δὲ ἦν ἐνταῦθα καὶ ἄλλη δευτέρα Δωδώνη παρά τινα, ὡς φαίνεται, τῶν τεσσάρων Θεσσαλικῶν Λαρισσῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πελασγῶν Περραιβῶν καὶ τῶν Αἰνιάνων ὡς ἐκ τοῦ Ὁμήρου μανθάνομεν· =

Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας·
Τῷ δ' Ἐνιῆνες ἕποντο, μενεπτόλεμοί τε Περραιβοὶ,
Οἳ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,
Οἵ τ' ἀμφ' ἱμερτὸν Τιταρήσιον ἔργ' ἐνέμοντο (2).

Ὡς ἕνα τῶν κυρίων τόπων τῆς διαμονῆς τῶν Πελασγῶν λέγει ὁ Ὅμηρος καὶ τὴν Ἤπειρον, κατὰ τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος· ἐνταῦθα ἦν ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν τὸ μαντεῖον τοῦ Πελασγίου Διὸς ὃν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπεκαλέσατο ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ Πατρόκλου· =

Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικὲ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι κτλ. (3)

τὸ μαντεῖον τοῦτο ἔκειτο ἐν Ἠπείρῳ παρὰ τοῖς Μολοσσοῖς οἳ ἦσαν συγγενεῖς τῶν Αἰακιδῶν ὡς ἀπὸ τῶν βασιλέων (4) καὶ ἦν ἵδρυμα τῶν Πελασγῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἔφορος (5), ὁ Ἡρόδοτος (6) καὶ ὁ Εὐστάθιος (7)· ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς συμφωνίας τοῦ Σκύμνου μετὰ τοῦ Ὁμήρου βλέπομεν σαφῶς ὅτι τὸ μαντεῖον τοῦτο ἦν ἵδρυμα οὐχὶ τῶν Μολοσσῶν, ἀλλὰ τῶν Πελασγῶν.

---

(1) Στεφ. Βυζ. Λάρισσα — Στράβ. β. 10, σ. 435. (2) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 748—751. (3) Ὁμ. Ιλ. Π. ς. 233 κξ. (4) Στράβ. β. 7. σ. 324. (5) Ἔφορ. παρὰ Στραβ. β. 7, σ. 327. (6) Ἡροδοτ. β. 2. σ. 52. (7) Εὐσταθ. σ 1047.

Μετὰ δὲ τοὺς Θεσπρωτοὺς Μολοττοὶ λεγόμενοι
Οἰκοῦσιν οὓς κατήγαγεν Πύῤῥος ποτὲ
Ὁ Νεοπτολέμου παῖς. Ἔτι Δωδώνη Διὸς
Μαντεῖον· ἵδρυμ' ἐστὶ δ' οὖν Πελασγικὸν (1).

Οἱ δὲ Σελλοὶ ἢ Ἑλλοὶ, ὡς ὑπὸ τοῦ Πινδάρου λέγονται (2), κληθέντες δὲ οὕτω ἀπὸ τῶν περὶ τὸ ἱερὸν ἑλῶν (3) ἦσαν ἀναμφιβόλως λείψανα τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν τῶν οἰκησάντων τὴν χώραν ταύτην ἀφ' ὧν καὶ ἡ κοιλὰς ἡ οἰκηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἐκλήθη Ἑλλοπία (4)· χαρακτηρίζονται δὲ οὗτοι ὡς βάρβαροι παρὰ τῷ Στράβωνι (5) ἐκ τῆς διαίτης τῆς ἀποδιδομένης αὐτοῖς παρὰ τοῦ Ὁμήρου ὃς καλεῖ αὐτοὺς ἀνιπτόποδας καὶ χαμαιεῦνας (6)· κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἡ χώρα αὕτη ἐκαλεῖτο Πελασγία (7), καὶ κατ' ἄλλους πᾶσα ἡ Ἤπειρος ἦν Πελασγικὴ, ὡς λέγει ὁ Στράβων. = « Πολλοὶ » δὲ καὶ τὰ Ἠπειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικὰ εἰρήκασιν ὡς καὶ » μέχρι δεῦρο τῶν Πελασγῶν ὑπαρξάντων » (8)· ὅπερ φαίνεται ἀληθὲς, διότι καὶ ἡ Ἠπειρωτικὴ γλῶσσα διέφερε τῆς Ἑλληνικῆς, ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Στράβωνος. « Φασὶ » δὲ καὶ κατὰ τὴν τῶν Μολοττῶν καὶ Θεσπρωτῶν γλῶσσαν » τὰς γραίας πελίας καλεῖσθαι, καὶ τοὺς γέροντας πελίους· » καὶ ἴσως οὐκ ὄρνεα ἦσαν αἱ θρυλλούμεναι πελειάδες, ἀλλὰ » γυναῖκες γραῖαι τρεῖς περὶ τὸ ἱερὸν σχολάζουσαι » (9)· λέγει δὲ καὶ ὁ Σκύμνος τοὺς Σελλοὺς ἢ Ἑλλοὺς τούτους βαρβάρους.

---

(1) Σκυμν. Χῖος ς. 446—449. (2) Πινδ. παρὰ Στράβ. β. 7, σ. 328. (3) Ἀπολλό. φωρ. παρὰ Στραβ. αὐτ. (4) Στραβ. αὐτ. ἡ Ἑλλοπία εἶναι ἡ νῦν κοιλὰς τῶν Ἰωαννίνων. (5) Στραβ. αὐτ. (6) Ἰδ. ἀνωτ. (7) Ἡροδοτ. β. 2, κ. 56. (8) Στραβ. χρηστομ. β. 4, κ. 14—Στεφ. Βυζ. Ἔφυραι. (9) Στραβ. χρηστομ. β. 7, κ. 60.

Ἐν τῇ μεσογαίᾳ δ' εἰσὶ μιγάδες βάρβαροι
Οὓς καὶ προσοικεῖν φασὶ τῷ χρηστηρίῳ (1)·

καὶ παρακατιών·

Εἰσὶ δ' ἐπάνω τούτων (τῶν Ἀμφιλοχίων) ἄποικοι βάρβαροι (2).

Ὁ ἀρχαιότατος τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ὁ Ὅμηρος καταδείκνυσιν ἡμῖν καὶ τρίτον τινὰ τόπον διαμονῆς τῶν Πελασγῶν ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ· διότι ἀπαριθμῶν τοὺς συμμαχοῦντας τοῖς Τρωσὶ λαούς, λέγει

Ἱππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγχεσιμώρων
Τῶν οἱ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον.
Τῶν ἦχ' Ἱππόθοός τε Πύλαιός τ', ὄζος Ἄρηος,
Υἷε δύω Λήθοιο Πελασγοῦ Τευταμίδαο (3).

Οἱ Πελασγοὶ οὗτοι ᾤκουν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Καΐκου μέχρι τῶν ὁρίων τῶν ὕστερον Ἰώνων καὶ τοῦ ὄρους Μυκάλης· ὁ Εὐστάθιος (4) ὁρίζει τὴν θέσιν ταύτης τῆς Λαρίσσης οὐ πόῤῥω τῆς ἀρχαίας Αἰολικῆς πόλεως Κύμης, ἐν ἀποστάσει 70 σταδίων ἀπ' αὐτῆς καὶ 1,000 σταδίων ἀπὸ τῆς Τροίας, κατὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ (πιθανῶς τοῦ Ἕρμου) (5), ὡς οἱ Πελασγοὶ ἵδρυον συνήθως τὰς κατοικίας αὐτῶν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ἀξιολογωτέρων ποταμῶν· κατὰ δὲ τὸ ἀρχαιότατον κατείχοντο ὑπὸ τῶν Πελασγῶν καί τινες νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ὡς ἡ Λέσβος καὶ ἡ Χίος (6), καὶ τὰ προσάρκτια αὐτῶν ὅρια ἐξετείνοντο μέχρι τῆς Τρωϊκῆς χώρας ἔνθα ἦσαν πολλαὶ Λάρισσαι ὧν μία ἦν, κατὰ τοὺς σχολιαστὰς τοῦ Ὁμήρου, ἡ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τούτου ἀναφερομένη (7).

---

(1) Σκυμν. Χίος ς. 450. (2) Αὐτ. ς. 457. (3) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 840—843. (4) Εὐστ. Τ. 1, σ. 157, 158. (5) Στραβ. β. 13, σ. 622. ἀπὸ Λαρίσσης διαβάντι τὸν Ἕρμον εἰς Κύμην. (6) Διοδ. Σικ. β. 5. κ. 81—Στραβ. αὐτ.—Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 18. (7) Εὐσταθ. Τ. 1. σ. 157.

Οἱ Πελασγοὶ κατὰ τὸν Ὅμηρον κατῴκησαν ἔτι καὶ ἐν Κρήτῃ· =

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοι τε Πελασγοὶ (1).

Ὁ Στράβων ἐκφράζων τὴν γνώμην τοῦ Σταφύλου περὶ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς ἑκάστου τῶν ἐθνῶν τούτων, λέγει = « Τούτων φησὶ Στάφυλος τὸ μὲν πρὸς ἕω Δωριεῖς κατέχειν, » τὸ δὲ δυσμικὸν Κυδῶνας, τὸ δὲ νότιον Ἐτεοκρῆτας· . . . » τοὺς δ' ἄλλους (τοὺς Πελασγοὺς) ἰσχύοντας πλέον οἰκῆσαι » τὰ πεδία » (2)· οὗτοι ἦλθον ἐκ τῆς Φθιώτιδος εἰς Κρήτην ὑπὸ τὸν Κέρκαφον (3)· ἐκ δὲ τῆς Κρήτης ἔπλευσαν πρὸς τοὺς δυτικοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (4)· μεταβάντες δὲ εἶτα εἰς τὴν Ἤπειρον, προέβησαν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κατὰ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασέα οἱ Πελασγοὶ οὗτοι ἐξελαθέντες τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ἦλθον οἱ πλεῖστοι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν εἰς τὴν Ἤπειρον ἔνθα διέμειναν ἀσφαλεῖς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Δωδωναίου μαντείου· τινὲς δὲ αὐτῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἔπλευσαν εἰς Κρήτην· καὶ ἄλλοι ἀφίχθησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς πλησιοχώρους νήσους· οἱ δὲ καταφυγόντες εἰς τὴν χώραν τῆς Δωδώνης, ὑπερεμπλησθέντος τοῦ τόπου, παρεγένοντο εἰς Ἰταλίαν ἔνθα κατέσχον κατὰ πρῶτον τὴν χώραν τὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πάδου, εἶτα ἐξελαθέντες ἐκεῖθεν, ἐκυρίευσαν τὴν Ὀμβρικὴν (5).

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον οἱ Πελασγοὶ κατῴκησαν οὐ μόνον

---

(1) Ὁμ. Οδ. Τ. ς. 175 κξ. (2) Στραβ. β. 10, σ. 475. (3) Εὐσταθ. β. 1, σ. 1861. (4) Εὐσταθ. β. 1. σ. 157. (5) Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 18—ἴδε Μύλλερ Ἑλλην. ἱστ. Τμ. 1, Παράρτ. 1.

τὴν Θεσσαλίαν (1), μέρος τῆς Ἠπείρου, τὴν Θεσπρωτίαν (2), καὶ τὰ παράλια τῆς ὕστερον κληθείσης Ἰωνίας (3), ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν Ἀρκαδίαν (4), τὴν Ἀχαΐαν, καλούμενοι τότε Πελασγοὶ Αἰγιαλέες (5), τὴν Ἀττικὴν (6) καὶ τὴν χώραν τῶν Αἰολέων, οἵ καὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι Πελασγοὶ (7). Πᾶσαι δὲ αὗται αἱ ἱστορικαὶ παραδόσεις εἰσὶ τοσοῦτον ἁγναὶ καὶ τοσοῦτον πόῤῥω πάσης μυθολογικῆς περικοσμήσεως, ὥστε εἰσὶν ἀνεπίδεκτοι πάσης ἀμφιβολίας. Οἱ Πελασγοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον προέβησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει αὐτοὺς Ἀθηναίους, οὐδόλως μνημονεύων τῆς Πελασγικῆς αὐτῶν καταγωγῆς (8)· ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡροδότου τὸ πλεῖστον τῶν ἐν Ἀττικῇ Πελασγῶν ἀπέμαθον τὴν Πελασγικὴν γλῶσσαν καὶ ἔλαβον μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν (9), ὥστε ἅπασα ἡ Ἀττικὴ ἐξελληνίσθη· μόνον δέ τινες οἰκοῦντες παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰλισσοῦ, κατὰ τὰς προσαρκτίους ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ διετήρησαν· τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ὄνομα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐξελληνισθέντων ἀδελφῶν αὐτῶν (10). Τὴν δὲ μεταξὺ τῆς Πελασγικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διαφορὰν ἀποδεικνύουσιν ἔτι καὶ αἱ βαρβαρικαὶ ἐκφράσεις αἱ σωζόμεναι ἐν τοῖς Πελασγικοῖς μυστηρίοις (11) καὶ παρὰ τῷ Δωδωναίῳ μαντείῳ (12)· οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι οἱ ὑπὸ τὸν Ὑμηττὸν ἐξελαθέντες ὑπὸ

---

(1) Ἡρόδ. β. 1, κ. 56. (2) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 52, 56. (3) Ἴδε ἀνωτ.
(4) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 146 «Ἀρκάδες Πελασγοί.» συνηκολούθησαν οἱ Πελασγοὶ οὗτοι τοῖς ἐξ Ἀχαΐας Ἴωσιν, ὅτε οὗτοι ἱδρύσαντο τὰς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατοικίας αὐτῶν. (5) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94. (6) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 137. (7) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 95. (8) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 546—552. (9) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 57. (10) Ἡρόδοτ. β. 6. κ. 137.
(11) Διοδ. Σικ. β. 5. κ. 17. (12) Ἡρόδοτ. β. 2. σ. 55—57—Διον. Αλικ. β. 1. κ. 19.

τῶν Ἀθηναίων εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἄλλα τε χωρία κατέσχον καὶ δὴ καὶ τὴν Λῆμνον (1) ἔνθα διέμειναν μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ Μιλτιάδου ὑφ' οὗ καὶ ἐξηλάθησαν καὶ ἔσχον τὴν Λῆμνον αὐτοὶ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (2)· ᾤκησαν δὲ οἱ Πελασγοὶ οὗτοι καὶ τὴν Ἴμβρον (3) καὶ τὴν ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν αἰγιαλῶν Πελασγίδα λεγομένην Ἄντανδρον (4)· κατὰ τὸν Κορνήλιον Νέπων οἱ ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου ἐξελαθέντες τῆς Λήμνου ἦσαν Κᾶρες (5)· ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εἶναι βεβαίως ἡμαρτημένη καὶ ὅλως ἐναλλαγὴ πραγμάτων· ἀβέβαιον δὲ εἶναι ἂν ἡ Σαμοθράκη ἔλαβε παρὰ τῶν Πελασγῶν τὰ τῶν Καβείρων ἀπόῤῥητα ἢ ἄν, ὅπερ καὶ πιθανόν, τοῦτο συνέβη ἔτι ἀρχαιότερον· ὁ Ἡρόδοτος ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῶν συνοικησάντων τοῖς Ἀθηναίοις Πελασγῶν (6) κατ' ἄλλους δὲ ἐξ Ἀρκαδίας εἰσήχθησαν τὰ μυστήρια τῶν Πελασγικῶν Καβείρων (7). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου Ἡροδότου, ἦσαν καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ Πελασγοὶ οἳ ὅμως ἐπὶ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἰώνων ἐξέλειπον τὸ Εὐρωπαϊκὸν ἔδαφος, ἡ δόξα περὶ τοῦ ἐξ Ἀρκαδίας Πελασγικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σαμοθράκης ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τοσοῦτον βαθμὸν πιθανότητος ὅσον καὶ ὁ ἐκ τῶν Ἰωνικῶν Ἀθηνῶν, ἂν δὲν ἐπεφαίνετο περὶ τῶν δευτέρων τούτων ὁ μυηθεὶς τὰ μυστήρια ταῦτα καὶ ἐγνωσμένος ὡς ὁ ἀκριβέστατος καὶ ἀπαθέστατος τῶν ἱστοριογράφων Ἡρόδοτος· ἴσως ἡ μεταξὺ τῶν δύο δοξασιῶν διαφορὰ προέρχεται ἔκ τινος περὶ τὸ θρήσκευμα ἀλλοιώσεως εἰσαχθείσης εἰς τὰ μυστήρια ταῦτα μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν ἐξ Ἀθηνῶν Πελασγῶν.

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 137. (2) Αὐτ. κ. 140. (3) Αὐτ. β. 5, κ. 76. (4) Αὐτ. β. 7, κ. 42. (5) Κορν. Νεπ. Μιλτιάδης 2. (6) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51. (7) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 48.

Ἐπὶ Ἡροδότου ᾤκουν ἔτι τὴν Κρηστῶνα πόλιν Πελασγοί, οἳ ἦσαν ποτὲ ὅμοροι τοῖς Δωριεῦσιν, οἰκοῦντες τότε τὴν γῆν τὴν ὕστερον κληθεῖσαν Θεσσαλιῶτιν· ἔτι δὲ Πελασγοὶ οἱ γενόμενοι σύνοικοι τοῖς Ἀθηναίοις συνῴκισαν ἐν Ἑλλησπόντῳ τὰς πόλεις Πλακίαν καὶ Σκυλάκην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων τῶν εἰρημένων πόλεων, καθὼς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου σωζομένων Πελασγικῶν πολισμάτων ἦν βάρβαρος, συμπεραίνει ὁ συγγραφεὺς οὗτος ὅτι ἐπίσης βάρβαρος ἦν ἡ γλῶσσα καὶ πάντων ἐν γένει τῶν Πελασγῶν (1).

Οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ Πελασγοὶ ὠνομάσθησαν κατὰ καιροὺς διαφόρως· καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ Κέκροπος Κεκροπίδαι, εἶτα ἀπὸ τοῦ Κραναοῦ Κραναοί, καὶ τέλος μετὰ τῶν Ἰώνων, μεθ' ὧν εἶχον κοινὴν τὴν λατρείαν τῆς Αἰγυπτίας Ἀθηνᾶς (2) ἐκλήθησαν ἐπὶ Ἐρεχθέως Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλοῦνται (3).

Ἐάν, πρὸς τοῖς προειρημένοις περὶ τῆς κατοικίας τῶν Πελασγῶν παρατηρήσωμεν καὶ τὰ ὀλίγα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου λεγόμενα, εὑρίσκομεν ὅτι καὶ οὗτος οὐ μόνον ἀναφέρει μετὰ ἱστορικῆς βεβαιότητος τὴν ἐν τῇ Ἀττικῇ διαμονὴν τῶν Πελασγῶν (4), ἀλλὰ γνωστοποιεῖ ἡμῖν καὶ τὴν περαιτέρω τύχην τοῦ ἔθνους τούτου, ἀποφαινόμενος ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Λήμνου ἐξέλασιν κατέσχον οἱ Πελασγοὶ τὴν ἄκραν τοῦ Ἄθωνος τὴν ὑπ' αὐτῶν ὡς καὶ ἡ Ἀττικὴ καλουμένην Ἀκτήν, ἔτι δὲ τὴν Βισαλτίαν, τὴν Κρηστωνικὴν καὶ τὴν χώραν τῶν Ἠδωνῶν, ὁλόκληρον ἄρα τὴν εὔφορον γῆν τὴν κατὰ τὰς ἐκ-

(1) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 57. (2) Ἴδε Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 50, 52, 59.
(3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 651. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 19.

βολὰς τοῦ Στρυμῶνος καὶ πάντα τὰ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέχρι τῆς Πελαγονίας καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἀξιόν· δὲν ἐξήλασαν δὲ πάντας τοὺς πρώτους οἰκήτορας, διότι ὁ Βρασίδας εὗρεν ἔτι Χαλκιδεῖς μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (1)· ὁ Θουκυδίδης τάττει καὶ τοὺς Τυῤῥηνοὺς μεταξὺ τῶν Πελασγῶν (2), ὡς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς (3).

Ἄλλαι τινὲς ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῆς κατοικίας τῶν Πελασγῶν.

Εἰς τὰς περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κατοικίας τῶν Πελασγῶν ἱστορικὰς εἰδήσεις δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας τινάς, αἵ εἰσι μᾶλλον ἱστορικαὶ ἢ μυθολογικαί, ἂν καὶ προερχόμεναι ἐξ ἀρχαιοτέρων ἴσως μύθων.

Αἱ δύω νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Σκίαθος καὶ Σκῦρος κατῳκήθησαν ὑπὸ Πελασγῶν ἐλθόντων ἐκ Θράκης, ὡς λέγει ὁ Σκύμνος =

Τὴν Σκῦρον δὲ καὶ
Τὴν Σκύαθον· ἐκ Θράκης διαβάντες, ὡς λόγος,
Πελασγιῶται· πάλιν δ' ἐρήμους γενομένας
Αὐτὰς ἁπάσας Χαλκιδεῖς συνῴκισαν (4).

Καὶ ἡ Βοιωτία, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, φαίνεται ὅτι κατεσχέθη ποτὲ ὑπὸ τῶν Πελασγῶν· δείκνυται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς = « Πολέμου ὄντος Βοιωτοῖς καὶ Πελασγοῖς, ἦλθον θεωροὶ ἐξ ἀμφοῖν εἰς Δωδώνην· ἀνελούσης δὲ τῆς προφήτιδος, ὅτι τὸν μὲν τῶν Πελασγῶν οὐχ εὗρε τὸν χρησμόν,

---

(1) Θουκυδ. β. 3, κ. 109. (2) Θουκ. αὐτ. (3) Διον. Ἀλικ. ἱς. Ῥωμ, β. 1, κ. 25· (4) Σκυμ. Χῖος ς. 582—585.

» τοῖς δὲ Βοιωτοῖς εἰπούσης αὐτοὺς ἀσεβήσαντας εὖ πρά-
» ξειν, ὑποτοπήσαντες οἱ Βοιωτοὶ κατὰ τὸ τῶν Πελασγῶν
» συγγενὲς κακουργῆσαι τὴν πρόμαντιν, ἁρπάσαντες διε-
» χρήσαντο τὴν ἄνθρωπον, καὶ εἰς πῦρ ἔβαλον, δικαιοῦν-
» τες ὅτι, εἰ μὲν παρέχρησεν, ἔχει τὴν δίκην· εἰ δὲ ἀλη-
» θῶς ἔλεξεν, καὶ οὕτως ἀσεβῆσαι αὐτοὺς ἔδει, ἀνθ' ὧν
» ἐχρήσθη αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν κλέπτοντας ἕνα τῶν παρ'
» αὐτοῖς τριπόδων, ἀποκομίζειν εἰς Δωδώνην (1) »· λέγει
δὲ ὁ Στράβων πρὸς τούτοις καὶ τὰ ἑξῆς· « Κατὰ δὲ τού-
» τους (τοὺς Ἐπιγόνους) ὀλίγον χρόνον ἐκλιπόντες (οἱ Φοί-
» νικες) τὰς Θήβας, ἐπανῆλθον πάλιν· ὡς δ' αὔτως ὑπὸ
» Θρᾳκῶν καὶ Πελασγῶν ἐκπεσόντες, ἐν Θετταλίᾳ συνεστή-
» σαντο τὴν ἀρχὴν...... εἶτ' ἀνέστρεψαν εἰς τὴν οἰκείαν
» ..... Προστεθέντες δὲ τῇ Βοιωτίᾳ τὴν Ὀρχομενίαν,
» μετ' ἐκείνων (τῶν Βοιωτῶν) ἐξέβαλον τοὺς μὲν Πελα-
» σγοὺς εἰς Ἀθήνας, ἀφ' ὧν ἐκλήθη μέρος τι τῆς πόλεως
» Πελασγικὸν, ᾤκησαν δὲ ὑπὸ τῷ Ὑμηττῷ· τοὺς δὲ Θρᾷ-
» κας εἰς τὸν Παρνασσὸν » (2). Διονύσιος δὲ ὁ Ἀλικαρνασσεὺς
λέγει ὅτι οἱ Πελασγοὶ, κυριευθέντων τῶν κτημάτων αὐτῶν
ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅ ἐστι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρό-
νους, μεταναστάντες ἀπεδήμησαν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος,
ὡς εἰς Κρήτην, εἰς τὰς Κυκλάδας, εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν
Ὄσσαν, εἰς Βοιωτίαν, εἰς Φωκίδα καὶ εἰς Εὔβοιαν· ἔτι δὲ
καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἔνθα κατέσχον πολλοὺς τόπους κατὰ τὸν
Ἑλλήσποντον (3). Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις ἡ γραμμὴ τῆς
κοινωνίας μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων Πελασγῶν
μόνον διὰ τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος ἐδύνατο νὰ διέλθῃ,

(1) Στράβ. Χρηστομ. β. 9. κ. 8. (2) Στράβ. β. 9, σ. 401.
(3) Διον. Αλικ. β. 1, κ. 18.

τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου παρὰ τῷ Στράβωνι λεγόμενα ὅτι Πελασγοὶ ἐκ Θεσσαλίας εἰσέβαλον ἔτι καὶ εἰς Βοιωτίαν καὶ ἐκεῖθεν ἐτράπησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν εἶσὶ τοσοῦτον μᾶλλον ἀξιόπιστα καθ' ὅσον καὶ ἡ λατρεία τῶν Πελασγικῶν θεοτήτων ὑπῆρχεν ἐν Βοιωτίᾳ καὶ κυρίως ἐν τῷ τῶν Θηβῶν Καβιρείῳ (1) [illegible]

Πολλοὶ τῶν μυθογράφων θέτουσι τὴν κυρίαν κατοικίαν τῶν Πελασγῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ ἐν Φλιοῦντι, καὶ ἡ δήλωσις τοῦ Ἡροδότου ὅτι Ἀρκάδες Πελασγοὶ συνηκολούθησαν τῷ στόλῳ τῶν Ἰώνων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δὲν εἶναι ὅλως ἄμοιρος ἱστορικῆς τινος βαρύτητος, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ ἴχνη τῶν ἐθίμων καὶ τῆς λατρείας τῶν Πελασγῶν ἐσώζοντο ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὡς τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Δεσποίνης (2), ἡ περιτείχισις τῶν τάφων τῶν Ἀρκάδων καὶ ἄλλων Πελασγῶν διὰ λιθίνων θριγκῶν (3) κτλ. καὶ ἡ χώρα δ' αὕτη ἐκλήθη Πελασγία ἀπὸ τοῦ Πελασγοῦ, πρὶν ἢ ἀπὸ τοῦ Ἀρκάδος κληθῇ Ἀρκαδία (4). Ἀλλ' ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ Ἀρκαδικαὶ πόλεις ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν υἱῶν Λυκάονος τοῦ Πελασγοῦ, καὶ ὅτι ἑπομένως ἅπαξάπασα ἡ Ἀρκαδία κατῳκεῖτο ὑπὸ Πελασγῶν κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον εἶναι ἀπίθανον, καθ' ὅσον οὐ μόνον ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν τούτων μετὰ μεγάλης διαφορᾶς ὑπὸ διαφόρων ἀναφέρονται, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρεινοτάτη Ἀρκαδία ἦν τόπος ἀνεπιτήδειος πρὸς κυρίαν κατοικίαν λαοῦ συγκειμένου ἐκ γεωργῶν καὶ ποιμένων ἀναζητούντων πεδία εὔφορα πρὸς ἐνοίκησιν. Ὁ Ὅμηρος οὐδαμοῦ καλεῖ τὴν Ἀρκαδίαν Πελασγικήν, ὡς τὸ

(1) Ἴδε Μύλλερ Ἑλλ. Ἱστ. Τμ. 1, σ. 124 καὶ 450 — 463 — Παυσ. Βοιωτ. κ. 25. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27. (3) Ἀπολλ. Ἀλικ. β. 1, κ. 14. (4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 1 καὶ 4.

Πελασγικὸν Ἄργος ἐν Θεσσαλίᾳ· ἦσαν ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Πελασγῶν χωρία τινὰ εὔϋδρα, ὡς τὸ ὄρος ἡ Κυλλήνη ἐφ' οὗ ἐτιμᾶτο ἔκπαλαι ὁ Πελασγικὸς Ἑρμῆς ὅς ἐκ τούτου ἐπωνομάσθη Κυλλήνιος (1), ἡ Φλιασία (2), ἡ εὔφορος κοιλὰς τοῦ Λάδωνος (3), καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀλφειοῦ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Λυκαίου τῆς Παῤῥασίας μέχρι τῆς Ἡραίας· ἀλλ' ἐκ τούτων οὐδόλως ἐξάγεται ὅτι ἡ κυρίως Ἀρκαδικὴ φυλὴ ἦν Πελασγική, διότι οἱ Πελασγοὶ μικρόν τι μόνον μέρος τῆς Ἀρκαδίας κατεῖχον· δυνάμεθα ἑπομένως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ παναρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀρκαδίας εἶχον μὲν ὁμοιότητα τινὰ μετὰ τῶν Πελασγῶν ἢ ὅτι καὶ πολλὰ παρέλαβον παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι πρὸ τῶν Πελασγῶν ἄλλοι ἄνθρωποι ᾤκουν ἐν τῇ χώρᾳ ὡς καὶ ὁ Παυσανίας παρατηρεῖ ὅτι ἦν ἑπόμενον (4). Ἄγνωστον εἶναι ἐπὶ πόσον οἱ Πελασγοὶ διέμειναν ἐνταῦθα ὡς ἔθνος, καὶ ἂν οἱ μετὰ τῶν Ἰώνων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀποδημήσαντες (5) ἦσαν τὰ τελευταῖα αὐτῶν λείψανα· βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι ἐπὶ Ἡροδότου πάντες ἦσαν ἐξελληνισμένοι, διότι ὁ ἀκριβὴς οὗτος ἐξεταστὴς τῆς ἀρχαιότητος γνησίους Πελασγοὺς εὗρε μόνον ἐν Θρᾴκῃ καὶ κατά τινα μέρη τῆς Προποντίδος (6).

Ἡ μυθολογία καί τινα ἴχνη τῆς ἱστορίας διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι ἡ Ἀργολὶς ἦν ἡ παναρχαία κατοικία τῶν Πελασγῶν· ἕτερός τις Πελασγὸς ἢ ὁ γηγενὴς τῆς Ἀρκαδίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Νιόβης, ἔγγονος τοῦ Φορωνέως καὶ δισέγγονος τοῦ Ἰνάχου, πρώτου βασιλέως τοῦ Ἄργους ἦρξεν

---

(1) Ὁμ. Ὀδ. 2, ς.—Ιλ. Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 2.—Παυσ. Ἀρκ. κ. 4. —Εὐσταθ. εἰς Ἰλ. φ. α. 1249. (2) Ἰδ. Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 72. (3) Ἰδ. αὐτ. (4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 1. (5) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 94. (6) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 56.

ἐνταῦθα· συνδέουσι δὲ αὐτὸν οἱ μυθογράφοι μετὰ τοῦ Πελασγοῦ τῆς Ἀρκαδίας, λέγοντες ὅτι ἡ δυσεγγόνη αὐτοῦ Δηιάνειρα συνεζεύχθη μετ' ἄλλου τινὸς Πελασγοῦ ὃς ἐγέννησε τὸν Λυκάονα, τὸν διὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ κτίσαντα πάσας τὰς πόλεις τῆς Ἀρκαδίας (1)· ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ δὶς ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα τοῦ Λυκάονος καὶ δὶς τὸ τοῦ Πελασγοῦ· διὸ καὶ χαρακτηριζόμενοι ὡς Α. καὶ Β'. Πελασγὸς καὶ Λυκάων, θεωροῦνται ὡς γενάρχαι, ὁ μὲν Α. τῶν Ἀργείων (2), ὁ δὲ Β'. τῶν Ἀρκάδων (3)· ἀλλὰ φαίνεται καὶ τρίτος Πελασγὸς υἱὸς τοῦ Λυκάονος, οἰκιστὴς τῶν Ἠπειρωτῶν (4); καὶ τέταρτος ὡς γενάρχης τῶν Θεσσαλῶν Πελασγῶν (5), καὶ πέμπτος ὁ Βοιωτικὸς Πελασγὸς, υἱὸς τοῦ Φλιασίου Ἀσωποῦ (6)· ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι ἐν πάσῃ χώρᾳ οἰκηθείσῃ ὑπὸ Πελασγῶν ἐτέθη τὸ ὄνομα τοῦτο. Ὡρίσθη δὲ διαφόρως ὁ Ἀργεῖος Πελασγός· καὶ κατὰ μὲν Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα ἦν ἔγγονος τοῦ Φορωνέως (7), κατὰ δὲ τὸν Ἑλλάνικον εἷς τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Φορωνέως, ὅς ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς, ἐλθὼν εἰς τὰ δυτικὰ τοῦ Ἄργους κατὰ τὸν Ἐρασῖνον, ἔκτισε τὴν Λάρισσαν (8)· τίθεται δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καὶ ἕτερος Πελασγὸς υἱὸς τοῦ Τριόπα καὶ δυσέγγονος τοῦ Ἄργου ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ἡ χώρα (9)· ὁ Πελασγὸς οὗτος ἱδρύσατο ἱερὸν Δήμητρος ἐπίκλησιν Πελασγίδος ἀπὸ τοῦ ἱδρυσαμένου, καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ ἱεροῦ ἦν ὁ τάφος τοῦ Πελασγοῦ αὐτοῦ (10)· ἄξια παρατηρήσεως εἰσὶν ἡ ταυτότης

(1) Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 28. (2) Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 10. (3) Χεῦν Παρατηρ. εἰς Ἀπολλοδ. σ. 265 — Στεφ. Βυζ. Παῤῥασία. (4) Στέφ. Βυζ. Ἔφορα. (5) Ῥιανὸς Σχολ. εἰς Ἀπολλων. ξ'. ς. 1089 — Στεφ. Βυζ. Αἱμονία. (6) Διοδ. Σικ. β. 5. κ. 72. (7) Διον. Ἁλικ. β. 1. κ. 15.

(8) Παρὰ Εὐσταθ. εἰς Ὁμ. Ιλ. Γ. ς. 76. Τ. 1. σ. 385. (9) Παυσ. Κορ. κ. 16. (10) Αὐτ. κ. 22.

τῶν ἐν τῷ Ἡραίῳ τοῦ Ἄργους καὶ παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Πελασγοῖς θρησκευτικῶν ἐθίμων (1), ἡ κτίσις τοῦ Ἄργους ἐν τῷ εὐφόρῳ πεδίῳ τοῦ Ἰνάχου ὑπενθυμίζουσα τὸ Πελασγικὸν Ἄργος τῆς Θεσσαλίας· καὶ ἡ παρὰ τὸ Ἄργος ἀκρόπολις Λάρισσα ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει καὶ ἀρχαιοτάτην Πελασγικὴν ἐνοίκησιν (2)· ταῦτα πάντα περιεχόμενα ἐν τῷ κύκλῳ τῆς μυθολογίας, παρέχουσιν εἰς αὐτὴν βεβαιότητα σχεδὸν ἱστορικὴν καὶ τὴν μετὰ πιθανότητος εἰκασίαν ὅτι οἱ Ἀργεῖοι οὐχὶ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου Πελασγοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ ἦσαν ἀρχαῖον Πελασγικὸν ἔθνος ἐξ οὗ ἦλθον Πελασγοὶ εἰς Ἀρκαδίαν, εἰς Φλιοῦντα, εἰς Ἀχαΐαν ἢ Αἰγιάλειαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐξετάθησαν ἔτι ἀπώτερον εἰς Ἀττικὴν, Βοιωτίαν, Θεσσαλίαν, Ἤπειρον, Ἰταλίαν, τὰ νότια τῆς Γαλλίας, Μακεδονίαν, Θράκην, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ πολλὰς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀργολίδος ὑπὸ τοῦ ἐκ Χέμμιος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Θηβαΐδος Δαναοῦ (3) ἣν ὁ Ἡρόδοτος λέγει σύγχρονον τῇ εἰς Ἰωνίαν ἀφίξει τοῦ Ξούθου συνέβη καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ πλείστου τῶν Πελοποννησίων Πελασγῶν (4), καὶ ὡς ἀπὸ Ἴωνος τοῦ Ξούθου οἱ Πελασγοὶ ἐκλήθησαν Ἴωνες, οὕτω πιθανῶς καὶ οἱ Ἀργεῖοι Πελασγοὶ μετεκλήθησαν τότε Δαναοί. Ὁ Εὐστάθιος ἀπαριθμῶν (ἀτελῶς) τὰς Πελασγικὰς φυλὰς, λέγει ὅτι καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν Πελασγοὶ, διότι ὁ Δαναὸς ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀργείων καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγιῶται ἐγνωσμένοι λαοὶ Δαναοὶ μετεκλήθησαν (5)· διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος τοὺς Ἕλληνας ὁτὲ μὲν Ἀργείους (6),

(1) Διόν. Αλικ. β. 1, κ. 21. (2) Ἑλληνικ. παρὰ Εὐσταθ. Τ. 1, σ. 385. (3) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 91. (4) Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον β. 2, κ. 1, 4. ὁ Δαναὸς ἦν υἱὸς τοῦ Βήλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγύπτου. (5) Εὐσταθ. Τ. 1. σ. 157. (6) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 562.

ὁτὲ δὲ Δαναοὺς καλεῖ, καὶ ἐκτείνει μάλιστα τὸ ὄνομα τῶν Δαναῶν ἐφ' ἅπαντας τοὺς λαοὺς τοὺς μετασχόντας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου· κατέχουσι δὲ τὸν πρῶτον τόπον οἱ Ἀργεῖοι ὑπὸ τὸν ποιμένα τῶν λαῶν Ἀγαμέμνονα.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων φαίνονται ἔτι διὰ μέσου τοῦ σκότους τῆς μυθολογικῆς ἐποχῆς λαοί τινὲς διαπρέποντες ὡς συγγενεῖς τῶν Πελασγῶν.

Ὁ παρὰ τῷ Διοδώρῳ μῦθος (1) ὅτι ὁ Ἀσωπὸς κατοικήσας ἐν Φλιοῦντι, ἔγημε Μετώπην τὴν Λάδωνος, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ δύο μὲν υἱοὶ Πελασγὸς καὶ Ἰσμηνὸς, θυγατέρες δὲ δώδεκα, δηλοῖ, ὡς φαίνεται, μόνον τὴν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν τῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν θυγατέρων τούτων αἰνιττομένων μετὰ τῶν Πελασγῶν συγγένειαν. Τῶν θυγατέρων τούτων αἱ μὲν ἔλαβον τὰ ὀνόματα ἀπὸ πόλεων κτισθεισῶν ἐν χώραις ὁμολογουμένως Πελασγικαῖς, ὡς ἡ Πειρήνη, ἡ Κλεώνη, ἡ Θήβη, ἡ Τανάγρα καὶ ἡ Ἀσωπὶς, αἱ δὲ ἄγουσιν ἡμᾶς ἔτι ἀπώτερον, εἰς Κέρκυραν, Αἴγιναν, Χαλκίδα καὶ Σαλαμῖνα, ὀνόματα καὶ ταῦτα θυγατέρων τοῦ Ἀσωποῦ καὶ ἀδελφῶν τοῦ Πελασγοῦ (2)· κατὰ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἀπολλοδώρου φαίνεται ὅτι καὶ οἱ Τηλεβόες καὶ οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Φθιῶται κατήγοντο ἐκ Πελασγῶν (3).

Ἀξιοπαρατήρητόν τι χωρίον περὶ τῆς κατοικίας τῶν Πελασγῶν εὑρίσκεται καὶ παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ· ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους Πελασγὸς (ὃν θεωρητέον ἐνταῦθα ὡς προσωποποίησιν ἁπάσης τῆς Πελασγικῆς φυλῆς) ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν ἱκετίδων Δαναΐδων τίς ἦν, ἀποκρίνεται=

Τοῦ γηγενοῦς γάρ εἰμ' ἐγὼ Παλαίχθονος
Ἶνις Πελασγὸς τῆς δε γῆς ἀρχηγέτης.

(1) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 72· (2) Αὐτ. (3) Ἀπολλ. β. 3, κ. 8.

Ἐμοῦ δ' ἄνακτος εὐλόγως ἐπώνυμον
Γένος Πελασγῶν τήν δε καρποῦται χθόνα.
Καὶ πᾶσαν αἶαν ἧς δι' Ἄλγος ἔρχεται,
Στυμών τε πρὸς δύνοντος ἡλίου, κρατῶ.
Ὁρίζομαι δὲ τήν τε Περραίδων χθόνα,
Πίνδου τε τἀπίκεινα, Παιόνων πέλας
Ὄρη τε Δωδωναῖα· συντέμνει δ' ὅρος
Ὑγρᾶς θαλάσσης· τῶν δε τἀπὶ τάδε κρατῶ·
Αὐτῆς δὲ χώρας Ἀπίας πέδον τόδε
Πάλαι κέκληται κτ. (1)·

τὸ χωρίον τοῦτο ἐξηγεῖται ἀρκούντως ὑπὸ πάντων τῶν προῤῥηθέντων.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν προτιθέμεθα ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ τὴν ἀνερεύνησιν καὶ λύσιν τοῦ σκοτεινοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Πελασγῶν ζητήματος, ἀρκούμεθα μόνον λέγοντες ὅτι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὸ ἔθνος τοῦτο εἶχε βάρβαρον γλῶσσαν (2), δηλαδὴ μὴ Ἑλληνικὴν καὶ ἐθεωρεῖτο ἑπομένως ὡς βάρβαρον, ὅπερ ὅμως οὐδεμίαν εἶχε συγγένειαν οὔτε μετὰ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταναστευσάντων Αἰγυπτίων (3), οὔτε μετὰ τῶν Λιβύων (4), οὔτε μετὰ τῶν Φοινίκων (5), οὔτε μετὰ τῶν Θρακῶν (6), οὔτε τέλος μετὰ τῶν παναρχαίων κατοίκων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (7), ἂν δὲ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Στράβων καὶ ὁ σχολιαστὴς Ἀπολλωνίου

(1) Αἰσχύλ. Ἱκετ. ς. 250—261. (2) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 57.
(3) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51. «Οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασιν (οἱ Ἕλληνες,) ἀλλ' ὑπὸ Πελασγῶν.» (4) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 50. «Οὗτοι δέ μοι δοκέουσιν (οἱ θεοὶ) ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδῶνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύθοντο.» (5) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 41. ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ἦν Φοινικικὴ καὶ οὐχὶ Πελασγική. (6) Ἴδε Κρευσ. Τ. 1, σ. 434. (7) Αὐτ.

τοῦ Ῥοδίου (1) θεωρῶσιν αὐτοὺς ὡς βαρβάρους, ἄλλοι ὅμως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὀνομάζουσιν αὐτοὺς Ἕλληνας, καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἀποκαλῶν αὐτοὺς Ἑλληνικὸν γένος, κατάγει αὐτοὺς ἐκ τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὅτι ἐξελαμβάνοντο γενικῶς ὡς οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἑλλήνων (2). Εἶναι ἐν τούτοις γνωστὸν ὅτι αἱ ἀρκτικώτεραι τῶν Ἑλλήνων φυλαὶ πιεζόμεναι ὑπὸ βαρβάρων ὡς Χαόνων, Θεσπρωτῶν, Ἀθαμάνων, Μολοσσῶν καὶ ἄλλων τοιούτων οἰκούντων ὑπεράνω αὐτῶν, ἠναγκάζοντο συνεχῶς νὰ μετακινῶνται καὶ ἰδίως νὰ μεταναστεύωσι πρὸς τὰς εὐκραεστέρας μεσημβρινὰς χώρας· αἱ δὲ μεταναστεύσεις αὗται κατὰ διαφόρους πολλάκις μεμακρυσμένας ἀπ' ἀλλήλων ἐποχάς, ὑπὸ διαφόρους περιστάσεις, ὑπὸ διαφόρων φυλῶν καὶ ἐπὶ διαφόρους τόπους γινόμεναι, ἔφερον νέα πολλάκις ὀνόματα, νέους χαρακτῆρας καὶ νέας γνώσεις κατὰ τὰς μεταβολὰς ἃς ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος ἐπέφερον. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης συνεχοῦς παλιῤῥοίας τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν προῆλθον αἱ μετὰ ταῦτα διαιρέσασαι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φυλαί, πᾶσαι βεβαίως Πελασγικῆς καταγωγῆς· ἦσαν δὲ αὗται:

1, Ἡ Ἰωνικὴ οἰκοῦσα τὴν Ἀττικήν, τὴν Τροιζηνίαν καὶ τὴν δωδεκάπολιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Αἰγιαλείας, καλουμένη δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου Πελασγικὸν ἔθνος (3) καὶ Πελασγοὶ Αἰγιαλέες (4).

2, Ἡ Δωρικὴ οἰκήσασα κατὰ πρῶτον τὴν Θεσσαλίαν, ὕστερον δὲ τὴν Δωρίδα καὶ τὴν Κρήτην πρὸ τοῦ Ὁμήρου (5)· ὁ Ἡρόδοτος λέγει τοὺς Δωριεῖς Ἑλληνικὸν ἔθνος

(1) Σχολ. Ἀπολλων. Ῥοδ. 1, 580. (2) Διον. Ἁλικ. β. 1, κ. 17. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94. (5) Ὁμ. Ὀδ. Τ, ς. 177—Στράβ. β. 10, σ. 475—Στέφ. Βυζ. Δώριον.

κατ' ἀντίθεσιν τοῦ Πελασγικοῦ (1), καὶ ὁ Ἀριστοτέλης κατ' ἀντίθεσιν τοῦ Ἰωνικοῦ. « Οὕτω γὰρ λέγονται οἱ μὲν » Ἕλληνες τὸ γένος, οἱ δὲ Ἴωνες » (2)· ὁ δὲ Στράβων ἀνασκευάζων τὸν Ἔφορον, ἐκφράζεται οὕτω « Πῶς δὲ τρία γένη » τῶν Ἑλλήνων εἰσὶ τὰ τὴν Χεῤῥόνησον οἰκοῦντα; εἰ γὰρ » ἔτι τὸ παλαιὸν οἱ αὐτοὶ ἦσαν Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι, λεγέσθω» σαν καὶ οἱ Δωριεῖς καὶ οἱ Αἰολεῖς οἱ αὐτοί, ὥστε δύο ἔθνη » γένοιτ' ἂν (3)· » ἦσαν δὲ οἱ Αἰολεῖς Πελασγοὶ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον· τὴν δὲ συγγένειαν τῶν Δωριέων μετὰ τῶν Πελασγῶν Ἰώνων ἀποδεικνύει ἡ σχέσις τοῦ Δώρου ὄντος ἀδελφοῦ τοῦ Ξούθου πατρὸς τοῦ Ἴωνος, καὶ ὁ εἰς Κρήτην ἔκπλους τοῦ Τεντάμου υἱοῦ τοῦ Δώρου μετὰ Αἰολέων καὶ Πελασγῶν (4).

3. Ἡ Αἰολικὴ ἐπικρατεστέρα πασῶν, οἰκοῦσα δὲ τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, Βοιωτίαν, Λοκρίδα, Φωκίδα, Αἰτωλίαν καί τινα μέρη τῆς Πελοποννήσου ὡς τὴν Ἔφυραν τὴν ὕστερον Κόρινθον καὶ τὴν Ἤλιδα· ὁ Ἡρόδοτος « λέγει περὶ αὐτῶν: Αἰολέες δέ, τὸ πάλαι καλεόμενοι Πε» λασγοί, ὡς Ἑλλήνων λόγος » (5)· καὶ ὁ Στράβων δὲ ἐκφράζεται οὕτω « Τοὺς δὲ Πελασγούς, ὅτι μὲν ἀρχαῖόν τι » φῦλον κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεπόλασε, καὶ μάλι» στα παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατὰ Θετταλίαν, ὁμολογοῦ» σιν ἅπαντες σχεδόν » (6)· ὥστε ὡς αὐτοὶ ἦσαν Πελασγοὶ καὶ οἱ Δωριεῖς.

4. Ἡ Ἀχαϊκή, συγγενὴς τῆς Αἰολικῆς, οἰκοῦσα τὴν Φθιώτιδα καὶ ἐκεῖθεν καταβᾶσα πρὸς τοὺς Πελασγοὺς τοὺς ἐν Μεσσηνίᾳ, Λακωνίᾳ καὶ Ἀργολίδι ἔνθα ἰδίως ὠνομάσθησαν

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (2) Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Δ'. (3) Στράβ. β. 14, σ. 629. (4) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 60, καὶ β. 5, κ. 80.
(5) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 95. (6) Στράβ. β. 5, σ. 220.

οἱ Ἀχαιοὶ Δαναοί· ἦσαν δὲ ὑποδιαίρεσις τῶν Αἰολέων· διὸ καὶ ὁ Εὐριπίδης λέγει τὸν Ἀχαιὸν υἱὸν τοῦ Αἰόλου·

Αἰόλου δὲ τοῦ Διὸς
Γεγὼς Ἀχαιός (1)

κατ' ἄλλους δὲ αἰνιττομένους τὴν Πελασγικὴν καταγωγὴν τῶν Ἀχαιῶν λέγεται ὁ Ἀχαιὸς υἱὸς Ποσειδῶνος καὶ Λαρίσσης τῆς Πελασγοῦ (2).

Βλέπομεν ἑπομένως ὅτι ἐπὶ τῆς παναρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς φαίνεται ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τῶν διαφόρων τούτων φυλῶν Πελασγικῆς καταγωγῆς κατεχουσῶν τὰς εἰρημένας θέσεις· ἐν ταύταις δὲ προεῖχον οἱ Αἰολεῖς καὶ οἱ Ἀχαιοί, οἱ μὲν πρῶτοι ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, οἱ δὲ δεύτεροι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Ἂν δὲ πάλιν καὶ θεωρήσωμεν τοὺς Πελασγοὺς ὡς βαρβαροφώνους, καὶ ἑπομένως ὡς βαρβάρους τὸ ἀνέκαθεν κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (3), βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι συμμιχθέντες βαθμηδὸν μετὰ τῶν κυρίως Ἑλλήνων, συνεχωνεύθησαν μετ' αὐτῶν καὶ ἔλαβον τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὰ ἤθη τὰ Ἑλληνικά, καὶ μόνον ὅσοι διετήρησαν τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἰδιότητας, διέμειναν διηνεκῶς ἀντίθετοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὧν ἡ ὑπερτερήσασα δύναμις ἐξήλασεν αὐτοὺς ἐπὶ τέλους τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Χαρακτηριστικὰ τῶν Πελασγῶν.

Οἱ Πελασγοί, τοῦτο τὸ ἓν τῶν δύο κυρίων ἐθνῶν τῆς Ἑλλάδος ἦσαν μᾶλλον πεφωτισμένοι τῶν τότε Ἑλλήνων,

(1) Εὐριπ. Ἴων. ς. 63, 64. (2) Διον. Ἁλικ. β. Γ, κ. 17 — Εὐσταθ. Ἰλ. Β, 684. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 57.

οἳ ἔμαθον παρ' ἐκείνων πολλά, ὡς ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει (1)· οἱ Πελασγοὶ μετήρχοντο ἀρχαιότερον ἢ οἱ Ἕλληνες τὴν γεωργίαν (2) καὶ τὴν ποιμαντικὴν (3)· δὲν ἦτον δὲ ἄγνωστος εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἐλαίας (4), τῆς ἀμπέλου (5) καὶ πολλῶν ἄλλων καρπῶν (6)· διὰ τῆς προσπαθείας τοῦ φιλοπόνου τούτου λαοῦ ἤκμασε καὶ ἐγονιμοποιήθη καὶ ἡ τραχυτέρα γῆ, ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ ἀγροὶ (7), καὶ ἡ νῆσος Λῆμνος ἥτις ἤκμασε τοσοῦτον, ὥστε «οἱ Ἀθηναῖοι στρώσαντες κλίνην ἐν » τῷ πρυτανείῳ ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην » ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς » παραδοῦναι αὐτοῖς τὴν χώραν οὕτω ἔχουσαν» (8)· κατεῖχον ἀλλ' ὅμως κατ' ἐκλογὴν καὶ προτίμησιν τὰ μᾶλλον εὔφορα πεδία (9) καὶ κυρίως ὅσα διαῤῥεόμενα ὑπὸ ποταμῶν καὶ ῥυάκων ἐνίοτε πλημμυρούντων, παρεῖχον ἐλπίδας μεγάλας εὐφορίας εἰς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ εἰς εὐθαλεῖς καὶ εὐχύλους λειμῶνας.

Τοιοῦτος λαὸς οὗ ὁ πλοῦτος συνίστατο εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ καλλιεργούμενα προϊόντα ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ κτίζῃ πόλεις ὀχυρὰς ἵνα προφυλάττηται κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν τραχυτέρων καὶ πτωχοτέρων ὀρεινῶν λαῶν, καὶ νὰ κατασκευάζῃ οἰκίας στερεὰς πρὸς ἀποταμίευσιν τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτου τὰ Πελασγικὰ τὰ συνήθως Κυκλωπικὰ λεγόμενα τείχη, εὑρισκόμενα ἐν παντὶ τόπῳ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας κατοικηθέντι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων

(1) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51 καὶ β. 6, κ. 137. (2) Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Τ. 1, σ. 157 — Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 139. (3) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 139 — Διον. Ἁλικ. β. 1, κ. 28. (4) Διον. Ἁλικ. β. 1, κ. 21. (5) Στράβ. β. 13, σ. 621. (6) Διον. Ἁλικ. β. 1, κ. 28. (7) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 137. (8) Αὐτ. κ. 139. (9) Διον. Ἁλικ. β. 1, κ. 28.

Πελασγῶν, καὶ ἃ οὐ μόνον ἦσαν στερεὰ ὡς ᾠκοδομημένα ἐξ ὑπερόγκων πετρῶν ἀλλεπαλλήλως ἐπιτεθειμένων καὶ συνηρμοσμένων, ἀλλ' ἡ στερεότης αὐτῶν ὑπερηύξανεν ἐκ τῶν θόλων καὶ τῶν πανταχοῦ διατεμνόντων αὐτὰ ἀνεξεργάστων καμαρωμάτων. Τοιαῦτα Κυκλωπικὰ ἢ ἰδίως Πελασγικὰ τείχη εὑρίσκονται κατὰ πάντας τοὺς παρ' ἡμῶν ὡς Κυκλωπικοὺς προαναφερθέντας τόπους· ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουσι τοιαῦτα καὶ ἀλλαχοῦ που τῆς Ἑλλάδος, ἐννοητέον ὅτι Πελασγοὶ κατεσκεύασαν τείχη πόλεων Ἑλληνικῶν, ὡς τὰ τῆς Ἰωνικῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (1), καὶ ὅτι ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη μετεδόθη ἀπ' ἐκείνων εὐκόλως ταῖς πλησιοχώροις φυλαῖς. Κατὰ τὴν μυθώδη δοξασίαν τῶν Ἑλλήνων ἡ τέχνη αὕτη ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ μακρὰν ἀπεχόντων τόπων, καὶ τὰ τείχη τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος ᾠκοδομήθησαν ὑπὸ τῶν λεγομένων Κυκλώπων (2)· ἀλλ' ἀριδήλως ἦσαν ταῦτα Πελασγικὰ κτίσματα· τὰ μᾶλλον δὲ ἄξια λόγου τῶν Πελασγικῶν τούτων ἔργων ἦσαν τὰ ὑπόγεια οἰκοδομήματα τῶν Μυκηνῶν (3) καὶ τὰ τοῦ Ὀρχομενοῦ (4). Αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι τῶν Πελασγῶν ἦσαν ᾠκοδομημέναι ἐκ πηλίνων πλίνθων ὠμῶν, ὡς καὶ αἱ τῶν μετέπειτα Ἑλλήνων, αἱ δὲ δημόσιαι οἰκοδομαὶ καὶ οἱ ναοὶ ἦσαν ἐκ μαρμάρου καὶ τὰ τείχη αὐτῶν ἐκ λίθου. Οἱ Πελασγοὶ ἔπλεον προσέτι καὶ τὴν θάλασσαν, εἴτε κατὰ τὰς συνεχεῖς αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Κρήτην καὶ Ἰταλίαν μεταναστεύσεις, εἴτε πρὸς ἀπότισιν τῆς ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν τῷ ναῷ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ὀφειλομένης

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 6. κ. 137. (2) Παυσ. Κορ. κ. 16, 25. Αχ. κ. 25.
(3) Παυσ. Κορ. κ. 16, 25. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. Ἴδ. καὶ ἐν τοῖς τοῖς καθ' ἕκαστα.

ἀποφορᾶς (1)· ἦσαν δὲ τὰ πλοῖα αὐτῶν οὐχὶ μικρὰ, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν τότε ἐγνωσμένων, δηλαδὴ πεντηκόντοροι δι' ὧν ἤγαγον ποτὲ εἰς Λῆμνον πολλὰς τῶν γυναικῶν τῶν Ἀθηναίων ἃς λοχήσαντες ἥρπασαν ἀγούσας τὴν ἑορτὴν τῆς ἐν Βραυρῶνι Ἀρτέμιδος (2).

Ἡ θρησκεία τῶν Πελασγῶν δὲν διέφερε πολὺ τῆς τῶν Ἑλλήνων, διότι οὗτοι παρέλαβον τὰ πλεῖστα παρ' ἐκείνων (3). Καὶ κατὰ μὲν τὸ παναρχαῖον οἱ Πελασγοὶ ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς ἀνωνύμως, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος· «Ἔθυον δὲ πάντα» πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δω» δώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δ' οὐδ' οὔνομα ἐποιεῦντο » οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω· θεοὺς δὲ προσωνό» μασάν σφεας ἀπὸ του τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ » πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ, » χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου » ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου » δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριά» ζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαν» τεῖον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρη» στηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἐπεὶ ὦν » ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ » οὐνόματα τὰ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἥκοντα, ἀνεῖλε τὸ μαν» τήϊον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον τοῖσι » οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλλη» νες ἐξεδέξαντο ὕστερον» (4): Ὁ Ἡρόδοτος διαστέλλει τὰς θεότητας, ἃς οἱ Πελασγοὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐκείνας, ἃς αὐτοὶ οὗτοι ὠνόμασαν. Αἱ δεύτεραι ἦσαν

(1) Διον. Ἀλικ. β. 1, κ. 26. (2) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 138. (3) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 50. (4) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 52.

κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἡ Ἥρα, ἡ Ἑστία, ἡ Θέμις, αἱ Χάριτες, αἱ Νηρηΐδες καὶ οἱ Διόσκουροι (1). Αἱ δὲ πρῶται ὁ Ζεὺς (2), ἡ Ἀθηνᾶ (3), ἡ Δημήτηρ ἢ Ἴσις τῶν Αἰγυπτίων (4), ἡ Ἄρτεμις καὶ ὁ Ἥλιος (5) μετὰ τῆς Λητοῦς (6), τοῦ Ἄρεως (7), τοῦ Ἑρμοῦ (8) καὶ τοῦ Ἡρακλέους (9), ὃν ὁ Ἡρόδοτος λέγει ἄλλον ἢ τὸν Θηβαῖον Ἡρακλῆν καὶ ὅς, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, ἦν εἷς τῶν δώδεκα θεῶν, καὶ εἶχε μαντεῖον ἐν Αἰγύπτῳ (10) καὶ ἕτερον ἐν Βούρᾳ τῆς Ἀχαΐας, μιᾶς τῶν ἀρχαιοτάτων κατοικιῶν τῶν Πελασγῶν· αἱ μᾶλλον τιμώμεναι τῶν θεοτήτων ἃς οἱ Πελασγοὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν ὁ Πελασγικὸς Ζεὺς οὗ τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον ἦν τὸ ἐπισημότατον καὶ ὃς ἐλάμβανε τὴν δεκάτην ἐκ πασῶν τῶν προσόδων ὡς καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ οἱ Κάβειροι (11)· ἡ Πελασγὶς Ἥρα τιμωμένη ἐν Ἰωλκῷ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων κατοίκων Πελασγῶν καὶ Ἑλλήνων (12), κυρίως δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ ἐν Ἄργει (13) ἡ Πελασγὶς Δημήτηρ (14), ᾗ ἵδρυσαν ἐν Λυκοσούρᾳ ἱερὸν ἐπιφανὲς ὃ ἦν ἐν ταὐτῷ καὶ ἄσυλον ἀπαραβίαστον τοῖς διωκομένοις (15), καὶ ναὸν ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ἐν Ἄργει (16), καὶ ὁ Ἑρμῆς, ὃς φαίνεται ὅτι εἶχεν ἄλλην μορφὴν παρὰ τοῖς Πελασγοῖς καὶ ἦν συνδεδεμένος μετὰ τῶν μυστηρίων τῶν Καβείρων (17). Ἐκ-

(1) Ἡρόδοτ. αὐτ. κ. 51. (2) Αὐτ. κ. 54. (3) Αὐτ. κ. 59. (4) Αὐτ. (5) Αὐτ. (6) Αὐτ. καὶ κ. 67, καὶ 83. (7) Αὐτ. κ. 59. καὶ 91. (8) Αὐτ. κ. 71. (9) Αὐτ. κ. 43, 44. (10) Αὐτ. κ. 83. (11) Διον. Αλικ. Ἱ. β, κεφ. 24. (12) Ἀπολλων. Ροδ. α, 14—Ἀπολλοδ. 1. 4, 8—9, 16—Πινδ. Πυθ. Ειδ. 4, 184. (13) Παυσ. Ἀρκ. κ. 37—Διον. Αλικ. β. 1. κ. 21. (14) Παυσ. Κορ. κ. 22. (15) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27. (16) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 171. (17) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51, περὶ τοῦ Ἑρμοῦ τούτου ἴδ. καὶ Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51—Κικερ. 3, 22—Εὐστάθ. εἰς Ιλ. Φ. ς. 1249.

Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει Ἕλληνας μόνον τοὺς ὑπὸ τὸν Ἕλληνα καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὁμιλοῦντας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ὅτι διαστέλλει ἀπ' αὐτῶν τὰς Πελασγικὰς φυλὰς ὡς βαρβαροφώνους· καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον δὲ χρόνους ἡ γλῶσσα καὶ ἡ καταγωγὴ ἐθεωροῦντο ὡς τὸ κριτήριον ἐξ οὗ ἐδηλοῦτο ἐὰν ἔθνος τι ἦν Ἑλληνικὸν ἢ οὔ, διὸ καὶ ὁ Δικαίαρχος λέγει: « Ἕλληνες » μὲν γάρ εἰσιν οἱ τῷ γένει καὶ ταῖς φωναῖς ἑλληνίζοντες » ἀφ' Ἕλληνος » (1)· καὶ παρὰ τῷ Στράβωνι ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: « Οἶμαι δὲ τὸ βάρβαρον κατ' ἀρχὰς ἐκπεφω- » νῆσθαι οὕτως κατ' ὀνοματοποιΐαν ἐπὶ τῶν δυσεκφόρως » καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλούντων· ὡς τὸ βατταρίζειν, » καὶ τραυλίζειν καὶ ψελλίζειν . . . . » Πάντων δὴ τῶν παχυστομούντων οὕτω βαρβάρων λεγο- » μένων, ἐφάνη τὰ τῶν ἀλλοεθνῶν στόματα τοιαῦτα· λέγω » δὲ τὰ τῶν μὴ Ἑλλήνων· ἐκείνους γὰρ ἰδίως ἐκάλεσαν » βαρβάρους κτλ. » (2)· λέγει δὲ πρὸς τούτοις ὁ αὐτὸς ἀνωτέρω: « Οὐδὲ γὰρ ὅτι τραχυτάτη ἡ γλῶσσα τῶν Καρῶν, » οὐ γάρ ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ πλεῖστα Ἑλληνικὰ ὀνόματα ἔχει » καταμεμιγμένα, ὡς φησιν Φίλιππος ὁ τὰ Καρικὰ γρά- » ψας » (3). Ἐξάγεται ἄρα ἐκ τούτου ὅτι καὶ ἡ Πελασγικὴ γλῶσσα ἂν καὶ ἔχουσα πολλὰς ἐκφράσεις συμφωνούσας ταῖς Ἑλληνικαῖς, οὐχ ἧττον ἐθεωρεῖτο ἀεὶ ὡς βάρβαρος· καὶ τῷ ὄντι ἡ γλῶσσα εἶναι ὁ μόνος καὶ ὁ φυσικώτερος τρόπος τοῦ διαγράφειν τὰ ἐθνογραφικὰ ὅρια τῶν διαφόρων λαῶν· διότι ἡ γλῶσσα, τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου τῶν λαῶν εἶναι ὁ μόνος δεσμὸς ὁ χαρακτηρίζων τὴν ταυτότητα τῆς τάξεως καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους συναρμογὴν

(1) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. (2) Στραβ. β. 14, σ. 662. (3) Στραβ. αὐτ.

αὐτῶν, καὶ ὅταν ἅπαξ ἀλλοιωθῇ ἡ γλῶσσα μέρους τοῦ ὅλου αὐτῶν, τότε μόνον κυρίως ἡ κοινὴ καταγωγὴ ἀποβάλλει τὴν ἀξίαν αὐτῆς· διὸ καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὀρθῶς ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ἔπαυσαν τοῦ νὰ ἦναι βάρβαρα ἃ γενόμενα ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας, παρέλαβον καὶ τὴν γλῶσσαν ἐκείνων· καὶ ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι οἱ γνήσιοι Ἕλληνες προϊόντος τοῦ χρόνου προῆλθον ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε διὰ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν διέδοσαν καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· ὥστε ἐκτὸς τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐξελληνίσθησαν ἔτι τὰ παράλια τῆς Θράκης (1), τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (2) καὶ ἄλλων ἔτι ἀπωτέρων τόπων. Ὅσοι δὲ λαοὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας ὡμίλουν ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας καὶ ἐκ τούτου λέγονται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος δίγλωττοι ἐκαλοῦντο ἀεὶ καὶ ὑπ' ἄλλων ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Σκύμνου Μιγάδες βάρβαροι (3), μιξοβάρβαροι. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν καὶ τὴν καταγωγὴν ὡς μέσον διαγνώσεως τῶν Ἑλλήνων, λογιστέον τὴν καταγωγὴν οὐχὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ, ἀλλὰ τὴν τῶν ἡγεμόνων ἀφ' ὧν οἱ λαοὶ ἔλαβον τὰ ὀνόματα αὐτῶν· διότι, εἴτε ἐκ τῶν συνεχῶν μεταβολῶν, εἴτε διότι οἱ λαοὶ παρεδέχοντο ὁτὲ μὲν τὰς γενικωτέρας, ὁτὲ δὲ τὰς μερικωτέρας ὀνομασίας, εἶχον, ὡς συνέβη πολλάκις, πολλὰ συγχρόνως ὀνόματα· ὡς λ. χ. οἱ κάτοικοι τῆς Ἠλείας ὁτὲ μὲν Ἠλεῖοι, ὁτὲ δὲ Ἐπειοὶ ἐκαλοῦντο, καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει περὶ τῶν κατοίκων τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους =

Μυρμιδόνες δὲ καλέοντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοὶ (4).

Ἐὰν θεωρήσωμεν ἡμεῖς τοὺς Ἕλληνας ὡς ἔθνος σύμμι-

---

(1) Στράβ. β. 7, σ. 423. Τὸ δὲ πέραν Στρυμόνος ἤδη μέχρι τοῦ Ποντικοῦ στόματος καὶ τοῦ Αἵμου, πάντα Θρακῶν ἐστι, πλὴν τῆς παραλίας· αὕτη δ' ὑφ' Ἑλλήνων οἰκεῖται. (2) Διὰ τῶν Αἰολικῶν, Ἰωνικῶν καὶ Δωρικῶν ἀποικιῶν. (3) Σκύμν. Χῖος ς. 450. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 679.

κτον ἐκ διαφόρων στοιχείων ἔχον δὲ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν τοῦ ἡγεμόνος οἴκου, γεννᾶται τὸ ζήτημα πόθεν ἡ καταγωγὴ αὕτη καὶ τοῦ ὅλου ἔθνους καὶ τῶν συντιθέντων αὐτὸ ςοιχείων. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τὴν πρώτην ἀρχὴν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ προμνησθέντι χωρίῳ (1), ἀρχόμενος τὴν διήγησιν τῶν Ἑλληνικῶν μεταναστεύσεων ἀπὸ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, καὶ λέγει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κάρτα πολυπλάνητον, γενάρχην δὲ αὐτοῦ τὸν Δευκαλίωνα· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ χρονικὸν τῆς Πάρου τίθησιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὸν Δευκαλίωνα (2) καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν Ἀμφικτύωνα (3) καὶ τὸν Ἕλληνα (4)· μανθάνομεν δὲ προσέτι ἐκ τοῦ Θουκυδίδου (5) ὅτι πρὸ τοῦ Ἕλληνος οὔπω εἶχε σύμπασα ἡ Ἑλλὰς τὸ ὄνομα τοῦτο· ἀλλὰ ἄλλα τε ἐνοικήσαντα ἔθνη καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ Πελασγικὸν ὠνόμασαν αὐτὴν διαφόρως ἀφ' ἑαυτῶν· ἀφ' ὅτου δὲ ὁ Ἕλλην καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἴσχυσαν ἐν τῇ Φθιώτιδι, οἱ κάτοικοι ἄλλων πόλεων συνοικειωθέντες μετ' αὐτῶν, ἐκ τῆς συναναστροφῆς μᾶλλον ἐκλήθησαν Ἕλληνες· ὥστε ἀρκούντως ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι οἱ ἄριστοι καὶ ἀπαθέστατοι τῶν ἱστοριογράφων τῆς ἀρχαιότητος ἀνα-

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (2) Ἐποχ. 2'. «Ἀφ' ὅτου ὁ Δευκαλίων ἦρξεν ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ὑπὲρ τὴν Λυκώρειαν καὶ αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο ὑπὸ τὸν Κέκροπα (παρῆλθον) 1310 ἔτη, ὅ ἐστι 1574 Π. Χ. Ἰδ. Ἐποχ. 4'. «τὸν κατακλυσμὸν καὶ τὴν μετανάστευσιν τοῦ Δευκαλίωνος.» (1529 Π. Χ.)

(3) Ἐποχ. 5' «Ἀφ' ὅτου Ἀμφικτύων ὁ Δευκαλίωνος ἦρξεν ἐν Θερμοπύλαις, καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ὁρίων συναθροισθέντες ἐκάλεσαν τὸν τόπον Πυλαίαν 1258 ἔτη· ὁ Ἀμφικτύων ἦν βασιλεὺς Ἀθηνῶν.» (1522 Π. Χ.)

(4) Ἐποχ. 6' «Ἀφ' ὅτου Ἕλλην ὁ Δευκαλίωνος ἦρξεν ἐν Φθίᾳ, καὶ οἱ πρὶν Γραικοὶ λεγόμενοι ἐκλήθησαν Ἕλληνες καὶ οἱ Παναθηναϊκοὶ ἀγῶνες εἰσήχθησαν 1257 ἔτη· βασιλεὺς Ἀθηνῶν ἦν ὁ Ἀμφικτύων. (1516 Π. Χ.)

(5) Θουκυδ. β. 1, κ. 3.

γνωρίζουσιν ὅτι πρὸ τῆς ἀρξάσης γενεᾶς τοῦ Δευκαλίωνος δὲν ὑπῆρχον Ἕλληνες ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ὅτι ὡς ἰδίως ἔθνος Ἑλληνικὸν θεωρητέον μόνον τοὺς διατελοῦντας ὑπὸ Δευκαλίωνα τὸν Προμηθέως, καὶ Ἕλληνα τὸν Δευκαλίωνος, καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν· ἔτι δὲ καὶ τοὺς προσχωρήσαντας αὐτοῖς ὕστερον.

Ὁ Προμηθεὺς ἦν, κατὰ τὴν μυθολογίαν, υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ (1) ἐκ τοῦ γένους τῶν Τιτάνων (2) οἱ, κατὰ τὸν ἀρχαιότατον λόγον, ἦσαν τραχεῖς ὑβρισταὶ τῶν Πελασγικῶν θεοτήτων (3), καὶ σκοπεύσαντες ἔφοδον κατὰ τῆς οὐρανίας ἕδρας αὐτῶν, ἐπεσώρευσαν ἀλλεπάλληλα, κατὰ μὲν τὸν Ἡσίοδον, τὴν Ὄθρυν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, κατὰ δὲ τὸν Ὅμηρον, τὰ Θεσσαλικὰ ὄρη τὸν Ὄλυμπον, τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὄσσαν, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον, οὗτοι πρῶτοι ἐφεῦρον τὰς πρώτας τέχνας, τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν γεωργίαν, τὴν ποιμαντικὴν καὶ τὴν θηρευτικὴν (4). Οὐκ ἄνευ λόγου βεβαίως ὁ μῦθος οὗτος, καὶ ἡ μετέπειτα ἐξορία τοῦ Προμηθέως εἰς τὸν Καύκασον, ἐθεωρήθη ὡς ἡ ἀντίκρουσις διαφόρων θρησκευτικῶν συστημάτων μεταξὺ ἀντιμαχομένων ἐθνῶν. Ταῦτα δὲ ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ μὲν τοῦ Ὀλύμπου, τῆς ἕδρας τοῦ Διὸς οἱ Πελασγοὶ, τὰ δὲ προειρημένα παναρχαῖα ἔθνη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Ὄθρυν χώραν (5) ἢ ἐπὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Ἑλλήνων ἦν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Πελασγῶν.

Ὁ υἱὸς τοῦ Προμηθέως τούτου ἦν ὁ Δευκαλίων ὁ γενάρ-

(1) Ἡσίοδ. Θεογον. ς. 507—511. Ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὁ Μενοίτιος καὶ ὁ Ἐπιμηθεύς. (2) Υἱῶν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς. Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 5—Διόδ. Σικ. β. 3, κ. 51—Ἡσίοδ. Θεογν. ς. 135. (3) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 1, 5. (4) Διόδ. Σικ. β. 3, κ. 57—καὶ β. 5, κ. 66. (5) Οἱ Κρονίδαι, ὁ Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ κατεπολέμησαν τοὺς κατὰ τὴν Ὄθρυν Τιτάνας. Ἡσίοδ. Θεογον. ς. 631, 632.

χης τῶν Ἑλλήνων ὅς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἦρξε κατὰ πρῶτον οὐχὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς μεσημβρινῆς Θεσσαλίας, τῆς ἕδρας τῶν Τιτάνων, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Δωδώνης (1), περὶ τὸν Ἀχελῶον (2) καὶ περὶ τὸν Παρνασσόν (3)· ἐὰν ἐκλάβωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο ὡς ἱστορικὸν, ὡς καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα τοῦ Δευκαλίωνος, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ μεγίστη ἔκτασις ἀπὸ τοῦ βορ-δυτικοῦ (περὶ τὴν Δωδώνην), μέχρι τοῦ νοτ ἀνατολικοῦ (τῆς Λυκωρείας) ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι τοὐλάχιστον 20 ἕως 30 μιλίων, τὸ δὲ ἐμβαδὸν ἐπέκεινα τῶν 200 μιλίων. Οἱ λαοὶ, ἐφ' ὧν ἦρξεν ὁ Δευκαλίων ἦσαν Γραικοὶ (4), Σελλοὶ (5), Λέλεγες καὶ Κουρῆτες (6)· ἐξ οὗ κατ' ἀναλογίαν καταδείκνυται σαφῶς ἡ ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν εἰρημένων ὑπ' αὐτὸν λαῶν μεγάλη αὐτοῦ δύναμις, καὶ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ Λέλεγες καὶ οἱ Κουρῆτες κατεῖχον καὶ πολλοὺς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (7).

Ὁ Δευκαλίων, ὡς ᾄδεται, φυγὼν ἔκ τινος συμβάντος κατακλυσμοῦ (8), ἀπεδήμησε μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ Λυκωρείας· καὶ οὗτος μὲν παραγενόμενος κατὰ πρῶτον εἰς Ἀθήνας, κατέσχεν ὕστερον τὴν μεσημβρινὴν Θεσσαλίαν (Φθιώτιδα), ἔνθα συνώδευσεν αὐτὸν

(1) Ἀριστοτ. Μετεωρ. β. 1, κ. 12. (2) Ἀριστοτ. αὐτ. (3) Μαρμ. Παρ. Ἐποχ. 2'. (4) Ἀριστοτ. Μετεωρ. β. 1, κ. 12—Στέφ. Βυζ Γραικὸς — Μαρ. Παρ. Ἐποχ. 6' — Κωνστ. Πορφυρογ. β. 2 περὶ Θεμ.

(5) Ἀριστοτ. Μετεωρ. β. 1, κ. 12. (6) Ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Αἰτωλίᾳ, Φωκίδι καὶ Λοκρίδι. Περὶ τῶν Κουρήτων ἴδ. Στράβ. β. 10, σ. 465—Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 8, 3· καὶ περὶ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν μετὰ τῶν Πελασγῶν ἴδ. Εὐσέβ. β. 4, κ. 16—Διόδ. Σικ. β. 5, κ. 65. (7) Ἴδε Σερβ. εἰς Αἰν. Βιργ. β. 8, ς. 725. Παυ. Ἀττικ. κ. 44—Λακ. κ. 1—Μεσ. κ. 1. —Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 10—Στράβ. β. 13, σ. 614 κξ. (8) Χρονικ Παρ. Ἐποχ. 4'.

ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἕλλην (1), ὁ δὲ νεώτερος Ἀμφικτύων ἐκτήσατο μετὰ τὸν Κραναὸν τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀττικῆς (2), ἦρξε τῆς Λοκρίδος (3) καὶ κατέστησε τὸ Ἀμφικτυονικὸν δικαστήριον (4). Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι ἔτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἕλληνος ἡ φυλὴ τῶν Δευκαλιωνείων λαῶν ἦν διῃρημένη, καὶ ὅτι ἂν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς μεσαίας Ἑλλάδος ἐγένοντο ἐπικρατέστεροι τῶν ἄλλων, ἐξῆλθον ὅμως ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης· καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν ὅτι τινὲς μὲν ἐθεώρησαν τὸν Δευκαλίωνα, ἄλλοι δὲ τὸν Ἕλληνα ὡς γενάρχην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων μανθάνομεν τί ἰδίως ἐννοητέον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἕλληνες καὶ Ἑλλὰς, πόσαι διάφοροι διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐμορφώθησαν ἐκ πρώτης ἀρχῆς παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τοῖς ἀνήκουσι τῇ Ἑλληνικῇ ὁλότητι, καὶ πῶς ἡ φυλὴ αὕτη διεδόθη κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

Ὄνομα καὶ ἀρχαιοτάτη ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Θουκυδίδης περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλλάδος ἐκφράζεται οὕτω· « Δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω » εἶχεν (ἡ Ἑλλάς). ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκα-» λίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη . . . . .

---

(1) Μαρμ. παρ. Ἐποχ 6΄. «Ἀφ' ὅτου Ἕλλην ὁ Δευκαλίωνος ἦρξεν ἐν Φθιώτιδι, καὶ οἱ πρὶν Γραικοὶ λεγόμενοι ἐκλήθησαν Ἕλληνες παρῆλθον 1257 ἔτη» (1522 Π. Χ.) (2) Μαρμ. Παρ. Ἐπ. δ΄. «Ἀφ' ὅτου Ἀμφικτύων ὁ Δευκαλίωνος ἦρξεν ἐν Θερμοπύλαις καὶ οἱ κάτοικοι συναθροισθέντες, ἐκάλεσαν τὸν τόπον Πύλαια 1258 ἔτη· βασιλεὺς Ἀθηνῶν ἦν ὁ Ἀμφικτύων.» (1522 Π. Χ.) (3) Σκύμν. Χῖο; ς. 586—590 (4) Μαρμ. παρ. Ἐπ. 5΄.

» Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυ-» σάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ εἰς τὰς ἄλ-» λας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖ-» σθαι Ἕλληνας (1) ». Κατὰ τὸν Δικαίαρχον, Ἕλλην ὁ Αἰόλου (τοῦ Ἕλλήνος τοῦ Δευκαλίωνος) ἔκτισε ποτὲ πόλιν ἐν Θεσσαλίᾳ μεταξὺ Φαρσάλων καὶ τῆς τῶν Μελιταίων πόλεως, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἑλλάδα ἀφ' ἑαυτοῦ. Ὥστε ἡ Ἑλλὰς ἔκειτο ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ τῶν κωμῳδιῶν ποιητὴς Ποσείδιππος μεμφόμενος τοῖς Ἀθηναίοις διότι ἔλεγον ὅτι ἡ γλῶσσα καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἦσαν τῆς Ἑλλάδος (2). Καὶ ἡ χώρα δὲ ἡ περὶ τὴν Ἑλλάδα ἐκλήθη μετ' ὀλίγον Ἑλλὰς, καὶ ὁ Ὅμηρος λέγων Ἑλλὰς, ἐννοεῖ ὁτὲ μὲν τὴν πόλιν, ὁτὲ δὲ τὴν χώραν. Ἐξετείνετο δὲ ἡ χώρα αὕτη, κατὰ τὸν Κόνωνα (3) καὶ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀπολλωνίου (4), ἀπὸ τοῦ κατὰ τὰς Θερμοπύλας Ἀσωποῦ μέχρι τοῦ Ἐνιπέως, καὶ οὐχὶ τοῦ Πηνειοῦ, ὡς παρὰ τῷ Στράβωνι (5) ἡμαρτημένως εὕρηται (6)· κατὰ τὸ νοτ-ανατολικὸν ἡ Ἑλλὰς αὕτη καθῆκε πιθανῶς μέχρι τοῦ Πελασγικοῦ ἢ Παγασητικοῦ κόλπου, διότι κατὰ τὸ ἔνδον αὐτοῦ, παρὰ τοὺς πρὸς δυσμὰς αἰγιαλοὺς περιείχοντο αἱ νῆσοι τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύῤῥας.

Λογιζόμενοι τὰ ὅρια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (7) καὶ ἐγκατατάττοντες ἔτι τὰς ὑπὸ τὸν Ἀμφικτύωνα χώρας, εὑρίσκομεν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐμπεριελαμβάνοντο ἤδη οἱ ὑπὲρ τὴν Εὔβοιαν Λοκροὶ οἷ, κατὰ τὸν Σκύμνον (8), ὑπέκειντο τῷ Ἀμφικτύωνι, ὡς καὶ οἱ

---

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 3. (2) Δικαίαρχ, Βιος Ἑλλάδ. (3) Κεν. Διηγ. 27. (4) Σχολιαστ. Ἀπολλων. Ῥοδ. β. 3, ς. 1098. (5) Στραβ. β. 8, σ. 383. (6) Ἴδε Κρευσ. Τ. 1, κ. 5, σ. 475. (7) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 56.
(8) Σκυμν. Χῖος Βίος Ἑλλαδ.

κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς, ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ μαρτυρία τοῦ Παρείου Χρονικοῦ ὅτι καὶ ἡ Ἀττικὴ μετὰ τὸν Κραναὸν διετέλει ὑπὸ τὸν Ἀμφικτύωνα, ὡς καὶ ὁ Παυσανίας μαρτυρεῖ, λέγων ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις γένεσι τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῖς συναχθεῖσιν εἰς κοινὸν συνέδριον ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτύωνος ἦσαν καὶ Ἴωνες (1), ὅπερ ἐστὶ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Ὅμηρος ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἑλλὰς καὶ Ἄργος ἐννοεῖ ἁπαξάπασαν τὴν Ἑλλάδα (2). Πρὶν προβῶμεν περαιτέρω βιαζόμεθα εἴς τινα μικρὰν ἀλλ' ἀναγκαίαν παρέκβασιν πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν τῆς ἀναλογίας τῆς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκτὸς τῶν Πελασγῶν ἀποκατέστησαν ἐν Ἑλλάδι καὶ πολλαὶ ἀπ' ἀνατολῶν ἐλθοῦσαι ἀποικίαι αἷς οἱ Ἕλληνες ὡς καὶ τοῖς Πελασγοῖς βαθμηδὸν συνεμίχθησαν·

1. Ὁ Κέκροψ ἤγαγεν ἐν ἔτει 1558 π. χ. ὡς λέγεται, ἀποικίαν εἰς Ἀττικὴν τὴν τότε Ἀκτὴν καλουμένην· τῶν Πελασγῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης ἦρχε τότε ὁ Ἀκταῖος, ἔγγονος τοῦ Ὠγύγου· μετὰ τὸν Ἀκταῖον παρέλαβε τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ὁ Κραναὸς, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος Ἀμφικτύων ὁ Δευκαλίωνος (1499). Ὁ Κέκροψ, κατὰ πολλοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἦλθεν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Σαΐδος (3), ὅπερ συμφωνεῖ τῇ εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσαγωγῇ τῆς λατρείας τῆς Σαΐτιδος Ἀθηνᾶς· ὁ Κέκροψ ἦν πιθανῶς εἷς τῶν ποιμένων βασιλέων, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀχθεῖσα ἀποικία συνέκειτο, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Σεσώστριδος ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξελαθέντων Φοινίκων

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 8. (2) Ὁμ. Ὀδ. Α. ς. 344—Ὀδ. Δ. ς. 727. 816—Ὀδ. Ο. ς. 18. (3) Πλατ. Τιμ. δ'. 21—Διοδ. Σικ. β. 1, κ. 24—Σχολιαστ. Λυκοφρ. δ'. σ. 16—Τζέτζ. 18. ς. 28. κξ—Σουΐδ. εἰς λ. Προμηθεύς.

ποιμένων, διότι ἡ ἄφιξις τῆς ἀποικίας ταύτης εἰς τὴν Ἑλλάδα συμπίπτει σύγχρονὸς τῇ ἐκ τοῦ Σαϊτικοῦ νομοῦ μετανάστεύσει (1) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Σαΐτου (2). Ὁ Κέκρωψ θεωρεῖται ὡς ὁ συστάτης τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ δώδεκα δήμων κατὰ τὸν Φιλόχορον (3), ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπωφελῶν διατάξεων καὶ θεσμῶν κατὰ τὸν Κικέρωνα (4)·

2. Δευτέρα ξένη ἀποικία ἦν ἡ τοῦ Κάδμου 1550 π. χ. καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀποικίας ὁμιλεῖ ὁ Ἡρόδοτος ὡς περὶ μηδαμῶς ἀμφιβαλλομένης ὑπὸ τῶν Ἑλλήλων· ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὸν Κάδμον Τύριον (5) καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως τῶν Φοινίκων Ἀγήνορος, καὶ διηγεῖται ὅτι προσέσχεν εἰς τὴν νῆσον Θήραν ἔνθα κατέλειπεν ἀποικίαν Φοινικικὴν (6). ὕστερον δὲ μεταβάντες οἱ σὺν Κάδμῳ εἰς Βοιωτίαν, ᾤκησαν ἐκεῖσε τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν καὶ ὠνομάσθησαν Καδμεῖοι (7), καὶ ἐδίδαξαν πολλὰ καὶ ἄλλα τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ εἰσήγαγον καὶ τὰ γράμματα ἃ δὲν εἶχον οἱ Ἕλληνες πρότερον (8). Διδαχθέντες δὲ παρέλαβον αὐτὰ οἱ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους περιοικοῦντες τὰ πλεῖστα τῶν χώρων τούτων Ἴωνες οἳ μεταῤῥυθμίσαντες ὀλίγα τούτων, ἐχρῶντο (9). Ἡ Φοινικικὴ αὕτη ἀποικία συνεκεντρώθη, ὡς ἐκ τοῦ Ἡροδότου δείκνυται, ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας (10)· ὕστερον δὲ ἐξαναστάντες οἱ Καδμεῖοι ὑπὸ τῶν Ἀργείων, ἐτράπησαν εἰς τοὺς Ἐγχέλεις· μέρος δὲ αὐτῶν, οἱ Γεφυραῖοι λεγόμενοι ὑπολειφθέντες ὕστερον ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, ἀνεχώρησαν εἰς Ἀθή-

(1) Ἰουλ. 'Αφρικ. παρὰ Συγγελ. χρονολογ. σ. 91—Μανεθ. παρὰ Ἰωσηπ. κατὰ 'Απ. β. 1, κ. 4. (2) Συγγελ. εἰς Χρονογραφ. σ. 61—Ιδ. Ρ. Ῥοχ. Αποικ. Ἑλλ. Τ. 1. κ. 5. σ. 117 κξ. (3) Φιλοχ. παρὰ Στράβ. β. 9. σ. 397.
(4) Κικ. περὶ νομ. β. 2, κ. 63. (5) Ἡρόδοτ. β. 2. κ. 49. (6) Ἡρόδοτ. β. 4. κ. 147. (7) Ἡρόδοτ. β. 5. κ. 57. (8) Αὐτ. κ. 58. (9) Ἡρόδοτ. β. 5. κ. 58. (10) Αὐτ. κ. 59.

νας· καὶ ἦσαν ἐν Ἀθήναις ἱερὰ αὐτῶν ἱδρυμένα εἰς ἃ δὲν εἶχον μετοχὴν οἱ λοιποὶ Ἀθηναῖοι, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἃ ἦσαν κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱερῶν ἦν καὶ ἱερὸν καὶ ὄργια τῆς Ἀχαιΐας Δήμητρος (1). Κατὰ τὸν κοινὸν λόγον αἱ πρὸς τὰς δυτικὰς χώρας μεταναστεύσεις αὗται τῶν Φοινίκων προῆλθον ἐκ τῆς ἁρπαγῆς τῆς Εὐρώπης, διότι ὁ Ἀγήνωρ (2) βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος ἐξέπεμψε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς πρὸς ἀναζήτησιν· οὗτοι δὲ ἐκείνην μὲν δὲν εὗρον, ἵδρυσαν δὲ διαφόρους ἀποικίας· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Φοίνικος ἔλαβον τὸ ὄνομα οἱ Φοίνικες, ὁ δὲ Κάδμος ἵδρυσεν ἀποικίαν ἐν Θράκῃ, ὁ δὲ Κίλιξ ἐν Κιλικίᾳ, ὁ δὲ Θάσος υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἢ κατὰ τὸν Φερεκύδην τοῦ Κίλικος συνῴκισε τὴν Θάσον· μετέσχε δὲ τῆς ἀποικίας ταύτης καὶ ἡ Τηλέφασσα, γυνὴ κατὰ μὲν τὸν Ἀπολλόδωρον (3) τοῦ Ἀγήνορος, κατὰ δὲ τὸν Μόσχον (4) τοῦ Φοίνικος· ἡ Τηλέφασσα περιείχετο ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ Κάδμου· κατ' ἄλλους ο Κάδμος δὲν ἀπεστάλη πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἁρπαγείσης Εὐρώπης, ἀλλὰ πρὸς θεμελίωσιν εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Φοινικικῆς ἐξουσίας (5)· ὑπὸ τοῦ Κάδμου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου (6)· καὶ ἐν Ῥόδῳ δὲ (7) καὶ Θάσῳ (8) καὶ Θράκῃ (9) ἐγκατέστησεν ὁ Κάδμος Φοινικικὰς ἀποικίας καὶ Φοινικικὸν θρήσκευμα, πρὶν ἢ ὑποτάξῃ ἐν Βοιωτίᾳ

(1) Αὐτ. κ. 61. Ὅτι οἱ Γεφυραῖοι ἐθεωροῦντο καὶ τὸ μετέπειτα ὡς ξένοι ἐν Ἀθήναις δηλοῦται ἐκ τῆς ἐκφράσεως Γεφυρὶς δι' ἧς ἐσημαίνετο πᾶσα ξένη γυνή· Ἰδ. Σουιδ. Γεφυρίς. (2) Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 1, 1. ὁ Ἀγήνωρ λέγεται ἐνταῦθα ἀδελφὸς τοῦ Αἰγυπτίου Βήλου καὶ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Λιβύης· ἄρα οὐχὶ Φοινικικῆς ἀλλὰ Λιβυκῆς καταγωγῆς.

(3) Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 1, 1. (4) Μοσχ. Εἰδυλ. Ζ'. 42. (5) Κόνων διηγ. σ. 34. (6) Ἡρόδοτ. β. 2. κ. 49. (7) Διοδ. Σικ. β. 5. κ. 58.

(8) Ἡρόδοτ. β. 6. κ. 47—Παυσ. Ἠλ. κ. 25. (9) Στραβ. β. 14. σ. 966 ἐκδ. Ἀλμελ.

τοὺς Ὕαντας, τοὺς Ἐκτῆνας, τοὺς Ἄονας καὶ τοὺς Τεμβίκους, καὶ ἔκτισεν ἐπὶ βράχου παρὰ τὰς ὕστερον Θήβας τὴν Καδμείαν, Ἄστυ Καδμεῖον ἢ Δῶμα Καδμεῖον ὀνομασθεῖσαν (1)· καὶ ἐκ τούτου ἐκλήθησαν οἱ Θηβαῖοι ὑπὸ τῶν τραγῳδοποιῶν ὁ λαὸς τοῦ Κάδμου (2) ἢ τὰ τέκνα τοῦ Κάδμου (3)· τὰ κατὰ τὸν Κάδμον ἐθεωρήθησαν διαφόρως ὑπὸ τῶν νεωτέρων· καὶ οἱ μὲν, ὡς ὁ Μύλλερ, ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς θεότητα Πελασγικὴν (4) ἢ ὡς δύναμιν Καβειρικὴν (5)· οἱ δὲ, ὡς ὁ Κρούσιος, ἀντιτείνοντες, εἶπον ὅτι ἂν καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐκφράζεται μετ' εὐστοχίας καὶ πολυμαθείας, τὰ κατὰ τὸν Κάδμον ὅμως εἰσὶ τοσοῦτον συνημμένα μετὰ τῆς παναρχαίας Ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ τοσοῦτον ὑπὸ πάσης ἐν γένει τῆς ἀρχαιότητος ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἐπῳκοδομημένα ἐπὶ βάσεων ἱστορικῶν, ὥστε δὲν δυνάμεθα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸν ἄλλως εἰμὴ ὡς θεότητα ἢ ὡς δύναμιν, καὶ νὰ ἀπεκδύσωμεν αὐτὸν ὅλως τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως (6)· σὺν τῷ Κάδμῳ διέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἄραβες οἳ κατέμειναν ἐν τῇ νήσῳ Εὐβοίᾳ (7), ὡς καὶ ἐν Θάσῳ Φοίνικες οἳ ἀνεῦρον τὰ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ χρυσᾶ μέταλλα (8) καὶ ἀνέσκαψαν τὰ ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους λατομεῖα τοῦ μαρμάρου ἐν Θράκῃ (9) ἔνθα καὶ ὁ Κάδμος αὐτὸς μετὰ τὴν κτίσιν τῶν Θηβῶν κατῴκησεν (10)·

---

(1) Σοφοκλ. Οἰδιπ. βασιλ. ς. 29. 35—Διοδ. Σικ. β. 1. κ. 223. (2) Σοφοκλ. Οἰδιπ. ς. 144. (3) Αὐτ. ς. 1. (4) Μυλλερ. Ιστ. Ἑλλ. Τμ. 1. σ. 119. (5) Αὐτ. σ. 462. (6) Κρουσ. Τ. 1, κ. 5, σ. 480. Ἕλληνες.
(7) Στράβ. β. 10, σ. 447. (8) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 44—β. 6, κ. 47—Σκύμν. Χῖος ς. 662—Παυσ. Ηλ. 1, κ. 25. (9) Στραβ. β. 14, σ. 680 —Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 7, κ. 56 —Κατὰ Στέφ. τὸν Βυζ. ἦν ἐπὶ τοῦ Παγγαίου τόπος Ἰλλυρὶς καλούμενος ἀπὸ Ἰλλυρίου τοῦ Κάδμου. ἰδ. Στέφ. Βυζ. Ἰλλυρία· (10) Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 1, 1.

ἦν δὲ καὶ ἡ Ὠλίαρος ἀποικία Φοινικικὴ ἐκ Σιδῶνος (1), ὡς καὶ ἡ Μῆλος ἐκ Βύβλου, διὸ καὶ Βυβλὶς ἐκαλεῖτο ἡ νῆσος (2)· εὑρίσκοντο πρὸς τούτοις ἴχνη Φοινικικῆς ἐνοικήσεως καὶ ἐν Κυθήροις ἔνθα, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (3), ἦν ἱερὸν Ἀφροδίτης Οὐρανίας ἱδρυθὲν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀσκαλῶνος Φοινίκων, καὶ ἐν Κρήτῃ ἔνθα ἡ πόλις καὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἰτανὸς (4) καὶ τὸ πόλισμα καὶ ὁ λιμὴν Φοῖνιξ ἢ Φοινικοῦς (5) ἐκλήθησαν οὕτω ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Φοίνικος· εὕρηνται προσέτι λείψανα Φοινικικῶν κατοικιῶν καὶ παρὰ τὴν Κόρινθον ἔνθα, κατὰ τὸν Ἔφορον, ὄρος τι ἐκαλεῖτο Φοινίκιον (6)· πάντες οὗτοι οἱ τόποι, καὶ αἱ νῆσοι καὶ χῶραι ἤκμασαν τὸ πάλαι διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς πορφυροθήρας ἧς, ἂν καὶ μόνη ἡ Καδμεία φαίνεται ἐξαιρουμένη ὡς κειμένη ἐν τῇ μεσογαίᾳ, καὶ ἂν καὶ ἐκ τούτου ἀμφιβάλλεται ἡ ἐν αὐτῇ ἀποίκησις τῶν Φοινίκων, ἀλλὰ σκεπτέον ὅτι καὶ τὰ κατὰ τὸ μεσόγαιον φρούρια ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς στερέωσιν καὶ συντήρησιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου — Παραλείπομεν ἐνταῦθα τὰς ἀποικίας τὰς μὴ ἐχούσας ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν, ὡς λ. χ. τήν, κατὰ τὸν Νόννον (7), ἐγκαταστᾶσαν ἐπὶ τῶν Λιβυκῶν αἰγιαλῶν, καὶ τὴν παρὰ τοὺς Ἐγχέλεις ἐν Ἰλλυρίᾳ ἔνθα ὁ Κάδμος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἁρμονία ἀφανίζονται ὅλως ἐν τῇ μυθολογίᾳ (8).

3. Ὑπὸ Δαναὸν τὸν Βήλου ἦλθε περὶ τὸ 1445 ἔτος π. χ.

---

(1) Στέφ. Βυζ. Ὠλίαρος καθ' Ἡρακλ. τὸν Ποντικόν. (2) Στέφ. Βυζ. Μῆλος. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 103. (4) Στέφ. Βυζ. Ἰτανός.

(5) Στέφ. Βυζ. Φοινικοῦς. (6) Στέφ. Βυζ. Φοινίκιον κατὰ τὸν Ἔφορον β. 10. (7) Διονύσ. β. 13, ς. 333. (8) Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 1. 1. — κ. 4, 12 — κ. 5, 4 — Ὀβίδ. Μεταμ. β. 4, ς. 563 — Ἀπολλών. β. 4, κ. 5, 7.

εἰς τὸ Πελασγικὸν Ἄργος Λιβυκὴ ἀποικία (1)· ὁ Ἀπολλόδωρος συνδέει τὴν φυλὴν τοῦ Ἀγήνορος (ἢ τῶν Καδμείων Φοινίκων) μετὰ τῆς τοῦ Βήλου (ἢ τῶν Λιβύων Δαναῶν), λέγων ἀμφοτέρους υἱοὺς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Λιβύης· κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ὁ Βῆλος ἐγέννησεν ἐκ τῆς Ἀγχερόης, θυγατρὸς τοῦ Νείλου δύο υἱοὺς, τὸν Αἴγυπτον καὶ τὸν Δαναόν· κατὰ δὲ τὸν Εὐριπίδην καὶ τὸν Κηφέα ἔτι καὶ τὸν Φινέα (2) οἳ ὑπ' ἄλλων ἀναφέρονται ὡς υἱοὶ τοῦ Ἀγήνορος· ὁ Αἴγυπτος ἦρξε τῶν Ἀράβων, ὁ δὲ Δαναὸς τῶν Λιβύων, ἕως οὗ οὗτος ἐξελαθεὶς ὑπὸ τοῦ Αἰγύπτου, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα (3), καὶ ἀνεγείρας ἐν Ῥόδῳ ἄγαλμα τῇ Λινδίᾳ Ἀθηνᾷ (4), διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἄργους τὸν Γελάνορα ἀπόγονον τοῦ Ἰνάχου (5)· τὸ θεμελιῶδες τοῦ μύθου τούτου, δηλαδὴ τὴν ἄφιξιν Λιβυκῆς ἀποικίας εἰς Πελοπόννησον ἐκλαμβάνει ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἱστορικὴν ἀλήθειαν (6), καὶ ἀποδίδει πρὸς τούτοις εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ Δαναοῦ τὴν ἐν Ἄργει παρὰ τὰς Πελασγίδας γυναῖκας εἰσαγωγὴν τῶν θεσμοφοριῶν (7)· ἡ ἐν Ἄργει ὕπαρξις Κυκλωπικῶν καὶ Πελασγικῶν τειχῶν οὐδὲν ἀποδεικνύει κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Λιβύων, καὶ καθ' ὅσον μάλιστα εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι πρὸ τοῦ Δαναοῦ κατεῖχον Πελασγοὶ τὴν χώραν τῆς Ἀργολίδος, καὶ ὕστερον ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ μετωνομάσθησαν Δαναοὶ, ἄνευ ἀλλοιώσεως τοῦ γένους αὐτῶν — Κατὰ τὸν Μανέθων, ὁ Αἴγυπτος ἦν ὁ Σέ-

---

(1) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 3. (2) Παρὰ Ἀπολλοδ. β. 2, κ. 1, 4. (3) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 21. (4) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 1, 7 — Μαρμ. Παρ. Ἐπ. 4' — Διόδ. Σικ. β. 3, κ. 58. (5) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 1, 8. — Ὑγιν. Μυθ. 240. (6) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94. (7) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 172.

σωστρις, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναὸς ὁ Ἄρμαϊς (1)—Ἐκτὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῶν θεσμοφοριῶν καὶ τῆς λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Ἀφροδίτης (2), ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῶν πεντηκοντόρων (3) δι' ὧν διευκολύνθη ἡ εἰς ἀφεστῶτας τόπους θαλασσοπλοΐα (4)· φαίνεται πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ἐξ Ἀργολίδος εἰς Ἀρκαδίαν μετανάστευσις τῶν Πελασγῶν ἤρξατο συγχρόνως τῇ κυριότητι τοῦ Δαναοῦ. Ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαναοῦ ἦσαν οἱ Ἡρακλεῖδαι οἱ ἐκβληθέντες τοῦ Ἄργους ὑπὸ τῶν Πελοπιδῶν διὰ τῆς συνεργείας τῶν Δωριέων, κατεξουσίασαν καὶ αὖθις μετὰ τὰ Τρωϊκὰ σχεδὸν πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον.

4. Ἡ ἀξιολογωτάτη τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα περαιωθεισῶν ἀποικιῶν ἦν ἀναντιῤῥήτως ἡ περὶ τὸ ἔτος 1330 Π. Χ. ἐκ Φρυγίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλθοῦσα ὑπὸ τὸν Πέλοπα, διότι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ πᾶσα ἡ Πελοπόννησος (5), ἧς τὰ πλεῖστα κατεξουσιάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτόν, καὶ διότι διὰ τῆς ἐκ τῆς Ἀσίας εἰσρευσάσης εὐπορίας καὶ ἐκπαιδεύσεως προῆλθεν ἔκτοτε βαθμηδὸν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸ ἄκρον τῆς μετὰ ταῦτα ἀκμῆς· τοῦ Πέλοπος τούτου ἐξελαθέντος τῆς Φρυγίας ὑπὸ Ἴλου τοῦ Φρυγὸς (6), οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος, οἱ περιβόητοι Ἀτρεῖδαι ἐγένοντο οἱ πρωτουργοὶ τῆς κατὰ τῆς Τρῳάδος ἐκδικητικῆς ἐκστρατείας, καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀκμαίου ἐκείνου κράτους (7). Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐκ Θεσσαλίας

(1) Μανεθ. παρὰ Εὐσεβ. κατὰ Ἀπ. β. 1, σ. 1041. Οὕτω καὶ παρὰ Εὐσεβ. Ἰωσηπ. Θεοφιλ. Αντ. Συγγελ. (2) Παυσ. Κορ. κ. 19—Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 182. (3) Ἴδε Κλαβιερ. ἱστ. τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ἑλλάδος 1, σ. 38, 39—Ρ. Ροχετ. Περὶ Ἀποικ. Ἑλλην. Τ. 1, σ. 202 κἑ.
(4) Θουκυδ. β. 1, κ. 9. (5) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 11—Θουκυδ. β. 1, κ. 9.
(6) Παυσ. Κορ. κ. 22 (7) Θουκυδ. β. 1, κ. 8, 9.

Αχαιῶν Φθιωτῶν τῶν μετὰ τοῦ Πέλοπος κατελθόντων εἰς Πελοπόννησον (1), ἡνώθησαν μετ' αὐτοῦ πιθανῶς καὶ Αἰτωλοὶ ἐξ Ὠλένου καὶ Πυλήνης (2) καὶ Βοιωτοὶ, διότι ὁ Πέλοψ εἶχε συνθήκας συμμαχικὰς μετὰ τοῦ Ἀμφίωνος ᾧ ἐξέδωκε τὴν ἀδελφὴν Νιόβην, καὶ συνῴκισε τοὺς Θαλάμους τοὺς ὕστερον κληθέντας Βοιωτούς (3)· κατελθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον ὁ Πέλοψ, κατὰ πρῶτον εἷλε τὴν Πισάτιν (4), εἶτα τὴν Ἀρκαδίαν ἢ μέρος αὐτῆς, κτείνας τὸν βασιλέα Στύμφαλον τὸν Ἐλάτου (5), καὶ, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἦρξε προσέτι τοῦ Ἄργους καὶ τῶν Μυκηνῶν μετὰ τὸν Μεγαπένθην καὶ τὸν Ἠλεκτρύονα (6). Ταῦτα γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Πέλοπος ἂν καὶ ὑπὸ σκοτεινοῦ νέφους καλυπτομένης· οὐχ ἧττον δὲ ἀμυδρῶς βλέπομεν καὶ ὁποίας κτήσεις οἱ υἱοὶ αὐτοῦ περιεποιήσαντο τῇ Φρυγικῇ φυλῇ, διότι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν τούτων διαφόρως ἀναφέρεται (7)· ὁ Ἀτρεὺς καὶ ὁ Θυέστης ἔφυγον διὰ φόνον (8), καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκτίσθη πόλις ἐν Τριφυλίᾳ ἔνθα ὁ Ἀγαμέμνων ἐκέκτητο ἔτι ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Πύλου ἑπτὰ πόλεις (9) ἃς ἐκληρονόμησε βεβαίως παρὰ τῶν προγόνων αὐτοῦ (10)· ἡ Σικυὼν περιῆλθε τῇ ἐξουσίᾳ τῶν Πελοπιδῶν διὰ Σικυῶνος τοῦ Πέλοπος, κατὰ τὸν Ἴβυκον (11)· ἦν δὲ οὗτος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ὁ δέκατος ἔνατος βασιλεὺς

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 365. (2) Στέφ. Βυζ. Ὤλενος, Πυλήνη.—Ρ. Ῥοχέτ. 1, 347. (3) Στράβ. β. 8, σ. 360. (4) Παυσ. Κορινθ. 18—Πίνδ. Ὀλυμπ. 1—Παυσ. ἠλ. κ. 1. (5) Ἀπολλόδ. β. 3. κ. 11, 4. (6) Συγγελ. χρονογρ. σ. 160—Εὐσεβ. χρονογρ. σ. 30, 31. (7) Πλουταρχ. Βίος Θησ. κ. 111—Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου εἰς Ὀλυμπ. 1. ς. 144. ἀριθμεῖ ΣΤ — Ἀτρέα, Θυέστην, Πιτθέα, Ἀλκάθουν, Πλισθένην, Χρύσιππον ἢ ἀντ' αὐτοῦ Ἱππάλκιμον καὶ Πέλοπα Β'. (8) Θουκυδ. β. 1, κ. 9—Ὑγιν. Μυθ. 85. (9) Ὁμ. Ιλ. Ι, ς. 149—Σχολιαστ. Εὐριπιδ. εἰς Ὀρεστ. ς. 5.
(10) Ρ. Ῥοχετ. Ἀποικ. Ἑλλ. Τ. 1. σ. 341. (11) Παυσ. Κορ. κ. 6.

τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας (1)· ἐν Ἀργολίδι ὁ Πιτθεὺς καὶ ὁ Τροιζὴν, δύο υἱοὶ τοῦ Πέλοπος, κατὰ τὸν Παυσανίαν (2), συνῴκισαν τὴν Τροιζῆνα ἐξ ἧς συνῳκίσθησαν ὕστερον οἱ δύο δῆμοι τῆς Ἀττικῆς Ἀνάφλυστος καὶ Σφηττός· ἔτι δὲ καὶ ὁ Ἐπίδαυρος, ὡς ἔλεγον οἱ Ἠλεῖοι, ἦν υἱὸς τοῦ Πέλοπος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐτέθη τὸ ὄνομα τῇ Ἐπιδαυρίᾳ (3). Κατὰ δὲ τὴν δόξαν τῶν Ἀργείων καὶ τὰ ἔπη τὰς Μεγάλας Ἠοίας ὁ Ἐπίδαυρος ἦν υἱὸς Ἄργου τοῦ Διὸς (4)· καὶ ὁ Λετρεὺς δὲ ὁ οἰκιστὴς τῶν ἐν Ἠλείᾳ Λετρίνων ἦν υἱὸς τοῦ Πέλοπος (5)· ἔτι δὲ καὶ ἡ πόλις αἱ Κλεωναὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κλεώνης θυγατρὸς τοῦ Πέλοπος (6)· καὶ ἐκτὸς δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐξέτεινε τὴν κυριότητα τῶν Πελοπιδῶν ὁ Ἀλκάθους ὃς ὢν καὶ οὗτος υἱὸς τοῦ Πέλοπος καὶ ἀγαγὼν ἀποικίαν εἰς Μέγαρα, ἔκτισεν αὐτόσε τὴν ἀκρόπολιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Ἀλκάθουν (7)· ὁ Πελοπίδας Ἀτρεὺς διεδέχθη τὸν Εὐρυσθέα εἰς Μυκῆνας (8) ὡς σύζυγος τῆς Ἀερόπης, θυγατρὸς τοῦ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀποκτανθέντος βασιλέως· ὁ Ἀτρείδης Ἀγαμέμνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν πατέρα (9), καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μενέλαος γήμας τὴν Ἑλένην θυγατέρα τοῦ Τυνδάρου βασιλέως τῆς Λακωνίας (10), προσεκτήσατο ἔτι καὶ τὴν χώραν ταύτην τῇ Φρυγικῇ φυλῇ, καὶ ἔλαβεν ἔτι κληρονομίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρητέως, πατρὸς τῆς μητρὸς αὐτοῦ πόλεις τινὰς ἐν Κρήτῃ (11), ἔνθα

---

(1) Εὐσεβ. χρονικ. Ἀρ. 967. (2) Παυσ. Κορ. κ. 30.—Εὐσταθ. εἰς Ἰλ. Β. ς. 566.—Στεφ. Βυζ. Τροιζην.—Πλουταρχ. Βίος Θησ. (3) Παυσ. Κορ. κ. 26. (4) Παυσ. αὐτ. (5) Παυσ. Ηλ. Β. κ. 22. (6) Παυσ. Κορ. κ. 15.—Ὀβιδ. Μεταμ. 6, Μύθ. 10. (7) Παυσ. Ἀττ. κ. 41. 42.

(8) Ἀπολλοδ. β. 8. κ. 9. (9) Ὁμ. Ἰλ. Β. 576. κξ. Ταῖς Μυκήναις ὑπέκειντο τότε ἡ Σικυὼν, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Αἰγιάλεια. Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 569-585. (10) Παυσ. Λακ. κ. 1. (11) Λεξ. Κρητ. 1, 1.

καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ἔκτισε τρεῖς πόλεις (1). Πάσας ταύτας τὰς κτήσεις τῶν Φρυγίων Πελοπιδῶν συνήνωσε μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ὁ Ὀρέστης ὅς ἐξελαθεὶς τῆς πατρώας ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, εἷλε κατὰ πρῶτον τὸ Ἄργος, οἰκειοποιησάμενος τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀρκάδων. Παραλαβὼν δὲ καὶ τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιλείαν, καὶ ἔχων συμμαχικὸν ἐκ Φωκέων ἕτοιμον ἀείποτε ἐπ' ὠφελείᾳ, ἐβασίλευσε τῆς Λακωνίας, ἐπιτρεψάντων αὐτῷ τῶν Λακεδαιμονίων (2), καὶ ἀπέκτεινε καὶ τὸν κατακρατοῦντα τὴν ἀρχὴν τῶν Μυκηνῶν Ἀλήτην (3) Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ὀρέστου, ἔσχε τὴν ἀρχὴν Τισαμενὸς ὁ Ὀρέστου καὶ Ἑρμιόνης τῆς Μενελάου· ἐπὶ δὲ τοῦ Τισαμενοῦ κατῆλθον οἱ Ἡρακλεῖδαι εἰς Πελοπόννησον (4).

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν γένος, καὶ εἰς τὴν διάδοσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος· ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Φθιώτιδος ἧς τὸ εὔδαιμον ἔδαφος παρήγαγε τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὸν πλοῦτον τῶν κατοίκων αὐτῆς ὡς οὐδαμοῦ ἀλλαχόσε τῆς Ἑλληνίδος γῆς ἐξετάθη ἡ κυριεύουσα φυλὴ τῶν Ἑλλήνων διά τε κατακτήσεων καὶ δι' ἐπιγαμβριῶν μετ' ἄλλων βασιλευόντων οἴκων, καὶ οὕτως ἐμεγαλύνθη ἔτι καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλλὰς ἐγνωσμένου τόπου· ἔτι δὲ τὸ ἔθος τῶν Ἑλλήνων τοῦ νὰ μὴ μηδενίζωσι μηδὲ νὰ ἀπελαύνωσι τοὺς ὑποτασσομένους εἰς αὐτοὺς λαοὺς, ἀλλ' ἐκτοὐναντίου νὰ προσθέτωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, καὶ βαθμηδὸν νὰ καθομοιῶσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δίαιταν καὶ τὰ ἤθη ἐκείνων τοῖς ἑαυτῶν, συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους· ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ ὕστερον Ῥωμαῖοι οἵ καὶ οὗτοι ὡρμήθησαν ἐκ τῶν αὐτῶν

---

(1) Κλημ. Ἀλεξανδρ. Στρωμ. 1. σ. 321—Βελ. Πατερκ. 1, 1.
(2) Παυσ. Κορ. κ. 18. (3) Ὑγιν. Μυθ. 122. (4) Παυσ. Κορ. κ. 18.

ἀρχῶν, ὑποτάξαντες κατὰ πρῶτον τοὺς γείτονας αὐτῶν, κατέστησαν μετὰ ταῦτα κύριοι ἁπάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐπεξέτειναν πανταχοῦ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐπιῤῥοὴν αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἄῤῥενος γένους τοῦ Ἕλληνος ὠνομάσθησαν τέσσαρες κλάδοι τῶν Ἑλλήνων = οἱ Αἰολεῖς, οἱ Δωριεῖς, οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Ἀχαιοί· καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι κλάδοι ἔλαβον τὰ ὀνόματα ἀπὸ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἕλληνος, Αἰόλου καὶ Δώρου, οἱ δὲ δύο δεύτεροι ἀπὸ Ἴωνος καὶ Ἀχαιοῦ, τῶν δύο υἱῶν Ξούθου τοῦ Ἕλληνος. Ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς περιλαμβάνεται ἡ βεβαιότης τοῦ ὅλου τῆς ἱστορίας τοῦ λαοῦ τούτου ἀπὸ τῶν παναρχαίων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων.

Ἡ ἀρχαιοτάτη μνεία τῶν γεναρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπαντᾶται παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ. « Ὁ Ἕλλην, λέγει » οὗτος, ὁ θεσμοθέτης βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Δῶρον καὶ » τὸν Ξοῦθον καὶ τὸν Αἴολον· ἐγεννήθησαν δὲ καὶ νομοθέται » βασιλεῖς ἐκ τοῦ Αἰολικοῦ γένους, ὁ Κρηθεὺς καὶ ὁ Ἀθάμας » καὶ ὁ Σίσυφος καὶ ὁ ἄδικος Σαλμωνεὺς καὶ ὁ ἀλαζὼν » Περιήρης » (1). Συμφωνοῦσι δὲ τούτῳ καὶ ὁ Διόδωρος καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀπολλωνίου (2)· καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ ἂν καὶ μὴ προτιθέμενος τὴν κατὰ γενεαλογίαν διαίρεσιν τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, λέγει ὅμως καὶ οὗτος τὸν Δῶρον υἱὸν τοῦ Ἕλληνος καὶ γενάρχην τῶν Δωριέων (3), καὶ τὸν Ἴωνα υἱὸν τοῦ Ξούθου καὶ προπάτορα τῶν Ἰώνων καὶ περιλαμβάνοντα ἐν τῇ φυλῇ αὐτοῦ τοὺς ἐν Αἰγιαλείᾳ Πελασγοὺς (4), δεικνύων ἐκ τούτου ὅτι θεωρεῖ καὶ τὴν καταγωγὴν ταύτην ὡς ἱστορικήν.

(1) Παρὰ τῷ Σχολιαστ. τοῦ Λυκοφρ. εἰς ς. 284. καὶ Ἀπολλοδ. β. 1. κ. 7, 2. (2) Διοδ. Σικ. β. 4. κ. 67.—Σχολ. Ἀπολλων. β. 1. ς. 148. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94.

ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΦΥΛΗΣ.

Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ἐξ ἁπασῶν τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν ἐξετάθη μᾶλλον ἡ λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Αἰόλου. Αἴολος, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Ἕλληνος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἔλαβε κατὰ κληρονομίαν τὴν ἀρχὴν, οἱ δὲ ἄλλοι υἱοὶ, ὁ Δῶρος καὶ ὁ Ξοῦθος ἐξεπέμφθησαν ζητήσοντες ἕκαστος ἵδρυσιν εἰς ἑαυτὸν (1)· κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον, ὁ Αἴολος ἦρξεν ἁπάσης τῆς Θεσσαλίας (2), ἀλλ' ἀντιλέγει ὁ Ἡρόδοτος, παρ' οὗ μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ Δώρου τοῦ Ἕλληνος οἱ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντες Δωριεῖς ᾤκουν τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν καὶ τὸν Ὄλυμπον χώραν τὴν καλουμένην Ἱστιαιῶτιν (3)· οἱ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Αἰόλου ἐκλήθησαν Αἰολεῖς (4), καὶ οἱ ἐν Φθιώτιδι Πελασγοὶ ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν αὐτόσε Ἑλλήνων (5).

Οἱ υἱοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Αἰόλου ἐξέτειναν τὸ ὄνομα τῶν Αἰολέων καὶ ἐκτὸς ἔτι τῶν ἀρχαίων κατοικιῶν τῆς Αἰολικῆς φυλῆς. Κρηθεὺς, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Αἰόλου (6) ἦρξε κατὰ πρῶτον τῆς πατρίδος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῆς Φθιώτιδος Θεσσαλίας καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, εἶτα ἤγαγεν ἀποικίαν εἰς Ἰωλκὸν (7) καὶ ἐκεῖθεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φέρης ἔκτισε τὰς Φερὰς παρὰ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην (7). Μάγνης ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Αἰόλου ἔκτισε τὴν Μαγνησίαν (9) κατὰ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὄσσαν ἔνθα τὴν μὲν πό-

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 383—Κόνων Διηγ. 27'—Παυσ. 'Αχ. κ. 1—Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (2) 'Απολλόδ. β. 1, κ. 5, 2. (3) 'Ηρόδοτ. β. 1, κ. 56. (4) 'Απολλόδ. β. 1, κ. 7, 2—Εὐστάθ. εἰς Διονύσ. ς. 820—Σχολιαστ. Ἀπολλων. εἰς β. 3, ς. 1093. (5) 'Ηρόδοτ. β. 1, κ. 57. Β. 7. κ. 95 (6) 'Απολλόδ. β. 1, κ. 7, 3. (7) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 11. (8) 'Απολλόδ β. 1, κ. 9, 14. (9) Διόδ. Σικ. ἐκδ. Οὐεσ. 1, σ. 397 περὶ τῶν Βοιωτῶν Αἰολέων.

λιν ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐκάλεσε Μελίβοιαν, τοὺς δὲ κατοίκους ἀφ' ἑαυτοῦ Μάγνητας (1)· ἐκ δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Μάγνητος ὁ μὲν Πολυδέκτης καὶ ὁ Δίκτυς ἔκτισαν τὴν Σέριφον, ὁ δὲ Πίερος τὴν Πιερίαν (2)· Σίσυφος δὲ ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Αἰόλου ἔκτισε τὴν Κόρινθον (3), ἧς τοὺς Αἰολεῖς οἰκήτορας, πρὶν τῆς εἰς Πελοπόννησον εἰσβολῆς τῶν Δωριέων, ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Θουκυδίδης (4)· ὁ Ἀθάμας ἤγαγεν ἀποικίαν Αἰολικὴν εἰς Βοιωτίαν, καὶ κυρίως εἰς τὴν χώραν ἔνθα μετέπειτα ἐκτίσθησαν ἡ Ἀλίαρτος καὶ ἡ Κορώνεια (5). Διὸ καὶ ὁ Ἀπολλώνιος λέγει τὸν Ὀρχομενὸν Αἰολικὴν πόλιν (6), ἂν καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ Ὠγύγου ὑπῆρχεν αὕτη ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι (7)· ὁ Θουκυδίδης θεωρεῖ τὴν καταγωγὴν τῶν Βοιωτῶν ὡς Αἰολικὴν (8), καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ (9) βλέπομεν ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Βοιωτῶν ἦν μᾶλλον Αἰολικὴ ἢ Δωρική· τὸν Ἀθάμαντα καὶ τὴν ἀποικίαν αὐτοῦ ὑπομιμνήσκει ἔτι τὸ μεταξὺ τοῦ Ἀκραιφίου ὄρους καὶ τῆς θαλάσσης Ἀθαμάντιον πεδίον (10), ὁμώνυμον τῷ ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀθαμαντίῳ πεδίῳ, τῇ ἀρχαιοτάτῃ κατοικίᾳ τῶν Αἰολέων, ἔνθα ὁ Ἀθάμας ἀπέκτεινε τὸν υἱὸν αὐτοῦ (11)· ἀπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀθάμαντος ἔλαβον τὰ ὀνόματα ἡ πόλις Σχοινοῦς (12) καὶ τὸ ὄρος Πτῶον (13), ὡς ἔτι καὶ τὸ ὄνομα τῆς τῶν Βοιω-

---

(1) Κόνων διήγ. 29. (2) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 6. (3) Ἀπολλόδ. β. 1, 913. τὴν πρὶν Ἔφυραν Ὁμ. Ἰλ. Ζ. ς. 137—Παυσαν. Κορ. 1, 3—Εὐσεβ. χρονικ. β. 2, σ. 81—Συγγελ. Χρον. σ. 158.

(4) Θουκυδ. β. 5, κ. 42. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34· τῷ Παυσανίᾳ συμφωνεῖ καὶ ὁ σχολιαστὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου 2', ς. 1120 ἔνθα οἱ Ὀρχομένιοι λέγονται ἄποικοι τῶν Θεσσαλῶν. (6) Ἀπολλών. Ῥοδ. 5, ς. 1093. (7) Στέφ. Βυζ. Ἀθῆναι. (8) Θουκυδ. β. 3, κ. 2. καὶ β. 7, κ. 57. (9) Παυσ. Βοιωτ. κ. 2. (10) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

(11) Ἐτυμολογ. μέγ. Ἀθαμάντιον. (12) Στέφ. Βυζ. Σχοινοῦς—Σχολιαστ. Ἀπολλων. Ῥοδ. 2, ς. 1147. (13) Παυσ. Βοιωτ. κ. 28.

τῶν παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν ἐθνικῆς θεότητος, τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς προῆλθε πιθανῶς οὐχὶ ἔκ τινος μυθώδους ἥρωος Ἰτωνοῦ (1), ἀλλ' ἐκ τῆς πόλεως Ἰτωνοῦ τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χώρᾳ τῶν Αἰολέων Βοιωτῶν, ἔτι καὶ ἡ Ἀσπληδὼν ἐκτίσθη ὑπὸ Αἰολέων τῶν συνοικισάντων τὸν Ὀρχομενόν (2)· καὶ οἱ ἐν Ἠπείρῳ δὲ Ἀθαμᾶνες ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ἀθάμαντος (3), ὅστις ἐξελαθεὶς ἐξ ὀργῆς τῆς Ἥρας (4), ἐπλανᾶτο μακράν, διανείμας τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνεψιοῖς (5).

Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον Αἰολεῖς ὑπὸ τὸν Δηΐονα, πέμπτον υἱὸν τοῦ Αἰόλου ἀπῴκησαν ἔτι καὶ εἰς Φωκίδα (6), ἔνθα ὅμως ὁ Φῶκος, ἀπόγονος τοῦ Σισύφου μετέδωκε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῖς κατοίκοις.

Ὁ ἕκτος υἱὸς τοῦ Αἰόλου ὁ ἄνομος Σαλμωνεὺς, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Ἡσίοδος, (7) παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Θεσσαλίᾳ (8) ἔνθα ἐκδοὺς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Τυρὼ τῷ Κρηθεῖ μετηνάστευσε, καὶ ἡ μετανάστευσις αὐτοῦ ἦν πιθανῶς σύγχρονος τῇ ἐξελάσει τοῦ Κρηθέως ἐκ τῆς ἀρχαίας κατοικίας τῶν Ἑλλήνων. Ἀφίκετο δὲ ὁ Σαλμωνεὺς εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Ἠλείαν (9), ἣ οὔπω τότε κατῳκεῖτο ὑπὸ Φρυγῶν ἀποίκων, καὶ ἔκτισε τὴν Σαλμωνίαν· ἀποκαλεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου ἄνομος, διότι ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τὸν Δία, κατὰ τὴν μυθολογίαν, διὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν τεχνητῶν, ἕως οὗ κατεκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διός (10)· ἐκ τῶν ἐκ τῆς

(1) Στέφ. Βυζ. Ἀσπληδὼν — Παυσ. Βοιωτ. κ. 34. (2) Στέφ. Βυζ. αὐτ. (3) Σκύμν. Χῖος ς. 613—Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 3. (4) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 3. (5) β. 1, κ. 9, 2. (6) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 4.

(7) Ἡσίοδ. ἀποσπ. ς. 81. (8) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 7 καὶ 8.

(9) Στράβ. β. 8, σ. 356, 357—Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 7, 8—Σχολιαστ. Ὁμ. εἰς Ὀδ. Λ. ς. 235—Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 68—Τzετz. 7, 107.

(10) Σερβ. εἰς Αἰν. Βιργ. 6, ς. 585.

Τυροῦς ἀπογόνων τοῦ Σαλμωνέως ἦν καὶ ὁ Νηλεὺς ὁ ἐν τῇ τῆς ὁμορούσης Μεσσηνίας Πύλῳ καταστήσας Αἰολικὴν ἀποικίαν (1), καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πελίου ἀνανεώσας τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (2). Ὡσαύτως καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς κυρίως Μεσσηνίας Περιήρης θεωρεῖται ὡς υἱὸς τοῦ Αἰόλου (3), ἂν καὶ κατὰ τὴν δόξαν τῶν Σπαρτιατῶν ἦν ἀπόγονος τῆς βασιλικῆς γενεᾶς τῆς Λακωνίας καὶ υἱὸς τοῦ Κυνόρτου (4).

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων υἱῶν τοῦ Αἰόλου, ὧν ἡ καταγωγὴ ἀναγνωρίζεται ὁμοφώνως ὑπὸ πάντων τῶν ἀρχαίων μυθογράφων, καὶ οἱ κυρίως ἐξέτειναν τὴν Αἰολικὴν φυλὴν ἐπὶ τῆς μεσαίας Ἑλλάδος, ἀναφέρονται ἔτι ὡς υἱοὶ τοῦ Αἰόλου καὶ ὁ Κέρκαφος (5), οὗ ὁ υἱὸς Ὄρμενος ἔκτισε τὸ Ὀρμένιον ἢ Ὀρμίνιον κατὰ τὸν Παγασητικὸν κόλπον (6) καὶ ὁ Μακεδνὸς (7), οὗ ἡ καταγωγὴ ἐκ τῆς Θυίας θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου (8). Καὶ ἔθνος δέ τι ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης ἀναφαίνεται συμμιχθὲν ὕστερον μετὰ τῶν Δωριέων (9). Τέλος δὲ ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ ὁ Μίμας, ὁ κτίσας κατὰ τὸν Παγασητικὸν κόλπον τὴν Ἄρνην ἥν, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, οἱ Βοιωτοὶ ἐξηλάθησαν ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν 60 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά· κατὰ τὸν Διόδωρον ὁ Μίμας ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς, ἦρξε περὶ τὴν Ἄρνην κατὰ τὴν τότε Αἰολίδα (10), ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡρόδοτος (11).

(1) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 9, 9 — Παυσ. Μεσσ. κ. 36 — Ἀναφέρει δὲ καὶ ὁ Ὅμηρος πολλαχοῦ τὸν Νηλέα καὶ Νέστορα τὸν Νηλείδην Ὁμ. Ἰλ. Λ, ς. 670 — Ἰλ. Η, ς. 133 — Δ, ς. 670 — Ὀδ. Γ, ς. 409. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 8. (3) Ἡσιόδ. ἀπόσπ. ς. 81 — Ἀπολλόδ. β. 1, 9, 3. (4) Ἀπολλόδ. β. 1, 9, 3. (5) Στράβ. β. 9, σ. 438. (6) Στέφ. Βυζ. Ἰωλκός.

(7) Ἑλλανικ. παρὰ Κωνσταντ. Πορφυρογεν. Θέμ. β. 2, κ. 2 — Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. ς. 427. (8) Ἡσίοδ. παρὰ Κωνσταντ. Πορφυρογεν. Θέμ. β. 2, κ. 100. (9) Ἡροδοτ. β. 1, κ. 56. (10) Διοδ. Σικ. β. 4, κ. 67. (11) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 176.

Οἱ μεταγενέστεροι ἀπόγονοι τοῦ Αἰόλου ἐξέτειναν ἔτι μᾶλλον τὴν κυριότητα καὶ τὸ ὄνομα τῶν Αἰολαίων· καὶ ὅπως, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἡ Βοιωτία καὶ ἡ Φωκὶς ἐν τῇ μεσαίᾳ Ἑλλάδι, καὶ ἡ Κορινθία, ἡ Ἠλεία καὶ ἡ Μεσσηνία ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατὰ τὰ πλεῖστα ἐξελληνίσθησαν, ὡσαύτως μετὰ ταῦτα ἐξελληνίσθη καὶ ἡ ἐν τῇ Ἠλείᾳ Πίσα διὰ τοῦ Ἀεθλίου, υἱοῦ κατά τινας, κατ' ἄλλους δὲ γαμβροῦ τοῦ Αἰόλου (1), καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνδυμίωνος (2) ὅς ἐβασίλευσεν ἐν Ἠλείᾳ ἔνθα κατέστησεν ἀποικίαν ἐκ Θεσσαλίας (3)· οἱ δὲ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Αἰόλου, ὁ Αἰπειὸς, ὁ Αἰτωλὸς καὶ ὁ Παίων ἐξέτειναν ἔτι ἀπώτερον τὸ Αἰολικὸν ὄνομα. Καὶ ὁ μὲν Αἰτωλὸς κτείνας τὸν Ἄπιν, υἱὸν τοῦ Πελασγοῦ Φορωνέως, ἔφυγεν εἰς τὴν χώραν τῶν Κουρήτων (4) οὓς ἐξελλήνισε καὶ ὠνόμασεν Αἰτωλοὺς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Πλευρὼν καὶ Καλυδὼν κατήρτισαν τὰς ἐπωνύμους αὐτῶν πόλεις καὶ μικρὰς βασιλείας (5). Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπειοῦ τοῦ ἄρξαντος τῆς χώρας πρὶν τοῦ Αἰτωλοῦ ἔλαβον τὸ ὄνομα οἱ Ἐπειοὶ (6). Ὁ δὲ Παίων μετὰ τῶν Αἰολέων αὐτοῦ ὠνόμασε Παίονας τοὺς κατὰ τὸν Ἀξιὸν κατοίκους τῆς Μακεδονίας παρ' οἷς ἀφίκετο (7). Ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ οἱ Παίονες οὗτοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Τρώων (8), ὡς καὶ οἱ μὴ ἐξελληνισθέντες Λέλεγες καὶ Κᾶρες (9)· τὸ δὲ γένος τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν συνίστατο ἐκ Λελέγων, ἔχον καὶ πολλοὺς Κᾶρας ἀναμεμιγμένους.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Πέλοψ κατέσχε τὴν Πίσαν καὶ ἡ Ὀλυμπία ἀφηρέθη καὶ αὖθις ἀπὸ χειρὸς τῶν Ἐπειῶν (10)·

(1) Σχολ. Πινδ. εἰς Ὀλ. Εἰδ. 9. ς. 64.—Ἀπολλοδ. β. 1. κ. 7. 5. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 1. 8—Κὸν. Διηγ.—Σχολ. Πινδ. εἰς Ὀλ 9. ς. 14, 79. 86. (3) Παυσ. Ἠλ. κ. 1. (4) Παυσ. Ἠλ. κ. 1. (5) Ἀπολλοδ. 1. 7. 7. (6) Παυσ. Ἠλ. κ. 1. (7) Ἰουστ. β. 7. κ. 1—Λιβ. β. 40 κ. 3—Παυσ. Ἠλ. κ. 1. (8) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 852. (9) Ὁμ. Ἰλ. Φ. ς. 87. (10) Παυσ. Ἠλ. κ. 1.

τὴν δὲ ἀρχὴν τῶν Ἐπειῶν ἔσχεν ἀντὶ τοῦ φυγόντος Αἰτωλοῦ ὁ θυγατριδοῦς τοῦ Ἐνδυμίωνος Ἠλεῖος ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀντὶ Ἐπειῶν μετωνομάσθησαν Ἠλεῖοι (1).

Μέρος τῆς Αἰτωλίας ἐξελλήνισεν υἱός τις τοῦ Αἰτωλοῦ ὁ Λοκρὸς (2), ἄλλος ἢ ὁ Λοκρὸς ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σκύμνου ὡς δισέγγονος τοῦ Ἀμφικτύωνος καὶ ὡς βασιλεὺς τῶν Λελέγων τῶν οἰκησάντων ἀπέναντι τῶν Εὐβοϊκῶν αἰγιαλῶν (3)· ἀπὸ τοῦ Λοκροῦ τούτου ἔλαβον ἀναμφισβητήτως τὸ ὄνομα οἱ κατὰ τὰ ὅρια τῆς Αἰτωλίας Λοκροὶ Ὀζόλαι.

Τὸ Αἰολικὸν γένος τοῦ ἐν Κορίνθῳ Σισύφου ἐξετάθη διὰ τοῦ Ὀρνυτίωνος (4) καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Φώκου ἐπὶ τῆς Φωκίδος (5), ὡς τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο ὁ παρὰ τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν Τιθορέαν χώρα· ἡ Τιθορέα ἦν ἡ πρώτη κατοικία τοῦ Φώκου (6), ἡ δὲ Ὑάμπολις ἡ ἔτι πρότερον ἀποικία τοῦ Ὀρνυτίωνος (7).

Τέλος τὸ Αἰολικὸν γένος τοῦ Κρηθέως ἐξετάθη δι' Ἀμυθάονος τοῦ Κρηθέως ἐπὶ τῆς Μεσσηνίας (8), διὰ δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀμυθάονος Μελάμποδος καὶ Βίαντος ἐπὶ τοῦ Ἄργους (9), καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνᾶνος, μεταγενεστέρου ἀπογόνου τοῦ Μελάμποδος ἐπὶ τῆς Ἀκαρνανίας (10).

Ὥστε πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἤδη τὸ Ἑλληνο-Αἰολικὸν γένος κατεξουσίασε κατὰ μὲν τὴν βόρειον Ἑλλάδα σχεδὸν πᾶσαν

(1) Παυσ. Ἠλ. κ. ι. (2) Εὐσταθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β. σ. 501. (3) Σκυμν. Χίος. σ. 592. (4) Σχολ. Ὁμ. Ἰλ. Β. Καταλ. σ. 24. (5) Παυσ. Κορ. κ. 1. 29—Βοιωτ. κ. 17. (6) Παυσ. Κορ. κ. 4. (7) Σχολ. Εὐριπ. εἰς σημ. Ῥοδν—εἰς Παυσ. Κόρ. 2. 4. (8) Ἀπολλοδ. β. 1. κ. 9. 11—Ὁμ. Ὀδ. Λ. σ. 236 καὶ 257. (9) Σχολ. Πινδ. εἰς Νεμ. Εἰδ. 9. σ. 30—Ἡροδοτ. β. 5. κ. 67—Παυσ. Κορ. κ. 50. (10) Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 7. 2. κξ—Θουκυδ. β. 2. κ. 102.

τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Πιερίαν, τὴν Παιονίαν καὶ τὴν Ἀθαμανίαν· κατὰ δὲ τὴν Μεσαίαν Ἑλλάδα τὰ πλεῖστα τῆς Βοιωτίας, Φωκίδος, Λοκρίδος, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας· κατὰ δὲ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα, ἤτοι τὴν Πελοπόννησον τὸ Ἄργος, τὴν Ἠλείαν καὶ τὴν Μεσσηνίαν. Ἀλλ' αἱ κτήσεις αὗται οὐκέτι διέμειναν ὑπὸ τοὺς Αἰολεῖς, ὅτε ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἔλαβον ἄλλην διεύθυνσιν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνησθάνθησαν οἱ λαοὶ τὸν πόθον τοῦ νὰ ἱδρύσωσιν ἀποικίας ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυται, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν ἀνάμικτοι μετὰ τοῦ Αἰολο-Ἑλληνικοῦ γένους Λέλεγες, Κουρῆτες, Πελασγοὶ, Ὕαντες καὶ Λαπίθες, καὶ οἱ ἐν Βοιωτίᾳ Αἰολεῖς συνεδέθησαν διὰ στενωτέρας συναφείας μετὰ τῶν Φοινίκων Καδμείων. Ἐκ τῆς ἀναμίξεως ταύτης δηλοῦται πῶς ἐμορφώθη ἰδιαιτέρα Αἰολικὴ διάλεκτος ἐξαλλάττουσα τῆς τῶν μετ' ἄλλων λαῶν ἀναμεμιγμένων Ἰώνων καὶ Δωριέων. Οἱ Αἰολεῖς ἦσαν ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν τὸ ἐπικρατοῦν γένος κατὰ τὴν μεσαίαν Ἑλλάδα, ἢ μᾶλλον ἡ κυρίως Ἑλλὰς ἐν ᾗ τότε περιείχετο καὶ ἡ μεσημβρινὴ Θεσσαλία.

ΙΩΝΕΣ.

Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν εἰς ἣν ὁ Ἡρόδοτος ἐν γένει παρέχει μορφὴν ἱστορικὴν, ὁ Ξοῦθος ἦν ὁ νεώτατος τῶν υἱῶν τοῦ Ἕλληνος (1)· μόνον δὲ ὁ Εὐριπίδης λέγει αὐτὸν υἱὸν τοῦ Αἰόλου (2)· ἐκ τοῦ Ξούθου τούτου οἱ Ἕλληνες παρῆγον τὴν καταγωγὴν τῶν δύω φυλῶν, τῆς Ἰωνικῆς

(1) Ἡρόδοτ. β. 7. κ. 94. (2) Εὐριπ. Ἰων. Πρόλ. ς. 59.

καὶ τῆς Ἀχαϊκῆς. ὧν γενάρχας ἐθεώρουν τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν Ἴωνα καὶ τὸν Ἀχαιόν.

Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἕλληνος ὁ μὲν πρεσβύτατος, ὁ Αἴολος παρέμεινεν, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐν τῇ πατρώᾳ ἀρχῇ, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Θεσσαλίαν· ὁ δὲ Δῶρος, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται, διευθύνθη πρὸς τὰ ἀρκτῷα· ὁ δὲ Ξοῦθος πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνῴκισε τὰς τέσσαρας πόλεις ἐν τῇ Ἀττικῇ, Οἰνόην, Μαραθῶνα, Τρικόρυθον καὶ Προβάλινθον (1)· κατά τινα λόγον διαδηλοῦντα ἢ καὶ ἀναπλάττοντα τὴν τῶν Αἰολέων κατὰ τῶν Ἰώνων δυσμένειαν ὁ Ξοῦθος, ὁ γενάρχης τῶν Ἰώνων (καὶ τῶν Ἀχαιῶν) ἐξεβλήθη τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν λοιπῶν παίδων τοῦ Ἕλληνος, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὑφελόμενος εἶχε χρήματα ἐκ τῶν πατρῴων (2). Ἐνταῦθα συνεμίχθησαν οἱ Ἴωνες Ἕλληνες μετὰ τῶν ἐγχωρίων Πελασγῶν, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς Ἐρεχθεὺς ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ξοῦθον ὡς παρασχόντα αὐτῷ βοήθειαν (πιθανῶς κατὰ τῶν αὐτοχθόνων Πελασγῶν), ἐξέδωκεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα εἰς γάμον (3)· κατ' ἄλλους ὁ Ξοῦθος οὐ μόνον τούτου τοῦ μέρους τῆς Ἀττικῆς ἐγένετο κύριος, ἀλλὰ κατέσχεν ἔτι καὶ τὴν Πελοπόννησον (4)· ὅπερ δὲν εἶναι ὅλως ἀμέτοχον ἀληθείας, διότι καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ὁ Ξοῦθος ἀφίκετο καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὅτι οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν Αἰγιαλεῖς Πελασγοὶ ἐν τῇ ὕστερον Ἀχαΐᾳ ἀπὸ Ἴωνος τοῦ Ξούθου ὠνομάσθησαν Ἴωνες (5). Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς Πελοποννήσου προσεκτήθη μετὰ τὴν ἐξέλασιν τῶν Ἰώνων ἐκ τῆς Ἀττικῆς

---

(1) Στεφ. Βυζ. Τετράπολις — Κόνων. κ. 27 — Στράβ. β. 8. σ. 383.

(2) Παυσ. Ἀχ. κ. 1 — Στράβ. β. 8, σ. 383. (3) Εὐριπ. Ἴων πρόλ. ς. 597. (4) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 7, 3. (5) Ἡρόδοτ. β, 7. κ. 94.

ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐρεχθέως· τὸ ὄνομα τῶν Ἀττικῶν Ἰώνων παράγουσι καὶ ἄλλοι ἀπὸ Ἴωνος ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Ξούθου καὶ τῆς Κρεούσης, σχεδὸν δὲ οὐδέποτε ὁ Ἴων λογίζεται ἐκ τῶν βασιλέων τῶν Ἀθηνῶν· ἡ παραγωγὴ αὕτη φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Ἰώνων μετὰ τοῦ Κέκροπος, δι' ἧς ἠμύνοντο ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς διὰ ξηρᾶς μὲν κατὰ τῶν οἰκούντων τὴν Βοιωτίαν Ἀόνων, διὰ θαλάσσης δὲ κατὰ τῶν πειρατῶν Καρῶν, καὶ ἐκ τούτου αἱ δώδεκα Ἀττικαὶ πόλεις, ἐν αἷς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Τετράπολις, ἡ Οἰνόη, ὁ Μαραθὼν, ἡ Τρικόρυθος καὶ ἡ Πρεβάλινθος, συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν καὶ μόνην πόλιν, τὰς Ἀθήνας (1)· κατά τινας οἱ Ἴωνες, οἳ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (2) καὶ τοῦ Αἰσχύλου (3) καλοῦνται Ἰάονες, δὲν παρέλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ἴωνος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου γένους τῶν Ἀόνων (4)· ἀλλ' οἱ Ἄονες οὗτοι κατῴκουν ἐν Βοιωτίᾳ (5) καὶ ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Φοινίκων, ὡς λέγει καὶ ὁ Στράβων, βεβαιῶν ῥητῶς ὅτι οἱ Ἄονες ἦσαν Βοιωτοί (6)· ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾖ, ὅτι οἱ Ἴωνες ἔλαβον τοὐντεῦθεν μεγάλην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ τῶν Πελασγῶν καταδείκνυσι καὶ ὁ Ἡρόδοτος, λέγων ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθέως τέσσαρες ἀρχαῖαι φυλαὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς ἔλαβον τὰς ἐπωνυμίας ἀπὸ τῶν παίδων τοῦ Ἴωνος, Γαλέοντος, καὶ Αἰγικόρεος, καὶ Ἀργάδεως καὶ Ὅπλητος (7)· συμφάσκων τῷ Ἡροδότῳ καὶ ὁ Ἀπολλώνιος κατὰ

---

(1) Στράβ. β. 7, σ. 397. (2) Ὁμ. Ἰλ. Ν, ς. 685—Εὐστάθ. αὐτ.
(3) Αἰσχύλ. Περσ. ς. 176 καὶ 561. (4) Ἴδε Ρ. Ῥοχετ. Ἱστ. Ἀποικ. Ἑλλ. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5. (6) Στράβ. β. 9, σ. 397. (7) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 66. Αἱ τέσσαρες αὗται φυλαὶ ἐπὶ τοῦ Κέκροπος ἐκαλοῦντο Κεκροπὶς, Αὐτόχθων, Ἀκταία καὶ Παραλία. Ἐπὶ τοῦ Κραναοῦ Κραναῒς, Ἀτθὶς, Μεσογαία καὶ Διάκρια. Ἐπὶ τοῦ Ἐριχθονίου Διὰς, Ἀθηναῒς, Ποσειδωνιὰς καὶ Ἡφαιστιάς. Πολυδ. Ὀνομαστ. β. 8, 9. Συμ. 109.

ταῦτα, ὀνομάζει Τελέοντά τινα, παραλλάξας ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ Γαλέοντος καὶ λέγει αὐτὸν πατέρα τοῦ Βούτου (1) ἐξ οὗ κατήγετο ὁ περιφανὴς ἱερατικὸς οἶκος τῶν Ἐτεοβουταδῶν. Ἂν δὲ καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλεται ὅτι αἱ φυλαὶ Γαλέοντες, Αἰγικόρεις, Ἀργάδεις καὶ Ὅπλητες, εἰς ἃς διῃρέθη ὁ Ἀττικὸς λαὸς δὲν ἔλαβον τὰς τοιαύτας ἐπωνυμίας, ὡς δοξάζει ὁ Ἡρόδοτος, ἐξ ἰδιαιτέρων τινῶν προσώπων, ἐκ τῆς συναφείας ὅμως τοῦ λόγου τούτου μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἴωνος δηλοῦται ὅτι ἡ τοιαύτη διαίρεσις ἦν διάταξις ἰωνικὴ ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῆς μεγάλης ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐπιῤῥοῆς τοῦ Ἰωνικοῦ γένους. Ὁ Ἴων κατέστη εἰς πόλεμον κατ' ἐχθρῶν ἐξωτερικῶν, ἀμυνόμενος ὑπὲρ τοῦ πάππου Ἐρεχθέως ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ξοῦθος, καὶ ἐτρόπωσε τοὺς Ἐλευσινίους (2) οἷς συνεμάχει κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα ὁ Εὔμολπος (3), κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν Ἰμμάραδος ὁ Εὐμόλπου μετὰ Θρακῶν (4)· διὸ καὶ κατά τινας νεωτέρους συγγραφεῖς ᾑρέθη ὁ Ἴων βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (5), ἂν καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνογράφων δὲν λογίζεται ὡς τοιοῦτος· διωχθεὶς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐρεχθέως, ἀπεδήμησεν ὁ Ἴων κατά τινας εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔνθα καὶ ὁ Ξοῦθος κατῆλθε πρότερον, ὡς προείρηται (6), ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγιαλείας, γήμας τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτόσε βασιλέως Σελινοῦντος, ἔκτισε πρὸς τιμὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἑλίκης τὴν πόλιν Ἑλίκην, καὶ ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους Ἴωνας (7). Αὕτη εἶναι ἡ παρὰ τῶν ἀρχαίων μεταδοθεῖσα εἰς ἡμᾶς φήμη περὶ τοῦ ἐξελληνισμοῦ

---

(1) Ἀπολλ. Βιβλ. β. 1, 96. (2) Παυσ. Κορ. κ, 14. (3) Στράβ. β. 8, σ. 383. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (5) Στράβ. β. 8, σ. 383—Κόνων Διηγ. 27. (6) Λέων πολυανδρησάσης τῆς Ἀττικῆς, οἱ Ἴωνες ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον ἀποικίαν ἐν ᾗ περιελήφθη καὶ ἡ Αἰγιάλεια. Στράβ. β. 8. σ. 383. (7) Παυσ. Ἀχ. κ. 1—Στράβ. β. 8, σ. 383—Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94.

τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ἀχαΐας διὰ τῆς συνεννώσεως τῶν Πελασγοκραναῶν καὶ τῶν Αἰγιαλέων μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν· φήμη ἥτις, παραλειπομένων τῶν συμμεμιγμένων αὐτῇ μύθων, οὐ μόνον οὐδὲν δείκνυσιν ἀπίθανον, ἀλλὰ διατηρεῖται ἔτι καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἱστορίαις, διότι ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς οὐ μόνον ἐκαλοῦντο Ἴωνες (1), καὶ ἐθεώρουν τὴν χώραν ὡς συνηνωμένην τοῖς Πελασγοῖς διὰ στενωτέρου δεσμοῦ (2), ἀλλ' ἔτι καὶ ἐξελαθέντες οἱ Αἰγιαλεῖς Ἴωνες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, κατέφυγον παρὰ τοὺς Ἀττικοὺς Ἴωνας ὡς παρὰ συγγενεῖς (3), καὶ συνάμα μετ' ἐκείνων κατέστησαν τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἰωνικὰς ἀποικίας. Διέφερε προσέτι καὶ ἡ ἀρχαία ἰωνικὴ διάλεκτος τῆς Αἰολικῆς, ὡς ἦν ἑπόμενον, διότι οἱ Ἴωνες μόνον μετὰ τῶν Πελασγικῶν φυλῶν συνεμίχθησαν, διὸ καὶ ἐλέγοντο Πελασγικὸν ἔθνος (4), καὶ οἱ Πελασγοὶ παρεδέχθησαν τὴν ἰωνικὴν γλῶσσαν (5), οἱ δὲ Αἰολεῖς περιέλαβον ἐν ἑαυτοῖς πλείονα ἔθνη ὧν αἱ διάφοροι διάλεκτοι ἐπενήργησαν ἐπὶ τῆς γλώσσης τῆς ἐπικρατούσης φυλῆς· ἠλλοιώθη δὲ καὶ ἡ ἰωνικὴ διάλεκτος διὰ τῆς παραδοχῆς πολλῶν ξένων λέξεων.

Ἐκτὸς τούτων τῶν Ἰώνων ἦν καὶ κλάδος τις αὐτῶν ἐν Κυνουρίᾳ τῆς Ἀργολίδος, οὗ τὴν ἰωνικὴν καταγωγὴν ἐμφαίνει ὁ Ἡρόδοτος (6)· ἡ ἀποικία αὕτη κατήγετο ἐξ Ὀρνεῶν τῆς Ἀργολίδος (7), καταστᾶσα ὑπὸ Ὀρνέως τοῦ Ἐρε-

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Ν, ς. 685 καὶ Εὐστάθ. αὐτ. (2) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 51. Ἐντεῦθεν παρέλαβον οἱ Ἕλληνες πολλὰ παρὰ τῶν Πελασγῶν. Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 137. Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (3) Παυσ. Ἀχ. κ. 1—Στράβ. β. 8, σ. 383.
(4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 94. (5) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (6) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73. (7) Ἡρόδοτ. αὐτ.

χθέως (1)· μετά τινα δὲ χρόνον ἡ Κυνουρία περιῆλθε, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Λακεδαιμονίων (2)· κατὰ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀργολίδος ἦν καὶ ἡ Λῆσσα Ἰωνικὴ ἐκ τοῦ Πιτυρέως, ἐγγόνου τοῦ Ἴωνος (3). Ἔτι δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἦσαν αἱ Καφυαὶ Ἀττικο-Ἰωνικὴ ἀποικία (4), καὶ ἐν Μεσσηνίᾳ αἱ Κολωνίδες (5), καὶ ἐν τῇ κώμῃ τῶν Ἠλείων Ἡρακλείᾳ, ἔνθα ἦν ἱερὸν Νυμφῶν καλουμένων Ἰωνίδων ἀπὸ Ἴωνος τοῦ Γαργήττου μετοικήσαντος ἐνταῦθα ἐξ Ἀθηνῶν (6)· καὶ ἐν Φωκίδι δὲ καὶ Βοιωτίᾳ αἱ πόλεις Λεβάδεια (7) καὶ Στίρις (8)· καὶ ὁ ναὸς δὲ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς ἐν Ἐλατείᾳ εἶναι Ἰωνο-Ἀττικὸν ἵδρυμα (9), ὡς καὶ αἱ δύο Ἐλλοπίαι, ἡ παρὰ τὰς Θεσπιὰς καὶ ἡ Εὐβοϊκὴ εἰσὶν, ὡς φαίνεται, ἀποικίαι Ἰωνικαὶ, διότι ὁ Ἔλλοψ θεωρεῖται ὡς υἱὸς τοῦ Ἴωνος (10)· κυρίως δὲ καταδείκνυται ἡ δύναμις τῶν εἰς τὴν Εὔβοιαν εἰσβαλόντων Ἰώνων ἐκ τοῦ ὅτι οὐ μόνον ἡ πόλις ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ νῆσος ἐκλήθη Ἐλλοπία (11)· καὶ ἐκ τῆς Ἰωνικῆς ταύτης ἀποικίας ἐξῆλθον ἄλλαι ἀποικίαι, ἡ Ἱστιαία, ἡ Περιὰς, ἡ Κήρινθος, ἡ Αἰδηψὸς καὶ αἱ Ὀροβιαὶ (12)· ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐν Ὀροβιαῖς μαντεῖον τοῦ Σελινουντίου Ἀπόλλωνος ἀποδεικνύει τὴν συγγένειαν τῶν βορείων φυλῶν τῆς Εὐβοίας μετὰ τῶν Ἰώνων τῶν κτισάντων τὸν Σελινοῦντα ἐν Αἰγιαλείᾳ (13).

Ἡ ἐκ τῆς ἀρχαίας ῥίζης τοῦ Κέκροπος συγγενὴς, ὡς προεί-

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 25—Εὐστ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 576. (2) Παυσ. Λακ. κ. 2. (3) Παυσ. Κορ. κ. 26. (4) Στεφ. Βυζ. Καφυαί. (5) Παυσ. Μεσσ. κ. 34. (6) Παυσ. Ηλ. Β. κ. 22. Στεφ. Βυζ. Γαργηττός.

(7) Παυσ. Φωκ. κ. 34. κτισθεῖσα ὑπὸ Λεβάδου Ἀθηναίου. (8) Παυσ. Κορ. κ. 26. Φωκ. κ. 35. (9) Παυσ. Φωκ. κ. 34—Ιδ. Ὀ. Ῥοσσ(?) ἐξ. ἀπομ. Ἑλλ. Τ. 2, σ. 99. (10) Στεφ. Βυζ. Ἐλλοπία. (11) Στεφ. Βυζ. αὐτ.—Στράβ. β. 10, σ. 445. (12) Στράβ. αὐτ. (13) Στράβ. αὐτ.

φυλὴν ἐν τῇ ἐκτάσει αὐτῆς, φθάνομεν ἤδη καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ ἀπὸ τῶν Ἰώνων τούτων λαβόντος, ὡς φαίνεται, τὴν ὀνομασίαν Ἰωνίου Πελάγους (1)· καὶ ἐπὶ μέρους δὲ τῆς Ἀκαρνανίας ἐξετάθη ἡ Ἰωνικὴ κυριότης (2), καὶ ἔτι αἱ ἐν Αἰτωλίᾳ Ἀθῆναι περὶ ὧν ὁμιλεῖ Δημήτριος ὁ Σκήψιος (3) συνῳκίσθησαν, φαίνεται, ἐπὶ τῆς Ἰωνικῆς ταύτης μεταναστεύσεως.

Ἐκ τῶν προειρημένων δηλοῦται ὅτι ἡ κυρία δύναμις τῶν Ἰώνων συνεκεντρώθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἀττικῇ, εἶτα ἐξετάθη ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ Αἰγιαλείᾳ, εἶτα ἔστειλεν ἀποικίας εἰς Εὔβοιαν, Φωκίδα, Αἰτωλίαν, Ἀκαρνανίαν καὶ Κεφαλληνίαν, ἕως οὗ τέλος μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ἰσχυρῶν Δωριέων τρέψαντες τὴν κυρίαν αὐτῶν δύναμιν πρὸς τὴν θάλασσαν (4), κατήχθησαν εἰς τοὺς εὐδαίμονας αἰγιαλοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖθεν διέδωκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πλοῦτον καὶ τέχνας καὶ ἐπιστήμας.

ΑΧΑΙΟΙ.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν παραφυὰς τῶν Ἰώνων, καὶ ἡ περὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν ἀνερεύνησις οὐχ ἧττον εἶναι ἀναγκαία πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἀρχαίων κλασικῶν ἢ ἡ περὶ τῶν Αἰολικῶν καὶ Ἰωνικῶν φυλῶν τῶν Ἑλλήνων, ὅπως καὶ ἂν θεωρηθῶσιν, εἴτε ὡς καταγόμενοι ἐκ τοῦ Ἀχαιοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἴωνος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, εἴτε κατά τινας τῶν νεωτέρων, ὡς τὸν Ῥαοὺλ-Ῥοχέττον

σ. 456 καὶ 461 — Ἐτυμολόγ. μέγα εἰς Λ. Κεφαλληνία — Στεφ. Βυζ. Κράνιοι. (1) Ἡροδοτ. β. 4. κ. 91. (2) Στράβ. β. 10. σ. 461. (3) Παρὰ Στεφ. Βυζ. εἰς Λ. Ἀθῆναι. (4) Ἡροδοτ, β. 2, κ. 151. β. 5. κ. 112.

καὶ τὸν Κλαβιέρον ὡς ἔχοντες μόνον συγγένειαν μετὰ τῶν Ἰωνικῶν καὶ τῶν Ἀχαϊκῶν φυλῶν.

Ὁ Ἀχαιὸς ἦν, κατὰ τὸν Παυσανίαν (1), υἱὸς τοῦ ἐξελαθέντος τῆς Θεσσαλικῆς Φθιώτιδος Ξούθου. Ἀφικομένου δὲ τοῦ Ξούθου εἰς τὴν Αἰγιάλειαν καὶ οἰκήσαντος καὶ τελευτήσαντος ἐν αὐτῇ, ἐκ τῶν παίδων αὐτοῦ ὁ Ἀχαιὸς παραλαβὼν ἐπικούρους ἐξ Αἰγιαλείας καὶ ἐξ Ἀθηνῶν, ἔσχε τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, κατελθὼν εἰς Θεσσαλίαν (2) ἔνθα κατῆλθον πρότερον οἱ ὑπὸ τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Πάτροκλον Μυρμιδόνες οἵ συνηκολούθησαν τῷ Πηλεῖ φεύγοντες ἐξ Αἰγίνης (3). Διὸ καὶ βλέπομεν παρὰ τῷ Ὁμήρῳ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Φθίας καὶ τῆς τότε λεγομένης Ἑλλάδος ἐκαλοῦντο ἐπίσης καὶ Μυρμιδόνες καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοὶ =

Οἵτ' ἔχον Φθίην, καὶ Ἑλλάδα καλλιγύναικα
Μυρμιδόνες δὲ καλέοντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί·
Τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς (4)·

καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ ὡσαύτως καλεῖ Ἀχαΐαν τὸ μέρος τοῦτο τῆς Θεσσαλίας τὸ ἀποτελοῦν τὸ πάλαι τὴν κυρίως Ἑλλάδα (5)· κατ' ἄλλην δὲ πάλιν δόξαν ἧς δὲν εἶναι ἔργον ἡμῶν νὰ ἀνερευνήσωμεν τὴν κατὰ πάντα ἀκριβῆ ὀρθότητα, διότι τὴν ἔκτασιν μόνον τῶν λαῶν ἐν γένει, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ συμβάντα ἑνὸς ἑκάστου τῶν μυθολογικῶν ἡρώων ἐξετάζομεν, ὁ Ἀχαιὸς ἐξελαθεὶς τῆς Ἀττικῆς διὰ φόνον, ἀφίκετο κατὰ πρῶτον εἰς Λακωνίαν καὶ ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους αὐτῆς Ἀχαιοὺς (6)· ὁ Ἄρχανδρος καὶ ὁ Ἀρχιτέλης, υἱοὶ κατὰ τὸν Παυσανίαν τοῦ Ἀχαιοῦ (7) ἐπορεύθησαν μετὰ ταῦτα εἰς Ἄργος, ἔγημαν

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 1. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Στράβ. β. 9. σ. 433— Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 12. 1. (4) Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 684 κξ. (5) Ἡρόδοτ. β. 7. κ. 132, 173, 197. (6) Στράβ. β. 8, σ. 383. (7) Παυσ. Ἀχ. κ. 1. καὶ ὁ Ἡρόδοτος γνωρίζει τὸν Ἄρχανδρον ὡς γαμβρὸν τοῦ Δαναοῦ καὶ υἱὸν τοῦ Ἀχαιοῦ. Ἡρόδοτ. β. 2. κ. 98.

» μένην, τότε Ἀχαϊκὸν Ἄργος λεχθῆναι· καὶ οὐ μόνον γε » τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ ἰδίως τὴν Λακωνικὴν οὕτω » προσαγορευθῆναι· τὸ γοῦν τοῦ ποιητοῦ

Ποῦ Μενέλαος ἔην; . . . .

. . . .

Ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαϊκοῦ . . . (1)·

» δέχονται τινὲς οὕτω. = Ἦ οὐκ ἦν ἐν τῇ Λακωνικῇ. Κατὰ δὲ » τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον, Φιλονόμου προδόντος τὴν » χώραν τοῖς Δωριεῦσι, μετανέστησαν ἐκ τῆς Λακωνικῆς εἰς » τὴν τῶν Ἰώνων, τὴν καὶ νῦν Ἀχαΐαν καλουμένην » (2). Περὶ τῆς μεταναστεύσεως ταύτης τῶν Ἀχαιῶν ἐκ τῆς Λακωνικῆς εἰς τὴν τῶν Ἰώνων ὁμοφωνοῦσι πάντες οἱ συγγραφεῖς. Αὕτη συνέβη, κατὰ τὸν Παυσανίαν, μετά τινα κατὰ τῶν Δωριέων μάχην, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Τισαμενός (3)· ὁ Ὅμηρος οὔπω ἐγνώριζε τὸ νέον ὄνομα τῆς χώρας, ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ αὐτὴν Ἀχαΐαν (4), καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐξελάσεως τῶν Ἰώνων ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν (5). Ἡ ἐξέλασις δὲ αὕτη συνέβη οὐχὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τότε ἐποχήν, ἀλλὰ βραδύτερον ἔκ τινων ἀναφυεισῶν διενέξεων (6), καθ' ἃς οἱ Ἴωνες μετηνάστευσαν κατὰ πρῶτον εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν· αἱ δώδεκα πόλεις, δηλαδὴ ἡ Πελλήνη, ἡ Αἴγειρα, αἱ Αἰγαί, ἡ Βοῦρα, ἡ Ἑλίκη, τὸ Αἴγιον, αἱ Ῥύπαι, αἱ Πάτραι, αἱ Φαραί, ἡ Ὤλενος, ἡ Δύμη καὶ ἡ Τριταία, αἱ συνοικισθεῖσαι προηγουμένως ὑπὸ τῶν Ἰώνων περιῆλθον ἤδη εἰς χεῖρας τῶν Ἀχαιῶν (7)· οἱ δὲ ἐξελαθέντες Ἴωνες ἔκτισαν δώδεκα ἄλλας ὁμοσπόνδους πόλεις ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ (8). Οἱ Ἀχαιοὶ

---

(1) Ὁμ. Ὀδ. Γ, ς. 249, 251. (2) Στράβ. β. 8, σ. 365.
(3) Παυσ. Ἀχ. κ. 1—Θουκυδ. β. 1, κ. 12. (4) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 36.
(5) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 145. (6) Παυσ. Ἀχ. κ. 1. (7) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 146. (8) Στράβ. β. 8, σ. 383—Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 146.

ἐν τῇ νέᾳ αὐτῶν Ἀχαΐᾳ διετέλουν ὑπὸ βασιλεῖς καταγομένους ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Πελοπιδῶν, μέχρι τῶν υἱῶν τοῦ Ὠγύγου ὧν ἡ τυραννικὴ διοίκησις ἐγείρασα στάσιν, ἐπέφερε νέον ἐλεύθερον πολίτευμα (1).

ΔΩΡΙΕΙΣ.

Ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τοὺς Δωριεῖς Δωρικὸν ἔθνος (2), καὶ οὐ μόνον θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς μίαν τῶν κυρίων φυλῶν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ κατὰ πρώτην προσβολὴν φαίνεται ἐκλαμβάνων αὐτοὺς ὡς τοὺς μόνους γνησίους Ἕλληνας· ἐκφράζεται δὲ ὡς ἐφεξῆς. « Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζεν ἱστορέων (ὁ Κροῖ-
» σος) τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο
» φίλους. Ἱστορέων δὲ εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθη-
» ναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, τοὺς δὲ
» τοῦ Ἰωνικοῦ. Ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα ἐόντα τὸ
» ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικὸν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ
» καὶ τὸ μὲν (ἐνταῦθα ἐννοεῖ τοὺς ἐν τῇ Ἀττικῇ εἰς Ἴω-
» νας μεταπεπλασμένους Πελασγοὺς) οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε,
» τὸ δὲ (οἱ τοῦ Δωρικοῦ γένους Ἕλληνες) πολυπλάνητον κάρ-
» τα. Ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλέως οἴκεε γῆν τὴν
» Φθιῶτιν, ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν
» τέ καὶ τὸν Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν·
» ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε
» ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλεόμενον. Ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν
» Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελο-
» πόννησον ἐλθὸν Δωρικὸν ἐκλήθη » (3).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 384. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 43. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56.

Ἐν ταύταις ταῖς ὀλίγαις λέξεσι παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ Ἡρόδοτος σκιαγραφίαν ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς ἱστορίας τῶν Δωρικῶν μεταναστεύσεων, αἳ περιγράφονται ὑπ' ἄλλων πληρέστερον. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Μύλλερ ἐπραγματεύθη περὶ αὐτῶν ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ (1)· ἄλλοι δὲ οὐχ ἧττον ἀξιότιμοι συγγραφεῖς ὡς ὁ Κρούσιος (2) ἀσυμφωνοῦσι κατά τι, οὐ παραδεχόμενοι ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τοὺς Δωριεῖς μόνους γνησίους Ἕλληνας καὶ οὐχὶ ἄλλους, διότι ὁ ἱστοριογράφος ἐκεῖνος ἐν τῷ ἑξῆς εὐθὺς κεφαλαίῳ (3) τάττει καὶ τοὺς κατοίκους ὡσαύτως τῆς Ἀττικῆς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 56 κεφαλαίου λέγει τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐκ τοῦ Ἰωνικοῦ γένους, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ τοῦ Δωρικοῦ, ὡς δυνατωτάτους καὶ προέχοντας τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἀναγνωρίζει ἔτι καὶ ἄλλους Ἕλληνας· οὐδὲ ἐκ τοῦ ὀγδόου δὲ Εἴδους τῶν Ὀλυμπίων τοῦ Πινδάρου ἐν ᾧ ἀπαντᾶται ἡ φράσις « Δωριεῖ λαῷ » ταμιευομένην ἐξ Αἰακοῦ » (4) δηλοῦται, ὡς φρονεῖ ὁ Μύλλερ, ὅτι πάντες οἱ κυρίως Ἕλληνες ἐκαλοῦντο Δωριεῖς. Ὁ σχολιαστὴς ἐν ταῖς εἰς τὸ χωρίον τοῦτο σημειώσεσιν ἐξηγεῖ κατὰ τίνα τρόπον μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Πηλέως καὶ τοῦ Τελαμῶνος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῶν Αἰακοῦ, Τριάκων τις συναγείρας πολλοὺς τῶν Ἀργείων, Δωριέων ὄντων, ἐλθὼν κατῴκησε τὴν νῆσον Αἴγιναν (5)· καὶ ὁ Μύλλερ δὲ αὐτὸς ποιεῖται μνείαν ταύτης τῆς ἐξ Ἄργους εἰς Αἴγιναν ἀποικήσεως (6).

(1) Κιρ. Ὄττφρ Μελλερ Ἱστ. Ἑλλην. Φυλ. καὶ πτλ. Τμ. 2 καὶ 3. ἢ οἱ Δωριεῖς Τμ. 1 καὶ 2. (2) Κρησ. Τ. 1, κ. 5, σ. 521. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 57. (4) Πίνδ. Ὀλ. Ειδ· 8, ς. 39. (5) Σχολ. Πινδ. αὐτ.
(6) Μύλλερ, Δωριεῖς 1, σ. 81.

Ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς ἐπὶ Δευκαλίωνος καὶ Ἕλληνος παναρχαίας ἐν τῇ Φθιώτιδι διαμονῆς τῶν Δωριέων οὐδὲν ἕτερον μανθάνομεν, εἰμὴ τὴν καὶ ὑπ' ἄλλων παραδεδεγμένην δόξαν ὅτι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ Δωρικοῦ γένους μέχρι τῆς μεταναστεύσεως τοῦ Δώρου ἑνωθέντα μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς λαῶν τῶν Λελέγων καὶ τῶν Κουρήτων, ᾤκησαν συνάμα τὴν Φθιώτιδα. Μετὰ τὸν ἐπὶ Ἕλληνος ἀπ' ἀλλήλων διαχωρισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν ἀνεφύη βεβαίως τὸ ὄνομα τῶν Δωριέων, ὡς καὶ τὸ τῶν Αἰολέων, τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ἰώνων· καὶ ἂν καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀποφαίνεται σαφῶς ὡς ὁ Ἀπολλόδωρος (1), ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ Δώρου, καταδείκνυσιν ὅμως τοῦτο μετ' ἀποχρώσης ἐναργείας, τάττων τὸν Δῶρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τούτου τοῦ κατὰ τὸν διαχωρισμὸν μεταναστεύσαντος Ἑλληνικοῦ γένους· κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον (2), ἡ παναρχαία κατοικία τῶν ὑπὸ τοῦ Δώρου ἐξελληνισθέντων Δωριέων ἔκειτο κατέναντι τῆς Πελοποννήσου, «τὴν πέραν χώραν Πελοποννήσου,» καὶ ἐξετείνετο ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερομένης κατὰ τὴν Ὄσσαν καὶ τὸν Ὄλυμπον χώρας (3), ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ὕστερον ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ κατοικίας αὐτῶν (4)· κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐνοίκησιν, ἱδρύσαντο οὗτοι ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης τῶν κορυφῶν τοῦ δρυμώδους ἐκείνου ὄρους τὸ Πύθιον, περιώνυμον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξ οὗ ἐξήρχοντο πάντες οἱ Πυθικοὶ χρησμοί· εἶναι δὲ παρατηρήσεως, ἄξιον ὅτι κατὰ τὴν χώραν ταύτην καθ' ἣν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, οἱ Δωριεῖς ὁμώρουν μετὰ τῶν Πελασγῶν, (5) οὐδεμία βεβαία γνῶσις περὶ Δωρικῶν ἀποικιῶν διατετήρηται.

---

(1) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 7, 3. (2) Ἀπολλόδ. αὐτ. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56. (4) Κόνων κ. 27. (5) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 57.

Ἡ δευτέρα κατοικία ἣν ἔσχον οἱ ὑπὸ τῶν Καδμείων ἐξελαθέντες Δωριεῖς ἐπὶ τοῦ Πίνδου ἔνθα ἐκλήθησαν Μακεδνὸν ἔθνος οὐδὲν οὐδὲ αὕτη κατέλειπεν ἴχνος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ἴσως ὁ Ἡρόδοτος λέγων ἐν Πίνδῳ ἐννοεῖ οὐχὶ τὸ ὄρος, ἀλλὰ τὴν πόλιν Πίνδον, διότι ἐνταῦθα μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἤγαγε κατὰ τὸν Σκύμνον ὁ Δῶρος τοὺς Δωριεῖς. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἐκφράζεται ὁ Σκύμνος=

Ἑξῆς δὲ τούτων Δωριεῖς μικρὰς πόλεις
Ἐρίνεον, Βοιόν τε καὶ Κυτίνιον
Ἀρχαιοτάτας ἔχουσι, Πίνδον τ' ἐχομένην
Ἃς Δῶρος Ἕλληνος γενόμενος ᾤκησε.
Τούτων δ' ἄποικοι πάντες εἰσὶ Δωριεῖς (1).

ἔτι δὲ καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου ταύτην τὴν πόλιν ἐννοεῖ, λέγων ὅτι οἱ Δωριεῖς τὸ πρῶτον ᾤκησαν τὴν Πίνδον, μίαν οὖσαν τῆς τετραπόλεως τῆς ἐν Περραιβίᾳ (2). Εἶτα, ἐξακολουθεῖ, ἦλθον εἰς τὴν μεταξὺ Οἴτης καὶ Παρνασσοῦ Δωρίδα ἔχουσαν ἓξ πόλεις: Ἐρινεὸν, Κυτίνιον, Βοιὸν, Λιλαίαν, Καρφαίαν καὶ Δρυόπην καὶ ἐντεῦθεν κατῆλθον οἱ Ἡρακλεῖδαι εἰς Πελοπόννησον.

Τῆς προσωτέρας ἐκτάσεως τῶν Δωριέων παραίτιος ἐγένετο ὁ Αἰγίμιος, ὃν βασιλεύοντα τῆς παρὰ τὴν Οἴτην χώρας (3), καὶ φεύγοντα ἐκ τῆς Πελοποννήσου παρέλαβεν ὁ Ἡρακλῆς, καὶ νικήσας τοὺς Λαπίθας περὶ τὴν Λάρισσαν, ἀνεκτήσατο τὴν χώραν (4), ἀνθ' ὧν ὁ Αἰγίμιος υἱοθέτησεν Ὕλλον τὸν Ἡρακλέους, καὶ παρεχώρησε τοῖς Ἡρακλείδαις τὸ τρίτον τῆς γῆς. Ἐκ τῆς συμπαθείας ταύτης οἱ Δωριεῖς φαίνονται ἀνιστάμενοι ἐχθρικῶς κατὰ τῶν ἡρώων τῆς Ἰωλκοῦ

(1) Σκύμν. Χῖος ς. 591. ἑξ. (2) Σχολ. Πινδ. Πυθ. Εἰδ. Ἰ. ς. 121.
(3) Στέφ. Βυζ. Δυμαν. (4) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 7, 2.

καὶ τῆς Φθιώτιδος, ἐξ οὗ προῆλθον αἱ πράξεις τοῦ τε Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Φρίξου συμμαχούντων, ὡς φαίνεται, τοῖς Λαπίθαις (1), καὶ οἱ μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Αἰγιμίου ὑποκείμενοι τῷ Ὕλλῳ λαοὶ ἦσαν Δωριεῖς (2) οἳ συνενωθέντες τοῖς Ὑλλεῦσι, διῃρέθησαν εἰς τρεῖς φυλάς, εἰς Δυμάνας, Παμφύλους καὶ Ὑλλεῖς (3). Εἰς ταύτας δὲ τὰς τρεῖς προσετέθη καὶ τετάρτη, κατὰ τὸν Ἔφορον, ἡ Ὑρνηθὶς οὐκ ἀναφερομένη ὑπ' ἄλλων· παρατηροῦντες δὲ ἡμεῖς ὅτι ἐκ τῶν τριῶν συμμεμιγμένων τοῖς Ἡρακλείδαις Δωρικῶν φυλῶν, τῶν Δυμάνων καὶ τῶν Ὑλλήων, ἡ μὲν πρώτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἰγιμίου Δύμαντος, ᾧ ἀποδίδεται καὶ ἡ κτίσις τῆς ἐν Ἀχαΐᾳ Δύμης (4), ἡ δὲ ἀπὸ Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέους, οὐδὲν εὑρίσκομεν ἀντιβαῖνον εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ὡσαύτως αἱ φυλαὶ τῶν Ἰώνων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ὠνομάζοντο ἀπὸ τῶν ἡρώων ἢ τῶν διασήμων ἀρχόντων, καὶ αἱ φυλαὶ Δυμανὶς καὶ Παμφυλὶς ἀναφαίνονται καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους ἐν Λακεδαίμονι (5). Ἔτι δὲ καὶ τὸ παρὰ τοῦ Ὁμήρου διδόμενον εἰς τοὺς Δωριεῖς ἐπίθετον Τριχάϊκες (6), ταύτην τὴν τριχῇ διαίρεσιν αὐτῶν, κατὰ τὸν ἐτυμολόγον, αἰνίττεται (7). Οἱ δὲ Πάμφυλοι ἐκλήθησαν οὕτως οὐχὶ ἀπὸ Παμφύλου τι-

---

(1) Σχολ. Ἀπολλων. 3' 584 ἕως 4' 816—Μύλλερ Δωριεῖς 1, σ. 28.

(2) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 37, καὶ σημ. Οὐεσελίγκου — Χεϋν σημ. εἰς Ἀπολλόδ. β. 2, 7, 7—Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Δυμάν. (3) Στέφ. Βυζ. Δύμη.

(4) Παυσ. Ἀχ. κ. 17. (5) Σχολ. Πινδ. Πυθ. Εἰδ. 1, ς. 121

(6) Ὁμ. Ὀδ. Τ, ς. 177. Κατὰ τὸν Δίδυμον οἱ Δωριεῖς ἐκλήθησαν Τριχάϊκες, ὡς τριχῇ διαιρεθέντες· οἱ μὲν τὴν Εὔβοιαν κατοικήσαντες, οἱ δὲ τὴν Πελοπόννησον, οἱ δὲ τὴν Κρήτην· Διδ. Σχολ. αὐτ. ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖται ὁ σχολιαστὴς οὕτως ὅτι οἱ Δωριεῖς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ κατὰ πρῶτον κατῆλθον εἰς Πελοπόννησον. (7) Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Τριχάϊκες.

νός, ἀλλ' ὡς ὄντες, πιθανῶς, φυλὴ συγκειμένη ἐκ πολλῶν συμμίκτων λαῶν συνενωθέντων μετὰ τῶν ἐπιχειρηματιῶν Δωριέων, καὶ ἐκ τούτου κτησαμένων ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς κατακτηθείσης μικρᾶς χώρας τῆς Δωρίδος· οὗτοι δὲ οἱ τριχῇ διῃρημένοι Δωριεῖς ἦσαν, φαίνεται, συνδεδεμένοι μετὰ τοῦ Αἰγιμίου διὰ συνθηκῶν, ἃς ὁ Πίνδαρος ἀναφέρει, ὀνομάζων αὐτὰς « τεθμοὺς Αἰγιμιοῦ » (1).

Ἡ διὰ συνδρομῆς τῶν Δωριέων ἀποπειραθεῖσα διὰ ξηρᾶς κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον πολλάκις ἀπέτυχε (2)· καὶ ἡ μικρὰ χώρα τῆς Δωρίδος ἐμεγαλύνθη, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἐπί τινα χρόνον πρότερον διαμονῇ τῶν Ἡρακλειδῶν (3)· κατὰ τὸ μεταίχμιον τοῦτο φαίνεται ὅτι καὶ ἡ Βοιωτία καὶ ἡ Λοκρὶς καὶ ἡ Εὔβοια βαθμηδὸν ἐξεδωρίσθησαν (4)· εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι οἱ Δωριεῖς ἦσαν προηγουμένως συνδεδεμένοι μετὰ τῶν Αἰολέων, καὶ ἔκτισαν μάλιστα καὶ τὴν πόλιν Ναύπακτον ἐπὶ τῆς χώρας αὐτῶν, ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἡρακλείδου Τημένου (5)· καὶ ἡ Τραχὶς δὲ ἦν χώρα Δωρικὴ ἐπὶ Ἡρακλέους· ὁ Κήϋξ ἦρχεν ἐν αὐτῇ, καὶ δι' ἐπικουρίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἱππάσου ὁ Ἡρακλῆς ἐπολιόρκησε τὴν ἐν Εὐβοίᾳ Οἰχαλίαν (6). Ἡ Τραχὶς αὕτη ἀπετέλει κυρίως μέρος τῆς χώρας τῶν Μηλιέων, οἵ, κατὰ τὸν Θουκυδίδην (7), ἦσαν, ὡς καὶ πάντες οἱ Δωριεῖς, διῃρημένοι εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς παραλίους, Ἱερῆς καὶ Τραχινίους, καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἡρακλέους κατέσχον

(1) Πίνδ. Πυθ. Εἰδ. 1, ς. 124. (2) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 26—Λαρχέρος χρον. Ἡροδότ. σ. 469, 470, 471. (3) Στράβ. β. 9, σ. 427.
(4) Διδυμ. σχολ. εἰς Ὁμ. Ὀδ. Τ, ς. 177. (5) Σκύμν. Χῖος ς. 477.
(6) Ἀπολλόδ. β. 5, κ. 7, 7—Τζετζ. εἰς Λυκοφρ. ς. 861. (7) Θουκυδ. β. 3, κ. 92.

τὴν Δρυοπίδα (1). Τοιουτοτρόπως οἱ Δωριεῖς ἐξετάθησαν ἐπὶ μέγα μέρος τῆς μεσαίας καὶ ἀρκτώας Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς Λαρίσσης καὶ τῆς χώρας τῶν Λαπιθῶν μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ συνδεθέντες μετὰ τῶν ὑποχειρίων λαῶν, μετέδωκαν εἰς αὐτοὺς ἀναμφιβόλως τὰ Ἑλληνικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα. Ὅθεν οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν οἱ κυρίως Δωριεῖς, καί τοι ὀλιγάριθμοι (2), κατώρθωσαν δι' ἐπικουρίας τοῦ Ὀξύλου, ἀπογόνου τοῦ ἐκ τῆς Ἤλιδος ἐξελαθέντος βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Αἰόλου (3), ἐπιβάντες ἐπὶ τὸν κατὰ τὰς Αἰτωλικὰς ἀκτὰς ναυπηγηθέντα στόλον (4), νὰ κατάσχωσι τὴν Πελοπόννησον. Ἂν δὲ καὶ αὕτη ἡ εἰς Πελοπόννησον εἰσβολὴ τῶν Δωριέων παρίσταται συμπεπλεγμένη μετὰ πολλῶν μύθων οὓς ὁ ἀπαθὴς κριτικὸς ἢ ἀποῤῥίπτει ὡς κενὴν ποίησιν, ἢ θεωρεῖ ὡς συμβολικούς, οὐδὲν ἄλλ' ὅμως βεβαιότερον τῆς κυρίας πράξεως, δηλαδὴ τῆς ὑπὸ τῶν Δωριέων κατασχέσεως καὶ κατακτήσεως τῆς πρὶν μὲν Αἰολικῆς, εἶτα δὲ κυρίως Πελοπιδικῆς καὶ Ἀχαϊκῆς Πελοποννήσου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Ἡρακλειδῶν συνηνωμένων μετὰ τῶν Αἰτωλῶν (5). Σημειοῦμεν δὲ ἤδη τὴν ὑπὸ γεωγραφικὴν μόνον ἔποψιν θεωρουμένην ἔκτασιν τῆς Δωρικῆς φυλῆς ὡς ἐφεξῆς:

Ἡ Ἦλις ἔλαχεν εἰς τὸν Ὄξυλον, ὅστις παρέστη ἐν αὐτῇ

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 37—'Απολλόδ. β. 2, κ. 7, 7. (2) Κατὰ τὸν Ἰσοκράτην (Παναθήν. 100) ἐπὶ τῶν παναρχαίων χρόνων μόνον 2,000 κυρίως Δωριεῖς ἦσαν ἐν Σπάρτῃ· εἶχον ἀλλ' ὅμως καὶ Τυῤῥηνοὺς συμμάχους. Σχολ. Πολ. εἰς Αἴαντα Σοφοκλ. ς. 17. (3) 'Απολλόδ. β. 2, κ. 8, 3. (4) Σουΐδ. εἰς λ. Ναύπακτος—Στράβ. β. 9, σ. 427 —Παυσ. Ηλ. κ 3—Πολύαιν. β. 1, κ. 9. (5) Περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μέρους τοῦ συμβάντος τούτου ἴδε Μύλλερ, Δωρ. 1, σ. 62 καὶ 78. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, β. 1, κ. 12, συνέβη τοῦτο 80 ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρῳάδος. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην. (Κλήμ. 'Αλεξ. Στρωμ. 1, 402.) —Ἴδ. καὶ Λαρχέρον χρονολ. Ἡροδότου κ. 16.

ὡς σύμμαχος καὶ ἡγεμὼν παντὸς τοῦ στόλου τῶν Δωριέων, καὶ οὕτω διέμεινεν ἄρχουσα τῆς Ἠλείας γῆς ἡ ἐκ τῆς βασιλικῆς γενεᾶς Αἰτωλικὴ φυλὴ (1). Κατὰ τὸν Ἐχεφυλίδην ἐγένετο τοῦτο κατά τινα μεταξὺ Μεσσήνης καὶ Ἤλιδος προγεγονυῖαν συνθήκην ἐπὶ τῶν μεθορίων, ἐν τόπῳ ὃς ἐκ τούτου ἐκλήθη ὕστερον Σφακτηρία (2). Βασιλεύσας δὲ ὁ Ὄξυλος, τὰ μὲν ἄλλα ἀφῆκε τοὺς ἀρχαίους Ἐπειοὺς νὰ μένωσιν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν, συνοίκους δὲ αὐτοῖς ἐπεισήγαγε τοὺς Αἰτωλοὺς ἐπὶ ἀναδασμῷ τῆς χώρας (3). Ἡ θρησκεία ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, τῶν τε Ἠλείων καὶ τῶν Αἰτωλῶν εἶχε τὰς αὐτὰς τιμὰς (4), καὶ ὀλίγον μετεβλήθησαν τὰ ἀρχαῖα πρὸς τοὺς θεοὺς καθεστῶτα.

Οἱ Ἡρακλεῖδαι Ἀριστόδημος, Τήμενος καὶ Κρεσφόντης (5), υἱοὶ τοῦ Ἀριστομάχου ἦσαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὕλλου (6) καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κλεοδαίου (7) οἱ κυρίως ἡγεμόνες τῶν Δωριέων, καὶ ἀπήλαυσαν ἑπομένως καὶ τὸν κύριον καρπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ στρατιὰ διῆλθε διὰ τῆς Ἀρκαδίας ἔνθα πολλοὶ διακείμενοι φιλικῶς πρὸς τοὺς συστρατεύοντας μετὰ τῶν Δωριέων Τυῤῥηνοὺς ἢ Πελασγούς, παρέσχον αὐτοῖς συμμαχικὴν βοήθειαν (8). Διὸ καὶ ὁ Ἀρκὰς Κύψελος βασιλεύων τότε ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν Βασιλίδι κατὰ τὴν Παῤῥασίαν, τὸ παναρχαῖον κατοικητήριον τῶν Πελασγῶν, καὶ ὢν πενθερὸς τοῦ Κρεσφόντου (9), οὐ μόνον δὲν ἐξέπεσε τῆς

---

(1) Παυσ. Ηλ. κ. 3—Στράβ. β. 8, σ. 357. (2) Ἐχεφυλίδ. παρὰ Στεφ. Βυζ. εἰς λ. Σφακτηρία—Παυσ. Ηλ. κ. 3 — Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73.

(3) Παυσ. Ηλ. κ. 4. (4) Παυσ. Ηλ. κ. 4, 15. (5) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 5, 11. (6) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 26. (7) Εὐσέβ. β. 5, κ. 20

(8) Σχολ. Σοφοκλ. Αἴας 14, σ. 18. (9) Παυσ. Ἀρχ. κ. 29—Πολύαιν. Στράβ. β. 1, κ. 7.

ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπεδείχθη λυσιτελὴς εἰς τοὺς Δωριεῖς διὰ τῆς καταχτήσεως τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς ἐξελάσεως τῆς Αἰολικῆς γενεᾶς τοῦ Νηλέως, ἣ φυγοῦσα εἰς Ἀθήνας, ἔσχε τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ Κόδρου.

Κατὰ τὸν Ἔφορον ὁ Κρεσφόντης γενόμενος κύριος τῆς Μεσσηνίας, διεῖλεν αὐτὴν εἰς πέντε μέρη τοιουτοτρόπως, ὥστε ἡ Στενύκληρος κειμένη κατὰ τὸ μέσον, ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα πόλις καὶ ἡ καθέδρα τοῦ βασιλέως· ἐντεῦθεν δὲ ἔπεμψε πρεσβευτὴν τὸν Ἰαμίτην εἰς Πύλον καὶ Ῥίον, ἵνα ποιήσῃ ἅπαντας τοὺς Μεσσηνίους ἰσονόμους τοῖς Δωριεῦσιν. Ἀγανακτούντων δὲ τῶν Δωριέων, μεταγνούς, μόνην τὴν Στενύκληρον ἀπέδειξε πόλιν, καὶ ἐν αὐτῇ συνήγαγε πάντας τοὺς Δωριεῖς (1).

Ἐν τῇ Λακεδαίμονι, τῷ ἀρχαίῳ κατοικητηρίῳ τῶν Ἀχαιῶν ὑπὸ τὸν Πελοπίδην Τισαμενὸν (2), καὶ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐφ' ἧς εἶχον ἀξιώσεις οἱ Ἡρακλεῖδαι, ἀφ' ὅτου ὁ Ἡρακλῆς κατέστησεν ἐν αὐτῇ αὖθις τὸν ἐξελαθέντα βασιλέα Τύνδαρον, ἐπὶ ὑποσχέσει ὅτι, ἀποσβεσθείσης τῆς γενεᾶς τοῦ Τυνδάρου (ὡς ἤδη συνέβη,) οὗτος (ὁ Ἡρακλῆς) καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ νὰ διαδέχωνται τὴν ἀρχήν (3), κατέσχον οἱ Ἡρακλεῖδαι Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς, ὡς λέγει ὁ Ἔφορος, τὴν Λακωνικὴν καὶ διελόντες εἰς ἓξ μέρη, ἐπόλισαν τὴν χώραν. Μίαν δὲ τῶν μερίδων τὰς Ἀμύκλας ἐξαίρετον ἔδωκαν εἰς τὸν προδόντα αὐτοῖς τὴν Λακωνικὴν Φιλόνομον, καὶ πείσαντα τὸν κατέχοντα αὐτὴν νὰ ἀπέλθῃ ὑπόσπονδος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Ἰωνίαν. Τὴν δὲ Σπάρτην, βασίλειον ἀπέφηναν εἰς ἑαυτούς· εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἔπεμψαν βασιλεῖς, ἐπι-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 361. (2) Παυσ. Κεφ. κ. 18. Λακ. κ. 1.
(3) Παυσ. Λακ. κ. 1.

τρέψαντες εἰς αὐτοὺς νὰ δέχωνται συνοίκους τοὺς βουλομένους τῶν ξένων διὰ τὴν λειπανδρίαν (1).

Οἱ Δωριεῖς εἶλον τὸ Ἄργος οὐχὶ τοσοῦτον εὐχερῶς καὶ ἀπόνως ὡς τὴν Σπάρτην, διότι τῆς κυρίας δυνάμεως τῶν Ἀχαιῶν οὔσης συγκεκεντρωμένης ἐν Ἄργει, Τήμενος ὁ Ἀριστομάχου καταλαβὼν τὸ οὐ πόῤῥω τῆς Λέρνης καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθὲν Τημένιον, καὶ ὀχυρωσάμενος αὐτὸ, ἐπολέμει σὺν τοῖς Δωριεῦσιν αὐτόθι τὸν πρὸς Τισαμενὸν καὶ Ἀχαιοὺς πόλεμον (2). Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἥ συνδέει πολλάκις τὴν ἅλωσιν τῶν πόλεων μετά τινος ἱεροῦ ἀντικειμένου, τὸ Ἄργος τότε ἑάλω, ὅτε τῶν ἀπογόνων τις τοῦ Διομήδους ὑφελὼν ἐκ τῆς πόλεως τὸ ἐξ Ἰλίου εἰς Ἄργος κομισθὲν Παλλάδιον, παρέδωκεν αὐτὸ τῷ Τημένῳ (3)· ἐγένετο δὲ ἡ ἅλωσις μετὰ ἰσχυρὰν μάχην, κατὰ τὸν Καλλίμαχον (4)· ἀμφιβάλλεται δὲ ἂν ἡ πόλις αὕτη ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριότητα τοῦ Τημένου, διότι ὁ τάφος αὐτοῦ ἐδείκνυτο οὐχὶ ἐν Ἄργει ἀλλ' ἐν Τημενίῳ (5)· ὥστε εἰκάζεται ὅτι ἡ ἅλωσις ἐτελέσθη ὑπὸ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, οἳ καὶ ἐξέτειναν τὴν Δωρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἀργολίδος καὶ τῶν πέριξ· ὁ Πολύαινος ἀποδίδει τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἄργους εἰς τὸν ἄνδρα τῆς θυγατρὸς τοῦ Τημένου Ὑρνηθοῦς τὸν καὶ ναύαρχον τοῦ ςόλου αὐτοῦ (6). Ὡσαύτως καὶ ὁ Παυσανίας ἐκφράζεται περὶ τούτου οὕτω. « Τήμενος δὲ ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ Δηϊφόντῃ τῷ Ἀντιμάχου » τοῦ Θρασυάνορος τοῦ Κτησίππου τοῦ Ἡρακλέους, στρα» τηγῷ πρὸς τὰς μάχας ἐχρήσατο ἀντὶ τῶν υἱῶν, καὶ » σύμβουλον ἐς πάντα εἶχεν, ἅτε αὐτόν τε ἐκεῖνον πεποιη-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 364, 365 — Κόνων Διήγ. 36 — Πολύαιν. β. 10 — Ζηνοβ. Ἀποφθ. β. κ. 54 (2) Παυσ. Κορ. κ. 38 (3) Πλουτ. Ἑλλ. 48.
(4) Καλλιμάχ. Ἀποθ. 108 — Βέντλεϋ ἐκ τῶν εἰς Πίνδαρ σχολείων. Νέμ. Εἰδ. 10, 1. (5) Παυσ. Κορ. κ. 38. (6) Πολύαιν. β. 2, κ. 19.

» μένος πρότερον ἔτι γαμβρὸν, καὶ τῶν παίδων ἀρεσκόμενος » τῇ Ὑρνηθοῖ μάλιστα· ὑπωπτεύετο δὲ ἤδη καὶ τὴν βασι- » λείαν ἐς ἐκείνην καὶ Δηϊφόντην τρέπειν· ἐπεβουλεύθη δὲ » τούτων εἵνεκα ὑπὸ τῶν υἱῶν. Ἐκείνων δὲ αὐτῷ Κεῖσος » πρεσβύτατος ὢν ἔσχε τὴν ἀρχήν. Ἀργεῖοι δὲ, ἅτε ἰση- » γορίαν καὶ τὸ αὐτόνομον ἀγαπῶντες ἐκ παλαιοτάτου, τὰ » τῆς ἐξουσίας τῶν βασιλέων ἐς ἐλάχιστον προσήγαγον, ὡς » Μέδωνι τῷ Κείσου καὶ τοῖς ἀπογόνοις τὸ ὄνομα λειφθῆ- » ναι τῆς βασιλείας μόνον » (1).

Ὁ Φάλκης, ἕτερος υἱὸς τοῦ Τημένου καταλαβὼν, ὡς λέ- γει ὁ Παυσανίας, διὰ νυκτὸς μετὰ Δωριέων τὴν Σικυῶνα ἧς ἦρχε Λακεστάδης ὁ Ἱππολύτου, οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐκακο- ποίησεν αὐτὸν ὡς ὄντα καὶ αὐτὸν Ἡρακλείδην, ἀλλὰ καὶ κοινωνὸν ἔσχε τῆς ἀρχῆς· καὶ οὕτως οἱ Σικυώνιοι ἐγένοντο Δωριεῖς ἀπὸ τούτου καὶ μοῖρα τῆς Ἀργείας (2).

Ὡσαύτως ἐγένοντο Δωριεῖς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς παρὰ τὴν Σικυῶνα πόλεως Φλιοῦντος (3) ἐφ' ἣν στρατεύσας μετὰ Σικυωνίων καὶ Ἀργείων ὁ Δωριεὺς Ῥηγνίδας ὁ Φάλκου τοῦ Τημένου, καὶ ἐκβαλὼν τὸν βασιλεύοντα Ἵππασον, ἔσχε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀνεδάσατο τὴν γῆν εἰς τοὺς σὺν αὐτῷ Δωριεῖς (4)· καὶ οἱ Ὀρνεᾶται δὲ οἱ καταγόμενοι ἐξ Ἰώνων, καὶ λαβόντες τὸ ὄνομα ἀπὸ Ὀρνέως τοῦ Ἐρεχθέως, ἀνέστησαν ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὧν καὶ ἐγένοντο σύνοικοι (5)· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ πλησίον τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Σικυῶνος κείμεναι Κλεωναὶ ἔλαβον κατοίκους Δωριεῖς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας, λέγων οὕτω. «Τούτων τῶν Κλαζομενίων τὸ πολὺ οὐχ Ἴωνες, Κλεω-

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 19. (2) Παυσ. Κορ. κ. 6. τελ. (3) Ἰδ. ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα Φλιασία καὶ Φλιοῦς. (4) Παυσ. Κορ. κ. 13. (5) Παυσ. Κορ. κ. 25.

» ναῖοι δὲ ἦσαν καὶ ἐκ Φλιοῦντος, ὅσοι Δωριέων ἐς Πελο- » πόννησον κατελθόντων, ἐξέλειπον τὰς πόλεις » (1)· καὶ οἱ Τροιζήνιοι δὲ ἦσαν Δωριεῖς κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2), καὶ κατὰ τὸν Παυσανίαν λέγοντα οὕτω· « Ἡρακλειδῶν δὲ κα- » τελθόντων ἐδέξαντο καὶ οἱ Τροιζήνιοι συνοίκους Δωριέων » τῶν ἐξ Ἄργους, καὶ πρότερον ἔτι Ἀργείων ὄντες κατή- » κοοι » (3)· ἔσχε δὲ κατοίκους Δωριεῖς καὶ ἡ Ἐπίδαυρος ἣ ἐξέπεμψεν ἀποικίαν Δωρικὴν καὶ εἰς Αἴγιναν (4), ὡς καὶ ὁ Πίνδαρος λέγει, ὁμιλῶν περὶ τῆς Αἰγίνης « Δωριεῖ λαῷ » ταμιευομένην ἐξ Αἰακοῦ » (5). Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον κατέσχον οἱ Δωριεῖς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἀργολίδα, καὶ μόνοι οἱ Δρύοπες κατὰ τὸ νότιον τῆς Χερσονήσου ἔμειναν ἀνεπηρέαστοι.

Προέβημεν ἤδη μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Πελοποννήσου, ἔνθα ἡ Σισύφειος Ἔφυρα ἡ ὕστερον κληθεῖσα Κόρινθος ἔκειτο ὡς πρόθυρον τοῦ Ποσειδῶνος, κατὰ τὸν Πίνδαρον (6) καὶ ὡς προπύργιον ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ τῆς Δωρικῆς χερσονήσου τοῦ Πέλοπος· οὗτος ὁ προμαχὼν τῆς Αἰολικῆς χώρας ὅς ἐκ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν περιεκυκλώθη, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, ὑπὸ Αἰτωλῶν ὑπεράνω τοῦ εὐρίπου τῆς Πελοποννήσου, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Ἀργολίδος· καὶ οὗ ἡ ἅλωσις ἦν τὸ δυσχερέστατον τῶν ἔργων τῶν Δωριέων, ἑάλω καὶ συνῳκίσθη ὑπὸ Ἀλήτου, υἱοῦ τοῦ Ἱππότου καὶ τρισεγγόνου τοῦ Ἡρακλέους· καὶ οἱ μὲν τότε βασιλεύοντες Δωρίδας καὶ Ὑανθίδας παραδόντες τὴν

---

(1) Παυσ. Αχ. κ. 3. (2) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 43. (3) Παυσ. Κορ. κ. 30. (4) Εὐσταθ. εἰς Διονυσ. ς. 511—Θεογεν. παρὰ σχολ. Πινδ. εἰς Νεμ. Εἰδ. 3. ς. 21—Σχολ. εἰς Πινδ. Ὀλυμπ. Εἰδ. 8. ς. 39. (5) Πινδ. Ὀλ. Εἰδ. 8. ς. 39. (6) Πινδ. Ὀλ. Εἰδ. 13. ς. 6· Κόρινθον Ὀλβίαν, Ἰσθμίου Ποσειδῶνος πρόθυρον.

ἀρχὴν τῷ Ἀλήτῃ, κατέμειναν αὐτοῦ, ὁ δὲ δῆμος τῶν Κορινθίων ἐξέπεσε, κρατηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Δωριέων (1)· χρόνον τινὰ πρὸ τοῦ συμβάντος τούτου ὁ Ἀλήτης ζητήσας ἐν Κορίνθῳ ἄρτον παρά τινος Αἰολέως, ἔλαβεν ἀντὶ ἄρτου βῶλον γῆς (2)· καὶ τοῦτο ἐξηγήθη ὑπὸ χρησμοῦ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ὡς σημεῖον ἁλώσεως τῆς Κορίνθου, διότι βῶλος γῆς ἐθεωρεῖτο ἀεὶ ὡς σημεῖον ὑποταγῆς· ἡ ἅλωσις δὲ τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τοῦ Ἀλάτου ἐτελέσθη, κατὰ μὲν τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πινδάρου, διὰ μυστικῆς συνεννοήσεως μετὰ τῆς νεωτέρας τῶν θυγατέρων τοῦ Κρέοντος ἣ ἤνεωξεν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας, κατὰ δὲ ἄλλους διὰ βοηθείας τοῦ Μέλανος, ἀπογόνου τινὸς τοῦ Λαπιθείου οἴκου τοῦ Καινέου (3).

Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἐκφράζεται ὁ Σκύμνος περὶ τῶν διαφόρων οἰκιστῶν τῆς Πελοποννήσου =

Τοὺς Ἀρκάδας μὲν λέγουσιν αὐτόχθονας
Ὕστερον δ' Ἀλήτην οἰκίσαι Κορινθίους,
Φάλκην δὲ τὸν Σικυῶνα· τὴν δ' Ἀχαΐαν
Τισαμενόν· Ἤλιδος δ' ὑπάρχειν Ὄξυλον
Ἡγεμόνα· Κρεσφόντην δὲ τῆς Μεσσηνίας,
Εὐρυσθένην δὲ καὶ Πρόκλην Λακεδαίμονος·
Ἄργους τε Κῖσσον, καὶ μετ' αὐτοῦ Τήμενον.
Τῶν δὲ περὶ τὴν ἀκτὴν Ἀγανὸν (4), ὡς λόγος
Καὶ Δηϊφόντην, υἱὸν ὄντα Τημένου (5)·

ἐν ταύταις ταῖς ὀλίγαις λέξεσιν εὑρίσκομεν σχεδὸν πᾶσαν τὴν σειρὰν τῶν ἐκ τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολῆς τῶν Δωριέων συμβάντων.

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 4. (2) Πλουταρχ. Ἀποφθ. 48—Ζηνοβ. β. 3, κ, 22—Ἡσυχ. εἰς Δ. δέχεται—Σχολ. εἰς Πινδ. Ν. Βίβ. 7, ς. 155. (3) Παυσ. Κορ. κ. 4—Ἡροδοτ. βιβ. ε, κ. 92. (4) Ἀγαῖον ἰδ. ἀνωτ. (5) Σκυμν. Χίος ς. 525—533.

» ναῖοι δὲ ἦσαν καὶ ἐκ Φλιοῦντος, ὅσοι ὁ .τελέσθη ἡ τῇ
» πόννησον κατελθόντων, ἐξέλειπον τὰ ..νδεδεμένη μετὰ
οἱ Τροιζήνιοι δὲ ἦσαν Δωριεῖς κατὰ ἐκ τῆς Μεσσηνίας
κατὰ τὸν Παυσανίαν λέγοντα οὔ- ..ς Ἀττικῆς, καὶ ἡ δύ-
» τελθόντων ἐδέξαντο καὶ οἱ Τ εἰς τὴν πόλιν ταύτη
» τῶν ἐξ Ἄργους, καὶ πρότ ..ντες τὰς λόγχας τῶν Δω
» κοοι » (3)· ἔσχε δὲ κα ..μοροι αἱ δύο ἀντίζηλοι Ἑλλην
ἢ ἐξέπεμψεν ἀποικίαν ..μάτων Ἰώνων, καὶ ἡ τῶν ἐπὶ τῇ γη
ὁ Πίνδαρος λέγει, Δωριέων (1), ἀμφισβητοῦντες δ
» ταμιευομένην ..λοποννήσῳ Δωριεῖς καὶ οἱ Ἴωνες ἐν οἷς ἡ
κατέσχον οἱ ..., συνέβησαν καὶ στήλην ἔστησαν ἐπὶ τ
μόνοι οἱ Δ... τόπου περὶ αὐτὸν τὸν ἰσθμόν, ἐπιγραφ
ἀνεπηρ... ...μὲν τοῦ πρὸς τὴν Πελοπόννησον μέρους

Π· ...δ' ἐστι Πελοπόννησος, οὐχ Ἰωνία·

Σι ...οῦ πρὸς τὰ Μέγαρα

Τὰ δ' οὐχὶ Πελοπόννησος ἀλλ' Ἰωνία (2).

Ἔτι δὲ πρότερον τούτων βασιλεύοντος τοῦ Κόδρου, ἐστρ..σαν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὡς οὐδ.. ἀποδειξάμενοι λαμπρὸν, ἐκομίζοντο ὀπίσω, ἑλόντες πα.. τῶν Ἀθηναίων τὰ Μέγαρα, ἔδωκαν νὰ κατοικήσωσιν ε.. αὐτὰ οἱ θέλοντες τῶν Κορινθίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχ.. καὶ οὕτως οἱ Μεγαρεῖς μεταβαλόντες ἔθη καὶ φωνὴν, ἐγ..νοντο Δωριεῖς, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (3) καὶ ὡς ἐκ τ.. εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν καταδείκνυται (4)· καὶ ὁ Σκύμνος ἐκφράζεται περὶ τοῦ ἐκδωρισμοῦ τῶν Μεγάρων οὕτω =

Εἶτεν συνάπτει Μέγαρα Δωρικὴ πόλις·

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 392, 393 — Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 546 καὶ Εὐστάθ. σ
(2) Στράβ. αὐτ. σ. 392. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 39 — Στράβ. αὐτ.
(4) Κυριακ. Ἀγκων. Ἐπιγρ. σ. 17.

αὐτὴν ἐπόλισαν γὰρ Δωριεῖς,
...θιοί τε καὶ Μεσσήνιοι (1).

...τως ἐξηρτημένα μέχρι τινὸς ἐκ τῆς ...στα νὰ πενθῶσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ ...ούντων Βακχιαδῶν (2)· ἀλλὰ ...ινὸς οἱ Μεγαρεῖς ἀποσπασθέντες ...ολέμησαν καὶ ἐτρόπωσαν αὐτοὺς δι' Ἀργείων (3), καὶ ἐκ τῶν λαφύρων προσή...λυρὸν τῷ Ὀλυμπίῳ Διΐ. Συνέβη δὲ ἡ νίκη αὕτη Μεγαρέων ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις τοῦ Φόρβαντος ἰσοβίως, καὶ πρὶν τῆς ἐν Ἤλιδι ἐνάρξεως τῆς ἀναγραφῆς τῶν Ὀλυμπιάδων (4)· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου προσεχώρησαν οἱ Μεγαρεῖς τοῖς Ἀθηναίοις εἰς συμμαχίαν, ἀποστάντες τῶν Λακεδαιμονίων, διότι οἱ Κορίνθιοι ἐπολέμουν αὐτοὺς περὶ τῶν ὁρίων τῆς γῆς· καὶ οὕτω ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Πηγὰς καὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Μεγαρέων τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν Νίσαιαν καὶ ἐφρούρουν αὐτοί· καὶ ἀπὸ τοῦδε κυρίως ἤρξατο πρῶτον τὸ τῶν Κορινθίων σφοδρὸν μῖσος κατὰ τῶν Ἀθηναίων (5)· ἡ δύναμις τῶν Μεγαρέων ἐπηυξήθη διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Σαλαμῖνος (6), καὶ διὰ τῶν κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Σικελίας παρὰ τῆς πόλεως ταύτης σταλεισῶν ἀποικιῶν (7)· ταῦτα, ὡς καὶ ἡ ἀποσόβησις τῶν Μεγαρέων ἀπὸ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων (8), καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφομένη

---

(1) Σκύμν. Χῖος ς. 501, 3. (2) Σχολ. εἰς Πίνδ. Νεμ Εἰδ. 7, ς. 155 — Ἀριστοφ. ς. 440. (3) Σχολ. Πίνδ. αὐτ — Σχολ. Πλατ. Εὐθύδημ. — Σχολ. Ἀριστοφ. αὐτ. (4) Παυσ. Ηλ. κ. 19. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 103. (6) Στράβ. β. 9, σ. 394. (7) Ἴδε Ρ. Ροχέτ. Ἀποικ. Ἑλλ. κ. 3, σ. 57 — Μύλλερ, Δωριεῖς Τμ. 1, σ. 120. (8) Θουκυδ. β. 1, κ. 67.

Πρὸ τῆς κατασχέσεως τῆς Πελοποννήσου ἐτελέσθη ἡ τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων ἡ οὖσα πρότερον συνδεδεμένη μετὰ τῆς Ἀττικῆς, ἐθεωρεῖτο ὡς Ἰωνική· οἱ ἐκ τῆς Μεσσηνίας φυγόντες Νηλεΐδαι ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν ηὐξήθη, διότι εἰς τὴν πόλιν ταύτην συνέρρεον πανταχόθεν οἱ φεύγοντες τὰς λόγχας τῶν Δωριέων, καὶ οὕτω ἐγένοντο ὅμοροι αἱ δύο ἀντίζηλοι Ἑλληνικαὶ φυλαί, ἡ τῶν ἀναμίκτων Ἰώνων, καὶ ἡ τῶν ἐπὶ τῇ γνησιότητι καυχωμένων Δωριέων (1), ἀμφισβητοῦντες δὲ πολλάκις οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Δωριεῖς καὶ οἱ Ἴωνες ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ Κρομμυωνία, συνέβησαν καὶ στήλην ἔστησαν ἐπὶ τοῦ συνομολογηθέντος τόπου περὶ αὐτὸν τὸν Ἰσθμόν, ἐπιγραφὴν ἔχουσαν ἐπὶ μὲν τοῦ πρὸς τὴν Πελοπόννησον μέρους

Τὰ δ' ἐστι Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία·

ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς τὰ Μέγαρα

Τὰ δ' οὐχὶ Πελοπόννησος ἀλλ' Ἰωνία (2).

Ἔτι δὲ πρότερον τούτων βασιλεύοντος τοῦ Κόδρου, ἐστράτευσαν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὡς οὐδὲν ἀποδειξάμενοι λαμπρόν, ἐκομίζοντο ὀπίσω, ἑλόντες παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὰ Μέγαρα, ἔδωκαν νὰ κατοικήσωσιν εἰς αὐτὰ οἱ θέλοντες τῶν Κορινθίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· καὶ οὕτως οἱ Μεγαρεῖς μεταβαλόντες ἔθη καὶ φωνήν, ἐγένοντο Δωριεῖς, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (3) καὶ ὡς ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν καταδείκνυται (4)· καὶ ἡ Σκύμνος δὲ ἐκφράζεται περὶ τοῦ ἐκδωρισμοῦ τῶν Μεγάρων οὕτω =

Εἶτεν συνάπτει Μέγαρα Δωρικὴ πόλις·

(1) Στράβ. β. 9, σ. 392, 393 — Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 546 καὶ Εὐστάθ. αὐτ.
(2) Στράβ. αὐτ. σ. 392. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 39 — Στράβ. αὐτ.
(4) Κυριακ. Ἀγκων. Ἐπιγρ. σ. 17.

Σύμπαντες αὐτὴν ἐπόλισαν γὰρ Δωριεῖς,
Πλεῖστοι Κορίνθιοί τε καὶ Μεσσήνιοι (1).

Τὰ Μέγαρα διέμειναν οὕτως ἐξηρτημένα μέχρι τινὸς ἐκ τῆς Κορίνθου, καὶ ὤφειλον μάλιστα νὰ πενθῶσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἑκάστου τῶν ἐν Κορίνθῳ ἀποβιούντων Βακχιαδῶν (2)· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς οἱ Μεγαρεῖς ἀποσπασθέντες τῶν Κορινθίων, κατεπολέμησαν καὶ ἐτρόπωσαν αὐτοὺς δι' ἐπικουρίας τῶν Ἀργείων (3), καὶ ἐκ τῶν λαφύρων προσήνεγκον θησαυρὸν τῷ Ὀλυμπίῳ Διΐ. Συνέβη δὲ ἡ νίκη αὕτη τῶν Μεγαρέων ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις τοῦ Φόρβαντος ἰσοβίως, καὶ πρὶν τῆς ἐν Ἤλιδι ἐνάρξεως τῆς ἀναγραφῆς τῶν Ὀλυμπιάδων (4)· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου προσεχώρησαν οἱ Μεγαρεῖς τοῖς Ἀθηναίοις εἰς συμμαχίαν, ἀποστάντες τῶν Λακεδαιμονίων, διότι οἱ Κορίνθιοι ἐπολέμουν αὐτοὺς περὶ τῶν ὁρίων τῆς γῆς· καὶ οὕτω ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Πηγὰς καὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Μεγαρέων τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν Νίσαιαν καὶ ἐφρούρουν αὐτοί· καὶ ἀπὸ τοῦδε κυρίως ἤρξατο πρῶτον τὸ τῶν Κορινθίων σφοδρὸν μῖσος κατὰ τῶν Ἀθηναίων (5)· ἡ δύναμις τῶν Μεγαρέων ἐπηυξήθη διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Σαλαμῖνος (6), καὶ διὰ τῶν κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Σικελίας παρὰ τῆς πόλεως ταύτης σταλεισῶν ἀποικιῶν (7)· ταῦτα, ὡς καὶ ἡ ἀποσόβησις τῶν Μεγαρέων ἀπὸ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων (8), καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφομένη

---

(1) Σκύμν. Χῖος ς. 501, 3. (2) Σχολ. εἰς Πίνδ. Νεμ. Εἰδ. 7, ς. 155 — Ἀριστοφ. ς. 440. (3) Σχολ. Πίνδ. αὐτ — Σχολ. Πλατ. Εὐθύδημ. — Σχολ. Ἀριστοφ. αὐτ. (4) Παυσ. Ηλ. κ. 19. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 103. (6) Στράβ. β. 9, σ. 394. (7) Ἴδε Ῥ. Ροχέτ. Ἀποικ. Ἑλλ. κ. 3, σ. 57 — Μύλλερ, Δωριεῖς Τμ. 1, σ. 120. (8) Θουκυδ. β. 1, κ. 67.

πολυτέλεια τῶν ὑπὸ τῶν Μεγαρέων κατεσκευαζομένων τεχνουργημάτων καταδεικνύουσιν ἡμῖν ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη πόλις ἧς ἡ χώρα συνίστατο εἰς ἐμβαδὸν ὀλίγων τινῶν τετραγωνικῶν μιλίων διὰ τῆς φιλοπονίας τοῦ Δωρικοῦ λαοῦ κατέστη ἐνάμιλλος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑποστήριγμα τῆς κυρίως Ἑλλάδος κατὰ τῆς ὕβρεως τῆς Πελοποννήσου.

Παρακολουθήσαντες μέχρι τοῦδε κατὰ πόδας τοὺς Δωριεῖς κατὰ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτῶν ᾠκηθέντας τόπους ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, ἀναφέρομεν καὶ νῆσον τινὰ τῶν πρωτίστων ἐκδωρισθεῖσαν, διότι αὕτη ἐκ τῶν παναρχαίων ἔτι χρόνων ἐθεωρήθη ὡς γνησία Ἑλληνικὴ (1) καὶ οὕτως ἀνῆκε τῇ Ἑλλάδι ἀνέκαθεν· αὕτη δὲ εἶναι ἡ Κρήτη (2) περὶ ἧς ὁ Ὅμηρος ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς·

Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Καλὴ καὶ πίειρα, περίῤῥυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοὶ, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόληες
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοὶ,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί·
Τῇσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς, μεγάλη πόλις· ἔνθα δὲ Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς (3)
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος (4).

Κατὰ τοὺς μυθογράφους, ὁ Τέκταμος ἢ Τεύταμος, υἱὸς τοῦ Δώρου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἕλληνος ἤγαγε τὴν Δωρικὴν ταύ-

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 3. (2) Περὶ τῆς νήσου ταύτης ἴδε κυρίως τὸν Χοίκιον, Κρήτη Γοέττιγκ. 1822 καὶ Μύλλερ Δωριεῖς Τμ. 1, σ. 30 καὶ 206.

(3) Κατὰ τὴν μυθολογίαν, Μίνως ὁ Διὸς καὶ Εὐρώπης διὰ ἐννεαετίας ἀφικνεῖτο πρὸς τὸν πατέρα παιδευθησόμενος ὡς παρὰ σοφιστῇ τὰ δέοντα· διὸ καὶ ἄριστος ἀποδειχθεὶς μαθητὴς, δικαστὴς ἐν ᾅδου ἐγένετο. (4) Ὁμ. Ὀδ. Τ, ς. 172 κξ.

την ἀποικίαν ἐκ τῆς Ἑστιαιώτιδος, τῆς παναρχαίας κατοικίας τῶν Δωριέων εἰς τὴν Κρήτην (1)· ἦν δὲ ἡ ἀποικία αὕτη ἥτις κατὰ τρεῖς γενεὰς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἔσχε τὴν ἀρχὴν τοῦ πλείστου τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς Κνωσσοῦ καὶ περαιτέρω ὑπὸ τὸν Μίνωα (2), ὃς καὶ ἐθαλασσοκράτησε (3), καὶ κυριεύσας τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξε, καὶ πρῶτος οἰκιστὴς τῶν πλείστων ἐγένετο (4), καὶ οὗτος αὐτὸς, ὡς καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ, κατεκτήσαντο πολλὰ τῶν παραλίων τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας (5), καὶ πολλοὺς ἔτι τόπους τῆς Ἑλληνικῆς ἠπείρου, ὧν τινὲς καὶ τὰ ὀνόματα ἔλαβον ἀπὸ τοῦ Μίνωος, ὡς ἡ Μινώα παρὰ τὴν Λιμηρὰν Ἐπίδαυρον, καὶ ἡ ἄλλη Μινώα παρὰ τὰ Μέγαρα (6).

Πασῶν τῶν Δωρικῶν πόλεων ἡ μᾶλλον διαπρέψασα δι' ἐξαγωγῆς ἀποικιῶν ἦν ἡ διθάλασσος (7) Κόρινθος, ἐπὶ δύο δηλαδὴ κειμένη θαλασσῶν, ὡς καὶ ἐπὶ δύο λιμένων, καὶ ἀπέχουσα τοῦ μὲν 12 μόλις, τοῦ δὲ 70 ϛάδια. Αὕτη ἦν ἡ μητρόπολις τῶν ἀκμασάντων Μεγάρων, καὶ ἄλλων πλησιεστέρων καὶ κατὰ τὰ Τρωϊκὰ περιβλέπτων ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ γεγενημένων πόλεων· διὸ καὶ ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου « Ἄφνειος Κόρινθος » (8) ἐκ τῶν δύο λιμένων ὁ πλησιέστερος καὶ ὁ ἀσφαλέστερος ἦν τὸ Λέχαιον· διὸ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐγένοντο αἱ πρῶται ἐπιχειρήσεις τῶν Κορινθίων οἵτινες ἔστειλαν πολλὰς ἀκμαίας ἀποικίας καὶ συνῴκησαν πολλὰς πόλεις εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τοὺς κόλπους τῆς παρὰ τὴν Ἰωνικὴν θάλασσαν ἠπείρου, ὡς ἐν μὲν τῇ Ἀκαρ-

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 62. β. 5, κ. 89 — Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Δώριον.
(2) Ὀμ. Ὀδ. Τ, ϛ. 172 κξ — Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 60 — Ἡρόδοτ. β. 7, κ. κ. 169-171. (3) Στράβ. β. 10, κ. 476. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 4.
(5) Παυσ: 'Αχ. κ. 3. (6) Πλουτ. Διάλογ. Μίνως. (7) Bimaris Ὁρατ. ᾠδ. 1, ϛ. 72 — Ὀβίδ. Μεταμ. 5. ϛ. 407. (8) Ὀμ. Ἰλ. Β. ϛ. 570.

νανίᾳ τὸ Σόλιον (1), τὴν Ἀλυζίαν, κατά τινα σπάνια νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης (2), τὸ Ἀνακτόριον ὡσαύτως κατά τινα νομίσματα (3) καὶ τὴν Ἡράκλειαν (4), ἐν δὲ τῇ Αἰτωλίᾳ τὸ Μολύκριον (5)· προσέτι δὲ τὴν τῇ Ἀκαρνανίᾳ προσήκουσαν νῆσον ἢ χερσόνησον Λευκαδίαν, κατὰ τὸν Σκύμνον καὶ κατὰ νομίσματα σωζόμενα (6). Καὶ ἡ Ἀμβρακία δὲ συνῳκίσθη τὸ πάλαι ὑπὸ Κορινθίων, ὡς καὶ ὁ Σκύμνος μαρτυρεῖ (7). Συνῴκισαν προσέτι οἱ Κορίνθιοι τὴν νῆσον Κέρκυραν, ὑπὸ τὸν Χερσικράτην ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βακχιαδῶν (8), καὶ ἡ Ἐπίδαμνος δὲ συνῳκίσθη ὑπὸ Κερκυραίων ὑπὸ ἀρχηγόν τινα Κορίνθιον (9).

Ὀνομασίαι καὶ ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος.

Συναπτομένων ἐν κεφαλαίῳ πάντων τῶν λεχθέντων περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐθνογραφικῶς θεωρουμένης, εὑρίσκομεν τὸ ἑξῆς ἀποτέλεσμα.

Α) Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους καὶ κατὰ τὴν στενωτάτην ἔννοιαν διὰ τῆς ὀνομασίας ἙΛΛΆΣ ἐσημαίνετο μόνον ἡ ἐν τῇ Φθιώτιδι πόλις Ἑλλὰς μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν μικρᾶς χώρας (10).

---

(1) Πολύαιν. Στρατ. 5, 31 — Θουκυδ. β, 3, κ. 98 — Ἴδε Ῥ. Ῥοχέτ Ἀποικ. Ἑλλ. Τ. 3, σ. 291. (2) Ἐν ταῖς νομισματικαῖς πλουσίαις συλλογαῖς τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Γαιτίγκης οὐχ εὕρηνται τοιαῦτα.

(3) Μιονέτ. 2. Ἀρ. 112 — Σουστιν. Περιγρ. σ. 160. Πιν. 4, 3.

(4) Κατὰ τὰ παρὰ τῷ Μιονέτῳ νομίσματα σ. 81. (5) Θουκυδ. β, 3. κ. 102 — Σκυλ. περιπλ. — Παυσ· Βοιωτ. κ. 31. (6) Σκύμν. Χῖος, στίχ. 464 — Μιονέτ. 3, 82, νόμισμα καλλίστης τέχνης ἐν Βερολίνῳ, ἀρχαιότατον. Βάγερ. 1, 448. (7) Σκύμν. Χῖος, ς. 452 κτλ. (8) Σχολ. Ἀπολλων. 4, ς. 1212 καὶ 1216 — Θουκυδ. β. 1, κ. 25. (9) Θουκυδ. αὐτ. (10) Δικαίαρχ. σ. 21, Ἐκδ. Χουδσον. Τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους

Β) Εἶτα τὸ μέγιστον μέρος τῆς Θεσσαλίας κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, δηλ. τῶν Δωριέων κατ' ἄρκτον, καὶ τῶν Αἰολέων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ μεσημβρίαν (1).

Γ) Εἶτα τὰ ἀνωτέρω συσσωματωθέντα μετὰ τῆς μεσαίας Ἑλλάδος διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν Ἰώνων εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ τῶν Αἰολέων εἰς τὴν Βοιωτίαν, Λοκρίδα, Φωκίδα, Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Αὕτη δὲ ἦν ἡ κυρίως, καὶ ἀντικειμένη τῇ Πελοποννήσῳ Ἑλλάς (2).

Δ) Εἶτα τὰ ἀνωτέρω συνενωθέντα μετὰ τῆς Πελοποννήσου διὰ τῆς κατακτήσεως ταύτης τῆς Χερσονήσου πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Αἰολέων, ὕστερον ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν μετὰ τῶν Πελοπιδῶν, καὶ τέλος ὑπὸ τῶν Δωριέων μετὰ τῶν Ἡρακλειδῶν.

Ε) Πάντα τὰ ἀνωτέρω προστιθεμένης καὶ τῆς Ἠπείρου (3), ὡς καὶ μέρος τῆς Ἰλλυρίας μέχρι τῆς Ἐπιδάμνου (κυρίως μετὰ τὴν κατάσχεσιν τῶν παραλίων ὑπὸ τῶν Κορινθιακῶν ἀποικιῶν), ἔτι δὲ καὶ τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν ἀποικιῶν τῶν Ἡρακλειδῶν (4).

ϛ) Ἑπόμενον ἦν καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου νὰ ἀποτελῶσι μέρος τῆς Ἑλλάδος ὡς οἰκισθεῖσαι κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἠπείρου, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ἐπὶ τῶν δυτικῶν αἰγιαλῶν τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας ἀποικίαι ἦταν ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ, οὐδὲ ἐδύναντο νὰ θεωρῶνται ὡς Ἑλληνικαί, ἂν καὶ κείμεναι πέραν τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ τὸ ὑπέρμετρον πλῆ-

---

«Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν» λεγομένην περὶ τὴν Δωδώνην, θεωρητέον οὐχὶ ὡς χώραν, καλουμένην οὕτω πραγματικῶς, ἀλλὰ μόνον ὡς ἀρχαιότατον κατοικητήριον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. (1) Ἴδε ἀνωτ. (2) Ἡ Πελοπόννησος οὐ συγκατετάττετο τῇ Ἑλλάδι, κατὰ τὸν Πλίνιον, Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 11.

(3) Ἴδε Διονύσ. Περιηγ. σ. 399. (4) Στράβ. β. 7, σ. 321.

[illegible] οἱ ἐπὶ τῇ προφάσει κυρίως τῆς εἰς τὴν [illegible] εἰσβολῆς τῶν Δωριέων συνέῤῥευσε τοσοῦτον [illegible] ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τούτους, ὥστε ἐφαίνετο ὡς [illegible] Ἑλλὰς νὰ ἐπέπεσεν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καταδείκνυσιν ἀρ- [illegible] πῶς καὶ αἱ ἀποικίαι αὗται ἐθνογραφικῶς θεωρούμεναι, κατετάχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ τὴν χώραν ταύτην *ἑτέραν Ἑλλάδα*, καὶ ὁ Ἀριστείδης κατατάττει τὴν Σμύρνην ἐν τῇ Ἑλλάδι (1)· τὴν Ἑλλάδα ταύτην αἰνίττεται καί τι ἐπὶ Κομμόδου νόμισμα, ἐν ᾧ αἱ Σάρδεις καλοῦνται ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ (2).

Ἕτεραι ὀνομασίαι τῆς Ἑλλάδος παραγόμεναι ἐκ τῶν οἰκησάντων αὐτὴν λαῶν.

Ἡ Ἀχαιῒς γαῖα, κατὰ τὸν Ὅμηρον (3). Αὕτη ἦν κυρίως ὡς καὶ ἡ Ἑλλὰς μικρόν τι μόνον μέρος τῆς μεσημβρινῆς Θεσσαλίας ἔνθα Ἀχαιὸς ὁ Ξούθου κατέστησε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ (4)· ἀλλὰ διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἐσημαίνετο ἔτι καὶ ἡ λοιπὴ Ἑλλὰς, καὶ κυρίως ἡ Πελοπόννησος, διότι ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀχαιοῦ ὁ Ἄρχανδρος καὶ ὁ Ἀρχιτέλης δι' ἐπικουρίας ἡγεμόνων ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Πέλοπος κατέσχον τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν διέμενον ἔτι οἱ Ἀχαιοὶ ἐν τῇ ἀκλονήτῳ κυριότητι τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, διότι ἀπὸ τῆς Σπάρτης, τῆς κυρίας ἕδρας αὐτῶν ἐξέτειναν ὡς λαοὶ τοῦ Μενελάου τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ πάντων ἐκείνων, ὅσους πνέων ἐκδίκησιν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, συνήγαγε κατὰ τῆς Τροίας·

---

(1) Ἀριστείδ. ἐν τῷ περὶ Σμύρνης λόγῳ. (2) Παρὰ τῷ Οὐέλλερ σ. 265.
(3) Ὁμ. Ἰλ. Α, ς. 254 — Ὀδ. Β, ς. 165-480. Ν, ς. 249. (4) Ὁμ. Ἰλ. Γ, ς. 75 — Ἰλ. Λ, ς. 769 — Ὀδ. Φ, ς. 107.

διὸ καὶ Παναχαιοὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλοῦνται (1) ἢ Πανέλληνες καὶ Ἀχαιοί (2). Καὶ Πανέλληνας μὲν ὀνομάζων ὁ ποιητὴς τοὺς Ἕλληνας, ἐννοεῖ πάντας τοὺς κατὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐπὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μέσης Ἑλλάδος ἐκτεταμένους· Ἀχαιοὺς δὲ λέγει μόνον τοὺς κατοίκους τῆς ὑπ' Ἀχαιῶν καὶ Πελοπιδῶν καθυποταγείσης Πελοποννήσου.

Ἄργος ἐκαλεῖτο κυρίως ἡ γνωστὴ ἐν Πελοποννήσῳ πόλις ὀνομασθεῖσα οὕτω, κατὰ τοὺς μυθογράφους, ἀπό τινος ἡγεμόνος ἐκ τοῦ γένους τῶν Πελασγῶν (3), καὶ ἐκ τοῦ Ἄργους τούτου συνῳκίσθησαν τὸ πρῶτον αἱ Μυκῆναι, ἡ καθέδρα τοῦ Ἀγαμέμνονος· ὅθεν καὶ ἡ Ἀργολὶς, ὡς καὶ ἡ Λακωνικὴ καὶ εἶτα πᾶσα ἡ φέρουσα προηγουμένως τὸ ὄνομα τῆς Ἀχαΐας γαίας ἐκλήθη ἤδη Ἄργος μετὰ τῆς ἐπωνυμίας Ἀχαϊκὸν, καὶ τέλος ἐπειδὴ ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀργείας πόλεως τῶν Μυκηνῶν συνηνώθησαν παρὰ τὴν Τροίαν πάντες οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς τῶν Δωριέων, καὶ ἐπειδὴ τὸ Ἄργος προεῖχε πασῶν τῶν τότε Ἑλληνικῶν πόλεων, ἐκλήθη Ἄργος καὶ ἁπαξάπασα ἡ Ἑλλὰς, ὡς καὶ ὁ Στράβων ὀρθῶς λέγει « Οἶμαι δ' ὅτι καὶ Πελασ-» γιώτας καὶ Δαναοὺς, ὥσπερ καὶ Ἀργείους ἡ δόξα τῆς πό-» λεως ταύτης (τοῦ Ἄργους), ἀπ' αὐτῆς καὶ τοὺς ἄλλους » Ἕλληνας καλεῖσθαι παρεσκεύασαν » (4).

Ἐξερευνήσαντες ἡμεῖς οὕτω τὰ ἐθνογραφικὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ δείξαντες ὁποῖα κύρια ἔθνη ᾤκησαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, διεξήλθομεν, νομίζομεν, τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐκ τῆς γνώσεως τῆς τῶν ἐθνῶν τούτων σχετικῆς πρὸς ἄλληλα

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 404 — Ἰλ. Κ, ς. 1 — Ἰλ. Ι, ς. 193 — Ἰλ. Τ, ς. 236 — Ὀδ. Α, ς. 239· (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 530. (3) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 1, 2. ἦν δὲ καὶ ἕτερον Ἄργος ἐν Φθιώτιδι τῆς Θεσσαλίας, Ἄργος Πελασγικὸν καλούμενον. (4) Στραβ. β. 8, κ. 372.

ἐνοικήσεως καὶ συναφείας οὐ μόνον διασαφίζονται πολλὰ χωρία τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ λοιπῶν κλασικῶν συγγραφέων κακῶς ἐννοηθέντα ἐξ ἀπειρίας, ἀλλὰ καὶ ἡ γεωγραφία καταλαμβάνει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ θέσιν ὡς ὀπαδὸς καὶ ἐνάμιλλος τῆς ἱστορίας.

Ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος θεωρουμένης ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν.

ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ.

Ἡ Ἑλλὰς μέχρι τῶν Ῥωμαίων οὐδέποτε ὑπέκειτο πραγματικῶς εἰς ἕνα καὶ μόνον κυριάρχην, καὶ οὐδέποτε ἑπομένως ἀπετέλει ἓν καὶ μόνον πολιτικὸν κράτος, ὥστε οὐδὲ λόγος δύναται νὰ προταθῇ περὶ πολιτικῆς συνενώσεως τῶν Ἑλλήνων πρὶν τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θρησκεία ἦν τὸ πάλαι στενώτατα συμπεπλεγμένη μετὰ τῆς πολιτικῆς, δύναμίς τις ἱεραρχικὴ ἀντικαθίστα τὸν δεσμὸν ὃν ἐν ἄλλαις χώραις συνάπτουσιν οἱ κοσμικοὶ ἡγεμόνες καὶ τὰ ἔθνη.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἱεραρχικοῦ τούτου κράτους ἵστατο ἐν Ἑλλάδι ὁ ὑπὸ τῆς Δωρικῆς φυλῆς κατ' ἐξοχὴν τιμώμενος Ἀπόλλων (1) οὗ ἡ κυρία ἑορτὴ παριστῶσα ἴσως τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου, ἐπανηγυρίζετο διὰ συναθροίσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων (2).

---

(1) Ἐξ οὗ καὶ ὁ Δῶρος ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀπολλόδ. β. 1, 7, 6. (2) Ἡ συνάθροισις τῶν Ἀμφικτυόνων, τῶν προμάχων τοῦ θεοῦ τῶν Δελφῶν ἐτελεῖτο κατὰ μὲν τὸ ἔαρ ἐν Δελφοῖς, κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον ἐν Θερμοπύλαις. Στράβ. β. 9. σ. 420.—Αἰσχίν. εἰς Κτησιφ. σ. 446.

Ἡ πρώτη ἐν Ἑλλάδι ἐμφάνισις τοῦ Ἀπόλλωνος τούτου ἐγένετο, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, τῆς παναρχαίας κατοικίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐπὶ Δευκαλίωνος. Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόλλων ἀπέκτεινε διὰ τῶν βελῶν αὐτοῦ τὸν Πυθῶνα· καὶ ἐκ τοῦ Δευκαλίωνος κατήγοντο αἱ ἐν Δελφοῖς οἰκογένειαι ἐξ ὧν ἐκληροῦντο οἱ πέντε πρώτιστοι ἱερεῖς τοῦ θεοῦ οἱ λεγόμενοι ὅσιοι (1)· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦν βραχεία ἡ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατὰ τὸν Παρνασσὸν διαμονὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, φαίνεται ὅτι καὶ ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τούτου μετέβη ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ εἰς τὸν Ὄλυμπον, τὴν δευτέραν κατοικίαν τῶν Δωριέων, ὡς καὶ ὁ Μύλλερ παρίστησιν ἄριστα (2) πῶς ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου, τῆς αἰωνίας ἕδρας τῶν θεῶν, καὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης τερπνῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν ἐπανῆλθεν αὖθις ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ πρῶτον εἰς Δελφούς, εἶτα εἰς Κρήτην, καὶ ἐκεῖθεν στείλας ὁ θεὸς ἀποικίας πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ πολιτικὴν ἐπιῤῥοὴν ἐθεμελίωσεν οὕτω ἐπὶ στερεῶν βάσεων· ᾠκοδόμησαν δὲ οἱ Ἀμφικτύονες ἐν Δελφοῖς ἀπὸ τῶν ἱερῶν χρημάτων καὶ τὸν μεταγενέστερον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν ἐπὶ τοῦ Παυσανίου σωζόμενον οὗ ἀρχιτέκτων ἐγένετο ὁ Κορίνθιος Σπίνθαρος (3)· ἔθεσαν δὲ καὶ ἀγῶνας ὕμνου, Πυθιάδας καλουμένους πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, ὧν ὁ Παυσανίας ἀριθμεῖ ἑξήκοντα ἐννέα· τὸ δὲ ἆθλον τῆς νίκης ἦν στέφανος δάφνης (4). Κατέστη δὲ ἐνταῦθα καὶ συνέδριον Ἑλλήνων κατὰ μέν τινας ὑπὸ Ἀμφικτύονος τοῦ Δευκαλίωνος, ἐξ οὗ καὶ οἱ συνελθόν-

---

(1) Πλουτάρχ. Ζητ. Ἑλλ. β. 9. σ. 380. ἐκδ. Χ. (2) Μύλλερ Δωριεῖς β. 2—'Απόλλων Τμ. 1. σ. 199. κξ. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 5. (4) Αὐτ. κ. 7.

τες ἐπεκλήθησαν Ἀμφικτύονες· κατὰ δὲ τὸν Ἀνδροτίωνα ἐν τῇ Ἀτθίδι συγγραφῇ τινὲς τῶν προσοικούντων ἤρχοντο εἰς Δελφοὺς συνεδρεύοντες καὶ ὠνομάσθησαν τὸ ἐξ ἀρχῆς Ἀμφικτύονες· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐξενίκησε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ τοῦ λοιποῦ. Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτύονος αὐτοῦ εἰς συνέδριον κοινὸν συναχθέντα γένη ἦσαν τὰ ἑξῆς = Ἴωνες, Δόλοπες, Θεσσαλοί, Αἰνιᾶνες, Μάγνητες, Μαλιεῖς, Φθιῶται, Δωριεῖς, Φωκεῖς, καὶ Λοκροὶ ὅμοροι τῇ Φωκίδι ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κνημίδι ἔνθα ὁ Ἀμφικτύων ἦρξε πρῶτος κατὰ τὸν Σκύμνον (1)· καταλαβόντων δὲ τῶν Φωκέων τὸ ἱερὸν, καὶ ὕστερον κατὰ τὸ δέκατον ἔτος λαβόντος πέρας τοῦ πολέμου, μετεβλήθησαν καὶ τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων· καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες ἠξιώθησαν νὰ τελῶσιν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας, οἱ δὲ Φωκεῖς ἕνεκα τοῦ τολμήματος, καὶ ἐκ τοῦ Δωρικοῦ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡς μετασχόντες τοῦ ἔργου ἐπαύσαντο τῆς Ἀμφικτυονίας· ἀγαγόντος δὲ τοῦ Βρέννου στρατὸν Γαλατῶν εἰς Δελφοὺς, οἱ Φωκεῖς ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας παρέσχοντο προθυμίαν εἰς τὸν πόλεμον· διὸ καὶ μετέσχον αὖθις τῆς Ἀμφικτυονίας καὶ ἀνέλαβον τὸ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀρχαῖον ἀξίωμα· ὁ δὲ βασιλεὺς Αὔγουστος ἠθέλησε νὰ μετέχωσι τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ οἱ Νικοπολῖται οἱ πρὸς τὸ Ἄκτιον, οἱ δὲ Μάγνητες καὶ οἱ Μαλιεῖς καὶ οἱ Αἰνιᾶνες καὶ οἱ Φθιῶται νὰ συντελῶσι τοῖς Θεσσαλοῖς· τὰς δὲ ψήφους τούτων καὶ τοῦ οὐκέτι ὑπάρχοντος γένους τῶν Δολόπων νὰ φέρωσιν οἱ Νικοπολῖται· ἦσαν δὲ τριάκοντα ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οἱ Ἀμφικτύονες· ἐκ μὲν Νικοπόλεως καὶ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, ἀπὸ ἑκάστης ἀνὰ δύο· ἐκ δὲ Βοιωτῶν, διότι καὶ οὗτοι ᾤκησαν τὰ ἀρχαιότερα τὴν

(1) Σκυμν. Χίος ϛ. 586—590.

Θεσσαλίαν καὶ ἐκαλοῦντο τότε Αἰολεῖς, καὶ ἐκ Φωκέων καὶ ἐκ Δελφῶν, παρ' ἑκάστων ἀνὰ δύο· εἷς δὲ ἐκ τῆς ἀρχαίας Δωρίδος· ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ Λοκροὶ οἵτε καλούμενοι Ὀζόλαι καὶ οἱ πέραν τῆς Εὐβοίας ἕνα ἑκάτεροι καὶ ἡ Εὔβοια δὲ ἔπεμπεν ἕνα· τῶν δὲ Πελοποννησίων ἐξ Ἄργους καὶ Σικυῶνος καὶ Κορίνθου μετὰ τῶν Μεγαρέων ἐπέμπετο εἷς, καὶ εἷς Ἀθηναῖος· καὶ αἱ μὲν πόλεις, αἱ Ἀθῆναι καὶ οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Νικόπολις ἀπέστελλον συνέδρους κατὰ πᾶσαν Ἀμφικτυονίαν· ἀφ' ἑκάστης δὲ πόλεως τῶν ἄλλων κατηλεγμένων ἐθνῶν ἀπεστέλλοντο ἀμοιβαδὸν καὶ κατὰ χρόνου περιόδους (1). Κατὰ τὸν Στράβωνα ὁ Ἀκρίσιος πρῶτος διέταξε τὰ κατὰ τοὺς Ἀμφικτύονας. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ὁ γεωγράφος οὗτος περὶ τῶν Ἀμφικτυόνων. « Τοιαύτης δὲ » τῆς εὐκαιρίας οὔσης τῆς περὶ τοὺς Δελφοὺς, συνῄεσάν » τε ῥαδίως ἐκεῖσε, μάλιστα δ' οἱ ἐγγύθεν· καὶ δὴ καὶ τὸ » Ἀμφικτυονικὸν σύστημα ἐκ τούτου συνετάχθη, περί τε » τῶν κοινῶν βουλευσόμενον, καὶ τοῦ ἱεροῦ τὴν ἐπιμέλειαν » ἕξον κοινοτέραν, ἅτε καὶ χρημάτων ἀποκειμένων πολλῶν « καὶ ἀναθημάτων φυλακῆς καὶ ἁγιστείας δεομένων με» γάλης. Τὰ πάλαι μὲν οὖν ἀγνοεῖται. Ἀκρίσιος δὲ τῶν » μνημονευομένων πρῶτος διατάξαι δοκεῖ τὰ περὶ τοὺς » Ἀμφικτύονας, καὶ πόλεις ἀφορίσαι τὰς μετασχούσας τοῦ » συνεδρίου, καὶ ψῆφον ἑκάστῃ δοῦναι, τῇ μὲν καθ' αὑτὴν » τῇ δὲ μεθ' ἑτέρας ἢ μετὰ πλειόνων· ἀποδεῖξαι δὲ καὶ τὰς » Ἀμφικτυονικὰς δίκας ὅσαι πόλεσι πρὸς πόλεις εἰσίν· ὕστε» ρον δ' ἄλλαι πλείους διατάξεις γεγόνασιν, ἕως κατελύθη » καὶ τοῦτο τὸ σύνταγμα, καθάπερ καὶ τὸ τῶν Ἀχαιῶν. » Αἱ μὲν οὖν πρῶται δώδεκα συνελθεῖν λέγονται πόλεις·

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 8.

» ἑκάστη δ' ἔπεμπε Πυλαγόραν, δὶς κατ' ἔτος οὔσης τῆς » συνόδου, ἔαρός τε καὶ μετοπώρου· ὕστερον δὲ καὶ πλείους » συνῆλθον πόλεις· τὴν δὲ σύνοδον Πυλαίαν ἐκάλουν, τὴν μὲν » ἐαρινὴν, τὴν δὲ μετοπωρινὴν, ἐπειδὴ ἐν Πύλαις συνή- » γοντο ἃς καὶ Θερμοπύλας καλοῦσιν. Ἔθυον δὲ τῇ Δήμητρι » οἱ Πυλαγόραι » (1). Ἦσαν δὲ καὶ κατὰ τὸν Αἰσχίνην ἔθνη δώδεκα τὰ μετέχοντα τοῦ ἱεροῦ. α) Θετταλοὶ, β) Βοιωτοὶ, (οὐ Θηβαῖοι μόνοι), γ) Δωριεῖς, δ) Ἴωνες, ε) Περραιβοὶ, ϛ) Μάγνητες, ζ) Λοκροὶ, η) Οἰταῖοι, θ) Φθιῶται, ι) Μαλιεῖς, ια) Φωκεῖς· τὸ δὲ ιβ) οὐ ἐπελάθοντο, φαίνεται, οἱ ἀντιγραφεῖς, ἦν ἀναμφιβόλως τὸ τῶν Δολόπων παρὰ τὴν Ξυνιάδα λίμνην κατὰ τὸ νότιον τῆς Θεσσαλίας, παρὰ τοὺς Μαλιεῖς καὶ τοὺς Αἰνιᾶνας (2). Ὁ δὲ ὅρκος ὃν ὤμνυον οἱ ἀρχαῖοι Ἀμφικτύονες ἦν ὁ ἑξῆς : « Μηδεμίαν πόλιν τῶν Ἀμφικτυονίδων ἀνά- » στατον ποιήσειν, μηθ' ὑδάτων ναματιαίων εἴρξειν, μητ' » ἐν πολέμῳ, μήτ' ἐν εἰρήνῃ. Ἐὰν δέ τις ταῦτα παραβῇ, » στρατεύσειν ἐπὶ τοῦτον καὶ τὰς πόλεις ἀναστήσειν· καὶ ἐάν » τις ἢ συλᾷ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἢ συνειδῇ τι, ἢ βουλεύσῃ τι κατὰ » τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, τιμωρήσειν καὶ ποδὶ καὶ χειρὶ καὶ φωνῇ » καὶ πάσῃ δυνάμει, καὶ προσῆν τῷ ὅρκῳ ἀρὰ ἰσχυρά » (3).

Ἕτεραι ὀνομασίαι καὶ πολιτικαὶ διαμορφώσεις τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ὄνομα Γραικοὶ, ὅπερ ἐν μὲν τῇ Ἑλλάδι αὐτῇ ἦν ἀσύνηθες, ἦν δὲ τὸ μόνον δι' οὗ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐγνωρίζετο ἡ Ἑλλὰς προῆλθεν ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ἔθνους, ὅπερ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γραικοὶ (4) ἦν ἐκ τῶν κυρίων

(1) Στράβ. β. 9. σ. 420. (2) Αἰσχίν. π. Παραπρεσβ. § 39. (3) Αἰσχίν. αὐτ. (4) Τότε μὲν Γραικοὶ, νῦν δὲ Ἕλληνες. Ἀριστοτ. Μετεωρολ. β. 1, κ. 14 — Μαρμ. Παρ. Γραγ. 1.

ἀρχεγόνων φυλῶν ἐξ ὧν συνέκειτο τὸ ὅλον τοῦ σώματος, ὅπερ ὕστερον ἀπὸ τοῦ Ἕλληνος ἐκλήθη Ἑλλὰς, ὡς καὶ τὰ συγκροτοῦντα αὐτὸ μέλη ὠνομάσθησαν Ἕλληνες.

Ἐκλήθη δὲ ἡ Ἑλλὰς καὶ Ἀχαΐα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὅτε καταλυθείσης τῆς Ἀχαϊκῆς ὁμοσπονδίας, κατέστη ἡ Ἑλλὰς ἐπαρχία Ῥωμαϊκή (1)· τότε διῃρέθη ἡ Ἑλληνικὴ χώρα εἰς δύο μέρη, ὧν ἕκαστον ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ Ῥωμαίου ἡγεμόνος κατὰ πρῶτον Πραίτορος, ὕστερον δὲ Προϋπάτου καλουμένου (2). Τὸ βόρειον μέρος ἦν ἡ Μακεδονία μεθ' ἧς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου συνηνώθη καὶ ἡ Θεσσαλία (3)· τὸ δὲ νότιον ἅπαν ἐκαλεῖτο διὰ γενικοῦ ὀνόματος Ἀχαΐα ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑπεροχῆς τῆς Ἀχαΐας, ἣν ἀντικατέστησεν ὕστερον ἡ κυριότης τῶν Ῥωμαίων (4). Προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ὁ Νέρων ἐχορήγησεν αὖθις εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τὴν νομιζομένην ἐλευθερίαν (5), καὶ ἴσως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγένετο ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερομένη ἀνανέωσις τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου (6). Ἀλλ' οἱ ἤδη διεφθαρμένοι Ἕλληνες ἀπομαθόντες τὴν ἐλευθερίαν, περιέπεσαν εἰς διχονοίας καὶ ἔριδας. Ὥστε ὁ Βεσπασιανὸς βιασθεὶς, ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χώραν νέας Ῥωμαϊκὰς ἀρχὰς καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐτήσιον φόρον (7). Τοιαύτη ἦν ἡ στάσις τῆς Ἑλλάδος, ὅτε ἔγραφεν ὁ Παυσανίας. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφασίσωμεν μετ' ἀκριβείας κατὰ τίνα τρόπον ἦν διῃρημένη· πιθανῶς ὁ Πτολεμαῖος, ὃς ἔγραψε σχεδὸν συγχρόνως τῷ Παυσανίᾳ, παρέχει ἡμῖν σκιαγραφίαν τινὰ

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 16 μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Κορίνθου ὑπὸ τοῦ Μομμίου. (2) Κικέρ. εἰς Πίσωνα. (3) Διόδ. Σικ. β. 16, κ. 37. (4) Παυσ. Ἀχ. κ. 16. (5) Παυσ. Ἀχ. κ. 17. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 8. (7) Παυσ. Ἀχ. κ. 17—Πλίν. Ἐπ. 28, 8.

ἀπὸ τοῦ βορ. δυτικοῦ πρὸς τὸ νοτ. ἀνατολικὸν καὶ καταντᾷ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου· τὰ κύρια ὄρη αὐτῆς εἰσὶ Πάρνης, Πεντελικὸν, Ὑμηττὸς, Λυκαβητὸς, Κορυδαλὸς, Αἰγάλεων, Ἀγχεσμὸς καὶ Βριλησσός· ποταμοὺς ἔχει δύο = τὸν Κηφισσὸν καὶ τὸν Εἰλισσὸν καὶ μικρὸν ῥύακα τὸν Ἠριδανόν· πεδία τὰ μέγιστα τρία = α) τὸ τῆς Ἐλευσῖνος ὃ κατὰ μὲν τὸ ἀνατολικὸν αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Θριάσιον πεδίον, κατὰ δὲ τὸ δυτικὸν Ῥαρίον ὃ πρῶτον πάντων ἐσπάρη καὶ προήγαγε καρποὺς, ὡς ἔλεγον, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ ἐλάμβανον τὰς οὐλὰς καὶ τὰ εἰς τὰς θυσίας πέμματα (1)· β) τὸ τῶν Ἀθηνῶν ὃ ἐλέγετο κατ' ἐξοχὴν τὸ Πεδίον καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ βορείου τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῶν Ἀχαρνῶν, καὶ γ) τὸ τῶν Μεσογαίων· ἐκτὸς τούτων εἰσὶ καὶ ἕτερα δύο μικρὰ μὲν ἀλλ' εὔφορα πεδία. = Τὸ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὸ τοῦ Ὠρωποῦ. — Τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς εἶναι ἐν γένει εὔκρατον, γλυκὺ καὶ ὑγιεινὸν, ἡ δὲ γῆ, πλὴν μικρῶν τινων ἐξαιρέσεων, λεπτὴ καὶ ὀλιγόκαρπος, ὡς καὶ ὁ Στράβων λέγει αὐτὴν παράλυπρον (2)· τὸ ἔλαιον, ὁ οἶνος καὶ τὸ μέλι ἦσαν τὰ μόνα δι' ἐξαγωγὴν προϊόντα τῆς Ἀττικῆς, ὁ δὲ σῖτος μόλις ἐξήρκει διὰ τὰ δύο τρίτα τῶν τότε κατοίκων αὐτῆς, διότι εἶχεν ἀνάγκην τριῶν ἑκατομμυρίων μεδίμνων σίτου (3), καὶ προῆγε μόνον δύο ἑκατομμύρια, τὸ δὲ λοιπὸν ἓν προσεπορίζετο ἀπὸ τῆς Εὐβοίας (4), τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου (5), τοῦ Βοσπόρου τῆς Θρᾴκης (6), τοῦ Πόντου (7), καὶ τῆς Σικελίας (8)· εἶχε μεταλλεῖα ἀργύρου εἰς Λαύριον, καὶ λατομεῖα

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 9. σ. 393. (3) Βοίκ. Πολιτ. Οἰκον. Τμ. 1, σ. 85. (4) Βοίκ. β. 3. σ. 87. (5) Θουκυδ. β. 7, κ. 28. 8, 4. (6) Λυσίας κατὰ Διογ. σ. 902. (7) Ἐπιγραφὴ παρὰ Βοικίῳ, Συλλογὴ ἐπιγραφῶν 1, σ. 146. (8) Δημοσθ. π. Στεφ. σ. 254.

λευκοῦ καλλίστου μαρμάρου εἰς τὸ Πεντελικὸν καὶ εἰς τὸν Ὑμηττόν. — Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν καθ' αὐτὸ Ἕλληνες καὶ αὐτόχθονες καὶ ἔλεγον ἑαυτοὺς τὸ ἀρχαιότερον ἔθνος τῆς οἰκουμένης καὶ τοσοῦτον ἀρχαίους ὅσον καὶ ἡ οἰκουμένη ὑπ' αὐτῶν γῆ (1) καὶ ἐθεωροῦντο ὡς σύγχρονοι τοῦ Ἡλίου (2)· ἦσαν δὲ τῷ ὄντι ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ δικαίως ἐνομίζοντο αὐτόχθονες, διότι ὡς κατοικοῦντες χώραν λεπτόγεων καὶ τραχεῖαν, οὐδέποτε ἐπορθήθησαν οὔτε ἐξελάθησαν ὑπ' οὐδενός, οὔτε ποτέ τις ἐπεθύμησε νὰ κυριεύσῃ τὴν γῆν αὐτῶν ἣν ᾤκουν ἀεὶ ἥσυχοι καὶ ἀνεπηρέαστοι (3)· ἐμίγησαν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τινες Πελασγοὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιρούς, καὶ συνῴκουν μετ' αὐτῶν μέχρι τινός, ἕως ὅτου παντάπασιν ἐξεβλήθησαν· κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν διεσπαρμένοι καὶ διῆγον ἐν κώμαις καὶ χωρίοις ὡς ἔτυχεν, ἄνευ τάξεως κοινωνικῆς ἢ κανονικῆς διοικήσεως· πρῶτος δὲ ὁ Κέκροψ συνῴκισεν αὐτοὺς εἰς δώδεκα πόλεις ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ Κεκροπία, Τετράπολις, Ἐπακρία, Δεκέλεια, Ἐλευσίς, Ἀφύδνα (ἢ Ἀφύδναι), Θόρικος, Βραύρων, Κύθηρος, Σφῆττος, Κηφισσία, Φάληρος (4). Ὁ δὲ Θησεὺς ἀντὶ τῶν δώδεκα κατέστησε μίαν καὶ μόνην πόλιν τὰς Ἀθήνας (5)· καὶ πρῶτον μὲν πάντες οἱ Ἀθηναῖοι διῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ Κέκροπος ἢ κατὰ τὸν Στράβωνα ὑπὸ τοῦ Ἴωνος εἰς τέσσαρας φυλὰς καὶ εἰς τέσσαρας βίους (ἐπαγγέλματα), εἰς γεωργούς, δημιουργούς, ἱεροποιούς, καὶ Φύλακας (6)· ὕστερον δὲ κατὰ τὴν νέαν διαίρεσιν τοῦ Κλεισθένους μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν ἐμερίσθησαν εἰς δέκα φυλὰς

(1) Λυκοῦργ· κατὰ Λεωκρ. σ. 144. (2) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 16.
(3) Μένανδ. Ῥητορ. (4) Στράβ. β. 8, σ. 333. (5) Στράβ. β. 9, σ. 397. (6) Στράβ. β. 8, σ. 383.

φερούσας τὰ ὀνόματα δέκα Ἀθηναίων ἡρώων (1) οἱ καὶ Ἐπώνυμοι ἐλέγοντο· ἦσαν δὲ οὗτοι α). Ἱπποθόων, β). Ἀντίοχος (υἱὸς Ἡρακλέους), γ). Αἴας (υἱὸς Τελαμῶνος), δ). Λεὼς (Ἀθηναῖος ὃς κατά τινα χρησμὸν παρέδωκε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ πρὸς κοινὴν σωτηρίαν), ε). Ἐρεχθεὺς, ς). Αἰγεὺς, ζ). Πανδίων, η). Οἰνεὺς (υἱὸς Πανδίωνος), θ). Ἀκάμας (υἱὸς Θησέως), ι). Κέκρωψ· μετὰ καιρὸν δὲ αὐξηθέντος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δήμων, καὶ τῶν Ἀθηναίων ταπεινωθέντων μέχρι κολακείας, συγκατηριθμήθησαν μεταξὺ τῶν Ἐπωνύμων ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Ἄτταλος καὶ τέλος ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ὁ Ἀδριανός (2)· ἐκτὸς δὲ τῆς γενικῆς διαιρέσεως εἰς φυλὰς, ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι μερικώτερον διῃρημένοι καὶ εἰς δήμους οἱ συνέκειντο ἐκ κωμοπόλεων μετὰ τῆς περιφερείας αὐτῶν καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἦν καταγεγραμμένος ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν· ὥστε μία φυλὴ περιελάμβανε πολλοὺς δήμους. Συνεποσοῦντο δὲ οἱ δῆμοι 170 ἢ κατ' ἄλλους 174 (3), ὧν 4 = οἱ Κεραμεῖς, Μελιτεῖς, Κολλυτεῖς καὶ Κυδαθηναιεῖς, περιείχοντο ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (4). Γενικώτερον δὲ πάλιν ἦσαν διῃρημένοι εἰς τρεῖς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας κλάσεις = εἰς Παραλίους, Πεδιαίους καὶ Διακρίους (ὀρεινούς)· καὶ οἱ μὲν Παράλιοι ᾤκουν τὴν Παραλίαν ἢ Πάραλον, τὸ μέρος δηλ: τῆς Ἀττικῆς τὸ καλούμενον οὕτω καὶ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ νοτίου ἄκρου τοῦ Ὑμηττοῦ εἰς τὰ παραθαλάσσια ἀφ' ἑνὸς μέρους τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ οὗ ἡ ἐπιφάνεια παρέχει ποικῖλον ἀνάμιγμα λόφων πετρωδῶν, φαράγκων στενῶν καὶ μικρῶν καθόδων πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τῆς

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 66. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 5. (3) Κρουσ. κ. 6. σ. 66. (4) Ἰδ. Ληκ. Δημ.

θαλάσσης (1)· ἡ παραλία, ὡς δεικνύεται ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (2), περιεῖχε πάντας τοὺς κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ ἀνατολικὸν δήμους τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ὑπωρειῶν τοῦ Πεντελικοῦ μέχρι τῶν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ὑμηττοῦ. Τὸ Σούνιον ἦν ὡς ἡ ἀκρόπολις πάσης τῆς ἐκτάσεως ταύτης, διὰ τὸ ἀξιόλογον τῆς θέσεως, ὡς καὶ διὰ τὰ δυνατὰ αὐτοῦ ὀχυρώματα. Ἐπὶ Σόλωνος ἐστασίασαν οἱ Παράλιοι πρὸς τοὺς Πεδιαίους, ἔχοντες ἀρχηγὸν Μεγακλῆν τὸν Ἀλκμαίωνος (3)· ἦσαν δὲ οἱ Παράλιοι τοῦ μέσου κόμματος τοῦ μεταξὺ δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας (4). — Οἱ δὲ Πεδιαῖοι ᾤκουν τὸν τόπον τῆς Ἀττικῆς τὸν λεγόμενον Μεσόγαια, δηλ: ἅπαν τὸ πεδινὸν μέρος τὸ κυματοειδῶς ἐκτεινόμενον κατὰ τὸ μεσόγαιον ἀπὸ τῶν λόφων τῆς Παραλίας μέχρι τῶν ὀρέων Ὑμηττοῦ καὶ Πεντελικοῦ· ἡ ὀνομασία αὕτη τῶν Μεσογαίων εὑρίσκεται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαιοτάτων διαιρέσεων τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐκ τῶν τριῶν τάξεων δηλ: τῶν Διακρίων, Παραλίων καὶ Πεδιαίων οἱ τελευταῖοι οὗτοι ᾤκουν τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἦσαν ὀλιγαρχικώτατοι (5)· κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Σόλωνος στάσιν μεταξὺ τῶν Παραλίων καὶ τῶν Πεδιαίων, ἀρχηγὸς τούτων τῶν δευτέρων ἦν Λυκοῦργος ὁ Ἀριστολαΐδου (6). (Μεσόγαια) ὀνομάζεται καὶ σήμερον ὁ τόπος οὗτος ὡς καὶ τὸ πάλαι ἢ δι' ἐλαφρᾶς τινος παραλλαγῆς κοινῶς Μεσόγια. — Οἱ δὲ Διάκριοι ἢ Διακρεῖς ᾤκουν τὴν Διάκριαν· ἐλέγετο δὲ οὕτως ἅπαν τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῆς Ἀττικῆς τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν νοτίων ὑπωρειῶν τοῦ

(1) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 51—Θουκυδ. β. 2. κ. 55, 56 — Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Πάραλος — Σχολιαστ. Εὐριπιδ. Ἱππόλ. ς. 85. (2) Θουκυδ. αὐτ. (3) Ἡροδοτ. αὐτ. (4) Πλούταρχ. Σολ. κ. 13. (5) Πλούταρχ. αὐτ. (6) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 59.

Πεντελικοῦ μέχρι τῶν βορείων ὁρίων τοῦ τόπου, καί, ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος, ἀπὸ τῆς Πάρνηθος μέχρι τοῦ Βραυρῶνος (1)· ὥστε πάντα τὰ ὀρεινὰ τὰ μεταξὺ τοῦ νοτ-ἀνατολικοῦ πέρατος τοῦ Πεντελικοῦ μέχρι τῆς Ὠρωπίας, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν παραθαλάσσια τῆς Ἀττικῆς περιελαμβάνοντο ἐν τῇ Διακρίᾳ ὀνομασθείσῃ οὕτω διὰ τὴν τραχύτητα καὶ τὸ πετρῶδες τοῦ τόπου ἐν ᾧ μόνη πεδιὰς ἦν ἡ τοῦ Μαραθῶνος· ἡ Διακρία ἂν καὶ εἰς ἄκρον ἀνώμαλος, δὲν εἶναι ὅλως ἄκαρπος, ἀλλ᾽ ἔχει πολλὰ ὀροπέδια, ὡς τὰ καλούμενα Φελλεῖς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων (2) ἃ κάτωθεν μὲν εἰσὶ πετρώδη, ἔχουσι δὲ ὀλίγην γῆν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν (3)· αἱ δύο ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῆς Διακρίας εἰσὶν ἡ μὲν κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ἐνεστῶτος χωρίου Γραμματικοῦ, ἡ δὲ κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Καλάμου· ἡ δευτέρα αὕτη ὀνομάζεται σήμερον Μαῦρον Ὄρος καὶ πίπτουσα εἰς τὴν γραμμὴν τῆς μεγάλης Βοιωτο-Ἀττικῆς ὀρεινῆς σειρᾶς, θεωρεῖται ὡς μέρος ἐκείνης, διότι χωρίζεται ἀπὸ τῆς Πάρνηθος μόνον διά τινος στενωποῦ, οὔσης μιᾶς τῶν ἐκ Βοιωτίας εἰς Ἀττικὴν φυσικῶν εἰσόδων, κατὰ νότον δὲ αὐτῆς ἔκειτο ὁ δῆμος τῆς Δεκελείας. Ὑπάρχει δὲ καὶ τρίτη χθαμαλοτέρα κορυφὴ τῆς Διακρίας μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ Ὠρωποῦ πρὸς νοτ-ἀνατολικωτέραν διεύθυνσιν καὶ ὀνομάζεται ἤδη (Καρακάξα). — Ἐκ τῶν τριῶν τάξεων, δηλ: τῶν Παραλίων, τῶν Πεδιαίων καὶ τῶν Διακρίων οἱ Διάκριοι ἦσαν δημοκρατικώτατοι (4). Ὅτε δὲ ἐπὶ Σόλωνος οἱ δύο

(1) Ἡσύχ. εἰς λ. Διακρεῖς — Ἴδε καὶ Ἡροδοτ. β. 1, κ. 59 — Σχολιαστ. Ἀριστοφ. εἰς Σφῆκ. ς. 1218 — Βοίκ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. β, 1, σ. 122.

(2) Ἁρποκρατ. εἰς λ. Φελλῆς — Ἰσαῖος — Κρατιν. Ὧραις — Ἀριστοφ. Νεφελ. ς. 71 — Ἡσύχ. εἰς λ. Φελλῆς — Ἀριστοφ. Ἀχαρν. ς. 273.

(3) Σουίδ. εἰς λ. Φελλῆς. (4) Πλουταρχ. Σόλ. κ. 13.

πρῶτοι ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους, ὁ Πεισίστρατος κηρυχθεὶς προστάτης τῶν Διακρίων ἢ Ὑπερακρίων, ἐγένετο κύριος τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῆς τυραννίδος (1).

Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρῶτον ἐβασιλεύθησαν ἀπὸ Ἀκταίωνος μέχρι Κόδρου· μετὰ δὲ τὸν Κόδρον κατέλυσαν τὴν βασιλείαν καὶ κατέστησαν ἄρχοντας ἰσοβίους, ὧν πρῶτος ἀνηγορεύθη Μέδων ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κόδρου· ἔπειτα δεκαετεῖς καὶ μετὰ ταῦτα ἐνιαυσίους, ἕως οὗ μετέστησαν τέλος εἰς δημοκρατίαν· καὶ διεκόπη μὲν αὕτη ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ οἳ ἥρπασαν τὴν ὑπερτάτην ἀρχήν, καὶ ὕστερον ὑπὸ τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τετρακοσίων, καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν τριάκοντα τυράννων τῶν ἐπιβληθέντων ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλ' ἀποκρούσαντες εὐκόλως αὐτούς, ἐφύλαξαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν τύπον τῆς δημοκρατίας μέχρι τῆς κυριότητος τῶν Ῥωμαίων (2), καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέτι μέχρι τῆς κατακτήσεως τῶν Ὀθωμανῶν (3). Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς, οἳ ἐκ τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῆς καλῆς διοικήσεως ὑπερμέτρως ἐπολλαπλασιάσθησαν, συνεποσοῦντο ἐπέκεινα τῶν 500,000 (4) ἐξ ὧν 135,000 ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ 365,000 δοῦλοι· κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως (Ὀλυμπ. 117, 4) γενομένην ἀπογραφὴν ἠριθμοῦντο 21,000 ἀστοί, 10,000 μέτοικοι καὶ 400,000 δοῦλοι (5). Ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν κατῴκουν τὴν πόλιν καὶ τοὺς λιμένας αὐτῆς, οἱ δὲ τὰς κωμοπόλεις τῶν δήμων, οἱ δὲ τοὺς ἀγρούς. Ἐκ δὲ τῶν κατοίκων τῶν δήμων ὅσοι ἦσαν ἐλεύθεροι ἐθεωροῦντο πολῖται τῶν Ἀθη-

(1) Ἡρόδοτος, β. 1, κ. 51. (2) Στράβ. β. 9. σ. 397. (3) Ἰδ. Ἀθῆναι πολ. (4) Βοίκ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. Τμ. 1. σ. 34. (5) Ἀθην. Δειπνοσ. ἐκ Κτησικλέους.

νῶν. — Τὰ εἰσοδήματα τοῦ κράτους ηὔξανον καὶ ἠλαττοῦντο κατὰ διαφόρους περιόδους. Ὁ Περικλῆς ἀποσιωπᾷ τοὺς ἀπὸ τῶν πλουσίων πολιτῶν καὶ τῶν κτηματιῶν εἰσπραττομένους φόρους καὶ ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς συνεισφορᾶς τῶν συμμάχων ἥ ἐπ' αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς 600 τάλαντα καὶ μετ' ὀλίγον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου εἰς 1300 (1), ὅπερ διὰ τὴν ὑπερβολὴν ἐκίνησεν εἰς ἀπόστασιν τοὺς συμμάχους· ὅταν δὲ ἐξέπεσε τὸ κράτος, ἡ ποσότης αὕτη βεβαίως ἠλαττώθη, ἀλλὰ δὲν ἐξέλειπεν ὁλοτελῶς, διότι νῆσοι τινὲς συνετέλουν ἔτι, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Θρᾳκικῶν μάλιστα παραθαλασσίων εἰσπραττόμενα πρότερον 130 τάλαντα κατήντησαν ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ πολέμου ἕως 400 (2)· αἱ ἀνάγκαι δὲ τοῦ τόπου αἳ ἀνέβησαν πολλάκις εἰς 6,000 ταλάντων ἐθεραπεύοντο διὰ τῶν ἔξωθεν λαμβανομένων χρημάτων καὶ διὰ τῶν ἐπιτοπίων προσόδων αἵτινες δὲν ἦσαν σταθερῶς ὡρισμέναι καὶ συνίσταντο κυρίως εἰς τὰ ἐκ τῶν μεταλλείων, τῶν λιμένων καὶ τῶν τελωνείων εἰσπραττόμενα· ἔγγειοι φόροι δὲν ὑπῆρχον, ἀλλὰ μόνον αἱ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν εἰσφοραὶ καὶ λειτουργίαι, ποτὲ μὲν πλείους, ποτὲ δὲ ἐλάσσους κατὰ τὸν καιρὸν, καὶ κατεβάλλοντο μόνον ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ τῶν κτηματιῶν· κατὰ τὸν Αἰσχίνην (3), ἡ Ἀττικὴ εἶχεν ἐτήσιον σταθερὸν εἰσόδημα 1,200 τάλαντα (7,200,000 δραχμῶν)· ὁ δὲ Ἀριστοφάνης (4) καθ' ὑπερβολικὴν ἴσως ἔκφρασιν λέγει ὅτι ὑπερέβαινε τὰς 2,000.

Ὁ Περσικὸς πόλεμος ἐλάμπρυνε καὶ ἐμεγάλυνε τοὺς Ἀθηναίους· τότε ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀποκτήσωσι ναυτικὸν οὗ ἐστεροῦντο πρότερον, καὶ ἐγένοντο βαθμηδὸν

---

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 13—Πλούταρχ. εἰς Ἀριστειδ. (2) Δημοσθ. Φιλιππικ. 4. (3) Αἰσχιν. λογ. π. παραπρεσβ. (4) Ἀριστοφ. Σφῆκες ς. 658,

θαλασσοκράτορες· τότε ἐπλούτησαν ἐκ τῶν λαφύρων, ἐκ τῶν μεταλλείων καὶ ἐκ τῆς ἔμφρονος πολιτικῆς αὐτῶν οἰκονομίας· τότε ἀφ' ἑνὸς μέρους ὁ πατριωτικὸς ζῆλος, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνάγκη τῆς περιστάσεως ταύτης ἀνέδειξαν τοὺς μεγάλους καὶ ἀθανάτους ἐκείνους ἄνδρας, τὸν Μιλτιάδην, τὸν Θεμιστοκλῆν, τὸν Ἀριστείδην, τὸν Κίμωνα, τὸν Περικλῆν, τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν Κόνωνα κτλ. Ἡ λαμπροτέρα ἐποχὴ τῆς Ἀττικῆς ἦν ἡ ἐπὶ Περικλέους ὅς καὶ εἰς τὸν λαὸν διὰ γοητευτικῆς ἐπιτηδειότητος καὶ διὰ μεγαλοπρεπῶν καταστημάτων εὐηρέστησε, καὶ τὸ ναυτικὸν εἰς 300 τριήρεις προήγαγε, καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον ἐπλούτισε καὶ παρέσχε νέαν ζωὴν καὶ ἀκμὴν εἰς ἅπαν τὸ κράτος· ἀλλ' ἔκτοτε ὁ ἥλιος τῶν Ἀθηναίων ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν· ὁ 27 ἔτη διαρκέσας Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ἡ φθορὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου εἰς Αἰγὸς Ποταμοὺς τῷ 404 π. χ. καὶ ἡ κατὰ Σικελίας ἐκστρατεία ἐξενεύρισαν καὶ κατέστησαν αὐτοὺς ὑποχειρίους τῶν Σπαρτιατῶν· ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα ὁ Μακεδονικὸς πόλεμος καὶ ἡ ὀλεθρία μάχη τῆς Χερωνείας· καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἂν καὶ ὁ Κάσσανδρος προσεφέρθη εὐμενῶς πρὸς αὐτούς, καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ διορισθεὶς Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς οὐ μόνον δὲν κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανώρθωσεν αὐτὴν (1), ἀπώλεσαν ὅμως τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐγένοντο ἕρμαιον παντὸς κατακτητοῦ, ὥστε ἐβιάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν Μιθριδάτην ὅς ἐπέβαλε τυράννους ἐπ' αὐτῶν, εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ εἰς τὸν Σύλλαν ὅς ἔθυσε καὶ ἀπώλεσεν, εἰς τοὺς Φράγκους καὶ τέλος εἰς τοὺς Ὀθωμανούς.

Ἀττική. Ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Βοιωτία συνάμα ἀποτελοῦσι

(1) Στράβ. β. 9. σ. 398.

σήμερον ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Ὁ νομὸς οὗτος κατὰ τοὺς ἀπογραφικοὺς πίνακας τοῦ ἔτους 1849 περιέχει 89,005 κατοίκους· διαιρεῖται δὲ ἡ Ἀττικὴ μόνη εἰς τρεῖς ἐπαρχίας = Ἀττικῆς, Αἰγίνης καὶ Μεγαρίδος.

ΟΡΗ.

ΠΑΡΝΗΣ. Ὑψοῦται τὸ ὄρος τοῦτο κατὰ τὸ βόρειον τῆς Ἀττικῆς· ἐκτεινόμενον δὲ μέχρι τοῦ πρὸς δυσμὰς Κιθαιρῶνος, καὶ ἑνούμενον μετ' αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς τὸ κυρίως προσάρκτιον ὅριον τῆς Ἀττικῆς, ὡς διαχωρίζον τὸ μέγιστον μέρος αὐτῆς ἀπὸ τῆς Βοιωτίας. Ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τοῦ Θριασίου πεδίου πρὸς βοῤῥᾶν τῆς Ἐλευσῖνος (1), ὡς ἔτι καὶ πρὸς βοῤῥᾶν τῶν Ἀχαρνῶν (2), περατοῦται παρὰ τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ὠρωποῦ (3), καὶ τὸ βόρειον τῆς Ῥαμνοῦντος διὰ σειρᾶς βράχων τραχέων. Ἡ Πάρνης εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Κιθαιρῶνος, καὶ ὡς ἐκεῖνος δρυμώδης, καὶ περιεῖχε ποτὲ, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἀγριοχοίρους καὶ ἄρκτους. Ἦν δὲ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος Ζεὺς Παρνήθιος χαλκοῦς, καὶ βωμὸς Διὸς Σημαλέου καὶ βωμὸς ἐφ' οὗ ἔθυον ποτὲ μὲν εἰς τὸν Ὄμβριον ποτὲ δὲ εἰς τὸν Ἀπήμιον Δία (4). Ἡ Πάρνης διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς κατέστη πολλάκις περιμάχητος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων· μέρη τινὰ δὲ αὐτῆς ἦσαν ὠχυρωμένα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἡ Δεκέλεια, ἡ Φυλὴ, τὸ Ἅρμα, τὸ Πάνακτον καὶ τὸ Λειψύδριον. Τὸ δὲ ὄρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶχε δύο διεξόδους, τὴν ἐκ Δεκελείας κατὰ δεξιὰν τῆς ὑψηλοτάτης

---

(1) Ξενοφ. Ἱππολυτ. ς. 5. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 23. (3) Θουκυδ. β. 4, κ. 96. (4) Παυσ. Ἀττικ. κ. 32.

τῶν κορυφῶν, καὶ τὴν διὰ τῆς Φυλῆς κατ' ἀριστερὰν τῆς αὐτῆς.

Πάρνης, κοιν. Νουζᾶς· ἡ πρώτη τῶν δύο διεξόδων διατέμνουσα ὑπεράνω τῆς Δεκελείας (Τατοΐου) τὴν ῥίζαν τῆς Πάρνηθος ἣ συνενοῦται μετὰ τοῦ Διακρίου ὄρους, διέρχεται ἐκεῖθεν παρὰ τὴν μεμονωμένην μονὴν τοῦ Ἁγ. Μερκουρίου καὶ καταπίπτει παρὰ τὸ Μπουγιάτι ἐν τῷ Βοιωτικῷ πεδίῳ. ἀπὸ δὲ τοῦ Μπουγιατίου ἐξέρχονται αἱ ἑξῆς ὁδοὶ ἄγουσαι· α) δυτικῶς διὰ τῆς βορείου ὑπωρείας τῆς Πάρνηθος πρὸς τὴν ὑψηλὴν φάραγκα τοῦ Σαλεσίου, πρὸς τὸ στόμα δηλαδὴ τῆς στενωποῦ τῆς Φυλῆς· ϐ) βορ-δυτικῶς πρὸς τὴν Γριμάδαν, τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Τανάγρας κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀσωποῦ, καὶ ἐκεῖθεν διασχίζεται ἄλλη ὁδὸς πρὸς τὰς Θήϐας καὶ πρὸς τὴν Χαλκίδα· γ) ἔτι βορειότερον πρὸς τὴν Ἰνίαν καὶ τὸ Σκιματάριον λοξῶς διὰ τοῦ Ἀσωποῦ, παρὰ τὴν ἀνωτέρω εἰρημένην φάραγκα περατουμένην κάτωθεν τοῦ Ὠρωποῦ· δ) κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὴν παραλίαν παρὰ τὸ Δήλιον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Αὐλίδα καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ ε) λοξῶς διὰ τοῦ ὑψώματος τοῦ ὑπεράνω τοῦ Ἀσωποῦ πρὸς τὸν Ὠρωπὸν ἐν ἀποστάσει 1 1/2 ὥρας. — Κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος διὰ τῆς στενωποῦ τῆς Φυλῆς ἀνάϐασιν τὸ πρῶτον ἀπαντώμενον, ὅπερ καὶ τὸ μέγιστον τῆς Ἀττικῆς χωρίον εἶναι ἡ Χασά· μικρὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς ἑνοῦται μετὰ τῆς ἐξ Ἐλευσῖνος ὁδοῦ ἥτις ἀνέρχεται διὰ κοιλάδος ῥύακος τινὸς πηγάζοντος παρὰ τὴν Φυλὴν καὶ ἐκδιδόντος εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσῖνος, παρὰ τοὺς ἁλατώδεις ὀχετούς, δηλ. τοὺς ἀρχαίους Ῥειτούς. Ἀπώτερον ὑπεράνω τῆς Χασᾶς σώζονται τὰ πρῶτα ἀξιοπαρατήρητα ἴχνη τῆς μεγάλης ἐπιμελείας δι' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι ὠχύρωσαν ποτὲ τὴν στενωπὸν ταύτην·

εἰσὶ δὲ αὐτὰ θεμέλια πύργου παρὰ τὴν εἴσοδον ὁδοῦ ἀγούσης κατὰ δεξιὰν εἰς τὴν μονὴν τῆς Αγ. Τριάδος καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Τατόϊ, κατὰ τὸ στόμιον τῆς ἀνατολικῆς στενωποῦ. Ἔτι δὲ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀπὸ τῆς Φυλῆς ἀπαντῶνται θεμέλια ἄλλου πύργου κατασκευασθέντος καὶ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς φύλαξιν τοῦ στενοῦ (1). — Ὁ Δοδουὲλλ ἀναβὰς τὴν Πάρνηθα ἐν διαστήματι τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς Χασᾶς, εὗρε τὸ Νυμφαῖον ὅπερ εἶναι φυσικὸν σπήλαιον περιέχον σταλακτίτας καὶ θυρώματα διὰ τὰ ἀναθήματα, καὶ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι (2). Εὗρε προσέτι ὁ Δοδουὲλλ καὶ πολλὰς πλάκας λίθου ἐχούσας ἐπιγραφάς, καὶ μίαν χαλκῆν ἧς τὰ γράμματα ἦσαν ἐξηλειμένα ἐκ τῶν καταπιπτουσῶν σταγόνων (3). Ἐσχάτως εὑρέθη ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀνάγλυφον, ἀνάθημα εἰς τὰς Νύμφας.

ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΝ. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ δήμου Πεντέλης κειμένου κατὰ τὰς δυτικὰς αὐτοῦ ὑπωρείας. Ἀρχόμενον δὲ ὀλίγον κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Δεκελείας, ἐκτείνεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Μαραθῶνος μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἦν περίφημον τὸ ὄρος τοῦτο ἐν παντὶ καιρῷ διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ καλλίστου αὐτοῦ μαρμάρου (4). Αἱ ἀξιολογώτεραι οἰκοδομαὶ τῶν Ἀθηνῶν ὡς καὶ τὰ κάλλιστα ἀγάλματα κατεσκευάζοντο ὑπὸ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους ἐκ Πεντελησίου λίθου (5). Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐξεκένωσεν ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, τὸ πλεῖστον τῆς λιθοτομίας τοῦ Πεντελικοῦ εἰς τὴν οἰκο-

---

(1) Αἰκ. Δημ. σ. 127—129. (2) Ἁρποκρατ. φυλή — Αἰλιαν. Καλλιπ. πρὸ Κτήμονα. (3) Κρουσ. Τ. Β'. κ. 6, σ. 8. Ἀττική. (4) Στράβ. β. 9, σ. 399. — Παυσ. Ἀττικ. κ. 32. (5) Παυσ. Ἀχ. κ. 23, 25, 26, κξ.

δομὴν τοῦ παρὰ τὸν Εἰλισσὸν σταδίου (1). Ὁ Πεντελήσιος λίθος ὠνομάζετο καὶ Ἀκτίτης λίθος, διότι μόνον ἐν τῇ Ἀττικῇ τῇ πρότερον καλουμένῃ Ἀκτῇ εὑρίσκετο ὁ τοιοῦτος (2). Ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ἦν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς (3). Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως καὶ ἀπορίας ὅτι τοῦτο τὸ ὄρος τὸ τοσοῦτον πολύτιμον, ὡς περιέχον ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ τὴν κυρίαν πηγὴν τοῦ πλούτου τῆς Ἀττικῆς καὶ ὡς μόνον κατακοσμῆσαν καὶ λαμπρύναν τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἀποικίας αὐτῆς διὰ τῶν ἐκ τοῦ ἐξαισίου αὐτοῦ μαρμάρου κατασκευασθέντων τοσούτων ναῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ παμπόλλων δημοσίων οἰκοδομῶν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρεται ὡς ὄρος ἰδιαίτερον τῆς Ἀττικῆς εἰμὴ μόνον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (4). Ὁ Ξενοφῶν ὁμιλῶν περὶ τοῦ μαρμάρου τῶν Ἀθηνῶν ὃ θεωρεῖ ὡς πολυτιμώτερον παντὸς ἄλλου πλούτου καὶ τοῦ σίτου αὐτοῦ, δὲν ὀνομάζει τὸ ὄρος (5). Ὁ Στάτιος λέγει περὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀττικῆς ὡς ἐφεξῆς.

Dives at Egaleos nemorum, Parnesque benignus
Vitibus, et pingui melior hycabettos oliva
Venit atrox ilens et olentis arator Hymetti (6).

Ὁ Πλίνιος ἀπαριθμεῖ τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς οὕτω.

Montes = Brilefsus, Aegialeus, lcarius, Hymettus, Lycabettus, καὶ ἀποσιωπᾷ τὸ Πεντελικόν· καὶ ὁ Στράβων ὡσαύτως λέγει «Τῶν δ' ὀρῶν ἃ ἐν ὀνόματι μάλιστα ἐστὶν ὅ,τε Ὑμηττὸς καὶ Βριλησσὸς καὶ Λυκαβηττὸς, ἔτι δὲ Πάρνης καὶ Κορυδαλὸς» (7). Προσεπιφέρει δὲ ὁ

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. (2) Στέφ. Βυζ. Ἀκτὴ — Ἡσύχ. Ἀκταία
(3) Παυσ. 'Αττ. κ. 32. (4) Παυσ. αὐτ. (5) Ξενοφ. περὶ Προσόδων.
(6) Στάτ. Θηβ. 12, ς. 621 κξ. (7) Στράβ. β. 9, σ. 399.

αὐτὸς «Μαρμάρου δ' ἐστὶ τῆς τε Ὑμηττείας καὶ τῆς Πεντελικῆς κάλλιστα μέταλλα πλησίον τῆς πόλεως» (1). Ὥστε βλέπομεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι οἱ ἀναφέροντες τὰ μάρμαρα δὲν ὀνομάζουσι κυρίως τὸ ὄρος, καὶ ὅτι οἱ ἀπαριθμοῦντες τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς δὲν συγκατατάττουσι μετ' αὐτῶν καὶ τὸ Πεντελικόν. ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι τὸ Πεντελικὸν ἦν οὐχὶ ἰδιαίτερον ὄρος, ἀλλ' ἓν τῶν ἄλλων ὀρέων ἔχον καὶ τὸ διπλοῦν αὐτὸ ὄνομα ἢ μᾶλλον τὴν ἐπωνυμίαν αὐτὴν προελθοῦσαν ἐκ τοῦ παρακειμένου δήμου Πεντέλης. Φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι ὁ Βριλησσὸς ἦν τὸ ὄρος ὅπερ ὠνομάζετο ἐνταῦτῷ καὶ Πεντελικόν. Στηρίζεται δὲ ἡ πιθανότης αὕτη εἰς τὰ ἑξῆς = α) ὁ Παυσανίας ὃς μόνος ὀνομάζει τὸ Πεντελικὸν ὡς ὄρος τῆς Ἀττικῆς ἀποσιωπᾷ ὅλως τὸν Βριλησσόν· ὅσοι δὲ ἀναφέρουσι τὸν Βριλησσὸν ἀποσιωπῶσι τὸ Πεντελικόν. ϐ) Ὁ Θεόφραστος λέγει «Ἐπὶ Πλειάδι δυομένῃ ἐὰν λάμψῃ κατὰ Πάρνηθα καὶ » Βριληττὸν καὶ Ὑμηττὸν, ἐὰν μὲν ἅπαντα καταλήψῃ, μέ» γαν χειμῶνα σημαίνει, ἐὰν δὲ τὰ δύο ἐλάττω, ἐὰν δὲ » Πάρνηθα μόνον, εὐδιεινὸν» (2). Ἀναμφίϐολον εἶναι ὅτι ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὰς κορυφὰς τῶν τριῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων τῶν περικυκλούντων τὸ πεδίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ περικλειόντων ἱκανὸν μέρος τοῦ ὁρίζοντος ἐν οὐ μεγάλῃ ἀποστάσει. Ἀπίθανον ἑπομένως εἶναι νὰ παρέλειπε τὸ μᾶλλον τῶν ἄλλων σύνοπτον Πεντελικὸν ὄρος, ἢ ἀντ' αὐτοῦ νὰ κατέταξε μεταξὺ τῶν ὑψικορυφοτέρων ὀρέων ἄλλο ὑποδεέστερον. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιϐολία, καθίσταται βέϐαιον ὅτι ὁ Βριλησσὸς καὶ οὐδὲν ἕτερον ὄρος εἶναι τὸ Πεντελικόν.

---

(1) Στράϐ. αὐτ. (2) Θεοφρ. κ. Ο, σ. 715.

γ) ὁ Θουκυδίδης λέγει: « Οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ » ἐπεξήεσαν αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν » Ἀχαρνῶν, ἐδῄουν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους τῶν μεταξὺ » Πάρνηθος καὶ Βριλησσοῦ ὄρους . . . οἱ δὲ Πελοποννήσιοι » χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσον εἶχον τὰ ἐπι- » τήδεια, ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν, οὐχ ᾗπερ ἐσέβαλον. » Παριόντες δὲ Ὠρωπὸν, τὴν γῆν τὴν Πειραϊκὴν καλουμένην, » ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδῄωσαν » (1). Εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας ὅτι ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζων ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ Βριλησσὸν, οὐδὲν ἕτερον ὄρος ἐννοεῖ εἰμὴ τὸ γνωστὸν καὶ ἤδη διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ Πεντελικόν (2).

Πεντελικόν· κοιν. Πεντέλη καὶ Μεντέλη.

ΥΜΗΤΤΟΣ, τὸ ὄρος τοῦτο καθιστᾷ τὸ νοτ-δυτικώτατον μέρος τῆς μεγάλης σειρᾶς τῶν ὀρέων ἢ διερχομένη διὰ μέσου τῆς Ἀττικῆς διὰ λοξῆς γραμμῆς, ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστυπαλαίας· κεῖται πλησιέστατα τῶν Ἀθηνῶν κατ' ἀνατολὰς, καὶ κατὰ τῆς πρόποδος αὐτοῦ ᾤκησαν τὸ πάλαι οἱ Πελασγοὶ (3). Περιέχει ὁ Ὑμηττὸς κάλλιστα λατομεῖα μαρμάρου ὡς καὶ τὸ Πεντελικὸν (4). Καὶ ἐτιμᾶτο μεγάλως παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ Ὑμήττειον μάρμαρον. Πρῶτος ὁ Λ. Κράσσος ἤγαγεν ἐξ αὐτοῦ εἰς Ῥώμην καὶ ἐκόσμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διὰ ἓξ τοιούτων μαρμαρίνων κιόνων (5). Λατομεῖα περιέχοντα κυανόχρουν μάρμαρον εἰσὶ πρὸς τὸ νότιον τῶν Ἀθηνῶν ἀπέχοντα τῆς πόλεως 22 λεπτὰ, κατὰ θέσιν τὴν τανῦν καλουμένην *Καρυές* (6). Τὸ δὲ βό-

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 23. (2) Ἰδ. Λήκ. σημ. σ. 4, 5. (3) Ἡροδοτ. β. 6, κ. 137· (4) Στράβ. β. 0. σ. 300. (5) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. β. 17, 1, σ. 36, 3. (6) Γκέλλ. σελ· 91 — Ορατ. 2, 18, ς· 3.

Ξέρξης πρὸς ἔποψιν τῆς μάχης « κατήμενος ὑπὸ τῷ οὔρεϊ » τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος τὸ καλέεται Αἰγάλεως » (1). Καὶ αὕτη μὲν ἦν ἡ γενικὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους· μερικώτερον δὲ διῃρεῖτο εἰς τρία· καὶ τὸ μὲν νοτιώτατον, τὸ καθῆκον μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος ἐκαλεῖτο κυρίως Αἰγάλεων, τὸ δὲ μέσον, τὸ πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσῖνος ἐλέγετο Κορυδαλλός, τὸ δὲ βορειότατον οὗ πάροδος ἦγεν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸ τῆς Ἐλευσῖνος ὠνομάζετο Ποικίλον. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τοῦ Κορυδαλλοῦ καὶ τοῦ Ποικίλου κατ' ἀριστερὰν ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Πυθίου (Πύθιον) καὶ δυτικώτερον αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν ἕτερος ναὸς Ἀφροδίτης Φίλης. (ἰδ. Θρία; δημ.)

* *Βουνὸν τοῦ Δαφνίου* λέγεται κυρίως σήμερον τὸ μέρος τοῦ ὄρους τούτου τὸ καλούμενον τὸ πάλαι Ποικίλον.

ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ, μέρος τοῦ Αἰγαλέου ὄρους τὸ πρὸς τὸ βορ-ανατολικὸν ὑπερκείμενον τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἐλευσινίου κόλπου· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ποτὲ δῆμος Κορυδαλλός, καὶ οἱ δημόται Κορυδαλλεῖς, φυλῆς Ἱπποθοωντίδος· κατὰ τὸ νότιον τοῦ ὄρους ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος ἦν ὁ λιμὴν τῶν Φώρων (2).

* *Σκαραμαγκᾶς*. Κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ μέρους τοῦ Αἰγαλέου ὄρους τοῦ κειμένου πρὸς τὸ νότιον τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ ἢ τοῦ στενοῦ τοῦ Δαφνίου σώζονται ἀξιόλογα λείψανα δήμου παρὰ τὴν εἴσοδον ἑτέρου στενοῦ ἄγοντος διὰ τοῦ εἰρημένου ὄρους εἰς τὸ μετόχιον τὸ λεγόμενον τοῦ Σκαραμαγκᾶ, καὶ συνιστάμενον εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας καλύβας ἐπὶ χερσονήσου κειμένης κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ κόλπου

---

(1) Ἡροδοτ. Β. 8. 90. (2) Στράϐ. Β. 9. σ. 395. Ἰδ. καὶ Λικ. Δημ. Ἀττ.

τῆς Ἐλευσῖνος. Τὰ λείψανα ταῦτα εἰσὶν, ὡς φαίνεται, τὰ τοῦ δήμου τῶν Κορυδαλέων. Ὀλίγον ἀπώτερον ἐπὶ τοῦ στενοῦ εἰσὶ προσέτι λείψανα Ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος ἀνήκοντος βεβαίως εἰς τὸν εἰρημένον δῆμον καὶ χρησιμεύοντος εἰς παραφύλαξιν πάσης ἀπὸ Ἐλευσῖνος εἰς Ἀθήνας ἐνδεχομένης προσβάσεως (1).

ΑΓΧΕΣΜΌΣ ἢ ΑΓΧΕΣΜΟΣ, ὄρος μικρὸν πλησίον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικόν· ἦν ἐπ' αὐτοῦ ἄγαλμα Διὸς Ἀγχεσμίου (2).

* *Ἄγχεσμος*. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς κεῖται ἐκκλησίδιον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου.

ΒΡΙΛΗΣΣΌΣ. Ἡ θέσις τοῦ ὄρους τούτου ἀμφιβάλλεται. Τὸ ὄνομα μόνον αὐτοῦ εὑρίσκεται παρὰ τῷ Στράβωνι (3)· ὑπὸ δὲ τοῦ Παυσανίου οὐδὲν ἀναφέρεται· δύο μόνον πηγαὶ παρέχουσι τὴν πιθανὴν ἰδέαν τῆς θέσεως αὐτοῦ· *α*) ὁ Θουκυδίδης ὅς λέγει ὅτι κεῖται ἀπέναντι τῆς Πάρνηθος παρὰ τὰς Ἀχαρνάς (4), καὶ *β*) ὁ σχολιαστὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου δς τίθησιν ἐπὶ τοῦ Βριλησσοῦ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ὠρειθείας συμβᾶσαν κατὰ τὸν παρὰ τὰς Ἀθήνας Εἰλισσὸν (5), ἐξ ὧν εἰκάζουσιν οἱ νεώτεροι μετὰ πιθανότητος ὅτι Βριλησσὸς εἶναι τὰ σήμερον λεγόμενα

* *Τουρκοβούνια* (6) ἃ κεῖνται κατὰ τὰ Πατίσια καὶ εἰσὶ μέρος τοῦ Πεντελικοῦ, καὶ ὅτι Βριλησσὸς καὶ Πεντελικὸν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄρος (7).

ΚΈΡΑΤΑ, δύο ὄρη ἢ μᾶλλον ἓν ὄρος δικόρυφον ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Κέρατα, πρὸς δυσμὰς τῆς Ἐλευσῖνος, κατὰ

(1) Λήκ. αὐτ. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 37. (3) Στράβ. β. 9, σ. 399. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 23. (5) Σχολιάστ. Ἀπολλ. Ῥόδ. 1, 212. (6) Κρουσ. κ. 6, σ. 26. (7) Ἴδ. Πεντελικὸν ὄρος.

τὴν ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος παραλίαν, καθιστῶν τὸ ὅριον μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος (1). Τὰ ὄρη ταῦτα δὲν εἶναι ὑψηλά· ὁ Διόδωρος λέγει αὐτὰ λόφους. = « Πρὸς τοῖς » λόφοις τοῖς Κέρασι καλουμένοις » (2).

* *Κανδίλι.*

ΛΑΥΡΙΟΝ, κεῖται πλησιέστατα τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου πρὸς δυσμὰς καὶ περιέχει τὰ δι' ἐκείνους τοὺς καιροὺς πλούσια καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα μοναδικὰ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου (3) ἃ καὶ πραγματικῶς δὲν ἦσαν εὐκαταφρόνητα, διότι ἐκ τοῦ καθαροῦ αὐτῶν εἰσοδήματος διενέμοντο δέκα δραχμαὶ κατ' ἔτος εἰς ἕκαστον πολίτην τῶν Ἀθηνῶν, καὶ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ξέρξου ἐξ αὐτοῦ τοῦ εἰσοδήματος κατεσκεύασαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ στόλον ἐκ 200 τριήρεων (4)· κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ἡ ἐκ τῶν μεταλλείων τούτων ἐτήσιος πρόσοδος ἦν 100 ταλάντων (5)· ὥστε ἦσαν ἀξιόλογα κατ' ἀρχὰς τὰ ἀργύρεια ταῦτα, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἠλαττώθησαν καὶ τέλος ἐξηντλήθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Στράβωνος οὐδὲ ὑπῆρχον πλέον, καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἀναχωνεύοντες τὴν παλαιὰν σκωρίαν, εὕρισκον ἔτι ἐξ αὐτῆς ἀποκαθαιρόμενον ἀργύριον (6). Τὰ μεταλλεῖα ταῦτα ἐξετείνοντο ἐξ ἀποστάσεως 2 μιλίων ἀπὸ τῆς νοτίας παραλίας μέχρι τοῦ πρὸς βοῤῥᾶν Θορίκου. Ἐν τοῖς ἀργυρείοις τούτοις εἰργάζοντο κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Ἀθηνῶν 20,000 ἀνθρώπων (7).

* *Λαύριον.*

ΙΚΑΡΙΟΣ, κατὰ τὸ νότιον μέρος τῆς Διακρίας, παρὰ τὸν Μαραθώνιον κύκλον· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν δῆμος Ἰκαρία·

(1) Στράβ. β. 9, σ. 395. (2) Διόδ. Σικ. β. 13, κ. 65. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 1. (4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 144. (5) Ξενοφ. περὶ πόρων κ. 4. (6) Στράβ. β. 9. σ. 339. (7) Βοίκ. Πολιτ. Οἰκονομ. Ἀθην. σ. 12.

ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα τὸ ὄρος ὡς καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ Ἰκαρίου τοῦ φονευθέντος ἐν τῷ δρυμῶνι τοῦ Μαραθῶνος (1).

* Ὁ εἰρημένος δρυμὼν τοῦ Μαραθῶνος κατακαλύπτει ἔτι καὶ νῦν τὰ ὄρη Ἀφορισμὸν καὶ Ἀργαλίκι, καὶ ἐκτεινόμενος μέχρι πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ μέχρι τῶν Μεσογαίων, εἶναι μετὰ τὸν τῆς Πάρνηθος ὁ μᾶλλον ἐκτεταμένος δρυμὼν πάσης τῆς Ἀττικῆς· τὸ Ἀργαλίκι, ὡς κεχωρισμένη κορυφὴ τοῦ Βριλησσοῦ, εἶναι ὡς φαίνεται, τὸ ὄρος ὁ Ἰκάριος.

ΠΑΝΟΣ ὈΡΟΣ, ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος, καὶ σπήλαιον ἐν αὐτῷ ἀξιοθέατον (2).

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ἈΜΦΙΆΛΗ, κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Σαλαμῖνος, κάτωθεν λατομείου ὑπερκειμένου καὶ πρὸς τὸ βόρειον τοῦ μικροῦ λιμένος τῶν Φώρων· πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰσὶ δύο νησίδες πλησίον ἀλλήλων Φαρμακοῦσαι καλούμεναι. Ἐν τῇ μείζονι αὐτῶν ἦν κατὰ τὸν Στράβωνα ὁ τάφος τῆς Κίρκης (3).

* *Σκαραμαγκᾶς*, κατὰ τὸν Λήκιον, αἱ δὲ δύο νησίδες αἱ Φαρμακοῦσαι λέγονται Κυράδες κατὰ τὸν αὐτὸν ὃς λέγει ὅτι δὲν εὗρε τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερόμενον λατομεῖον, ὅτι ὁ Στράβων παρέτρεξεν ἄλλο τι νησίον παρὰ τὴν Σαλαμῖνα μεῖζον καὶ τῶν δύο ὁμοῦ Κυράδων καὶ καλούμενον σήμερον Ἀγυρά, ὡς καὶ ἕτερον ἔτι ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἀμπελακίων Ἀρπαθώνη ὀνομαζόμενον, καὶ ὅτι τέλος εἰς τὸ δάσος τῶν πευκῶν τὸ σκεπάζον τὸν Σκαραμαγκᾶν σώζεται ἀξιόλογον χειροποίητον χῶμα, κατὰ δὲ τὸ νότιον τοῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ

(1) Στέτ. Θηβ. 2, 644. (2) Ἴδε Μαραθών. (3) Στράβ. β. 9, σ. 395.

μικρᾶς πεδιάδος θεμέλια πολλῶν ἐκτεταμένων ἀρχαίων οἰκοδομῶν (1) ἐξ ὧν εἰκάζει μετὰ δισταγμοῦ ὅτι ὑπῆρξε δῆμος ἐνταῦθα (2).

ΚΩΛΙΑΣ, κατὰ τὸ νότιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Πειραιῶς· ὁ Στράβων τάττει τὴν Κωλιάδα ἐσφαλμένως πάνυ μακρὰν κατὰ τὸν Ἀνάφλυστον παρὰ τὸ Σούνιον (3), ὁ δὲ Στέφανος ἐπίσης ἐσφαλμένως πάνυ πλησίον κατὰ τὸ Φαληρὸν (4)· ὁ δὲ Παυσανίας λέγει ὅτι ἀπεῖχεν 20 στάδια ἀπὸ τοῦ Φαληροῦ καὶ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, καὶ ἄλλα ἀγάλματα θεῶν καλουμένων Γενετυλλίδων αἳ ἦσαν αἱ αὐταί, ὡς νομίζει, αἱ ἐν τῇ Ἰωνίᾳ ὑπὸ τῶν Φωκέων καλούμεναι Γενναΐδες (5). Ὡσαύτως καὶ ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς Κωλιάδος ἦν οὐχὶ ἄγαλμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ναὸς Ἀφροδίτης Κωλιάδος (6).— Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Στράβωνος μετὰ τὴν κατὰ τὴν Σαλαμῖνα ναυμαχίαν τὰ μὲν διασωθέντα πλοῖα τῶν Περσῶν κατέφυγον εἰς τὸ Φαληρὸν, τὰ δὲ ναυάγια ὑπὸ δυτικοῦ ἀνέμου καὶ κλύδωνος κατηνέχθησαν εἰς τὴν Κωλιάδα (7)· — οἱ παλαιοὶ ἔλεγον ὅτι ἡ Κωλιὰς προέβαινεν εἰς τὴν θάλασσαν ὡς σκέλος ἢ χεὶρ ἀνθρώπου (8). — Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους Τυῤῥηνοὶ πειραταὶ προσορμιζόμενοι εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἐλεηλάτουν ἐκεῖθεν τὴν Ἀττικήν· καὶ ἐπειδὴ γυνὴ Τυῤῥηνὶς διατεθεῖσα φιλικῶς πρός τινα τῶν Ἀττικῶν αἰχμαλώτων ἀπέλυσεν αὐτὸν, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος φυγὼν, ἵδρυσεν, ὡς

(1) Λπκ. Δημ. 159. (2) Λπκ. Δημ. 237, 238. (3) Στράβ. β. 9. σ. 398. (4) Στέφ. Βυζ. Κωλιάς. (5) Παυ. Ἀττ. κ. 1. (6) Στράβ. αὐτ. (7) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 92—Παυσ. Ἀττ. κ. 1.—Στράβ. αὐτ.
(8) Ἡσυχ.—Φωτ.—Ἀποκρατ.—Εὐσταθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. 542—Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 2.

ἔλεγον, ναὸν Ἀφροδίτης ἣν ἐπωνόμασε Κωλιάδα, διότι ἐλύθη τὰ κῶλα ἐκ χάριτος τῆς θεᾶς ἐκείνης (1). — Ἐκ τῆς Κωλιάδος λεγομένης γῆς κατεσκευάζοντο ποτὲ κάλλιστα κεράμινα ἀγγεῖα (2).

* *Τὸ ἀκρωτήριον* τὸ λεγόμενον ἤδη τοῦ Ἀγ. Κοσμᾶ καὶ ἀπέχον ὅσον 1 ὥραν ἀπὸ τοῦ Φαληροῦ καὶ τῶν Τριῶν Πύργων εἶναι βεβαίως ἡ Κωλιάς. Ἡ θέσις συμφωνεῖ κατ' ἀκρίβειαν πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν 20 σταδίων τοῦ Παυσανίου ὡς καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς προαναφερθείσας περιστάσεις. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Κοσμᾶ κεῖται ἐπὶ τοῦ ἄκρου μακρᾶς καὶ στενῆς γλώσσης ἐξεχούσης εἰς τὴν θάλασσαν διὰ κρημνωδῶν ἀκτῶν καὶ φαινομένης ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ εἰσὶ τινὲς μεγάλοι λίθοι τετράγωνοι, καὶ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἡ βάσις ἀρχαίας δεξαμενῆς· μετά τινα δὲ βήματα πρὸς τὸ μεσογειότερον σώζονται τὰ θεμέλια μεγάλου ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἀνήκοντος ἴσως εἰς τὸν ναὸν τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης (3). Ἕτερα θεμέλια καὶ λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἀνήκοντα ἴσως εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενον ναὸν τῆς Δήμητρος (4) σώζονται κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν μεταξὺ τῶν Τριῶν Πύργων καὶ τοῦ Ἀγ. Κοσμᾶ, καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ αἰγιαλοῦ εἰς θέσιν Καλαμάκι ἀνεσκάφησαν ἀρχαῖαι τινὲς κάμινοι (5).

ΖΩΣΤΗΡ· ἀκρ. καὶ δῆμος μικρὸς κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν, πρὸς τὸ βορ. δυτικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστυπαλαίας, ὡσαύτως καὶ τοῦ Σουνίου, κάτωθεν τοῦ δήμου τῶν

(1) Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. 592. (2) Σουΐδ. Κωλιάδος Κεραμῆες.
(3) Οὐλεριχ. Λιμ. κ. μακ. τείχ. τ. Ἀθηνῶν (4) Πλούταρχ. Σόλων. 8.
(5) Οὐλεριχ. αὐτ.

Αἰξωνέων. Ἐν Ζωστῆρι ἦσαν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ βωμοὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς κατὰ τὸν Παυσανίαν ὅστις λέγει προσέτι ὅτι ὁ τόπος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ζώνης τῆς Λητοῦς « Τεκεῖν μὲν οὖν Λητὼ τοὺς παῖδας (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν) ἐνταῦθα οὔ φασι, λύσασθαι δὲ τὸν ζωστῆρα ὡς τεξομένην καὶ τῷ χωρίῳ διὰ τοῦτο γενέσθαι τὸ ὄνομα » (1)· πρὸ τοῦ Ζωστῆρος κεῖται νησίδιον Φαῦρα τὸ πάλαι καλούμενον (2).

ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ. ἀκρ. καὶ δῆμος μικρὸς κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν πρὸς τὸ νοτ. ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ζωστῆρος καὶ τὸ βορ. δυτικὸν τοῦ Σουνίου κάτωθεν τοῦ δήμου τῶν Θορέων.

* Πρὸ τῆς Ἀστυπαλαίας κεῖται νησίον Ἐλέοῦσα.

ΣΟΥΝΙΟΝ. Σχηματίζεται ἐκ τῆς πρὸς μεσημβρίαν γωνίας τῆς τριγωνοειδοῦς χερσονήσου τῆς καθιστώσης τὴν Ἀττικὴν, καὶ δῆμος ἦν παρ' αὐτῷ φυλῆς Λεοντίδος (3), ἀξιόλογος κατὰ τὸν Στράβωνα (4). Παρὰ τὸ Σούνιον ἦν λιμὴν πρὸς δυσμὰς καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Σουνιάδος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου (5). Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὸ Σούνιον (6). Κατὰ τὸ 1 ἔτος τῆς 91 Ὀλυμπιάδος καὶ τὸ 19 τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι κατατροπωθέντες ἐν Σικελίᾳ, ἐτείχισαν τὸ Σούνιον, προφυλαττόμενοι κατὰ νέας ἐπιδρομῆς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων πολεμίων αὐτῶν (7). Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ πρότερον ἦν τετειχισμένον τὸ Σούνιον, διότι οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν 72 Ὀλυμπιάδα ἔδωσαν αὐτὸ τῷ Νικοδρόμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 398. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (3) Στέφ. Βυζ. Σουνιον· (4) Στράβ. β. 7, σ. 398. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 1. (6) Ὀδυσσ. Γ· ς. 578. (7) Θουκυδ. β. 8, κ. 4.

συνακολουθήσασιν αὐτῷ Αἰγινήταις ἵνα κατοικήσωσι, καὶ ἐκεῖθεν ἦγον καὶ ἔφερον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας (1). Ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο γοῦνον Σουνιακὸν (γωνίαν τοῦ Σουνίου) καὶ λέγει ὅτι ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ Θορικοῦ καὶ τοῦ Ἀναφλύστου διαστήματος ἄρχεται ἀνέχειν μᾶλλον εἰς τὴν θάλασσαν (2). Ὁ Σκύλαξ ἀναφέρει τὸ περιτείχισμα τοῦ Σουνίου καὶ λέγει πρὸς τούτοις ὅτι εἶχε δύο λιμένας. =

Σούνιον ἀκρωτήριον καὶ τεῖχος καὶ λιμένες δύο (3).

Ἐκτὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐτιμᾶτο καὶ ὁ Ποσειδῶν ἐν τῷ Σουνίῳ καί τοι, ὡς φαίνεται, οὐκ ἔχων ναόν· Διὸ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐπονομάζει αὐτὸν Σουνιάρατον. =

Δεῦρ' ἔλθ' ἐς χορόν, ὦ χρυσοτρίαιν', ὦ
Δελφίνων μεδέων, Σουνιάρατε
Ὦ Γεραίστιε παῖ Κρόνου (4).

Ὁ αὐτὸς δὲ ποιητὴς παίζων ἐπονομάζει αὐτὸν ἀλλαχοῦ Σουνιέρακον (5). — Τὸ Σούνιον εἶναι ὡς συνέχεια τοῦ Λαυρίου ὅπερ ἐκτείνεται μέχρι σχεδὸν αὐτοῦ ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ νῆσος τοῦ Πατρόκλου κεῖται κατ' ἀνατολὰς τοῦ Σουνίου.

* *Σούνιον*, κοιν. Κάβο Κολόνες. Ἡ ξένη αὕτη ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ ναοῦ τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς ἃ εἰσὶ 14 κίονες Δωρικῆς τάξεως ἐκ λευκοῦ Παρίου λίθου ἱστάμενοι εἰσέτι ὀρθοί, ἀλλ' εἰς ἄκρον βεβλαμμένοι· ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ ὀροπεδίου, καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἀνάβασις ἐγίνετο διὰ τριῶν

(1) Θουκυδ. β. 8, κ. 4. (2) Ἡρόδοτ. 6. 4. κ. 99. (3) Σκυλ. Περίπλ. Ἀττική. (4) Ἀριστοφ. Ἱππ. ς. 559 κξ. τὸν λέγει Σουνιάρατον ὡς δεχόμενον εἰς τὸ Σούνιον τὰς ἀρὰς ἤτοι εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων.
(5) Ἀριστοφ. Ὀρν. ς. 868.

βαθμίδων. Πρὸς ἄρκτον ἦσαν τὰ προπύλαια· καὶ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ ναὸς ἦσαν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν Παρθενῶνος, καὶ ἦν ἐν μικρῷ ἡ αὐτὴ τῶν προπυλαίων πρὸς τὸν ναὸν ἀναλογία. Σώζονται δὲ καὶ ἴχνη τοῦ τείχους ὃ εἶχε σχῆμα τετραγώνου ἐπιμήκους ἢ μᾶλλον τραπεζίου, διότι τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος ἦν πολὺ στενώτερον τοῦ πρὸς ἄρκτον, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα τῆς γῆς περὶ ἣν ᾠκοδομήθη. Εἶχε δὲ τὸ τεῖχος πύργους καὶ πύλας κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιφέρειαν, καὶ συνείχετο κατὰ το νοτανατολικὸν μετὰ τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ καὶ τῶν προπυλαίων αὐτοῦ.

ΚΥΝΌΣΟΥΡΑ, ἀκρωτήριον ὃ διά τινος κλάδου προεξέχοντος τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων περικλείει τὸ Μαραθώνειον πεδίον κατὰ τὸ βόρειον.

* *Στόμι.*

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΚΗΦΙΣΣΌΣ. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ δήμου τῶν Τρινεμίων, ἔῤῥει διὰ τοῦ πεδίου ἐφ' οὗ ἦσαν ἡ γέφυρα καὶ οἱ γεφυρισμοί, διὰ δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν τῶν καθηκόντων ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ, ἐξέδιδεν εἰς τὸ Φαληρόν· ἦν δὲ χειμαρώδης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ δὲ τὸ θέρος ἐξηραίνετο, ὡς λέγει ὁ Στράβων (1).

* *Κηφισσός.* Αἱ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶ μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τοῦ Πεντελικοῦ ἐν τόπῳ ὀνομαζομένῳ ἤδη Φασιδερον ἔνθα φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ δῆμος Τρινεμία. ῥέει κυρίως διὰ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τῶν κήπων τῶν κατὰ τὰ Σεπόλια ἔνθα ὑπῆρξε ποτὲ ἡ ἀκαδημία.

(1) Στράβ. β. 9. σ. 400.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ κῆποι οὗτοι συμποσοῦνται εἰς διακοσίους, ὁ ποταμὸς διαιρεῖται εἰς τοσούτους ὀχετοὺς διὰ τὴν ἄρδευσιν αὐτῶν, καὶ ἑπομένως ἀδυνατεῖ μεγάλως ἕως οὗ φθάσῃ εἰς Φαληρόν. Καὶ οἱ μὲν κῆποι ἀρδεύονται τακτικῶς κατὰ τὸ θέρος μόνον, ἔχων ἕκαστος τὴν μερίδα τοῦ ὕδατος αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα τὸ ὕδωρ λαμβάνεται εἰς χρῆσιν τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τῶν ἀμπελώνων. Εἶναι δὲ ὁ ποταμὸς ἀέναος καὶ τὸ ῥεῖθρον αὐτοῦ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα εἶναι ἄφθονον κατὰ δὲ τὸ θέρος μειοῦται μὲν (1) μάλιστα ὅτε ἐπικρατήσῃ αὐχμὸς ἢ ἔλλειψις χιόνος κατὰ τὸν προηγηθέντα χειμῶνα, ἀλλ' οὐδέποτε ξηραίνεται, ὡς ἐσφαλμένως λέγει ὁ Στράβων.

ΙΛΙΣΣΟΣ ἢ ΕΙΛΙΣΣΟς. Ῥέων οὗτος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, καὶ δεχόμενος τὸν Ἠριδανὸν, διήρχετο πλησίον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς νοτίου αὐτῆς πλευρᾶς ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἄγρας καὶ τοῦ Λυκείου μερῶν καὶ τῆς πηγῆς ἣν ὕμνησεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ, καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ Φαληρόν (2). Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ὃς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου γράφεται Εἰλισσὸς ἥρπασε τὴν Ὠρίθυιαν παίζουσαν καὶ συνῴκησεν αὐτῇ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ ἄνεμος βορεὺς ὃς χάριν τῆς ἐπιγαμίας ταύτης βοηθῶν τοὺς Ἀθηναίους, ἀπώλεσε πολλὰς τριήρεις τῶν βαρβάρων. Ἐδόξαζον δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ὁ Ἰλισσὸς ἦν ἱερὸς καὶ ἄλλων θεῶν καὶ ἦν ἐπ' αὐτοῦ καὶ βωμὸς Μουσῶν Ἰλισσιάδων, καὶ ἐδείκνυτο παρ' αὐτῷ καὶ τὸ χωρίον ἔνθα οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέκτειναν τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον τὸν Μελάνθου. Πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ ἦν χωρίον καλούμενον Ἄγραι ἢ Ἄγρα καὶ στάδιον μέγα καὶ ἀξιοθέατον ἐκ λευκοῦ λίθου

(1) 15, ἀνωτέρω. (2) Στράβ. αὐτ.

κατασκευασθὲν οὕτω. — Ὑπεράνω τοῦ Ἰλισσοῦ ὑψοῦται ὄρος μηνοειδὲς πρὸς τὸ βάθος καὶ καθῆκον εὐθὺ καὶ διπλοῦν μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ὄρος τοῦτο μετασκεύασεν εἰς στάδιον ἀνὴρ Ἀθηναῖος Ἡρώδης καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἀνηλώθη τὸ πλεῖστον τῆς λιθοτομίας τοῦ Πεντελικοῦ (1).

* *Ἰλισσός*. Τανῦν ὅλως ξηρὸς καὶ μόλις κατὰ τοὺς μεγάλους ὑετοὺς μικρὸν ῥυάκιον.

ἨΡΙΔΑΝΌΣ. Ποταμὸς μικρὸς συμβάλλων τῷ Ἰλισσῷ (2). τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἦσαν ποτὲ, ὡς φαίνεται, καθαρὰ καὶ διαυγῆ· ἀλλ' ἐπὶ Καλλιμάχου ἦσαν πιθανῶς ἠλλοιωμένα, διότι λέγει παρὰ τῷ Στράβωνι ὅτι γελᾷ ἄν τις νομίζῃ ὅτι αἱ παρθένοι τῶν Ἀθηναίων

. . . . ἀφύσασθαι καθαρὸν γένος Ἠριδανοῖο

οὗ θὰ ἀπεῖχον καὶ τὰ βοσκήματα· λέγει δὲ ὁ Στράβων ὅτι ἐπ' αὐτοῦ αἱ πηγαὶ τοῦ Ἠριδανοῦ ἦσαν, ὡς ἐλέγετο, καθαροῦ καὶ ποτίμου ὕδατος ἐκτὸς τῶν πυλῶν τῶν καλουμένων τοῦ Διοχάρους παρὰ τὸ Λύκειον, καὶ ὅτι πρότερον ἦν καὶ κρήνη κατεσκευασμένη πλησίον πολλοῦ καὶ καλοῦ ὕδατος. Τί δὲ θαυμαστὸν, λέγει, ἂν τὸ πάλαι ἦν πολὺ καὶ καθαρὸν ὥστε νὰ ἦναι καὶ πότιμον καὶ ἂν ὕστερον μετεβλήθη; (3).

* *Σήμερον οὐδὲ ὑπάρχει τελείως.*

ΚΗΦΙΣΣΌΣ. Ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν Ἐλευσῖνα, ἄλλος τοῦ παρὰ τὰς Ἀθήνας ῥέοντος ἂν καὶ ὁμώνυμος· τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμίσκου τούτου καθίσταται βιαιότερον παρὰ τὴν Ἐλευσῖνα· ἦν δὲ παρ' αὐτῷ χωρίον Ἐρινεὸς παρ' ὃ κατέβη ὁ Πλούτων, ὡς ἐνόμιζον, ὅτε ἥρπασε τὴν Περσεφόνην· πλησίον τοῦ Κηφισσοῦ τούτου ἀπέκτεινεν ὁ Θησεὺς

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Στράβ. β. 9. σ. 397.

τὸν λῃστὴν Πολυπήμονα τὸν ἐπιλεγόμενον Προκρούστην (1).

ΕΡΑΣΙΝΟΣ, ποταμίσκος ῥέων κατὰ τὸν Βραυρῶνα (2)· σχηματίζεται ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑμηττοῦ καταῤῥεόντων ὑδάτων.

ΠΟΛΕΙΣ ΚΩΜΑΙ καὶ ΔΗΜΟΙ.

ΑΘΗΝΑΙ, πόλις περιφανής, πρωτεύουσα τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευράν, ἔχουσα λιμένα τὸν Πειραιᾶ ἀπέχοντα 40 στάδια (3) καὶ ἀρχαιότερον ἔτι δύο, τὸ Φαληρὸν καὶ τὴν Μουνυχίαν (4)· τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν τραπεζοειδές· ἔκειτο δὲ ἐν μέσῳ πεδίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλαιοφύτου, καὶ ὡρίζετο κατὰ μὲν τὸ βόρειον, τὸ βορ-ανατολικόν, καὶ τὸ ἀνατολικὸν ὑπὸ τῶν ὀρέων Πάρνηθος, Πεντελικοῦ καὶ Ὑμηττοῦ, κατὰ δὲ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Αἰγαλέου καὶ τοῦ Κορυδαλοῦ, καὶ κατὰ τὸ νότιον ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου· ἦν δὲ ᾠκοδομημένη κατὰ τὰς πρὸς δυσμὰς ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ κάτωθεν τῆς περιβοήτου αὐτῆς ἀκροπόλεως, ἔχουσα δύο κυρίους ποταμοὺς = τὸν Κηφισσὸν πρὸς δυσμὰς καὶ τὸν Ἰλισσὸν πρὸς νότον. — Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἀττικὴ (5)· ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κέκροπος ὅς, κατά τινας, ἐλθὼν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Σαΐδος τῷ 1582 π. χ. καί, κατὰ τὸν Παυσανίαν, λαβὼν γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀκταίωνος, πρώτου βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου (6)· νεώτεροι δὲ συγγραφεῖς, ὡς ὁ Μύλλερ

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 8. 5. 371. (3) Στράβ. β. 9. σ. 395. (4) Παυσ. Ἀττ. β, ι. (5) Παυσ. Ἀττ. β. 26. (6) Παυσ. Ἀττ. β. 2.

καὶ ἄλλοι δὲν παραδέχονται τὴν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἀθήνας ἀποικίαν τοῦ Κέκροπος, ἀλλὰ θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς αὐτόχθονα (1). — Ἐπὶ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων μέχρι τοῦ Θησέως πόλις κατοικουμένη ἦν κυρίως ἡ ἀκρόπολις ἣ καὶ Κεκρωπία ὠνομάζετο (2), καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν μέρος τὸ τετραμμένον πρὸς νότον· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἀκροπόλει κυρίως, καὶ κατὰ τὸ εἰρημένον μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἦσαν ναοὶ διαφόρων θεῶν, ὡς ὁ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸ Πύθιον, ὁ ναὸς τῆς Γῆς, ὁ Διονύσου τοῦ ἐν Λίμναις καὶ ἄλλοι. Ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον τὴν ἀκρόπολιν πόλιν διὰ τὴν παλαιὰν ταύτην κατοίκησιν (3)· ὁ δὲ Θησεὺς ὡς ἐβασίλευσεν ἀναδειχθεὶς ἐνταὐτῷ καὶ ἔμφρων καὶ δυνατός, διεκόσμησε τὴν χώραν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ καταλύσας τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἄλλων πόλεων (4), συνῴκισε πάντας εἰς τὴν νεωτέραν πόλιν περὶ τὰ 1300 π. χ. ἀποδείξας ἓν καὶ μόνον βουλευτήριον καὶ πρυτανεῖον, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ νέμωνται μὲν ἕκαστοι τὰ κτήματα αὐτῶν ὡς καὶ πρίν, ἀλλὰ νὰ ἔχωσι μίαν καὶ μόνην ταύτην τὴν πόλιν ἥτις ἐπειδὴ πάντες ἤδη συνετέλουν εἰς αὐτήν, ἐγένετο μεγάλη, καὶ τοιαύτη παρεδόθη παρὰ τοῦ Θησέως εἰς τοὺς μετέπειτα (5). — Πάμπολλα, λαμπρότατα καὶ ἀξιοθέατα ἦσαν τὰ δημόσια οἰκοδομήματα τῆς πόλεως ταύτης, ὡς ναοί, βωμοί, στοαί, ἀγάλματα κτλ. ἐκ τοῦ ἀπείρου πλήθους ὀλίγα τινὰ μνημονεύονται ἐνταῦθα· κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροπόλει μίαν καὶ μόνην κατὰ δυσμὰς εἴσοδον ἦσαν κατὰ πρῶτον τὰ Προπύλαια ἔχοντα τὴν ὀροφὴν ἐκ μαρμάρου λευκοῦ καὶ ἐξέχοντα κατὰ

(1) Μύλλερ Ὀρχομ. σ. 106 κξ. (2) Λέκ. Εἰσαγ. σ. 1. (3) Θουκυδ. β. 2, κ. 15. (4) Ἰδ. Ἀττική. (5) Θουκυδ. αὐτ.

τὸν κόσμον καὶ τὸ μέγεθος. Κατὰ δεξιὰν τῶν Προπυλαίων ἦν ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ πλησίον αὐτοῦ ἄγαλμα Ἑκάτης ἐκ τριῶν συγκειμένης καὶ ἐπιλεγομένης Ἐπιπυργιδίας (1)· ἀπὸ τούτου τοῦ μέρους ἔλεγον ὅτι ἐῤῥίφθη ὁ Αἰγεὺς καὶ ἐθανατώθη, ὅτε εἶδε τὸ πλοῖον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπιστρέφον ἐκ Κρήτης καὶ φέρον ἱστία μέλανα· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τῶν Προπυλαίων ἦν οἴκημα περιέχον διαφόρους εἰκόνας ὧν τὰς μὲν ἔγραψεν ὁ Πολύγνωστος τὰς δὲ ὁ Τιμαίνετος· πρὸς δὲ τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἴσοδον Ἑρμῆς Προπύλαιος καὶ Χάριτες, ἔργον Σωκράτους (2)· κατὰ δὲ τὸ ὑψηλότατον τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀκροπόλεως ἦν ὁ περιβόητος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὀνομαζόμενος Παρθενὼν καὶ Ἑκατόμπεδος καὶ ὅς, ἐμπρησθέντος τοῦ παλαιοῦ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀνεκτίσθη νέος μείζων τοῦ πρώτου κατὰ πεντήκοντα πόδας (3), καὶ ἦν ὅλος ἐκ λευκοῦ Πεντελησίου λίθου κατεσκευασμένος· ὠνομάσθη δὲ Ἑκατόμπεδος διὰ κάλλος καὶ εὐρυθμίαν, οὐ διὰ μέγεθος, ὡς λέγει ὁ Ἀρποκρατίων, ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Μενεκλέους καὶ τοῦ Καλλιστράτου (4)· τὸ περιστύλιον συνέκειτο ἐξ 8 Δωρικῶν κιόνων κατὰ μέτωπον καὶ ἐκ 17 καθ' ἑκάστην τῶν πλευρῶν. Τὸ ὅλον ὕψος τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου αὐτοῦ ἦν 68 ποδῶν, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν ὕψος 62 1/2. Καὶ τὸ μὲν μῆκος ἦν 228 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος 102. Ἐπὶ τῆς ζωοφόρου παρίστατο ἡ κατὰ τετραετίαν ἀγομένη ἑορτὴ τῶν Παναθηναίων, καὶ περὶ τὸ μέσον τοῦ κατ' ἀνατολὰς μέρους αὐτῆς δώδεκα θεότητες, καὶ ἐκ τῶν μετωπίων ἐπὶ μὲν τοῦ πρὸς βοῤῥᾶν ἡ μάχη τῶν Ἀμαζόνων καὶ Ἀθηναίων, ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς νότον

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 30. (2) Παυσ. 'Αττ. κ. 22. (3) Ἡσύχ. εἰς Ἑκατόμπεδος. (4) Λῆκι 'Αθ. σ. 317, σημ.

πράξεις τῆς Ἀθηνᾶς καὶ διαφόρων ἡρώων καὶ ἡ μάχη τῶν Κενταύρων (1)· ἐκ δὲ τῶν ἀετῶν ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν παρίστατο ἡ γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν δὲ τῷ ὄπισθεν ἡ μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς ἔρις περὶ τῆς Ἀττικῆς (2)· ὁ ναὸς ἐσωτερικῶς ἦν διῃρημένος εἰς δύο = εἰς τὸν μέγαν δόμον πρὸς ἀνατολάς, καὶ εἰς τὸν ὀπισθόδομον πρὸς δυσμάς, καὶ εἰς μὲν τὸν μέγαν δόμον περιείχετο τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὅπερ ἦν καὶ αὐτὸ τετραμμένον πρὸς ἀνατολάς, ὡς πάντα τὰ ἱερὰ (3)· ὁ δὲ ὀπισθόδομος ὁ πρὸς δυσμὰς κείμενος ἦν θησαυροφυλάκιον ἔνθα ἀπετίθεντο τὰ χρήματα (4)· τὸ ἄγαλμα ἦν ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ· κατὰ μέσον δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κράνους ἐπέκειτο εἰκὼν σφιγγὸς καὶ καθ' ἑκάτερον μέρος τοῦ κράνης γῦπες. Ἵστατο δὲ τὸ ἄγαλμα ὀρθὸν φέρον χιτῶνα ποδήρη καὶ κατὰ τὸ στέρνον εἶχε τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἐξ ἐλέφαντος, καὶ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐκράτει Νίκην ὅσον τεσσάρων πηχῶν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης δόρυ καὶ πρὸ τῶν ποδῶν ἔκειτο ἀσπὶς καὶ πλησίον τοῦ δόρατος δράκων παριστῶν ἴσως τὸν Ἐριχθόνιον. Ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος ἦν ἐπειργασμένη ἡ γένεσις τῆς Πανδώρας (5). Κατὰ τὸν Πλίνιον ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ληκίου (6) τὸ ὕψος τοῦ ἀγάλματος ἦν 16 πηχῶν καὶ ἐκτὸς τῶν μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ Παυσανίου εἶχε καὶ σφίγκα ὑπὸ τὸ δόρυ· καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ κυρτοῦ τῆς ἀσπίδος εἰκονίζετο ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἀμαζόνων μάχη, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (7), κατὰ δὲ τὸ κοῖλον αὐτῆς ὁ πόλε-

(1) Λήκ. Ἀθην. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 24. (3) Πλούταρχ. Νουμᾶς, κ. 14, ἐκδ. Χούττεν, Τ. 1, σ. 172—Βιτρούβ. β. 4. κ. 5. (4) Ἀποκρατ. Σουΐδ—Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Πλούτ. ς. 1194. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 24. (6) Λήκ. Ἀθ. σ. 118. (7) Παυσ. Ἀττ. κ. 17.

μος τῶν θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων,· ἐπὶ δὲ τῶν πεδίλων τῆς θεᾶς ὁ τῶν Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀγάλματος ἦσαν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἐξ ἐλέφαντος, αἱ κόραι δὲ μόνον ἐκ λίθου (1)· τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἦν ἔργον τοῦ Φειδίου (2)· τὸν δὲ ναὸν κατεσκεύασεν ὁ ἀρχιτέκτων Ἰκτῖνος ὃς ἔκτισε καὶ τὸν ἐν Φιγαλίᾳ τῆς Ἀρκαδίας ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (3)· τρία ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς ἦσαν ἐν τῇ ἀκροπόλει· α) τὸ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς τὸ ἀρχαιότερον· β) τὸ τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, καὶ γ) τοῦτο τὸ τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς περὶ ὧν ὁ σχολιαστὴς τοῦ Δημοσθένους (4) ἐκφράζεται οὕτω· =

« Παρθενὼν ναὸς ἦν ἐν τῇ ἀκροπόλει Παρθένου Ἀθηνᾶς » περιέχων τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ ὅπερ ἐποίησεν ὁ Φειδίας, » ὁ ἀνδριαντοπλάστης, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· τρία γὰρ » ἀγάλματα ἦν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Ἀθηνᾶς ἐν διαφόροις » τόποις· ἓν μὲν ἐξ ἀρχῆς γενόμενον ἐξ ἐλαίας ὅπερ ἐκα» λεῖτο Πολιάδος Ἀθηνᾶς, διὰ τὸ αὐτῆς εἶναι τὴν πόλιν· » δεύτερον δὲ τὸ ἀπὸ χαλκοῦ μόνου, ὅπερ ἐποίησαν νικήσαν» τες οἱ ἐν Μαραθῶνι· ἐκαλεῖτο δὲ τοῦτο Προμάχου Ἀθηνᾶς· » τὸ τρίτον ἐποιήσαντο ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ὡς πλου» σιώτεροι γενόμενοι ἀπὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι νίκης, ὅσῳ καὶ » μείζων ἡ νίκη· καὶ ἐκαλεῖτο Παρθένου Ἀθηνᾶς ».

Τὸ ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τῶν Προπυλαίων καὶ ἦν τοσοῦτον ὑψηλὸν (70 πόδ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους κατὰ τὸν Λήκιον) (5), ὥστε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους αὐτῆς ἦσαν

---

(1) Πλάτ. 290. (2) Στράβ. β. 9. σ. 396. (3) Παυσ. Ἀρκ. κ. 41. (4) Σχολιαστ. Δημοσθ. κατὰ Ἀνδροτ. σ. 597. ἐκδ. Ῥαΐσκε. (5) Ληκ. Ἀθ. σ. 287. σημ.

σύνοπτα τοῖς ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσι (1)· κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Παρθενῶνος ἦν τὸ Ἐρέχθειον περιέχον δύο ναοὺς = τὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς τὸν μείζονα πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τὸν τῆς Πανδρόσου (μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Κέκροπος) τὸν ἐλάσσονα πρὸς δυσμάς· ὀνομάζεται δὲ συνήθως ναὸς τοῦ Ἐρεχθέως ἢ Ἐρέχθειον, ὡς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐρεχθέως ὃς καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῷ (2)· διὸ καὶ τὸ μέρος τοῦ ναοῦ ἔνθα ἦν ὁ τάφος αὐτοῦ ἐκαλεῖτο κυρίως Ἐρέχθειον· ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ἦν ἡ ἐλαία τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς ἐδόξαζον, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ Ποσειδῶνος, περὶ ὧν ὁ Ἡρόδοτος λέγει: « Ἔστι » ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθῆος τοῦ γηγενέος λεγομένου » εἶναι νηὸς ἐν τῷ ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι· τὰ λόγος » παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας » περὶ τῆς χώρας, μαρτύρια θέσθαι » (3)· ἡ ἐλαία ἡ καὶ πάγκυφος ἐπωνομάζετο ἦν ἐν τῷ Πανδροσίῳ, ὡς ὁ Ἀπολλόδωρος μαρτυρεῖ. = « Ἧκεν οὖν πρῶτος Ποσειδῶν ἐπὶ τὴν » Ἀττικὴν καὶ πλήξας τῇ τριαίνῃ κατὰ μέσον τὴν ἀκρό- » πολιν, ἀνέφηνε θάλασσαν ἣν νῦν Ἐρεχθηΐδα καλοῦσι· μετὰ » δὲ τοῦτον ἧκεν Ἀθηνᾶ καὶ ποιησαμένη τῆς καταλήψεως » Κέκροπα μάρτυρα, ἐφύτευσεν ἐλαίαν ἣ νῦν ἐν τῷ Παν- » δροσίῳ δείκνυται » (4)· ὑπὸ τὴν ἐλαίαν ἦν βωμὸς Διὸς Ἑρκείου, ὡς ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Φιλοχόρου φαίνεται. = « Κύων εἰς τὸν τῆς Πολιάδος νεὼν εἰσελθοῦσα καὶ δῦσα » εἰς τὸ Πανδρόσιον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβᾶσα τοῦ Ἑρ- » κείου Διὸς τὸν ὑπὸ τῇ ἐλαίᾳ, κατέκειτο » (5)· ἐν δὲ τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς ἦν τὸ ξύλινον ἄγαλμα τῆς

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 28. (2) Κλημ. Ἀλαξ. σ. 13. ἐκδ. Συλβουργ. (3) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 55. (4) Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 14. (5) Φιλόχορ. Ἀτθίδας β. 9· παρὰ Διονυσ. Ἀλικ. σ. 63.

θεᾶς ὃ ἐδόξαζον ὅτι ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἁγιώτατον πάντων, καὶ λύχνος χρυσοῦς ὃς κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου, εἶχε θρυαλλίδα ἐκ λίνου Καρπασίου, καὶ ἔκαιεν ἄσβεστος καθ' ἅπαν τὸ ἔτος, καὶ ἐπάνωθεν τοῦ λύχνου φοῖνιξ χαλκοῦς ὃς ἀνήκων μέχρι τοῦ ὀρόφου, ἀνείλκυε τὴν ἀτμίδα· ἔτι δὲ ἦσαν ἐν τῷ ναῷ τρεῖς βωμοὶ = Ποσειδῶνος ἐφ' οὗ ἔθυον καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ κατά τινα χρησμόν, καὶ ἥρωος Βούτου καὶ Ἡφαίστου· καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων γραφαὶ τοῦ γένους τῶν Βουταδῶν· καὶ ξόανον προσέτι Ἑρμοῦ, ἀνάθημα Κέκροπος, καὶ δίφρος ὀκλαδίας, ἔργον Δαιδάλου καὶ διάφορα λάφυρα τῶν Περσῶν κτλ. (1)· ἡ πρὸς νότον στοὰ τοῦ Πανδροσίου ἦν πολὺ ἐλάσσων τῆς πρὸς βοῤῥᾶν· ἀντὶ δὲ κιόνων ἐστηρίζετο ἡ στέγη ἐπὶ ἓξ ἀγαλμάτων γυναικείων, Καρυατίδων λεγομένων αἵτινες ἐφόρουν πέπλους ποδήρεις, καὶ διὰ τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν ἐκράτουν μέρος τοῦ πέπλου, τὴν δὲ ἄλλην εἶχον κρεμαμένην κατὰ τὰ πλάγια· ἵσταντο δὲ ἐπὶ μικροῦ τείχους τέσσαρες κατὰ μέτωπον καὶ ἀνὰ μία καθ' ἑκατέραν πλευράν· ἦν δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας, ἐπονομασθείσης οὕτω ἀπὸ Βραυρῶνος, δήμου τῆς Ἀττικῆς, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ἔργον Πραξιτέλους· τὸ δὲ ἀρχαῖον αὐτῆς ξόανον ἦν ἐν Βραυρῶνι, καὶ ἐγνωρίζετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄρτεμις ἡ Ταυρική (2)· ἡ δὲ δόξα ὅτι ὑπῆρξε καὶ ναὸς Ῥώμης καὶ Αὐγούστου ἐν τῇ ἀκροπόλει προῆλθε μόνον ἔκ τινος ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐπὶ μαρμάρου μεγάλου κυκλοτεροῦς κειμένου ἔξωθεν τοῦ Παρθενῶνος, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρξε ναὸς ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τοῦτο ἦν βάθρον κολοσσαίου ἀνδριάντος τοῦ Αὐγούστου (3). — Ἡ ἀκρόπολις περιετειχίσθη μέρος μὲν

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 26, 27. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 23. (3) Ακκ. Ἀθην. σ. 312.

παλαιόθεν ὑπὸ Ἀγρόλα καὶ Ὑπερβίου, ἀρχηγῶν τῶν Πελ
σγῶν οἳ ᾤκησαν ποτὲ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν· ἅπαν
τὸ λοιπὸν μέρος ᾠκοδομήθη ὕστερον ὑπὸ Κίμωνος τ
Μιλτιάδου (1)· ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλούταρχος λέγει ῥητῶς ὅ
τὸ ὑπὸ τοῦ Κίμωνος ἀνακτισθὲν τεῖχος ὃ καὶ ἀπ' αὐτ
ὠνομάσθη Κιμώνειον ἦν τὸ τετραμμένον πρὸς νότον,
κτισθὲν ἑπομένως ὑπὸ τῶν Πελασγῶν ἦν τὸ πρὸς βοῤῥᾶ
Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Πελασγοὶ οὗτοι οἳ ἦσαν λείψανα ἔθνους (
Σικελικοῦ μεν κατὰ τὸν Παυσανίαν (3), Τυῤῥηνικοῦ
κατὰ τὸν Θουκυδίδην (4), καὶ οἳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρ
ἦσαν ἐπιτηδειότεροι τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰς τέχνας ὠχ
ρωσαν ἀνέκαθεν ὁλόκληρον τὸν λόφον τοῦ Κέκροπος ὃς ἐ
αὐτῷ τῷ λόγῳ ἦν γνωστὸς ὡς φρούριον Πελασγικόν.
Ἡρόδοτος (5) λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομ
νης ἐπολιόρκησε τοὺς Πεισιστρατίδας (ἀπεργμένους ἐν τ
Πελασγικῷ τείχεϊ) καὶ ἐννοεῖ βεβαίως τὸ φρούριον τ
ἀκροπόλεως· ὁ Μυρσίλος, συγγραφεὺς ἀναφερόμενος ὑτ
Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως (6) ἀποφαίνεται οὕτω = « το
» Πελασγοὺς . . . . . Ἀθηναίοις τὸ τεῖχος τὸ περὶ τ
» ἀκρόπολιν περιβαλεῖν ». Ἐπίσης καὶ ὁ Κλείδιμος παρ
Σουίδᾳ λέγει = « Ἠπέδιζον τὴν ἀκρόπολιν, περιέβαλλον
» ἐννεάπυλον τὸ Πελασγικόν ». Αἱ ἐννέα πύλαι ἦσαν πιθα
νῶς κατὰ τὸ πρὸς τὸ δυτικὸν πέρας τραχὺ καὶ ἑλικοειδὲ
ὕψωμα (7)· ὠνομάζετο δὲ Πελασγικὸν οὐ μόνον τὸ βόρειο
τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τοὺς πρόποδα
αὐτῆς μέρος, τὸ κάτωθεν τοῦ εἰρημένου τείχους, τὸ οἰκού

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 28. (2) Ἡροδοτ. β. 1, κ. 51. (3) Παυσ. Ἀ
κ. 28. (4) Θουκυδ. β. 4. κ. 109. (5) Ἡροδοτ. β. 5. κ. 64.
(6) Διονυσ. Ἁλικ. β. 1. κ. 28. (7) Λήκ. Ἀθ. σ. 314. σημ.

μενον κυρίως ὑπὸ τῶν Πελασγῶν· τὸ μέρος τοῦτο ἀπηγορεύθη ὕστερον νὰ κατοικῆται ἐκ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος λέγοντος. = « Τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον »· ἐξ ἀνάγκης ὅμως κατῳκήθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (1). Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ Πελασγικὸν τοῦτο φρούριον κατηδαφίσθη πρὶν ἔτι τοῦ Περσικοῦ πολέμου, διότι βλέπομεν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν οἱ νομίσαντες ὅτι ἐνόησαν τὸν χρησμὸν ὀρθότερον τοῦ Θεμιστοκλέους ἀπετείχισαν διὰ ξύλων καὶ σταυρῶν τὴν ἀκρόπολιν (2)· ὡς δὲ καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους τὸ βόρειον τεῖχος ἢ τοὐλάχιστον τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος αὐτοῦ τὸ κατὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανὸς (3) ἐλέγετο εἰσέτι Πελασγικὸν, εἰκάζεται μετὰ πιθανότητος ὅτι μέρος τῶν Πελασγικῶν ὀχυρωμάτων περιείχετο ἐν τοῖς νεωτέροις ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον καὶ μετὰ τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἧτταν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς ἀποχώρησιν τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Μαρδονίου, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ προτροπὴν τοῦ Θεμιστοκλέους ἔκτισαν κατὰ τάχος καὶ ἐκ παντοίων λίθων ἐξειργασμένων καὶ ἀνεξεργάστων ὅπως ἔτυχεν (4)· ἐξάγεται δὲ ἐκ τούτων πάντων ὅτι τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως ἐκτίσθησαν πρῶτον ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, δεύτερον ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ἀτάκτως, καὶ τρίτον ὑπὸ τοῦ Κίμωνος ὕστερον τακτικώτερον. — Ὁ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ πέρατος τῆς ἀκροπόλεως διὰ φάραγγος χωριζόμενος πετρώδης λόφος ἦν ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ δικαιότατον καὶ ἀδιάφθορον δικαστήριον, ὀνομασθὲν οὕτω, διότι, ὡς ἐδόξαζον, πρῶτος ὁ Ἄρης ἐδι-

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 17. (2) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 51—Παυσ. 'Αττ. κ. 18. (3) . . . τὸν Πᾶνα . . . οἰκεῖ μικρὸν ὑπὸ τοῦ Πελασγικοῦ. Λουκιαν. Δὶς κατηγορουμ. Τ. 8, σ. 59. 60. ἐκδ. Βιπόντ.—Παυσ. 'Αττ. κ. 28. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 93.

κάσθη ἐνταῦθα, ὅτε ἐφόνευσε τὸν Ἀλιῤῥόθιον· ὕστερον δὲ ἐδικάσθη καὶ ὁ Ὀρέστης ἐπὶ τῇ μητροκτονίᾳ, καὶ ἀπαλλαγεὶς τῆς δίκης, ἀνέθηκεν ἐκεῖ βωμὸν Ἀθηνᾶς Ἀρείας· οἱ δὲ ἀνεξέργαστοι λίθοι ἐφ' ὧν ἵσταντο οἱ δίκας ὑπέχοντες καὶ οἱ διώκοντες ἐκαλοῦντο ὁ μὲν Ὕβρεως, ὁ δὲ Ἀναιδείας· πλησίον αὐτῶν ἦν καὶ ναὸς τῶν Σεμνῶν θεῶν, τῶν καὶ Ἐριννύων λεγομένων· ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ μνῆμα Οἰδίποδος ἐντὸς περιβόλου (1)· ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου εἶχον τὴν ἕδραν αὐτῶν αἱ Ἀμαζόνες (2), καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου παρετάχθησαν οἱ Πέρσαι, ὅταν προσέβαλον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἀκροπόλεως (3). — Ὁ ναὸς τοῦ Θησέως ἔκειτο πρὸς δυσμὰς, πλησίον τοῦ γυμνασίου τοῦ Πτολεμαίου, ἐπὶ μικροῦ γηλόφου. Ὁ ναὸς οὗτος ἦν περίπτερος ἑξάστυλος (4), ἔχων καθ' ἑκατέραν τῶν δύο πλευρῶν ἀνὰ δέκα τρεῖς κίονας. Μετὰ 800 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Θησέως συνησθάνθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην καὶ Κίμων ὁ Μιλτιάδου, κατὰ χρησμὸν τῆς Πυθίας (Ὀλ. 76, 1.) μετεκόμισε τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς νήσου Σκύρου εἰς Ἀθήνας (Ὀλ. 77, 4.) μετὰ τῆς σιδηρᾶς λόγχης καὶ τοῦ ξίφους τῶν εὑρεθέντων πλησίον αὐτοῦ, καὶ θεὶς αὐτῷ ἀγῶνας καὶ ἑορτὰς μετὰ πομπῶν καὶ τελετῶν, ἀνήγειρεν αὐτῷ ἡρῷον ἐν τῷ Ἱππίῳ Κολωνῷ καὶ ναὸν ἐν τῇ πόλει (5). Ὁ ναὸς οὗτος ἐθεωρεῖτο ἐπίσης ἱερὸς ὡς ὁ Παρθενὼν καὶ τὸ Ἐλευσίνειον (6), καὶ εἶχε τὸ προ-

---

(1) Παυσ. 'Αττ. κ 28. (2) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 52. (3) Αἰσχυλ. Εὐμενιδ. ς. 688. (4) Περίπτερος ἐλέγετο ὁ ναὸς ὁ ὑπὸ μιᾶς ἁπλῆς σειρᾶς κιόνων περικυκλούμενος· κατὰ δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κιόνων τοῦ ἔμπροσθεν προσώπου ὠνομάζετο τετράστυλος, ἑξάστυλος κτλ. (5) Πλούταρχ. εἰς Θησ. κ. 35, 36, καὶ εἰς Κίμων, κ. 8· — Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 62.— Παυσ. 'Αττ. κ. 17, 2. καὶ κ. 30, 4. — Λακων. κ. 3, 6. (6) Πλούταρχ. περὶ ἐξορ. κ. 17. ἐκδ. Χούττεν, Τ. 10, 5. 386,

νόμιον τοῦ ἀσύλου (1). Ἦν ὅλως ᾠκοδομημένος ἐκ Πεντελησίου λίθου, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν μετωπίων τῶν δύο προσώπων εἰκονίζοντο αἱ πράξεις τοῦ Ἡρακλέους, ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν αἱ τοῦ Θησέως. ἔτι δὲ ἡ γιγαντομαχία, καὶ ἡ μάχη τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀμαζόνων καὶ ἡ τῶν Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων (2). — Ἀπ' ἀντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως πρὸς δυσμὰς ὑπάρχει λόφος περιεχόμενος ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως καὶ καλούμενος Μουσεῖον, ἔνθα ὁ Μουσαῖος ᾖδε καὶ ἐκεῖ, ὡς ἐλέγετο, ἀποθανὼν ὑπὸ γήρως, ἐτάφη. Ὕστερον δὲ ᾠκοδομήθη αὐτόθι μνημεῖον ἀνδρὸς Σύρου, ὡς λέγει αὐτὸν ὁ Παυσανίας ἀνωνύμως (3). Οὗτος δὲ ἦν ὁ Καΐος Ἰούλιος Ἀντίοχος Φιλόπαππος, ἔγγονος Ἀντιόχου, τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου βασιλέως τῆς Κομμαγηνῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ὃν ὁ Βεσπασιανὸς ἔπαυσε τῆς ἀρχῆς, καὶ μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν Ἐπιφανοῦς καὶ Καλλινίκου μετήγαγεν εἰς τὴν Ῥώμην (4). Ἦν δὲ, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐπιγραφῆς φαίνεται, υἱὸς τοῦ Ἐπιφανοῦς ὁ Φιλόπαππος οὗτος ὃς ἐπὶ Τραϊανοῦ προήχθη εἰς βαθμὸν ὑπάτου· ὕστερον δὲ ἀναχωρήσας εἰς Ἀθήνας, κατεγράφη εἰς τὸν δῆμον Βῆσσαν τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς, καὶ ἀνήγειρε τὸ μνημεῖον τοῦτο οὗ τὸ κάτω μέρος ἐκόσμησε δι' ἑνὸς τῶν θριάμβων τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ Τραϊανοῦ, τὸ δὲ ἄνω διὰ τριῶν ἀγαλμάτων, αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου αὐτοῦ (5)· — Κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς πέρας τοῦ Ἀρείου πάγου ἦν ἡ Βασίλειος στοὰ, οὕτω καλουμένη ἀπὸ τοῦ

(1) Διοδ. Σικ. 6. 3. — Πλούταρχ. Θησ. 36. — Ἡσυχ. καὶ Ἐτυμολογ. μέγα εἰς Θησεῖον. (2) Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ καὶ τῶν εἰκόνων ἴδ. Λήκ. Ἀθ. σ. 405 — 414. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 25. (4) Σουετων. εἰς Βεσπασ. κ. 8. — Ἰωσηπ. Ἰουδ. 7. κ. 7.
(5) Λήκ. Ἀθ. σ. 130, 131.

δευτέρου ἄρχοντος τοῦ ἐπιλεγομένου βασιλέως ὃς εἶχεν ἐκεῖ τὸ κατάστημα καὶ ἐτέλει χρέη εἰσαγγελέως πρὸς τὸν Ἄρειον πάγον. — Πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ πρὸς ἄρκτον τοῦ Μουσείου, ἀπέναντι τῶν Προπυλαίων καὶ παρὰ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ἐπὶ λόφου πετρώδους ἦν ἡ Πνὺξ, τόπος ὡρισμένος κατὰ τὸ ἀρχαῖον εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις τοῦ δήμου (1). Ἀλλ' ὕστερον μετεχειρίζοντο μᾶλλον τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου ἐπὶ τούτῳ, τὴν δὲ Πνῦκα μόνον ἐπὶ ταῖς ἀρχαιρεσίαις. Ἦν δὲ ἡ οἰκοδομὴ κατεσκευασμένη κατὰ τὴν παλαιὰν ἁπλότητα, οὐδόλως μετέχουσα τῆς πολυτελείας τοῦ θεάτρου (2). Εἶχε δὲ λίθινον βῆμα τετραμμένον τὸ ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὴν πόλιν· ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς ἔτρεψεν αὐτὸ πρὸς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ τριάκοντα τύραννοι μετέτρεψαν αὐτὸ αὖθις κατὰ τὸ παλαιὸν πρὸς τὴν πόλιν (3).— Πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως ἦν ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς κτισθεὶς ὑπὸ Δευκαλίωνος ὃς ᾤκησεν εἰς Ἀθήνας, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι, δεικνύοντες καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ οὐ πολὺ ἀφεστηκότα τοῦ νεωτέρου ναοῦ ὃν, ὡς καὶ τὸ ἐντέχνως καὶ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος κατεσκευασμένον ἄγαλμα τοῦ Διὸς, ἀνέθηκεν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Ἀδριανός. Ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ ὃς περιελάμβανε χῶρον τεσσάρων σταδίων ἦν πλήρης ναῶν καὶ ἀνδριάντων ἐν οἷς ἄγαλμα Διὸς ἐκ χαλκοῦ, καὶ ναὸς Κρόνου, καὶ τέμενος Γῆς ἐπίκλησιν Ὀλυμπίας, καὶ ἀνδριὰς τοῦ Ἰσοκράτους ἐπὶ κίονος, καὶ Πέρσαι ἐκ λίθου Φρυγίου ἀνέχοντες χαλκοῦν τρίποδα· ἔτι δὲ καὶ πολλοὶ ἀνδριάντες τοῦ Ἀδριανοῦ ἀφ' ἑκάστης πόλεως καὶ κολοσσὸς τοῦ αὐτοῦ ὄπισθεν

---

(1) Ἀριστοφ. εἰς Ἀχαρν. ς. 21. — Ἱππ. ς. 746, ς· 1106. (2) Πολυδευκ. 6. 8, κ. 10. (3) Πλούταρχ. Θεμιστοκλ. κ. 19 εἰς τὸ τέλος.

τοῦ ναοῦ ἀνατεθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Τὸ ἔδαφος τοῦ τόπου τούτου διεσχίσθη, ὡς ἔλεγον, ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος σχεδὸν καθ' ἕνα πῆχυν τὸ πλάτος ἐκ τῶν ὑποῤῥευσάντων ὑδάτων, καὶ ἔκτοτε εἴθισται νὰ ῥίπτωσιν ἐντὸς τοῦ χάσματος ἄλευρον σίτου μεμιγμένον μετὰ μέλιτος (1). Ἐκ τῶν παρόντων εἰκάζουσιν οἱ νεώτεροι μετὰ πιθανότητος ὅτι ἡ περιφέρεια τοῦ περιτειχίσματος ἦν 2300 ποδῶν, ὅτι τὸ περιστύλιον τοῦ ναοῦ ὃ ἦν Κορινθιακῆς τάξεως συνέκειτο ἐξ 120 κιόνων ἐχόντων 6 1/2 ποδῶν διάμετρον καὶ ὑπὲρ 16 ποδ. ὕψος, ὅτι τὸ ὅλον μῆκος τῆς οἰκοδομῆς ἦν 354, τὸ πλάτος 171 ποδῶν καὶ ἑπομένως ὅτι ἦν εἷς τῶν μεγίστων ναῶν τῆς πολυθεΐας (2). Ἐν ἀποστάσει τινῶν ὀργυιῶν ἀπὸ τῆς βορ-ανατολικῆς γωνίας τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ἦν ἐγηγερμένον τὸ τόξον τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς τείχους αὐτοῦ ἀπετέλει γωνίαν 35 μοιρῶν ὡς ἔγγιστα. Ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ τόξου ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή· κατὰ μὲν τὸ βορ-δυτικὸν μέρος.=

ΑΙΔ' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙ ΘΗΣΕΩΣ Η ΠΡΙΝ ΠΟΛΙΣ·

κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν =

ΑΙΔ' ΕΙΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥ Κ ΟΥΧΙ ΘΗΣΕΩΣ ΠΟΛΙΣ.

Ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ Ἀδριανὸς διαιρέσας τὰς Ἀθήνας εἰς δύο, ἔκτισε κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἰδιαιτέραν πόλιν ἣ καὶ Ἀδριανούπολις ἐλέγετο. — Κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, κατὰ τὸ νοτ-ανατολικὸν πέρας τῆς πόλεως, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἦν κρήνη ἣ τὸ πάλαι εἶχε τὰς πηγὰς φανερὰς καὶ ὠνομάζετο Καλλιῤῥόη, εἶτα δὲ ἀπὸ τοῦ τρόπου δι' οὗ ἐκόσμησαν αὐτὴν οἱ τύραννοι (3), ὠνομάσθη ἐννεά-

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 18. (2) Δηκ. Ἀθ. σ. 184. (3) Οἱ Πεισιστρατίδαι, ἰδ. Παυσ. ὃς ἀναφέρει μόνον τὸν Πεισίστρατον. Ἀττ. κ. 14.

κρουνος. Οὔσης δὲ πλησίον τῆς πόλεως, μετεχειρίζοντο τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἰς τὰ πλείστου ἄξια, καὶ εἰς τὰ πρὸ τῶν γάμων λουτρὰ, καὶ εἰς ἄλλας ἱερὰς τελετὰς, ὡς ἔκπαλαι εἴθισται (1). Ἡ κρήνη αὕτη πηγάζει ἀπ' ἄρκτου, καὶ ῥέουσα διὰ μέσου βράχου, συνενοῦται τῷ Ἰλισσῷ. Τὰ πότιμα ὕδατα ἦσαν, ὡς φαίνεται, σπανιώτατα ἄλλοτε εἰς Ἀθήνας, διότι, κατὰ τὸν Παυσανίαν, αὕτη ἦν ἡ μόνη πηγὴ τῆς πόλεως (2). — Ὑπεράνω τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισσοῦ ἦν τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον ὃ περὶ τὰ 350 π. χ. κατεσκεύασε κατὰ πρῶτον ὁ ῥήτωρ Λυκοῦργος ὁ Λυκόφρονος διὰ τοὺς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων γυμνικοὺς ἀγῶνας, ἐξομαλίσας καὶ τὴν ὑπάρχουσαν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος χαράδραν (3). Μετὰ παρέλευσιν 500 ἐτῶν Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς καταναλώσας σχεδὸν τὴν λιθοτομίαν τοῦ Πεντελικοῦ (4), κατεκόσμησεν αὐτὸ ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν διὰ λευκοῦ μαρμάρου καὶ κατέστησεν αὐτὸ ὑπερθαύμαστον καὶ παντὸς θεάτρου ὡραιότερον (5). Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν πρὸς τὸν ποταμὸν δύο περάτων αὐτοῦ ἔκειτο ναὸς Τύχης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐλεφάντινον (6). Ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου πέρατος οἰκοδομὴ ἦν, φαίνεται, ὁ τάφος τοῦ Ἡρώδου ὃς ἐτάφη αὐτόθι μετὰ μεγάλης τιμῆς (7). Τὸ στάδιον ἦν ᾠκοδομημένον ἐπὶ κατωφερείας ὄρους ἐκ φύσεως μηνοειδῶς καθήκοντος πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ τὸν Λήκιον οὔτε κατὰ τὸ μῆκος οὔτε κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο αὐτοῦ περάτων ἀπόστασιν ὑπερέβαινε τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ στάδια, ἀλλ' ὁ διὰ τοὺς θεατὰς ὡρισμένας τόπος

---

(1) Θουκυδ. 6. 2, κ. 15. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 14. (3) Πλούταρχ. Λυκούργ. σ. 25, ἔκθ. Χήττεν. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. τέλ. (5) Φιλοστρατ. εἰς Ἡρώδ. κ. 5. ἔκδ. Ὀλεαρ. σ. 550. (6) Φιλόστρατ. αὐτ. (7) αὐτ.

ἦν ἱκανῶς εὐρύχωρος καὶ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἐξετείνετο εἰς 675 πόδας. Θεωρεῖται ὡς βέβαιον ὅτι εἶχεν ἕως τριάκοντα σειρὰς ἑδρῶν καὶ ὅτι ἦν χωρητικὸν 25,000 ἀνθρώπων. Οἱ δύο δὲ ὑπερκείμενοι λόφοι ἦσαν δεκτικοὶ πολὺ μείζονος ἀριθμοῦ κατὰ περιστάσεις ἐκτάκτους ὡς λ. χ. ὁπόταν ὁ Ἀδριανὸς χαριζόμενος εἰς τοὺς ἤδη διεφθαρμένους Ἀθηναίους, ἠτίμασε τὸ Ἑλληνικὸν στάδιον, καταστήσας αὐτὸ θέατρον Ῥωμαϊκὸν θηριομαχίας (1). — Ἀπέναντι τῆς Ἐννεακρούνου παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ ἦν χωρίον Ἄγραι καλούμενον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας ἧ, ὡς μυθεύεται, ἐλθοῦσα ἐκ Δήλου, ἐνταῦθα ἐθήρευσε κατὰ πρῶτον, διὸ καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἔφερε τόξον (2)· ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ναὸς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης ὅς καὶ Ἐλευσίνειον ἐλέγετο, καὶ ἐν αὐτῷ ἤγοντο τὰ μικρὰ μυστήρια τὰ ἐν Ἄγραις λεγόμενα (3). — Πλησίον τῆς νοτ·ἀνατολικῆς γωνίας κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἦν τὸ θέατρον τὸ λεγόμενον τοῦ Διονύσου, διότι ἡ περιοχὴ αὐτοῦ ἦν ἱερὰ τοῦ θεοῦ ἐκείνου ὡς καὶ τὸ θέατρον· ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν σπήλαιον ἐν τῷ βράχῳ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν (4)· ἐντὸς τοῦ περιβόλου ἦσαν δύο ναοὶ καὶ δύο Διόνυσοι, ὁ μὲν Ἐλευθερεύς, ὁ δὲ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, ἔργον Ἀλκαμένους (5)· ἔτι δὲ ἕτερος μικρὸς περικαλλὴς ναὸς ὃν ᾠκοδόμησεν ὁ χορηγὸς Θράσυλλος καὶ κατεκόσμησε διὰ τριπόδων καὶ ἄλλων βραβείων ἃ ὡς νικητήρια ἔλαβε· τὸ θέατρον τοῦτο ἐν ᾧ παρίσταντο τὰ ποιήματα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῶν ἄλλων δραματοποιῶν ἐξετείνετο μακρὰν κάτω πρὸς τὴν

(1) Σπαρτιαν. εἰς Ἀδριαν. κ. 18 — ἴδ. Δηκ. Ἀθ. σ. 141. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. (3) Στέφ. Βυζ. εἰς Αγρα — Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. β. ϑ. 361. — Πολύαιν. Στρατηγ. β. 5. κ. 7 — Ἱμερ. εἰς Διογ. παρὰ Πλάτ. σ. 569.
(4) Παυσ. Ἀττ. κ. 21. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 20.

πεδιάδα· ἡ διάμετρος αὐτοῦ ἦν ὅσον 500 ποδῶν καὶ ἦν χωρητικὸν πλέον ἢ 30,000 ἀνθρώπων (1). Οὐ πόῤῥω τῆς περιοχῆς τοῦ θεάτρου πρὸς ἀνατολὰς, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Πρυτανείου, κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πόλεως τὴν καλουμένην Τρίποδες ἦν ὁ κάλλιστος ναΐσκος ὃν ἔκτισεν ὁ Λυσικράτης πρὸς μνήμην τῆς χορᾳγικῆς νίκης ἣν ἀνείλετο μεταξὺ τῶν παίδων καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸν διὰ στέγης τερματιζομένης εἰς ἄκραν τρίγωνον ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ὁ τρίπους ὃν ἔλαβεν ἆθλον τῆς νίκης. — Κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως κατὰ τὸ ἀποτομώτατον αὐτῆς καθ' ὃ ἀνέβησαν οἱ Πέρσαι ἦν τέμενος Ἀγλαύρου, μιᾶς τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Κέκροπος, καὶ πλησίον αὐτοῦ τὸ Πρυτανεῖον ἐν ᾧ ἦσαν γεγραμμένοι οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος καὶ διάφορα ἀγάλματα (2)· ἦν δὲ καὶ δικαστήριον ἐν τῷ Πρυτανείῳ ἔνθα ἐδικάζοννο τὰ ἄψυχα, ὡς ὁ σίδηρος κτλ. (3). Κατὰ τὴν νοτ-δυτικὴν γωνίαν κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἦν τὸ Ὠδεῖον ὃ κατεσκεύασεν Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς εἰς μνήμην τῆς ἀποθανούσης αὐτοῦ γυναικὸς (4) Ῥεγίλλης (5) καὶ συνέθεσε τὸν ὄροφον αὐτοῦ ἐκ κέδρου· ἦν μέγα τὸ Ὠδεῖον τοῦτο καὶ ἀξιολόγου κατασκευῆς· ἐκτίσθη δὲ ζῶντος τοῦ Παυσανίου καὶ μετὰ τὴν συγγραφὴν τῶν Ἀττικῶν, ὡς λέγει ὁ ἴδιος, διὸ καὶ ἀναφέρει αὐτὸ εἰς τὰ Ἀχαϊκὰ (6)· πᾶσα ἡ ἐντὸς τοῦ Ὠδείου διάμετρος ἦν 248 ποδῶν, καὶ ἑπομένως μόνον 8,000 θεατῶν χωρητική. Ὑπὸ τὰ προπύλαια, κάτωθεν τοῦ τείχους τῆς πρὸς βοῤῥᾶν πτέρυγος τῶν Προπυλαίων, ἦν πηγὴ ὕδατος, καὶ πλησίον αὐτῆς ἐντὸς σπηλαίου

---

(1) Πλάτ. συμπόσ. σ. 178—175, ἐκ Στέφ. (2) Παυσ. Ἀττ. β. 18. (3) Παυσ. Ἀττ. β. 28. (4) Παυσ. Ἀχ. κ. 20· (5) Φιλοστρατ. εἰς Ἡρωδ. κ. 5. (6) Παυσ. Ἀχ. κ. 20.

δύο ναοὶ Ἀπόλλωνος καὶ Πανός. — Κατὰ τὸ τμῆμα τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Ἐρέτρια ἦν ἡ νέα ἀγορά, ἡ μόνη ἐν χρήσει, ὡς φαίνεται, ἐπὶ Αὐγούστου, κατὰ τὸν Στράβωνα, καὶ ἐπὶ Ἀντωνίου, κατὰ τὸν Παυσανίαν· καὶ πλησιέστατα αὐτῆς τὸ ὡρολόγιον ἢ ὁ ὀκτάγωνος πύργος ὃν ἔκτισεν Ἀνδρόνικος ὁ Κυῤῥέστης, εἰκονίσας ἐπ' αὐτοῦ διὰ προστύπων τοὺς ὀκτὼ κυρίους ἀνέμους μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν, ἵνα δεικνύῃ τὸ μέρος ἀφ' οὗ πνέει ἕκαστος αὐτῶν καὶ ἐμφαίνῃ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας κατὰ μὲν τὸν αἴθριον καιρὸν διὰ τοῦ ἡλίου, κατὰ δὲ τὸν νεφελώδη διὰ τῆς κλεψύδρας ἧς τὸ ὕδωρ ἤρχετο ἐνταῦθα δι' ὑπογείου ὑδραγωγοῦ ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Πανός· ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς ζωῆς τοῦ Κυῤῥέστου καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς κατασκευῆς τοῦ πύργου φαίνεται πιθανὸν ὅτι οὗτος ἐκτίσθη συγχρόνως τῷ ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος Νασίκα κατὰ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ τῷ 159 π. χ. κατασκευασθέντι ὡρολογίῳ περὶ οὗ ἀναφέρεται ὅτι, ὡς ὁ πύργος τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐδείκνυε καὶ τοῦτο τὰς ὥρας δι' ἡμέρας καὶ διὰ νυκτὸς δυνάμει τοῦ ὕδατος (1).— Μεταξὺ τῆς Νέας ἀγορᾶς καὶ τῆς Βασιλείου στοᾶς ἦν ἡ Ποικίλη στοά· ἀπὸ δὲ τῆς Πειραϊκῆς πύλης μέχρι τῆς Ποικίλης στοᾶς καὶ τῆς Νέας ἀγορᾶς ἐξετείνετο ἡ Μακρὰ στοά. — Κατὰ τοὺς πρὸς νότον πρόποδας τοῦ Ἀγχέσμου ἦν τὸ Κυνόσαργες, ἱερὸν τέμενος τοῦ Ἡρακλέους (2), καὶ γυμνάσιον ἐν αὐτῷ κατὰ μέσον ἄλσους (3) ἔνθα ἦν τὸ σχολεῖον τοῦ Κυνικοῦ φιλοσόφου Ἀντισθένους (4)· τὸ χωρίον τοῦτο ἦν οὐ πόῤῥω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως (5), καὶ συνεί-

---

(1) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. β. 7. κ. 60. (2) Ἡροδοτ. β. 5. κ. 36. β. 6. κ. 116—Ἀθην. β. 6. κ. 6. (3) Τ. Λιβ. ἱστορ. β. 31, κ. 24.

(4) Διογ. Λαερτ. εἰς Ἀντισθ. 6, 13. (5) Διογ. Λαερ. εἰς Ἀντισθ. β. 3—Πλούταρχ. εἰς Θεμιστοκλ. κ. 1.

χετο μετὰ μιᾶς τούτων, τῆς Διομείας· ἐκλήθη δὲ Κυνόσαργες, διότι τοῦ Ἀθηναίου Διόμου, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ἡ ῥηθεῖσα πύλη καὶ ὁ δῆμος ἡ Διόμεια, θύοντός ποτε ἐνταῦθα τῷ Ἡρακλεῖ, κύων λευκὴ ἥρπασε τεμάχιον τοῦ σφαγίου (1)· τὸ Κυνόσαργες καθίστα μέγα μέρος τοῦ δήμου Διομείας (2)· ἦσαν δὲ ἐν αὐτῷ βωμοὶ Ἡρακλέους καὶ Ἥβης καὶ Ἀλκμήνης καὶ Ἰολάου (3). — Περὶ τὰς Ἀθήνας ἦσαν πολλὰ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα καὶ ἀξιομνημόνευτα, ὡς ἡ Ἀκαδημία πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως, κατὰ τὸ πέρας τοῦ ἔξω Κεραμικοῦ καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ Κηφισσοῦ ἔνθα ὁ θεῖος Πλάτων διέχεε τὰ φῶτα τῆς φιλοσοφίας, τὸ Λύκειον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἔνθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκε περιπατῶν· διὸ καὶ ἡ σχολὴ αὐτοῦ ὠνομάσθη περιπατητικὴ κτλ. κτλ.— Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν περιτετειχισμέναι. Ἅμα ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὸ πέρας τοῦ Μηδικοῦ πολέμου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἐφρόντισε κατὰ πρῶτον νὰ ὀχυρώσῃ τὴν πόλιν· καὶ κτίσας, ὡς εἴρηται, κατὰ τάχος τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως, καὶ περιτειχίσας καὶ τὴν κάτω πόλιν, ἔστρεψε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσπάθειαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῶν παραθαλασσίων δήμων (4), καὶ ἥνωσε προσέτι τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαληροῦ διὰ δύο μακρῶν τειχῶν ἢ σκελῶν ἃ εἶχον πύργους κατὰ διαστήματα, καὶ περιελάμβανον τὸν Πειραιᾶ, τὴν Μουνυχίαν καὶ τὸν κατὰ νότον ὑπερκείμενον λόφον καὶ ἦν τὸ μῆκος αὐτῶν, τοῦ μὲν βορείου τοῦ πρὸς τὸν Πειραιᾶ 40, τοῦ δὲ νοτίου, τοῦ Φαληρικοῦ 35 σταδίων πρὸς τὸν κύκλον τοῦ

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. (2) Ληκ. Ἀθ. προσθηκ. σ. 460. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 19. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 89. κξ.—Διοδ. Σικ. β. 1. κ. 19— Πλουταρχ. εἰς Θεμιστοκλ. κ. 19.

ἄστεως (1)· καὶ τὸ μὲν βόρειον ἀπεπερατοῦτο κατὰ τὰς Ἁλὰς, τὸ δὲ νότιον εἰς τὴν προβολὴν τοῦ Φαληρικοῦ λόφου· καὶ ταῦτα μὲν ἐκτίσθησαν μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην (2), ἐπὶ δὲ Περικλέους κατεσκευάσθη καὶ ἕτερον τρίτον τεῖχος μεταξὺ τῶν δύο, παράλληλον τοῦ πρώτου τοῦ πρὸς βορρᾶν (3)· τοῦτο δὲ τὸ τρίτον ἐκαλεῖτο διὰ μέσου τεῖχος (4). — Ὁ κύκλος τοῦ τείχους τῆς πόλεως διήρχετο κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ δυτικὸν μέρος, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων λειψάνων φαίνεται, ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ πρὸς τὸ Δίπυλον (κατὰ τὸ μέρος τοῦ Θησείου), κατὰ δὲ τὸ βόρειον καὶ τὸ ἀνατολικὸν, ὡς ἐκ τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν ὑπολογισμῶν τῶν νεωτέρων εἰκάζεται, διῆκεν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀγχέσμου καὶ ἐκεῖθεν διευθύνετο πρὸς τὸν Ἰλισσόν (5)· ἡ περίμετρος αὐτοῦ ἦν 43 σταδίων (6)· ὁλόκληρον δὲ τὸ περιτείχισμα τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Μακρῶν τειχῶν ἦν 174 1/2 σταδίων· ἐπὶ Θεμιστοκλέους ἔμεινεν ἀτελὴς ἡ περιτείχισις. Ἐκ τῶν δύο μακρῶν τειχῶν τῶν πρὸς τὸν Πειραιᾶ τὸ πρῶτον τὸ πρὸς βορρᾶν ἐπεσκευάσθη ἢ καὶ ἀνεκτίσθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Κίμωνος (7)· τὸ δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ, δηλ. τὸ διὰ μέσου τεῖχος ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Πλάτωνα (8)· τὰ Μακρὰ τείχη διέμειναν σῶα κατὰ πρῶτον 52 ἔτη, δηλ. ἀπὸ τῆς ἀποπερατώσεως αὐτῶν τελεσθείσης μετὰ τὴν μάχην τῶν Οἰνοφύτων (9) τῷ 457 π. χ. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Πελοπον-

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 13. (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 108. (3) Πλούταρχ. Περικλ. κ. 13—δ. αὐτ. περὶ δόξ. Ἀθην. 7. (4) Ἀρποκρατ. διὰ μέσου τειχ.—Ἀντιφῶν. πρὸς Νικοκλῆν, καὶ Πλάτων εἰς Γοργίαν. (5) Λήκ. Ἀθ. σ. 378. (6) Θουκυδ. β. 2. κ. 13. (7) Πλουταρχ. Κιμ. 13. (8) Πλάτ. εἰς Γοργίαν, σ. 455. (9) Θουκυδ. β. 1. κ. 107. 108.

χετο μετ[illegible]
γες, δι[illegible]
πύλ[illegible]
Π[illegible]
Κ[illegible]

[illegible] τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶ[illegible] αὐτὰ ἐν ἤχῳ αὐλῶν (1[illegible] 193 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐπανορθώσεω[illegible] τοῦ Τιμοθέου τῷ 394 π. χ. μέχρ[illegible] τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου το[illegible] 113 ἔτη ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἐπιδρο[illegible] νέου ἐπισκευῆς μέχρι τῆς τελείας κατεδα[illegible] ὑπὸ τοῦ Σύλλα (2) ὅς, ὡς λέγει ὁ Ἀππια[illegible] κατέστησεν αὐτὰ σωρὸν ἐρειπίων· τὸ ὅλον τῆ[illegible] 318 ἔτη. — Ἐννέα πύλας εἶχεν ἡ πόλις τῶ[illegible] ἦσαν δὲ αὗται· α) τὸ Δίπυλον ὅπερ ἐκαλεῖτ[illegible] [illegible] πύλη ἢ Ἱερὰ πύλη, ὡς ἄγουσα πρὸς τὴν Ἱερὰ[illegible] τὴν πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα, ἡ πύλη πρὸς τὸν Κεραμικὸν[illegible] [illegible]ουσα τὸν ἔσω Κεραμικὸν μετὰ τοῦ ἔξω· β) ἡ Διο[illegible] πύλη κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Κυνόσαργες· γ) ἡ το[illegible] [illegible]χάρους κατὰ τὴν εἰς τὸ Λύκειον εἴσοδον· δ) αἱ Μελιτί[illegible] πύλαι κατὰ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Κοίλη πρὸς τ[illegible] [illegible]ρειον τῆς πόλεως ἔνθα ἦσαν τεθαμμένοι ὁ Κίμων (4[illegible] καὶ ὁ ἱστοριογράφος Θουκυδίδης (5)· ε) ἡ Πειραϊκή· ς) [illegible] Ἀχαρνία· ζ) ἡ Ἰτωνία κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξ[illegible] τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου, καὶ παρ' ἣν ἦν ὁ τάφος τῆς Ἀμαζόνος Ἀντιόπης (6)· η) αἱ Ἱππάδες πύλαι παρ' ἃς ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ ῥήτορος Ὑπερίδου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ (7)· καὶ θ) αἱ Ἠρίαι πύλαι (αἱ τῶν νεκροταφείων) πιθανῶς αἱ μεταξὺ τοῦ Διπύλου καὶ

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. κ. 2. 3. (2) Στράβ. β. 9. σ. 396.
(3) Ἀππιαν. περὶ πολέμ. Μιθριδ. κ. 30. (4) Ἡροδοτ. β. 6. κ. 103.
(5) Πλουταρχ. εἰς Κίμ. κ. 4.—Ἡροδοτ. αὐτ. (6) Πλατ. εἰς Ἀξιοχ. σ. 304. ἐκδ. Στεφ.—Παυσ. Ἀττ. κ. 1, 2. (7) Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. Τ. 12. σ. 371. ἐκδ. Χούττεν.

τῆς Ἀχαρνίας πύλης ἢ μεταξὺ τῆς Ἀχαρνίας καὶ τῆς Διομείας (1). — Ὅσον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαὶ τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν λαμπραὶ καὶ πολυτελεῖς, τοσοῦτον αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι ἦσαν ποταπαὶ καὶ ἁπλαῖ· ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπὶ Περικλέους ὑπερέβαινε τὰς 10,000 (2)· ἦσαν πλινθόκτιστοι (3), καὶ αἱ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ πλουσιωτέρων δὲν ἦσαν πολυτελέστεραι τῶν τῶν ἄλλων· μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ Δημοσθένους ἐφάνησαν ἐξαιρέσεις τινὲς κατὰ τοῦτο, ὡς ἡ πολυτελὴς οἰκία ἣν ὁ Μειδίας ἔκτισεν ἐν Ἐλευσῖνι (4)· ἀλλ᾽ ὁ νόμος διέμενεν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὅτι αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι νὰ κτίζωνται ἁπλαῖ καὶ ὀλιγοδάπανοι (5) τοσοῦτον ὥστε ἡ τιμὴ τῆς μεγίστης αὐτῶν οὐδέποτε ὑπερέβαινε τὰς 120 μνᾶς (6)· ἅπαξ μόνον ἐφάνη παράδειγμα ἰδιωτικῆς τινος οἰκίας περικεκοσμημένης διὰ περιστυλίου, ἀλλὰ καὶ τούτου ξυλίνου. — Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως μετὰ τῶν λιμένων αὐτῆς συνεποσοῦντο ἕως 280,000 ψ. δηλ. ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων συμπάσης τῆς Ἀττικῆς (7). — Ἀφ᾽ οὗ ἡ πόλις αὕτη ἐχώρησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, τρεῖς καίριαι πληγαὶ ἐπέφερον τὴν βαθμηδὸν ἔκπτωσιν καὶ τὸν εἰς τέλος παντελῆ αὐτῆς ὄλεθρον· = ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ἡ κατὰ Σικελίας ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Σύλλα ὃς ἑλὼν τὴν πόλιν διὰ πολιορκίας, μέγα μέρος αὐτῆς ἐνέπρησε καὶ κατέσκαψε, καὶ πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων ὅσοι συμφώνως μετὰ τοῦ Ἀριστίωνος, στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου, ἐκηρύχθησαν κατ᾽ αὐτοῦ, ἐθανάτωσε (8)· καὶ τότε πλέον

(1) Λυκ. Ἀθ. σ. 386. (2) Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. (3) Ξενοφ. Ἀπομνημ. β΄. 3. σ. 611 ἐκδ. Γαιρίνη. (4) Δημοσθ. κατὰ Μειδ. σ. 565—24. (5) Ὡς ἡ τοῦ Φωκίωνος. Πλουταρχ. Φωκ. 18. (6) 2760 τάλληρα βεγκίνας. Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. Τμ. 1. σ. 71. (7) Ἰδ. [illegible]
(8) Παυσ. Ἀττ. κ. 20.

νησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἵ κατέσκαψαν αὐτὰ ἐν ἤχῳ αὐλῶν (1) τῷ 404 π. χ. καὶ πάλην 193 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐπανορθώσεως αὐτῶν ὑπὸ Κόνωνος τοῦ Τιμοθέου τῷ 394 π. χ. μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου, καὶ τέλος 113 ἔτη ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην ἐκ νέου ἐπισκευῆς μέχρι τῆς τελείας κατεδαφίσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλα (2) ὅς, ὡς λέγει ὁ Ἀππιανὸς (3), κατέστησεν αὐτὰ σωρὸν ἐρειπίων· τὸ ὅλον τῆς διαρκείας 358 ἔτη. — Ἐννέα πύλας εἶχεν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν· ἦσαν δὲ αὗται· α) τὸ Δίπυλον ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ Θριασία πύλη ἢ Ἱερὰ πύλη, ὡς ἄγουσα πρὸς τὴν Ἱερὰν ὁδὸν τὴν πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα, ἢ πύλη πρὸς τὸν Κεραμεικὸν, ὡς συνδέουσα τὸν ἔσω Κεραμικὸν μετὰ τοῦ ἔξω· ϐ) ἡ Διομία πύλη κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Κυνόσαργες· γ) ἡ τοῦ Διοχάρους κατὰ τὴν εἰς τὸ Λύκειον εἴσοδον· δ) αἱ Μελιτίδες πύλαι κατὰ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Κοίλη πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως ἔνθα ἦσαν τεθαμμένοι ὁ Κίμων (4) καὶ ὁ ἱστοριογράφος Θουκυδίδης (5)· ε) ἡ Πειραϊκή· ϛ) ἡ Ἀχαρνία· ζ) ἡ Ἰτωνία κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου, καὶ παρ' ἥν ἦν ὁ τάφος τῆς Ἀμαζόνος Ἀντιόπης (6)· η) αἱ Ἱππάδες πύλαι παρ' ἅς ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ ῥήτορος Ὑπερίδου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ (7)· καὶ θ) αἱ Ἠρίαι πύλαι (αἱ τῶν νεκροταφείων) πιθανῶς αἱ μεταξὺ τοῦ Διπύλου καὶ

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. κ. 2. 8. (2) Στράϐ. β. 9. σ. 396.
(3) Ἀππιαν. περὶ πολέμ. Μιθριδ. κ. 30. (4) Ἡροδοτ. β. 6. κ. 103.
(5) Πλουταρχ. εἰς Κίμ. κ. 4.—Ἡροδοτ. αὐτ. (6) Πλατ. εἰς Ἀξιοχ. σ. 304. ἐκδ. Στεφ.—Παυσ. Ἀττ. κ. 1, 2. (7) Βοἰκ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. Τ. 12. σ. 371. ἐκδ. Χοῦττεν.

τῆς Ἀχαρνίας πύλης ἢ μεταξὺ τῆς Ἀχαρνίας καὶ τῆς Διομείας (1). — Ὅσον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαὶ τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν λαμπραὶ καὶ πολυτελεῖς, τοσοῦτον αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι ἦσαν ποταπαὶ καὶ ἁπλαῖ· ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπὶ Περικλέους ὑπερέβαινε τὰς 10,000 (2)· ἦσαν πλινθόκτιστοι (3), καὶ αἱ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ πλουσιωτέρων δὲν ἦσαν πολυτελέστεραι τῶν τῶν ἄλλων· μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ Δημοσθένους ἐφάνησαν ἐξαιρέσεις τινὲς κατὰ τοῦτο, ὡς ἡ πολυτελὴς οἰκία ἣν ὁ Μειδίας ἔκτισεν ἐν Ἐλευσῖνι (4)· ἀλλ' ὁ νόμος διέταττεν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὅτι αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι νὰ κτίζωνται ἁπλαῖ καὶ ὀλιγοδάπανοι (5) τοσοῦτον ὥστε ἡ τιμὴ τῆς μεγίστης αὐτῶν οὐδέποτε ὑπερέβαινε τὰς 120 μνᾶς (6)· ἅπαξ μόνον ἐφάνη παράδειγμα ἰδιωτικῆς τινος οἰκίας περικεκοσμημένης διὰ περιστυλίου, ἀλλὰ καὶ τούτου ξυλίνου. — Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως μετὰ τῶν λιμένων αὐτῆς συνεποσοῦντο ἕως 280,000 ψ. δηλ. ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων συμπάσης τῆς Ἀττικῆς (7). — Ἀφ' οὗ ἡ πόλις αὕτη ἐχώρησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, τρεῖς καίριαι πληγαὶ ἐπέφερον τὴν βαθμηδὸν ἔκπτωσιν καὶ τὴν εἰς τέλος παντελῆ αὐτῆς ὄλεθρον· = ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ἡ κατὰ Σικελίας ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Σύλλα ὃς ἑλὼν τὴν πόλιν διὰ πολιορκίας, μέγα μέρος αὐτῆς ἐνέπρησε καὶ κατέσκαψε, καὶ πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων ὅσοι συμφώνως μετὰ τοῦ Ἀριστίωνος, στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου, ἐκηρύχθησαν κατ' αὐτοῦ, ἐθανάτωσε (8)· καὶ τότε πλέον

(1) Δήμ. Ἀθ. σ. 386. (2) Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. (3) Ξενοφ. Ἀπομνημ. β. 8. σ. 611 ἐκδ. Γαρίνη. (4) Δημοσθ. κατὰ Μειδ. σ. 565. 24. (5) Ὡς ἡ τοῦ Φωκίωνος. Πλουταρχ. Φωκ. 18. (6) 2750 τάλληρα βεγκίνας. Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθ. Τμ. 1. σ. 71. (7) Ἰδ. Ἀττική.
(8) Παυσ. Ἀττ. κ. 20.

μανοὶ μετὰ τοῦ σατράπου, καὶ ἀπὸ τῆς Πνυκὸς ἐπυροβόλησαν ἐν πρώτοις κατὰ τῶν Προπυλαίων καὶ τῶν μεταξὺ ὀχυρωμάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐκρήξεως Ὀθωμανικῆς τινος πυριτοθήκης κατεστράφη ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης, καὶ ἐκ τῆς ζωοφόρου αὐτοῦ τρία τεμμάχια εὑρίσκονται ἤδη ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας μετὰ πολλῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν κειμηλίων, ὡς καὶ ἐξ ἑτέρας δευτέρας ἐκρήξεως ἀνετράπη καὶ ἐγένετο σωρὸς συντριμμάτων τὸ μέσον καὶ τὸ ἀνατολικὸν κυρίως τοῦ Παρθενῶνος, καὶ πάντα τὰ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη εὑρισκόμενα ἀγάλματα· κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῶν Ἐνετῶν καταλιπόντων τὰς Ἀθήνας καὶ ἀποχωρησάντων, ἔμεινεν ἔκτοτε ἡ πόλις ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν μέχρι τῆς ἐσχάτης Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως· ἡ δὲ ζημία ἡ ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ τῶν Ἐνετῶν καὶ τοῦ Κενιζμάρκ προξενηθεῖσα ἦν μικρὰ κατὰ σύγκρισιν τοῦ ὀλέθρου ὃν οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ πρὶν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέφερον, κατασυντρίβοντες τὰ πολύτιμα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ κατασκευάζοντες ἐξ αὐτῶν ἄσβεστον.

* ΑΘΗΝΑΙ. Ἡ περικλεεστάτη καὶ πολυπαθὴς αὕτη πόλις ἐπὶ τῆς κυριότητος τῶν Ὀθωμανῶν εἶχε λεπτὸν λιθόκτιστον τεῖχος ἔχον ὕψος δέκα ποδῶν καὶ περικλεῖον 1 1/2 ὥρας διάστημα, συνάπτον δὲ πολλαχοῦ τῷ ἀρχαίῳ τείχει οὗ ὁ κύκλος ἦν κατὰ πολὺ μείζων· ἐπλήρου δὲ ἡ νέα αὕτη πόλις μέρος μόνον τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καλυπτομένου ἐδάφους, διότι ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς τοῦ μεγέθους τοῦ κύκλου μόνον τὰ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν, τὸ βόρειον καὶ τὸ βορδυτικὸν τῆς ἀκροπόλεως μέρη ἦσαν οὐ πρὸ πολλοῦ ἐκτισμένα· οἱ δὲ κάτοικοι μόλις συνεποσοῦντο 10,000 ὧν τὸ πέμπτον μόνον ἦσαν Ὀθωμανοὶ, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πολλοὶ μεγάλοι κτηματίαι. Ἡ ἀκρόπολις στεφομένη ὑπὸ τῶν λαμ-

προτάτων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος εἶναι βράχος ἐπιμήκης, μεμονωμένος καὶ ἀπόκρημνος ἔχων μῆκος ὅσον 1000 ποδῶν καὶ ὕψος 150, καὶ περιτείχισμα ὑψηλὸν ἐκτισμένον ἐπὶ περιφερείᾳ 2,500 ἐπὶ τῶν στερεῶν λειψάνων τῶν Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων· μίαν δὲ μόνην πύλην ὡς καὶ τὸ πάλαι πρὸς δυσμάς, καὶ τέσσαρας σειρὰς τηλεβόλων κατὰ τὰ προπύλαια, καὶ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν Ὀθωμανικὸν (τζαμίον)· τὸ κύριον δὲ ἐλάττωμα τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἦν ἡ σπάνις τοῦ ὕδατος, διότι αἱ ἐν αὐτῇ δεξαμεναὶ δὲν ἐπήρκουν ἐν περιπτώσει μακρᾶς πολιορκίας, ἐξ οὗ καὶ πολλάκις κατὰ καιροὺς ἐβιάσθη νὰ παραδοθῇ· μόνον δὲ ἔξωθεν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τείχους ὑπῆρχε φρέαρ ποτίμου ὕδατος περικεκλεισμένον ἐντὸς περιτειχίσματος ἐν εὐρυχώρῳ τόπῳ ὃς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν σερπεντζὲς καὶ συνηνοῦτο μετὰ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως. Φρουρὰ διέμενεν ἀεὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ὑπὸ ἕνα φρούραρχον, Διζδάρην τουρκιστὶ λεγόμενον, καὶ εἰς τὴν κάτω πόλιν ἦν διωρισμένος διοικητὴς (βοϊβοδας) ὑπὸ τὸν σατράπην τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος (Ῥούμελη βαλησὶ) καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαί· ἕδρευον δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ ξένοι πρόξενοι, ὡς τῆς Γαλλίας, τῆς Αὐστρίας κτλ. — Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, χριστιανοὶ καὶ ὀθωμανοὶ καταγινόμενοι ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον ἔργον του, ἔζων ἐν ὁπωσοῦν ἡσυχίᾳ καὶ ἐν ὁμονοίᾳ πρὸς ἀλλήλους, καθ' ὅσον τοὐλάχιστον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὁμόνοια μεταξὺ δεσποτῶν καὶ δούλων, μεταξὺ τυραννούντων καὶ τυραννουμένων· ἀλλ' ἅμα ἐξεῤῥάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἅμα ἠκούσθησαν αἱ πρῶται ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν Λεβαδείᾳ ταραχαί, κατελήφθησαν πάντες ὑπὸ μεγάλης ταραχῆς ἥτις ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἐγνώσθη ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ μεγάλου χωρίου τῆς Χασᾶς ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ Μεγαρέων

καὶ Σαλαμινίων, ἐστρατοπέδευσαν εἰς Μενίδιον, χωρίον ἀπέχον 1 1/2 ὥρας τῶν Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9 ἀπριλίου 310 Ἕλληνες ἐκ Κουντούρων καὶ Βίλιας ἀφείλοντο ὑπὸ τὰ τηλεβόλα σχεδὸν τῆς ἀκροπόλεως 3,000 πρόβατα ἀνήκοντα εἰς Ὀθωμανούς· 200 ἱππεῖς ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθον δῆθεν τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς καταδίωξιν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῶν τειχῶν. Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νὰ ἀποχωρῶσιν ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ οἱ δημογέροντες ἔπαυσαν τὰς ἐργασίας των· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ συναισθανόμενοι τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ἀδυναμίαν των, συνεκρότουν συχνάκις συμβούλια, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀποφασίσωσι· πάντες οἱ ἄῤῥενες ἀπὸ παιδὸς μέχρι ἐσχατογήρου ἐνωπλίσθησαν· ἀλλὰ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς 300 οἱ ὄντες ἱκανοὶ πρὸς ὑπηρεσίαν, καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον 60 Ἀλβανοί, οἱ σωματοφύλακες τοῦ βαΐβοδα ἐθεωροῦντο ὡς καλοὶ στρατιῶται.

Δὶς προετάθη σφαγὴ γενικὴ τῶν χριστιανῶν κατοίκων, ἀλλ' ἀπεῤῥίφθη ἡ πρότασις ἐκ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ καδῆ (δικαστοῦ) ὃς ἀπεποιήθη τὴν ἐπιψήφισίν του, διὸ καὶ μετὰ ταῦτα ἐκαρατομήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐφυλάκισαν ἐν τούτοις τοὺς προεστότας, ἐγύμνωσαν τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἐργαστήρια τῶν απόντων, ἐφωδίασαν τὴν ἀκρόπολιν διὰ πολεμεφοδίων καὶ ζωοτροφιῶν, καὶ ἔλαβον μέτρα κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἀπροσδοκήτου προσβολῆς· ἀνίκανοι δὲ ἐκ νωθρότητος νὰ ἐκπληρώσωσιν αὐτοὶ τὰ καθήκοντα τῆς νυκτερινῆς φυλακῆς, δι' ἀπαραδειγματίστου βλακίας μετεχειρίσθησαν εἰς φύλαξιν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως χριστιανοὺς οἳ συνενωθέντες εὐθὺς μετὰ τῶν ἔξω ἐπαναστατῶν, συνεφώνησαν νὰ εἰδοποιήσωσι διὰ συνθήματος τὴν ὥραν καθ' ἣν ἡ φρουρὰ ἔμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς ὕπνον· τὴν 24 ἀπριλίου ἡ Ὀθωμανικὴ σημαία ἐστήθη ἔμπροσθεν τῆς

οἰκίας τοῦ βοϊβοδα καὶ εὐλογήθη ὑπὸ ἑνὸς Ἰμάμη (ἱερέως) κατὰ τὰ Ὀθωμανικὰ ἔθιμα· τὴν ἐπιοῦσαν δὲ νύκτα, τέσσαρας ὥρας πρὶν τῆς αὐγῆς τῆς ἡμέρας δυνατὸς πυροβολισμὸς καὶ κραυγαὶ ἐπανειλημμέναι τοῦ Χριστὸς ἀνέστη! Ἐλευθερία! Ἐλευθερία! ἀνήγγειλαν τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν· 1,500—2,000 χωρικοὶ ὡπλισμένοι διὰ ῥοπάλων οἱ πλεῖστοι ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Δῆμον ἐκ Λεβαδίας καὶ Μελέτην ἐκ Χασιᾶς ὑπερβάντες τὰ τείχη, καὶ βιάσαντες τὰς πύλας ἄνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως, ἐδίωξαν τοὺς Ὀθωμανοὺς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, φονεύσαντες ἑξήκοντα ἐξ αὐτῶν καὶ αἰχμαλωτίσαντες τεσσαράκοντα· μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦσαν δέκα Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς σωματοφυλακῆς, καὶ ἡ σημαία αὐτῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἔδειξαν παράδειγμα φιλανθρωπίας, ἀφέντες τοὺς λοιπούς, καὶ παραδόντες τοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς ἦσαν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες, εἰς τὴν φροντίδα τῶν Εὐρωπαίων προξένων.

Κατὰ δυστυχίαν οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἐκ τοὐναντίου ἐθανάτωσαν ἐννέα τῶν ὁμήρων καὶ κατέῤῥιψαν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως πολλὰ γυμνὰ καὶ ἀκέφαλα σώματα· τὴν αὐγὴν τῆς 26 τρία τηλεβόλα ἤρχισαν νὰ ἐνεργῶσιν ἀπὸ τοῦ φρουρίου κατὰ τῆς πόλεως· ἀλλ' ὡς βαρέα, κακῶς διωργανισμένα καὶ κάκιστα διευθετούμενα δὲν ἐπροξένησαν βλάβην· τὴν 27 οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὸν λόφον τοῦ Φιλοπάππου ὅς κεῖται μικρὸν χθαμαλότερον τῆς ἀκροπόλεως, καὶ μετὰ τῶν κεχωρισμένων, πετρωδῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ τῆς Πνυκὸς παρέχει ἐπιτηδείαν θέσιν πρὸς κατασκήνωσιν ἐχθροῦ ἀπέναντι τοῦ νοτίου καὶ τοῦ νοτ-δυτικοῦ μέρους τοῦ ὀλίγας ἑκατοστυίας ὀργυιῶν ἀπέχοντος φρουρίου· τὴν αὐτὴν ἡμέραν διεύθυναν πρότασιν

παραδόσεως ἣν οἱ πολιορκούμενοι ἀπέῤῥιψαν μετὰ περιφρονήσεως· οἱ ἀρχηγοὶ Δῆμος καὶ Μελέτης στήσαντες τὴν σημαίαν των εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βοϊβοδα, κατεσκηνώθησαν ἐν αὐτῇ. Ἐλθούσης ἐν τούτοις ἐπικουρίας ἐκ Σαλαμῖνος καὶ ἐξ Αἰγίνης, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνόπλων Ἀθηναίων συνεποσώθη εἰς 3,000. Ἔπεμψαν δὲ καὶ εἰς Ὕδραν, ζητοῦντες νὰ τοῖς δοθῇ ἓν πολεμικὸν πλοῖον, ἔτι δὲ καὶ τὰ εἰς πολιορκίαν ἀπαιτούμενα τηλεβόλα καὶ λοιπὰ πολεμοφόδια, ὡς καὶ τῷ ὄντι τὴν 2 Μαΐου ἔφθασεν ἐξ Ὕδρας μία γολέτα πεμφθεῖσα παρὰ τῶν ἀδελφῶν Κουντουριωτῶν καὶ φέρουσα 11 τηλεβόλα. Ἦλθε δὲ συγχρόνως καὶ ἐκ τῆς νήσου Κέας βοήθεια 40 ἀνθρώπων ὑπὸ τὸν Πάγκαλον, καὶ τὴν 5 τοῦ μηνὸς ἔφθασε πλοῖον ἐκ Κεφαλληνίας φέρον ἀνθρώπους καὶ τηλεβόλα, καὶ κατεσκεύασαν προμαχῶνας οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ τοῦ Μουσείου (ἢ λόφου τοῦ Φιλοπάππου) ἔνθα ἔθεσαν δύο τηλεβόλα, καὶ ἕτερον παρὰ τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου, οἱ δὲ Κεφαλλῆνες παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, οἱ δὲ Κεῖοι μεταξὺ τοῦ θεάτρου τοῦ Βάκχου καὶ τοῦ σταδίου τοῦ Ἀττικοῦ Ἡρώδου, καὶ πυρίτις δὲ καὶ ἄλλα πολεμεφόδια ἦλθον ἐξ Ὕδρας τῇ 9 τοῦ μηνός· διὰ πάντων τούτων τῶν μέσων οἱ πολιορκηταὶ οὐ μόνον ἐπυροβόλουν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ὑπόνομον ὤρυξαν ὑπ' αὐτήν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ εἰργάσθησαν δεκατρεῖς ἡμέρας, εἰς οὐδὲν ἀπέβη τὸ ἀποτέλεσμα· ἐπυροβόλουν δὲ καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως. καί ποτε καὶ μικράς τινας ἐκδρομὰς ἀπετόλμησαν καθ' ἃς ἀεὶ ἀπώσθησαν, καὶ ἄνθρωποι ἑκατέρωθεν ἐφονεύθησαν, καὶ τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν στάσιν μέχρι τῆς 16 Ἰουλίου ὅτε ἐπελθόντων τοῦ Ὀμὲρ Βριόνη καὶ τοῦ Ὀμὲρ-Βέη ἐκ Καρύστου μετὰ στρατεύματος 1,500 — 1,800 πάντων σχεδὸν Ἀλβανῶν καὶ Γκέγκηδων, οἱ Ἕλληνες παρητήθησαν

ὁλοτελῶς τῆς πολιορκίας ἥτις διήρκεσεν 83 ἡμέρας. Ὁ Ὀμὲρ Βέης τῇ 3 Αὐγούστου ἀνεχώρησε διὰ τὴν Εὔβοιαν, καὶ ὁ Ὀμὲρ Βριόνης ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀναθέσας τὴν φύλαξιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς ἐντοπίους Ὀθωμανοὺς, καὶ καταλιπὼν τὴν ἀκρόπολιν ἀνάμεστον ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων· μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἐνθυμούμενοι ὅσα ἐδοκίμασαν κατὰ τὴν προλαβοῦσαν πολιορκίαν, ἐκλείοντο κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ μόνον τὴν ἡμέραν καταβαίνοντες, περιεφέροντο εἰς τὰ περίχωρα, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐνθαρῥυνθέντες, ἀνενέωσαν τὸν ἀποκλεισμὸν ὅστις διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκεμβρίου 1821 μέχρι τοῦ ἰουνίου 1822 ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ βιασθέντες ἐκ παντὸς εἴδους στερήσεων, ἐξ ἀσθενειῶν, καὶ πρὸ πάντων ἐκ δίψης, παρέδωκαν τὸ φρούριον καθ᾽ ὁμολογίαν ὑπογραφεῖσαν τῇ 9 τοῦ ῥηθέντος μηνὸς ἐν τῷ Αὐστριακῷ προξενείῳ παρόντων τῶν προξένων τῆς Γαλλίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ὀλλάνδας, καὶ τῇ 10 οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν, αἱ δὲ κλεῖδες παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Διζδάρη (ὀθωμανοῦ φρουράρχου) εἰς τὸν ἀρχιερέα ὃς ἐνεχείρισεν αὐτὰς εἰς τὸν προσωρινὸν Ἕλληνα φρούραρχον Παναγῆν Κτενᾶν ὅστις καὶ αὐθημερὸν ἐθανατώθη ἐξ ἐκρήξεως τηλεβόλου. — Κατὰ τὰς δύο ταύτας πολιορκίας 300 περίπου Ἕλληνες ἐφονεύθησαν· οἱ αἰχμαλωτισθέντες Ὀθωμανοὶ συνεποσοῦντο 1,150 ὧν 180 μόνον ἦσαν ἄνδρες τῶν ὅπλων, οἱ δὲ λοιποὶ γέροντες, γυναῖκες καὶ παῖδες· ἦσαν δὲ πάντες σχεδὸν ἀσθενεῖς καὶ 60 ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας τῆς παραδόσεως. Εὑρέθησαν δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐκτὸς ὅπλων, πλουσίων ἐσθήτων καὶ μεγάλης ποσότητος χαλκοῦ, 10,000 κοιλὰ σίτου, 30,000 ὀκάδ. βάμβακος, 30,000 ὀκάδ. κανναβίου, 40 καντάρια ἀρ-

γύρου, πλῆθος πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν, 100,000 γροσίων εἰς μετρητὰ, καὶ μεγάλαι ποσότητες βουτύρου, τυροῦ καὶ μέλιτος· αἱ κλεῖδες τοῦ φρουρίου τῆς ἀκροπόλεως παρεδόθησαν μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Ὀδυσσέα, φρούραρχος δὲ διωρίσθη ὁ Γοῦρας. Ἐντούτοις κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1825 ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποστὰς καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐκίνησεν ὅπλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος· μεταμεληθεὶς δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἐπανελθὼν, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Γοῦρα καὶ κατεκλείσθη εἰς πύργον τῆς ἀκροπόλεως. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 3 Ἰουνίου εὑρέθη τὸ σῶμά του νεκρὸν, ἐκτεταμένον ἔξωθεν τοῦ πύργου τῆς φυλακῆς του. Κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1826 ὁ Κιουταχῆς Ῥεσὶδ Μεχμὲδ πασᾶς ἐπελθὼν μετὰ δυνάμεως καὶ μετὰ τοῦ ἐκ Καρύστου Ὀμὲρ πασᾶ, καὶ κατασκηνωθεὶς εἰς τοὺς κήπους τῶν Πατισίων, προσέβαλλεν ἐκεῖθεν τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ μετὰ πολλὰς συμπλοκὰς καὶ μάχας πεισματώδεις καὶ φονικὰς ἑκατέρωθεν καθ' ἃς ἠγωνίσθησαν γενναίως ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Νικήτας, ὁ Γοῦρας, ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, ὁ Μακρυγιάννης, ὁ Τζαβέλας, ὁ Νικόλαος Κριεζώτης, ὁ Μαυροβουνιώτης Βάσος, ὁ Φῶτος Φωτομάρας, ὁ Λάμπρος Βέϊκος, ὁ Γεώργιος Δράκος, ὁ Γεώργιος Χελιώτης, ὁ Χατζῆ Χρῆστος, ὁ Χατζῆ Μιχάλης, ὁ Γαρδικιώτης Γρίβας, ὁ Γεώργιος Βάγιας, ὁ Δημήτριος Καλέργης, ὁ Γενναῖος Κολοκοτρόνης, ὁ Χρύσανθος Σισίνης, οἱ Πετμεζαῖοι, οἱ Νοταραῖοι, ὁ Νικόλαος Ζέρβας, ὁ Εὐμορφόπουλος, ὁ Λέκας καὶ ἄλλοι ἀνδρεῖοι μαχηταὶ διὰ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ καθ' ἕνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον συμπράξεως ἐπισήμων τινῶν φιλελλήνων, ὡς τοῦ Παβαροῦ Χάϊδεκ, τῶν Γάλλων Δεριγνῦ καὶ Φαβιέρου, τῶν Ἄγγλων Χάστιγξ, Κόχραν καὶ Τσούρτς, τοῦ Ἰταλοῦ Πίσα, τοῦ Πορτογάλλου

Ἀλμεῦδα καὶ ἄλλων, καὶ καθ' ἃς ὁτὲ μὲν ἐνικήθησαν οἱ Ἕλληνες ὡς εἰς Χαϊδάρι, στρατηγοῦντος τοῦ Πίσα, εἰς Καματερὸν ὑπὸ τὸν Κεφαλλῆνα Βουρβάκην ὃς καὶ ἔπεσε θῦμα τῆς ἀπρονοησίας του εἰς τὴν Κωλιάδα, καὶ ἀλλαχοῦ, ὁτὲ δὲ ἐνίκησαν λαμπρὰς νίκας ὡς εἰς Ῥάχωβαν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην καὶ εἰς τὸ Φαληρὸν, τέλος ἀφ' οὗ ὁ μὲν Γοῦρας ἐθανατώθη ὑπὸ σφαίρας πυροβόλου εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὁ δὲ Καραϊσκάκης τρωθεὶς εἰς τὴν κοιλίαν κατὰ τὸ πρὸς τὸ Φαληρὸν πεδίον, τὴν ἐπιοῦσαν ἀπέθανε, καὶ ἀφ' οὗ πολὺ μέρος τῶν πολυτίμων ἀρχαιοτήτων τῆς ἀκροπόλεως κατηφανίσθη ἐκ τῶν χιλιάδων σφαιρῶν τῶν Ὀθωμανικῶν τηλεβόλων, ἐν οἷς καὶ μέρος τοῦ Ἐρεχθείου ὅπερ καταπεσὸν ἐπλάκωσε καὶ ἐθανάτωσε τὴν χήραν τοῦ Γούρα καὶ ἄλλας γυναῖκας καταφυγούσας ὑπ' αὐτὸ ὡς εἰς τόπον ἀσφαλείας, μετὰ ἕνδεκα μηνῶν πολιορκίαν καὶ πολυμόχθους ἀγῶνας, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ ἀκρόπολις ἐκυριεύθησαν αὖθις ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῇ 24 Μαΐου 1827.

Ἡ πόλις αὕτη καταπεσοῦσα ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς εὐκλείας εἰς τὸ βάραθρον τῆς μηδαμινότητος, καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦ ἐσχάτου Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καταστᾶσα ὅλως ἐρείπιον καὶ σκελετὸς πόλεως, ἀνεγεννήθη ἤδη ἀπὸ τῆς τέφρας αὐτῆς, καὶ κατέστη καθέδρα τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· εἶναι δὲ ὅλως νεόκτιστος καὶ ἂν ἀπώλεσε τὸ ἀρχαῖον κάλλος, δύναται ὅμως νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν νεωτέρων Εὐρωπαϊκῶν πόλεων τῆς δευτέρας τάξεως· οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1849 συμποσοῦνται 26,256. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ λιθόκτιστοι καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καλῶς ᾠκοδομημέναι καὶ φυλάττουσαι ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ σχέδιον τῆς εὐθυγραμμίας· αἱ ῥύμαι πλατεῖαι, καὶ μάλιστα αἱ τρεῖς = τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς·

τὰ πότιμα ὕδατα ἄφθονα, καὶ τὰ τρόφιμα παντὸς εἴδους· περιέχει δὲ ἡ πόλις τὰ νέα ἀνάκτορα ἐπὶ ὑψηλῆς καὶ λαμπρᾶς θέσεως, πανεπιστήμειον, γυμνάσιον, ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον καὶ ἄλλα διδασκαλεῖα, καὶ ἕνδεκα προσέτι δημοτικὰ σχολεῖα, ἔτι δὲ δύο νοσοκομεῖα, στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν, τυφλοκομεῖον, θέατρον, ἀστεροσκοπεῖον, δύο στρατῶνας, πολλὰς ἐκκλησίας, ὧν πρώτη προσωρινῶς ἡ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, βασιλικὴν τυπογραφίαν καὶ λιθογραφίαν, νομισματοκοπεῖον, ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ἄλλο μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων· εἰσὶ δὲ καὶ τρία δικαστήρια = τὸ πρωτοδικεῖον, τὸ ἐφετεῖον καὶ ὁ ἄρειος πάγος, καὶ δύο εἰρηνοδικεῖα, τὸ μὲν τῆς βορείου, τὸ δὲ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς πόλεως, καὶ ἓξ συμβολαιογραφεῖα, καὶ διεύθυνσις ταχυδρομείων, καὶ κεντρικὸν ταμεῖον, καὶ ἐφορία οἰκονομικὴ Β'. τάξεως, καὶ δασονομεῖον, ἔτι δὲ τρεῖς ἑταιρεῖαι = ἀρχαιολογικὴ, φιλεκπαιδευτικὴ διὰ τὰ κοράσια, καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, διάφοροι τυπογραφίαι καὶ ἐφημερίδες. — Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαμπρῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν σώζονται ἔτι τινὰ λείψανα, ὡς ἐν μέρει τὰ προπύλαια ἃ ἦσαν τεθαμμένα ἐντὸς ὑπερόγκων σωρῶν χώματος, καὶ ἤδη καθαρισθέντος τοῦ τόπου ἀνεφάνησαν, μέρος τοῦ περιστυλίου τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης ἃ ἤδη ἐπισκευάζονται, ἐπιτιθεμένων τῶν καταπεπτωκότων τμημάτων τῶν κιόνων ὅσα ὑπάρχουσιν ἔτι· τέσσαρες ἐκ τῶν ἓξ Καρυατίδων τοῦ Πανδροσίου ἀκέραιαι καὶ ὄρθιαι· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων δύο τὴν μὲν ἀφείλετο ὁ λόρδος Ἔλγκιν, ὡς καὶ μέρος τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα, ἡ δὲ κατάκειται συντετριμμένη· ὁ ναὸς τοῦ Θησέως, τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κυρρέστου, ὁ ναΐσκος τοῦ Λυσικράτους, τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου καὶ τὸ τόξον τοῦ Ἀδριανοῦ ἀκέραια καὶ μόνον κατὰ

μέρος βεβλαμμένα, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου δύο κίονες, ἐκ τοῦ περιστυλίου τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς 13 κίονες, εἰς τὴν πύλην τῆς ἀγορᾶς κίονες τινὲς καὶ ἐπιγραφαὶ ἀγορανομικαί· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ὁλοκλήρως ἐξηφανίσθησαν. Τὰ προϊόντα τῶν περὶ τὰς Ἀθήνας τόπων εἰσὶ δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα καὶ λοιπαὶ ὀπῶραι· ὑπάρχουσι δὲ παρὰ τὰς Ἀθήνας 200 κῆποι κατὰ τὰ Σεπόλια καὶ ἀλλαχοῦ, δάσος μέγα ἐλαιῶν καὶ ποταμὸς ἀέναος (ὁ Κηφισσὸς) χρήσιμος εἰς ἄρδευσιν.

ΔΗΜΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ.

ΚΟΙΛΗ, δῆμος φυλῆς Ἱπποθοοντίδος ἐκτὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν πρὸς ἄρκτον, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν Μελιτίδων πυλῶν. Οἱ δημόται ἐλέγοντο ἐκ Κοίλης. Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἦν τεθαμμένος ὁ ἱστοριογράφος Θουκυδίδης. «Ἔστι δ' αὐτοῦ (Θουκυδίδου) τάφος πλησίον τῶν πυλῶν » ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ Κοίλη καλεῖται » (1)· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Κίμων ἦν ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα. « Πρὸς γὰρ » ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ κα-» λούμενα Κιμώνεια μνήματα » (2). « Τέθαπται δὲ Κί-» μων πρὸ τοῦ ἄστεος πέραν τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης » ὁδοῦ » (3).

* Περὶ τῆς ἀληθοῦς θέσεως τῆς Κοίλης διαφωνοῦσιν οἱ νεώτεροι· κατὰ τὸν Λήκιον ὁ δῆμος οὗτος κατεῖχε τὸ ἀνώτερον δηλ. τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τοῦ ἐντὸς τῶν Μακρῶν τειχῶν διαστήματος (4)· Κατὰ δὲ τὸν Ρὸς ἡ Κοίλη ἀρχομένη ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, διείρχετο κατ' ἀρι-

(1) Μαρκελλιν. Βίος Θουκυδ. §. 55. (2) Αἰτ· α. 17.—Πλουταρχ. ἐν Κίμ. κ. 4. (3) Ἡροδοτ. β. 6. κ. 103. (4) Λήκ. Δημ.

στεράν τοῦ νῦν κανονοστασίου καὶ προβαίνουσα πρὸς τὴν τοῦ Ἀγᾶ λεγομένην βρύσιν, ἐπερατοῦτο ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἐλαιῶνα (1).

ΔΙΌΜΕΙΑ, δῆμος φυλῆς Αἰγεΐδος ἐκτὸς τοῦ τείχους τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικόν· τὸ Κυνόσαργες ἦν μέρος τῆς Διομείας (2)· οἱ δημόται Διομειεῖς.

ἈΓΡΥΛΗ, δῆμος παρὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ὑπεράνω τοῦ Παναθηναϊκοῦ σταδίου, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ· παρὰ τὸν δῆμον τοῦτον ἦν ὁ τόπος ὁ καλούμενος Ἀρδηττὸς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀρποκρατίων. = « Ἀρδηττὸς, τόπος Ἀθή- » νησιν ὑπὲρ τὸ στάδιον τὸ Παναθηναϊκὸν, πρὸς τῷ δήμῳ » τῷ ὑπένερθεν Ἀγρυλέων » (3)· ὁ δῆμος οὗτος ἦν φυλῆς Ἐρεχθηΐδος (4) ἡ Ἀτταλίδος κατὰ μόνον τὸν Ἡσύχιον παρ' ᾧ εὑρίσκονται τρία διάφορα ὀνόματα = Ἀγριαυλὴ καὶ Ἀγρυλὴς καὶ Ἀργιλία, παρὰ δὲ τῷ Σουΐδᾳ Ἀγροιλὴ, ἀλλὰ κατὰ τὸν Στέφανον Ἀγριαυλὴ καὶ Ἀγρυλὴ ἦν ὁ αὐτὸς δῆμος, ὡς καὶ ὁ αὐτὸς βεβαίως ἦν καὶ ἡ Ἀγροιλὴ τοῦ Σουΐδα· ἦν δὲ διῃρημένος ὁ δῆμος οὗτος εἰς δύο = εἰς καθύπερθεν Ἀγρυλὴν καὶ ὑπένερθεν Ἀγρυλὴν (5). Οἱ δημόται Ἀγρυλεῖς.

* Κατὰ τὴν ὑπεράνω τοῦ Παναθηναϊκοῦ σταδίου διεύθυνσιν ἐπὶ λόφων κειμένων παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ὑψουμένων κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ, κάτωθεν τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς σώζονται ἴχνη τείχους ἀρχαιοτάτου, ἔχοντος περίμετρον 40 λεπτῶν ὡς ἔγγιστα· ταῦτα εἰσὶ πιθανῶς τὰ λείψανα τῆς καθύπερθεν Ἀγρυλῆς, ἡ δὲ ὑπένερθεν περιελάμβανεν ἴσως ὁλόκληρον τὸ προάστειον Ἄγρας (6).

---

(1) Ῥὸς Δημ. (2) Λήκ. Τοπογρ. Ἀθην. σ. 460—Μύλλερ Ἀττ. σ. 226. (3) Ἀποκρατ. εἰς Ἀρδηκτός. (4) Στεφ. Ἀρποκρατ. Ζωναρ. Σουΐδ. Βοεκ. Ἀνεκδ. 1. 382. (5) Ἰδ. Λήκ. Δημ. Σημ. (6) Λήκ. Δήμ.

ΑΛΩΠΕΚΗ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος, κατὰ τὸ βορ-ανατολικὸν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἀφ' ἧς μόνον διὰ τοῦ Κυνοσάργους ἐχωρίζετο. Ἡ θέσις τοῦ δήμου τούτου προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Αἰσχίνου. Ὁ πρῶτος τίθησιν αὐτὸν παρὰ τὸ Κυνόσαργες· «Ἀγχιμολίου εἰσὶ » ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακληΐου » τοῦ ἐν Κυνοσάργει » (1), ὁ δὲ δεύτερος λέγει ὅτι ἀπεῖχεν ἕνδεκα ἢ δώδεκα στάδια τοῦ τείχους τῆς πόλεως. «Τὸ » δ' Ἀλωπεκῆσι χωρίον, ὃ ἦν ἄποθεν τοῦ τείχους ἕνδεκα ἢ » δώδεκα στάδια » (2)· οἱ δημόται ἐλέγοντο Ἀλωπεκεῖς· ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἦν ναὸς Ἀφροδίτης, καί, ὡς φαίνεται, καὶ Ἑρμαφροδίτου (3). Ὁ Σωκράτης ἦν ἐκ τοῦ δήμου τούτου· οἱ δημόται Ἀλωπεκιεῖς καὶ Ἀλωπεκεῖς. Ἐκ τῶν Ἀλωπεκέων πολλοὶ ἦσαν λιθοξόοι καὶ ἀνδριαντοποιοί.

* Ὁ Λήκιος διορίζει τὴν θέσιν τοῦ δήμου τούτου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῆς πύλης τῆς λεγομένης ποτὲ τῆς Εὐρίπου πρὸς τὴν Κηφισσίαν, διὰ τῶν γηλόφων τοῦ ὄρους Ἀγχέσμου ἔνθα εὑρέθησαν πολλὰ ἴχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν (4)· κατὰ δὲ τὸν Ῥὸς Ἀλωπεκὴ εἶναι οἱ νῦν Ἀμπελόκηποι κατ' ἀνατολὰς τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ Λυκαβηττοῦ καὶ Ἰλισσοῦ (5).

ΛΑΚΙΑΔΑΙ, δῆμος φυλῆς Οἰνηΐδος (6), κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα, μεταξὺ τοῦ προαστείου Σκίρωνος καὶ τῆς ἱερᾶς συκῆς ἤ, ὅπερ ταὐτό, μεταξὺ τοῦ ἔξω Κεραμικοῦ καὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὄχθης τοῦ Κηφισσοῦ. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Λακίου ἥρωος οὗ καὶ τέμενος ἦν ἐνταῦθα, καὶ μνῆμα Ταραντίνου Νικοκλέους, τοῦ ἐνδοξοτέ-

(1) Ἡροδοτ. β. 5. κ. 63. (2) Αἰσχ. κατὰ Τιμ. σ. 119 P. §. 99. (3) Ἀλκιφ. Ἐπιστ. 3. 37. (4) Λήκ. Δημ. (5) Ῥὸς Δημ. (6) Στεφ. Βυζ.

Ἀριστοφάνην αἱ σισύραι τῶν Θυμοιταδῶν ἦσαν περίφημοι (1).

ΞΥΠΕΤΗ, δῆμος φυλῆς Κεκροπίδος, πλησίον τοῦ Πειραιῶς, τοῦ Φαληροῦ καὶ τῶν Θυμοιταδῶν μεθ' ὧν συνίστα τοὺς Τετρακώμους. Ἡ κυρία θέσις τοῦ δήμου τούτου ἀμφιβάλλεται. Ὁ Λῆκιος λέγει ὅτι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ κεῖται κατὰ τὸ μέσον μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Ἡρακλείου, διότι ὁ τόπος ἐκεῖνος κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἐχελιδῶν, καὶ ὅτι ἔκειτο ἴσως μικρὸν πρὸς τὸ μεσογειότερον ἐπὶ λόφου μεμονωμένου καὶ ἀπέχοντος 20 λεπτὰ ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς (2) Ἀλλ' ἀπίθανον φαίνεται τοῦτο, διότι ὁ Ξενοφῶν (3) μνημονεύων τοῦ λόφου τούτου, οὐδόλως ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅπερ βεβαίως θὰ ἀνέφερεν, ἂν ἡ Ξυπέτη ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ. — Κατὰ τὸν Στέφανον (4), τὸν Ἁλικαρνασσέα Διονύσιον (5) καὶ τὸν Στράβωνα (6) τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Ξυπέτης ἦν Τροία. Ὁ δὲ Τεῦκρος ὃς ἦν ἐκ τοῦ δήμου τούτου ἤγαγεν ἀποικίαν Ἀττικὴν εἰς Φρυγίαν καὶ μετέδωκε τὸ ὄνομα τῆς Ἀττικῆς Τροίας εἰς τὴν περιβόητον ἐκείνην Φρυγικὴν πόλιν. Οἱ δημόται τῆς Ξυπέτης ἐλέγοντο Ξυπετεῶνες·

ΕΧΕΛΙΔΑΙ, δῆμος ἀγνώστου φυλῆς, μεταξὺ Πειραιῶς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἀνεγερθέντος ὑπὸ τῶν Τετρακώμων. Τὸ ἑλῶδες πεδίον τὸ ἐκτεινόμενον καθ' ἅπαντα τὸν κύκλον τοῦ λιμένος Κανθάρου καὶ κείμενον ἀκριβῶς κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ δήμου Ἐχελιδῶν ὧν τὸ ὄνομα σύγκειται

(1) Ἀριστοφ. Σφηκ. ς. 1148 (2) Λῆκ. Δημ. (3) Ξενοφ. Ἑλλην· 2, §, 34. (4) Στεφ. Βυζ. Τροία. (5) Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. Ις. 6. 1, κ. 61. (6) Στράβ. Є. 13. σ. 604.

ἐκ τῶν δύο λέξεων ἔχειν καὶ ἕλος. Ὁ δῆμος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀπὸ ἥρωος Ἐχέλου, οὗτος δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ τόπου. Εἶχον δὲ οἱ Ἐχελίδαι καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἐχέλου. « Ἔχελος ἥρως παρὰ Ἀθηναίοις τιμώμενος, καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς Ἐχελίδαι ἀπὸ τοῦ κειμένου ἕλους τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἵδρυται τὸ τοῦ Ἐχέλου ἄγαλμα » (1). « Παρὰ τὸ ἕλος ἔχειν Ἔχελος καὶ Ἐχελιδῶν δῆμος » (2). Ἐν τοῖς Ἐχελίδαις ἦν ἱπποδρόμιον καὶ ἀγὼν ἱπποδρομικὸς (3). Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς δὲν εὑρίσκεται ὁ δῆμος Ἐχελίδαι (4).

ΑΧΑΡΝΑΙ, δῆμος φυλῆς Οἰνηΐδος, ὁ ἀξιολογώτατος τοῦ πεδίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ μέγιστος πάσης τῆς Ἀττικῆς. « Ἀχαρνὰς, χωρίον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς τῶν δήμων καλουμένων » (5). Ἀπεῖχεν 60 σταδ. τῆς πόλεως Ἀθηνῶν βορείως (6), καὶ ἑπομένως ἔκειτο οὐ πόῤῥω τῶν ὑπωρειῶν τῆς Πάρνηθος· οἱ κάτοικοι ἦσαν, κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην (7), κατὰ τὸ πλεῖστον ἐνθρακοποιοί. Ἡ χώρα ἦν τῶν εὐφορωτέρων (8), καὶ τὸ κλίμα τῶν τερπνοτέρων τῆς Ἀττικῆς (9). Οἱ Ἀχαρνεῖς ἀπελάμβανον μεγάλην στρατιωτικὴν ὑπόληψιν (10), καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐθεωροῦντο ὡς συνιστῶντες μέγα μέρος τῆς πόλεως, διότι παρεῖχον 3,000 ὁπλιτῶν (11), ὅπερ ἐστὶ τὸ δέκατον τοῦ ὅλου πεζικοῦ στρατεύματος τῆς Ἀττικῆς. Οἱ Ἀχαρνεῖς ἐλάτρευον Ἀπόλλωνα ἐπονομαζόμενον Ἀγυιέα, καὶ Ἡρακλῆν, καὶ Διόνυσον Μελπόμενον ὃν καὶ Κισσὸν ὠνόμαζον, διότι, ὡς ἔλεγον, κατὰ πρῶτον ἐν τῇ χώρᾳ

---

(1) Ἐτυμολ. μέγα εἰς Ἔχελος. (2) Ἡσυχ ἐν Ἐχελιδῶν. (3) Στέφ. Βυζ. Ἐχελίδαι. (4) Ῥὸς Δημ. (5) Θουκ. Β. 2, κ. 19. (6) Θουκυδ. Β. 2, κ. 21. (7) Ἀριστοφ. Ἀχαρνεῖς ς. 215, 532 κξ. (8) Λουκιαν. Ἰκαρομεν. κ. 18. (9) Σενεκ. Ἱππολυτ. ς, 20. (10) Πινδ. Νεμ. ᾠδ. 2, 16 — Ἀριστοφ. Ἀχ. ς. 181. (11) Θουκυδ Β. 2. κ. 13, 20.

ἀποφαίνεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη οὖσα πρότερον τῆς Βοιωτίας, ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Αττικῆς, ἀλλ' ὕστερον ἐγένετο ὅριον ὁ Κιθαιρὼν, διότι οἱ Ἐλευθερεῖς ἡνώθησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων, οὐχὶ βιασθέντες ὑπὸ πολέμου ἀλλ' ἐπιθυμήσαντες τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, καὶ κατὰ μῖσος πρὸς τοὺς Βοιωτούς. Ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἐλευθερῶν ἦν ναὸς Διονύσου οὗ τὸ ἀρχαῖον ξόανον ἐκομίσθη ἐντεῦθεν εἰς Ἀθήνας, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ὑπάρχον κατεσκευάσθη κατὰ μίμησιν ἐκείνου· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ ναοῦ ἦν μικρὸν σπήλαιον ἐν ᾧ, ὡς ἔλεγον, ἡ Ἀντιόπη τεκοῦσα, κατέθεσε τὰ τέκνα αὐτῆς (τὸν Ζῆθον καὶ τὸν Ἀμφίωνα)· ὁ δὲ ποιμὴν ὁ εὑρὼν αὐτὰ ἀπολύσας τῶν σπαργάνων, ἔλουσεν αὐτὰ ἐν τῇ παραῤῥεούσῃ πηγῇ· ὁ Παυσανίας εἶδε τὰ ἐρείπια τοῦ τείχους καὶ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως ταύτης (1).

* Βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ Ἐλευθεραὶ ἦσαν ἐπὶ τοῦ τόπου ὃς ὀνομάζεται σήμερον Κάζα, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ σώζεται σχεδὸν ἀκέραιος ἡ ἀκρόπολις, ἀξιοσημείωτος ὡς οὖσα τὸ μέγιστον τῶν ἐν Αττικῇ ἀρχαίων φρουρίων. Ἐν τῇ Κάζᾳ εἰσὶ δύο ξενοδοχεῖα καὶ σταθμοὶ χωροφυλάκων· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁδὸς ἁμαξιτὴ διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς Θήβας.

ΚΗΦΙΣΣΙΑ, δῆμος φυλῆς Ἐρεχθηΐδος, ὁ ἀξιολογώτατος κατὰ τὸ ἀνώτατον πρὸς βοῤῥᾶν πέρας τοῦ πεδίου τῶν Ἀθηνῶν, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Πεντελικοῦ, καὶ σχεδὸν ἀπέναντι τῶν Ἀχαρνῶν. Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς εἶχεν ἐνταῦθα περικαλλέστατον ἀγροκήπιον κεκοσμημένον διὰ τερπνῶν παραδείσων καὶ κατασκίων δασῶν καὶ στοῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ δενδροστοιχιῶν καὶ κρηνῶν καὶ δεξαμενῶν κτλ. (2).

(1) Παυσ. αὐτ. (2) Φιλοστρατ. εἰς βίους σοφιστ. β. 2. σ. 362 — Αὐλογελ. εἰς 'Αττικ. νυκτ. β. 18. κ. 10. καὶ β. 1. κ. 2.

ἡ Κηφισσία ἦν τὸ πάλαι μία τῶν δώδεκα πόλεων τῆς Ἀττικῆς τῶν συνοικισθεισῶν ὑπὸ τοῦ Κέκροπος (1). Οἱ δημόται ἐλέγοντο Κηφισσιεῖς.

* Κηφισσία, εἶναι καὶ ἤδη τερπνὴ ἐξοχὴ, καὶ τόπος ἀναψύξεως διά τινας τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς θερινοὺς καύσωνας. Ἔχει ὀλίγας οἰκίας ὁπωσοῦν εὐκτίστους καὶ κήπους, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ ἐλαιῶνας. Ἀπέχει δὲ 2 ὥρας 15 λεπτὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ ἡ Κηφισσία ἦν ποτε μία τῶν δώδεκα πόλεων, ὡς προείρηται, θεωρεῖται ὡς βέβαιον ὅτι εἶχε καὶ ἀκρόπολιν ἐπὶ τοῦ προεξεχεστέρου ὄρους. Ὁ Γκὲλλ παρετήρησε πέραν τῶν πηγῶν τοῦ Κηφισσοῦ ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ Ἑλληνικὸν ὀχύρωμα *Κοκκινάρα* ὀνομαζόμενον ἤδη ὅπερ ὁ Κρούσιος θεωρεῖ ὡς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κηφισσίας (2).

ΑΘΜΟΝΟΝ, δῆμος φυλῆς Κεκροπίδος ἀπέχων δέκα λεπτὰ τῆς Κηφισσίας, ἐπὶ τῆς πρὸς Ἀθήνας ὁδοῦ. Οἱ δημόται Ἀθμονεῖς. Ἐνταῦθα ἦν τέμενος τῆς Ἀμαρυσίας λεγομένης Ἀρτέμιδος ἣν ἐλάτρευον οἱ Ἀθμονεῖς (3). Ὡσαύτως καὶ ἐν Ἀμαρυνθῷ τῆς Εὐβοίας ἐλατρεύετο ἡ αὐτὴ Ἀμαρυσία Ἄρτεμις, καὶ ὁ Παυσανίας εἰκάζει ὅτι ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἄθμονον ἡ λατρεία τῆς θεᾶς ταύτης ἣ οἱ Ἀθηναῖοι ἦγον ἑορτὴν οὐχὶ ἀφανέστερον τῶν Εὐβοέων (4). Οἱ Ἀθμονεῖς εἶχον καὶ ναὸν ἀρχαιότατον τῆς Οὐρανίας λεγομένης Ἀφροδίτης ἱδρυθέντα ὑπὸ Πορφυρίωνος τοῦ καὶ πρὶν ἔτι τοῦ Ἀκταίου βασιλεύσαντος (5).

* Φαίνεται βέβαιον ὅτι τὸ σήμερον χωρίον Μαρούσιον

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 397. (2) Γκὲλλ Ἰτιολόγ. Ἑλλ. σ. 72—Κρουσ. Τ. 2. κ. 6. Ἀττικὴ σ. 291. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (4) Παυσ. αὐτ. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 14.

κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀθμόνου (1), καὶ διετήρησε μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα τῆς τὸ πάλαι λατρευομένης ἐκεῖσε θεότητος· πλησίον τοῦ Μαρουσίου εὑρέθη ἡ ἑξῆς δι' ἀρχαιοτάτων χαρακτήρων ἐπιγραφὴ = ΟΡΟΣ: ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ: ΤΕΜΕΝΟΥΣ: ΑΜΑΡΥΣΙΑΣ, (2) ὅπερ ἀποδεικνύει ἔτι μᾶλλον ὅτι τὸ Μαρούσιον κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Ἀθμόνου. Τὸ Μαρούσιον εἶναι τὸ πρωτεῦον καὶ ἡ ἕδρα τοῦ δήμου Ἀμαρουσίου· τὰ προϊόντα αὐτοῦ εἰσὶ δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα καὶ λοιπαὶ ὀπῶραι· ἔχει δύο ῥεύματα χρήσιμα εἰς ἄρδευσιν καὶ μέγα δάσος ἐλαιῶν· καὶ κρήνην κατὰ τὸ μέσον τοῦ χωρίου, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ εὐποτώτατον.

ΗΦΑΙΣΤΙΑΔΑΙ, ΙΦΙΣΤΙΑΔΑΙ, } δύο δῆμοι κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Κηφισσίας, καὶ ἀμφότεροι τῆς αὐτῆς φυλῆς Ἀκαμαντίδος ἢ μᾶλλον εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δῆμος φέρων ὁτὲ μὲν τὸ ἕν, ὁτὲ δὲ τὸ ἕτερον τῶν σχεδὸν ὁμοίων αὐτῶν ὀνομάτων· ὁ Στέφανος ὀνομάζει τὸν δῆμον Ἡφαιστιάδας ὡς ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου (3)· κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον καὶ τὸν Σουΐδαν ὁ δῆμος Ἰφιστιάδαι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἥρωος Ἀθηναίου Ἰφιστίου. Διογένης δὲ ὁ Λαέρτιος ὁμιλῶν περὶ τῆς διαθήκης τοῦ Πλάτωνος ὃς ἐκληροδότησε κτῆμα αὐτοῦ κείμενον ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, μεταχειρίζεται ἀμφότερα τὰ ὀνόματα, λέγων = « Τὸ Ἐνιφιστιάδων χωρίον ᾧ γείτων βοῤῥᾶθεν ἡ ὁδὸς ἡ ἐκ τοῦ » Κηφισίασιν ἱεροῦ, νότοθεν τὸ Ἡράκλειον τὸ ἐν Ἡφαιστιαδῶν » (4). Ὅθεν φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ μὲν βόρειον τοῦ

(1) Στευαρτ. Ἀρχαιότ. Ἀθην. 2. σ. 225.—Ἀπχ. Δημ. (2) Ἀπχ. αὐτ.—Βοιχ. Ἐπιγρ. 1. ἀρ. 528. (3) Στεφ. Βυζ. Ἡφαιστιαδ. (4) Διογ. Λαερτ. β. 3. κ. 41.

δήμου ἐκαλεῖτο Ἰφιστιάδαι ἀπὸ Ἰφιστίου, τὸ δὲ νότιον ἔνθα ἦν καὶ ναὸς Ἡρακλέους Ἡφαιστιάδαι ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου· ἢ ὅτι ἓν μὲν ἦν ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄνομα, ὕστερον δὲ συνέβη σύγχυσις εἰς τὴν γραφὴν διὰ τὴν ἄκραν μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων ὁμοιότητα. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶνται ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ταῦτα, μᾶλλον δὲ τὸ τῶν Ἰφιστιάδων.

* Οἱ νεώτεροι διαφωνοῦσι περὶ τούτου· ὁ Λήκιος διατείνεται ὅτι Ἡφαιστιάδαι καὶ Ἰφιστιάδαι ἦσαν δύο διάφοροι δῆμοι, προτείνων κυρίως τὴν ἐτυμολογίαν, ὅτι δηλ. οἱ μὲν Ἡφαιστιάδαι ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου, οἱ δὲ Ἰφιστιάδαι ἀπὸ τοῦ Ἰφιστίου (1). Ἄλλοι δὲ, ὡς ὁ Βοίκιος (2), ὁ Μάϊερ (3), ὁ Βέττερμαν (4) καὶ ὁ Ῥὸς (5) θεωροῦσι τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα ὡς ἀνήκοντα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν δῆμον. Τὸ σήμερον Γερμανικὸν χωρίον Ἀρακλὶ κατέχειν φαίνεται, τὴν θέσιν τοῦ δήμου τούτου (6).

ΕΙΡΕΣΙΔΑΙ, δῆμος κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ὅμορος τῶν Ἰφιστιαδῶν· ὁ Πραξιτέλης καὶ ἡ γενεὰ αὐτοῦ ἦσαν Εἰρεσίδαι (7).

ΕΥΠΥΡΙΔΑΙ, **ΠΗΛΗΚΕΣ**, **ΚΕΚΡΟΠΙΔΑΙ** } τρεῖς δῆμοι, πάντες φυλῆς Λεοντίδος,

κείμενοι κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Κηφισσίας καὶ τοῦ Λίμονος, καὶ καλούμενοι πάντες ὁμοῦ Τρίκωμοι ὡς συνεχόμενοι καὶ καθιστῶντες μίαν κοινότητα. Ὁ Ἡσύχιος, ὁ Στέφανος καὶ τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν ἀναφέρουσι τοὺς τρεῖς

---

(1) Λικ. Δημ. Ἰφιστιάδαι. σημ. (2) Βοικ. κ. 1. ἀρ. 295. (3) Μάϊερ, de gentil. art, s. 45. (4) Βεττερμ. σ. 39. 227. (5) Ῥος. Δημ. Ἰφιστιάδαι. (6) Κρουσ. Τ. 2. κ. 6. σ. 294—Ῥος αὐτ. (7) Ρος Δημ.

τούτους δήμους ὡς ἐφεξῆς — « Εὐπυρίδαι, δῆμος καὶ τόπος » Ἀθήνησιν (1)· Εὐπυρίδαι δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς. Ὁ » δημότης Εὐπυρίδης. Τρικώμους δὲ τούτους ἐκάλουν Εὐ» πυρίδας, Κεκροπίδας, Πήληκας (2). Εὐπυρίδαι, δῆμος » Ἀθηναίων, ὅτι ἐν Ἀθήναις πρῶτον τὸ πῦρ εὑρῆσθαί φασι » κατὰ τὸν δῆμον τοῦτον τῆς ἐκλάμψεως αὐτοῦ γενο» μένης » (3).

* Οὐ πόῤῥω τοῦ χωρίου Μαρουσίου ὑπάρχει ἐπὶ λόφου θέσις Πέληκα λεγομένη καὶ ἐν αὐτῇ σώζονται καί τινα ἐρείπια· ἐνταῦθα πιθανῶς, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ὑπῆρξεν ὁ δῆμος Πήληκες.

ΣΚΑΜΒΩΝΙΔΑΙ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος παρὰ τὴν πρὸς δυσμὰς παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, κατὰ τὸν Ἐλευσίνιον κόλπον, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐλευσῖνος· ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ἦν ἀγορὰ ἀνήκουσα εἰς τὸν δῆμον τῶν Σκαμβωνιδῶν, ὡς δείκνυται ἔκ τινος ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ὑπὸ τοῦ Τσάνδλερ παρὰ τὸν εἰρημένον ναὸν, καὶ παραχωρηθείσης τῷ Βρετανικῷ μουσείῳ (4)· διὰ τοῦ δήμου τῶν Σκαμβωνιδῶν διήρχετο ὁδὸς λεγομένη τοῦ Μύρμηκος, καὶ ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ ἥρωος τινὸς Μύρμηκος (5).

* Κατὰ τὸν Γκὶλλ ὁ δῆμος τῶν Σκαμβωνιδῶν ἔκειτο κατὰ τὴν πάροδον τὴν ἄγουσαν ἐκ Ῥειτῶν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν διὰ τοῦ ὄρους εἰς Στεφάνι ἔνθα ὁ εἰρημένος περιηγητὴς ἀνεκάλυψε λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομῶν (6), ἀπ' αὐτοῦ δὲ μετὰ 1,000 βήματα εὗρε βαθύτερον ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐρείπια ἄλλου ἀρχαίου χωρίου (7) ἃ ὁ Κρούσιος

(1) Ἡσυχ. (2) Στεφ. Βυζ. (3) Ἐτυμολ. μέγα. (4) Βοικ. συμ. Ἐπιγραφ. β. 1. σ. 105. (5) Ἡσυχ. Μύρμηκας. (6) Γκίλλ. ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 24. (7) Γκίλλ. αὐτ.

ἐκλαμβάνει μετὰ πιθανότητος ὡς τὰ τῶν Κροκωνιδῶν (1)· παρατηρητέον δὲ ὅτι, ἐὰν ἡ θέσις τῶν Σκαμβωνιδῶν εἶναι ἀληθῶς ἡ προαναφερθεῖσα, ὁδὸς ἔτι τραχυτέρα καὶ πολλαχῶς περιστρεφομένη ἄγει ἐκ τῆς θέσεως ταύτης διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τοῦ Δαφνίου (Ποικίλου ὄρους) εἰς τὸν ναὸν τῆς Φίλης Ἀφροδίτης (2)· ἡ ὑπὸ τοῦ Τσάνδλερ, ὡς προείρηται, εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ εἶναι τρίπλευρος, γεγραμμένη στοιχηδὸν καὶ ἐθεωρήθη ὡς τεμμάχιον τῶν Σολωνικῶν κύρβεων· ἀλλ' ὁ Βοίκιος θεωρεῖ αὐτὴν μετὰ λόγου τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, διότι ἐπὶ Σόλωνος ἔγραφον ἔτι βουστροφηδόν. Περιέχει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη διατάξεις τῶν Σκαμβωνιδῶν περὶ διαχειρίσεως τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων καὶ ἀναφέρει καὶ τὴν ἀγορὰν τῶν Σκαμβωνιδῶν παρὰ τὸ Θησεῖον ἔνθα εὑρέθη ἡ ἐπιγραφή (3).

ΘΡΙΑ, δῆμος φυλῆς Οἰνηΐδος κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς Ἀττικῆς, περιλαμβάνων τὸ πλησιέστατον τῶν Ῥειτῶν μέρος τοῦ Ἐλευσινίου πεδίου, τὸ μέγα πεδίον ὃ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Θριάσιον (4) καὶ τὴν πάροδον ἣ διερχομένη μεταξὺ τῶν ὀρέων Κορυδαλοῦ καὶ Ποικίλου, ὑπεράνω τοῦ Πυθίου, ἦγεν εἰς Ἐλευσῖνα. Οἱ δημόται Θριάσιοι. — Ἐν τῷ δήμῳ τῆς Θρίας ἦν ἐπὶ τῆς παρόδου ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, Πύθιον, ὃς ἦν ποτε σημεῖον τῶν μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος μεθορίων κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ Θησέως χρόνους, ὅτε ἡ Ἐλευσὶς μετὰ τῆς χώρας αὐτῆς ἀνῆκεν εἰς τὴν Μεγαρίδα, λαχοῦσα ὡς κληρονομία τῷ Νίσῳ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Πανδίονος τοῦ Β'. Ἰδοὺ πῶς ὁ Στράβων ἐκφράζεται περὶ τούτου =

(1) Κρουσ. Ἀττικ. κ. 6. σ. σ. 180. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 37.—Πλούταρχ. βίος Δημητρ. κ. 14—Ἀθήναιος 6, σ. 254—Κρουσ. Ἀττ. κ. 6. σ. 280.—Δηκ. Δημ. (3) Βοικ. αρμ. Ἐπιγραφ. β. 1. σ. 105.
(4) Ἰδ. Ἐλευσίς.

« Οἱ τὴν Ἀτθίδα συγγράψαντες — τοῦτό γε ὁμολογοῦσι — » διότι τῶν Πανδιονιδῶν τεσσάρων ὄντων, Αἰγέως τε καὶ » Λύκου καὶ Πάλλαντος καὶ τετάρτου Νίσου, καὶ τῆς Ἀττι» κῆς εἰς τέσσαρα μέρη διαιρεθείσης, ὁ Νίσος τὴν Μεγαρίδα » λάχοι καὶ κτίσαι τὴν Νισαίαν. Φιλόχορος μὲν οὖν ἀπὸ » Ἰσθμοῦ μέχρι τοῦ Πυθίου διήκειν αὐτοῦ φησι τὴν ἀρχὴν, » Ἄνδρων δὲ μέχρι Ἐλευσῖνος καὶ τοῦ Θριασίου πεδίου » (1)· ὡσαύτως καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ==

« Πανδίων διαδεξάμενος τὴν Κέκροπος βασιλείαν, προσ» κτησάμενος δὲ καὶ τὴν Μεγαρίδα, ἔνειμε τὴν χώραν τοῖς » παισὶν εἰς τέσσαρας μοῖρας, Αἰγεῖ μὲν τὴν παρὰ τῷ ἄστει » μέχρι Πυθίου, Πάλλαντι δὲ τὴν Παραλίαν, Λύκῳ δὲ τὴν » Διακρίαν, Νίσῳ δὲ τὴν Μεγαρίδα » (2).

Κάτωθεν δὲ τοῦ Πυθίου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς παρόδου δυτικῶς πρὸς τὴν θάλασσαν ἦν ἕτερος ναὸς Φίλης Ἀφροδίτης περὶ οὗ ὁ μὲν Παυσανίας λέγει, « Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀφρο» δίτης ναός ἐστι καὶ πρὸ αὐτοῦ τεῖχος ἀργῶν λίθων θέας » ἄξιον » (3). Ὁ δὲ Ἀθήναιος ==

« Τῶν δὲ Δημητρίου τοῦ βασιλέως (τοῦ πολιορκητοῦ) » κολάκων οἱ περὶ Ἀδείμαντον τὸν Λαμψακηνὸν νεὼν κατα» σκευασάμενοι, καὶ ἀγάλματα ἱδρυσάμενοι Θριῆσιν, ὠνό» μασαν Φίλας Ἀφροδίτης, καὶ τὸν τόπον Φιλαῖον ἐκάλε» σαν ἀπὸ τῆς Δημητρίου μητρὸς Φίλας, ὥς φησι Διονύσιος » ὁ τοῦ Τρύφωνος ἐν τῷ δεκάτῳ περὶ ὀνομάτων » (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος κεῖται τὸ μοναστήριον τοῦ Δαφνίου, ἐκ τοῦ ποτὲ ἴσως αὐτόθι ἄλσους τῶν δαφνῶν, κτίσμα κάλλιστον Βυζαντινὸν, ἐν ἀγνώστῳ μὲν

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 392. (2) Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 58.
(3) Παυσ. Ἀττ. κ. 37. (4) Ἀθην. Δειπνοσ β. 6. Τμ. 60.

ἐποχῇ, κατοικηθὲν δὲ ὑπὸ μοναχῶν τῆς τάξεως τοῦ Ἁγ. Βενεδίκτου, ἐπὶ τῶν Γάλλων, πρότερον μὲν Μεγάλων Κυρίων λεγομένων εἶτα δὲ ὀνομασθέντων Δουκῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Λαρόχων Laroche. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν γωνίαν τῆς ἐκκλησίας σώζεται ἔτι ἐντετειχισμένος κίων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καλλίστης Ἰωνικῆς ἐργασίας· τρεῖς δὲ ἄλλους τοιούτους ἀφῄρεσε καὶ μετέφερεν εἰς Ἀγγλίαν ὁ λόρδος Ἔλγκιν· ὁ θόλος τῆς ἐκκλησίας εἶναι κομψὸς, ὡς καὶ αἱ ἡμικυκλικαί της ἀψῖδες· ἔχει δὲ πρόσθετον φραγκικὸν προμαχῶνα μετ' ἐπάλξεων, καὶ ἐντὸς δύο σκοτεινῶν θαλάμων κατ' ἀριστερὰν τῆς εἰσόδου σώζονται δύο λάρνακες φέρουσαι τὰ οἰκόσημα τοῦ οἴκου τῶν Δουκῶν Λαρόχων, ὡς ὑποτίθεται, συγκείμενα ἐκ σταυροῦ καὶ κρίνων καὶ ὄφεως, ἐξ οὗ θεωροῦνται παρὰ τοῦ Δ. Ῥὸς (1) καὶ ἄλλων ὡς τάφοι δύο τῶν εἰρημένων Δουκῶν, ἂν καὶ ὁ Γ. Φίνλεϋ καὶ ἄλλοι δὲν παραδέχωνται τὴν γνώμην ταύτην, λέγοντες ὅτι κρῖνοι ἐπὶ πολλῶν μνημείων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκονται, ἄνευ οὐδεμιᾶς μετὰ τῆς Γαλλίας σχέσεως, καὶ κινοῦσιν ἑπομένως εἰς ἀμφιβολίαν ἂν οὗτοι εἰσὶ τάφοι τῶν Λαρόχων. — Εἰς δὲ τὸν ναὸν τῆς Φίλης Ἀφροδίτης κατά τινα ἀνασκαφὴν ὑπὸ τὸ ἔδρωμα εὑρέθησαν ἀναθήματα τινὰ καὶ πρὸς τούτοις καὶ ζεῦγος χαλκίνων καταγλωττιζομένων περιστερῶν· σώζονται δὲ καί τινα θραύσματα τριγλύφων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀποτελέσαντα ποτὲ μέρη Δωρικοῦ ναοῦ μικροτάτης ἀναλογίας.

ἘΛΕΥΣΙΣ ἢ κατὰ τὸν Ψελλὸν ἘΛΕΥΣΙΝ (2), δῆμος φυ-

(1) Ἰδ. Δ. Ῥ. Περιηγ. δευτέρα, σ. 97. (2) Ψελλ. π. τοπ. κ. ὀνομ. Ἀττ. σ. 46. Βουασσον.

λῆς Ἱπποθοοντίδος. Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ περιείχετο πόλις Ἐλευσὶς, μία τῶν ἀρχαιοτάτων, πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ ῥάχεως λόφου μικρὸν ἀπέχοντος τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ πόλις ὡς καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ ἥρωός τινος Ἐλευσῖνος ὃς ἦν υἱὸς, κατὰ μὲν τὴν μυθώδη δόξαν τινῶν Ἑρμοῦ καὶ Δαείρας θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Ὠγύγου (1). Ἐν Ἐλευσῖνι ἦν ὁ ναὸς τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος καὶ ὁ μυστικὸς σηκὸς δεκτικὸς τοσούτου πλήθους ὅσον ἐδέχετο τὸ θέατρον, καὶ κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰκτίνου τοῦ κτίσαντος καὶ τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει Παρθενῶνα τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπιστατοῦντος τοῦ Περικλέους (2). Ἐνταῦθα ἤγοντο τὰ Ἐλευσίνια, τελετὴ μεγάλη ἣ κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τοσοῦτον ἦν ἐντιμοτέρα τῶν ἄλλων τελετῶν ὅσον οἱ θεοὶ τῶν ἡρώων (3). Ἐδόξαζον δὲ ὅτι ἡ Δημήτηρ αὐτὴ μετὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς θυγατρὸς Περσεφόνης ἀφικομένη ἐνταῦθα καὶ ξενισθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἐχάρισεν αὐτοῖς δύο δῶρα = τὴν γεωργίαν καὶ τὰ μυστήρια (4). Οἱ Φενεᾶται τῆς Ἀρκαδίας εἶχον καὶ αὐτοὶ ναὸν Δήμητρος Ἐλευσινίας, καὶ ἦγον τὰ αὐτὰ μυστήρια (5). Πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ κτισθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου ἦν ἕτερος ἀρχαιότερος ναὸς ὃς ὑφίστατο ἐπὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν (6). Ἐσυλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κλεομένους βασιλέως τῆς Σπάρτης Ὀλ. 68. 1 (7), καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν (8). Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος εἶχον οἱ Ἐλευσίνιοι ἔτι τρεῖς = Τριπολέμου, Προ-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 29. (2) Στράβ. 6. 9, σ. 395. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 31. (4) Ἰσοκρατ. Πανηγυρ. σ. 143. (5) Παυσ. Ἀρκ. κ. 14. (6) Ἀριστειδ. Ἐλευσίν. Τ. 1, σ. 261. (7) Ἡρόδοτ. 6, 6, κ. 74. (8) Ἡρόδοτ. 6, 9, κ. 65.

πυλαίας Ἀρτέμιδος, καὶ Ποσειδῶνος Πατρός. Καὶ φρέαρ δὲ εἶχον καλούμενον Καλλίχορον ἔνθα πρῶτον αἱ γυναῖκες τῶν Ἐλευσινίων ἔστησαν χορὸν καὶ ἔψαλον ᾄσματα πρὸς τὴν θεάν. Τὸ δὲ πεδίον τὸ καλούμενον Ῥαρίον ἔνθα ἐδείκνυτο ἅλως καὶ βωμὸς Τριπτολέμου ἐσπάρη πρῶτον, ὡς ἔλεγον, καὶ ἐκαρποφόρησε πρῶτον, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ ἐλάμβανον τὰς οὐλὰς καὶ ἐποίουν πέμματα κατὰ τὰς θυσίας (1). — Ὁ Εὔμολπος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ὡς καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ Κελεοῦ ἦσαν ἱεροφάνται τῆς Δήμητρος. Καὶ ὁ μὲν Εὔμολπος ἐλθὼν ἐκ Θρᾴκης καὶ κυριεύσας τὴν Ἀττικὴν (2) ἐπὶ Ἐρεχθέως, κατέστη ἡγεμὼν τῆς Ἐλευσῖνος. Γινομένης δὲ μάχης μεταξὺ Ἐλευσινίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Θουκυδίδης (3), ἀπέθανε μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων Ἐρεχθεὺς, ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Εὐμόλπου Ἰμμάραδος. Ἐγένετο δὲ εἰρήνη ἐπὶ συμφωνίᾳ οἱ Ἐλευσίνιοι νὰ ἦναι μὲν ὑπήκοοι τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ νὰ τελῶσιν αὐτοὶ ἰδίως τὴν τελετὴν, ὁ δὲ Εὔμολπος καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ νὰ πράττωσι τὰ πρὸς τὰς δύο θεὰς ἀπαιτούμενα ἱερὰ (4). Ἦν δὲ ὁ Κελεὸς κατὰ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων πατὴρ τοῦ Τριπτολέμου ἂν καὶ Χοιρίλος ὁ Ἀθηναῖος λέγῃ πατέρα τοῦ Τριπτολέμου τὸν Ῥάρον, καὶ ἄλλοι ἄλλους (5). Αἱ δὲ θυγατέρες τοῦ Κελεοῦ, κατὰ τὸν Πάμφων καὶ τὸν Ὅμηρον, ἐκαλοῦντο Διογένεια, Παμμερόπη καὶ Σαισάρα· ὡς δὲ ἔλεγον οἱ ὄντες ἐκ τοῦ δήμου τῶν Σκαμβωνιδῶν, σύζυγος τῆς Σαισάρας ἦν ὁ Κρόκων ὃς ᾤκει ἐπὶ τῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ἐλευσῖνος ὀρέων πλησίον τῶν Ῥειτῶν ἔνθα καὶ ὕστερον ἐφαίνετο ὁ τόπος ὁ λεγόμενος Βασίλεια τοῦ Κρόκω-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 7. σ. 321. (3) Θουκυδ. β. 2 κ. 15. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 14.

νος (1). Ἦσαν δὲ οἱ Ῥειτοὶ μικρὰ λιμνοειδὴς θάλασσα ἔχουσα ῥεῦμα ποταμοῦ πρὸς τὴν κατὰ τὴν Ἐλευσῖνα θάλασσαν, κατὰ δεξιὰν τῆς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Ἐλευσῖνα Ἱερᾶς λεγομένης ὁδοῦ. Ἐπεκράτει γνώμη ὅτι οἱ Ῥειτοὶ ῥέοντες ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου τῆς Χαλκίδος ὑπογείως, ἐνέπιπτον εἰς ταύτην τὴν κοιλοτέραν θάλασσαν. Ἔλεγον δὲ ὅτι οἱ Ῥειτοὶ ἦσαν ἱεροὶ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης καὶ ὅτι εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς τῶν θεοτήτων τούτων ἐπετρέπετο νὰ ἀγρεύωσιν ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ἰχθύων· τὸ πάλαι οἱ Ῥειτοὶ ἦσαν τὸ ὅριον μεταξὺ Ἐλευσινίων καὶ τῶν λοιπῶν Ἀθηναίων. Εὐθὺς μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Ῥειτῶν ἦν ἡ κατοικία τοῦ Κρόκωνος οὗ τὰ βασίλεια ἐσώζοντο ἔτι καὶ ἐπὶ Παυσανίου. Δὲν ἐδυνήθη δὲ ὁ Παυσανίας νὰ ἀνεύρῃ τάφον τοῦ Κρόκωνος (2). Τοὺς Ῥειτοὺς ἀναφέρει καὶ ὁ Θουκυδίδης (3). — Ἡ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄρκτον τῆς Ἐλευσῖνος πεδιὰς ἐκαλεῖτο Θριάσιον πεδίον. Ἦν δὲ εὔφορος ἡ πεδιὰς αὕτη (4), καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ δήμου τῆς Θρίας ἐν ᾧ περιείχετο· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ αἰγιαλὸς ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα (5). Ἡ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Ἐλευσῖνα ὁδὸς ἐκαλεῖτο ἱερὰ ὁδὸς, καὶ παρ' αὐτὴν ἦσαν τάφοι πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν (6). Ὁ δῆμος τῆς Ἐλευσῖνος ἐξετείνετο μέχρι τῆς Μεγαρίδος, ὅσον δηλ. καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον. Παρὰ δὲ τὴν Ἐλευσῖνα ἔῤῥεε μικρὸς ποταμὸς Κηφισσὸς καλούμενος (7). Ἦν δὲ ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἀξιόλογος, διότι εἶχεν ὑφ' ἑαυτὴν τὴν πάροδον τὴν ἄγουσαν διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ εἰς Μέγαρα καὶ ἐνταυτῷ τὴν συντομωτέραν καὶ ἐπιτηδειοτέραν

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Θουκυδ. Β. 1, κ. 38.
(4) Θουκυδ. Β. 2, κ. 19. (5) Στράβ. Β. 9, σ. 395 — Γαληνὸς Τ. 1, σ. 354. (6) Παυσ. Ἀττ. κ. 36. (7) Παυσ. Ἀττ. κ. 38.

ὁδὸν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου μέρους ἔπασχε μεγάλως ἔκ τινων δυστυχῶν φυσικῶν περιστάσεων, ὡς ἐξ ἐλλείψεως ποτίμου ὕδατος, ἐκ τῆς γειτνιάσεως γῆς βαθείας καὶ τελματώδους, καὶ ἐκ τῆς κατὰ καιροὺς συμβαινούσης ἐξογκώσεως τοῦ Κηφισσοῦ ὅς ἂν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἢ ὅλως ἐξηφανίζετο ἢ διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων λεπτοτάτων φλεβιδίων κρυπτομένων ὑπὸ τὴν ἀμμώδη αὐτοῦ κοίτην εὕρισκε τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν δίοδον, ἐνίοτε ὅμως κατέπιπτεν ἀπὸ τοῦ ὄρους μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ἁπλούμενος ἐπὶ τοῦ πεδίου, ἔφθειρε καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκίας. — Ἡ Ἐλευσὶς διετήρησε τὴν ἐπισημότητα αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτε οἱ τῆς μᾶλλον πεπολιτισμένης τάξεως Ῥωμαῖοι ἀφωσίουν μέρος τοῦ καιροῦ αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ εἰς τὴν μύησιν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων· διὸ καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Ἐλευσὶς ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον συχναζομένων τόπων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἴσως οὐδέποτε ἦν τοσοῦτον πεπληθυσμένη ὡς κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια διετήρουν ἐθνικήν τινα συνάφειαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων (1), καὶ ἦσαν τὸ κύριον ἐγκαλλώπισμα τῆς ἤδη καταπιπτούσης εἰδωλολατρείας. Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἔτι καὶ κατὰ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον αἰῶνα εἶχεν ἡ Ἐλευσὶς πολυαρίθμους κατοίκους, καὶ ἦν λόγου ἀξία καὶ κατὰ τὸ ἔτος 396, ὅτε ἐκυριεύθη δολίως ὑπὸ τῶν Γότθων τοῦ Ἀλαρίκου. (2). Μετὰ δὲ τὴν πτῶσιν τῆς εἰδωλολατρείας κατέπεσε ταχι-

(1) Γίββων κ. 25. (2) Ζωσιμ. 5, 293 — Κλαυδιάν. — Ῥουφιν. 2, 179 κξ. περὶ πολεμ. Γοτθ. — Εὐναπ. Μαξ. σ. 32, ἐκδ. Βοϊσσον.

στα καὶ αὕτη, ὥστε ἐπὶ τέλους οὐδὲν περιεῖχεν ἄξιον λόγου ειμὴ μόνον τὴν εὔφορον γῆν, τὸν ἄριστον κόλπον καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὴς Κορίνθου.

* Ἐλευσίς. Χωρίον ποταπὸν κεῖται σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς Ἐλευσῖνος. Ὁ τόπος εἶναι γυμνὸς, ξηρὸς, ἄνυδρος, ἄχαρις καὶ νοσώδης. Ἓν μόνον φρέαρ ὑπάρχει πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων· ἐν δὲ τῇ πεδιάδι ἣ διατηρεῖ ἀεὶ τὴν εὐφορίαν αὐτῆς καλλιεργεῖται σῖτος καὶ ἐφυτεύθησαν ἐσχάτως καί τινες ἄμπελοι. — Πολλὰ καὶ ἀξιόλογα λείψανα σώζονται ἔτι ἐν Ἐλευσῖνι τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ναῶν καὶ δημοσίων οἰκοδομῶν ἅπερ ὅμως οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ οὔτε νὰ ἐξακριβώσωσιν οὔτε νὰ ὁρίσωσιν ἐδυνήθησαν ἐκ τῆς σιωπῆς καὶ συντόμου περὶ Ἐλευσῖνος ἀναφορᾶς τῶν ἀρχαίων. Ὅθεν καὶ περιορίζονται εἰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πιθανὰς εἰκασίας (1). Ἐν τῇ πεδιάδι κατ' ἄρκτον τοῦ χωρίου σώζονται λείψανα δύο ἀρχαίων χωμάτων ὧν τὸ ἓν ἐγένετο βεβαίως ἵνα διευθύνῃ μέρος τοῦ ὑπερπλήθοντος ὕδατος τοῦ Κηφισσοῦ πρὸς τὴν βορ-δυτικὴν γωνίαν τοῦ κόλπου, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Κέρατα, τὸ δὲ ἕτερον ἵνα προφυλάττῃ τὴν πόλιν ἐναντίον τοῦ ποταμοῦ. — Κατὰ τὸ νότιον τοῦ χωρίου σώζεται πύργος τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἕτερος τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ᾠκοδομημένος ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ἀρχαίου τείχους. Ἐν Ἐλευσῖνι ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ τελωνιακὸς σταθμὸς Β'. τάξεως καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Γ'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον. Ἡ Ἐλευσὶς καί τοι οὖσα ἐκ τῶν ἀρχαίων δήμων τῆς πάλαι Ἀττικῆς, ὡς καὶ

(1) Δήμ. Δημ. σ. 153 κξ.

ἐνταῦθα τάττεται, ἀποτελεῖ τανῦν μέρος τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος.

ΜΕΛΑΙΝΑΙ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος. Οἱ δημόται Μελαινεῖς. Ἡ θέσις τοῦ δήμου τούτου ἦν, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ βορειότατον τοῦ Ἐλευσινίου πεδίου, πλησίον τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τῆς Ταναγρικῆς, κατὰ τὸ βορ ἀνατολικὸν τῶν Ἐλευθερῶν καὶ μεταξὺ Φυλῆς καὶ Πανάκτου, διότι, κατὰ τὸν Πολύαινον, αἱ Μέλαιναι κείμεναι παρὰ τὰ ὅρια τῆς Βοιωτίας (1), ἐγένοντο ἀντικείμενον ἔριδος μεταξὺ Μελάνθου βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν καὶ Ξάνθου βασιλέως τῆς Βοιωτίας, καὶ ὁ Μέλανθος ἐνίκησε τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ ἐν μονομαχίᾳ διὰ στρατηγήματος (2).

* Παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Μελετίου κειμένην κατὰ τὸ νότιον τῆς ῥάχεως τῆς συνδεούσης τὴν Πάρνηθα μετὰ τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐπὶ θέσεως παρομοίας τῇ τῆς μικρὸν ἀπεχούσης πρὸς δυσμὰς Οἰνόης λείψανα παλαιοῦ τείχους δεικνύουσι τὴν θέσιν ἀρχαίου πολίσματος θεωρουμένου ὡς τοῦ τῶν Μελαινῶν (3). Αἱ πηγαὶ καὶ τὰ δάση τὰ διατηροῦντα διαπαντὸς χλοερὸν τὸν χαρίεντα τοῦτον τόπον ἀποδεικνύουσι δικαίαν τὴν παρά τινος Ῥωμαίου ποιητοῦ διδομένην εἰς τὰς Μελαίνας ἐπωνυμίαν τοῦ Viridos (4). Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἀπεδείχθη μέχρι τοῦδε ὅτι αἱ Μέλαιναι ἦσαν δῆμος (5).

ΦΥΛΗ, δῆμος Φυλῆς Οἰνηΐδος πρὸς τὸ βόρειον ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ἔνθα ἐπί τινος τῶν κορυφῶν ἦν τὸ φρούριον τῶν Φυλασίων. Ἡ χώρα τῆς Φυλῆς ἦν ὅμορος τῇ Βοιωτικῇ Τανάγρᾳ καὶ πλησίον αὐτῆς ἦν ἡ κώμη τὸ Ἅρμα (6).— Ὁ

(1) Πολυαιν. Στρατηγ. β. 1. κ. 19 Μελαίναι χωρίον μεθόριον Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. (2) Πολυαιν. αὐτ. Ἐπολέμουν Μελαινῶν πέρι. (3) Λήκ. Δημ. (4) Στατ. Θηβ. Δσμ. 12, ς. 619. Icarii celeique domus viridesque Melaenae. (5) Ῥὸς Δημ. (6) Στράβ. β. 9, σ. 404.

Θρασύβουλος κατὰ τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ ἐπιχείρησιν δι' ἧς διέσωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῆς τυραννίας τῶν τριάκοντα, κατὰ πρῶτον ἐξῆλθε τῶν Θηβῶν μετὰ ἑβδομήκοντα ἀνθρώπων καὶ εἷλεν αἰφνιδίως τὸ φρούριον τῆς Φυλῆς ὡς τὸ ἐπιτηδειότατον ὁρμητήριον πρὸς περαιτέρω κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἐπιχειρήματα. Οἱ τριάκοντα μετὰ ματαίαν ἀπόπειραν τοῦ νὰ ἀνακτήσωσι τὴν Φυλὴν ἐστρατοπέδευσαν κατὰ τὰς Ἀχαρνάς. Ἀλλ' ὁ Θρασύβουλος, συναθροίσας ἑπτακοσίους ἀνθρώπους ἐν τῇ Φυλῇ, τὴν πρωΐαν ἡμέρας καθ' ἣν οἱ τριάκοντα ἠσχολοῦντο ἐν Ἐλευσῖνι, ἐπιπεσὼν ἀπροσδοκήτως, ἐτρόπωσε τὸ στράτευμα τῶν τυράννων, καὶ εὐθὺς διὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος ἑλών, καὶ ἐξασφαλίσας τὸν Πειραιᾶ, ἐξετέλεσε τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τῶν Ἀθηνῶν (1).

* Φυλὴ καὶ κοιν. Φυλιόκαστρον. Ἐν τῷ δήμῳ τῆς Φυλῆς ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως· τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου φρουρίου κατέχουσι μικρὸν, ἐπίμηκες καὶ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐκτεινόμενον οροπέδιον· ἡ ἀρχαία κυρία πύλη ἦν τετραμμένη πρὸς ἀνατολὰς, καὶ πυλὶς ἔκειτο πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικόν· κατὰ δὲ τὸ νότιον καὶ τὸ δυτικὸν τῆς φάραγκος ἡ πρὸς τὸ φρούριον ὁδὸς τοῦ βράχου ἦν ἀνυπέρβατος. Καθ' ἅπασαν τὴν προσάρκτιον πλευρὰν τὸ ἐκ καλῶν τετραγώνων λίθων τεῖχος διατηρεῖται ἔτι εἰς ἱκανὸν ὕψος, τὸ δὲ ἔνδον τοῦ φρουρίου περιέχει μόνον θεμέλια καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια ἐρείπια. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι μέγα μέρος τοῦ δήμου κατῴκει ἐκτὸς τοῦ τείχους, κατὰ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους. Τὸ φρούριον τῆς

(1) Στράβ. Β. 9, σ. 396. — Διοδ. Σικ. Β. 14, κ. 32. — Ξενοφ. Ἑλλ. Β. 4, σ. 422. — Πλούταρχ. βίος Θρασυβ.

Φυλῆς ὑψοῦται 2,000 ποδ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ ἀπ' αὐτοῦ θέα εἶναι μεγαλοπρεπὴς καὶ τερπνὴ, ἐκτεινομένη ἐπὶ πολὺ καὶ περιλαμβάνουσα μέρος τοῦ Ἐλευσινίου πεδίου, ὁλόκληρον τὸ Αἰγάλεων ὄρος, τὴν Σαλαμῖνα, τὸ πεδίον ἅπαν τῆς Ἀττικῆς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ ἔν τινι ἀποστάσει κατὰ τὸ ἐκτὸς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μετὰ τῆς Αἰγίνης καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου· μόνον δὲ κατ' ἄρκτον καὶ ἐν μέρει κατ' ἀνατολὰς ἡ θέα συστέλλεται ἐκ τῆς ἐπιπροσθήσεως τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῆς Πάρνηθος.

ἍΡΜΑ, πόλισμα ὠχυρωμένον ἐπὶ τῆς Πάρνηθος, οὐ πόῤῥω τῆς Φυλῆς κατ' ἀνατολάς. Ἐνταῦθα ἐπεκράτησεν ἡ παροιμία· *Ὁπότε δι' Ἅρματος ἀστράψῃ*, διότι οἱ λεγόμενοι Πυθαϊσταὶ κατά τινα χρησμὸν ἀτενίζοντες εἰς τὸ Ἅρμα, περιέμενον νὰ ἀστράψῃ ἀστραπή τις σημειουμένη παρ' αὐτῶν, καὶ τότε ἔπεμπον τὴν θυσίαν αὐτῶν εἰς Δελφούς. παρετήρουν δὲ ἐπὶ τρεῖς μῆνας, καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας ἀπὸ τῆς ἐσχάρας τοῦ Ἀστραπαίου Διὸς ἥτις ἦν ἐντὸς τοῦ τείχους μεταξὺ τοῦ Πυθίου καὶ τοῦ Ὀλυμπίου (1). Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἅρματος κατὰ τὸν Στέφανον ἐλέγοντο Ἁρματτεῖς, καὶ ἐκ τούτου ἐξάγουσιν οἱ νεώτεροι συμπέρασμα ὅτι τὸ Ἅρμα ἦν δῆμος (2).

ὨΡΩΠΟΣ, πόλις κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας, ἀπέχουσα 20 στάδια τοῦ λιμένος Δελφινίου, τοῦ καὶ Ἱεροῦ λεγομένου βορ-δυτικῶς, καὶ κατέναντι τῆς ἐπὶ τῆς Εὐβοϊκῆς παραλίας Ἐρετρείας πρὸς ἣν ὁ διάπλους ἦν κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα

(1) Στράβ. 6. 9. σ. 404. (2) Ἀττικ. Δημ.

40 (1), κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην 60 σταδίων (2). Οὐδὲν ἀξιοπαρατήρητον περιεῖχεν ἡ πόλις αὕτη. Μετὰ 12 δὲ στάδια ἀπ' αὐτῆς ἦν ναὸς Ἀμφιαράου ὃν, ὡς ἔλεγον, φεύγοντα ἐκ Θηβῶν κατέπιεν ἡ γῆ διαστᾶσα αὐτὸν καὶ τὸ ἅρμα αὐτοῦ· κατά τινας δὲ ἡ περίστασις αὕτη συνέβη οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν χωρίῳ λεγομένῳ Ἅρμα κατὰ τὴν ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα ὁδόν. Πρῶτοι οἱ Ὡρώπιοι ἐτίμησαν τὸν Ἀμφιάραον ὡς θεὸν, ὕστερον δὲ καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου ἦν ἐκ λίθου λευκοῦ· ὁ δὲ βωμὸς αὐτοῦ ἦν διῃρημένος εἰς πέντε μέρη = τὸ πρῶτον ἦν Ἡρακλέους, Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος Παίωνος· τὸ δεύτερον Ἡρώων καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν· τὸ τρίτον Ἑστίας, καὶ Ἑρμοῦ, καὶ Ἀμφιαράου, καὶ τῶν Ἀμφιλόχου παίδων· τὸ τέταρτον Ἀφροδίτης, καὶ Πανακείας, καὶ Ἰασοῦς, καὶ Ὑγείας, καὶ Ἀθηνᾶς Παιωνίας· καὶ τὸ πέμπτον Νυμφῶν, καὶ Πανὸς, καὶ τῶν ποταμῶν Ἀχελώου καὶ Κηφισσοῦ (3). Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ μαντεῖον τοῦ Ἀμφιαράου (4), καὶ πηγὴ δὲ πλησίον τοῦ ναοῦ λεγομένη τοῦ Ἀμφιαράου εἰς ἣν οὔτε ἔθυον οὐδὲν, οὔτε τὸ ὕδωρ αὐτῆς μετεχειρίζοντο εἰς καθάρσια ἢ εἰς νίπτρα χειρῶν· ὅστις δὲ ἀσθενὴς ἐθεραπεύετο ἐξ εἰσηγήσεως τοῦ μαντείου ἐνέβαλλεν ἄργυρον καὶ χρυσὸν κεχαραγμένον εἰς τὴν πηγὴν, διότι ἐκ ταύτης τῆς πηγῆς ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ἀμφιάραος ἀνῆλθεν ὅτε ἀπεθεώθη. Ἰοφῶν δὲ ὁ Κνώσσιος εἷς τῶν ἐξηγητῶν ἐδείκνυε χρησμοὺς ἐν ἑξαμέτρῳ, λέγων ὅτι ἦσαν χρησμοὶ οὓς ὁ Ἀμφιάραος ἔδωκεν εἰς τοὺς κατὰ Θηβῶν ἐκστρατεύσαντας Ἀργείους· ὁ Ἀμφιάραος ἐμαντεύετο κυρίως δι' ὀνείρων, καὶ ὅστις ἤρχετο ζητῶν χρησμὸν, θύσας κριὸν καὶ ὑποστρωσάμενος

(1) Στράβ. Θ. 9, σ. 399. 403. (2) Θουκ. Θ. 3, σ. 95. (3) Παυσ. Αττ. κ. 34. (4) Στράβ. Θ. 9. σ. 399.

τὸ δέρμα, ἐκάθευδεν ἐπ' αὐτοῦ, ἀναμένων τὸ ὄνειρον (1). — Κατὰ τὸ τέλος τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Βοιωτοὶ εἶλον τὸν Ὠρωπὸν κατὰ προδοσίαν, διὰ συμπράξεως τινῶν Ἐρετριέων καί τινων ἐκ τῶν Ὠρωπίων αὐτῶν· οἵ ὑπενήργουν τὴν ἀπόστασιν τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, διότι ἐν ὅσῳ εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ὠρωπὸν ὅς συνετέλει εἰς τὴν Ἐρέτριαν, ἀδύνατον ἦν νὰ μὴ βλάπτωσι μεγάλως οὐ μόνον τὴν Ἐρέτριαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν Εὔβοιαν. Ὡς δὲ ἑάλω οὕτως ὁ Ὠρωπὸς, μετέβησαν οἱ Ἐρετριεῖς εἰς Ῥόδον καὶ προσεκαλέσαντο τοὺς Πελοποννησίους εἰς Εὔβοιαν (2). Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων οἱ Ἀθηναῖοι διήρπασαν τὸν Ὠρωπὸν ἂν καὶ ὑπήκοον αὐτῶν, οὐχὶ ἐκ προαιρέσεως ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, διότι ἐχώρησαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸ ἔσχατον τῆς πενίας, πιεσθέντες ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Μακεδόνων. Οἱ δὲ Ὠρώπιοι κατέφυγον εἰς τὴν βουλὴν τῶν Ῥωμαίων ἣ γνωμοδοτήσασα ὅτι ἠδικήθησαν, διώρισε τοὺς Σικυωνίους νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ζημίαν πρὸς τοὺς Ὠρωπίους ἴσην τῇ προσγενομένῃ εἰς αὐτοὺς βλάβῃ. Ὡς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπαρουσιάσθησαν ἐν καιρῷ τῆς δίκης, οἱ Σικυώνιοι ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς ζημίαν πεντακόσια τάλαντα. Δεηθέντων δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἡ βουλὴ τῶν Ῥωμαίων ἐμετρίασε τὴν ζημίαν εἰς ἑκατὸν μόνον τάλαντα· οὐδὲ ταῦτα ὅμως ἀπέτισαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἀπατήσαντες τοὺς Ὠρωπίους διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων, ἔπεισαν αὐτοὺς νὰ δεχθῶσι φρουρὰν Ἀθηναϊκὴν εἰς Ὠρωπὸν καὶ νὰ δώσωσι καὶ ὁμήρους εἰς τοὺς Ἀθηναίους· συνωμολογήθη δὲ ὅτι ἂν καὶ αὖθις ἐνοχληθῶσιν οἱ Ὠρώπιοι ὑπὸ τῶν

(1) Παυσ. αὐτ. (2) Θουκυδ. 6. 8. κ. 60.

Ἀθηναίων, τότε νὰ ὀφείλωσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἀπαγάγωσι τὴν φρουρὰν καὶ νὰ ἀποδώσωσι τοὺς ὁμήρους. Ὡς δὲ μετ' ὀλίγον τινὲς τῶν φρουρῶν ἠδίκησαν ἄνδρας τινὰς Ὠρωπίους, ἀπέστειλαν οὗτοι εἰς Ἀθήνας ἀπαιτήσοντας τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁμήρων καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς φρουρᾶς κατὰ τὴν συνθήκην· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οὐδὲν τούτων ἐξετέλεσαν, λέγοντες ὅτι τὸ ἀδίκημα ἦν ἀνθρώπων τινῶν τῆς φρουρᾶς καὶ οὐχὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ ὑποσχόμενοι νὰ τιμωρήσωσι τοὺς ἐνόχους· οἱ δὲ Ὠρώπιοι καταφυγόντες εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ᾐτήσαντο βοήθειαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων· ἀλλ' οἱ Ἀχαιοὶ ἀπεποιήθησαν, κατὰ φιλίαν καὶ σέβας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· καὶ τότε οἱ Ὠρώπιοι ὑπέσχοντο νὰ δώσωσι δέκα τάλαντα εἰς τὸν Μεναλκίδαν ὃς ἦν Λακεδαιμόνιος μὲν τὸ γένος, στρατηγὸς δὲ τότε τῶν Ἀχαιῶν, ἐὰν πείσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς βοήθειαν. Ὁ δὲ Μεναλκίδας προθυμούμενος εἰς τοῦτο, ὑπεσχέθη νὰ μεταδώσῃ τὸ ἥμισυ τῶν χρημάτων τῷ Καλλικράτει ὅστις ἴσχυε τὰ μέγιστα παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς, ὡς ὢν φίλος τῶν Ῥωμαίων· πεισθέντος δὲ τοῦ Καλλικράτους εἰς τὴν γνώμην τοῦ Μεναλκίδου, ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς τοὺς Ὠρωπίους κατὰ τῶν Ἀθηναίων· ὅπερ μαθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἔσπευσαν ὅσον τάχιστα ἕκαστος ἠδύνατο, καὶ ἐλθόντες εἰς Ὠρωπὸν, διήρπασαν καὶ αὖθις εἴτι παρέλειπον κατὰ τὰς προτέρας ἁρπαγὰς καὶ ἀπήγαγον τὴν φρουράν· τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς ὧν ἡ βοήθεια ἐβράδυνεν ἔπεισαν ὁ Μεναλκίδας καὶ ὁ Καλλικράτης νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀττικήν· ἀνθισταμένων δὲ ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν Λακεδαιμονίων, ἀνεχώρησεν ὀπίσω τὸ Ἀχαϊκὸν στράτευμα (1)·

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 11.

ἂν δὲ καὶ οἱ Ὠρώπιοι οὐδὲν ὠφελήθησαν ἐκ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ Μεναλκίδας ὅμως ἀπήτησε καὶ εἰσέπραξε τὰ δέκα τάλαντα· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἀπεποιεῖτο νὰ μεταδώσῃ ἐξ αὐτῶν τὰ ὑποσχεθέντα εἰς τὸν Καλλικράτην· ἀλλὰ τέλος βιασθεὶς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τρία τάλαντα (1). — Ἡ χώρα τοῦ Ὠρωποῦ ἐλέγετο Ὠρωπία καὶ ἐξετείνετο κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ταναγρικῆς (2)· ὁ τόπος οὗτος ἦν ἀεὶ διαφιλονεικούμενος μεταξὺ Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων (3)· καὶ τὸ ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἦν μέρος τῆς Βοιωτίας, ὡς καί τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Στράβων, θεωροῦσιν αὐτὸν εἰσέτι ὡς τόπον Βοιωτικόν (4)· ὕστερον δὲ περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους οἵτινες πολεμήσαντες τὸν ἅπαντα χρόνον περὶ αὐτοῦ, οὐ πρότερον ἐκτήσαντο αὐτὸν βεβαίως πρὶν ἢ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἑλὼν τὰς Θήβας, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν Ὠρωπίαν (5) Ὀλ. 110, 3. — Ἐν τῇ Ὠρωπίᾳ περιείχετο τόπος καλούμενος Πειραϊκὴ ὃν ἐνέμοντο οἱ ὑπήκοοι τῶν Ἀθηναίων Ὠρώπιοι. Τὴν Πειραϊκὴν ταύτην ἔφθειραν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (6). — Ὁ τόπος τῆς Ὠρωπίας περὶ ὃν ἦν τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀμφιαράου ἐκαλεῖτο Ψαφὶς (7). — Κατὰ τὸν Στέφανον ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει τὸν Ὠρωπὸν Γραῖαν (8). « Ἀριστοτέλης δὲ Γραῖαν τὴν νῦν Ὠρωπόν· ἔστι δὲ τόπος τῆς » τῶν Ὠρωπίων πόλεως πρὸς τῇ θαλάσσῃ ». Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα ἡ Γραῖα ἦν τόπος πλησίον τοῦ Ὠρωποῦ (9). « Καὶ ἡ Γραῖα δ' ἐστὶ τόπος Ὠρωποῦ πλησίον » κτλ.

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 12. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 34. (3) Στράβ. β. 1. σ. 65. καὶ β. 9. σ. 399. (4) Στράβ. β. 9. σ. 391. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 34. (6) Θουκυδ. β. 2. κ. 23. (7) Στράβ. β. 9. σ. 399. (8) Στέφ. Βυζ. εἰς Τάναγρα. (9) Στράβ. β. 9. σ. 404.

* Ὠρωπὸς, χωρίον σήμερον εὐτελὲς, ἡ δὲ χώρα εἶναι εὐφορωτάτη εἰς δημητριακοὺς καρπούς. Κατὰ διαφόρους καιροὺς εὑρέθησαν περὶ τὸν Ὠρωπὸν συντρίμματα ἀρχαιοτήτων (1). Ὁ Ὠρωπὸς κεῖται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Βουριενίου, τοῦ ἀρχαίου Ἀσωποῦ. Εἰς Ὠρωπὸν ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν, καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΣΦΕΝΔΑΛΗ, δῆμος φυλῆς Ἱπποθοοντίδος κατὰ τὰ Βοιωτικὰ μεθόρια, μεταξὺ Δεκελείας καὶ Τανάγρας (2)· ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Σφενδάλης ἦν λόφος Ὑάκινθος καλούμενος (3). Οἱ δημόται Σφενδαλεῖς.

* Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς δὲν εὑρέθη ὁ δῆμος Σφενδάλη (4).

ΔΕΚΕΛΕΙΑ, δῆμος φυλῆς Ἱπποθοοντίδος, εἷς τῶν πρὸ τοῦ Θησέως δώδεκα ἀρχαίων, καὶ κώμη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸν Ὠρωπὸν, ἀπέχουσα 120 στάδια τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, καὶ τοσοῦτον ἐπίσης τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας (5). Πρὸ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν ὁ Μαρδόνιος μετὰ τοῦ Στρατεύματος αὐτοῦ διὰ τῆς Δεκελείας μετέβη ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὴν Βοιωτίαν (6). Κατὰ δὲ τὸ 19 ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Ἄγιν ὠχύρωσαν, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου, τὴν Δεκέλειαν, καὶ τὸ ὀχύρωμα κατεσκευάσθη ἐπὶ τοῦ πεδίου καθ' ὃ ἡ χώρα ἦν μᾶλλον ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πολεμίων· ἦν δὲ σύνοπτον μέχρι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων (7), καὶ εἶχον αὐτὸ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁρμητήριον κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς Δεκελείας Δεκελικὸν ὀνομασθέντα πόλεμον (8). Οἱ Λακεδαιμόνιοι πρό-

(1) Κρουσ. Ἀττ. Δηκ. Δημ. (2) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 15. (3) Σουιδ. εἰς λ. Παρθένοι. (4) Ρὺς Δημ. (5) Θουκυδ. β. 7. κ. 19. (6) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 15. (7) Θουκυδ. β. 6 κ. 93 καὶ β. 7, κ. 18. 19. (8) Στράβ. β. 9. σ. 396.

πιρον κατὰ τὸ τέλος ἑκάστου θέρους ἐβιάζοντο νὰ ἀποσύρωνται τῆς Ἀττικῆς, ἀλλὰ γενόμενοι κύριοι τοῦ ὀχυρώματος τούτου, συνεκεντρώθησαν ἀσφαλῶς ἐν αὐτῷ, καὶ διαμένοντες καὶ διαχειμάζοντες, ἐδύναντο ἀπ' αὐτοῦ νὰ φθείρωσι πολὺ μέρος τῆς χώρας, καὶ προὐξένησαν τοῦ λοιποῦ πλείονα βλάβην εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἢ καθ' ἅπαντα τὸν προλαβόντα χρόνον τοῦ πολέμου, διότι ἡ ἐξ Εὐβοίας συνήθως διὰ τοῦ Ὠρωποῦ μετακομιζομένη συγκομιδὴ κατέστη δυσχερής, ὁ γεωργὸς δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ συλλέγῃ ἐν ἀσφαλείᾳ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ, αἱ ἐργασίαι τῶν μεταλλείων διεταράχθησαν, οἱ δοῦλοι ἀγεληδὸν ἀπεδίδρασκον, καὶ αἱ Ἀθῆναι ἐκ τῶν συνεχῶν ἐκδρομῶν τῆς φρουρᾶς τῆς Δεκελείας ἦσαν εἰς ἀκατάπαυστον στάσιν πολιορκίας· διὸ καὶ κατέστη ἡ Δεκέλεια τοσοῦτον λόγου ἀξία ὡς πρὸς τὰ τότε πράγματα, ὥστε ὁ ἀπὸ τοῦδε πόλεμος ὠνομάσθη Δεκελικός (1). Ἡ ἅλωσις τῆς Δεκελείας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀρχὴ σειρᾶς ἀλληλοδιαδόχου χρηματικῶν ἀποριῶν καὶ δυστυχημάτων στρατιωτικῶν ἃ ἐπέφερον μετὰ ὀκτὼ ἔτη τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ἐν αἷς εἰσῆλθεν ἡ φρουρὰ τῆς Δεκελείας. Οἱ δημόται Δεκελεῖς.

* Τὸ χωρίον Τατόϊ κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τῆς Δεκελείας (2).

ἈΦΙΔΝΑ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος ἢ Αἰαντίδος κατὰ τὸν Στέφανον (3), τὸν Ἁρποκρατίωνα (4), καὶ τὸν Δημοσθένην (5)· κατὰ μόνον δὲ τὸν Ἡσύχιον Πτολεμαΐδος· οἱ δημόται ἐλέγοντο Ἀφιδναῖοι ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ περιείχετο πόλις Ἄφιδνα κειμένη κατ' ἀνατολὰς τῆς Δεκελείας καὶ

(1) Θουκυδ. β. 6. κ. 91 (2) Δηκ. Δημ (3) Στεφ Βυζ. Ἄφιδνα.
(4) Ἁρποκρὰτ. Θυργωνίδαι. (5) Δημοσθ. κατὰ Νεαιρ.

κατὰ δυσμὰς τοῦ Μαραθῶνος· ἡ πόλις αὕτη ἦν ὠχυρωμένη, καὶ ὅτε ὁ Θησεὺς ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Πειρίθου εἰς τοὺς Θεσπρωτούς, οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης εἷλον αὐτήν, καὶ ἀπήγαγον εἰς Λακεδαίμονα τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Ἑλένην (1) ἁρπαγεῖσαν καὶ κατατεθεῖσαν ἐνταῦθα ὑπ' ἐκείνου, καὶ κατήγαγον πρὸς τούτοις βασιλέα τὸν Μενεσθέα (2)· οἱ Διόσκουροι ὑπὸ τῶν Δεκελέων ὡδηγήθησαν εἰς Ἄφιδναν καὶ ἔμαθον καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ὁ Θησεὺς ἐκράτει κεκρυμμένην τὴν Ἑλένην. Ὅθεν οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς εὐγνωμοσύνην οὐ μόνον ἐχορήγησαν εἰς τοὺς Δεκελεῖς πολλὰ προνόμια ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, διαπορθοῦντες τὴν Ἀττικὴν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, μόνον τῶν ἀγρῶν τῶν Δεκελέων ἐφείδοντο (3)· ὅτι δὲ ἡ Ἄφιδνα ἦν ὠχυρωμένη ἀποδεικνύεται καὶ ἔκ τινος ψηφίσματος τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων μνημονευομένου ἔν τινι τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους (4)· διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου οἱ Ἀθηναῖοι καταπλαγέντες ἐκ τῆς εἰς Φωκίδα εἰσβολῆς τοῦ Φιλίππου (346 π. χ.), ἐξέδωκαν ἐντολὴν πρὸς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς νὰ ἀσφαλίσωσι τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια, καὶ ὅσοι κατῴκουν ἐντὸς 120 σταδίων (6 ὡρῶν) ἀπὸ τῆς πόλεως νὰ εἰσκομίσωσιν αὐτὰς εἰς Ἀθήνας ἢ εἰς Πειραιᾶ· ὅσοι δὲ πέραν τῆς ἀποστάσεως ταύτης εἰς Ἐλευσῖνα, Φυλήν, Ἄφιδναν, Ῥαμνοῦντα καὶ Σούνιον.

* Ἡ Ἄφιδνα ἔκειτο πιθανῶς πλησίον τοῦ σήμερον χωρίου Καπανδριτίου (5).

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 22. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 17. (3) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 73. (4) Δημοσθ. περὶ Στεφ. σ. 228, §. 37. (5) Ρος Δημ.

ΠΕΡΡΙΔΑΙ, ΤΙΤΑΚΙΔΑΙ, ΘΥΡΓΩΝΙΔΑΙ, τρεῖς δῆμοι μετατεθέντες ἀπὸ τῆς Αἰαντίδος φυλῆς οἱ μὲν δύο πρῶτοι εἰς τὴν Ἀντιοχίδα, ὁ δὲ τρίτος εἰς τὴν Πτολεμαΐδα καὶ κείμενοι περὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀφιδναίων, ὡς ἐκ τοῦ Ἁρποκρατίωνος εἰκάζεται (1).

ῬΑΜΝΟΥΣ, δῆμος φυλῆς Αἰαντίδος· οἱ δημόται Ῥαμνούσιοι· ὁ δῆμος οὗτος ἦν ὁ βορειότατος πάντων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, καὶ ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ῥάμνων (2)· ἡ κώμη Ῥαμνοῦς ἦν περιτετειχισμένη καὶ ἀπεῖχεν 60 στάδια τοῦ Μαραθῶνος βορείως. Ἔκειτο δὲ ἐπὶ τῆς ἐκ Μαραθῶνος εἰς Ὠρωπὸν παραθαλασσίας ὁδοῦ, καὶ αἱ μὲν κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν παρὰ τὴν θάλασσαν, μικρὸν δὲ ἀνωτέρω τῆς θαλάσσης ἦν ναὸς Νεμέσεως· τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας ἐκ τοῦ αὐτοῦ Παρίου λίθου ὃν οἱ Πέρσαι, βέβαιοι ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῶν Ἀθηνῶν, ἦγον ἵνα κατασκευάσωσιν ἐξ αὐτοῦ τρόπαιον· ἐφόρει δὲ ἡ θεὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἔχοντα ἐλάφους καὶ ἀγάλματα Νίκης· καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐκράτει κλάδον μηλέας, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς φιάλην ἐφ᾽ ἧς ἦσαν ἐξειργασμένοι Αἰθίοπες· ἐπὶ τίνι δὲ λόγῳ ἀπορεῖ ὁ Παυσανίας· τὸ ἄγαλμα τοῦτο τῆς Νεμέσεως ἦν ἄπτερον, ἀπ᾽ ἐναντίας τῶν Σμυρναίων οἳ κατεσκεύαζον ἔχοντα πτερὰ τὰ ἀγάλματα τῆς θεᾶς ταύτης· ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου ἐξεικονίζοντο ἡ Λήδα ἄγουσα τὴν Ἑλένην πρὸς τὴν Νέμεσιν, διότι ἐπεκράτει δόξα ὅτι ἡ Ἑλένη ἦν θυγάτηρ Διὸς καὶ Νεμέσεως καὶ ὅτι ἡ Λήδα ἦν τροφὸς αὐτῆς. ἔτι δὲ ὁ Τυνδά-

(1) Νικανδρ. παρὰ Ἁρποκρατ. εἰς λ. Θυργωνίδαι. (2) Διονύσ. Οἰκουμ. Περιηγ.

ρεως καὶ οἱ παῖδες, καὶ ἄνθρωπος ἔφιππος ὀνομαζόμενος Ἱππεὺς, καὶ Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος καὶ Πύῤῥος ὁ Ἀχιλλέως ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα Ἑρμιόνην τὴν Ἑλένης, ἔτι δὲ ὁ ὀνομαζόμενος Ἔποχος καὶ ἕτερος νεανίας, ἀμφότεροι, ὡς ἔλεγον, ἀδελφοὶ Οἰνόης ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ δῆμος ἡ Οἰνόη (1). Κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἢ τὸ ξόανον, ὡς ὀνομάζεται ὑπ' αὐτοῦ, τῆς Νεμέσεως κατεσκευάσθη κατά τινας ὑπὸ Διοδότου ἢ κατ' ἄλλους ὑπὸ Ἀγορακρίτου τοῦ Παρίου, καὶ ἦν ἐξαίσιον τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος καὶ ἐνάμιλλον τοῖς ἔργοις τοῦ Φειδίου (2)· ἡ Νέμεσις αὕτη ἐπωνομάζετο Ῥαμνουσία· ὁ Ἡσύχιος λέγει = « Ἐν » Ῥαμνοῦντι Νεμέσεως ἄγαλμα δεκάπηχυ, ὁλόλιθον, ἔργον » Φειδίου, ἔχον ἐν τῇ χειρὶ μηλέας κλάδον ». Ὁ δὲ Φώτιος = « Ῥαμνουσία Νέμεσις· αὕτη πρῶτον ἀφίδρυτο Ἀφρο» δίτης σχήματι· διὸ καὶ κλάδον εἶχε μηλέας· ἱδρύσατο » δὲ αὐτὴν Ἐρεχθεὺς μητέρα ἑαυτοῦ οὖσαν, ὀνομαζομένην » δὲ Νέμεσιν καὶ βασιλεύσασαν ἐν τῷ τόπῳ, τὸ δὲ ἄγαλμα » Φειδίας ἐποίησεν οὗ τὴν ἐπιγραφὴν ἐχαρίσατο Ἀγορακρίτῳ » τῷ Παρίῳ ἐρωμένῳ, ὃς καὶ Ὀλυμπιᾶσιν τῷ δακτύλῳ τοῦ » Διὸς ἐπέγραψεν *Ἀρτάρχης*· καλὸς δὲ ἦν οὗτος Ἀργεῖος, » ἐρώμενος αὐτοῦ ».

* Ἡ χώρα τοῦ Ῥαμνοῦντος χωρίζεται ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἀττικῆς διὰ σειρᾶς ὀρέων ὡς καὶ ἡ τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ καλλιεργήσιμος γῆ αὐτῆς εἶναι πεδίον μιᾶς ὥρας τὸ μῆκος χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης διὰ πετρωδῶν λόφων καὶ ὁριζόμενον πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Διμικοῦ ὃ συνενοῦται μετὰ τῶν λόφων τῶν περικλειόντων τὸ πεδίον τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὴν κοιλάδα τῆς Οἰνόης. Κατὰ τὸ νό-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 33. (2) Στράβ. β. 9. σ. 396.

τιον πέρας τῆς κοιλάδος τοῦ Ῥαμνοῦντος εἶναι ἡ πάροδος ἡ ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Τρικορύθου τερματιζομένη ἐνταῦθα. Κατὰ τὸ ἀπέναντι βόρειον πέρας ἐπὶ λόφου ἐπικειμένου εἰς φάραγκα στενὴν ἐκτεινομένην εἰς περίπου δέκα λεπτῶν μῆκος καὶ καθήκουσαν εἰς μικρὸν κόλπον εἰσὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Νεμέσεως, καὶ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ κόλπου τὰ συντρίμματα τοῦ περιωχυρωμένου δήμου Ῥαμνοῦντος. ὁ τόπος οὗτος ὀνομάζεται σήμερον κοινῶς Ὀβριόκαστρον καὶ περιλαμβάνεται εἰς 10 λεπτῶν περίμετρον. τὸ ὀχύρωμα συνίσταται εἰς μικρὰν τετράγωνον ἀκρόπολιν καὶ κεῖται ἐπὶ κορυφῆς λόφου συνενουμένου μετὰ τοῦ παρακειμένου ὄρους διὰ μικρᾶς πρὸς τὴν στερεὰν τετραμένης ῥάχεως. Κατὰ τὸ βόρειον ἐφυλάττετο τὸ φρούριον ὑπὸ παραῤῥέοντος ῥύακος. Κατὰ δὲ τὸ νότιον ἐκτείνεται μικρὰ πεδιὰς μέχρι τῆς παραλίας. Φαίνονται εἰσέτι ἴχνη τειχῶν καὶ πύργων· τὰ κυριώτερα δὲ τῶν σωζομένων εἰσὶ λείψανα πύλης μετὰ τοῦ παρακειμένου τείχους ἥτις ἐμφαίνει τὴν διὰ τῆς προειρημένης ῥάχεως κυρίαν εἰς τὸ φρούριον εἴσοδον. Σώζονται προσέτι λείψανα τείχους δι' οὗ ὁ ναὸς συνῆπτε μετὰ τοῦ φρουρίου κατὰ τὴν ἤπειρον. — Δύο ναοὶ ἦσαν πλησίον ἀλλήλων· ὁ μείζων ἦν Νεμέσεως, ὁ δὲ ἐλάσσων Θέμιδος, ἀμφότεροι κείμενοι ἐπὶ μεγάλου χειροποιήτου ὀροπεδίου ἀνεχομένου ὑπὸ τείχους περιῳκοδομημένου κάτωθεν τοῦ ὑψώματος. Τὸ ἄγαλμα τῆς Θέμιδος οὗ τεμάχια σώζονται εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσείῳ. Ὁ μείζων ναὸς, δηλ. ὁ τῆς Νεμέσεως ἦν περίπτερος ἑξάστυλος, ἔχων δώδεκα κίονας καθ' ἑκάστην πλευρὰν καὶ πρόναον καὶ σηκὸν καὶ ὀπισθόδομον. Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Νεμέσεως εὑρέθησαν καὶ τεμάχια ἀναγλύφων ἀγαλματίων σχεδὸν ποδιαίων ἐκ λευκοῦ λίθου καὶ τοσοῦτον τεχνηέντως

κατεσκευασμένων ὥστε φαίνονται ἔργα ἢ τοῦ Φειδίου ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπιτηδειοτέρων τεχνιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1).

ΜΑΡΑΘΩΝ, δῆμος φυλῆς Αἰαντίδος ἢ κατὰ μόνον τὸν Στέφανον Λεοντίδος, πρὸς τὴν βορ-ἀνατολικὴν παραλίαν, μεταξὺ τῆς θαλάσσης κατ᾽ ἀνατολὰς, καὶ τῶν ὑψηλῶν κλάδων ἀφ᾽ ἑνὸς μέρους τῆς Πάρνηθος καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου τοῦ Πεντελικοῦ· μεταξὺ τῶν κλάδων τούτων στεναὶ μόνον πάροδοι ἄγουσι πρὸς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης πεδιὰς εὐρύχωρος καὶ εὔφορος τερματιζομένη πρὸς μὲν τὸ βόρειον κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Κυνόσσουραν, ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Ἡσύχιος (2), πρὸς δὲ τὸ νότιον κατά τινα ἐξοχὴν τοῦ Πεντελικοῦ· μεταξὺ δὲ αὐτῶν μορφοῦται κόλπος ἀναπεπταμένος μηνοειδὴς, καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὀνομαζόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ἀσωπός (3). — Ὁ Μαραθὼν ἦν μέρος τῆς λεγομένης Τετραπόλεως· ἦν δὲ ἡ Τετράπολις συγκειμένη ἐκ τεσσάρων κωμῶν μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῶν = Μαραθῶνος, Οἰνόης, Προβαλίνθου καὶ Τρικορύθου. Ξοῦθος δ᾽ Ἕλληνος ἀφικόμενος ἐκ Θεσσαλίας εἰς Ἀττικὴν, καὶ λαβὼν γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐρεχθέως, συνῴκισε τὴν Τετράπολιν ταύτην, καὶ εἰς αὐτὴν κατέφυγον οἱ Ἡρακλεῖδαι, ὅτε ἐξεβλήθησαν τῆς Πελοποννήσου. Διέμεινε δὲ ἡ Τετράπολις συνιστῶσα μίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Κέκροπος συνοικισθεισῶν δώδεκα κοινοτήτων τῆς Ἀττικῆς μέχρι Θησέως· μετὰ δὲ τὴν γενικὴν μεταῤῥύθμισιν αὐτοῦ ἐξελει-

(1) Λὴκ. Δημ. (2) Ἡσυχ. εἰς λ. Κυνόσουρα· φυλὴ Λακωνικὴ καὶ ἄκρα τοῦ Μαραθῶνος πρὸς τὴν Εὔβοιαν τετραμμένη. (3) Πτολ. Β. 3, κ. 15.

πιν ἡ ὀνομασία τῆς Τετραπόλεως. Ἕκαστον τῶν μερῶν ἐξ ὧν αὕτη συνέκειτο ἀπετέλει δῆμον. Ἀλλ' ὁ Μαραθὼν εἶχε τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν τριῶν ἄλλων, ὥστε ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ χώρα διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαραθῶνος ἐγνωρίζετο καὶ πάντες οἱ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου μέχρι τοῦ Παυσανίου ἔλεγον· *Ἐν τῷ Μαραθῶνι*, θέλοντες νὰ δηλώσωσι πρᾶγμά τι ὑπάρχον ἢ γεγονὸς κατά τι μέρος τῆς Τετραπόλεως εἴτε κατὰ τὸ μεσόγειον εἴτε κατὰ τὸ παράλιον (1). — Ἐκ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Θησέως ἦν καὶ ὁ Μαραθώνιος ταῦρος ὃν ἐφόνευσεν ἐνταῦθα (2). — Ὁ Εὐρυσθεὺς στρατεύσας εἰς Μαραθῶνα κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἰολάου, ἱστορεῖται ὅτι, βοηθησάντων τῶν Ἀθηναίων, ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ (3). — Ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Μαραθῶνος συνεκροτήθη ἡ περιβόητος μάχη μεταξὺ Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Μιλτιάδην καὶ Περσῶν ὑπὸ τὸν Δάτιν, καθ' ἣν τριακόσιαι χιλιάδες βαρβάρων κατετροπώθησαν ὑπὸ δέκα χιλιάδων Ἑλλήνων καὶ ἀπώλεσαν καί τινα τῶν πλοίων αὐτῶν, φεύγοντες ὀπίσω. Ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἦν τάφος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν στῆλαι ἔχουσαι τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθανόντων κατὰ φυλὰς ἑκάστων· καὶ ἕτερος τῶν Πλαταιέων ἐκ Βοιωτίας καὶ τῶν δούλων, οἱ τότε πρῶτον ἐπολέμησαν, καὶ μνημεῖον χωριστὸν Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος ὃς ἀπέθανεν ὕστερον, γενόμενος ὑπόδικος ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐν τῇ κατὰ Πάρου ἐκστρατείᾳ. — Ἐν τῷ Μαραθωνίῳ τούτῳ πεδίῳ ἠκούοντο, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, ἀνὰ πᾶσαν νύκτα καὶ ἵπποι χρεμετίζοντες καὶ ἄνδρες μαχόμενοι καὶ πρὸς ἐκεῖνον μὲν ὃς

---

(1) Ἴδ. Λουκιαν. Ἰκαρομεν. κ. 18. Μαραθῶνος τὰ περὶ τὴν Οἰνόην.
(2) Στράβ. β. 9. σ. 399. (3) Στράβ. β. 8, σ. 377.

ἤρχετο πρὸς θέαν ἐπίτηδες, ἡ περιέργεια δὲν ἀπέβαινεν εἰς καλὸν, ἀλλὰ κατ' ἐκείνου ὅς οὐδὲν ἀκούσας προηγουμένως περὶ τούτου, εὑρίσκετο κατὰ τύχην, δὲν ὠργίζοντο οἱ δαίμονες. Οἱ Μαραθώνιοι ἐσέβοντο τοσοῦτον τοὺς ἀποθανόντας παρὰ τὴν μάχην οὓς ὠνόμαζον ἥρωας, ὅσον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἐπωπέως, τὸν ἥρωα Μαραθῶνα ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ὁ δῆμος, ὡς προσέτι καὶ τὸν Ἡρακλῆν, λέγοντες ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων ἀπέδωκαν τῷ Ἡρακλεῖ τὰς τιμὰς τῆς θεότητος· ἔλεγον προσέτι ὅτι ἐφάνη αἴφνης ἐν τῇ μάχῃ ἄνθρωπος τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ἀγροῖκος, ὃς καταφονεύσας διὰ τοῦ ἀρότρου πολλοὺς τῶν βαρβάρων, ἐγένετο ἀφανής· ἐρωτήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀπόλλωνα περὶ αὐτοῦ, οὐδένα ἄλλον χρησμὸν ἔλαβον, εἰμὴ νὰ τιμῶσιν Ἐχετλαῖον ἥρωα, καὶ τότε ἀνήγειραν τρόπαιον ἐκ λίθου λευκοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν, ὡς ἔλεγον, τοὺς Πέρσας, νομίζοντες χρέος ἱερὸν νὰ κρύψωσιν εἰς γῆν νεκρὸν ἀνθρώπου· ἀλλ' ὁ Παυσανίας οὐδένα τάφον, οὔτε χῶμα, οὔτε ἄλλο σημεῖον ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ, καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἔφερον καὶ ἔῤῥιπτον αὐτοὺς εἰς λάκκον, ὡς ἔτυχεν. Ἐν Μαραθῶνι ἦν λίμνη κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλώδης ἐν ᾗ, ἐξ ἀπειρίας τῶν ὁδῶν, εἰσέπιπτον οἱ βάρβαροι φεύγοντες, καὶ ἐκεῖ συνέβη ὁ μέγιστος αὐτῶν φόνος· ὑπεράνω δὲ τῆς λίμνης ἦσαν φάτναι λίθιναι τῶν ἵππων τοῦ Ἀρταφέρνους, καὶ ἐπὶ τῶν βράχων σημεῖα σκηνῆς. Ἔῤῥεε δὲ καὶ ποταμὸς ἐκ τῆς λίμνης πλησίον μὲν αὐτῆς ἔχων ὕδωρ ἐπιτήδειον διὰ τὰ βοσκήματα, κατὰ δὲ τὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολὴν γινόμενος ἤδη ἁλμυρὸς καὶ πληρούμενος θαλασσίων ἰχθύων· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ πεδίου ἦν ὄρος τοῦ Πανὸς λεγόμενον, καὶ σπήλαιον ἀξιοθέατον, διότι ἡ μὲν εἴσοδος αὐτοῦ ἦν στενὴ, κατὰ δὲ τὸ ἐνδότερον ἦσαν οἶκοι καὶ λουτρὰ καὶ τὸ καλούμενον

Πανὸς αἰπόλιον· ἦν δὲ τοῦτο πέτραι ἔχουσαι κατὰ τὸ πλεῖστον σχῆμα αἰγῶν. Ἦν δὲ ἐν Μαραθῶνι καὶ πηγὴ καλουμένη Μακαρία, περὶ ἧς ἐλέγοντο τὰ ἑξῆς = Ὁπόταν ὁ Ἡρακλῆς ἔφευγε τὸν Εὐρυσθέα ἐκ Τίρυνθος, μετῳκίσθη παρὰ τὸν φίλον αὐτοῦ Κήϋκα, βασιλέα τῆς Τραχῖνος· ἐπειδὴ δὲ, ἀποθανόντος τοῦ Ἡρακλέους, ὁ Εὐρυσθεὺς ἐζήτει τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ὁ Τραχίνιος ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς Ἀθήνας, λέγων ὅτι αὐτὸς μὲν ἀδυνατεῖ, ὁ δὲ Θησεὺς δύναται νὰ βοηθήσῃ αὐτοῖς· ἀφίκοντο ἄρα οἱ παῖδες ἱκέται, καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Εὐρυσθεὺς ἐζήτει, ὁ δὲ Θησεὺς δὲν ἐξέδιδεν αὐτοὺς, ἐξεῤῥάγη τότε πρῶτον ἐκ μέρους τῶν Πελοποννησίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμος, καθ' ὃν ἐξεδόθη χρησμὸς εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ εἷς τῶν παίδων τοῦ Ἡρακλέους ἐθελοντὴς, διότι ἄλλως δὲν θὰ νικήσωσι, καὶ τότε ἡ Μακαρία, θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας, ἀπέσφαξεν ἑαυτὴν, καὶ οὕτως ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὠνομάσθη καὶ ἡ πηγὴ Μακαρία (1) — Ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν διάφοροι γραφαὶ, ἐν αἷς καὶ εἰκὼν παριστῶσα τοὺς πολεμήσαντας κατὰ Περσῶν ἐν Μαραθῶνι, καὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Πλαταιεῖς ἐλθόντας εἰς χεῖρας μετὰ τῶν βαρβάρων· καὶ ἐκεῖ μὲν παρίστατο ἡ νίκη ἀμφιῤῥεπὴς, ἔξω δὲ τῆς μάχης ἐφαίνοντο οἱ βάρβαροι φεύγοντες καὶ ὠθοῦντες ἀλλήλους εἰς τὸ ἕλος (2). — Ἐν τῷ ναῷ τῶν Δελφῶν ἦσαν ἀνατεθειμένα ἀγάλματα κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Φειδίου, Ἀθηνᾶ καὶ Ἀπόλλων, καὶ ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγήσαντος Μιλτιάδου· ἔτι δὲ οἱ ἀνδριάντες τῶν καλουμένων ἡρώων, τῶν κατὰ μάντευμα γενομένων ἐπωνύμων, δηλ: Ἐρεχθέως, Κέκροπος, Πανδίονος, Λεῶ, Ἀντιόχου τοῦ Ἡρα-

(1) Παυ. 'Αττ. κ. 32. (2) Παυσ. 'Αττ. κ. 15.

κλέους καὶ Μιδείας τῆς Φύλαντος, Αἰγέως, καὶ Ἀκάμαντος τοῦ Θησέως· ἐκ δὲ τῶν μὴ ἐπωνύμων Κόδρου, Θησέως καὶ Φυλέως. Ταῦτα πάντα ἀνετέθησαν ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων τῆς Μαραθωνίου μάχης, ὡς ἐδηλοῦτο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ ὑπὸ τὸν Δούριον ἵππον (1) — Ἐν Μαραθῶνι ἦν κώμη πρωτεύουσα τοῦ δήμου καὶ ὡσαύτως Μαραθὼν καλουμένη· ἡ κώμη αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ὡς καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ τοῦ ἥρωος Μαραθῶνος (2)· ἦν δὲ οὗτος υἱὸς Ἐπωπέως τοῦ Ἀλωπέως τοῦ Ἡλίου καὶ φεύγων τὴν ἀνομίαν καὶ ὕβριν τοῦ πατρὸς, μετῴκησεν ἐκ τῆς Κορινθίας εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀττικῆς· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἐπωπέως, ἀφίκετο ὁ Μαραθὼν εἰς Πελοπόννησον καὶ διανείμας τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν αὖθις εἰς Ἀττικήν (3)· ἢ κατὰ τὸν Δικαίαρχον ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἡ κώμη αὕτη ὡς καὶ ὁ δῆμος ὠνομάσθησαν ἀπὸ Μαράθου, ὃς συνεστράτευσεν ὡς καὶ ὁ Ἐχέδημος μετὰ τῶν Τυνδαριδῶν ἐξ Ἀρκαδίας (4)· ὁ δὲ Σουΐδας λέγει ὅτι ὁ Μάραθος οὗτος ἦν υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος (5)· ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται ὅτι ὁ Μαραθὼν ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποικία Δωρική. — Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐγεννήθη ἐν Μαραθῶνι ἔνθα διῆγεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς καὶ εἰς Κηφισσίαν, τοὺς δύο μᾶλλον ἀγαπητοὺς αὐτῷ τόπους, ὡς καὶ ὁ Φιλόστρατος λέγει « Διῃτᾶτο μὲν ὁ Ἡρώδης περὶ τοὺς φιλτάτους ἑαυτῷ δήμους Μαραθῶνα καὶ Κηφισσίαν » (6)· καὶ ἀπέθανε μὲν ἐν Μαραθῶνι, παραγγείλας νὰ ἐνταφιάσωσιν αὐτὸν ἐκεῖσε· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἁρπάσαντες τὸν νεκρὸν ἐπὶ χειρῶν τῶν ἐφήβων,

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 10. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 15 καὶ 32. (3) Παυσ. Κορ. κ. 1. (4) Πλούταρχ. Θησεύς. (5) Σουΐδ. Μαραθών, (6) Φιλόστρ. εἰς βίους σοφιστῶν.

ἐκόμισαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ, ἐπιγράψαντες οὕτω = *Ἀττικοῦ Ἡρώδης Μαραθώνιος, οὗ τάδε πάντα κεῖται τῷδε τάφῳ, πάντοθεν εὐδόκιμος* (1).

* Μαραθών· ἡ πεδιὰς τοῦ Μαραθῶνος διαιρεῖται κατὰ τὸ ἐνδότερον εἰς δύω κοιλάδας, ὧν ἑκάστη καταντᾷ εἰς πέρασιν προβαίνουσαν ἐπὶ τῶν τραχέων πετρωδῶν ὑψωμάτων τῶν ὀρέων τῶν περικλειόντων κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην τὸ Μαραθώνιον κοίλωμα. Κατὰ τὴν νοτιωτέραν τῶν δύο τούτων κοιλάδων κεῖται χωρίδιον ὁ Βρανᾶς ἐπὶ ὕψους κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀφορισμοῦ, μιᾶς τῶν ἐλαχίστων κορυφῶν τοῦ Βριλησσοῦ ἢ Πεντελικοῦ, ἥτις, ὡς καὶ ὁμοία τις ἑτέρα κορυφὴ κατὰ νότον τῆς πρώτης, καλύπτεται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πιτυοφόρων δρυμώνων· κατὰ δὲ τὴν βορειοτέραν τῶν δύο κοιλάδων εἰσὶ τὰ χωρίδια Σαφέρι καὶ Μπέη παρὰ τὴν εἴσοδον, καὶ ἀπώτερον ὑπεράνω αὐτῶν ὁ Μαραθὼν, τὸ μεῖζον τῶν χωρίων τοῦ κύκλου τούτου συγκείμενον ἔκ τινων ταπεινῶν οἰκιῶν, δύο ἐκκλησιῶν, τῆς μὲν ἐντὸς τῆς δὲ ἐκτὸς τοῦ χωρίου καί τινων κήπων· ἐκτὸς τῶν δύο τούτων κοιλάδων ὑπάρχει καὶ ἑτέρα τρίτη, ἣν διαχωρίζει ἀπὸ τῶν προτέρων τὸ τραχύτατον μὲν ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὑψηλὸν ὄρος Κοτρόνι. Κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ἐκτείνεται ἡ πεδιὰς εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ 40 λεπτῶν ἕως 1 ὥρας ἀπὸ τῆς παραλίας, ἀλλ' ὁ σύνδεσμος διακόπτεται ἐνταῦθα ὑπὸ μεγάλου ἕλους ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Στομίου μέχρι τοῦ ὄρους Σταυροκορακίου, ὅπερ εἶναι βράχος περιφερὴς καὶ γυμνὸς ἀνήκων εἰς ἱκανὸν ὕψος, καὶ καταλείπων μικρὰν μόνον πάροδον ἀνοικτὴν μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ

(1) Φιλόστρ. αὐτ. τέλ.

χείλους τοῦ ἕλους τοῦ διαχωρίζοντος τὴν βορ-ἀνατολικὴν γωνίαν τῆς πεδιάδος ἀπὸ τῶν ἐπιλοίπων αὐτῆς μερῶν. Παρὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην, κατά τινα πρὸς τὸ ἐνδότερον ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ςενοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὸ Σταυροκοράκι ἀπὸ τοῦ ἕλους, κεῖται τὸ Κάτω-Σοῦλι· τὸ δὲ Ἄνω-Σοῦλι, ὅπερ εἶναι μεῖζον τοῦ Κάτω, κεῖται ἐπὶ τοῦ γειτνιάζοντος ὄρους, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ χωρίον Γραμματικόν· τέσσαρες πάροδοι εἰσὶ φέρουσαι ἐκτὸς τῆς Μαραθωνίου περιφερείας· ἡ πρώτη ἡ πρὸς τὸ νότιον διερχομένη διὰ τοῦ κάτω μέρους τῆς Βριλησσίου ὀρεινῆς σμιρᾶς, διευθύνεται πρὸς τὰ Μεσόγεια· ἡ δευτέρα ἀπὸ τοῦ Βρανᾶ διὰ τοῦ ὄρους Ἀφορισμοῦ πρὸς τὰς Σταμάτας, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῆς πεδιάδος τῶν Ἀθηνῶν· ἡ τρίτη ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ πέρατος τῆς κοιλάδος τοῦ Μαραθῶνος διά τινος ἐξοχῆς τοῦ αὐτοῦ εἰρημένου ὄρους πρὸς τὸ μέρος τῆς Διακρίας καὶ πρὸς τὸ χωρίον Καπανδρίτι· καὶ ἡ τετάρτη τέλος ἀπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Σουλίου πρὸς τὴν χώραν τοῦ Ῥαμνοῦντος (Ὀβριοκάστρου) διὰ τῆς στενῆς φάραγκος ἐντὸς τῶν πετρωδῶν λόφων τῶν κατὰ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης διευθυνομένων πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Στόμι. — Ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας κώμης Μαραθῶνος ἀμφιβάλλεται· μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ χωρίου, ὅπερ κείμενον, ὡς εἴρηται, ὑπεράνω τῶν χωριδίων Σαφέρι καὶ Μπέη, φέρει ἤδη τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Μαραθὼν, σώζονται θεμέλια πολλῶν μικρῶν οἰκημάτων, καὶ ἦν ἴσως ἐνταῦθα ἡ κώμη, καὶ κατὰ τοσοῦτο μάλιστα πιθανώτερον, καθ' ὅσον καὶ ἡ θέσις εἶναι ἡ ἀρίστη παντὸς τοῦ Μαραθωνίου κύκλου καὶ ὡς ὑγιεινοτέρα καὶ ὡς ὑπερκειμένη τοῦ πρὸ αὐτῆς ἐκτεινομένου πεδίου, καὶ περαιτέρω ἔχουσα κατέναντι τὴν θάλασσαν, τὴν Εὔβοιαν, τὴν Ἄνδρον κλπ. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ χωρίον ὁ Μαραθὼν κεῖται πλη-

σίον τῆς Οἰνόης ἧς μόλις ἀπέχει 1/4 ὥρας, καὶ ἐπειδὴ ὡς ὁ Μαραθὼν οὕτω καὶ ἡ Οἰνόη ἦν δῆμος χωριστὸς καὶ καθίστα μέρος τῆς Τετραπόλεως, οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς καὶ κριτικοὶ, ὡς ὁ Λήκιος (1), θεωροῦντες ὡς ἀδύνατον τὴν ὕπαρξιν δύο δήμων τῆς Τετραπόλεως ἐν τῇ στενῇ ἐκείνῃ φάραγκι, καὶ τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλων, οὐ μόνον εἰκάζουσιν, ἀλλὰ καὶ ὡς βέβαιον ἐκλαμβάνουσιν ὅτι ὁ Βρανᾶς ἦν ἡ ἀρχαία κώμη τοῦ Μαραθῶνος· ὁ Βρανᾶς συνίσταται κυρίως εἰς μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου περιέχουσαν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς τὰ κελλία καί τινα οἰκήματα γεωργῶν (ζευγαρόσπητα)· κεῖται δὲ ἐπὶ λόφου, καὶ ὑπεράνωθεν αὐτοῦ καταῤῥέει ῥύαξ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Πεντελικοῦ διὰ στενῆς μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἀφορισμοῦ καὶ Ἀργαλικίου φάραγκος καὶ σκεδάζεται κατὰ τὴν μεγάλην πεδιάδα ἣν καὶ κατακλύζει ἐνίοτε· ὀλίγον κατωτέρω τοῦ Βρανᾶ εἰσὶ τέσσαρες γήλοφοι ἐντέχνως ἐπεξειργασμένοι, ὧν ὁ εἷς ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τοὺς ἄλλους κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ ἔν τινι φάραγκι ἀγούσῃ διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κοτρονίου ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Βρανᾶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μαραθῶνος σώζονται ἔτι λείψανα πύλης ἀρχαίας κείμενα κατ' ἀκρίβειαν ἐπὶ τοῦ κοιλώματος τοῦ καθιστῶντος ποτὲ φυσικὴν δίοδον δι' ἧς διήρχετο ἡ ἀρχαία ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἀπὸ τοῦ δήμου τοῦ κατὰ τὴν πρώτην τῶν εἰρημένων κοιλάδων εἰς τὸν κατὰ τὴν δευτέραν· ἡ πύλη αὕτη συνῆπτε, φαίνεται, μετὰ τῶν θεμελίων τείχους τινὸς ἐκ λίθων ἀγρίων ἔχοντος πέντε ποδῶν πλάτος καὶ ὅπερ ἐκτεινόμενον εἰς ὅσον ὥρας διάστημα, περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὸ ἄνω μέρος τοῦ Βρανᾶ, ὡς ὡσαύτως καὶ τὸ κάτω τοῦ κατὰ νῶτον κειμένου ὄρους Ἀφο-

(1) Λησκ. Δημ. Ἀθην. κ. 3.

ρισμοῦ. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ὀνομάζονται τανῦν ἡ *Μάνδρα τῆς Γραίας*· κατὰ τὴν εἰρημένην πεπτωκυῖαν πύλην ἦσαν τρεῖς ἀνδριάντες συντετριμμένοι καὶ ἐπί τινων τεμαχίων ἐκ τῶν συναφθέντων ὑπὸ τοῦ ποτὲ Γαλλικοῦ προξένου Φωβὲλ ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιγραφὴ =

ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΑΘΑΝΑΤΗΣ
ΠΥΛΗ
ΗΡΩΔΟΥ Ο ΧΩΡΟΣ
ΕΙΣ ΟΝ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ.

Γνωρίζοντες ἐκ τῶν ἱστορουμένων ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου πόσον Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἠγάπα τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ Μαραθῶνα, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν Κηφισσίαν (1), καὶ πόσον ἐπένθησε διὰ τὸν θάνατον τῶν τριῶν φιλτάτων αὐτῷ Ἀχιλλέως, Μέμνονος καὶ Πολυδεύκους (2), δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετὰ πιθανότητος ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνδριάντες παρίστων τοὺς εἰρημένους τρεῖς ἀγαπητοὺς ἐκείνου. Φαίνεται δὲ ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι καὶ ἡ πύλη καὶ ὁ συνημμένος αὐτῇ περίβολος ἦσαν ἔργα τοῦ Ἡρώδου (3). — Ἐν ἀποστάσει 1/4 ὥρας νοτ-ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν Βρανᾶν γηλόφου, κατά τινα τόπον ἔνθα ῥύαξ καταπίπτει ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀργαλικίου ὑπάρχει ὕψωμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ σώζονται ἴχνη τείχους ἀρχαίου, ὃ περιέκλειε μικρὸν τετράγωνον χωρίον, καὶ ἦν προφανῶς περίβολος ναοῦ τοῦ παρὰ τὸν Βρανᾶν κατοικοῦντες δήμου· φαίνονται πρὸς τούτοις καὶ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κοτρονίου λείψανα ἀρχαίας ὁδοῦ ἀγούσης εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Κάτωθεν ἐκτείνεται ἡ πεδιὰς μέχρι τῆς παραλίας ἀπεχούσης περίπου 40 λεπτὰ τοῦ

(1) Ἰδ. ἀνωτ. (2) Φιλόστρ. εἰς βίους σοφιστῶν,
(3) Λὴκ. Δήμ. κ. 3, σ. 69 κξ.

γομίου τῆς κοιλάδος τοῦ Βρανᾶ· ἡ πεδιὰς αὕτη προάγει γεννήματα δημητριακὰ εἰς ἱκανὴν ποσότητα, καὶ γενικῶς θεωρουμένη εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων τόπων τῆς Ἀττικῆς, ἂν καὶ ὑποκειμένη εἰς τὰς ἐνίοτε συμβαινούσας πλημμύρας τῶν δύο διατεμνόντων αὐτὴν ῥυάκων καὶ μάλιστα τοῦ τοῦ Μαραθῶνος. Εἰς Μαραθῶνα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν· τὸ ὄρος Ἀργαλίκι ἔχει ὕψος 559 μέτρ. γαλλ.

ΟἸΝΌΗ, δῆμος φυλῆς Αἰαντίδος (1), καὶ κώμη καθιστῶσα μέρος τῆς Ἀττικῆς Τετραπόλεως (2), κατὰ τὸ ἐξωτερικώτατον πέρας τῆς κοιλάδος τοῦ Μαραθῶνος· ἡ χώρα τῆς Οἰνόης ἦν ἀεὶ ἐγνωσμένη ἐπὶ τῇ εὐφορίᾳ, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ λέγοντος « Ἐπῄει μοι γελᾷν τοῖς περὶ ὅρων » ὁρίζουσι, καὶ τοῖς μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ τῷ τὸ Σικυώνιον » πεδίον γεωργεῖν ἢ Μαραθῶνος ἔχειν τὰ περὶ τὴν Οἰνόην » ἢ Ἀχαρνῆσι πλέθρα κεκτῆσθαι χίλια » (3)· οἱ δημόται Οἰναῖοι.

* Οἰνόη ὀνομάζεται καὶ ἤδη ὁ τόπος ὅστις εἶναι τῷ ὄντι εὐφορώτατος· καὶ δὲν σώζονται μὲν πλέον, εὑρέθησαν δὲ ἄλλοτε λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομῶν πλησίον πηγῆς καθαρᾶς ἣ δι' αὔλακος καὶ μύλου κατεσκευασμένου ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τοῦ Μαραθῶνος μετοχετεύει τὸ ὕδωρ εἰς τὸ χωρίον τοῦ Μαραθωνος, ἔνθα καθίσταται χρησιμώτερον εἰς ἄρδευσιν τῶν κήπων ἢ εἰς οἰκιακὰς χρείας, τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ ὃς πολλάκις καθίσταται ἄχρηστος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

ΤΡΙΚΌΡΥΘΟΣ, δῆμος φυλῆς Αἰαντίδος (4) καὶ κώμη

(1) Ἁρποκράτ. Οἰνόη. (2) Στράβ. β. 8, σ. 383 — Ἰδ. Μαραθών.
(3) Λουκιαν. Ἰκαρομενιππ. (4) Στέφ. Βυζ.

ὁμώνυμος, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας μεταξὺ Μαραθῶνος καὶ Ῥαμνοῦντος· ἡ Τρικόρυθος ἦν μέρος τῆς Ἀττικῆς Τετραπόλεως (1)· ἡ χώρα τοῦ δήμου τούτου ἦν κάθυγρος καὶ τελματώδης, καὶ ἑπομένως ὀλίγον ὑγιεινὴ καὶ πλήρης κωνώπων μεγάλων, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοφάνης παίζων μαρτυρεῖ·

Οὐχ ὁρᾷς; οὐκ ἐμπίς ἐστιν ἡ δὲ Τρικορυσία; (2)

* Τὸ Κάτω-Σοῦλι κατέχει τανῦν τὴν θέσιν τῆς Τρικορύθου. Ὁ τόπος εἶναι εὔφορος, ἀλλ' ἑλώδης τῷ ὄντι ὡς καὶ τὸ πάλαι καὶ νοσώδης καὶ πλήρης κωνώπων.

ΠΡΟΒΑΛΙΝΘΟΣ, δῆμος φυλῆς Αἰαντίδος (3) καὶ κώμη ἐν αὐτῷ ὁμώνυμος· ὁ δῆμος οὗτος ἐξετείνετο παρὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς αἰγιαλὸν, καὶ ἦν ὁ νοτιώτατος τῶν τεσσάρων ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ Τετράπολις (4), ὡς καὶ τὸ νοτιώτατον τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος, πρὸς ἄρκτον τοῦ Μυῤῥινοῦντος (5).

* Ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Προβαλίνθου ὑψουμένου ὄρους Ἀργαλικίου πηγάζει ῥύαξ οὗ τὰ ὕδατα συναγόμενα κατὰ τὴν πεδιάδα, ἀποτελοῦσιν ἕλος δι' οὗ διοδεύων, φθάνει ὁ ῥύαξ εἰς τὴν θάλασσαν· ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν ἐκβολῶν τοῦ ῥύακος τούτου ὑψοῦται ἐκ μέσου τοῦ ἕλους λόφος μικρὸς κοινῶς *νησὶ* ὀνομαζόμενος· ἐπ' αὐτοῦ εὗρεν ὁ Λήκιος διαφόρους ἀρχαιότητας, ὡς λείψανα σαρκοφάγου, τεμάχια εἰκόνος γυναικὸς καθημένης, κίονας τινὰς καὶ ἐπιστύλιον Κορινθιακῆς τάξεως. Εὑρέθησαν δὲ προηγουμένως ἐνταῦθα καὶ αἱ προτομαὶ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Λουκίου Βέρου, τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καί τις τετάρτη θεωρηθεῖσα ὡς ἡ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, πᾶσαι τῆς τελειο-

---

(1) Ἴδ. Μαραθών. (2) Ἀριστοφ. Λυσίστρατ. ς. 1032. (3) Στέφ. Βυζ.
(4) Ἴδ. Μαραθών. (5) Στράβ. 9. σ. 399.

τάτης ἐργασίας (1)· ἐκ τῶν λειψάνων τούτων ὡς καὶ ἐκ τῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θέσεως τοῦ τόπου καθίσταται πιθανὸν ὅτι οἱ Προβαλίνθιοι εἶχον ἐνταῦθα ναὸν, ἐνδέχεται τὸν τῆς Ἑλώτιδος Ἀθηνᾶς (2).

ΤΡΙΝΕΜΕΙΑ ἢ ΤΡΙΝΕΜΕΙΣ, δῆμος φυλῆς Κεκροπίδος (3) κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κηφισσοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων ὃς λέγει τὸν δῆμον Τρινεμεῖς = « Ποταμοὶ, δ' εἰσὶν ὁ μὲν » Κηφισσὸς ἐκ Τρινεμεῶν τὰς ἀρχὰς ἔχων, ῥέων δὲ διὰ τοῦ » πεδίου » (4). Οὕτω καὶ ὁ Διόδωρος, καὶ ὁ Δίδυμος· ὁ δὲ Καλλίμαχος ὀνομάζει αὐτὸν Τρινέμειαν (5).

* Ὁ δῆμος οὗτος ὑπῆρξε, φαίνεται, παρὰ τὰς ἀπωτάτω πηγὰς τοῦ Κηφισσοῦ, ἐν τόπῳ ὃς ἤδη καλεῖται Φαρίδερον ἀπό τινος ἴσως χωρίου οὐκέτι ὑπάρχοντος (6).

ΦΗΓΑΙΑ,
ΦΗΓΑΙΑ,
ΦΗΓΟΥΣ, } τρεῖς δῆμοι σχεδὸν συνώνυμοι, ὁ μὲν τῶν δύο πρώτων φυλῆς Πανδιονίδος καὶ ὕστερον Ἀδριανίδος, ὁ δὲ Αἰαντίδος καὶ ὕστερον ὡσαύτως Ἀδριανίδος· οἱ δημόται ἀμφοτέρων φηγαιεῖς· ὁ δὲ τρίτος φυλῆς Ἐρεχθηΐδος· οἱ δημόται Φηγούσιοι· ἡ θέσις τῶν τριῶν τούτων δήμων ἀγνοεῖται· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, πιθανὸν ὁ τρίτος, ἔκειτο οὐ πόῤῥω τοῦ Μαραθῶνος, κατὰ τὸν Στέφανον ὃς ὁρίζων τὴν θέσιν τῶν Ἀραφηνίδων Ἁλῶν, λέγει ὅτι κεῖνται « Μεταξὺ Φηγέως τοῦ πρὸς Μαραθῶνι καὶ Βραυρῶ» νος » (7).

ΠΕΝΤΕΛΗ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος (8) κατὰ τὰς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος Πεντε-

(1) Λήκ. Δημ. (2) Λήκ. αὐτ. (3) Στέφ Βυζ. (4) Στράβ. β. 9. σ. 400. (5) Στέφ. Βυζ. (6) Λήκ. Δημ. (7) Στεφ. Βυζ. Ἀλφὶ-τ-ἴδ. Λυκ. καὶ Ῥος Δημ. (8) Στεφ. Βυζ.

λικοῦ ὄρους· παρὰ τῷ Σουίδᾳ εὑρίσκεται *ἀπὸ Πεντέλης πόλεως* (1), ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ἦν ἐνταῦθα πόλις ἢ κώμη· ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς δὲν εὑρέθη ἄχρι τοῦ νῦν δῆμος Πεντέλη (2)· οἱ δημόται Πεντελεῖς.

ΠΑΛΛΗΝΗ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς νοτ-δυτικῆς κατωφερείας τοῦ Βριλησσοῦ, ἀπέναντι τῆς κατ' ἄρκτον κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ· ἡ τοιαύτη θέσις ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἱστορουμένων ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὃς λέγει ὅτι ὁ Πεισίστρατος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὁρμηθέντες ἀφ' ἑνὸς μέρους ἐκ Μαραθῶνος καὶ ἐρχόμενοι κατ' Ἀθηνῶν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκστρατεύσαντες ἀφ' ἑτέρου κατ' αὐτῶν καὶ βαδίζοντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν, συνηντήθησαν παρὰ τὸν ναὸν τῆς Παλληνίδος Ἀθηνᾶς καὶ ἀντεστρατοπέδευσαν (3)· ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ὁ ναὸς τῆς Παλληνίδος ἦν ἐπὶ μιᾶς τῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Μαραθῶνος, ὁδῶν (4)· βεβαίως δὲ πλησιέστερον τῶν Ἀθηνῶν ἢ τοῦ Μαραθῶνος, διότι ὁ Πεισίστρατος ὡρμήθη πρῶτος ἐκ Μαραθῶνος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔπειτα μαθόντες ὅτι ἤρχετο κατὰ τῆς πόλεως, ἐξεστράτευσαν καὶ συνηντήθησαν μετ' ἐκείνου (5)· ἡ Παλλήνη ἦν ὅμορος τοῦ Γαργηττοῦ καὶ μικρὸν ἀπεῖχε τοῦ Ἀγνοῦντος, ὡς ἐκ τῆς διηγήσεως τῆς ἐκστρατείας τοῦ Θησέως κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν φαίνεται (6)· οἱ δημόται Παλληνεῖς.

* Ἡ Παλλήνη ἔκειτο μεταξὺ τοῦ μοναστηριακοῦ κτήματος Γέρακα καὶ τοῦ χωρίου Χαρβατίου· κατὰ τὴν θέσιν ταύτην εὑρέθη ἐπιγραφὴ ἥτις ὡς ἀναγομένη εἰς ἱερὰ χρήματα, ἀνῆκεν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν ναὸν τῆς Παλληνίας

---

(1) Σουίδ. εἰς Πεντέληθεν. (2) Ρος Δημ. (3) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 61. (4) Ἡροδοτ. αὐτ.—Εὐριπιδ. Ἡρακλ. ς. 844. (5) Ἡροδοτ. αὐτ. (6) Πλούταρχ. Θησ. κ. 13.

Ἀθηνᾶς· εἰς τὸ Γέρακα εὑρέθη ὡσαύτως καί τις βουστροφηδὸν ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀριστοκλέους ἥτις καὶ αὐτὴ ἀνῆκεν ἴσως εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν (1). Ἐπὶ λόφου κατ' ἀνατολὰς τοῦ Χαρβατίου καὶ Γέρακα ὑπάρχουσιν ἐρείπια Ἑλληνικά, πιθανῶς τὰ τοῦ εἰρημένου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

ΓΑΡΓΗΤΤΟΣ, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος ἢ κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους Οἰνηΐδος (2), πρὸς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ, μεταξὺ τῶν δήμων Παλλήνης καὶ Ἀγρυλῆς. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Γαργηττοῦ πατρὸς τοῦ Ἴωνος (3). — Τὸ σῶμα τοῦ Εὐρυσθέως ὃς ἔπεσεν ἐν τῇ κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἰολάου μάχῃ ἐν Μαραθῶνι ἐνεταφιάσθη εἰς Γαργηττόν· ἡ δὲ κεφαλὴ ἀποκοπεῖσα ἐτάφη εἰς Κόρινθον (4). — Οἱ Παλλαντίδαι ἔστησαν ἐνέδραν ἐν Γαργηττῷ κατὰ τοῦ Θησέως, ἀλλ' ἀπωλέσθησαν (5)· ἐκ Γαργηττοῦ ἦσαν ὁ φιλόσοφος Ἐπίκουρος καὶ ὁ κωμικὸς Μένανδρος.

* Μεταξὺ τῶν Ἀμπελοκήπων καὶ τοῦ μέρους τοῦ Ὑμηττοῦ ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ μονὴ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Κυνηγοῦ, σώζονται λείψανα ὀχυρωμάτων θεωρούμενα ὡς τὰ τοῦ Γαργηττοῦ (6).

ΑΓΝΟΥΣ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος, εἶτα Δημητριάδος, καὶ εἶτα Ἀτταλίδος (7)· ἔκειτο οὐ πόῤῥω τοῦ Γαργηττοῦ καὶ τῆς Παλλήνης, ὡς ἐκ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Θησέως κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν φαίνεται (8). Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἦν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Παλλαντιδῶν κήρυξ τις Ἀγνούσιος,

---

(1) Ρος Δήμ. Παλλήνη. (2) Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Θεσμ. ς. 898. (3) Παυσ. Ἠλ. 2. κ. 22. (4) Στράβ. β. 8. σ. 377. (5) Ἰδ. Σφηττός. (6) Λήκ. Δημ. (7) Ἁρποκρατ.—Στεφ. Βυζ.—Σουΐδ.—Βεκκ. Ἀνεκδ. σ. 329, κατὰ δὲ τὸν Ἡσυχ. Ἀγνώς. (8) Πλουταρχ. Θησ. κ. 13.

καλούμενος Λεώς· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐξήγγειλεν εἰς τὸν Θησέα τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ τῶν Παλλαντιδῶν, ὅτι δηλ: διηρέθησαν εἰς δύο, καὶ οἱ μὲν ἐμφανῶς ἀπὸ τοῦ Σφηττοῦ ἐχώρουν πρὸς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ πατρὸς, οἱ δὲ κρύψαντες ἑαυτοὺς εἰς Γαργηττὸν, ἐνέδρευον, ἵνα ὁρμήσωσιν ἐκ δύο μερῶν κατὰ τῶν ὑπεναντίων· ταῦτα μαθὼν ὁ Θησεὺς, ἐπέπεσεν αἴφνης κατὰ τῶν ἐνεδρευόντων καὶ διέφθειρεν αὐτοὺς πάντας· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πάλλαντος ἀκούσαντες τοῦτο, διεσπάρησαν. Ἔκτοτε δὲ οἱ Παλληναῖοι οὐδὲ ἐπιγαμίαν ἐτέλουν ἔτι μεταξὺ τοῦ δήμου αὐτῶν καὶ τοῦ τῶν Ἀγνουσίων, οὐδὲ τὸ παρ' αὐτοῖς ἐπιχώριον *Ἀκούετε λεῴ*, ἐκηρύττετο τοῦ λοιποῦ· τοσοῦτον ἐμίσησαν τὸ ὄνομα *Λεῴ* διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου (1).

* Ὁ δῆμος Ἀγνοῦς ἔκειτο μεταξὺ τῆς προσαρκτίου κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Γέρακα (2).

ΣΦΗΤΤΟΣ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος ὀνομασθεὶς ἀπὸ τοῦ συστήσαντος αὐτὸν Σφηττοῦ τοῦ Τροιζῆνος (3)· ἔκειτο πιθανῶς, ὡς καὶ ὁ Κύθηρος κατὰ τὸ βορ-ανατολικὸν τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ ἡ πιθανότης αὕτη, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν Σφηττὸν, θεμελιοῦται εἰς περίστασιν ἐξαγομένην ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ τὴν διανομὴν τῆς ἐπικρατείας μεταξὺ τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Πανδίωνος ὁ Αἰγεὺς ὡς πρεσβύτερος ἔλαβε τὴν βασιλείαν καὶ τὴν χώραν τοῦ Κέκροπος, ὁ Λύκος τὴν ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας Διακρίαν, ὁ Νίσος τὴν Μεγαρίδα καὶ ὁ Πάλλας τὸ νότιον τοῦ τόπου, δηλ. τὴν Παραλίαν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ Σοφοκλέους παρ' ᾧ λέγει ὁ Αἰγεὺς ὅτι ὁ πατὴρ ὥρισεν ἐμοὶ μὲν νὰ

(1) Πλουταρχ. αὐτ. (2) Ρος Δημ. Ἀγνοῦς. (3) Ἰδ. Τροιζηνία.

ἀπέλθω εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ τόπου, ἀποδούς μοι τὰ πρεσβεῖα· τῷ δὲ Λύκῳ:

Τὸν ἀντίπλευρον κῆπον Εὐβοίας νέμων,
Νίσῳ δὲ τὴν ἀνώμαλον ἐξαίρει χθόνα
Σκείρωνος ἀκτῆς, τῆς δὲ γῆς τὸ πρὸς νότον
Ὁ σκληρὸς οὗτος καὶ γίγαντας ἐκτρέφων
Εἴληχε Πάλλας (1).

Ἤλπιζον δὲ ὁ Πάλλας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ νὰ κατάσχωσιν αὐτοὶ τὴν βασιλείαν τελευτήσαντος τοῦ Αἰγέως ἀτέκνου· ἀλλ' ὁπόταν ὁ Θησεὺς ἀπεδείχθη διάδοχος, οἱ Παλλαντίδαι ἐκίνησαν πόλεμον· καὶ διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα, οἱ μὲν μετὰ τοῦ πατρὸς ἐχώρουν ἐμφανῶς ἐπὶ τὸ ἄστυ διὰ τοῦ Σφηττοῦ, οἱ δὲ κρύψαντες ἑαυτοὺς εἰς Γαργηττὸν, ἐνέδρευον ὥστε ἐκ δύο μερῶν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ὑπεναντίων (2)· ὥστε ἐπειδὴ ὁ Σφηττὸς δὲν ἐμπεριλαμβάνεται εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος κατὰ τὴν μεσημβρινὴν καὶ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν μνημονευομένους δήμους, καθίσταται πιθανὸν ὅτι ἔκειτο μεταξὺ τῆς παραλίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν, τουτέστιν εἰς τὰ Μεσόγαια, καὶ ὅτι ἡ Σφηττία ὁδὸς ἐξετείνετο κατὰ τὰς πρὸς Ἀθήνας βορείους ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ. — Τὸ ὄξος τοῦ Σφηττοῦ ἦν, φαίνεται, καλὸν κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην =

— — — — Εἶτ' ὄξει διέμενος Σφηττίῳ (3).

* Πιθανῶς ἀπὸ τοῦ Σφηττοῦ ὠνομάσθη κατὰ παραφθορὰν τὸ σήμερον Σπάτα κείμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰρημένης θέσεως.

---

(1) — — — — Στράβ. β. 9. σ. 392. (2) Φιλοχορ. παρὰ Σχολιαστ. Εὐριπιδ. εἰς Ἱππόλυτ. ς. 35.—Πλουταρχ. Θησ. κ. 13.
(3) Ἀριστοφ. Πλοῦτ. ς. 720

ΚΥΘΗΡΟΣ, δῆμος φυλῆς Πανδιονίδος (1) κατὰ τὸ βορ. ἀνατολικὸν τοῦ Ὑμηττοῦ, πλησίον τοῦ δήμου Σφηττοῦ.

ΙΚΑΡΙΑ, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος, κατὰ τὸ μεσημβρινὸν τῆς Διακρίας, πλησίον τοῦ Μαραθωνίου κύκλου. Κατὰ τὸν Στάτιον ὁ Ἰκάριος ὁ δοὺς τὸ ὄνομα εἰς τὸν δῆμον τοῦτον, καὶ εἰς τὸ ἐφ' οὗ ἔκειτο ὄρος, ἐφονεύθη ἐν τῷ δρυμῶνι τοῦ Μαραθῶνος (2). Οἱ δημόται Ἰκαριεῖς. Περὶ τοῦ Ἰκαρίου τούτου ἐμυθολογήθησαν τὰ ἑξῆς = Ὁπόταν ἡ Δημήτηρ καὶ ὁ Διόνυσος ἀφίκοντο κατὰ πρῶτον εἰς Ἀττικήν, ἐξενίσθησαν ἡ μὲν παρὰ Κελεῷ ἐν Ἐλευσῖνι, ὁ δὲ παρ' Ἰκαρίῳ ἐν Ἰκαρίᾳ καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν ἐδίδαξαν τὸν μὲν Κελεὸν ἡ Δημήτηρ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, τὸν δὲ Ἰκάριον ὁ Διόνυσος τὴν τέχνην τοῦ θλίβειν τὴν σταφυλήν· τινὲς δὲ τῶν ἀγροίκων μεθυσθέντες, ἐφόνευσαν τὸν Ἰκάριον, νομίσαντες ὅτι ἐφαρμακεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν γνωρίσαντες τὴν ἀπάτην, ἔθαψαν αὐτόν· ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Ἰκαρίου Ἠριγόνη, ὁδηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κυνὸς αὐτῆς, ὃς ὠνομάζετο Μαῖρα, εἰς τὸν τάφον τοῦ πατρὸς, ἀπήγχθη ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τῆς θλίψεως· τὰ ᾄσματα ἃ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου ἔψαλλον ἐν Ἰκαρίᾳ θύοντες τράγον, τὸν ἐχθρὸν τῆς ἀμπέλου, ἐγένοντο αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς τραγῳδίας· ἡ δὲ Ἠριγόνη καὶ ὁ κύων αὐτῆς κατετάχθησαν μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μικρὸς κύων (3).

* Περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰκαρίας ὑπάρχει διαφωνία· κατὰ μὲν τὸν Λήκιον ὁ δῆμος οὗτος ἔκειτο παρὰ τὸν Μαραθώνιον κύκλον (4), ὡς προείρηται· ὁ δὲ Ῥὸς διατείνεται ὅτι

---

(1) Στέφ. Βυζ.—Ἡσυχ. Ψαλλ. (2) Στατ. Θηβ. 2. 644. (3) Ἀπολλοδ β. 3. κ. 14—Ὑγιν. Μυθ. 130—Ἐρατοσθεν. παρὰ Πλουταρχ. Παραλλ κ. 9—Τιβουλλ. Ἐλεγ. 4, 1 — Στεφ. Βυζ. Ἰκαρία. (4) Λημ. Δημ.

ἔκειτο, οὐχὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Ἀττικῆς, μεταξὺ Ἐλευθερῶν, Μελαινῶν, Οἰνόης καὶ Ἐλευσῖνος· καὶ ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους τόπους παρὰ τὰ χωρία Μάνδραν καὶ Κούντουρα σώζονται ἐρείπια δήμων ὧν ἀγνοοῦμεν τὰ ὀνόματα, ὡς προσέτι ἐπειδὴ οὐδὲν φέρει ὄνομα ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Κιθαιρῶνος μεταξὺ τῶν Μεγαρικῶν καὶ Ἐλευσινίων πεδίων μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Κεράτων, εἰκάζει ὡς πιθανὸν ὅτι τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι ὁ Ἰκάριος, ὁ δὲ δῆμος Ἰκαρία ὅτι ὑπῆρξε κατὰ ταῦτα τὰ μέρη (1).

ΣΗΜΑΧΊΔΑΙ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος ἐν τῇ Ἐπακρίᾳ, κατὰ τὸν Φιλόχορον (2)· τὸν Διόνυσον ἐξένισε καὶ ὁ θεμελιωτὴς τοῦ δήμου τούτου Σήμαχος καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Ἰκάριος καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἠριγόνη (3), καὶ ἡ ταὐτότης τῆς περιστάσεως ταύτης ὑπεμφαίνει τὴν γειτνίασιν τῶν δύο δήμων πρὸς ἀλλήλους.

ΠΛΏΘΕΙΑ, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος παρὰ τὴν Ἐπακρίαν, κατά τινα ἐπιγραφὴν εὑρισκομένην ἐν τῷ Βασιλικῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων (4)· οἱ δημόται Πλωθειεῖς καὶ Πλωθεῖς.

ἈΡΑΦΗ̂Ν, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐρασίνου, μεταξὺ τοῦ παρὰ τὸν Μαραθῶνα Φηγέως καὶ τοῦ Βραυρῶνος καὶ πλησίον τῶν Ἁλῶν τῶν ἀπ' αὐτοῦ λεγομένων Ἀραφηνίδων (5)· οἱ δημόται Ἀραφήνιοι.

* Ὁ τόπος ὁ λεγόμενος τανῦν Ῥαφῆνα πλησίον τῆς Βραόνας καὶ πρὸς ἄρκτον τοῦ λεγομένου Πόρτο-Ῥάφτι, καὶ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ Πετράκη παρὰ τὰς

(1) Ῥὸς Δήμ. Ἰκαρία. (2) Στέφ. Βυζ. (3) Ἴδε Ἰκαρία. (4) Βοίκ. συμ. ἐπιγραφ. 1, σp. 82 — Λὴκ. Δημ. (5) Στέφ. Βυζ. — Ἁρποκρατ. — Σουίδ.

Ἀθήνας μόνην τῶν Ἀσωμάτων εἶναι ἡ θέσις τοῦ παλαι δήμου Ἀραφῆνος (1).

ΑΛΑΙ ΑΡΑΦΗΝΙΔΕΣ, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος κατὰ τ ἀνατολικὴν παραλίαν, μικρὸν ἀπέχων τοῦ Βραυρῶνος π τὸ βορ-ἀνατολικὸν, κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἐ σίνου· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν δήμου Ἀραφῆν οἱ δημόται ἐλέγοντο, Ἀλαιεῖς, καὶ Ἀλεῖς, καὶ Ἀλαῖοι, Ἀλαιαῖοι (2) — Ἀπὸ τῶν Ἀραφηνίδων Ἀλῶν ἦν διάπλ εἰς τὸ κατὰ τὴν Εὔβοιαν Μαρμάριον τὸ παρὰ τὰ Στῦρα τὴν Κάρυστον (3) — Ἐν ταῖς Ἀλαῖς ταύταις ἦν ναὸς Ἀρ μιδος ἐπικληθείσης Βραυρωνίας, διότι ἡ Ἰφιγένεια ἀφι μένη ἐκ Ταυρίδος εἰς Ἑλλάδα, ἐκόμισεν εἴδωλον τῆς θ ταύτης καὶ κατέθεσεν αὐτὸ εἰς Ἀλὰς, ἔνθα καὶ ᾠκοδόμη ὕστερον ὁ ναὸς, καὶ ἐπειδὴ ὁ Βραυρὼν ἦν πόλις περὶ ἦσαν αἱ ὑπαγόμεναι αὐτῇ Ἀλαὶ, ἐπωνομάσθη ἡ Ἄρτεμ αὕτη Βραυρωνία, ὡς ἐκ δύο χωρίων τοῦ Παυσανίου φαίν ται (4). Ὅτι δὲ τὸ εἴδωλον τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ὁ ναὸς ἦσ ἐν ταῖς Ἀλαῖς ἐξάγεται ἐκ τῶν δύο ποιητῶν, Εὐριπίδ καὶ Καλλιμάχου =

« Χῶρός τις ἐστὶν Ἀτθίδος πρὸς ἐσχάτοις
» Ὅροισι, γείτων δειράδος Καρυστίας,
» Ἱερὸς, Ἀλάς νιν οὑμὸς ὀνομάζει λεώς —
» Σὲ δ' ἀμφὶ σεμνὰς, Ἰφιγένεια, κλίμακας
» Βραυρωνίας δεῖ τῆς δε κλειδουχεῖν θεᾶς (5).
» Ἠ ἵνα δαῖμον Ἀλὰς Ἀραφηνίδας οἰκήσουσα
» Ἤλθες ἀπὸ Σκυθίας, ἀπὸ δ' εἶπας τέθμια Ταύρων » (

(1) Λὴκ. Δημ. (2) Ξενόφῶντος καὶ Τρύφων παρὰ Στέφ. Βυζ. (3) Στράβ. β. 10, σ. 446. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 23, 33. (5) Εὐρι Ἰφιγ. ἐν Ταυρ. ς. 1450. 1462. (6) Καλλίμαχ. Ὕμν εἰς Ἀρτεμ. ς. 1

Ἦν δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ναὸς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα αὐτῆς, ἔργον Πραξιτέλους (1).

ΒΡΑΥΡΩΝ, δῆμος εἰς οὐδεμίαν φυλὴν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ὑπαγόμενος (2), καὶ πόλις ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸν Σουΐδαν (3), πρὸς τὸ νότιον τοῦ Ἀραφῆνος καὶ τὸ νοτ- δυτικὸν τῶν Ἀραφηνίδων Ἁλῶν, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐρασίνου. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τοὺς ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμῖνος Αἴαντος τῶν πολιτογραφηθέντων Ἀθηναίων, ὁ μὲν Φιλαῖος ᾤκησεν ἐν Βραυρῶνι, ὁ δὲ Εὐρυσάκης ἐν Μελίτῃ· συνέστη δὲ καὶ δῆμος ἐπώνυμος τοῦ Φιλαίου ἐν Βραυρῶνι τῶν Φιλαϊδῶν λεγόμενος, ἐξ οὗ ἦν καὶ ὁ Πεισίστρατος (4)· ὁ Βραυρὼν κατέστη περιώνυμος διὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἰφιγενείας κομισθὲν ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος τῆς ἐπονομασθείσης Βραυρωνίας (5), καὶ διὰ τὴν ἑορτὴν τὰ Βραυρώνια, καθ' ἣν οἱ ῥαψῳδοὶ ἔψαλλον τὴν Ἰλιάδα, καὶ ἔθυον αἶγα. Ἤγετο δὲ καὶ ἑτέρα ἑορτὴ ἐν Βραυρῶνι, Διονύσια (6). Ὁ Νόννος τίθησι τὸν Βραυρῶνα κατὰ τὸ παραθαλάσσιον, *Ἀγχίαλον Βραυρῶνα*, ἐννοῶν ἴσως τὸν μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκτεινόμενον χῶρον αὐτοῦ, καὶ λέγει ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ κενοτάφιον τῆς Ἰφιγενείας (7). Κατὰ τὸν Γαληνὸν, ἡ χώρα προῆγε κριθὴν ἐξαίρετον ἥτις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν γεωργοῦ τινος Βραυρωνίου, ἦν γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀχιλλήιδες Κριθαὶ* (8), ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ἡ χώρα ὁλόκληρος τοῦ Βραυρῶνος ἔκειτο ἐν ἐπιπέδῳ. Ὁ Πτολεμαῖος τίθησι καὶ αὐτὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀπέχοντα 50 στάδια τοῦ λιμένος Πανόρμου (9).

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 23. (2) Στέφ. Βυζάντ. Βραυρών. (3) Σουΐδ. Βραυρών. (4) Πλούταρχ. Σόλων, κ. 10. (5) Ἴδε Ἁλαὶ Ἀραφηνίδες. (6) Σουΐδ. Βραυρών. (7) Νόνν. Διονύσ. 13. σ. 186. (8) Γαλην. εἰς Λεξικ. Ἱπποκράτους. (9) Πτολεμ. β. 8, κ. 15.

* Ὁ Βραυρὼν ἦν πιθανῶς ἐπὶ ἢ πλησίον τοῦ τόπου ὃς ὀνομάζεται ἤδη Βραόνα. Ἐπ' αὐτοῦ εὗρεν ὁ Γκὲλλ ἀρχαιοτάτην ἐπιγραφὴν βουστροφηδὸν κεχαραγμένην καὶ πύργον ἀρχαῖον (1). Πλησίον τῆς θέσεως τοῦ Βραυρῶνος νοτ δυτικῶς ὑπάρχει λόφος ἔχων ὕψος 132 μέτρ. γαλλ. καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεῖται μονὴ τῆς Ἀγ. Τριάδος καὶ ἑτέρα, μικρὸν νοτ-δυτικώτερον, τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ.

ΜΥῤῬΙΝΟΥΣ, δῆμος φυλῆς Πανδιονίδος πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ δήμου Ἀραφῆνος καὶ τὸ ἀνατ-βόρειον τοῦ δήμου Σφηττοῦ· ἡ κώμη Μυῤῥινοῦς ἀπεῖχε μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τοὺς πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν πρόποδας τοῦ Πεντελικοῦ. Ἐν Μυῤῥινοῦντι ἦν ξόανον Ἀρτέμιδος Κολαινίδος ἀπὸ Κολαίνου, βασιλεύσαντος πρὸ τοῦ Κέκροπος, ὡς οἱ Μυῤῥινούσιοι ἔλεγον (2).

* Ἡ κώμη Μυῤῥινοῦς ἦν μετὰ μεγάλης πιθανότητος ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἐφ' ἧς εἰσὶν ἤδη τὰ ἐρείπια τὰ ὀνομαζόμενα Παλαιόκαστρον (3).

ΣΤΕΙΡΙΆ ἢ ΣΤΙΡΊΑ ἢ ΣΤΊΡΙΣ, κώμη καὶ δῆμος φυλῆς Πανδιονίδος, κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πρασιῶν καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ βορείου τοῦ λιμένος Πανόρμου, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐρασίνου, ἀπέναντι τοῦ Βραυρῶνος (4). Ἡ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Στειρίαν ἄγουσα ὁδὸς ἐκαλεῖτο Στειριακὴ ὁδὸς (5) κατὰ τὸ μέσον δὲ αὐτῆς ἦν ὁ δῆμος Κυρτιάδαι· ἡ πόλις ἢ κώμη Στειρία διέπρεψε, φαίνεται, τὸ πάλαι, διότι μνημονεύεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ πολλοὶ ἄνδρες περίβλεπτοι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῇ,

(1) Γκὲλλ. ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 78 — Κρυσ. Τ. 2, κ. 6, σ. 260 — Λὴκ Δημ. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (3) Λήκ. Δημ. (4) Στράβ. β. 9, σ. 399 (5) Πλάτ. Ἱππαρχ. σ. 229

ὡς ὁ Πολέμων (1), ὁ Θηραμένης (2), ὁ Θρασύβουλος (3) καὶ ὁ Ἡγήσανδρος (4). — Ὁ Πετεὼς υἱὸς τοῦ Ὀρνέως καὶ ἔγγονος τοῦ Ἐρεχθέως, πατὴρ δὲ τοῦ μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος συστρατεύσαντος κατὰ τῆς Τρωάδος Μενεσθέως (5) ἐκβληθεὶς τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Αἰγέως, ἀφίκετο εἰς Φωκίδα. Ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Στιρέων, καὶ κτίσαντες πόλιν, ὠνόμασαν αὐτὴν Στίριν (6). Οἱ δημόται Στειριεῖς ἢ Στιριεῖς.

* Μετὰ μίαν ὥραν, ὡς ἔγγιστα, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Πρασιῶν πρὸς τὸ βόρειον καὶ εἴκοσι λεπτὰ ἀπὸ τοῦ μετοχίου Βραόνας πρὸς τὸ νότιον εὗρεν ὁ Γκέλλ ἐρείπια πόλεως ἱκανῆς ἐκτάσεως ἃ ἐξέλαβεν ὡς τὰ τοῦ Βραυρῶνος (7)· ἀλλ' ὁ Λεϐουὰλλ θεωρεῖ τὰ λείψανα ταῦτα τῶν ἀρχαίων τειχῶν καὶ οἰκοδομῶν μετὰ μείζονος πιθανότητος, ὡς τὰ τῆς Στειρίας (8).

ΚΥΡΤΕΙΔΑΙ καὶ κατὰ τὸν Ἡσύχιον ΚΥΡΤΙΑΔΑΙ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος κατὰ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Στειρίας ὁδοῦ, τῆς λεγομένης Στειριακῆς (9).

* Εἰς Κρουσαλάδες, χωρίον κείμενον ἀκριβῶς κατὰ τὸ μέσον τοῦ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Στειρίας διαστήματος εὑρέθη ἀξιοπαρατήρητος ἐπιγραφὴ ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ὅτι αὕτη ἦν ἡ θέσις τοῦ δήμου τῶν Κυρτειδῶν (10).

ΠΡΑΣΙΑΙ, δῆμος φυλῆς Πανδιονίδος (11) κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, ἐπὶ λιμένος ὃν ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει Πάνορμον· ἐν Πρασιαῖς ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ εἰς αὐτὸν

---

(1) Λουκιαν. Διάλεγ. (2) Θηραμένης, Ἀριστοτ. σχόλ. Ραυ. (3) Διόδ. Σικ. β. 14. (4) Αἰσχίν. λόγ. εἰς Τίμαρχ. (5) Παυσ. Κορ. κ. 25. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (7) Γκὲλλ, Ὁδηγ. Ἑλλ. σ. 77. (8) Κρουσ. Τ. 2, κ. 6, σ. 257. (9) Πλατ. Ἱππαρχ. σ. 229. (10) Κρουσ. Τ. 2, κ. 6. σ. 556. σημ. (11) Στεφ. Βυζ. Πρασιαί.

ἤρχοντο αἱ ἀπαρχαὶ τῶν Ὑπερβορείων οἳ παρέδιδον αὐτ εἰς τοὺς Ἀριμασπούς, οἱ δὲ Ἀριμασποὶ εἰς τοὺς Ἰσσηδόν παρὰ δὲ τούτων παραλαμβάνοντες ἐκόμιζον αὐτὰς οἱ Σ θαι εἰς Σινώπην, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφέρο εἰς Πρασιάς· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκ Πρασιῶν μετέφερον αὐτ εἰς Δῆλον· ἦσαν δὲ αἱ ἀπαρχαὶ κεκρυμμέναι εἰς ἄχυ σίτου καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἐγνωρίζοντο· ἦν δὲ ἐν Πρασι καὶ μνῆμα Ἐρυσίχθονος ὃς ἐπιστρέφων ἐκ Δήλου μετὰ θεωρίαν, ἀπέθανε κατὰ τὸν πλοῦν (1)· καὶ ἐπειδὴ ὁ θ νατος τοῦ Ἐρυσίχθονος συνέβη βασιλεύοντος ἔτι τοῦ π τρὸς αὐτοῦ Κέκροπος οὗ ἦν ὁ μόνος υἱὸς καὶ διάδοχ διεδέχθη τὸν Κέκροπα Κραναὸς ὁ μεταξὺ τῶν Ἀθηναί προέχων κατὰ τὴν δύναμιν (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Πρασιῶν κεῖται ἤδη μικ χωρίον Πραστὸν καλούμενον παρ' ὃ εἰσὶ πολλὰ ἐρείπια πεδίῳ περικυκλουμένῳ ὑπὸ λόφων, καὶ κατὰ τὸ πρὸς ἀν τολὰς μέρος ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ λιμένος ὃς κοινῶς ὀν μάζεται Πόρτο Ῥάφτι· τὰ παρὰ τὸ Πραστὸν ταῦτα ἐρείπ ἔχουσιν ἱκανὴν περιφέρειαν· ὁ Γκὲλλ (3) παραγενόμε ἐν διαστήματι 31 λεπτῶν ἀπὸ τῆς Βραόνας μέχρι μέρ τινὸς τοῦ τείχους, περιέπτευσεν αὐτὸ εἰς 13 λεπτὰ μέ τοῦ νοτίου μέρους τοῦ τείχους τῆς πόλεως· καὶ κατὰ τ Δοδουὲλλ τὰ ἐρείπια ἐκτείνονται μέχρι ἐπὶ τῆς χερσονήσ τῆς καθηκούσης εἰς τὸν λιμένα (4). Τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπ λωνος, ὃς ἔκειτο πιθανῶς ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους τοῦ πε κλείοντος τὸν λιμένα ἀκρωτηρίου, οὐδὲ ἴχνος φαίνεται ἐντ θα, ἐπὶ δὲ μικρᾶς, ὀξυτενοῦς καὶ πετρώδους νήσου ἀπεχ

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 2. (3) Γκὲλλ ὁδοιπ. σ. 77. (4) Δοδουὲλ, Κλασσ. Περιηγ. 1. σ. 532.

σχ περίπου μίαν ὥραν διὰ θαλάσσης ἀπὸ τοῦ Πρασποῦ κεῖται ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως ἀνδριὰς κολοσσαῖος ἐκ λίθου Πεντελησίου λίαν διεφθαρμένος ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ παριστῶν ἄνθρωπον καθήμενον καὶ εἰκονίζοντα ἴσως, κατὰ τὸν Γκέλλ τινὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων (1)· ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ τῶν κατοίκων Ῥαφτοπούλα· ταύτην τὴν παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος εἰκόνα ἧς λείπει κατὰ δυστυχίαν ἡ κεφαλὴ θεωρεῖ ὁ Κρούσιος οὐχὶ ὡς ἀνδριάντα αὐτοκράτορος, οὐδὲ ὡς εἰκονίζουσαν ῥάπτην τινὰ ἢ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος (2). Ὁ δὲ Λ. Ῥὸς ὃς τῷ 1841 εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἀνδριάντα τοῦτον καὶ παρετήρησε μετὰ προσοχῆς καὶ κατεμέτρησε καὶ ἐξηκρίβωσε καὶ περιέγραψε λεπτομερῶς πάντα τὰ καθέκαστα, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ἀνδριὰς εἶναι γυναικεῖος ἱδρυθεὶς, ὡς εἰκάζει, ἢ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἢ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ οἳ ἀμφότεροι ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀπαθανατίσωσιν ἑαυτοὺς διὰ τοιούτων μνημείων καὶ μάλιστα ὁ Ἡρώδης ἀνήγειρε πολλὰ τοιαῦτα κατὰ τοῦτο τῆς Ἀττικῆς, ὡς εἰς Μυῤῥινοῦντα οὐ πόῤῥω τοῦ Μαρκοπούλου κτλ. Ἀμφιβάλλει ὁ Ῥὸς ἂν ὁ ἀνδριὰς εἰκονίζῃ αὐτοκράτορα τινὰ ἢ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἡρώδου ἢ τινὰ τῶν θεαινῶν, ὡς τὴν Ἥραν, τὴν Δήμητραν ἢ τὴν Ἀθηνᾶν, ἴσως δὲ καὶ προσωποπεποιημένην τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐντεῦθεν εἰς Δῆλον στελλομένην ἱερὰν θεωρίαν (3). Εἰς Πόρτο-Ῥάφτι ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΚΕΦΑΛΗ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος (4)· ἡ θέσις ἄγνωστος· φαίνεται δὲ ἐκ τῆς σειρᾶς καθ' ἣν ἀναφέρεται

---

(1) Γκέλλ. Ὁδοιπ. Ἑλλ. σ. 77. (2) Κρουσ. Τ. 2. κ. 6. σ. 255.
(3) Λ. Ρὸς Περιήγησ. Μέρ. 2. β. 15. σ. 11. (4) Ἴδ. Σχολ. εἰς Ἀριστοτελ. Πτ. ς. 476.

ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (1) ὅτι ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον ἢ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Ὑμηττοῦ, πλησίον ἴσως τῶν Πρασιῶν καὶ τοῦ Βραυρῶνος· οἱ Κεφαλεῖς ἐτίμων πρὸ πάντων τοὺς Διοσκούρους οὓς ὠνόμαζον Μεγάλους θεούς (2).

ΠΟΤΑΜΟΣ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος (3), κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Θορικοῦ καὶ τὸ νότιον τῶν Πρασιῶν· οἱ δημόται ἐλέγοντο Ποτάμιοι (4). Ὁ Παυσανίας ὀνομάζει τὸν δῆμον τοῦτον Ποταμούς, καὶ λέγει ὅτι εἰς τοὺς Ποταμοὺς τούτους ἦν ὁ τάφος Ἴωνος τοῦ Ξούθου, ὃς ᾤκησε παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἐπολεμάρχησεν ἐπὶ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τῶν Ἐλευσινίων πολέμου (5)· ὁ Σουίδας ὀνομάζει ὡσαύτως τὸν δῆμον τοῦτον Ποταμούς· κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ὁμήρου ἦσαν ἐν Ἀττικῇ δύο δῆμοι Ποταμοὶ ὧν ὁ μὲν καθύπερθεν, ὁ δὲ ὑπένερθεν ὠνομάζοντο (6). Κατὰ τὸν Πλίνιον πρὶν κατασταθῇ δῆμος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦν φρούριον μόνον (7)· οἱ Ποτάμιοι ἐκωμῳδοῦντο ὡς εὐκόλως δεχόμενοι τοὺς παρεγγράπτους (τοὺς κρυφίως ἢ ἀδίκως καταγεγραμμένους ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν πολιτῶν: τοὺς νόθους πολίτας), ὡς καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ Μενάνδρου ἐν Διδύμαις φαίνεται (8).

* Ὁ λιμὴν ὁ ὀνομαζόμενος σήμερον Δασκαλιὸ ἦν, φαίνεται, τὸ πάλαι ὁ λιμὴν τοῦ Δήμου Ποταμοῦ ἢ Ποταμῶν· ὁ δὲ δῆμος καὶ ἡ κώμη ἦσαν ἔνθα ἡ τανῦν Κερατιά (9).

ΘΟΡΙΚΟΣ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος (10) κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Σουνίου καὶ τὸ νότιον

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Ἁρποκρατ. εἰς λ. Ποταμός. (4) Στράβ. β. 9, σ. 398· 399. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 31.— Ἀχ. κ. 1. 12. (6) Σχολιαστ. Ὁμηρ. Ἰλ. Ω. ς. 545. (7) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. β. 4. 7. (8) Ἁρποκρατ. εἰς λ. Ποταμός. (9) Ληκ. Δημ. (10) Στέφ. Βυζ. Θορικός.

τοῦ Ποταμοῦ (1). Ὁ Θορικὸς ἦν μία τῶν δώδεκα ὑπὸ τοῦ Κέκροπος συνοικισθεισῶν πόλεων τῆς Ἀττικῆς (2)· εἶχε δὲ φρούριον, καὶ ἀπεῖχε τοῦ Ἀναφλύστου 60 στάδια (3) — Κέφαλος ὁ Δηΐονος ὃς κατὰ λάθος ἐφόνευσε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Πρόκριν τὴν Ἐρεχθέως, καὶ οὗ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἠράσθη ἡ Ἠὼς διὰ τὸ κάλλος, ἦν κάτοικος τοῦ Θορικοῦ (4)· ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Θορικὸς ἦν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πολισμάτων τῆς Ἀττικῆς — Κατὰ τὸ 1ον ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος οἱ Ἀθηναῖοι περιετείχισαν τὸν Θορικόν (5). — Ὁ Παυσανίας ἀποσιωπᾷ ὅλως τὸ πόλισμα τοῦτο.

* Θορικός, κοιν. Θερικόν· τὸ περιτείχισμα διακρίνεται καὶ ἤδη κατὰ πολὺ μέρος, καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ τόπου, καθ' ὅσον φαίνεται, ἐξετείνετο ὅσον ἐπὶ 25 λεπτῶν διάστημα διὰ ἱππότην ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν· σώζονται δὲ καὶ πολλὰ ἄξια λόγου ἐρείπια· ἡ ἀκρόπολις κεῖται ἐπὶ κορυφῆς λόφου πρὸς ὃν ἐρείδετο ἡ πόλις· κατὰ τοὺς πόδας τῆς ἀκροπόλεως σώζονται τὰ λείψανα ἀξιολόγου καὶ μεγαλοπρεποῦς θεάτρου οὗ αἱ ἕδραι ὑφίστανται ἔτι, καὶ μία τῶν πυλῶν αὐτοῦ εἶναι κατεσκευασμένη κατὰ τὸν Κυκλωπικὸν ἢ Τιρύνθιον τρόπον (6). Τὸ ἀξιολογώτερον δὲ λείψανον τῆς βαθυτάτης ἀρχαιότητος εἶναι οἰκοδόμημα ἐπίμηκες κείμενον καὶ αὐτὸ κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἔχον δεκατέσσαρας μὲν κίονας κατὰ μέτωπον, ἀνὰ ἑπτὰ δὲ καθ' ἑκατέραν τῶν πλευρῶν Δωρικῆς τάξεως· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, κατά τινας, θεωρεῖται ὡς ἁπλῶς στοά, κατ' ἄλλους δέ, ὡς ναὸς τοῦ

(1) Στράβ. β. 9. σ. 398. (2) Στράβ. β. 9, σ. 397. (3) Ξενοφ. περ. προσοδ. σ. 733, ἐκδ. Λεουνκλαβ — ἴδ. Ἀνάφλυστος. (4) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 4, 7 — Παυσ. Ἀττ. κ. 32. (5) Ξενοφ. Ἱστ. Ἑλλ. β. 1, σ. 337, ἐκδ. Λεουνκλαβ. (6) Δόδουελλ, Κλασσ. Περιηγ. 1, σ. 536.

Κρητικοῦ Ἀπόλλωνος (1)· πάντα δὲ τὰ ἐνταῦθα λείψανα τῶ ἀρχαίων χρόνων εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐκ μαρμάρου λευκο ἔχοντος φλέβας κυανόχρους. — Ὁ Θορικὸς ἔκειτο ἐπὶ λιμέ νος εὐρυχώρου κλειομένου κατ' ἄρκτον ὑπὸ ἀκρωτηρίου καθή κοντος εἰς τὴν θάλασσαν· ὁ λιμὴν ὀνομάζεται σήμερον Μα δρὶ, τὸ δὲ ἀκρωτήριον ὑπὸ μὲν τοῦ Πλινίου καλεῖται Δωρ σκος (2), ὑπὸ δὲ τοῦ Μύλλερ διορθούμενον ἀναγιγνώσκετ ἀντὶ Δωρίσκου Θορίκιον. — Ὁ Μέλας ἀναφέρει τὸν Θο ρικὸν, ὡς καὶ τὸν Βραυρῶνα, ὡς οὐκέτι ὑπάρχοντα ἐν αὐτοῦ (3). Εἰς Θορικὸν ἢ Θερικὸν ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειο νομικός.

ἈΜΦΙΤΡΟΠΗ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος κείμενος, κατ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αἰσχίνου (4) καί τινος ὑπαρχούσης ἐ ἐπιγραφῆς (5), ἐπὶ τοῦ Λαυρίου, κατὰ τὴν χώραν τῶ μεταλλείων.

* Ὁ Στουάρτος (6) κινηθεὶς ἐκ τῆς ὁπωσοῦν ὁμοιότητο τῶν ὀνομάτων, ἐξέλαβεν ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Θο ρικοῦ πρὸς Κερατιὰν χωρίον Μετροπίστι, ὅπερ αὐτὸς ὀνομα ζει Μετρόπισι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀμφιτροπῆς.

ΒΗΣΑ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος ἢ Ἀδριανίδος ἐπὶ τ χώρας τῶν μεταλλείων ὡς καὶ ἡ Ἀμφιτροπὴ, μεταξὺ Θο ρικοῦ καὶ Ἀναφλύστου (7).

ΣΟΥΝΙΟΝ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος· οἱ δημόται Σουνιεῖ ἴδε ΣΟΥΝΙΟΝ Ἀκρωτήριον.

ἈΖΗΝΙΑ, δῆμος φυλῆς Ἱπποθοοντίδος μεταξὺ Ἀναφ

---

(1) Ἴδε Κρουσ. Τ. 2, κ. 6, σ. 251. (2) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ.
(3) Πομπ. Μελ. β. 2, κ. 3. Thoricus et Brauron olim ur nunc tantum nomina. (4) Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. § 101. (5) Τσάν ἐπιγρ. 2, 10, σ. 49 — Βοίκ. σωμ. ἐπιγρ. ἀρ 471. ἴδ. ἀρ. 626.
(6) Στουαρτ. Ἀρχαιοτ. Ἀθην. 2, σ. 220. (7) Ξενοφ. π. προσόδ. 4,

στου καὶ Σουνίου (1), κατὰ τὴν στενὴν κοιλάδα τὴν πρὸς τὸ δυτικὸν πέρας τοῦ κόλπου οὗ ἡ πρὸς ἀνατολὰς ἄκρα καθιστᾷ τὸ Σούνιον· κατὰ τὸ στόμα τοῦ κόλπου ὑπάρχει λιμὴν σκεπόμενος κατὰ μέρος ὑπὸ νήσου ἧς τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἀγνοεῖται. Οἱ δημόται Αζηνιεῖς.

* Ὁ κατὰ τὸ στόμα τοῦ κόλπου λιμὴν ὀνομάζεται κοινῶς Χάρακας, ἡ δὲ νῆσος ἐπὶ μὲν Πτολεμαίου τοῦ Λάγου ὠνομάσθη νῆσος Πατρόκλου (2), ἤδη δὲ λέγεται Γαϊδαρονήσι.

ΑΝΑΦΛΥΣΤΟΣ, δῆμος φυλῆς Αντιοχίδος πρὸς τὸ νότιον τῆς δυτικῆς παραλίας· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Αναφλύστου τοῦ Τροιζῆνος, ὃς μετοικήσας εἰς Αττικὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σφήττου, κατέστησε τὸν δῆμον τοῦτον (3)· ἔχει λιμένα κάτωθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Αστυπαλαίας καὶ πρὸ τοῦ λιμένος κεῖται νῆσος Ἐλαιοῦσα (4)· περὶ τὸν Ανάφλυστον ἦν καὶ ναὸς Πανὸς (Πανεῖον) καὶ ἕτερος Αφροδίτης Κωλιάδος (5)· εἶχεν ὁ Ανάφλυστος τεῖχος (6)· ἀπεῖχε δὲ τοῦ ἀπέναντι αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν ἐπίσης τετειχισμένου Θορικοῦ 60 στάδια (7), καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἦν ἡ κυρία ὀξεία κορυφὴ τοῦ ὄρους τοῦ προβαίνοντος μέχρι τοῦ Σουνίου πρὸς τὴν θάλασσαν (8). Οἱ δημόται Ἀναφλύστιοι.

* Ανάφλυστος, κοιν. Ανάβυσος· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν, καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΑΙΓΙΛΙΑ, δῆμος φυλῆς Αντιοχίδος, οἱ δημόται Αἰγιλιεῖς (9)· ὁ Στράβων ὀνομάζει αὐτοὺς κατὰ λάθος, ὡς

(1) Στράβ. β. 9, σ. 398. (2) Ἴδε Πατρόκλου νῆσος. (3) Παυσ. Κορ. κ. 30. (4) Στράβ. β, 9, σ. 598. (5) Στράβ. αὐτ. (6) Σκύλαξ, σ. 21, Ἀνάφλυστος τεῖχος. (7) Ξενοφ. π. προσόδ. σ. 738, ἔκδ. Λευνκλ. (8) Ἡρόδοτ. β. 4, σ. 99, τὸν γοῦνον τὸν Σουνιακόν. (9) Στέφ. Βυζ.— Ἀρποκράτ.

φαίνεται, ἢ ἀγνοῶ ἐπὶ τίνι λόγῳ, Αἰγινεῖς (1)· ὁ δῆμος οὗτος ἔκειτο ἐν τῷ κόλπῳ τῷ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστυπαλαίας, μεταξὺ Ἀναφλύστου καὶ Λάμπτρας ὡς καὶ ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς φυλαττομένης ὑπὸ τοῦ Στράβωνος φαίνεται (2) — Τὰ σῦκα τοῦ τόπου τούτου ἦσαν περίφημα (3).

ΛΑΜΠΤΡΕΥΣ κατὰ τὸν Παυσανίαν (4) ἢ ΛΑΜΠΤΡΕΥΣ κατὰ τὸν Στράβωνα (5) ἢ ΛΑΜΠΤΡΑΙ κατ' ἄλλους καὶ ὡς εὑρίσκεται ἐπί τινων ἐπιγραφῶν, δῆμος φυλῆς Ἐρεχθηΐδος κατὰ τὸ νότιον πέρας τοῦ Ὑμηττοῦ, παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, μεταξὺ Θορῶν καὶ Αἰγιλίας (6)· ὁ δῆμος οὗτος διῃρεῖτο εἰς δύο, καὶ ἐλέγετο Λάμπτραι καθύπερθεν καὶ Λάμπτραι ὑπένερθεν, δηλ. κατὰ τὸ παραθαλάσσιον (7). Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων Κραναὸς ὅτε ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀμφικτύωνος, φυγὼν μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ εἰς τὸν δῆμον τοῦτον, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη αὐτοῦ, ὡς ἔλεγον· εἶδε δὲ καὶ ὁ Παυσανίας μνῆμα τοῦ Κραναοῦ ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ (8)· οἱ δημόται Λαμπτρεῖς.

* Τὸ κατερειπωμένον χωρίον Λαμπρικᾶς κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν καθύπερθεν Λαμπτρῶν· ἀπέχει δὲ 1 ὥραν ὡς ἔγγιστα τῆς παραλίας κατὰ τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ ἔνθα κοιλὰς διευθυνομένη πρὸς τὰ Μεσόγαια, χωρίζει τὸ ὄρος τοῦτο ἀπὸ τῶν λόφων τῶν κατερχομένων διὰ τῆς παραθαλασσίας μέχρι τοῦ Σουνίου.

ΘΟΡΑΙ, δῆμος φυλῆς Ἀντιοχίδος (9) καὶ πόλις κατὰ

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 398. (2) Στράβ. β. 9. σ. 398. (3) Θεόκριτ 1. 147. — Σχολ. Ἀθην. 14. σ. 952. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (5) Στράβ. β. 9. σ. 398. (6) Στράβ. αὐτ. (7) Ἡσυχ. (8) Παυ Ἀττ. κ. 31. (9) Στεφ. Βυζ.

τὴν δυτικὴν παραλίαν, μεταξὺ τῶν ὑπένερθεν Λαμπτρῶν καὶ τοῦ Αναγυροῦντος· ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ δῆμος ἀπὸ τοῦ θορῶ (1), διότι τρέχοντες μεθ' ὁρμῆς κατέβαινον τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τοῦ 'Ανύδρου ὑφ' ὃν ἦν ὁ δῆμος· οἱ δημόται Θορεῖς κατὰ τὸν Στράβωνα (2) ἢ Θοραιεῖς κατὰ τὸν Στέφανον.

* Αἱ Θοραὶ ἦσαν μεταξὺ τῶν ὑπένερθεν Λαμπτρῶν καὶ τοῦ τόπου τοῦ ὀνομαζομένου ἤδη Ἁλικαῖς.

ΠΡΟΣΠΑΛΤΑ, δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Ζωστῆρα καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀναγυρασίων, ὡς ἐκ τοῦ Παυσανίου ὑποφαίνεται (3)· ἐν Προσπάλτοις ἦν ναὸς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης (4)· οἱ δημόται Προσπάλτιοι.

* Κατὰ τὸ βόρειον τοῦ λόφου τοῦ χωρίου Βάρι μικρὸν ἀπὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν στενωπὸν ἣ μεταξὺ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ Ὑμηττοῦ ἄγει ἐκ τῶν μεσογαίων εἰς τὸ πεδίον τῶν Ἀθηνῶν, σώζονται λείψανα πολίσματος ὠχυρωμένου καὶ γνωριζομένου τανῦν, ὡς καὶ τοσαῦτα ἄλλα, ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόκαστρον· τὰ λείψατα ταῦτα εἰσὶ πιθανῶς τὰ τῶν Προσπάλτων, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου (5).

ἈΝΑΓΥΡΟΥ͂Σ ἢ, κατὰ τὸν Σουίδαν, ἈΝΑ΄ΓΥΡΟΣ (6), δῆμος φυλῆς Ἐρεχθηΐδος ἤ, κατὰ μόνον τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πλάτωνος, Οἰαντίδος (7), περὶ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν, μικρὸν ἀνατολικώτερον τοῦ ἀκρωτηρίου Ζωστῆρος, μεταξὺ Θορῶν καὶ τῶν Αἰξωνίδων Ἁλῶν· ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἦν ναὸς Μητρὸς θεῶν (8), καὶ σπήλαιον καθιερωμένον

(1) Ἐτυμολ. μέγ. Θορὸς ἀπὸ τοῦ θορέω τὸ ὁρμῶ. (2) Στράβ. αὐτ. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (4) Παυσ. αὐτ. (5) Ληκ. Δημ. (6) Σουΐδ. Ἀνάγυρος. (7) Σχολιαστ. Πλατ. Θεαγ. σ. 384. (8) Παυσ. Ἀττ. κ. 31.

εἰς τὰς Νύμφας (Νυμφαῖον) — Οἱ δημόται ἐλέγοντο Ἀναγυράσιοι — Ὁ τόπος οὗτος κατέστη εἰς παροιμίαν ἔκ τινος φυομένου ἐκεῖ δυσώδους φυτοῦ οὗ ἡ κακὴ ὀσμὴ μετεδίδετο καὶ εἰς τοὺς δρέποντας· ὅθεν ἔλεγον *Ἀνάγυρον κινεῖν* περὶ ἐκείνου ὃς ἐκίνει πράγματα πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ βλάβην.

* Κατ' ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Ζωστῆρος ὑπάρχει ἕτερον ἀκρωτήριον καλούμενον σήμερον Ἀλικαὶ, διότι ἐντὸς τοῦ πλησίον κόλπου εἰσί τινα ἁλοπήγια· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ εἰσὶ πολλὰ ἐρείπια τοῦ δήμου Ἀναγυροῦντος ἀρχόμενα μικρὸν ὑπεράνω τῶν ἁλοπηγίων καὶ τελευτῶντα εἰς τὸ χωρίον Βάρι· ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εὑρέθη πρὸ καιροῦ ἐπιγραφὴ φέρουσα τὴν λέξιν Ἀναγυράσιος, ὅπερ ὡς σύμφωνον μετὰ τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (1), ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Βάρι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀναγυροῦντος· μεταξὺ τοῦ χωρίου Βάρι καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ εἰσὶ στῆλαι συντετριμμέναι πιθανῶς τοῦ ναοῦ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (2). — Ὀλίγον κατωτέρω τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀνύδρου ἢ Μικροῦ Ὑμηττοῦ τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ὀνομαζομένου Ῥάψανα (3), μετὰ μίαν ὥραν ὡς ἔγγιστα ἀπὸ τοῦ χωρίου Βάρι βορείως κεῖται τὸ ἄντρον ἢ τὸ Νυμφαῖον τοῦ Ἀρχεδήμου τὸ ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Τσάνδλερ καὶ περιγραφὲν κατὰ πρῶτον μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἡμαρτημένως (4), ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ Δοδουὲλλ (5), τοῦ Γκὲλλ (6), τοῦ Πομάρδου (7) καὶ τοῦ Ληκίου (8) ἀκριβέστερον· ἐν τῷ ἄντρῳ τούτῳ εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ ἀγάλματα καὶ σταλακτῖται περίεργοι, καὶ τὸ λίαν ἀξιοπαρατήρητον πρόστυ-

(1) Στράβ. β. 9· σ. 398. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 31. (3) Γκὲλλ, Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 89. κξ. (4) Τσάνδλερ, Περιηγ· εἰς Ἑλλ. κ. 32. (5) Δοδουὲλλ Κλασσ. Περιηγ. 1, 550 κξ. (6) Γκὲλλ. Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 89 κξ. (7) Πομάρδ. 2, σ, 76. (8) Λήκ. Δημ.

πον τοῦ Ἀρχεδήμου κρατοῦντος διὰ μιᾶς τῶν χειρῶν κανόνα καὶ διὰ τῆς ἄλλης γλυφεῖον, καὶ ἐξειργασμένον ἀτέχνως κατὰ τοὺς τύπους τῆς ἀρχαιοτάτης τέχνης· καὶ ἐπιγραφαὶ δὲ κεχαραγμέναι ἐπὶ τῶν τείχων τοῦ ἄντρου καὶ φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχεδήμου· δεικνύουσιν ὅτι οὗτος ἦν Φεραῖος καὶ δημότης τῶν Χολλειδῶν καὶ ὅτι κατεσκεύασε τὸ ἄντρον πρὸς τιμὴν τῶν Νυμφῶν, προσέτι δὲ ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ ἐχαράχθησαν κατὰ δύο διαφόρους ἐποχὰς, καὶ κατὰ δύο διαφόρους διαλέκτους, τὴν Θεσσαλικὴν καὶ τὴν Ἀττικήν (1). — Κατὰ τὸν Ῥὸς ὁ Ἀρχέδημος ἦν Θηραῖος καὶ οὐχὶ Φεραῖος (2).

ΧΟΛΛΕΙΔΑΙ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος ἢ Αἰγηΐδος, πλησίον τοῦ δήμου Ἀναγυροῦντος, ὡς πιθανῶς εἰκάζεται, διότι ὁ Φεραῖος ἢ Θηραῖος Ἀρχέδημος, ὁ ἐξεργασθεὶς τὸ μικρὸν ἀπέχον ἀπὸ τοῦ Ἀναγυροῦντος ἄντρον, ἦν καταγεγραμμένος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Χολλειδῶν. Οἱ δημόται Χολλεῖδαι.

* Κάτωθεν τοῦ λόφου καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἄντρου τοῦ Ἀρχεδήμου, κατὰ τὴν πρὸς τὰς Τράχονας διεύθυνσιν εἰσὶν ἐρείπια θεωρούμενα ἐξ εἰκασίας ὡς τὰ τῶν Χολλειδῶν (3).

ΑΙΞΩΝΗ, δῆμος φυλῆς Κεκροπίδος κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀνύδρου καὶ ὀλίγον βορειότερον τῶν Αἰξωνίδων λεγομένων Ἀλῶν, μεταξὺ Ἁλιμοῦντος καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ζωστῆρος· ἡ Αἰξωνὴ ἀπεῖχε περίπου δύο ὥρας τῶν Ἀθηνῶν ἀνατ-νοτίως καὶ ἔκειτο ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τῆς θαλάσσης πεδίῳ· — ἡ πρὸς τὴν Αἰξωνὴν θάλασσα ἦν περίφημος διὰ τὰς γενεάτιδας τρίγλας (4), ἃς ὁ Ναυσικράτης καὶ ὁ Ἐρατῖνος ὕμνησαν διὰ τὴν ἐρυ-

(1) Κρησ. Τ. 2, κ. 6, σ. 224 κξ. — Λήκ. Δημ. — Βοικ. Ἐπιγρ.
(2) Ῥὸς, Δημ. Χολλεῖς. (3) Λήκ. Δημ. (4) Τριγλιά, μπαρμπούνια.

θρόχρυσον χροιὰν καὶ τὴν ἐξαίρετον γεῦσιν (1). Οἱ δημό-
ται ἐλέγοντο Αἰξωνεῖς· ἦσαν δὲ οἱ Αἰξωνεῖς ἁλιεῖς βάναυ-
σοι καὶ βλάσφημοι, διὸ καὶ ἔμεινε παροιμία τὸ *Αἰξωνεύε-
σθαι* σημαῖνον τὸ βλασφημεῖν (2).

* Ὁ Στουάρτος τίθησι τὰ σήμερον Χασάνια ἐπὶ τῆς θέ-
σεως τῆς Αἰξωνῆς (3), ὁ δὲ Λήκιος τὰς Τράχονας· κεῖν-
δὲ τοσοῦτο πλησίον ἀλλήλων τὰ Χασάνια καὶ αἱ Τράχω-
νες, ὥστε καταντᾷ τὸ αὐτὸ — ἐρείπια καὶ τάφοι τῆς Αἰξω-
νῆς καλύπτουσι καὶ ἤδη μέγα διάστημα· ἐν τῷ μουσ-
τῆς Λεύδης εὑρίσκεται περίεργος ἐπιγραφὴ τοῦ δήμου τ-
του εἰς 47 στίχους, ἣν ἀναμφιβόλως ὁ Ῥοτιὲρς ἀπὸ —
Αἰξωνῆς μετέφερεν ἐκεῖσε· διαλαμβάνει δὲ αὕτη ἐκμίσθω-
σιν εἰς πατέρα τινὰ καὶ εἰς υἱὸν κτήματος καλουμέ-
Φιλακίδα ἐπὶ 40 ἔτη, καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης φαί-
ται ὅτι ὁ οἶνος, τὸ ἔλαιον καὶ ὁ σῖτος ἐκαλλιεργοῦντο
τῇ χώρᾳ τῶν Αἰξωνίων· εἶναι δὲ ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπιγραφῆς
Ὀλ. 108, 4 (4).

ΑΛΑΙ ΑΙΞΩΝΙΔΕΣ, δῆμος φυλῆς Κεκροπίδος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, κατὰ μίαν ὥραν ὡς ἔγγιστα μεσημβρινώτερον τῆς Αἰξωνῆς, πλησίον ἀκρωτηρίου· οἱ δημόται ἐλέγοντο Αλαιεῖς ἢ Ἁλαεῖς ἢ Ἁλεῖς, καὶ ἦσαν καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ Αἰξωνεῖς γνωστοὶ διὰ τὸ ἀγροῖκον τοῦ ἤθους, ὡς καὶ ἔκ τινος χωρίου τοῦ Στατίου φαίνεται =

Venit Atrox Alacus et olentis arator Hymetti (5).

Ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου ἀποδεικνύεται ὡσαύτως ὅτι αἱ Ἁλαὶ ἔκειντο παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ, ἤτοι παρὰ

(1) Ἀθήναιος Δειπνοσοφ. 7, σ. 325. (2) Ἐτυμολογ. μέγα Αἰξωνεύεσθαι.
(3) Στουάρτ. Χάρτ. τῆς Ἀττικῆς. (4) Βοίκ. Ἐπιγρ. 1, 1, σ. 132.
(5) Στάτ. Θηβ. 12, ς. 632.

τὸν Ἄνυδρον — Μέγα μέρος τῆς ἀκτῆς τῆς μεταξὺ τῶν Αἰξωνίδων Ἁλῶν καὶ τῆς Κωλιάδος κατέχει θαλάσσιος λίμνη ἣν ἀναφέρουσιν ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Στέφανος (1). — Τὸ ἀκρωτήριον τῶν Ἁλῶν ἔχει δύο ἀγκυροβόλια ἑκατέρωθεν διὰ μικρὰ πλοιάρια· μεταξὺ δὲ Ἁλῶν καὶ Ζωστῆρος εἰσὶ νησία τινὰ πετρώδη, ἃ ἰδὼν μακρόθεν ὁ Περσικὸς στόλος μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος, ἐτράπη εἰς φυγὴν, νομίσας ὅτι ἦσαν ἐχθρικὰ πλοῖα (2). — Μεταξὺ Ἁλῶν καὶ Ἁλιμοῦντος εἰσὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τέσσαρες ἕτεραι μείζονες νῆσοι, ὧν ἡ μεγίστη εἶναι, ὡς φαίνεται, ἡ Ὑδροῦσα τοῦ Στράβωνος (3).

* Τὸ ἀκρωτήριον παρ' ὃ ἦν ὁ δῆμος τῶν Αἰξωνίδων Ἁλῶν, ὀνομάζεται ἤδη Ἁγιὰ ἡ ἀκρωτήριον τοῦ Παύλου.— Τὰ μεταξὺ Ἁλῶν καὶ Ζωστῆρος νησία λέγονται Κομπονήσια, τὰ δὲ μεταξὺ Ἁλῶν καὶ Ἁλιμοῦντος τέσσαρα λέγονται Ψαθονήσια, καὶ τὸ μέγιστον αὐτῶν (ἡ Ὑδροῦσα τοῦ Στράβωνος) Πρασονήσι. — Ἐν τῷ παρὰ τὰς Ἁλὰς πεδίῳ εὑρέθησαν πάμπολλα τεμάχια ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἐν οἷς καὶ λέων ἐκ λευκοῦ λίθου (4).

ἉΛΙΜΟΥΣ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος (5) παρὰ τὴν πρὸς δυσμὰς θάλασσαν κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῆς Αἰξωνῆς, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Φαληροῦ· ἡ θέσις τοῦ Ἁλιμοῦντος προσδιορίζεται διά τινος χωρίου τοῦ Δημοσθένους (6) εἰς ἀπόστασιν 35 σταδίων ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπίσης εἰς τοσαύτην ἀπὸ τοῦ Φαληροῦ. — Ἐν Ἁλιμοῦντι ἦν ναὸς Δήμητρος Θε-

(1) Στέφ. Βυζ. εἰς Ἁλαὶ Ἀραφηνίδες καὶ Ἁλαὶ Αἰξωνίδες.
(2) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 107. (3) Στράβ. 6. 9, σ. 398. (4) Λήκ. Δημ.
(5) Στέφ. Βυζ. — Ἁρποκρατ. — Σουΐδ. (6) Δημοσθ. κ. Εὐβουλ σ. 1302.

σμοφόρου καὶ Κόρης (1), καὶ ἕτερος δὲ Ἡρακλέους (2). (
δημόται Ἁλιμούσιοι.

* Ἡ ἀνωτέρω ἀπόστασις συμπίπτει μόνον κατὰ τὸ μ
κρὸν ἀκρωτήριον Καλαμάκι· κατὰ τὸ ὄπισθεν τοῦ ἀκρ
τηρίου τούτου ὑπάρχει λόφος μικρὸς ἀλλὰ καταφανὴς κ
ἐπ' αὐτοῦ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Κοσμᾶ· ἴσως τὸ ὄνομα Καλ
μάκι εἶναι παραφθορὰ τοῦ Ἁλιμοῦς (3).

ΦΛΥΑ, δῆμος φυλῆς, κατὰ μὲν τὸν Στέφανον, Κεκροπ
δος (4), κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον, Πτολεμαΐδος (5), ἐν ἀμφ
βαλλομένῃ θέσει. Ἐν Φλυᾷ ἦσαν βωμοὶ Ἀπόλλωνος Διον
σοδότου, Ἀρτέμιδος Σελασφόρου, Διονύσου Ἀνθίου, Νυμφ
Ἰσμηνίδων καὶ Γῆς, ἣν ὠνόμαζον Μεγάλην θεάν· ἔτι δὲ
ἑτέρῳ ναῷ βωμοὶ Δήμητρος Ἀνησιδώρας, Διὸς Κτησίο
Ἀθηνᾶς Τιθρωνῆς, Κόρης Πρωτογόνης καὶ τῶν Σεμνῶν ὀν
μαζομένων Θεῶν (6). — Ἐν Φλυᾷ ἦν τελεστήριον κοιν
τοῦ γένους τῶν Λυκομηδῶν, ὃ ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν βαρβ
ρων ἐπεσκεύασεν ὁ ὢν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν Λυκομ
δῶν Θεμιστοκλῆς, καὶ ἐκόσμησεν αὐτὸ διὰ γραφῶν, ὡς ἱσ
ρησεν ὁ Σιμωνίδης (7). — Τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν ὀνομάζ
τὸν δῆμον τοῦτον Φλυεΐαν, λέγει ὅτι ἦν πατρὶς τοῦ Εὐρυπ
δου (8). — Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Παυσανίου ὁ δῆμος οὗτ
φαίνεται ὅτι ἔκειτο πλησίον τοῦ δήμου Μυῤῥινοῦντος (9

ἙΡΜΟΣ (τὸ), δῆμος φυλῆς Ἀκαμαντίδος, ἐν ἀγνώστ
θέσει· οἱ δημόται Ἑρμεῖοι. Ὁ Ἡσύχιος (10), ὁ Σουΐδας (11

(1) Παυσ. 'Αττ. κ. 31. (2) Δημοσθ. αὐτ. σ. 1414, 1419.
(3) Αὐκ. Δημ. (4) Στέφ. Βυζ. Φλυεῖς. (5) Ἡσύχ. Φλυεῖς.
(6) Παυσ. 'Αττ. κ. 31. (7) Πλούταρχ. εἰς β. Θεμιστοκλ. κ. 1.
(8) Ἐτυμολογ. μέγα Φλυεία. (9) Παυσ. 'Αττ. κ. 31. (10) Ἡσ
Ἕρμος ἢ Ἑρμοί. (11) Σουίδ. Ἕρμος.

ὁ Ἁρποκρατίων (1) καὶ ὁ Στέφανος (2) ἀναφέρουσι τὸν δῆμον τοῦτον, οὐδεὶς δὲ ὁρίζει τὴν θέσιν αὐτοῦ.

* Διαφωνία ὑπάρχει μεταξὺ τῶν νεωτέρων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἕρμου· ὁ Μεούρσιος (3) ἀρχαιότερον, ὁ Λήκιος (4) μεταγενέστερον καὶ ὁ Ῥὸς (5) ἐπ' ἐσχάτοις θεωροῦσι τὸν δῆμον τοῦτον ὡς κείμενον ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ἐλευσῖνος, ἐξάγοντες τὴν γνώμην ταύτην ἔκ τινος χωρίου τοῦ Πλουτάρχου, ὃς ὁμιλῶν περὶ τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ Ἁρπάλου μνημείου τῆς ἀποθανούσης ἑταίρας καὶ ἐρωμένης αὐτοῦ Πυθιονίκης, ἣν ὠνόμασεν Ἀφροδίτην Πυθιονίκην, λέγει οὕτω « Διαμένει γὰρ ἔτι νῦν ἐν Ἕρμει, » ᾗ βαδίζομεν ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσῖνα » (6)· κατὰ δὲ τὸν Κρούσιον (7), μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀπὸ τῆς Αἰγιλίας νοτίως, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀνάφλυστον ὁδοῦ κεῖται τὸ χωρίον Ἕλμον, ὃ ὑπὸ τοῦ Γκὲλλ Ἔλυμον (8), ὑπὸ δὲ τοῦ Δοδουὲλλ Ἔλιμπος (9) ὀνομάζεται· κεῖται δὲ τοῦτο μεταξὺ δύο ταπεινῶν σειρῶν ὀρέων πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἐλμιβουνίου, ὃ ὑπὸ τοῦ Στουάρτου ὀνομάζεται Ἕρμος (10), καὶ ὁ δῆμος Ἕρμος ἔκειτο πιθανῶς ἐνταῦθα.

ΠΑΙΟΝΙΔΑΙ, ἢ ΠΑΙΟΝΙΑ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος μεταξὺ Ἀχαρνῶν καὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Πάρνηθος· ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους τούτου ἦν τὸ λεγόμενον Λειψύδριον ὃ, ὡς διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος, κείμενον ὑπεράνω τῆς Παιονίας, ἐτειχίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν πολέμου (11).

---

(1) Ἁρποκρατ. Ἕρμος. (2) Στέφ. Βυζάντ. Ἕρμος ὡς ἔρκος οὐδετέρως, δῆμος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς. (3) Μεούρσ. di pop. Atticae εἰς Ἕρμος.
(4) Λήκ. Δημ. (5) Ῥὸς Δημ. (6) Πλούταρχ. Φωκ. κ. 22.
(7) Κρούσ. Τ. 2, κ. 6, σ. 283. (8) Γκὲλλ, Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 75.
(9) Δοδουὲλλ 1, σ. 547. (10) Στουάρτ. Ἀρχαιοτ. Ἀθην. β. 3, κ. 10. (11) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 62.

πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα ὁδοῦ, πρὸς δυσμὰς τοῦ Αἰγαλέου ὄρους· ἡ πιθανότης τῆς θέσεως ταύτης στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Σοφοκλέους =

. . . . . ἢ πρὸς Πυθίαις
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Ἤπου τὸν ἑφέσπερον
Πέτρας νιφάδος πελῶσ'
Οἰάτιδος ἐκ νομοῦ,
Πώλοισιν ἢ ῥιμφαρμάτοις
Φεύγοντες ἁμίλλαις (1).

Κατὰ τὸν σχολιαστὴν ὁ Σοφοκλῆς λέγων *τὸν ἑφέσπερον πέτρας νιφάδος* ἐννοεῖ τὸ Αἰγάλεων ὄρος ὃ καὶ νιφὰς πέτρα καὶ λεία πέτρα ἐλέγετο· τὸ δὲ *Οἰάτιδος ἐκ νομοῦ* σημαίνει ἐκ τοῦ δήμου τῆς Οἴης (2)· ἀλλ' ὁ Ἡσύχιος ἀντίκειται τῇ γνώμῃ ταύτῃ, ἐξηγῶν τὸ *Οἰάτιδος ἐκ νομοῦ* διὰ τοῦ ἐκ νομήσεως προβατευομένης, δηλ. τόπου ἁπλῶς ἐπιτηδείου εἰς βοσκὴν προβάτων· ὁ δὲ Μύλλερ (3) ἀποδίδωσι μᾶλλον τὸ *Οἰάτιδος* τῷ παρὰ τὴν Δεκέλειαν Οἴῳ.

---

(1) Σοφοκλ. Οἰδιπ. ἐπὶ Κολωνῷ χορὸς, ς. 1049. 1061 κξ. (2) Σχολιαστ. Σοφοκλ. ἴδ. Δηκ. Δημ.—Ρος Δημ. (3) Μύλλερ 'Αττ. σ. 225.

ΠΑΙΑΝΙΑ, δῆμος φυλῆς Πανδιονίδος διαιρούμενος εἰς δύο = εἰς Καθύπερθεν Παιανίαν καὶ Ὑπένερθεν Παιανίαν (1) καὶ κείμενος ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑμηττοῦ.— Φορμίων ὁ Ἀσωπίχου ὃς ἦν ἐξ οὐκ ἀφανῶν γονέων καὶ εἷς τῶν ἐπισήμων Ἀθηναίων ὀφείλων χρέη, ἀνεχώρησεν εἰς τοῦτον τὸν Παιανιέα δῆμον· διαιτώμενος δὲ ἐνταῦθα, ἠρέθη ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκπλεύσῃ, προτείνων ὅτι πρὶν ἢ ἐκτίσῃ τὰ χρέη δὲν θὰ ἦναι ἱκανὸς νὰ ἐμπνεύσῃ φρόνημα γενναῖον εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι θέλοντες βεβαίως νὰ ναυαρχήσῃ ὁ Φορμίων, ἀπέτισαν τὰ χρέη εἰς ὅσους ὤφειλεν (2). — Ὁ Δημοσθένης ἦν ἐκ τοῦ δήμου Παιανίας.

* Ὁ δῆμος ἡ Παιανία ἔκειτο παρὰ τὸ νῦν χωρίον Λιόπεσι (3).

ΤΙΘΡΑΣ, δῆμος φυλῆς Αἰγηΐδος ἐν ἀγνώστῳ θέσει· οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου τούτου ἦσαν κακῆς φήμης (4)· τὰ δὲ σῦκα ἐξαίρετα (5)· οἱ δημόται Τιθράσιοι (6).

ΦΡΕΑΡΡΟΙ, δῆμος φυλῆς Λεοντίδος ἐν ἀγνώστῳ θέσει· ὁ Θεμιστοκλῆς ἦν ἐκ τοῦ δήμου τούτου (7)· οἱ δημόται Φρεάρριοι (8).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ, κωμόπολις παραθαλάσσιος καὶ δῆμος φυλῆς Ἱπποθοοντίδος καὶ λιμὴν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς πόλεως ταύτης. Μέχρι τῶν Μηδικῶν ὁ μόνος λιμὴν

(1) Ἰδ. Ἁρποκρατ.—Σουΐδ. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 23. (3) Δημ. Δημ. μετάφρασ. σ. 231. στμ. 109.—Ρος Δημ. Παιανία. (4) Ἀριστοφ. Βατρ. 477. καὶ σχολ.—Σουΐδ. εἰς λ. Τίθρασος. (5) Ἀθην. Δειπν. 14. σ. 652. (6) Στεφ. Φωτ. (7) Πλουταρχ. Θεμιστ. κ. 1. (8) Ἐτυμολ. μέγ.— Ἡσυχ.—Σουΐδ.

τῶν Ἀθηνῶν ἦν τὸ Φαληρόν· ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτ κατὰ προτροπὴν τοῦ Θεμιστοκλέους κατέστη λιμὴν ὁ Π ραιεύς, διὰ τὸ εὐφυὲς αὐτοῦ καὶ τῶν παρ' αὐτῷ λιμένων (καὶ συνηνώθη μετὰ τῆς πόλεως διὰ μακρῶν τειχῶν ὡς τὸ Φαληρὸν, περιληφθείσης ἐντὸς αὐτῶν καὶ τῆς Μου χίας (2)· ὁ Πειραιεὺς εἶχε τρεῖς λιμένας (3) κατεσκευ σμένους ἐκ φύσεως (4) καὶ πάντας κλειστοὺς (5), δ ἔχοντας διὰ κατασκευαστῶν κατὰ τὸ στόμιον προχωμ των τὴν εἴσοδον στενωτάτην καὶ δυναμένην νὰ κλείεται καιρῷ ἀνάγκης δι' ἀλύσεως· ἐλέγετο δὲ ἡ τοιαύτη εἴσο κλεῖθρα τοῦ λιμένος, καὶ κλειστοὶ ἦσαν οἱ τριηρικοὶ λε μενοι, δηλαδὴ οἱ πολεμικοὶ λιμένες· οἱ δὲ ἐμπορικοὶ ἐμ νον πάντοτε ἠνεωγμένοι· οἱ τρεῖς κλειστοὶ λιμένες · Πειραιῶς ἦσαν ὁ μέγας λιμὴν, δηλ. ὁ κυρίως Πειραι αὐτὸς, ἡ Ζέα καὶ ἡ Μουνυχία· ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο τῶν ἐφεξῆς· πρῶτον ὁ κυρίως Πειραιεὺς, ὡς καὶ ἐκ τ σωζομένων ἐρειπίων φαίνεται, εἶχε μόνον ἓν κλεῖθρον, ἑπομένως οὐδένα περιεῖχεν ἐν ἑαυτῷ ἄλλον λιμένα κλειστ δεύτερον ὁ Ἡσύχιος βεβαιοῖ ὅτι ἡ Ζέα ἦν εἷς τῶν τρι κλειστῶν λιμένων (6)· καὶ τρίτον ἡ Μουνυχία ἦν καὶ αὐ εἷς τῶν τριηρικῶν, δηλ. πολεμικῶν καὶ ἑπομένως κλειστ λιμένων, ὡς ἐκ τοῦ Ἰσαίου ἀποδεικνύεται ==

« Καὶ ὁ μὲν Φενόστρατος ἐκπλεῖν ἔμελλε τριηραρχ » μετὰ Τιμοθέου, καὶ ἡ ναῦς αὐτῷ ἐξώρμει Μουνυχίασι » (7) Ἦν δὲ ἡ Μουνυχία καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς φρούριον ὡς ἡ ἀκ

---

(1) Πλουταρχ. Θεμιστ. κ. 19. (2) Ἰδ. 'Αθῆναι καὶ Φαληρόν.

(3) Σκυλαξ. 'Αττ.—Παυσ, 'Αττ. κ. 1. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 93

(5) Ἡσυχ. Ζέα.—Σχολιαστ. 'Αριστοφ. Εἰρ. ς. 145.—Θουκυδ. β. κ. 9.—Πλουταρχ. Δημ. κ. 7.—Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. 4. (6) Ἡσυχ. :

(7) 'Ισαῖος περὶ Κληρονομ. Φιλοκτημ. σ. 59.

πολις τοῦ Πειραιῶς ἐπικειμένη εἰς τοὺς τρεῖς λιμένας (1)· ἡ Ζέα καὶ ἡ Μουνυχία ἦσαν κατ' ἀνατολὰς τοῦ μεγάλου λιμένος, κατὰ τὸ ἔκτὸς τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς τὸ Φαληρικόν· ὁ δὲ μέγας λιμὴν, ἤτοι ὁ κυρίως Πειραιεὺς διῃρεῖτο εἰς δύο = εἰς τὸ Ἐμπόριον κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς βάθος, καὶ εἰς τὸν Κάνθαρον, λιμένα μικρὸν καὶ ἄκλειστον κατὰ τὸ νότιον, λαβόντα δὲ τὸ ὄνομα ἀπό τινος ἥρωος Κανθάρου· ἐντὸς τῶν τριῶν κλειστῶν λιμένων ἦν ὁ ναύσταθμος τῶν Ἀθηναίων συγκείμενος ἐκ τριῶν διαφόρων νεωρίων ὧν ἕκαστον περιεῖχεν ἀριθμόν τινα νεοσοίκων· καὶ τὸ μὲν τῆς Μουνυχίας ἐπὶ τοῦ ῥήτορος Δημοσθένους εἶχεν 82 νεοσοίκους, τὸ δὲ τῆς Ζέας 196, τὸ δὲ νεώριον τοῦ κυρίως Πειραιῶς ἦν ἐν τῷ Κανθάρῳ, καὶ περιεῖχεν 94, ὥστε τὸ ὅλον τῶν νεοσοίκων συνεποσοῦτο 372. Τὸ λεγόμενον Ἐμπόριον κατεῖχε τὸ ἐνδότατον τοῦ μεγάλου λιμένος, καὶ ἦν τοῦτο βεβαίως τὸ ἐπιτηδειότερον μέρος πρὸς τὴν μετὰ τῆς πόλεως διὰ τῆς λεωφόρου κοινωνίαν (2), καὶ πρὸς ἐμβιβασμὸν καὶ ἀποβιβασμὸν τῶν ἐμπορευμάτων τῶν προερχομένων ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Ἀθηνῶν παγκοσμίου ἐμπορίου (3)· διὸ καὶ ἀναμφιβόλως τὸ ἀγγεῖον τοῦ λιμένος κατείχετο συνήθως ὑπὸ ἐμπορικῶν πλοίων. — Πέριξ τοῦ μεγάλου λιμένος ἦσαν πέντε στοαὶ (4), ὧν ἡ πασῶν ἢ τῶν πλειόνων ἡ χρῆσις φαίνεται ὅτι ἦν ἐμπορική· μία ἐξ αὐτῶν ἐκαλεῖτο Μακρὰ στοὰ, ἐν ᾗ ἐπὶ Δημοσθένους ἐπωλοῦντο δημοσίως τὰ ἄλφιτα (5)· ἦν δὲ στοά τις καλουμένη Ἀλφι-

(1) Στράβ. β. 9. σ. 395. (2) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. 4. 11.
(3) Θουκυδ. β. 2. κ. 38.—Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. β. 2. κ. 7.—Ἰσοκρ. Πανηγ. 49. (4) Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Ειρ. 143. Ἴδ. καὶ Βιτρούβ. 5, 12.
(5) Δημοσθ. Φορμ. σ. 918.

τοπῶλις οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Περικλέους (1), καὶ φαίνεται ὅτι ἦν αὐτὴ ἡ ἰδία Μακρὰ στοά. Διῳκοδόμησαν δὲ καὶ οἱ τετρακόσιοι στοὰν μεγίστην πλησιέστατα τοῦ ἐν τῇ Ἠετιωνείᾳ τείχους συνεχομένην μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἠνάγκαζον πάντας νὰ πωλῶσιν ἐν αὐτῇ τὸν σῖτον καὶ τὸν ὑπάρχοντα καὶ τὸν εἰσπλέοντα (2). — Ἡ πετρώδης γλῶσσα, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ βόρειον πρόχωμα ἐλέγετο Ἠετιώνεια (3)· καὶ εἶχε τεῖχος ἐκτεινόμενον κατὰ τὸ ἐντὸς τοῦ λιμένος· ἡ δὲ ἀπέναντι τοῦ προχώματος ἄκρα τῆς Πειραϊκῆς χερσονήσου ὠνομάζετο τὸ κατὰ τὸν Ἄλκιμον ἀκρωτήριον· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου προέκειτο ὥς τις ἀγκὼν, καὶ πρὸς τὸ ἐντὸς αὐτοῦ κατὰ τὸ εὔδιον τῆς θαλάσσης ἦν μεγάλη κρηπὶς καὶ ἐπ' αὐτῆς ὁ βωμοειδὴς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους (4)· ὥστε ὁ τάφος οὗτος ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Ἀλκίμου καὶ τῶν κλείθρων τοῦ Πειραιῶς καὶ ἔξω τῶν τειχῶν κατὰ τοὺς τότε ἐπικρατοῦντας νόμους — ἡ πρὸς τὸ βόρειον τοῦ λιμένος θαλασσολίμνη ὠνομάζετο Ἀλαὶ (5)· τὸ δὲ τεῖχος τῆς Ἠετιωνείας διέβαινε διὰ τοῦ λιμένος καὶ τῶν Ἀλῶν, καὶ ἡ Μακρὰ στοὰ ἐξετείνετο κατὰ τὴν μικρὰν προκυμαίαν τὴν κατὰ τὰς Ἀλὰς καὶ συνῆπτε μετὰ τοῦ τείχους τῆς Ἠετιωνείας· παρὰ τὴν Μακρὰν στοὰν ἦν ἡ ἀγορὰ τῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκούντων, οἱ δὲ ἀπωτέρω τῆς θαλάσσης εἶχον ἑτέραν ἀγορὰν (6) ἣ ἐκαλεῖτο Ἱπποδάμεια ἀπὸ Ἱπποδάμου τοῦ σχεδιάσαντος αὐτὴν, καὶ ἔκειτο πιθανῶς παρὰ τὴν ἐκ τῆς στερεᾶς εἰς τὸν δῆμον εἴσοδον, ἥτις ἦν ἡ αὐτὴ τῇ εἰς

(1) Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 553. (2) Θουκυδ. β. 8, κ. 90,
(3) Θουκυδ. β. 8. κ. 90, 91. — Ἁρποκρατ. — Σουΐδ. — Στέφ. Βυζ. Ἠετιώνεια. (4) Ξενοφ. Ἑλλ. Β', 4, 34. (5) Στέφ. Βυζ. Ἀλαί.
(6) Παυ. Ἀττ. κ. 1.

τὸν Πειραιᾶ εἰσόδῳ διὰ τῆς μεγάλης ἁμαξιτῆς λεωφόρου τῆς ἀγούσης ἐκ τοῦ ἐντὸς Κεραμικοῦ εἰς τὸ πεδίον παραλλήλως πρὸς τὸ βόρειον μακρὸν τεῖχος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας κάτωθεν τοῦ θεάτρου· τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος ὑπεμφαίνει τὴν θέσιν ταύτην. « Οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος » ἐς τὴν Ἱπποδάμειαν ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον μὲν ξυνετά» ξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδὸν ἣ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν » τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίμειον » (1). Ὄπισθεν δὲ τῆς παρὰ τὴν θάλασσαν στοᾶς ἦσαν δύο ἀγάλματα, Διὸς καὶ Δήμου, ἔργα Λεωχάρους (2)· ὀλίγον δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἦν τέμενος Διὸς Σωτῆρος καὶ Ἀθηνᾶς Σωτείρας (3), ὧν ἀμφότερα τὰ ἀγάλματα ἦσαν ἐκ χαλκοῦ, καὶ ὁ μὲν Ζεὺς ἐκράτει Νίκην, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ δόρυ (4)· ἔθυον δὲ αὐτοῖς οἱ ἐπιστρέψαντες εὐτυχῶς ἐκ τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης (5), καὶ ἡ τοιαύτη θυσία ἐλέγετο Σωτήρια. Ἐνταῦθα ἦν καὶ εἰκὼν γραφεῖσα ὑπὸ Ἀρκεσιλάου καὶ παριστῶσα τὸν Λεωσθένην, ὃς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἀθηναίων καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐνίκησε τοὺς Μακεδόνας πρῶτον ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ὕστερον ἔξω τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κατακλεισθῶσιν ἐν τῇ ἀπαντικρὺ τῆς Οἴτης Λαμίᾳ· μετὰ τοῦ Λεωσθένους δὲ τούτου παριστῶντο καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῇ εἰκόνι. Ἅπαν δὲ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ Πειραιῶς μετὰ τοῦ προσεχοῦς μέρους τοῦ λιμένος ἐλέγετο τὸ Ἀττικὸν Ἐμπόριον ἢ ἁπλῶς Ἐμπόριον (6), καὶ ἦν διὰ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ὁ

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2'. κ. 4, 11. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Παυσ. αὐτ.— Στράβ. β. 9, σ. 396 — Πλούταρχ. Δημοσθ. 27 — Βίος Δημοσθ. εἰς 10 Ῥήτορ — Λιβ. 31, 30 — Πλίν. Φυσ. Ἱστ. 34. 19. (4) Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Εἰρ. 145. (5) Ἀριστοφ. Πλουτ. 1175—80 — Ἀθήν. Δειπνοσ. 2'. 7, 37 — Λουκιαν. Ζεὺς Τραγῳδ. (6) Τιμ. Νομ. Πλατ. εἰς λ. Δεῖγμα.

ἀποκλειστικὸς λιμὴν πάσης τῆς Ἀττικῆς (1)· παρὰ δὲ τὴν θάλασσαν (μεταξὺ τῶν στοῶν τοῦ Ἐμπορίου καὶ τοῦ νεωρίου τοῦ Κανθάρου) ἦν ναὸς Ἀφροδίτης, Ἀφροδίσιον λεγόμενος, ὃν ἔκτισεν ὁ Κόνων, καταστρέψας τὰς τριήρεις τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τὴν ναυμαχίαν περὶ τὴν ἐν τῇ Καρικῇ χερσονήσῳ Κνίδον (2). Ἐκτὸς τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἦν καὶ ἕτερος Ἀφροδίτης Ἀπάρχου, ὃν ἔτι πρότερον ἔκτισεν ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος, ὅτε ἐφάνη περιστερὰ καθεζομένη ἐπὶ τῆς τριήρεως αὐτοῦ (3). — Πλησίον τοῦ λιμένος ἦν οἰκοδόμημα καλούμενον Δεῖγμα, ἔνθα συνήρχοντο οἱ ἐγχώριοι καὶ οἱ ξένοι ἔμποροι καὶ ἐδείκνυον τὰ πρὸς πώλησιν ἐμπορεύματα· ἦν δὲ τὸ Δεῖγμα ἢ μέρος τῆς Μακρᾶς στοᾶς ἢ μία τῶν ἄλλων τεσσάρων (4). — Ἐν Πειραιεῖ, κατὰ τὸ μέρος τοῦ λιμένος Κανθάρου, ἦν σκευοθήκη κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Φίλωνος (5) δεκτικὴ σκευῶν διὰ χιλίας τριήρεις (6)· συνέκειτο δὲ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων ἐξ οὐχ ἧττον τῶν τετρακοσίων τριήρεων (7) — Ὁ λόφος ὁ καθιστῶν τὸ δυτικὸν καὶ ἔσχατον ἀκρωτήριον τοῦ Πειραιῶς ἦν τὸ ἧττον οἰκούμενον τὸ πάλαι, καὶ τὸ μέγιστον μέρος αὐτοῦ, μάλιστα τὸ πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμάς, κατείχετο ὑπὸ λατομείων (8), ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ὀχύρωμα. — Τὸ ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς πρὸς τὴν πόλιν μέχρι τοῦ ἐλαιῶνος διάστημα ἐλέγετο Ἁλίπεδον, καὶ ἦν τόπο

(1) Δημοσθ. κ. Φορμ. 918. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 1. (3) Σχολιασ Ἑρμογέν. περὶ ἰδεῶν εἰς κεφ. περὶ Γλυκύτητος. (4) Ξενοφ. Ἑλλ. 6. 1, 21 — Θεοφράστ. Χαρακτ. 23. — Δημοσθ. κ. Λακρ. 932. — Διονύ Ἁλικαρ. Τ. 6, σ. 986. — Σχολιαστ. Ἀριστοφ. Ἱππ. 975 — Πολυδεύ 9, 34. — Τιμ. Λεξ. Πλατ. καί Ἁρποκρατ. εἰς Δεῖγμα. (5) Στράβ. β. σ. 395. (6) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 7, κ. 37. (7) Στράβ. αὐτ. (8) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 1, κ. 2, 14.

ιλώδης καὶ ἄβατος, διὸ καὶ ὁ Πειραιεὺς ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ὡς κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς ἠπείρου καὶ ὡς νησιάζων (1). — Οὐ πόῤῥω τοῦ Ἀλιπέδου καὶ τῶν Ἀλῶν, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ μεγάλου λιμένος, ὄπισθεν τῆς Ἠετιωνείας ἦν μικρὸς λιμὴν καλούμενος Κωφὸς, καὶ κατέναντι αὐτοῦ ἦν ἡ νῆσος Ψυτταλία· ὁ λιμὴν οὗτος ὑπὸ μόνου τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφέρεται (2), καὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον ἐν χρήσει. — Πρὸ τῆς εἰς Ζέαν εἰσόδου, ὀλίγα βήματα πρὸς δυσμὰς, ἦν λιμενίσκος μένων ἐκτὸς τῶν Πειραϊκῶν τειχῶν· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος οὗτος Φρεαττὺς καὶ ἦν εἶδος δικαστηρίου, διότι, ἂν οἱ ἐξόριστοι ἐκατηγοροῦντο μετὰ τὴν ἀποδημίαν δι' ἕτερόν τι ἔγκλημα, ἀπελογοῦντο ἀπὸ τοῦ πλοίου πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀκροωμένους δικαστάς· ἐλέγετο δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Τεῦκρος ἀπελογήθη οὕτω πρὸς τὸν Τελαμῶνα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Αἴαντος (3). — Ἐν Πειραιεῖ ἦν τόπος Σηράγγιον καλούμενος· ὁ τόπος οὗτος, κατὰ τὸν Ἰσαῖον, ἦν βαλανεῖον ἰδιώτου τινός (4)· ὁ δὲ Ἀρποκρατίων λέγει ὅτι ἦν τόπος ἔνθα ἐκρύπτοντο οἱ κακοῦργοι (5). — Κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Πειραιῶς ἦν ὁ λιμὴν τῶν Φώρων (6). — Ὁ Πειραιεὺς ἀπεῖχε, κατὰ τὸν Στράβωνα, τοῦ κατὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου Σχοινοῦντος 350 περίπου στάδια, τοῦ δὲ Σουνίου 330, τῶν δὲ Πηγῶν 360.

* Πειραιεὺς καὶ Πειραιᾶς. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Πειραιῶς σώζονται μόνον ἴχνη τῶν Μακρῶν τειχῶν, ἐρείπια τοῦ θεάτρου, ὃ εἶχε περίπου 240 ποδῶν διάμετρον καὶ ἔκειτο ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου τοῦ ὑψουμένου κατὰ τὸ

(1) Στράβ. β. 1, σ. 58. (2) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2, 4, 30.
(3) Παυσ. 'Αττ. κ. 28. (4) Ἰσαῖος περὶ Κληρονόμ. Φιλοκτημ. 39.
(5) Ἀρποκρατ. εἰς λ. Σηράγγιον. (6) Ἴδ. Φώρων λιμήν.

βορ-ανατολικὸν πέρας τοῦ λιμένος ἔνθα ἦν τὸ Ἀφροδίσιον καί τινα ἄλλα μικρὰ λείψανα, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν. — Μέχρι τοῦ ἔτους 1835 ὁ Πειραιεὺς ἦν γυμνὸς καὶ παντέρημος, ἔχων μίαν καὶ μόνην εὐτελῆ οἰκίαν, εἶδος μικροῦ ξενοδοχείου· ἀλλ' ἔκτοτε βαθμηδὸν κατῳκήθη καὶ ἐπληθύνθη καὶ ἤδη εἶναι μία τῶν καλλίστων κωμοπόλεων τῆς Ἑλλάδος περιέχουσα πολλὰς καὶ εὐκτίστους οἰκίας καὶ ἐπέκεινα τῶν 5,000 κατοίκων καὶ πέντε ἐκκλησίας καὶ πολλὰς ἀποθήκας, καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ δύο σχολεῖα δημοτικά· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον στρατιωτικὸν τῶν Εὐελπίδων λεγόμενον. Ὑπάρχουσι δὲ εἰς Πειραιᾶ καὶ ὑγειονομεῖον καὶ τελωνεῖον, ἀμφότερα περιεχόμενα ἐν τῇ αὐτῇ εὐκτίστῳ καὶ εὐρυχώρῳ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ κειμένῃ οἰκοδομῇ, καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ δημαρχία ἰδία ἔχουσα συμβούλιον δημαρχικόν, καὶ ὑπολιμεναρχεῖον, καὶ ὁ λιμὴν εἶναι σχεδὸν ἀείποτε πλήρης πλοίων ἀπὸ παντὸς ἔθνους καὶ ἀπὸ παντὸς κράτους· — ὁ Πειραιεὺς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ὠνομάζετο κοινῶς Δράκος, ὡς καὶ Ἰταλιστὶ Πόρτο-Λεόνε καὶ Τουρκιστὶ Ἀρσλὰν-λιμανὶ, ἀπό τινος κολοσσαίου λέοντος ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἱσταμένου ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου μέχρι τοῦ 1687 ἔτους ὅτε οἱ Ἐνετοὶ ἑλόντες τὰς Ἀθήνας, ἀφείλοντο αὐτὸν, καὶ ἄλλον μείζονα αὐτοῦ εὑρεθέντα ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἄλλον τρίτον ἐλάσσονα, καὶ μετεκόμισαν αὐτοὺς εἰς Ἐνετίαν τῷ δὲ 1797 ὁ μέγας λέων μετηνέχθη ὑπὸ τῶν Γάλλων εἰς Παρίσια, ἀλλὰ κατὰ μεταγενεστέραν ἐποχὴν παρέλαβε αὐτὸν καὶ αὖθις ἡ Ἐνετία (1).

ΜΟΥΝΥΧΙΑ, λόφος απόκρημνος ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου διαχωριζούσης τοὺς δύο λιμένας, τὸν Πειραιᾶ καὶ τ

(1) Λήκ. Ἀθην Τ. 9.

Φαληρόν· ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἦν ἔτι πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου πολίχνιον, ὅπερ ὁ βασιλεύων τότε τῆς Ἀττικῆς, κατά τινας υἱὸς τοῦ Παντευκλέους, ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Θησείδου Δημοφῶντος Μούνυχος (1), ἔδωκέ ποτε μετὰ τῆς πέριξ χώρας πρὸς κατοικίαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Μινυοίου Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας, οἳ ἐκδληθέντες ὑπὸ Θρακῶν στρατευσάντων κατ' αὐτῶν, ἔφυγον εἰς Ἀθήνας καὶ ᾤκησαν τὸν τόπον τοῦτον, ὃν πρὸς τιμὴν τοῦ δόντος Μουνύχου ὠνόμασαν Μουνυχίαν ἢ Μουνύχιον (2). Ὁ λόφος οὗτος ἦν κοῖλος καὶ ὑπόνομος κατὰ πολὺ μέρος καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τέχνης, ὥστε ἦν δεκτικὸς οἰκήσεων, ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἴσοδον διὰ μικροῦ στομίου, καὶ ἐπέκειτο εἰς τρεῖς λιμένας κλειστούς, τὸν τοῦ Πειραιῶς, τὸν τῆς Ζέας καὶ τὸν τῆς Μουνυχίας αὐτῆς· ἦν δὲ τὸ πάλαι τετειχισμένος καὶ συνῳκισμένος, ὡς ἡ πόλις τῶν Ῥοδίων, καὶ περιελάμδανεν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ τὸν Πειραιᾶ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ λιμένας πλήρεις νεωρίων (3), ἀλλ' οἱ κάτοικοι συνεφύρθησαν μετὰ καιρόν, ὡς φαίνεται, μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀθηναίων καὶ ἐγένοντο ἀφανεῖς. Ἡ Μουνυχία, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τοὐλάχιστον χρόνους, ἐθεωρεῖτο ἁπλῶς ὡς τραχὺς καὶ ἄκαρπος μόνον λόφος, καὶ οὐδέποτε κατετάχθη ἰδίως μεταξὺ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς· ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς περιέλαβε τὴν Μουνυχίαν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν εἰς τὸν Φαληρικὸν κόλπον περατουμένων περιτειχισμάτων τοῦ Πειραιῶς (4), ὅπερ ἦν ἐπάναγκες, ἵνα μὴ μένῃ ἐκτεθειμένον εἰς προσβολὰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐξέχον μέρος τοῦ λιμένος, καὶ ἡ Μου-

(1) Ἑλλανικ. παρὰ Ἁρποκρατ. (2) Ἑλλανικ. παρὰ Διοδ. ἀναφερ. ὑπὸ Οὐλπιανοῦ Ερμην. εἰς τὸν ὑπὲρ Στεφ. Δημοσθ. (3) Στράβ. β. 9, σ. 395.
(4) Θουκυδ. β. 2, κ. 13.

νυχία εἶχε κατ' ἀρχὰς μεγάλην ἀξίαν, διότι ὁ κατέχων τὸν λόφον ἐπεκράτει τοῦ λιμένος ὃς ἦν ἡ ψυχὴ τοῦ κράτους. Ἐν ὅσῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν θαλασσοκράτορες καὶ οὐδὲν ἐφοβοῦντο ἀπὸ μέρους τοῦ Πειραιῶς, ἡ Μουνυχία ἔμενεν ἀνοχύρωτος· ἀρκούντως φυλαττομένη δὲ μόνον διὰ τοῦ περικυκλοῦντος γενικοῦ τείχους, ἐθεωρεῖτο ὡς μέρος τοῦ Πειραιῶς· ἀλλ' ὁπόταν ὁ Θρασύβουλος ἐπιχειρήσας νὰ καταστρέψῃ τοὺς τριάκοντα τυράννους, ἐκυρίευσε τὸν Πειραιᾶ, ἐξελέξατο τοῦτον τὸν ἀκατοίκητον λόφον ὡς ἀσφαλὲς κέντρον τῶν περαιτέρω ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ καὶ ὠχύρωσεν αὐτὸν (1)· οἱ τύραννοι ἔπεσαν· τὸ ὀχύρωμα ἔμεινε· καὶ τότε μὲν οὐδὲν κακὸν προῆλθεν ἐκ τούτου· ἀλλ' ὕστερον αἱ Ἀθῆναι ὑποκύψασαι εἰς τὴν Μακεδονικὴν κυριότητα, ἐδέχθησαν μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον φρουρὰν ἣ συγκεντρωθεῖσα κυρίως εἰς Μουνυχίαν, ἐδύνατο νὰ ἐπιτηρῇ πᾶσαν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῆς πόλεως· κατὰ δὲ τὰς ἀλλεπαλλήλους συμβάσας μεταβολὰς οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο μὲν αὖθις κύριοι τοῦ Πειραιῶς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς Μουνυχίας ἥτις χωρισθεῖσα τότε διὰ τείχους ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς, κατέστη ὅλως διακεχωρισμένον στερεὸν φρούριον· ὁ στρατηγὸς τοῦ Κασσάνδρου Νικάνωρ ἦν φρούραρχος τῆς Μουνυχίας ἀφ' ἧς προσέβαλλε τὸν κυρίως κατὰ τὸ στόμιον ὠχυρωμένον λιμένα. Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἐγένετο μετὰ ταῦτα κύριος τοῦ Πειραιῶς, τὴν δὲ Μουνυχίαν ὑπέταξε μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, καὶ κατηδάφισε τὰ ὀχυρώματα, ἵνα βεβαιώσῃ τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν (2)· διὸ καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Σύλλα οὐχὶ πλέον περὶ τῆς Μουνυχίας, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶ

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. 4.—Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 35.—Κορνήλ. Νε. Θρασύβουλος 2. (2) Διόδ. Σικ. β. 18, κ. 64.—β. 20, κ. 45.

τειχῶν τοῦ Πειραιῶς γίνεται λόγος. — Πρὸς τὴν θάλασσαν ὁ βράχος οὗτος ἦν ἀπότομος καὶ εἶχεν, ὡς λέγει ὁ Στράβων (1) πολλὰ κοιλώματα· διὸ καὶ δυσκόλως προσεβάλλετο πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος· πρὸς ἀνατολὰς ἦν, ὡς καὶ ἤδη εἶναι, μικρὸς λιμήν· κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πειραιᾶ οὐ πάνυ ἀπόκρημνον κατωφέρειαν ἦν μεταξὺ τῶν δύο λιμένων θέατρον τοῦ Διονύσου λεγόμενον (2), καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος Μουνυχίας ἐπὶ τοῦ λιμένος (3), καὶ ἕτερος ναὸς καλούμενος Βενδίδειον (4), καὶ ὀλίγον ἀπέχων τοῦ πρώτου, ἐπίσης δὲ καὶ αὐτὸς, ὡς φαίνεται, τῆς Ἀρτέμιδος, διότι Βένδις Θρᾳκιστὶ ἐκαλεῖτο ἡ Ἄρτεμις (5)· ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἦν ἄσυλος· ἐκεῖ κατέφευγον οὐ μόνον οἱ χειροτονηθέντες τριήραρχοι, ἐὰν δὲν ἐδύναντο νὰ ἀναλάβωσι τὰ ἔξοδα τῆς ὑπηρεσίας (6), ἀλλὰ καὶ ἄλλοι διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου· ὁ λιμὴν ἡ Μουνυχία ἔκειτο πλησίον, καὶ ἐκεῖθεν ἐδύναντο νὰ ἐκπλεύσωσιν εὐκόλως καὶ ἀνεμποδίστως (7).

* Μουνυχία, κοιν. Φανάρι· ἴχνη τοῦ θεάτρου καὶ τῶν ναῶν καὶ τεμάχια κιόνων Δωρικῆς τάξεως εὑρέθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ κατὰ τὸν λιμένα (8), καὶ ἐρείπια δὲ τῶν προχωμάτων, τοῦ κλείθρου καὶ τῶν λοιπῶν περὶ τὸν λιμένα κρηπίδων πλεῖστα καὶ θαυμασιώτατα, καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς εἰσόδου ἐπὶ λόφου τὰ λείψανα δευτέρου ὀχυροῦ φρουρίου ἐν ᾧ κατέφυγεν ὁ ὑπὸ τοῦ Σύλλα στενοχωρούμενος Ἀρχέλαος (9).

ΦΑΛΗΡΟΝ, τὸ ἀρχαιότατον καὶ μέχρι τοῦ Θεμιστοκλέους κύριον ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν, ὡς πλησιέστερον εἰς

(1) Ἴδ. ἀνωτέρω. (2) Θουκυδ. β. 8, κ. 93. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 1.
(4) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 2. κ. 4. (5) Λήκ. Ἀθην. Οἰκοδομ. Μουνυχ.
(6) Δημοσθ. π. Στεφ. σ. 263. (7) Λυσίας κ. Ἀγορατ. σ. 132.
(8) Λήκ. Ἀθῆναι. (9) Ἀππιαν. πολεμ. Μιθριδ. 40.

τὴν πόλιν, κείμενον κατὰ τὸν νοτ-ἀνατολικὸν μυχὸν τοῦ Φαληρικοῦ λεγομένου κόλπου· ἐξ αὐτοῦ ὁ Μενεσθεὺς ἀπέπλευσε μετὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ εἰς Τροίαν, καὶ ἐξ αὐτοῦ ὡσαύτως ἔτι πρότερον ὁ Θησεὺς εἰς Κρήτην πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ Μίνωος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρογέου. Παρὰ τὸ Φαληρὸν ἦν ναὸς Δήμητρος καὶ ἕτερος Ἀθηνᾶς Σκιράδος καὶ ἀπωτέρω ἕτερος Διός, καὶ βωμοὶ θεῶν ὀνομαζομένων ἀγνώστων καὶ Ἡρώων, καὶ τῶν παίδων τοῦ Θησέως καὶ τοῦ Φαληροῦ ὅς, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπλευσε μετὰ τοῦ Ἰάσωνος εἰς τοὺς Κόλχους (1).— Ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸ Φαληρὸν ὁδοῦ τῆς λεγομένης Φαληρικῆς ἦν ναὸς Ἥρας, ὃς κατεπρήσθη ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου μετὰ καὶ ἄλλων, ὡς τοῦ τῶν Ἀβῶν καὶ τῶν τῆς Ἁλιαρτίας οὓς οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἀνῳκοδόμησαν, ἵνα μένωσιν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ὑπομνήματα τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθους· διὸ καὶ ὁ Παυσανίας εὗρεν ἡμίκαυστον τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Ἥρας, καὶ τὸν τῆς Δήμητρος παρὰ τὸν λιμένα (2). — Ἡ κατὰ τὸ Φαληρὸν θάλασσα ἀπεῖχε τῶν Ἀθηνῶν 20 στάδια (3). — Ἐν Φαληρῷ ἦν δῆμος Φαληρεῖς (4) φυλῆς Ἀντιοχίδος, καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἦν ἐκ τοῦ δήμου τούτου· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα βεβαίως καὶ ὁ λιμὴν καὶ ὁ δῆμος ἀπὸ τοῦ προειρημένου ἥρωος Φαληροῦ, ἑνὸς τῶν Ἀργοναυτῶν (5). — Ὁ λιμὴν τοῦ Φαληροῦ οὔτε εὐρύχωρος ἦν οὔτε ἀσφαλής, ἀλλὰ μάλιστα ἦν ἐκτεθειμένος εἰς τὴν βίαν τῶν ἀνέμων· ἂν δὲ καὶ τοιοῦτος, προετιμήθη ὅμως τοῦ Πειραιῶς ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας, διὰ δύο λόγους οὐσιώδεις. Α. διότι

---

(1) Παυσ. 'Αττ. κ. 1. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (3) Παυσ. Αρκ. κ. 10.
(4) Στράβ. β. 9. σ. 398. (5) Παυσ. 'Αττ. κ. 1 — 'Απολλων. Ῥοδ. 1, 96 — Ὀρφ. 'Αργοναυτ. 145.

ἔκειτο πλησιέστερον τῆς πόλεως ἢ ὁ Πειραιεύς. Β'. διότι τὸ μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Πειραιῶς ἁλίπεδον ἦν ἑλῶδες καὶ ἄβατον, καὶ ὁ Πειραιεὺς ἦν ποτὲ ὡς νῆσος κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς στερεᾶς, ὡς λέγει ὁ Στράβων =

« Τόν τε Πειραιᾶ νησιάζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς » ἀκτῆς κείμενον οὕτω φασὶν ὀνομασθῆναι » (1)·

ἐκ τοὐναντίου δὲ ἡ ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ Φαληρὸν καταβαίνουσα ὁδὸς ἦν ἐν παντὶ καιρῷ ξηρὰ καὶ εὐδιάβατος καὶ συμφέρουσα ἑπομένως καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ἄλλην κοινωνίαν. — Ὁπόταν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ προτροπὴν τοῦ Θεμιστοκλέους ἔκτισαν τὸ πρῶτον τῶν δύο μακρῶν τειχῶν τὸ πρὸς βοῤῥᾶν δι' οὗ ἡνώθη τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ Πειραιῶς, θέλοντες νὰ ἀσφαλισθῶσι κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς ἐκ μέρους τοῦ λιμένος, ἔκτισαν ἅμα καὶ ἕτερον δεύτερον μακρὸν τεῖχος συνάπτον τὸ Φαληρὸν μετὰ τοῦ ἄστεος, ὡς ὁ Θουκυδίδης μαρτυρεῖ =

« Ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ » τείχη ἐς θάλασσαν οἰκοδομεῖν, τό τε Φαληρόν δε καὶ τὸ » ἐς Πειραιᾶ » (2).

Ἀπεπερατώθη δὲ ἡ οἰκοδομὴ τῶν δύο τούτων τειχῶν μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις τῆς Βοιωτίας μάχην (3) 457 Π. Χ. καὶ ἦσαν μόνον τὰ δύο ταῦτα μακρὰ τείχη, ἕως ὅτου μετὰ 12 ἔτη τῷ 445 Π. Χ. ἐκ προτροπῆς τοῦ Περικλέους ἐκτίσθη καὶ τρίτον μεταξὺ τῶν δύο παράλληλον τῷ ἀπὸ τοῦ ἄστεος εἰς τὸν Πειραιᾶ (4)· ἦν δὲ τὸ Φαληρικὸν τεῖχος κατὰ πέντε στάδια βραχύτερον τῶν πρὸς τὸν Πειραιᾶ, διότι ταῦτα μὲν ἦσαν μακρὰ 40 σταδίων, ἐκεῖνο δὲ μόνον 35 πρὸς τὸν

(1) Στράβ. β. 3, σ. 59. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 107. (3) Θουκυδ. αὐτ. κ. 108. (4) Πλούταρχ. Περικλ. 13 — ὁ αὐτ. περὶ δόξ. Ἀθην. 7.

κύκλον τοῦ ἄστεος (1)· Ἤρχετο δὲ τὸ Φαληρικὸν τεῖχος ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου παρὰ τὸν Ἰλισσὸν καὶ κατήρχετο ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς τὸν λιμένα Φαληρόν· κατεδαφισθέντων δὲ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πάντων τῶν μακρῶν τειχῶν, τὰ μὲν ἄλλα δύο ἀνῳκοδόμησαν μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ Φαληρικὸν, διὸ καὶ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἱστορικῶν ἀναφέρεται. — Ὁ λιμὴν οὗτος ὡς καὶ ὁ δῆμος ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Φάληρον (2), ὑπὸ τοῦ Παυσανίου Φαληρὸν (3), ὑπὸ τοῦ Νόννου Φαληρεὺς (4)· εὑρίσκονται δὲ καὶ οἱ τύποι τὰ Φάληρα καὶ οἱ Φάληροι, ἀλλὰ σπανίως.

* Φαληρὸν καὶ κοιν. Φαληρεύς.

ΦΩΡΩΝ ΛΙΜΗΝ, λιμενίσκος πρὸς τὸ βορ.-δυτικὸν τοῦ Πειραιῶς κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος, κατέναντι τῆς Κυνοσούρας, ἀκρωτηρίου τῆς νήσου ταύτης, καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κορυδαλλοῦ· εἰς τὸν λιμένα τοῦτον ἤρχοντο συνήθως οἱ μετερχόμενοι τὸ λαθρεμπόριον· ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει αὐτὸν λέγων· « Ἐπειδὴ γὰρ ἀφί-» κοντο δεῦρο, ἐς μὲν τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον οὐ καταπλέου-» σιν, ἐς Φώρων δὲ λιμένα ὁρμίζονται, ὅς ἐστιν ἔξω τῶν » σημείων τοῦ ὑμετέρου ἐμπορίου » (5)· παρὰ τὸν λιμένα τοῦτον φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ δῆμος Θυμοιτάδαι (6).

* Θεμέλια ναοῦ σώζονται ἔτι ἐνταῦθα ἐπὶ λόφου παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἕτερα ἐρείπια μετὰ πέντε λεπτὰ ἀπὸ τῆς πρὸς Ἀθήνας ὁδοῦ, ἐπὶ μικροῦ πεδίου, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Αἰγαλέου· κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου, τὰ θεμέλια τοῦ

---

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 13. (2) Ἡρόδοτ. β. 6. κ. 116. (3) Παυσ. Ἀττ. κ. 1 καὶ ἀλλαχοῦ. (4) Νόνν. Διονυσ. 13, σ. 362. (5) Δημοσθ. πρὸς Λακρ. Παραγρ. (6) Ἴδ. Θυμοιτάδαι δημ.

ναοῦ εἰσὶ τὰ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ οἰκοδομηθέντος ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν Τετρακώμων· ὁ δὲ λόφος εἶναι ὁ αὐτὸς ἀφ' οὗ ὁ Ξέρξης ἐθεώρει τὴν παρὰ τὴν Σαλαμῖνα ναυμαχίαν (1).

ΠΆΝΟΡΜΟΣ, λιμὴν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, οὕτω καλούμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου· κατὰ τὸν λιμένα τοῦτον ἦσαν ἡ κώμη καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασιῶν.

* Κοιν. Πόρτο-Ῥάφτι. Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.

ὝΦΟΡΜΟΣ, λιμὴν κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀστυπαλαίας καὶ Ζωστῆρος ἀπέχων 2 ἕως 3 μίλ. γεωγραφικὰ ἀπὸ τοῦ Σουνίου, μνημονευόμενος δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου.

---

(1) Λέκ. Δημ. Θυμαιτάδαι.

Ἀρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κά.
			ἅπασαι λιθόκτιστοι καὶ στερεαὶ καὶ ᾠκοδομημέναι κατὰ τὸν Γερμανικὸν τρόπον, ἔχουσαι περὶ αὐτὰς καὶ κήπους καὶ ἀγροὺς καὶ ἀμπέλους, τὰ πάντα πρεπόντως καλλιεργούμενα· ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἦν τὸ πάλαι ναὸς Ἡρακλέους ἀφ' οὗ καὶ ὠνομάσθη τὸ χωρίον.	15	
			Ἐν τῷ δήμῳ τοῦ Ἀμαρουσίου ὑπάρχουσι θέσεις τινὲς ὀλίγον κατοικούμεναι αἱ ἑξῆς :		
		Δ. Ν.	Λογοθέτι μικρὸν ἀπέχον τοῦ Μαρουσίου ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ.		
		Δ. Ν.	Μπερχάμι παράρτημα τοῦ Μαρουσίου.		
		Ν. Δ.	Καρυτός.		
		Δ. Ν.	Καλογρέζα εἰς κοιλάδα.		
			Τουραλί.		
			Ἀδάμες.		
		Ν. Δ.	Πέλικας, ἐρειπωμένον πλησιέστατα τοῦ Μαρουσίου.		
		Α.	Μονὴ Πεντέλη διατηρουμένη.		
		Α. Ν.	Γέρακας, μετόχιον Πεντέλης.		
			Μονὴ Χελιδονοῦ διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ.		
4		Δ. Β.	Χασᾶ, ἕδρα τοῦ δήμ. πρ. δημ. καρποί, οἶνος, ἔλαιον, μέλι, ῥύαξ χρήσιμος, ἓν μέγα δάσος, ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	109	

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		Δ. Β.	Καλύβια Χασᾶς, πρ. δημ. καρπ. οἶνος καὶ βάλανοι, 1 λίμνη, 1 ἕλος.	163	828
1	30	Ν. Α.	Μενίδιον, πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος, 1 ποταμὸς χρήσιμος, 3 ῥύακες, 1 γέφυρα, 1 μέγα δάσος.	263	1058
2		Α. Ν.	Καματερὸν, πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	29	123
1	30	Ν. Α.	Λιόσα, πρ. τὰ ἀνωτ.	33	166
2		Ν. Α.	Κουκουβάουνες, πρ. τὰ ἀνωτέρω.	61	282
			Ἀγροικίαι.		
		Β. Α.	Τατοῖ, ἴδ. Δεκέλεια.		
		Ν. Α.	Μονομάτι.		
			Μαούνια.		
		Β. Α.	Βαριμπόπι.		
			Μονὴ Κλειστῶν διατηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΙΑΣ.		1522
10		Α. Β	Ὠρωπὸς, πρωτ. ἴδ. * Ὠρωπός.	36	170
2		Ν. Δ	Σάλεσι, πρ. δημ. καρποὶ, ἔλαιον, σῦκα, βάλανοι, δάση μικρά.	72	317
1	15		Μποῦγα, πρ. δημ. καρποὶ, 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, δάση μικρά.	12	62
	30	Β. Δ.	Συκάμινον, πρ. δημ. καρπ. καὶ ἔλαιον, ποταμὸς χρήσιμος δάση μικρά.	18	85
			Χαλμούτσι.		
		Β. Α.	Σκάλα Ὠρωποῦ.		
	45	Ν. Α.	Μιλίσσι, πρ. δημ. καρποὶ καὶ βάλανοι, δάση μικρά· ἐν-		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσ. Οἰκ.	Κά
			ταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	11	
	30	Ν. Α.	Μαρκόπουλον, πρ. δημ. κ. οἶνος, καὶ ἔλαιον, 2 ῥύακες.	45	
1	30	Ν. Α.	Κάλαμος πρ. δημ. κ. οἶνος καὶ ἔλαιον, 3 ῥεύματα.	123	
		Ν. Α.	Μονὴ Καλοῦ Λιβαδίου διατηρουμένη.		
		Ν. Α.	Μονὴ Ἁγίας Πηγῆς διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ.		2
5		Ν. Α.	Μαρκόπολον ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. δημ. καρποί, οἶνος, ἔλαιον, μέλι, βάλανοι, βαμβάκιον.	149	
1		Β. Δ.	Κορωπὴ ἡ Κουρσαλᾶς, πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 δάσος, πολλὰ ἐκκλησίδια κατὰ τὰ πέριξ.	200	
2		Δ. Β.	Λιόπεσι εἰς προποδ. λόφου, πρ. τὰ ἀνωτέρω.	110	
2		Δ. Β.	Σπάτα, πρ. τὰ ἀνωτέρω.	86	
2	30	Δ. Β	Χαρβάτι, πρ. τὰ ἀνωτέρω. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει κατὰ τὸ βορ.-ἀνατολικὸν ὑπάρχουσιν Ἑλληνικὰ ἐρείπια· πρὸς δὲ δυσμὰς ἀνεμόμυλος ἐρειπωμένος.	19	
2		Ν. Δ.	Βάρι, πρ. τὰ ἀνωτ. ἐρείπια πολλὰ Ἑλληνικὰ ὑπάρχουσι περὶ τὸ Βάρι.	10	
			Ἀγροικίαι.		
		Δ. Β.	Βραόνες μετοχ. Πεντέλης·		
		Δ. Β	Κόκλα.		
		Δ. Β.	Παπαγγελάκι.		
		Δ. Β.	Γιαλοῦ.		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		Δ. Ν.	Γάγκλα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη πλησίον τοῦ Μαρκοπούλου.		
		Δ. Β.	Δράφι.		
		Α. Β.	Βαλανιδίτσα.		
		Α. Β.	Πετρίτσα.		
		Α. Β.	Ῥαφῆνα.		
		Α. Β.	Νταοῦ.		
		Α. Β.	Βαθὺ Πηγάδι.		
		Α. Β	Παλαναῖς		
		Α. Β.	Βραόνες.		
		Α. Β.	Βουρβὰ, μετόχι Πεντέλης πλησίον ἐλαιῶνος.		
		Β.	Πιτσέρμι, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη ἐντὸς δάσους.		
			Κάντας ὡσαύτως ὀλίγον κατοικουμένη.		
		Δ. Β.	Καρελᾶ ὡσαύτως πλησίον ἐκκλησιδίου Προφήτου Ἠλιοῦ		
			ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ.		1696
7		Α. Β.	Μαραθὼν, πρωτ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. δημ. καρποὶ, κῆποι τινὲς, εἷς ποταμὸς, 2 ἐκκλησίαι.	30	158
2	30	Β. Δ.	Τσοῦρκα, πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος, 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 μικρὰ δάση.	70	335
2	15	Δ. Β.	Μάζι, πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος.	26	144
2		Δ. Β.	Καπανδρίτι, πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος καὶ σῦκα· διάφορα ῥεύματα καὶ ῥύακες· σχολεῖον δημοτ. Γ'. τάξεως.	25	285
1	30	Β. Δ.	Σιράκον, πρ. σῖτος καὶ κριθὴ μόνον· 3 ῥεύματα, 1 μικρὸν δάσος.	5	14

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κάτ.
2		Δ. Β	Βιλλιατζίκι, προϊόντα σῖτος, κριθὴ καὶ οἶνος, ῥεύματα ἄχρηστα.	9	
2	15	Δ. Β.	Βαρνάβα, πρ. δημ. καρπ. ῥεύματα καὶ ῥύακες χρήσιμοι.	60	
1	15	Λ. Β.	Γραμματικὸν, πρ. δημητρ. καρπ. μόνον καὶ ὀλίγ. ἔλαιον.	48	
	45	Δ. Β.	Σοῦλι, πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος.	20	
	20	Δ. Ν.	Μπεῒ καὶ Σαφέρι, πρ. δημητριακοὶ καρποί.	22	
1		Δ. Ν.	Βρανᾶς, πρ. δημ. καρπ.	12	
1		Δ. Β.	Καλέντζι, πρ. δημ. καρπ. οἶνος καὶ ἔλαιον.	19	
1	30	Δ	Σπάτα, πρ. δημ. καρπ. ῥεύματα ἄχρηστα, 1 μέγα δάσ.	7	
1	30	Ν. Δ.	Σταμάτες, πρ. δημ. καρπ. ῥεύμ. ἄχρηστα, μικρ. δάσος· κεῖται ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Μαραθῶνα ὁδοῦ.	8	
2	15	Ν. Δ.	Μπογιάτι.	3	
			Θέσεις ἀγροτικαὶ καὶ ὀλίγον κατοικούμεναι.		
		Δ. Ν.	Ῥαπιντόσα.		
			Σπατατζίκι.		
		Ν. Δ.	Κεραμίδι.		
		Δ. Ν.	Διόνυσος.		
			Βιλιώτι.		
		Δ. Β.	Νενόϊ ἢ Οἰνόη.		
			Καλοκαίριζα, μετόχιον τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΙΟΥ.		1
7		Δ. Ν.	Κεράτιον ἢ Κερατζὰ, πρωτ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. κ. βαμβάκιον, οἶνος, ἔλαιον, σῦ-		

Πρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			κα, ἀμύγδαλα καὶ ἀπίδια· ῥύακες ἄχρηστοι, 1 λιμὴν μέγας καὶ 9 μικροὶ, 1 δάσος ἰδιόκτητον, σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως. Παρὰ τὴν Κερατζὰν πρὸς ἀνατ. ὑπάρχει ὄρος ἔχον ὕψος 245 μέτρ. γαλλ. ἀνεμόμυλος ἐρειπωμένος κεῖται ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου.	190	973
1	30	Δ. Β.	Κουβαρᾶς, πρ. τὰ ἀνωτέρω. 2 ῥεύματ' ἄχρηστ. δάσος ἐκτεταμένον.	59	289
1		Β. Δ	Καλύβια Κουβαρᾶ, προϊόντα σῖτος, κριθὴ, ἔλαιον καὶ οἶνος, δάσος μικρόν.	58	328
			Θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι.		
		Α. Ν.	Συντηρῆνες.		
		Α. Ν.	Πασᾶ ἢ Ἀγριλέζα λιμήν.		
		Β. Α.	Δασκαλιόν.		
		Ν. Δ.	Ὄλυμπος κοιν. Ἔλυμπος.		
		Α. Ν.	Λεγρανὰ τῆς μονῆς Πεντέλης, καὶ ὅρμος ὁμών.		
		Δ. Ν.	Ἀνάβυσσος, μετόχιον τῆς μονῆς Καισαριανῆς· πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀναβύσσου ὑπάρχει ὄρος ἔχων ὕψος 489 μέτρων γαλλικῶν.		
		Α. Ν.	Θερικὸν, λιμὴν καὶ ἐν αὐτῷ σταθμὸς ὑγειονομικός.		
			Θέσεις ἀγροτικαί.		
		Ν. Α.	Ἐννέα Πύργοι.		
		Ν. Α.	Λάρβιζα.		
		Ν. Α.	Μηλοροπίνη.		
		Α. Ν.	Καναφίκη.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΓΙΝΗΣ.

Περιέχει δύο Δήμους, Αἰγίνης καὶ Ἀγκιστρίου.

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ Οἰκ.	Κά
			ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΗΣ.		4
			Αἴγινα κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου.	497	2
2	30	Α. Ν.	Πέρδικα καὶ ἀκρ. ὁμών.	60	
			Σταυρὸς, Ἀμυγδάλα, Σφεντούρι } Συνοικίαι Πέρδικας.		
1	20	Α. Ν.	Παχεῖα Ῥάχη.	54	
			Θέσεις ἀγροτικαὶ κατοικούμεναι.		
			Μουγρᾶς ἢ Μισαγρός.	79	
			Ἅγιος Ἰωάννης Βαθύς.	54	
			Χαλασμένη.	97	
		Ν. Α.	Ἀσωμάτων.	104	
			Ἁγία Παρασκευή.		
		Ν. Α.	Πόρταις.		
			Κύλινδρος καὶ Ἀνικαῖος.	45	2
		Ν. Α.	Κοίμησις τῆς Θεοτόκου μονὴ διατηρουμένη.		
			Εἰς τὸν δῆμον τῆς Αἰγίνης ὑπάρχουσιν ἐννέα Ἐκκλησίαι ἐνοριακαὶ, καὶ ἐκκλησίδια διεσπαρμένα κατὰ πᾶσαν τὴν νῆσον πλέον τῶν ἑκατὸν, καὶ ἡ ἀνωτέρω μονὴ τῆς Κοιμήσεως. Προϊόντα κριθὴ, σῖτος, ἔλαιον,		

Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ἀμύγδαλα, οἶνος, ὀλίγα λαχανικὰ καὶ ὄσπρια, λεμόνια, ἐρυθρόδανον, βαμβάκιον, μέλι, σῦκα, ξηροπόταμοι τινὲς, 1 λιμὴν χειροποίητος, καὶ τρία σχολεῖα.		
		ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ.		418
		Μεγαλοχώριον ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα, ῥητίνη, κριθὴ, βαμβάκιον, σῦκα, ἐλαῖαι, οἶνος, ὀπῶραι, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 μικρὸν δάσος, 2 ἐκκλησίαι.	27	182
13		Παλαιοχώριον, 1 ἐκκλησία.	14	62
		Μετόχιον, 2 ἐκκλησίαι.	11	74
		Λιμνάριον, 1 ἐκκλησία.	12	82
		Κατὰ τὸ δυτ-νότιον τῆς Αἰγίνης, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐπιδαύρου εἰσὶ νησίδες τινὲς, ὧν αἱ κυριώτεραι ὀνομάζονται Ἀγκίστριον, Μονὴ, Μετώπι καὶ Κυρά· τὸ Ἀγκίστριον ὑπερβαίνει τὰ ἄλλα κατὰ τὸ μέγεθος· φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς θέσεως καὶ ὡς κυρίως πιτυοσκεπὲς, ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ Πιτυόνησος, ἣν ὁ Πλίνιος θέτει ἄντικρυ τῆς Ἐπιδαύρου· ἡ δὲ Κυρὰ κειμένη πλησιέστερον τῆς Ἐπιδαύρου, εἶναι πιθανῶς ἡ Κεκρύφαλος ἢ Κεκρυφάλεια. Εἰς τὸ Ἀγκίςριον ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.		

ΜΕΓΑΡΙΣ.

ΜΕΓΑΡΙΣ, ἐπαρχία ὁριζομένη ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν χώραν τῆς Ἐλευσῖνος ἀφ' ἧς ἐχώριζον αὐτὴν τὰ πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος παραλίαν δύο ὄρη τὰ καλούμενα Κέρατα (1), δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλκυονίου κόλπου (2), ἀρκτικῶς ὑπὸ τῆς Βοιωτίας διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος, μεσημβρινῶς ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ μεσημβρδυτικῶς ὑπὸ τῆς Κορινθίας καὶ τῆς σειρᾶς τῶν Ὀνείων ὀρέων. Ἐκ τοῦ μεγάλου Ἰσθμοῦ τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος μέχρι τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ ἑνοῦντος τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου περίπου τὸ τέταρτον, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ στενωτάτου μέρους τοῦ κυρίως λεγομένου ἰσθμοῦ ἀνῆκεν εἰς τὴν Κορινθίαν, τὰ δὲ λοιπὰ τρία τέταρτα καθίστων τὴν Μεγαρίδα. Αὕτη ἡ μικρὰ χώρα μόλις εἶχεν ἐμβαδὸν ὀκτὼ γεωγραφικῶν τετραγωνικῶν μιλίων (3), ὁ δὲ παράπλους αὐτῆς μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς λογίζεται 140 ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν 100 σταδίων (4)· εἶναι δὲ ἡ γῆ τραχεῖα καὶ παράλυπρος ὡς καὶ ἡ Ἀττικὴ καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῆς κατέχεται ὑπὸ τῶν Ὀνείων ὀρέων (5). Ἂν δὲ καὶ τοιαύτη ἡ Μεγαρὶς, ἐθεωρήθη ἐν παντὶ

(1) Στράβ. β. 9, σ. 395. (2) Αὐτ. σ. 393. (3) Κρουσ. Τ. 2, κ. 7, σ. 311, Μεγαρίς. (4) Σκυλαξ. Περιπλ. (5) Στράβ. β. 9, σ. 393.

καιρῷ ὡς ἀξία λόγου διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς, διότι κεῖται ἐπὶ τῆς διόδου τῆς μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων τμημάτων τῆς Ἑλλάδος, δηλ: τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ διὰ τὴν ἐπίσημον πρωτεύουσαν πόλιν αὐτῆς, τὰ Μέγαρα· διὸ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἔτι χρόνων ἔγραψαν περὶ αὐτῆς, ὡς ὁ Δηευχίδας συνέγραψε Μεγαρικά, ὧν μέρος μόνον ἐσώζετο ἐπὶ Διογένους τοῦ Λαερτίου (1)· ὁ Πραξίων, ὁ Ἡραγόρας καὶ ὁ Θεόφραστος (2) ἔγραψαν καὶ αὐτοί, ἀλλ' ἀπωλέσθησαν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ μόνον τεμάχια τινὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς χώρας ταύτης ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν. Ὁ Ἐπίχαρμος περὶ τὰ 480 Π. Χ. συνέταξε ποίημα Μεγαρίδα (3). Σκύλαξ ὁ Κορυανδεὺς ἀναφέρει μόνον ἁπλῶς τὴν πόλιν τὰ Μέγαρα καὶ τὸ ἐπίνειον τὴν Νίσαιαν (4)· οἱ ἱστορικοὶ Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν περιέχουσιν ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτῶν πλείονα τινὰ περὶ τῆς χώρας Μεγαρίδος, διότι αὕτη κατέστη συνεχῶς τὸ θέατρον τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, ὡς καὶ τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων πρὸς ἀλλήλους πολέμων. Ὁ Στράβων ἐν τῇ γεωγραφίᾳ αὐτοῦ ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἀττικῆς, παρενείρει τινὰ ἐπιπολαίως καὶ περὶ τῆς Μεγαρίδος (5). Ὁ Παυσανίας περιγράφει τὸν τόπον ὁπωσοῦν λεπτομερέστερον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἐπίσης ὁ κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς Ἀττικῆς (6).— Ἡ Μεγαρὶς ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ πόλεως τῶν Μεγάρων· τὸ πάλαι, πρὶν κτισθῶσι τὰ

---

(1) Διογ. Λαέρτ. β. 1, κ. 57 — Ἀθήν. Δειπνοσοφ. β. 6, σ. 505.

(2) Πραξίων Μεγαρικά, Σχολ. Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 18 — Ἡραγόρας Σχολ. Ἀπολλων. Ῥοδ. 1, 211 — Θεόφρ. ὁ Μεγαρικὸς Διογ. Λαέρτ. 4, 22.

(3) Ἀθήν. Δειπνοσ. β. 7. σ. 43 καὶ β. 9, σ. 350 — Ἀπολλών. Ῥοδ. β. 1, σ. 517 Μεγαρίς. (4) Σκύλ. Περιπλ. (5) Στράβ. β. 9. Ἀττική.

(6) Παυσ. Ἀττ. κ. 39 — 44.

Μέγαρα, εἶχον τὴν χώραν ταύτην Ἴωνες οἱ ἔχοντες καὶ τὴν Ἀττικήν· διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος δὲν μνημονεύει ἰδίως τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἀλλὰ καλῶν Ἀθηναίους πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀττικῇ, συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς Μεγαρεῖς, ὀνομάζων αὐτοὺς διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος Ἀθηναίους, ὡς ὅταν λέγῃ ἐν τῷ καταλόγῳ

Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον (1),

ἐννοητέον καὶ τοὺς ὕστερον ὀνομασθέντας Μεγαρεῖς, διότι καὶ οὗτοι μετέσχον τῆς κατὰ Τρῳάδος ἐκστρατείας· ὅτι δὲ ἡ Μεγαρὶς ἦν ἡνωμένη μετὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ καθίστα μέρος αὐτῆς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου (2), ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς· ἡ Ἀττικὴ ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Ἰωνία καὶ Ἰάς, καὶ ὅταν ὁ Ὅμηρος λέγῃ

Ἔνθάδε Βοιωτοὶ καὶ Ἰάονες,

τοὺς Ἀθηναίους ἐννοεῖ· καὶ μάλιστα καὶ περὶ τῶν ὁρίων πολλάκις ἀμφισβητοῦντες οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Ἴωνες οἱ ἔχοντες καὶ τὴν Κρομμυωνίαν, συνεφώνησαν τέλος καὶ ἔστησαν στήλην ἐπὶ ὡρισμένου τόπου περὶ αὐτὸν τὸν Ἰσθμὸν ἔχουσαν ἐπιγραφὴν ἐπὶ μὲν τοῦ πρὸς τὴν Πελοπόννησον μέρους

Τάδ' ἐστὶ Πελοπόννησος οὐκ Ἰωνία·

ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς τὰ Μέγαρα

Τάδ' οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία·

ὕστερον δέ, ὡς συμφώνως ὁμολογοῦσιν οἱ ἀξιολογώτεροι τῶν συγγραφάντων τὴν Ἀτθίδα, καίτοι διαφωνοῦντες κατ' ἄλλα πολλά, ὁ Πανδίων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς Πύλας ἔδωκε τὴν χώραν τῆς Μεγαρίδος, κατὰ τὸν Παυσανίαν (3), διαιρέσας τὴν Ἀττικὴν εἰς τέσσαρα, διένειμεν αὐτὴν εἰς τοὺς τέσσαρ[ας]

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς· 546. (2) Παυσ. Αττ. κ. 39. (3) Παυσ. Ἀ[ττ.] κ. 39.

αὐτοῦ υἱούς, τὸν Αἰγέα, τὸν Λύκον, τὸν Πάλλαντα καὶ τὸν Νῖσον· ἔλαχε δὲ ἡ Μεγαρὶς εἰς τὸν Νῖσον ὃς ἔκτισε τότε τὴν Νίσαιαν· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐξετείνετο, κατὰ τὸν Φιλόχορον, ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ μέχρι τοῦ Πυθίου, κατὰ δὲ τὸν Ἄνδρωνα, μέχρι τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τοῦ Θριασίου πεδίου· μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἡ Μεγαρὶς ἐκυριεύθη ὑπ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἔκτισαν τότε τὰ Μέγαρα, καὶ τοὺς κατοίκους ἀντὶ Ἰώνων κατέστησαν Δωριεῖς (1), καὶ ἠφάνισαν τὴν στήλην τὴν ὁρίζουσαν τοὺς Ἴωνας καὶ τοὺς Πελοποννησίους (2)· ἔλεγον δὲ οἱ Μεγαρεῖς ὅτι μετὰ δώδεκα γενεὰς ἀπὸ Καρὸς τοῦ Φορωνέως (3) ἀφικόμενος ἐξ Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν ἐνταῦθα ὁ Λέλεξ, καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν Λέλεγες. Κλήσων δὲ ὁ Λέλεγος ἐγέννησε τὸν Πύλαν, ὁ δὲ Πύλας τὸν Σκίρωνα· νυμφευθεὶς δὲ ὁ Σκίρων τὴν θυγατέρα τοῦ Πανδίονος, ἦλθεν ὕστερον εἰς ἀμφισβήτησιν πρὸς Νῖσον τὸν Πανδίονος περὶ τῆς ἀρχῆς· διελάσας δὲ αὐτοὺς ὁ Αἰακός, τὴν μὲν βασιλείαν ἔδωκε τῷ Νίσῳ καὶ τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ, τῷ δὲ Σκίρωνι τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου. Μεγαρεὺς δὲ ὁ Ποσειδῶνος συνοικήσας Ἰφινόῃ τῇ Νίσου, διεδέχθη τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· ἀρνοῦνται δὲ καὶ τὸν Κρητικὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νίσου ἅλωσιν τῆς πόλεως (4). — Κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἀπόσπασμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Μαρδονίου καταπορθῆσαν τὴν Μεγαρίδα, ἠθέλησε νὰ ἀποχωρήσῃ ὀπίσω εἰς Θήβας παρὰ τὸν Μαρδόνιον· ἀλλ' ὁδοιπορούντων αὐτῶν, ἐπῆλθε νὺξ κατὰ γνώμην, ὡς ἐνομίζετο, τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ πλανηθέντες ἀπὸ

(1) Ἴδε Μέγαρα πολ. (2) Στράβ. β. 9, σ. 392. 393.
(3) Ἴδ. Μέγαρα πόλ. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 39 — Ἴδε Μέγαρα πολ.

τῆς ὁδοῦ, ἐτράπησαν εἰς τὰ ὀρεινὰ τοῦ τόπου· βλέποντες δὲ τὰς πέτρας καὶ ἐκλαμβάνοντες αὐτὰς στράτευμα ἐχθρικὸν, ἐτόξευον, καὶ ἐπειδὴ ἡ πλησίον πέτρα πληττομένη ἤχει ὡς στένουσα, ἐτόξευον αὖθις προθυμότερον· τέλος δὲ, ἀναλωθέντων τῶν βελῶν αὐτῶν καὶ ἐπιφανείσης τῆς ἡμέρας, ἐπῆλθον οἱ Μεγαρεῖς, καὶ μαχόμενοι ὁπλῖται πρὸς ἀόπλους καὶ στερουμένους βελῶν, ἐφόνευσαν τοὺς πλείους αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἤγειραν ἄγαλμα Σωτείρας Ἀρτέμιδος (1). — Οἱ Μεγαρεῖς ἔχοντες συμμάχους καὶ τοὺς Ἀργείους, ἐπολέμησαν ποτὲ κατὰ τῶν Κορινθίων· ἦρχε δὲ τότε ὁ Φόρβας ἐν Ἀθήναις ἰσοβίως, διότι οὔπω εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι ἐνιαυσίους ἄρχοντας, οὔτε οἱ Ἠλεῖοι ἀνέγραφον ἔτι Ὀλυμπιάδας, καὶ ἐνίκησαν οἱ Μεγαρεῖς ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, καὶ μετά τινα ἔτη ᾠκοδόμησαν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκ τῶν λαφύρων θησαυρὸν καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸν ἀναθήματα, μικρὰς εἰκόνας ἐκ κέδρου κεχρυσωμένας καὶ παριστώσας τὴν πρὸς τὸν Ἀχελῷον μάχην τοῦ Ἡρακλέους· ἐκεῖ ἐφαίνοντο ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Δηϊάνειρα καὶ ὁ Ἀχελῷος καὶ ὁ Ἡρακλῆς, ἔτι δὲ καὶ ὁ Ἄρης βοηθῶν τὸν Ἀχελῷον· ἵστατο δὲ καὶ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὡς συμμάχου τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς μετετέθη ὕστερον παρὰ τὰς ἐν τῷ Ἡραίῳ Ἑσπερίδας· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀετοῦ τοῦ θησαυροῦ ἦν ἐπειργασμένος ὁ πόλεμος τῶν θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων, καὶ ὑπεράνω τοῦ ἀετοῦ ἐπέκειτο ἀσπίς· καὶ ἀνέθεσαν μὲν τότε οἱ Μεγαρεῖς τὰ ἀναθήματα ταῦτα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι εἶχον αὐτὰ ἐκ παλαιοῦ, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου Δόντα, μαθητοῦ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος (2). — Ὁπόταν πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Κερκυραῖοι ἐπολιώρκησαν τὴν Ἐπίδαμνον, οἱ Κορίνθιοι,

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 40. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 19.

εἰς οὓς προσέδραμον οἱ Ἐπιδάμνιοι, ἀπετάθησαν πρὸς πολλούς, ζητοῦντες βοήθειαν πλοίων ἢ χρημάτων, ἐν οἷς καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρεῖς, ὧν ἐδεήθησαν νὰ συμπροπέμψωσιν αὐτοὺς μετὰ πλοίων, φοβούμενοι μὴ κωλυθῶσι κατὰ τὸν πλοῦν ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἐνδόντες, ἡτοίμασαν ὀκτὼ πλοῖα ἵνα συμπλεύσωσι μετὰ τῶν Κορινθίων (1), καὶ μετά τινα χρόνον ἔδωκαν αὖθις δώδεκα πλοῖα τοῖς Κορινθίοις κατὰ τῶν Κερκυραίων (2)·— πολιορκουμένης δὲ τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οἱ Μεγαρεῖς μετὰ καὶ ἄλλων συμμάχων τῶν Κορινθίων παρουσιασθέντες ἐνώπιον τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Σπάρτῃ, κατέθεσαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, λέγοντες ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν καὶ ὅτι ἀπ' ἐναντίας τῶν συνθηκῶν ἀπέκλεισαν αὐτοὺς τῶν λιμένων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς (3).— Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Μεγαρεῖς συνεμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ, ὅτε οἱ Μεσσήνιοι ἐξῆλθον τῆς Ἰθώμης, οἱ Μεγαρεῖς ὄντες εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Κορινθίους περὶ τῶν ὁρίων τῆς γῆς, ἀπέστησαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἡνώθησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων, οἳ κατέσχον τότε τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Πηγὰς καὶ ἔκτισαν καὶ ἐφρούρουν αὐτοὶ τὰ μακρὰ τείχη τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων εἰς Νίσαιαν (4)· μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατέλαβον τὰ ἄκρα τῆς Γερανείας, καὶ οἱ Κορίνθιοι κατέβησαν εἰς τὴν Μεγαρίδα μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν, νομίζοντες ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, πολλοῦ μέρους τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἀπόντος ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ δώσωσι βοήθειαν εἰς τοὺς Μεγαρεῖς, ἂν δὲ καὶ βοηθήσωσι, θὰ βιασθῶσι

(1) Θουκιδ. β. 1, κ. 27. (2) αὐτ. κ. 46. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 67.
(4) Θουκυδ. β. 1, κ. 103.

νὰ καταλείψωσι τὴν Αἴγιναν· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ μὲν ἐν Αἰγίνῃ στράτευμα δὲν μετεκίνησαν, ἐκ δὲ τῶν ὑπολειφθέντων ἐν τῇ πόλει οἱ πρεσβύτατοι καὶ οἱ νεώτατοι ἐστράτευσαν εἰς τὰ Μέγαρα, στρατηγοῦντος τοῦ Μυρωνίδου· καὶ γενομένης μάχης ἰσορρόπου πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἑκάτεροι ἐκαυχῶντο ὡς ὑπερτερήσαντες· καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ μᾶλλον ὑπερέχοντες, ἔστησαν τρόπαιον, ἀπελθόντων τῶν Κορινθίων. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέρων καὶ παρασκευασθέντες δώδεκα ἡμέρας, ἦλθον καὶ ἀντέστησαν καὶ αὐτοὶ τρόπαιον ὡς νικήσαντες· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐκδραμόντες τῶν Μεγάρων, ἀπέκτειναν τοὺς ἐγείραντας τὸ τρόπαιον, καὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν (1)· μετά τινα καιρὸν τοῦ Περικλέους ὄντος ἐν τῇ ἀποστάσῃ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων Εὐβοίᾳ, ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι ἀπέστησαν τὰ Μέγαρα, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔμελλον νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὅτι οἱ Μεγαρεῖς ἐφόνευσαν τοὺς φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων πάντας, πλὴν μόνον τῶν ὅσοι κατέφυγον εἰς τὴν Νίσαιαν (2). Περὶ δὲ τὴν ἀκμὴν τῆς μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ἐντελοῦς ῥήξεως οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκτὸς ἄλλων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων προέτεινον εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ καταργήσωσι τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, τὸ ἀποκλεῖον αὐτοὺς τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀττικῆς· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα ὑπήκουον, οὔτε τὸ ψήφισμα κατήργησαν, λέγοντες ὅτι οἱ Μεγαρεῖς ἐγεώργουν τὴν ἱερὰν ὡς καὶ τὴν ἀόριστον γῆν, καὶ ὑπεδέχοντο τοὺς δούλους ὅσοι ἀφίσταντο ἀπ' αὐτῶν (3)· καὶ τότε, μετά τινας εἰσέτι διαπραγματεύσεις, ἐξεῤῥάγη ὁ πόλεμος· περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελο-

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 105. (2) Αὐτ. κ. 114. (3) Αὐτ. κ. 139.

ποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεὶ, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Μεγαρίδα, στρατηγοῦντος τοῦ Περικλέους· καὶ οἱ μετὰ ἑκατὸν πλοίων περιπλέοντες τὴν Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι οἳ ἔτυχον τότε ἐν Αἰγίνῃ ἀνακομιζόμενοι ἐπ' οἴκου, ὡς ἔμαθον ὅτι οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἦσαν πανστρατιᾷ εἰς Μέγαρα, ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς καὶ συνεμίχθησαν, καὶ ἐγένετο μέγιστον τὸ στράτευμα τοῦτο τῶν Ἀθηναίων, συμποσούμενον εἰς δεκαέξ χιλιάδας ὁπλιτῶν, ἐκτὸς πολυαρίθμου πλήθους ψιλῶν, καὶ φθείραντες τὸ πλεῖστον τῆς γῆς, ἀνεχώρησαν· ἐγένοντο δὲ καὶ ὕστερον καθ' ἕκαστον ἔτος τοῦ πολέμου ἄλλαι πολλαὶ εἰσβολαὶ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Μεγαρίδα καὶ ἱππέων καὶ πανστρατιᾷ, ἕως οὗ ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ Νίσαια (1). Κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ ὀγδόου ἔτους τοῦ πολέμου οἱ ἐν τῇ πόλει Μεγαρεῖς ὡς κατεπιέζοντο πολεμούμενοι ἀφ' ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οἳ καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσέβαλλον δὶς πανστρατιᾷ εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν φυγάδων τῶν ἐκ τῶν Πηγῶν, οἳ στασιάσαντες καὶ ἐκβληθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐλήστευον δεινῶς, ἐβουλεύοντο ἂν ἔπρεπε νὰ δεχθῶσι τοὺς φυγάδας, ἵνα μὴ φθείρηται ἡ πόλις ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἐπεστήριζον μᾶλλον ἢ πρότερον οἱ φίλοι τῶν φυγάδων· ἀλλ' οἱ προστάται τοῦ δήμου φοβούμενοι τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν, καὶ λογιζόμενοι ὅτι ἐκινδύνευον, ἐὰν μετεκαλῶντο οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐκβληθέντες, ἦλθον εἰς λόγους μετὰ τῶν στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων Ἱπποκράτους καὶ Δημοσθένους νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν πόλιν, καὶ εἶχον μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Νίσαιαν, καὶ ἐτελεῖτο παρ' ὀλίγον ὁ σκοπὸς, ἀλλὰ φθάσαντες ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς Βρασίδας καὶ

---

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 31.

στράτευμα Βοιωτικὸν, ἔσωσαν τὴν πόλιν, καὶ τότε κατήχθησαν οἱ φυγάδες, οἵ ἀνέλαβον τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκλεξάμενοι ὡς ἑκατὸν ἄνδρας ἐκ τῶν μᾶλλον συμπραξάντων κατὰ τὴν πρὸς Ἀθηναίους προδοσίαν, ἠνάγκασαν τὸν δῆμον νὰ ψηφίσῃ κατ' αὐτῶν, καὶ ἅμα καταδικασθέντας, ἀπέκτειναν αὐτοὺς καὶ κατέστησαν τὴν πόλιν εἰς τελείαν ὀλιγαρχίαν, ἐν ᾗ καὶ διέμεινε πλεῖστον χρόνον (1)· κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους οἱ Μεγαρεῖς εἷλον καὶ κατηδάφισαν τὰ μακρὰ τείχη, ἃ εἶχον ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι (2).— Οἱ Μεγαρεῖς οἰκοῦντες χώραν στενὴν, τραχεῖαν, ὀρεινὴν καὶ ὀλιγόκαρπον, δὲν ἐδύναντο νὰ εὐπορήσωσι καὶ νὰ πλουτήσωσιν ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς, διὸ καὶ κατέφυγον εἰς τὸ ἐμπόριον, δι' οὗ ἐκτῶντο τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἀποποιούμενα. Ἡ γειτνίασις τῶν Ἀθηνῶν παρεῖχεν αὐτοῖς μεγάλας ἐμπορικὰς ὠφελείας, ἄχρις οὗ ἀπεκλείσθησαν διὰ ψηφίσματος τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀττικῆς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται (3). Ἐπειδὴ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, οἱ κάτοικοι ἐπληθύνθησαν, καὶ ὁ τόπος ἦν ἀνεπίδεκτος μεγάλου πληθυσμοῦ, ἔπεμψαν ἀποικίας καὶ ἔκτισαν πόλεις πολλαχοῦ, ὡς τὰ Μέγαρα, τὴν πρότερον καλουμένην Ὕβλαν ἐν Σικελίᾳ (4), τὸν Ἀστακὸν ἐν Βιθυνίᾳ (5), τὴν Χαλκηδόνα καὶ τὸ Βυζάντιον ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου τῆς Θρᾴκης (6) καὶ ἄλλας ἀλλαχοῦ, καὶ προήχθη-

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 67-74 (2) Αὐτ. κ. 109. (3) Θουκυδ. β. 1 σ. 67. (4) Ἔφορ. παρὰ Στράβ. β. 6, σ. 267—Σκύμν· Χῖος Περιηγ. ς 270—276. (5) Στράβ. β. 12, σ. 563 — Εὐσέβ. Χρονικ. β. 2, σ. 11[illegible] — Μεμν. παρὰ Φωτ. κωδ. 224, κ. 21, σ. 722 — Πομπ. Μελ. β. 1 κ. 19. (6) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 144 — Στράβ. β. 7, σ. 320 — Εὐστάθ. εἰς Διονύσ. ς. 764 καὶ 803 — Στέφ. Βυζ. εἰς Βυζάντιον. — Ταχ. Χρονικ. β 12, κ. 62 — Φιλόστρ. εἰς βίον Μάρκου σοφιστοῦ — Σκύμν. Χῖος Περιηγ. ς. 716.

σαν ἐπὶ μεγάλην εὐημερίαν, ἀπολαμβάνοντες τὰ ἀγαθὰ τῶν πλουσίων ἀποικιῶν αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτου, ἂν καὶ ἔχοντες χώραν μικρὰν καὶ πτωχὴν, ἀπέκτησαν δύναμιν τοσαυτην, ὥστε οὐ μόνον ἐγένοντο ἱκανοὶ νὰ ἀντιτάττωνται κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Κορινθίων, ἀλλ' ἐφάνησαν καὶ ὑπερέχοντες κατά τινα ἐποχὴν, καὶ πρὶν τοῦ Περσικοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι τοσοῦτον ἐφοβήθησαν τὴν δύναμιν τῶν Μεγαρέων, ὥστε ἐν τῷ μακρῷ καὶ δυσχερεῖ πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς Σαλαμῖνος πολέμῳ ἀποκαμόντες ἔθεντο νόμον « μήτε γράψαι » τινὰ μήτε εἰπεῖν αὖθις, ὡς χρὴ ἀντιποιεῖσθαι τὴν Σαλα» μῖνα ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι » (1)· ἔκτισαν δὲ οἱ Μεγαρεῖς καὶ οἴκους λαμπροὺς καὶ πολυτελεῖς, οὓς ἐπαινεῖ ὁ Ἰσοκράτης (2), καὶ πλούσιον θησαυρὸν μετὰ πολυτίμων ἀναθημάτων ἀνέθεσαν εἰς Ὀλυμπίαν (3), καὶ τὴν ἀξιοθέατον ἐκείνην κρήνην κατασκεύασαν (4), καὶ ναοὺς, καὶ βωμοὺς, καὶ ἀγάλματα ὑπὸ τῶν ἀρίστων τεχνητῶν, ὡς τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους ἐξειργασμένα ἀνήγειραν (5), καὶ κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐφάνησαν δυνατοὶ κατά τε ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥστε παρὰ μὲν τὰς Πλαταιὰς ἐπολέμησαν 3000 Μεγαρέων κατὰ πολυαριθμοτέρου στρατοῦ καὶ κατὰ τὴν κινδυνωδεστέραν θέσιν (6), εἰς δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον (7) καὶ τὴν Σαλαμῖνα (8) ἔπεμψαν 20 τριήρεις, ἐν ᾧ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Κορίνθιοι ἔπεμψαν μόνον ἀνὰ 16, καὶ ἀνεγνωρίζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἄριστοι τῶν θαλασσοπόρων, διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου « Ἀριστεύοντες ἐρετμοῖς » λέγονται (9). Ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις πάσης πολιτείας εἶναι

(1) Πλούταρχ. εἰς βίον Σόλωνος. (2) Ἰσοκράτ. Συμμαχ. 38. (3) Παυσ. Ηλ. κ. 19. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 40. (5) Παυσ. αὐτ. (6) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 21. (7) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 1. (8) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 45. (9) Θεόκρ. Ἰδυλ. 12, ς. 27.

σχετικὴ, ἡ τῶν Μεγαρέων ἐξέπεσεν ἑπομένως, ἀφ' ὅτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐμεγαλύνθησαν εἰς βαθμὸν ὥστε τὰ πλοῖα αὐτῶν κατεκάλυψαν πάσας τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, καὶ ἀφ' ὅτου ἡ Κόρινθος ἐγένετο ἰσχυροτέρα· ὅθεν βλέπομεν τὴν λάμψιν τῶν Μεγαρέων ἐσβεσμένην μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, καὶ κατὰ τὴν Κερκυραϊκὴν ναυμαχίαν, ἡ μὲν Κόρινθος εἶχεν 90 πλοῖα, τὰ δὲ Μέγαρα μόνον 12, ὥστε ἐξέπεσαν σχεδὸν εἰς τὴν τάξιν τῆς Λευκαδίας ἥτις ἔπεμψε 10 (1)· καὶ βαθμηδὸν ὕστερον ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο ἔτι, ἂν καὶ εἴς τινας τῶν θαλασσινῶν Μεγαρέων διὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ἱκανότητα ἀνετέθη ἡ ἡγεμονία μεγάλων στόλων, ὡς ὁ Μεγαρεὺς Πασίων διωρίσθη ἀρχηγὸς 700 πλοίων κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου (2)· καταντήσαντες δὲ εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ἀδυναμίας, ἠρώτησαν οἱ Μεγαρεῖς τὸ μαντεῖον ὁποῖον τόπον ἔπρεπε νὰ κατέχωσιν αὐτοὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔλαβον τὴν ἐξευτελιστικὴν ἀπόκρισιν ὅτι οὔτε τὸν δεύτερον οὔτε τὸν τρίτον, οὔτε τὸν δωδέκατον, καὶ ὅτι ἑπομένως οὐδενὸς λόγου ἦσαν ἄξιοι (3). — Ὄντων δὲ ἀείποτε σχεδὸν ἐν πολέμῳ τῶν Μεγαρέων ποτὲ μὲν μετὰ τῶν Πελοποννησίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ποτὲ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Πελοποννησίων, ἡ χώρα αὐτῶν κατεπατεῖτο καὶ κατερημοῦτο ἀεὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὑπὸ τῶν φίλων αὐτῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἔδειξαν οἱ Μεγαρεῖς δολίαν καὶ ἐπίβουλον πολιτικήν. Οὐδενὸς φίλοι, ἔπασχον δι' ἐπιβουλῆς νὰ βλάπτωσι τοὺς κινδυνωδεστέρους τῶν γειτόνων αὐτῶν, διὸ καὶ ἀποβληθέντες τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς Ἀττικῆς, ἀπώλεσαν τὴν πηγὴν ἐκείνην τῆς ἀσφαλοῦς ὠφε-

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 46. (2) Ξενοφ. περὶ Ἀναβ. Κύρου, β. 2, κ. 2.
(3) Σχόλ. εἰς Θεόκρ. 14 — Καλλιμ. Ἀνθολογ. Ἑλλ. ἐκδ. Ἰακ. T. 1, σ. 85.

λίας, καὶ μετὰ καιρὸν καὶ αἱ ἀποικίαι αὐτῶν ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Μιλησίων. Ἐκ τῆς δολερᾶς δὲ ταύτης πολιτικῆς μετεβλήθη καὶ ἐξηχρειώθη καὶ ὁ πρὶν ἀξιότιμος ἐθνικὸς αὐτῶν χαρακτήρ. Ἂν δὲ καὶ ἡ Μεγαρὶς ἦν ποτὲ μέρος τῆς Ἀττικῆς δηλ. τῆς Ἰωνίας, ὡς εἴρηται, οἱ Μεγαρεῖς ἐφαίνοντο ἀεὶ ὄντες μέλος ἀποκεκομμένον τοῦ Δωρικοῦ σώματος· καὶ τῷ ὄντι ἐφύλαξαν τὴν Δωρικὴν διάλεκτον, ὡς καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει βλέπομεν τὸν ἀγροῖκον Μεγαρέα Δωριστὶ διαλεγόμενον (1), τὰ συσσίτια (2), ἃ καὶ ἐν τῇ Κορίνθῳ αὐτῇ κατηργήθησαν ὑπὸ τοῦ Περιάνδρου, καὶ τὸ προπατορικὸν αὐτῶν γυναικεῖον ἔνδυμα τὸ λεγόμενον ἀφάβρωμα (3) ἢ ὀρθότερον ἄβρωμα· μέχρι καὶ τοῦ θανάτου δὲ αὐτοῦ διέφερον οἱ Μεγαρεῖς τῶν Ἀθηναίων, διότι οὗτοι μὲν ἔθετον τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ πρὸς δύσιν, ἐκεῖνοι δὲ πρὸς ἀνατολήν (4). — Οἱ Μεγαρεῖς μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς δυνάμεως αὐτῶν κατήντησαν ὁ ἐμπαιγμὸς καὶ τὸ ἐξουθένημα τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τῶν Ἀθηναίων· κατηγόρουν αὐτοὺς ὡς ἀμαθεῖς, ὡς ἔχοντας κακὴν ἀγωγὴν (5), ὡς στερουμένους τῆς Ἀττικῆς κομψότητος τῆς γλώσσης (6), ὡς ἀπαταιῶνας καὶ μηχανοῤῥάφους (7), ὡς μικρολόγους καὶ μοχθηρούς· κατὰ τὸν Σουΐδαν ἐλέγετο παροιμιωδῶς περὶ ἀνθρώπου ἀξίου τῆς ἐσχάτης περιφρονήσεως ὅτι ἦν *Μεγαρέων ἄξιος μερίδος* (8)· τὰ προσπεποιημένα δάκρυα ἐλέγοντο Μεγαρικὰ

---

(1) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. (2) Μύλλερ. Δωρ. 2, 273. (3) Πλούταρχ. Ἑλλ. Ζητημ. 16. (4) Πλουταρχ. Σολ. 9, 10—Αἰλιαν. Ποικ. ἱστ. β. 5. 14.

(5) Αἰλιαν. Ποικ. ἱστ. 12, 56. (6) Πλουταρχ. εἰς βίον Δωκ. κ. 22. (7) Σουΐδ. Μεγαρικὴ μηχανή. — Ἀριστοφ. Ἀχαρν. ς. 378.

(8) Σουΐδ. Λεξ.

δάκρυα (1)· αἱ ἀναιδεῖς ἑταῖραι Μεγαρικαὶ σφίγγες (2) καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. — Ἂν δὲ καὶ κατήντησαν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἐξουδενώσεως οἱ Μεγαρεῖς, τὸ ἐμπόριον ἐκράτει αὐτοὺς ἔτι εἰς ὁπωσοῦν ἔντιμον στάσιν, ἐν ὅσῳ ἡ Ἑλλὰς ἦν πλουσία καὶ πυκνῶς κατοικουμένη· ἀλλ' ἀφ' ὅτου αὕτη ἐπτώχευσε καὶ ἠρημώθη καὶ ὑπέκυψε τῇ ἐξουσίᾳ τῆς Ῥώμης, καὶ ἀφ' ὅτου πρὸ πάντων ἡ Ῥώμη δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ ὑπερασπίζῃ ἀμέσως καὶ ἐνεργητικῶς τοὺς μεμακρυσμένους αὐτῆς ὑπηκόους, ἡ Μεγαρὶς εὑρέθη εἰς στάσιν ἀκροσφαλῆ καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ ἡ στάσις αὕτη ἐξηκολούθησε καθ' ἅπαν τὸ πολυχρόνιον διάστημα τῆς κατὰ διαφόρους βαθμοὺς καταπτώσεως τῆς Ἑλλάδος. — Πόλεις τῆς Μεγαρίδος ἦσαν Μέγαρα ἡ πρωτεύουσα μετὰ τῶν δύο ἀκροπόλεων Καρίας καὶ Ἀλκάθου, Νίσαια ὁ λιμὴν, Πολίχνη Αἰγειροῦσα ἢ Αἰγειροῦς, Αἰγόσθενα, Τριποδίσκοι, Παγαὶ ἢ Πηγαὶ, Ἶσος, Ἐρένεια κώμη, Γερανεία φρούριον.

* Μεγαρίς.

ΟΡΗ.

ὌΝΕΙΑ, ῥάχις τις ὀρέων κατέχουσα τὸ πλεῖστον τῆ Μεγαρίδος καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶ ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὸν Κιθαιρῶνα, διαχωρίζουσα δὲ τὴ κατὰ τὴν Νίσαιαν θάλασσαν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν Κρίσσαν τῆς καλουμένης Ἀλκυονίδος (3)· κατ' ἄλλους τὰ Ὄνεια ὄρ προέβαινον μέχρι τῆς χώρας τῆς Κορίνθου, μεταξὺ Κορίνθ καὶ Γερανείας· ὥστε ἡ ἔκτασις αὐτῶν κατὰ μὲν τὸ βόρει συνετέμνετο, κατὰ δὲ τὸ νότιον ἐπλατύνετο· ἡ ὀνομασ μάλιστα τοῦ Ὀνείου εὑρίσκετο καὶ εἰς τὸ ἐντὸς τῆς Πελ

---

(1) Σχολ. Ἀριστοφ. Εἰρ. ς. 248. (2) Αὐτ. (3) Στράβ. β. 9. σ. 39

... παρὰ τὰς Κεγχρειὰς ὄρος (1)· τοῦτο δὲ τὸ ὄρος Ὄνειον (2) ἢ ὁ λόφος Ὄνειον (3) ὁ ὑπεράνω τῶν Κεγχρειῶν δὲν συνείχετο μετὰ τῶν ὀρέων τοῦ Ἰσθμοῦ (4). — Εἰς τὰ Ὄνεια ὄρη περιχαρακωθεὶς ποτὲ ὁ Κλεομένης, ἐκώλυσε τὴν πρόοδον τοῦ Ἀντιγόνου ὃς ἐχώρησεν ἐκ Κορίνθου, ὑπερβὰς τὰ Γεράνεια ὄρη (5).

* Τῶν εἰρημένων περιχαρακωμάτων μέρος φαίνεται ὅτι ἦσαν τὰ εὑρεθέντα ὑπὸ τοῦ Γκὲλλ ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὑπεράνω τοῦ στενοῦ μεταξὺ δύο κορυφῶν τοῦ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Ἰσθμοῦ ὄρους Γερανείας (6).

ΓΕΡΑΝΕΙΑ, ὄρος δύσβατον καὶ τραχὺ, συνέχεια τῶν Ὀνείων ὀρέων· ἔλαβε τὸ ὄνομα ὡς ἔλεγον, ἀπὸ Μεγάρου τοῦ Διὸς καὶ μιᾶς τῶν Σιθνίδων Νυμφῶν, ὃς ἐκφυγὼν ποτὲ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ κολυμβῶν, ὡδηγήθη ὑπὸ τῆς βοῆς πετομένων γεράνων, καὶ διεσώθη ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ ὄρους τούτου ὃ τότε δὲν εἶχεν εἰσέτι τοῦτο τὸ ὄνομα (7). — Ἐπὶ τῆς Γερανείας ἦν κώμη Τριποδίσκοι (8). — Κάτωθεν τῆς Γερανείας ἦν ἡ Μολουρὶς λεγομένη Πέτρα, βράχος ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ τὸ στενώτατον τῆς ὁδοῦ, γενόμενος δὲ περίφημος, διότι ἀπ᾿ αὐτοῦ ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἡ Ἰνὼ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μελικέρτου (9).

* Τὸ ὄρος ἡ Γερανεία ὀνομάζεται Μακρὺ-Πλάγι, καὶ ἐκτείνεται κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Ἑξαμιλίου καὶ τὸ δυτικὸν τῶν Δερβενοχωρίων, ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου

(1) Πλουταρχ. Κλεομεν. κ. 20. — Πολυβ. β. 2. κ. 52. (2) Ἡσυχ. Ὄνειον. (3) Ξενοφ. ἱστ. Ἑλλ. β. 7. κ. 1. 41 — Πολυαιν. Στρατ. β. 2. κ. 3. 5, καὶ 9. (4) Ἰδ. Ῥεϊγγιν. Μεγαρίς. 14, 15. — Θουκυδ. β. 4. κ. 44. (5) Πλουταρχ. Κλεομεν. κ. 20. (6) Γκὲλλ, ὁδοιπ. Ἑλλ, σ. 8. (7) Παυσ. Ἀττ. κ. 40. (8) Ἰδ. Τριποδίσκοι. (9) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. — Ἰδ. ἰσθμ. Κορίνθου.

ἄχρι τοῦ Κόλπου τῆς Αἰγίνης· τὸ πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Μαλαγκάραν προβαῖνον μέρος αὐτοῦ λέγεται Παλιυβούνι· εὑρίσκονται ἐν αὐτῷ ἔλαφοι, δορκάδες καὶ ἀγριόχοιροι· ἔχει δὲ καὶ μικρὰν λίμνην· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦσαν δάση ὅλα πευκῶν, ἀλλὰ πλῆθος αὐτῶν κατεκάησαν ὑπὸ τῶν ποιμένων· διὰ τοῦ ὄρους τούτου διέρχεται μία τῶν ὁδῶν τῶν μεταξὺ Κορίνθου καὶ Μεγάρων. Τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται εἰς 1370 μέτρα Γαλλικά.

ΣΚΙΡΩΝΙΔΕΣ ΠΕΤΡΑΙ, οὕτως ὠνομάζοντο οἱ κατὰ τὸ νοτ ἀνατολικὸν τῶν Ὀνείρων ὀρέων ἀποτομώτατοι καὶ κρημνωδέστατοι, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κρεμάμενοι βράχοι, δυτικώτερον τῆς Μολουρίδος πέτρας. Σκίρων ὁ Πύλα βασιλέως τῆς Μεγαρίδος καὶ γαμβρὸς τοῦ Πανδίονος ὁπόταν ἐν τῇ πρὸς τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Νῖσον διαφορᾷ, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Αἰακοῦ, ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου (1), κατεσκεύασε πρῶτος ἐπὶ τῶν βράχων τούτων ὁδὸν διὰ πεζοὺς ἣν ὕστερον ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐπλάτυνε καὶ κατέστησε τοσοῦτον εὐρύχωρον, ὥστε καὶ ἅρματα ἐναντία ἐδύναντο νὰ διέρχωνται (2)· ὠνομάζετο δὲ τὸ πάλαι ἡ ὁδὸς αὕτη Σκιρωνὶς ὁδὸς ἀπὸ τοῦ εἰρημένου Σκίρωνος (3)· ἄλλος δὲ Σκίρων (4), κακοῦργος καὶ λῃστὴς περιβόητος οἰκῶν παρὰ τοὺς βράχους τούτους, ἠνάγκαζε τοὺς διερχομένους νὰ νίπτωσι τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τόπου ἀποκρήμνου, εἶτα δὲ λακτίζων αἰφνιδίως, κατεκύλιεν αὐτοὺς κατὰ τῶν κρημνῶν εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ τὸν τόπον τὸν ὀνομαζόμενον Χελώνην (5)· ἢ μυθικώτερον κατὰ τὸν

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (3) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 71. (4) Ἰδ. Ἡρίξκι. εἰς Ἀπολλόδ. σ. 871. (5) Διοδ. Σικ. β. 4. κ. 59.

κυανίαν. Χελώνη νηχομένη ὑπὸ τὰς πέτρας ἥρπαζε τοὺς ριμνιζομένους. Εὗρε δὲ τέλος τὴν πρέπουσαν δίκην ὁ κακοῦργος οὗτος, κρημνισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θησέως εἰς τὴν αὐτὴν θάλασσαν (1). Οἱ βράχοι οὗτοι ἐθεωροῦντο ὡς κοτρόπαιοι διὰ τὰ κακουργήματα τοῦ Σκίρωνος τούτου ρ' οὗ καὶ ὠνομάσθησαν Σκιρωνίδες πέτραι. — Ἐπὶ τῆς φας τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Διὸς Ἀφεσίου, καὶ ἀγάλματα Ἀφροτης, Ἀπόλλωνος καὶ Πανός· καὶ προσωτέρω μνῆμα Εὐρυθέως ὃς φεύγων ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς τοὺς ρακλείδας μάχην, ἐφονεύθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἰολάου· ἀτωθεν τῆς ὁδοῦ ταύτης ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Λατώου καὶ ιετὰ τὸν ναὸν τὰ ὅρια τῶν Μεγαρέων πρὸς τὴν Κορινθίαν νθα Ὕλλος ὁ Ἡρακλέους ἐμονομάχησε πρὸς τὸν Ἀρκάδα ἔχεμον (2). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι μετὰ τὸν Κρομμυῶνα περίκειντο τῆς Ἀττικῆς αἱ Σκιρωνίδες πέτραι, μὴ καταιείπουσαι πάροδον παρὰ τὴν θάλασσαν· ὑπεράνω δὲ αὐτῶν ἦν ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ εἰς τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Ἀττικήν· τοσοῦτον δὲ ἐπλησίαζεν εἰς τὰς πέτρας ἡ ὁδός, ὥστε ἦν πολλαχοῦ καὶ παράκρημνος, διὰ τὸ δύσβατον καὶ ὑψηλὸν ὑπερκείμενον ὄρος· ἐνταῦθα ἐμυθεύοντο τὰ κατὰ τὸν Σκίρωνα καὶ τὸν Πιτυοκάμπτην (3), τῶν ληστευόντων τὴν ῥηθεῖσαν ὀρεινὴν οὓς ἐθανάτωσεν ὁ Θησεύς. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον Σκείρωνα τὸν ἀπὸ τῶν ἄκρων τούτων σφοδρῶς καταπνέοντα Ἀργέστην ἄνεμον (4)· μετὰ δὲ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας πρόκειται ἀκρωτήριον Μινῶα καθιστῶν τὸν ἐν τῇ Νισαίᾳ λιμένα (5).

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. — Εὐριπιδ. Ἱππ. ς. 1198. — Πλουταρ. Θησ.
(2) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (3) Ἰδ. Κρομμύων. (4) Τὸν κοινῶς Μαΐστρον τὸν πνέοντα ἐκ τοῦ δυτ-βορείου· ἐλέγετο πρὸς τούτοις καὶ Ὀλυμπίας καὶ Ἰάπυξ. (5) Στράβ. β. 9. 391.

* Ἡ τανῦν παρὰ τὴν θάλασσαν στενὴ καὶ δύσβατος ὁδὸ κάτωθεν τῶν βράχων τούτων ὀνομάζεται Κακὴ Σκάλα· ἢ μᾶλλον δὲ δυσδιόδευτον καὶ φρικαλέον μέρος εἶναι σύντ μον καὶ ὀλίγων μόνον λεπτῶν διάστημα. Οἱ δὲ ἐπικείμ νοι ὑψηλοὶ καὶ ἄβατοι βράχοι, αἱ κυρίως παλαιαὶ Σκιρω νίδες πέτραι ἦσαν τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων Δερβένια (στεν λεγόμενα· οἱ κατοικοῦντες τὰ Μέγαρα, τὰ Κούντουρα, τ Βίλιαν, τὴν Πίσαν καὶ τὴν Περαχώραν συμποσούμενοι ἐι δέκα χιλιάδες ὧν δύο χιλιάδες ἀνδρεῖοι καὶ εὔτολμοι μα χηταὶ ἦσαν διωρισμένοι παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνή σεως εἰς φύλαξιν τῶν Δερβενίων τούτων ἐξ οὗ ὠνομάζον τὰ μὲν οἰκούμενα ὑπ' αὐτῶν πολίσματα Δερβενοχώρια ἐκεῖνοι δὲ Δερβενοχωρῖται. — Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναι τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ὑπάρχει μοναστήριον. — Ἅπαν τὸ διά στημα τῆς πάλαι Σκιρωνίδος ὁδοῦ, καὶ τῶν Σκιρωνίδω πετρῶν εἶναι, κατὰ τὸν Πολύβιον, 6 μιλίων Ῥωμαϊκῶν κατ' ὀλίγον μεῖζον μιλίου γεωγραφικοῦ (2 ὡρῶν)· κατ δὲ τὸν Γκὲλλ τὸ διάστημα τοῦτο ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Κι νέτας καὶ παρατούμενον εἰς τὸ τελευταῖον στόμα τῶ βράχων λογίζεται 1 1/2 ὥρας (1)· ὥστε αἱ δύο αὗται καταμετρήσεις παραβαλλόμεναι, προσεγγίζουσιν εἰς τὴ ἀκρίβειαν.

ΠΟΛΕΙΣ.

ΜΕΓΑΡΑ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Μεγαρίδος κατὰ τ δυτικὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ νότιον τῶν Θηβῶν· ἔκειτ κατὰ τὸ νότιον πέρας πεδιάδος περίπου 40 σταδίων τ μῆκος καὶ 40 τὸ πλάτος ἐπὶ λόφου χθαμαλοῦ καὶ ἀπεῖχ

(1) Γκὲλλ. Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 5.

18 σταδίους, κατὰ τὸν Στράβωνα, τοῦ λιμένος Νισαίας ὃς συνείχετο μετὰ τῆς πόλεως διὰ σκελῶν (μακρῶν τειχῶν) ἑκατέρωθεν (1)· φαίνεται ὅμως ἐσφαλμένη καὶ ὑπερβολικὴ ἡ κατὰ τὸν Στράβωνα μεταξὺ Μεγάρων καὶ Νισαίας 18 σταδίων ἀπόστασις· ὁ Θουκυδίδης ὁρίζει αὐτὴν ἀκριβέστερον εἰς 8 σταδίους (2)· ὑπεράνω τοῦ λόφου τῶν Μεγάρων ὑψοῦνται δύο κορυφαὶ μικρὸν ἀπέχουσαι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διευθυνόμεναι ἀπὸ τοῦ βορ-ἀνατολικοῦ πρὸς τὸ νοτοδυτικὸν, ὧν ἑκάστη ἦν μία ἀκρόπολις· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ βορειότερον ἐκαλεῖτο Καρία, ἡ δὲ πρὸς τὸ νοτιώτερον Αλκάθους. — Τὰ Μέγαρα ἐκτίσθησαν ὑπὸ Πελοποννησίων ἐκ τῶν ἑξῆς περιστάσεων. Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν συνέβη καὶ ὑπ' αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν συγκατελθόντων μετ' αὐτῶν Δωριέων νὰ ἐξελαθῶσι τῆς πατρίδος καὶ νὰ φύγωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν πολλοὶ, ἐν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μεσσηνίας Μέλανθος ὃς ἐβασίλευσε καὶ τῶν Ἀθηναίων κατὰ συναίνεσιν αὐτῶν, νικήσας εἰς μονομαχίαν τὸν βασιλέα τῶν Βοιωτῶν Ξάνθον· πληθυνθέντων δὲ τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς ἐκ τῶν φυγάδων, φοβηθέντες οἱ Ἡρακλεῖδαι, καὶ κατὰ προτροπὴν μάλιστα τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Μεσσηνίων, τῶν μὲν πρώτων διὰ τὴν γειτνίασιν, τῶν δὲ δευτέρων διότι ἐβασίλευε τότε τῆς Ἀττικῆς Κόδρος ὁ Μελάνθου (3), ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τὸν Ἀλήτην βασιλέα τῆς Κορίνθου καὶ τὸν Ἀθημένην υἱὸν τοῦ Ἀργείου Κίσσου· καὶ ἡττηθέντες ἐν τῇ μάχῃ, τῆς μὲν ἄλλης χώρας ἀπεχώρησαν, τὴν δὲ Μεγαρικὴν κατέσχον, καὶ ἔκτισαν τὰ Μέγαρα, ὡς λέγει ὁ Στράβων (4)· κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν ἑλόντες

(1) Στράβ. β. 9. σ. 391. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 66. (3) Ἡροδοτ. β. 5. κ. 76.—Στράβ. β. 9. σ. 393. (4) Στράβ. αὐτ.

παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὰ Μέγαρα, ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τ
Κορινθίους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων εἰς τοὺς θέλον
νὰ κατοικήσωσι· καὶ οὕτω οἱ Μεγαρεῖς μεταβαλόντες
καὶ γλῶσσαν, ἐγένοντο Δωριεῖς (1) ἀντὶ Ἰώνων (2)· ὅτι
τὰ Μέγαρα ἐγένοντο πόλις Δωρικὴ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Σκύμ
λέγων =

Εἶτεν συνάπτει Μέγαρα Δωρικὴ πόλις·
Σύμπαντες αὐτὴν ἐπόλισαν Δωριεῖς,
Πλεῖστοι Κορίνθιοί τε καὶ Μεσσήνιοι (3).

Ἔλεγον δὲ οἱ Μεγαρεῖς ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἐκλήθη οὕτω
Καρὸς τοῦ Φορωνέως βασιλεύοντος τότε ἐν τῇ γῇ ται
καὶ ὅτι τότε πρῶτον ἔσχον ναοὺς Δήμητρος καὶ ὠνόμα
αὐτοὺς Μέγαρα. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔλεγον ὅτι ὁ ἐν Ὀγχη
οἰκῶν Μεγαρεὺς ὁ Ποσειδῶνος ἀφίκετο μετὰ στρα
Βοιωτῶν σύμμαχος τοῦ Νίσου ἐν τῷ κατὰ Μίνωος πολέ
Πεσὼν δὲ ἐν τῇ Μάχῃ ἐτάφη ἐνταῦθα καὶ ἡ πόλις ἐκλ
ἀπ' αὐτοῦ Μέγαρα, καλουμένη πρότερον Νίσα (4). —
μία τῶν δύο ἀκροπόλεων τῶν Μεγάρων, ἡ Καρία ἔ
τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ βασιλεύσαντος ἐνταῦθα Καρὸς·
Φορωνέως· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς Καρίας ναὸς Διονύσου Νυ
λίου καὶ ἕτερος Ἀφροδίτης Ἐπιστροφίας, καὶ μαν
Νυκτὸς καὶ ναὸς ἀνόροφος Διὸς Κονίου, καὶ δύο ἀγάλμ
Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἃ κατεσκεύασεν ὁ Βρύαξις· ἔτι
καὶ τῆς Δήμητρος τὸ καλούμενον Μέγαρον κατασκευα
ὑπὸ τοῦ Καρὸς βασιλεύοντος (5)· ἴσως δὲ καὶ ἡ π
ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ μεγάρου τούτου ἢ ἀπὸ Μεγάρας
γυναικὸς τοῦ Ἡρακλέους. — Ἐπὶ δὲ τῆς ἀπὸ τῆς ἀκρ

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (2) Στράβ. αὐτ. (3) Σκύμν. Χῖος ς. 50
(4) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 40.

λεως ταύτης καθόδου, κατὰ τὸ πρὸς ἄρκτον τετραμμένον μέρος ἦν πλησίον τοῦ Ὀλυμπιείου τὸ μνῆμα τῆς Ἀλκμήνης ἡ πορευομένη ἐξ Ἄργους εἰς Θήβας, ἐτελεύτησε καθ' ὁδὸν, καὶ τότε ἠγέρθη ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῶν Ἡρακλειδῶν ὧν οἱ μὲν ἤθελον νὰ φέρωσι τὸν νεκρὸν τῆς Ἀλκμήνης ὀπίσω εἰς Ἄργος, οἱ δὲ εἰς Θήβας, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὁ τάφος τοῦ Ἀμφιτρύωνος καὶ τῶν ἐκ Μεγάρας τέκνων τοῦ Ἡρακλέους ἦν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· ἀλλ' ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἔχρησεν ὅτι «ἄμεινον ἦν θάψαι τὴν Ἀλκμήνην ἐν Μεγάροις» (1). — Ἡ δὲ ἑτέρα τῶν δύο ἀκροπόλεων ἡ καλουμένη Ἀλκάθους ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀλκάθου τοῦ Πέλοπος ἀφ' οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα· κατὰ τὴν ἀνάβασιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ταύτην κατὰ δεξιὰν ἦν μνῆμα Μεγαρέως ὃς κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Κρητῶν κατὰ τῶν Μεγάρων ἀφίκετο ἐξ Ὀγχηστοῦ σύμμαχος τῶν Μεγαρέων· ἔτι δὲ ἦν ἑστία θεῶν Προδομίων καλουμένων οἷς ἔθυσεν, ὡς λέγεται, πρῶτον ὁ Ἀλκάθους, ὅταν ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τείχους· ἐγγὺς δὲ τῆς ἑστίας ἦν λίθος ἐφ' οὗ ὁ Ἀπόλλων συνεργαζόμενος εἰς τὸ τεῖχος μετὰ τοῦ Ἀλκάθου, κατέθεσεν, ὡς ἐνόμιζον, τὴν κιθάραν· ἂν δὲ ἐβάλλετο ὑπὸ ψηφῖδος, ἦχει εὐθέως ὁ λίθος ὡς κιθάρα· κατὰ δὲ τὴν κορυφὴν τῆς ἀκροπόλεως ἦν ᾠκοδομημένος ναὸς Ἀθηνᾶς, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἐπίχρυσον ἅπαν πλὴν τῶν χειρῶν, τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν καὶ τοῦ προσώπου ἃ ἦσαν ἐλεφάντινα, καὶ ἕτερος ἔτι ναὸς Ἀθηνᾶς καλουμένης Νίκης, καὶ ἕτερος Ἀθηνᾶς Αἰαντίδος· περὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης εἰκάζει οὕτως ὁ Παυσανίας. Τελαμὼν ὁ Αἰακοῦ συνῴκησε τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἀλκάθου Περιβοίᾳ· ὅθεν Αἴας ὁ Τελαμῶνος διαδεχθεὶς τὴν

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 41.

βασιλείαν τοῦ Ἀλκάθου, ἵδρυσεν, ὡς φαίνεται, τὸ ἄγαλμα τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐπικληθείσης ἀπ' αὐτοῦ Αἰαντίδος· αὐτὴν ταύτην τὴν θυγατέρα Περίβοιαν ἔπεμψε πρότερον ὁ Ἀλκάθοος ὡς μέρος τοῦ ὀφειλομένου δασμοῦ μετὰ τοῦ Θησέως εἰς Κρήτην· καὶ τοῦτο δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Μεγαρεῖς συνετέλουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. — Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν μὲν πλίνθινος ὁ ἀρχαῖος, ἀλλ' ὕστερον ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ᾠκοδόμησεν αὐτὸν ἐκ λευκοῦ λίθου· περιεῖχε δὲ τρία ξόανα τοῦ θεοῦ, Πυθίου, Δεκατηφόρου καὶ Ἀρχηγέτου, πάντα ἐξ ἐβένου, καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα ἦσαν κατὰ τὸν Αἰγυπτιακὸν τρόπον, τὸ δὲ τρίτον κατὰ τὸν Αἰγινητικόν· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἕτερος ναὸς Δήμητρος Θεσμοφόρου, καὶ κάτωθεν αὐτοῦ τάφος Καλλιπόλιδος τοῦ Ἀλκάθου (1). Ἐντὸς δὲ τῆς πόλεως ἦν κρήνη οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Μεγάρων Θεαγένους, καὶ ἀξιοθέατος διὰ τὸ μέγεθος, διὰ τὸν καλλωπισμὸν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν κιόνων· ἔρρει δὲ ἐν αὐτῇ ὕδωρ καλούμενον τῶν Σιθνίδων Νυμφῶν αἵ, ὡς ἔλεγον οἱ Μεγαρεῖς, ἦσαν ἐπιχώριαι νύμφαι (2). Οὐ πόῤῥω δὲ τῆς κρήνης ἦν ναὸς ἀρχαῖος καὶ ἐν αὐτῷ εἰκόνες βασιλέων Ῥωμαίων καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀρτέμιδος Σωτείρας, καὶ ἀγάλματα τῶν δώδεκα θεῶν· εἰς δὲ τὸ προσεχὲς τέμενος τὸ καλούμενον Ὀλυμπίειον ἦν ναὸς ἀξιοθέατος, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἔμεινεν ἀνεξέργαστον ἐκ τοῦ ἐπελθόντος Πελοποννησιακοῦ πολέμου· διὸ τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος ἦν ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ πηλοῦ καὶ γύψου· ἐπάνωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς ἦσαν αἱ Ὧραι καὶ αἱ Μοῖραι· ὄπι-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 42. (2) Ἰδ. Γερανεία ὄρ.

θεν δὲ τοῦ ναοῦ ἔκειντο ξύλα ἡμίεργα ἃ ὁ ἀγαλματοποιὸς Θεόκοσμος ἔμελλε νὰ κοσμήσῃ δι' ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ἀγάλματος· ἀνέκειτο δὲ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ καὶ ἔμβολον χαλκοῦν τριήρους ἣν ἐζώγρησαν οἱ Μεγαρεῖς, ὡς ἔλεγον, παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ἐναυμάχησαν πρὸς αὐτοὺς, φιλονεικοῦντες περὶ τῆς Σαλαμῖνος (1). Κατά τινα ἀπόστασιν πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως ἦν τόπος καλούμενος Ῥοῦς, διότι ἔῤῥει ποτὲ ὕδωρ ἐνταῦθα ἐκ τῶν ὀρέων τῶν ὑπεράνω τῆς πόλεως, ἕως ὅτου ὁ τότε τύραννος τοῦ τόπου Θεαγένης τρέψας τὸ ὕδωρ πρὸς ἄλλο μέρος, ἤγειρεν ἐνταῦθα βωμὸν τῷ Ἀχελώῳ· πλησίον δὲ τοῦ βωμοῦ ἦν μνῆμα Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέους φονευθέντος ἐν μονομαχίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀρκάδος Ἐχέμου τοῦ Ἀερόπου, καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ μνήματος τοῦ Ὕλλου ναὸς Ἴσιδος καὶ ἕτερος Ἀπόλλωνος Ἀγραίου καὶ Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας οἰκοδομηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλκάθου, ὅτε οὗτος ἀπέκτεινε τὸν Κιθαιρώνιον λέοντα· κάτωθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν ἡρῷον Πανδίονος καὶ πλησίον αὐτοῦ μνῆμα Ἱππολύτης ἔχον σχῆμα ὡς ἀσπίδος Ἀμαζονικῆς· καὶ οὐ πόῤῥω αὐτοῦ τάφος Τηρέως τοῦ γήμαντος Πρόκνην τὴν Πανδίονος καὶ βασιλεύσαντος ὡς μὲν ἔλεγον οἱ Μεγαρεῖς, περὶ τὰς λεγομένας Παγὰς τῆς Μεγαρίδος, κατὰ δὲ τὴν γνώμην τοῦ Παυσανίου ἐν τῇ ὑπεράνω τῆς Χαιρωνείας Δαυλίδι (2). Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Πρυτανεῖον ὁδὸν ἦν ἡρῷον Ἰνοῦς ἐντὸς περιφράγματος λιθίνου καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐλαῖαι (3), καὶ ἡρῷον δὲ Ἰφιγενείας ἣ καὶ αὐτὴ, ὡς ἔλεγον, ἀπέθανεν ἐν Μεγάροις, καὶ ἕτερον Ἀδράστου ἀποθανόντος καὶ αὐτοῦ ἐκεῖσε, ὅτε ἑλὼν τὰς Θήβας, ἦγεν ὀπίσω τὸν στρατὸν, καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος ἀνε-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 40. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 41. (3) Αὐτ. κ. 42.

γερθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐν δὲ τῷ πρυτανείῳ ἦσαν οἱ τάφοι Μενίππου τοῦ Μεγαρέως, καὶ Ἐχεπόλιδος τοῦ Ἀλκάθου καὶ πλησίον ἔκειτο πέτρα καλουμένη Ἀνάκληθρα, διότι, ὡς ἐμυθολογεῖτο, ἡ Δημήτηρ ὅτε ἐπλανᾶτο ζητοῦσα τὴν θυγατέρα, καθημένη ἐπὶ ταύτης τῆς πέτρας, ἀνεκάλεσεν αὐτήν· Εἶχον δὲ οἱ Μεγαρεῖς τάφους ἐντὸς τῆς πόλεως· καὶ ὁ μὲν ἦν τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν, ὁ δὲ ὁ τῶν Μεγαρέων ἡρώων κείμενος ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου, καὶ ἀπὸ Αἰσύμνου τοῦ οἰκοδομήσαντος Αἰσύμνιον ὀνομαζόμενος· Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὸ ἡρῷον τοῦ Ἀλκάθου ἔνθα οἱ Μεγαρεῖς ἐφύλαττον τὰ ἀρχεῖα αὐτῶν ἦν μνῆμα Πυργοῦς, τῆς πρώτης γυναικὸς τοῦ Ἀλκάθου καὶ τὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰφινόης· παρὰ δὲ τὴν εἰς τὸ Διονύσιον εἴσοδον ἦν τάφος Ἀστυκρατείας καὶ Μαντοῦς, θυγατέρων Πολυείδου τοῦ Κοιράνου τοῦ Ἄβαντος τοῦ Μελάμποδος· ἐλθὼν δὲ ὁ Πολύειδος οὗτος εἰς Μέγαρα ἵνα καθάρῃ τὸν Ἀλκάθουν ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Καλλιπόλιδος ᾠκοδόμησε ναὸν Διονύσου καλουμένου Πατρῴου καὶ ἀνέθηκεν αὐτῷ ξόανον οὗ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου τὸ πρόσωπον μόνον ἐφαίνετο, τὸ δὲ λοιπὸν ἦν κεκρυμμένον, παρίστατο δὲ αὐτῷ Σάτυρος ἐκ λίθου Παρίου, ἔργον Πραξιτέλους· ἦν δὲ καὶ ἕτερος Διόνυσος ἐπονομαζόμενος Δασύλλιος καὶ ἀνατεθεὶς ὑπὸ Εὐχήνορος τοῦ Κοιράνου. Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Διονύσου ἦν ναὸς Ἀφροδίτης ἐπίκλησιν Πρᾶξις, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ἐλεφάντινον, καὶ τὸ ἀρχαιότατον τοῦ ναοῦ· καὶ ἄλλα δὲ ἀγάλματα ἦσαν ἐν αὐτῷ, Πειθοῦς καὶ ἑτέρας θεᾶς ἣν ὠνόμαζον Παρήγορον, ἔργα Πραξιτέλους, καὶ Ἱμέρου καὶ Ἔρωτος καὶ Πόθου, ἔργα Σκόπα. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἦν ναὸς Τύχης, τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἔργον καὶ τοῦτο Πραξιτέλους· καὶ ἐν τῷ ναῷ τῷ πλησίον ἦσαν

Μοῦσαι καὶ Ζεὺς χαλκοῦς, ἔργα Λυσίππου. Ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ τῶν Μεγάρων ἦν τάφος Κοροίβου, ἐφ' οὗ ἦσαν γεγραμμένα ἐλεγεῖα ἐξιστοροῦντα τὰ κατὰ τὴν Ψαμάθην καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Κόροιβον, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου ἦν ἐξεικονισμένος ὁ Κόροιβος φονεύων τὴν Ποινήν· πάντων δὲ τῶν ἐκ μαρμάρου Ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων, ὅσα εἶδεν ὁ Παυσανίας, ταῦτα ἦσαν τὰ παλαιότατα (1)· πλησίον τοῦ Κοροίβου ἦν τεθαμμένος ὁ Ὄρσιππος, ὅς, ἂν καὶ οἱ ἀθληταί, κατὰ παλαιὸν ἔθος, ἦσαν περιεζωσμένοι εἰς τοὺς ἀγῶνας, αὐτὸς ἐνίκησε γυμνὸς εἰς τὰ Ὀλύμπια στάδιον δρόμου, καὶ ὃς στρατηγήσας ὕστερον, ἐξέτεινε τὰ ὅρια τῆς Μεγαρίδος, ἀποτεμὼν μέρος τῆς χώρας τῶν περιοίκων· κάτωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς, μικρὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Εὐθείας κατὰ δεξιὰν ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Προστατηρίου, καὶ Ἀπόλλων ἐν αὐτῷ θέας ἄξιος, καὶ Ἄρτεμις καὶ Λητὼ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, ἔργα Πραξιτέλους, ἡ Λητὼ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. Ἐν δὲ τῷ ἀρχαίῳ γυμνασίῳ, πλησίον τῶν πυλῶν τῶν καλουμένων Νυμφάδων ἦν λίθος ἔχων σχῆμα μικρᾶς πυραμίδος ὀνομαζομένης Ἀπόλλων Καρινός, καὶ ναὸς ἐνταῦθα Εἰλειθυίας (2). — Οἱ Μεγαρεῖς ἦγον τρεῖς ἑορτάς· α) τὰ Διόκλεια πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος Διοκλέους καὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας φιλημάτων (3)· β) τὰ Ἀλκάθεια πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ Κιθαιρωνίου λέοντος ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Ἀλκάθους (4)· γ) τὰ μικρὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, συνιστάμενα εἰς πυγμήν, δρόμον καὶ παγκράτιον (5). — Τὰ Μέγαρα ἔσχον ποτὲ σχολὴν φιλοσόφων ἢ μᾶλλον σοφιστῶν τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν καὶ προσονομασθέντων ὕστερον ἐριστικῶν,

---

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 43. (2) Αὐτ. κ. 44. (3) Θεόκριτ. Ἰδυλ. 12, σ. 31, 32 — Ἀριστοφ. Ἀχαρν. σ. 774. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 41. (5) Φιλόστρατ. εἰς βίους Σοφιστ. 24, 3 — Σχολιαστ. Πινδ. Νεμ. σ. 84.

τῶν διαδεχθέντων τὸν Εὐκλείδην μαθητὴν τοῦ Σωκράτους καὶ γεννηθέντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Εἷς τῶν σοφιστῶν τούτων ἦν ὁ Μεγαρεὺς Στίλπων, ὃς ἐθεωρεῖτο ὡς ἄθεος, ἀρνούμενος πᾶσαν ἀφῃρημένην καὶ γενικὴν ἰδέαν. ὁ Στίλπων οὗτος ἔγραψεν, ὡς λέγεται, ἐννέα διαλόγους ἐξ ὧν οὐδεὶς διεσώθη (1).— Πρῶτος κωμικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος ἐφάνη ὁ Σουσαρίων γεννηθεὶς ἐν Μεγάροις καὶ ἀκμάσας περὶ τὴν 54ην Ὀλυμπιάδα (2).— Οἱ Μεγαρεῖς ἐξεῖχον περὶ τὴν ἀθλητικήν· ὁ Ἡρόδικος, ὃς ἦν Μεγαρεὺς καὶ ἔζη περὶ τὰ 44. Π. Χ. ἦν εἷς τῶν διδασκάλων αὐτῆς τῆς τέχνης (3). Ὁ περιηγητὴς Οὐέλερ εὗρε πλησίον τῶν Νυμφάδων πυλῶν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τινὸς οἰκοδομῆς ἣν αὐτὸς θεωρεῖ ὡς λείψανα γυμνασίου, ἐπιγραφὰς πολλῶν νικητῶν κατὰ διαφόρους ἀγῶνας καὶ μίαν εἰς τιμὴν ἑνὸς γυμνασιάρχου (4)· ὁ Σπὸν εὗρε καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς αὐτῆς πόλεως σηκὸν τετράγωνον τῆς Εἰλειθυίας καὶ παρ' αὐτῷ ἐπιγραφὴν ἀξιοπαρατήρητον περὶ ἀνωνύμου τινὸς ἀθλητοῦ Μεγαρέως, ὃς περιτρέξας τὸν κόσμον, πανταχοῦ ἐστεφανώθη ὡς νικητὴς εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας· ὁ εἰς ἄκρον ἀξιομνημόνευτος κατάλογος τῶν νικῶν αὐτοῦ εἶναι ὁ ἑξῆς. — Ἐνίκησεν ἐν Πίσῃ κατὰ τοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἐν Δελφοῖς κατὰ τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος Πύθια. Κατὰ τὰ Νέμεα ἐν Ἄργει τρίς. Κατὰ τὰ Ἰσθμία ἐν Κορίνθῳ δίς. Κατὰ τὰ Παναθήναια ἐν Ἀθήναις δίς. Κατὰ τὰ Ὀλύμπια ἐν Ἀθήναις δίς. Κατὰ τὰ Πανελλήνια ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὰ Ἐλευσίνια ἐν Ἀθήναις τρίς. Κατὰ τὰ Ἡράκλεια ἐν Θήβαις. Κατὰ τὰ Τροφώνια ἐν Λεβαδίᾳ δίς. Κατὰ τὰ Ἐλευσίνια ἐν Πλαταιαῖς

(1) Διογ. Λαέρτ. (2) Ἀριστοτέλ. Φαβρ. Ἑλληνικ. Βιβλιοθ. 2, σ. 49
(3) Πλάτ. Γοργ. Φαίδ. Λουκ. (4) Καλλινικ. Οὐέλερ. Τ. 6, σ. 434. Κλαρκ. αὐτ. σ. 594.

κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἥρας ἐν Ἄργει. Κατὰ τὰ Πύθια ἐν Μιλήτῳ τῆς Ἰωνίας. Κατὰ τὰ Πύθια ἐν Μαγνησίᾳ. Κατὰ τοὺς κοινοὺς ἀγῶνας τῆς Ἀσίας ἐν Φιλαδελφείᾳ. Κατὰ τὰ Ἄκτια εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Νικοπόλει. Κατὰ τὰ Πύθια ἐν Σίδῃ δίς. Κατὰ τὰ Πύθια ἐν Πέργῃ τετράκις. Κατὰ τὰ Πύθια ἐν Θεσσαλονίκῃ. Κατὰ τὰ Ἀσκληπιεῖα ἐν Ἐπιδαύρῳ. Κατὰ τὰ Καπιτώλια ἐν Ῥώμῃ. Κατὰ τὰ Εὐσέβια καλούμενα ἐν Ποτιολίῳ. Κατὰ τοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ ἀγῶνας ἐν Νεαπόλει (1). Ἕτερος δὲ πάλιν ἱππεὺς ὁδοιπορῶν, τούτου τοῦ εἴδους καὶ οὗτος ἄνθρωπος ἦν ὁ δυνατὸς παλαιστὴς Ἡρόδωρος, ὃς εἶχεν ἀνάστημα 3 1/2 πηχῶν καὶ μεῖζον πλάτος καὶ κατεβρόχθιζεν ἓξ χοίνικας ἄρτου καὶ ὅσον ἐδίδετο αὐτῷ κρέας, καὶ ἔπινε διὰ μιᾶς δύο χοεῖς οἴνου, καὶ ἐφόρει λεοντὴν καὶ ἐκάθευδεν ἐπὶ δέρματος ἄρκτου, καὶ δεκάκις καθ' ἑκάστην περίοδον τῶν κατὰ τετραετίαν τελουμένων ἱερῶν ἀγώνων ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐν Δελφοῖς, ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν Νεμέᾳ ἐκηρύττετο ἀεὶ νικητής (2)· ἐκ τούτων προῆλθεν ἴσως ἡ δόξα ὅτι οἱ Μεγαρεῖς ἦσαν φευκτέοι ὡς τραχεῖς καὶ δεινοὶ ἄνθρωποι. *Μεγαρεῖς δὲ φεῦγε πάντας, (ἔλεγον), εἰσὶ γὰρ πικροί* (3).—Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Κάσσανδρος ἐκράτει φρουρὰν ἐν Μεγάροις, ἀλλ' ἐπελθὼν Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς, ἐξέβαλε τὴν φρουρὰν καὶ ἠλευθέρωσε τὴν πόλιν (4)· ὅτε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Μέτελλος ἐπέφερον πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Ἀχαιῶν Δίαιος ἀπέστειλε στράτευμα ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ὑπὸ

(1) Σπὸν Περιηγ. Τ. 2, σ. 290 καὶ Παράρτ. Ἐπιγραφῶν 221—228.

(2) Πολυδεύκ. Ὀνομαστ. β. 4, κ. 9, τμ. 89-90 — Ἀθήν. Δειπνοσ. β. 10, σ. 15. (3) Ἀνθολογ. Ἑλλ. ἔκδοσ. Ἰακώβου Τ. 2, σ. 445.

(4) Πλουτάρχ. Β. Παράλλ. Δημητρ. κ. 9.

τὸν Ἀλκαμένην εἰς Μέγαρα, ἵνα φρουρῇ τὴν πόλιν, καὶ ἵνα κωλύσωσι τὸν Μέτελλον καὶ τοὺς Ῥωμαίους τῆς περαιτέρω προόδου, ἐὰν ἐπέλθωσιν· ὡς δὲ ἐπλησίασε τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων, δὲν ὑπέμειναν οἱ ὑπὸ τὸν Ἀλκαμένην, ἀλλ' ἔφυγον παρευθὺς παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν εἰς Κόρινθον· οἱ δὲ Μεγαρεῖς παρέδωκαν ἀμαχεὶ τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους (1)· κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κικέρωνος τὰ Μέγαρα ἦσαν ἤδη εἰς τοσοῦτον βαθμὸν καταπτώσεως, ὥστε ὁ Σουλπίκιος παραμυθούμενος τὸν Κικέρωνα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἀγαπητῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Τυλλίας, φέρει πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰ Μέγαρα καὶ ἄλλας ἐνδόξους ἄλλοτε πόλεις ἃς ὀνομάζει σκελετοὺς πόλεων, ἵνα δείξῃ τὸ φθαρτὸν καὶ πρόσκαιρον τῶν ἐπιγείων πραγμάτων (2). Ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων ἡ πόλις αὕτη φαίνεται ὅτι ἀνηγέρθη καὶ αὖθις ὡς ἀποικία (3), καὶ κατά τινα ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν εἰς Μέγαρα καὶ ἐν ᾗ ὁ Ἀδριανὸς ὀνομάζεται Ὀλυμπικὸς, Πυθικὸς, Πανελλήνιος καὶ κτίστης τῆς πόλεως (4), φαίνεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ἔπραξε πολὺ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἀνεδείχθη εὐεργέτης καὶ οἱονεὶ νέος θεμελιωτὴς τῶν Μεγάρων. — Ἐν ἔτει 494 μ. Χ. ὡς ἔκ τινος ἐπιγραφῆς δηλοῦται (5), τὰ ὀχυρώματα τῶν Μεγάρων ἀνεκαινίσθησαν ὑπὸ τοῦ κόμητος Διογένους, ἑνὸς τῶν μεγιστάνων τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, τῷ δὲ 395 τὰ Μέγαρα ἐπορθήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίκου, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ ἔσχατα λείψανα τῆς τέχνης, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων τεμαχίων ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τὴν σκληρὰν δεσποτείαν τῶν Ἐνετῶν καὶ τέλος τῶν Ὀθωμανῶν (6).

---

(1) Παυσ. Αχ. κ. 15. (2) Κικέρ. Ἐπιστ. πρὸς Φαμ. 4. 5. (3) Πλίν. β. 4, 11. (4) Ἐπιγρ. παρὰ Κλάρκ. β. 3, σ. 595. (5) Τσάνδλερ Περιηγ. κ. 43. (6) Δοδουὲλλ Κλασσ. Περιηγ. 2, 178.

* Μέγαρα. Ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος ὃ διέμεινε σῶον οὐδὲν ἕτερον ἐκ τῆς πόλεως ταύτης σώζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἰμὴ λείψανά τινα τῶν τειχῶν τῶν τριῶν φρουρίων, τῆς Καρίας, τοῦ Ἀλκάθου καὶ τῆς Νισαίας καί τινα ἴχνη τῶν μακρῶν τειχῶν, ὡς καὶ τῶν οἰκοδομῶν τῆς πόλεως· εὑρέθησαν δὲ πλῆθος ἐπιγραφῶν ὧν ἡ συλλογὴ εἶναί κατακεχωρημένη ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ Βοικίου (1)· ἐκ μιᾶς τούτων εὑρισκομένης ἤδη ἐν Ὀξφόρδῳ βλέπομεν ὅτι ἦν αὕτη κατατεθειμένη ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ· ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ πρὸς τιμὴν γυμνασιάρχου τινὸς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἦν ὡς φαίνεται, εἰς τὸ γυμνάσιον. — Ἡ ἐνεστῶσα πόλις ἢ μᾶλλον κώμη κεῖται ἐφ' ἑνὸς τῶν λόφων τῶν δύο ἀρχαίων ἀκροπόλεων τοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκτείνεται ὀλίγον καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἑτέρου· τὶς δὲ τῶν δύο ἀκροπόλεων ἦν ἡ Καρία καὶ τὶς ὁ Ἀλκάθους, καὶ ἐπὶ τίνος τῶν δύο κεῖνται τὰ νῦν Μέγαρα μένει ἀμφιβαλλόμενον, οὐδεμιᾶς ὑπαρχούσης περὶ τούτου ἐνδείξεως ὡς ἐκ μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων· ἡ μόνη δὲ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πιθανὴ καὶ ὁπωσοῦν πειστικὴ ἀπόδειξις εἶναι ἡ ἑξῆς. = Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Παυσανίου, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐπιλεγομένης Νίκης ἦν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Ἀλκάθου· τὸ ἄγαλμα τοῦτο εὑρεθὲν πρό τινος χρόνου παρὰ τοὺς πόδας μιᾶς τῶν δύο ἀκροπόλεων καὶ μετενεχθὲν εἰς Ἀθήνας, ἵσταται ἤδη ἔξωθεν τοῦ Θησείου· ὑποτιθεμένου ἄρα ὅτι ἐν διαστήματι τοσούτων αἰώνων, τὸ ἄγαλμα ἔμενεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀεί ποτε τόπου, ἄνευ οὐδεμιᾶς μετακινήσεως, ὁ λόφος ὑφ' ὃν εὑρέθη εἶναι ἀναντιῤῥήτως ὁ Ἀλκάθους· καὶ ἑπομένως ὁ ἕτερος ὅστις εἶναι ὁ δυσμικώ-

(1) Βοικ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. Τ. 1. σ. 553.

τερος καὶ ἐφ' οὗ κεῖνται κυρίως τὰ νῦν Μέγαρα εἶναι ἡ Καρία· τὰ σωζόμενα μέρη τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἐφ' ἧς κεῖται ἡ νῦν πόλις τῶν Μεγάρων εἰσὶ κατασκευῆς κυκλωπικῆς καὶ τὰ πάντα δεικνύουσιν ἀρχὴν Πελασγικήν· ἐπ τῆς κορυφῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέρους τοῦ λόφου εὗρεν ὁ Γκέλλ τεμάχια μαρμάρου ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος (1) ἐπὶ νομισμάτων εὑρεθέντων παρίσταται ἡ Δημήτηρ κρα τοῦσα εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν ἀνὰ μίαν δᾷδα (2)· κατ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἡ κολακεία ὕψωσε τὴν Σα βίναν, σύζυγον τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ, ὡ ἔκ τινος ἐπιγραφῆς φαίνεται (3). — Ἀπ' ἐναντίας τῶν ἄλ λων πόλεων τῆς Ἑλλάδος αἱ οἰκίαι τῶν Μεγάρων ἔχουσι ἀντὶ στεγῶν κεραμοσκεπῶν δώματα ὡς αἱ τῶν νήσων κατὰ τὰ πέριξ ὑπάρχει μέγα δάσος πευκῶν, καὶ ἐλαιὼ ἀξιόλογος εἰς ὃν συνίσταται ἡ κυριωτέρα πρόσοδος τῶ κατοίκων. Ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐξουσίας, καὶ ἔτι μᾶλλο ὕστερον ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς, οἱ Μεγαρεῖς ὑποκείμενοι ἅ εἰς πειρατικὰς ἐπηρείας ἃς αἱ ῥηθεῖσαι διοικήσεις δὲν ἦσα ἱκαναὶ νὰ καταστίλλωσι, πολλάκις κατέφευγον εἰς τὰ ὄρη Τὰ Μέγαρα ἔχουσι σταθμὸν ὑγειονομικόν, καὶ οἰκονομικὴ ἐφορίαν Γ'. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Γ'. τάξεως, κα τελωνειακὸν σταθμὸν Α. τάξεως, καὶ δασανομεῖον, καὶ εἰρη νοδικεῖον, καὶ δύο σχολεῖα, ἓν ἑλληνικὸν καὶ ἓν δημοτικόν.

ΠΟΛΙΧΝΗ, πόλισμα ὅπερ οὔτε ὑπό τινος ἀναφέρεται οὔτε ποῦ ἔκειτο δῆλον· γνωρίζεται δὲ μόνον ἐκ τοῦ ἔπο τούτου =

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν νέας ἔκτε Πολίχνης κτλ. (4)

---

(1) Γκέλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 16. (2) Μισνέτος 2. 321. (3) Οὐέλλ σ. 437. (4) Στράβ. β. 9. σ. 394. ἴδ, Σαλαμὶς νησ.

* Οἱ νεώτεροι θεωροῦσιν ὡς πιθανὸν ὅτι ἡ Πολίχνη ἦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἔνθα ὑπῆρξεν ἡ πόλις ἡ ὕστερον ὀνομασθεῖσα Μέγαρα· ἐπιφέρουσι δὲ τοὺς ἑξῆς λόγους πρὸς ὑποστήριξιν ταύτης τῆς γνώμης· α) οὐδεμία μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀναφέρεται πόλις πρωτεύουσα τοῦ τόπου ἐφ' οὗ ἦσαν ἤδη ᾠκοδομημέναι αἱ ἀκροπόλεις ἡ Καρία καὶ ὁ Ἀλκάθους, ἀλλ' ὑπῆρχε βεβαίως πόλις καὶ ὑπάρχουσα ἔπρεπε βεβαίως νὰ φέρῃ καὶ ὄνομα· β) ὠνομάζετο Πολίχνη, διότι ἡ ὀνομασία Μέγαρα οὔπω ἦν ἐν χρήσει· ἐτέθη δὲ αὕτη ὅτε οἱ Δωριεῖς συνῴκισαν τὴν πόλιν ταύτην (1)· γ) ὠνομάσθη Πολίχνη πρὸς διαστολὴν ἀφ' ἑνὸς τῆς κυρίως πόλεως, τῆς Σαλαμῖνος δηλαδή, τῆς τότε καθέδρας τοῦ Τελαμῶνος, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν λοιπῶν πολισμάτων τῆς Μεγαρίδος ἃ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦσαν μόνον κῶμαι καὶ χωρία· δ) ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἡ Πολίχνη κατεῖχε τὸν δεύτερον τόπον μετὰ τὴν Σαλαμῖνα καὶ προηγεῖτο τῶν λοιπῶν πολισμάτων τῆς Μεγαρίδος. — Πρὸς τούτοις ὡς πολλάκις αἱ Ἀθῆναι ὠνομάζοντο ἁπλῶς ἄστυ, ἡ Ἰθάκη πολλάκις ἁπλῶς ἡ πόλις, καὶ ἡ Ῥώμη ἁπλῶς urbs, καὶ ἐκ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν προηγουμένων ἐδηλοῦτο περὶ τίνος πόλεως ἦν ὁ λόγος, οὕτω καὶ ἡ πόλις ἡ ὕστερον ὀνομασθεῖσα Μέγαρα οὖσα μικρὰ πόλις κατὰ σύγκρισιν τῆς εἰς Σαλαμῖνα μετατεθείσης καθέδρας, ὠνομάζετο Πολίχνη, καὶ λέγοντες Πολίχνην ἐνόουν αὐτὴν μόνην καὶ οὐδεμίαν ἄλλην (2).

ΝΙΣΑΊΑ ἢ ΝΊΣΑΙΑ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων ἧς ἦν τὸ ἐπίνειον ἀπέχον αὐτῆς ὀκτὼ στάδια κατὰ τὸν Θουκυδίδην (3)· κατὰ δὲ τὸν

(1) Ἴδ. Μέγαρα πολ. (2) Κρουσ. Τ. 2. κ. 7. σ. 364, 365.
(3) Θουκυδ. β. 4. κ. 66.

Στράβωνα ἐσφαλμένως δέκα ὀκτὼ (1)· ἐκτίσθη ὑπὸ Νίσου, τοῦ τελευταίου τῶν τεσσάρων Πανδιονιδῶν, ᾧ ἔλαχεν ἡ Μεγαρὶς, ὅτε ἡ Ἀττικὴ διῃρέθη εἰς τέσσαρα (2)· ἐν Νισαίᾳ ἦν ναὸς Δήμητρος Μαλοφόρου, ἐπονομασθείσης οὕτω ὑπὸ τῶν πρώτων θρεψάντων ἐνταῦθα πρόβατα· εἶχε δὲ ἡ πόλις αὕτη καὶ ἀκρόπολιν ἐπίσης Νισαίαν καλουμένην, καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν ὁ τάφος τοῦ Λέλεγος ὃς, ὡς ἔλεγον, ἦν υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Λιβύης τῆς Ἐπάφου, καὶ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου, ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Μεγαρίδι. Πρὸ τῆς Νισαίας ἦν νῆσος μικρὰ (3) ἡ Μινώα (4), μία τῶν πέντε Μεθουρίδων ἢ Μεθουριάδων (5)· ἡ Μινώα καθίστα τὸν ἐν Νισαίᾳ λιμένα ὃς συνῆπτε διὰ μακρῶν τειχῶν μετὰ τῆς πόλεως καὶ ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὸς Μινώα (6). — Ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Μίνως ἐστράτευσε ποτὲ κατὰ τῆς Μεγαρίδος· καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις αὐτῆς εἶλεν ἐξ ἐπιδρομῆς, τὴν δὲ Νισαίαν εἰς ἣν κατέφυγεν ὁ Νῖσος ἐπολιόρκει· ἐλέγετο δὲ περὶ τοῦ Νίσου ὅτι εἶχε τρίχας πορφυρᾶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αἳ ἐὰν ἀπεκείροντο, ἦν πεπρωμένον νὰ ἀποθάνῃ, καὶ ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σκύλλα ἐρασθεῖσα τοῦ Μίνωος, ἀπέκειρε τὰς τρίχας ταύτας τοῦ πατρὸς (7), καὶ οὕτω προδοθείσης τῆς Νισαίας ὑπ' αὐτῆς, ὁ Μίνως εἷλε καὶ αὐτὴν καὶ τὰ Μέγαρα· τὴν δὲ Σκύλλαν οὐ μόνον δὲν ἔλαβε γυναῖκα, ἀλλὰ προσέταξε τοὺς Κρῆτας νὰ ἐκβάλωσιν αὐτὴν τοῦ πλοίου, καὶ ἀποθανοῦσαν ὁ κλύδων ἀπέρριψεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου τὸ ἀπ' αὐτῆς ὀναμασθὲν Σκύλλαιον· καὶ οὔτε ταφῆς ἠξιώθη, ἀλλ'

(1) Στραβ. β. 9. σ. 391. (2) Αὐτ. σ. 339 -- Παυσ. 'Αττ. κ. 39.
(3) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (4) Ἰδ. Μινωα. (5) Ἰδ. Μεθουρίδες.
(6) Στραβ. β. 9. σ. 391. (7) Παυσ. 'Αττ. κ. 19.

ὁ νεκρὸς αὐτῆς ἐγένετο παρανάλωμα τῶν πτηνῶν τῆς θαλάσσης (1). — Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐπειδὴ οἱ Μεγαρεῖς συνεμάχουν τοῖς Πελοποννησίοις, οἱ Ἀθηναῖοι εἷλον τὴν Νισαίαν (2), ἵνα προσβάλωσιν ἐκεῖθεν τὰ Μέγαρα· ἀλλ' οἱ Μεγαρεῖς βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βρασίδου καὶ τῶν Βοιωτῶν, ἐξέβαλον αὐτούς, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατηδάφισαν τὰ μακρὰ τείχη τὰ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατεχόμενα (3).

ΤΡΙΠΟΔΙΣΚΟΙ, κώμη ἐπὶ τοῦ ὄρους Γερανείας κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀργείου Κοροίβου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Βασιλεύοντος ἐν Ἄργει τοῦ Κροτώπου, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ψαμάθη ἔτεκεν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἐνομίζετο, παῖδα ὃν ἐξέθεσε, φοβουμένη τὸν πατέρα· καὶ τὸ μὲν βρέφος διέφθειραν κύνες ἐκ τῆς ποίμνης τοῦ Κροτώπου, ὁ δὲ Ἀπόλλων ἔπεμψεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀργείων τὴν Ποινήν, ἥτις ἥρπαζε τὰ τέκνα ἀπὸ τῶν μητέρων, ἕως οὗ ὁ Κόροιβος πρὸς χάριν τῶν Ἀργείων ἐφόνευσε τὴν Ποινήν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲ τότε ἀπηλλάγησαν οἱ Ἀργεῖοι, ἀλλ' ἐνέπεσε κατ' αὐτῶν νόσος λοιμώδης, ὁ Κόροιβος ἦλθεν ἑκουσίως εἰς Δελφούς, ἵνα λάβῃ τιμωρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τοῦ φόνου τῆς Ποινῆς· ἡ δὲ Πυθία δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἄργος, ἀλλ' ἐκέλευσε νὰ ἄρῃ καὶ νὰ φέρῃ τρίποδα ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἔνθα ἂν ἐκπέσῃ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὁ τρίπους, ἐκεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ νὰ οἰκήσῃ καὶ αὐτός· ἐπειδὴ δὲ ὁ τρίπους ἀπολισθήσας, ἐξέπεσε κατὰ τὸ ὄρος τὴν Γερανίαν, συνῴκισεν ἐνταῦθα ὁ Κόροιβος ταύτην τὴν κώμην καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Τριποδίσκους· ἦν δὲ καὶ ὁ τάφος τοῦ Κοροίβου ἐν τῇ ἀγορᾷ

(1) Παυσ. Κορ. κ. 34. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 69. (3) Θουκυδ. β. 4. κ. 109.—Ἰδ. Μεγαρίς.

τῶν Μεγάρων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν γεγραμμένα ἐλεγεῖα ‹
λοῦντα τὰ κατ' αὐτὸν τὸν Κόροιβον καὶ τὴν Ψαμάθην·
δὲ ὁ τάφος καὶ ἐπίθημα παριστῶν τὸν Κόροιβον φονεύο
τὴν Ποινήν· καὶ αὗται ἦσαν αἱ παλαιότεραι τῶν ἐκ μαρ
ρου εἰκόνων τῆς Ἑλλάδος (1). Ὁ Στράβων ἀποσιωπᾷ
τάφον τοῦ Κοροίβου, λέγει δὲ μόνον ὅτι οἱ Τρίποδοι οἱ ἀ
φερόμενοι ἐν τῷ ἔπει, ὃ ἀντιπαρῴδησαν οἱ Μεγαρεῖς ἐν
καταλόγῳ τοῦ Ὁμήρου =

Ἐκτ' Αἰγειρούσης, Νισαίας τε Τριπόδων τε (2)

ἦσαν ἔνθα ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἡ ἀγορὰ τῶν Μεγαρέων, καὶ ἐκ
λεῖτο ὁ τόπος Τριποδίσκιον (3). Ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τ
κώμην ταύτην Τριποδίσκον (4) ὡς καὶ Στέφανος ὁ Βυζά
τιος (5).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρε τὰ ἐρείπια τῶν Τριποδίσκων ἀπέχον
1/2 ὥραν τοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας Δερβενίου λεγομένου (
λωνείου) πρὸς τὰ Μέγαρα· καὶ μετὰ 9 λεπτὰ ἀπὸ τῆς πρ
τὰς Πηγὰς ἢ Παγὰς ὁδοῦ (6).

ΠΗΓΑΙ Ἀττικῶς (7) καὶ ΠΑΓΑΙ Δωρικῶς (8) ἦν κατὰ μ
τὸν Ἑλλάνικον τόπος τῆς Μεγαρίδος (9), κατὰ τὸν σχολι
στὴν τοῦ Θουκυδίδου (10) ἐμπορεῖον, κατὰ τὸν Στράβωνα (1
φρούριον, κατὰ τὸν Στέφανον (12) παροικία Μεγαρικὴ ‹
κουμένη καὶ ὑπὸ ξένων, κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (13) πόλ
τῶν Μεγαρέων· αἱ διάφοροι αὗται ὀνομασίαι προῆλθ

---

(1) Παυσ. Αττ. κ. 44. (2) Ἴδ. Σαλαμὶς νησ. (3) Στράβ. β. 9, σ. 3
(4) Θουκυδ. β. 4, κ. 70. (5) Στέφ. Βυζ. Τριποδίσκος. (6) Γκ
Ὀδοιπορ. Ἑλλ. κ. 4, σ. 6. (7) Θουκυδ. β. 1. κ. 107. (8) Στράβ. β.
σ. 334. 380 — Παυσ Ἀττ. κ. 44 — Πλίν. β. 4, κ. 7. (9) Ἑλλάνικ.
τὸ 4 βιβ. τῆς Ἀτθίδος του παρὰ τῷ Ἱπποκρ. Πηγαί. (10) Σχολ. Θουκ
β. 1, κ. 103. (11) Στράβ. β. 8, σ. 380. (12) Στέφ. Βυζ. Πηγαί.
(13) Παυσ. Ἀττ. κ. 44.

ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς κατὰ καιροὺς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἀξίας ἢ ἐκτάσεως τοῦ τόπου, ὥστε φαίνεται βέβαιον ὅτι αἱ Πηγαὶ ἐκ τόπου ἀσήμου οἷος ἦν ἐπὶ τοῦ Ἑλλανίκου, ἐμεγαλύνθη βαθμηδὸν καὶ ἐμορφώθη πόλις ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων, ὥστε ἐπὶ Κομμόδου εἶχε καὶ ἴδιον νόμισμα (1)· ἔκειτο πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τοῦ πρὸς τὸ βορ-ανατολικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ὀλμειῶν (2), καὶ ἀπεῖχε τοῦ λιμένος τῶν Μεγάρων Νισαίας 120 στάδια ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν (3) βορδυτικῶς· κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Νισαίας εἰς Πηγάς, ὀλίγον ἔξω τῆς λεωφόρου, ἦν βράχος ἔχων ὅλος βέλη ἐμπεπηγμένα· ἦν δὲ οὗτος ὁ βράχος ἐκεῖνος καθ' οὗ ἐτόξευον ποτὲ οἱ Πέρσαι ἐν καιρῷ νυκτός. Αἱ Πηγαὶ ἀπεῖχον ὀλίγον τῶν κατὰ τὸ βορ-ανατολικὸν Αἰγοσθένων, καὶ ἔκειντο, ὡς καὶ ἐκείνη ἡ πόλις, κατὰ τὸ ὁμοροῦν τῇ Βοιωτίᾳ ὀρεινὸν μέρος τῆς Μεγαρίδος (4)· διὸ καὶ πρὶν ἔτι τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀφ' οὗ ἐβοήθησαν τοὺς ὑπὸ τῶν Φωκέων πολεμουμένους Δωριεῖς, ἀποχωροῦντες ὀπίσω, δὲν ἐδύναντο νὰ διέλθωσι διὰ τῆς Γερανείας, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Πηγάς (5)· αἱ Πηγαὶ εἶχον λιμένα ὃς ἦν, φαίνεται, εὐρύχωρος, διότι ὁ Περικλῆς ὁρμηθεὶς ἐξ αὐτοῦ μεθ' ἑκατὸν τριήρεων, περιέπλευσε τὴν Πελοπόννησον (6)· ὁ λιμὴν οὗτος ἦν πολλοῦ λόγου ἄξιος διὰ τὰς θαλασσίους ἐκστρατείας, διότι οἱ στόλοι ἐδύναντο ἐκεῖθεν νὰ διατρέχωσι τὸ δυτικὸν καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Πελοποννήσου (7), χωρὶς νὰ περιπλέωσι τὰ

(1) Μοννετ. β. 2, σ. 335, 336· ΠΑΓΕΩΝ. (2) Στράβ. β. 8, σ. 380. (3) Στράβ. β. 8, σ. 384. (4) Παυσ. Αττ. κ. 44. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 107. (6) Πλούταρχ. εἰς βίον Περικλ. (7) Θουκυδ. β. 1. κ. 11.

κινδυνώδη ἀκρωτήρια, Ταίναρον καὶ Μαλέαν· ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον αὐτὸν συνήθως κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (1)· καὶ κατὰ τοὺς κατ' ἤπειρον πολέμους ὁ τόπος ἦν ἐπίσης περισπούδαςος, διότι ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὸ βόρειον τῆς Ἑλλάδος. — Ἐν ταῖς Πηγαῖς ἄξιον θέας ἦν ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀρτέμιδος Σωτείρας τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ὡς καὶ τὸ τῶν Μεγάρων· καὶ ἡρῶον δὲ Αἰγιαλέως τοῦ Ἀδράστου τὸν Αἰγιαλέα τοῦτον, ὅτε οἱ Ἀργεῖοι ἐστράτευσαν τὸ δεύτερον κατὰ Θηβῶν ἀποθανόντα κατὰ τὴν πρώτην παρὰ Γλισάντα μάχην οἱ συγγενεῖς κομίσαντες ἔθαψαν εἰς Πηγὰς καὶ τὸ ἡρῶον αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ἀπ' αὐτοῦ Αἰγιάλειον (2).

* Κατὰ τὸν Γκὲλλ (3) καὶ τὸν Πόππον (4) ἡ θέσις τῶν Πηγῶν εἶναι ἡ τοῦ νῦν Ψάτου.

ΑἸΓΌΣΘΕΝΑ ἢ ΑἸΓΊΣΘΕΝΑ, πόλις ὀρεινὴ, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Μεγαρίδος καὶ τῆς Βοιωτίας πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τῶν Πηγῶν· ἔκειτο, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ λιμένος Κρεύσιδος πρὸς τὴν Θίσβην (5), καὶ ἦν ἀναπαυτήριον τῶν διὰ τοῦ δυσβάτου Κιθαιρῶνος διερχομένων στρατευμάτων (6). — Ἐν Αἰγοσθένοις ἦν ναὸς Μελάμποδος τοῦ Ἀμυθάονος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος μικροῦ ἀναστήματος γεγλυμμένος ἐπὶ κίονος· ἔθυον δὲ τῷ Μελάμποδι καὶ ἦγον ἑορτὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος· δὲν ἔλεγον δὲ νὰ ἐμαντεύετο αὐτὸς οὔτε δι' ὀνειράτων οὔτε ἄλλως πως (7).

---

(1) Θουκυδ. β. 1. κ. 103, 107, 114, 115 — β. 4, κ. 21.
(2) Παυσ. 'Αττ. κ. 44. (3) Γκὲλλ 'Οδολογ. 'Ελλ. σ. 7.
(4) Ποππ. Προλεγομ. εἰς Θουκυδ. Τ. 1. ἴδ. Κρουσ. 'Ελλ. Τ. 2. κ. σ. 400. (5) Ξενοφ. 'Ελλ. β. 5. κ. 4. 17. (6) Αὐτ. β. 6. κ. 4. 2
(7) Παυσ. 'Αττ. κ. 44.

* Τὰ ἐρείπια τῶν Αἰγοσθένων κεῖνται παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Βασιλείου ἐπὶ λόφου, μετὰ μίαν ὥραν ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ λεγομένου τοῦ Ἁγ. Βασιλείου· πλησίον τῶν ἐρειπίων πρὸς ἄρκτον ῥέει ῥύαξ ἄφθονος ποιῶν καταῤῥάκτας καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος (1)· κατὰ δὲ τὸν Λήκιον τὰ Αἰγόσθενα ἐπέκειντο εἰς τὸν λιμένα τὸν καλούμενον τανῦν Γερμανὸν, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀντιγράφει ὁλόκληρον ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τόπου καὶ διαλαμβάνουσαν ψήφισμα δι' οὗ ὁ δῆμος τῶν Αἰγοσθενιτῶν παρέχει δικαιώματα προξενίας καὶ ἄλλα Μεγαρεῖ τινι Ἀπολλοδώρῳ (2).

ΙΣΟΣ, πόλις παρὰ τὸν Κιθαιρῶνα ἀπῳκισθεῖσα ἐκ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ἴσου· ἐπὶ Στράβωνος οὐκέτι ὑφίστατο (3).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ὁ Ἴσος ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κώμης Βίλιας.

ἘΡΈΝΕΙΑ, κώμη κατὰ τὰ ὀρεινὰ μέρη· Αὐτονόη ἡ Κάδμου περίλυπος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἀκταίωνος καὶ διὰ τὰς συμφορὰς παντὸς τοῦ πατρώου αὐτῆς οἴκου, μετῴκησεν ἐκ Θηβῶν καὶ ἀπέθανεν ἐνταῦθα καὶ ἦν ὁ τάφος αὐτῆς ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐπὶ Παυσανίου (4).

* Ὁ Λήκιος εἰκάζει ὅτι τὰ Κούντουρα κεῖνται σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐρενείας (5).

ΑἸΓΕΙΡΟΥ͂ΣΑ, ἡ κατὰ τὸν Θεόπομπον ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ΑἼΓΕΙΡΟΣ (6), πόλις ἧς ἡ θέσις ἀμφιβάλλεται· ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ἀποικίαν τινὰ Αἰολικὴν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, καλουμένην Αἰγειρόεσσαν (7) ἥ, ὡς πᾶσαι αἱ

(1) Οὔϊλερ Περιηγ. 6. 473—Κρουσ. Μεγαρ. κ. 7. σ. 395. (2) Ληκ. Τ. 2. κ. 17. σ. 405. (3) Στράβ. β. 9. σ. 405. (4) Παυσ. 'Αττ. κ. 44. (5) Ληκ. Τ. 2. κ. 17. σ. 408. (6) Στεφ. Βυζ. Αἰγειροῦσα. (7) Αὐτ. καὶ 'Ηροδοτ. β. 1. κ. 149.

Αἰολικαὶ ἀποικίαι, συνῳκίσθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας ἔνθα ἦ ὡσαύτως πόλις Αἴγειρα μετέβη εἰς Μεγαρίδα καὶ μετὰ χρόνου παρέλευσιν προέβη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· φαίνεται ἄρα ὅτι ἡ Αἰγειροῦσα ὑπῆρξε κυρίως κατὰ τὴν περίοδο καθ' ἣν ὁ Πελοπίδης Ἀλκάθους μικρὸν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἦλθεν ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἔλαβε τὴν ἡγεμονία τῆς μικρᾶς χώρας τῆς Μεγαρίδος, καὶ ὅτι ἐσβέσθη τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ἅμα συνέβη ἡ πτῶσις τοῦ οἴκου τῶν Πελοπιδῶν καὶ ἡ εἰσβολὴ τῶν Δωριέων. — Ὁ Πλούταρχος τίθησι τὴν πόλιν ταύτη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Πελοποννήσου εἰς Δελφοὺς παρὰ τὴν λίμνην (1), ἐννοῶν, ὡς φαίνεται, τὴν κατὰ τὸν βορ-ἀνατολικώτατον μυχὸν τοῦ Ἀλκυωνίου κόλπου Γοργῶπιν λίμνην.— Ἐν τῷ περίπλῳ τοῦ Σκύλακος εὑρίσκεται Ἄρις ὡς τελευταία πόλις τῆς Μεγαρίδος· ἀλλὰ κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Γρονοβίου φαίνεται ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη καὶ μετεποιήθη ἀντὶ τοῦ Αἴγειρος (2)· καὶ τούτου δοθέντος, ἡ Αἰγειροῦσα ἔκειτο πιθανῶς κατὰ τὴν κατωφέρειαν τοῦ ὄρους Γερανείας πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· ἡ δὲ χώρα αὐτῆς ἦν ὅμορος τῇ Κορινθιακῇ Οἰνόῃ, ἣ κατὰ τὸν Στράβωνα φαίνεται ὅτι ἔκειτο παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῶν Ὀλμειῶν πρὸς ἀνατολάς.

ΝΗΣΟΙ.

ΜΙΝΏΑ ἢ ΜΙΝΩΑ, νησὶς κειμένη ἐγγύτατα τῆς στερεᾶς κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῆς Νισαίας, τοῦ ἐπινείου τῶν

(1) Πλουταρχ. Ζητ. Ἑλλ. Τ. 6. σ. 214. (2) Σκυλ. Περιπλ. Μεγαρεῖς Σχολ.

Μεγάρων· ἡ νησὶς αὕτη ἔκειτο τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς ἠπείρου, ὥστε ὁ Στράβων λέγει αὐτὴν ἀκρωτήριον μετὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, καὶ προσεπιφέρει ὅτι καὶ ἡ Νισαία αὐτὴ ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Μινώα (1). Ὁ Μίνως ἐν τῷ πρὸς Νῖσον πολέμῳ, παρὰ τὴν νῆσον ταύτην εἶχεν ἐλλιμενισμένον τὸ ναυτικὸν τῶν Κρητῶν (2), ἐξ οὗ βεβαίως καὶ ἡ ὀνομασία Μινώα.— Κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ὑποτάξαντες τὴν Λέσβον, ςρατηγοῦντος Νικίου τοῦ Νικηράτου, ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Μινώας ἣν οἱ Μεγαρεῖς μετεχειρίζοντο ὡς φρούριον, οἰκοδομήσαντες ἐν αὐτῇ πύργον· ὁ Νικίας ἤθελε νὰ καταστήσῃ φυλακὴν Ἀθηναίων ἐν Μινώᾳ, ὥστε οὐχὶ πλέον ἀπὸ Βουδόρου καὶ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς ὡς ἀπὸ ἐγγυτέρου μέρους νὰ ἐπιτηρῶσι τοὺς Πελοποννησίους, ὥστε οὔτε νὰ ἐκπλέωσιν ἐκεῖθεν λανθάνοντες καὶ νὰ ἐκπέμπωσι τριήρεις καὶ λῃστὰς ὡς πρότερον, οὔτε οὐδὲν νὰ εἰσκομίζωσιν εἰς τοὺς Μεγαρεῖς· διὸ ἑλὼν πρῶτον ἐκ τῆς θαλάσσης διὰ μηχανῶν δύο πύργους τῆς Νισαίας προέχοντας, καὶ ἐλευθερώσας τὸν εἴσπλουν τὸν διὰ τῆς νήσου, ἐτείχισεν εἶτα καὶ τὸ κατὰ τὴν ξηρὰν μέρος ἀφ' οὗ διὰ γεφύρας ἐπὶ ἕλους ἐδύνατο νὰ βοηθῇ τὴν νῆσον· ἀποπερατωθέντων δὲ τούτων ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἔκτισε καὶ ἐπὶ τῆς νήσου τεῖχος, καὶ ἐγκαταλιπὼν φρουράν, ἀνεχώρησε (3)· κατὰ δὲ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ αὐτοῦ πολέμου, ἐχόντων τὴν Νισαίαν τῶν Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν διὰ νυκτὸς εἰς Μινώαν μετὰ ἑξακοσίων ὁπλιτῶν ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἱπποκράτην, καὶ καθήσαντες εἰς τάφρον πλησίον τῶν τειχῶν, ἔκτιζον αὐτὸ διὰ πλίνθων· καὶ τότε ἐκ προδοσίας τινῶν Μεγαρέων καὶ

(1) Στράβ. β. 9, σ. 391. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 51.

ἐκ στρατηγήματος ἠνεῴχθησαν αἱ πύλαι καὶ εἰσέδραμ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν Πλαταιῆς εἰς τὰ μακ τείχη (1). — Ἡ Μινώα ἦν μία τῶν πέντε Μεθουρίδων (ἢ Μεθουριάδων νήσων (3).

ΜΕΘΟΥΡΙΔΕΣ (4) ἢ ΜΕΘΟΥΡΙΑΔΕΣ (5) πέντε νησί κείμεναι πρὸ τοῦ μεταξὺ Νισαίας καὶ Ἀττικῆς διαστήμ τος (6)· ἐκ τῶν νησίδων τούτων ἡ Μινώα ἦν τὸ πλησιέσ τον τῇ Νισαίᾳ.

---

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 67. (2) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 12. (3) μων. Ἐπιγρ. εἰς Ἀνθολογ. Ἑλλ. ἐκδ. Ἰακωβ. 1, σ. 76. (4) Πλιν. Φυσ. β. 4, κ. 12. (5) Σιμων. Ἐπιγρ. εἰς Ἀνθολογ. Ἑλλ. ἐκδ. Ἰακώβ. σ. 76
(6) Στράβ. β. 9, σ. 393.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ.

Περιέχει τέσσαρας Δήμους, Μεγάρων, Σαλαμῖνος, Ἐλευσῖνος καὶ Εἰδυλλίας, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 10,705.

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΩΝ.		3070
7		Δ.	Μέγαρα κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, ῥητίνη καὶ ἔλαιον, 4 χείμαῤῥοι, 1 λιμὴν καὶ 4 δάση.	670	3945
4	30	Β. Δ.	Μάζι, πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποταμὸς, 4 δάση.	12	51
		Ν. Δ.	Κινέτα θέσις ἀκατοίκητος.		
			ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ.		2529
3		Ν. Α.	Σαλαμὶς κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. σῖτος, κριθὴ, οἶνος, ἔλαιον καὶ ὀλίγη ῥητίνη, χείμαῤῥοι τινὲς ἄχρηστοι, 3 Ἐκκλησίαι, 1 μοναστήριον.	491	2011
	15	Ν. Α.	Ἀμπελάκια, πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ἐκκλησία.	128	522
	15	Δ. Ν.	Μούλκιον, πρ. τ' ἀνωτέρω, 1 δάσος μικρόν.	17	76
		Β. Δ.	Μονὴ Φανερωμένη παρὰ τὴν θάλασσαν.		16
			ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ.		2778
4		Β. Α.	Μάνδρα ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. σῖτος, κριθὴ, ἔλαιον, οἶνος, ῥητίνη, πισσάσφαλτος καὶ τυ		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κάτ
			ρίον· πολλὰ δάση μεγάλα καὶ μικρά.	303	1
1		Ν. Α.	Ἐλευσὶς, πρ. τ' ἀνωτέρω, 1 μικρὸν ἕλος, 2 μικροὶ λιμένες.	137	
	15	Β. Α.	Μαγοῦλα, πρ. τ' ἀνωτέρω.	72	
			Μονὴ Ὁσίου Μελετίου.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ.		2
7		Β.	Βίλλια, κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, ῥητίνη καὶ ἐλαῖαι· 3 ῥεύματα, 1 μικρὰ λίμνη, 1 μικρὸν ἕλος, δάση τινὰ μικρὰ, σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως, καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.	434	2

ΒΟΙΩΤΙΑ.

ΒΟΙΩΤΙΑ, ἐπαρχία ὁριζομένη κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Φωκίδος, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης καὶ τῆς Ὀπουντίας Λοκρίδος, καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου· ἡ ἔκτασις αὐτῆς κατὰ μὲν μῆκος μετρώμενον διὰ λοξῆς γραμμῆς ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμὰς πέρατος τῆς χώρας Λεβαδίας μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀσωποῦ εἶναι 500 σταδίων, κατὰ δὲ πλάτος 270 (1)· τὸ δὲ ἀληθὲς ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι ὅσον 45 γεωγραφικῶν τετραγωνικῶν μιλίων· κεῖται δὲ ὡς κοιλὰς μεταξὺ ὀρέων ἃ περικυκλοῦσιν αὐτὴν σχεδὸν πανταχόθεν, ὡς, πρὸς μὲν τὸ νότιον ἡ κατὰ τὰ ὅρια τῆς Ἀττικῆς Πάρνης καὶ ὁ Κιθαιρὼν, πρὸς δὲ τὸ νοτ-δυτικὸν ὁ Ἑλικὼν, πρὸς δὲ τὸ δυτικὸν οἱ κλάδοι τοῦ Παρνασσοῦ, πρὸς δὲ τὸ βόρειον τὸ Πτῶον καὶ πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ἡ Κνημὶς, ἐκτὸς ἄλλων ἐλασσόνων· ἡ κοιλὰς ἡ καθιστῶσα τὴν Βοιωτίαν περικλείεται ὁλοκλήρως ὑπὸ τῶν εἰρημένων ὀρέων, ἐξαιρουμένων τινῶν μικρῶν πεδιάδων αἳ διακόπτουσι τὸν κύκλον, ἐκτεινόμεναι ἡ μὲν πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν μεταξὺ Ἑλικῶνος καὶ Κιθαιρῶνος, ἡ δὲ πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν μεταξὺ τῶν παρακτίων ὀρέων καὶ τῆς

(1) Δικαιαρχ. ς. 103.

Εὐβοϊκῆς θαλάσσης, καὶ ἐκεῖθεν εὐρυνομένη προχωρεῖ πρὸς τὸ βόρειον κατὰ τὰς Λοκρικὰς παραλίας μέχρι τῆς Κνημίδος. — Δύο ποταμοὶ, ὁ Κηφισσὸς καὶ ὁ Ἀσωπὸς ῥέουσι διὰ μέσου τῆς Βοιωτίας, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ποταμίσκοι, ῥύακες καὶ χείμαῤῥοι καταρδεύουσιν αὐτὴν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν· εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῇ καὶ δύω λίμναι, ἡ Κωπαῒς καὶ ἡ Ὑλική, καὶ ἑτέρα μικρὰ καλουμένη κατά τινας Ἅρμα. — Δέκα εἰσὶ τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκτεταμένα πεδία τῆς Βοιωτίας· ά) τὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ, τὸ μέγιστον πάντων· β) τὸ τῆς Λεβαδίας· γ) τὸ τῆς Ἁλιάρτου· δ) τὸ Ἀθαμάντιον πρὸς τὸ βόρειον τῆς Κωπαΐδος· έ) τὸ Τηνερικὸν μεταξὺ Θηβῶν καὶ Ὀγχηστοῦ· ς) τὸ Θηβαϊκὸν, οὗ μέρος εἶναι τὸ Ἀόνιον ἢ κατὰ τὸν Στράβωνα (1) Ἰόνιον πεδίον· ζ) τὸ τῶν Πλαταιῶν κατὰ νότον τοῦ Θηβαϊκοῦ· ή) τὸ Ταναγρικόν· θ) τὸ Παρασώπιον· ί) τὸ τῆς Χαιρωνείας. — Ὅσον τὸ κλίμα τῆς γειτνιαζούσης Ἀττικῆς εἶναι τερπνὸν καὶ ὑγιεινὸν, τοσοῦτον τὸ τῆς Βοιωτίας ἐκ τῶν λιμνῶν καὶ τῶν πολυαρίθμων ἑλῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν περικυκλούντων ὀρέων ἐφ᾽ ὧν συναθροίζονται τὰ νέφη καὶ αἱ νοτεραὶ ὁμίχλαι, καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων ἡ χιὼν, καθίσταται ἀτερπὲς, βαρὺ, ὑγρὸν, κατάψυχρον κατὰ τὸν χειμῶνα, εἰς ἄκρον θερμὸν κατὰ τὸ θέρος, καὶ ἐκ τῶν ἀποφερομένων μιασμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον νοσῶδες, πλὴν τινῶν τόπων, ὡς τοῦ τῶν Θηβῶν, ἑνὸς τῶν ὑγιεινοτέρων, ἔτι δὲ τοῦ τῆς Ἀσπληδόνος (2) καὶ τοῦ τῆς Αὐλίδος (3) θεωρουμένων ὡς τῶν εὐχειμεροτέρων τῆς Βοιωτίας. Ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἐν τοῖς ὑπογείοις σπλάγχνοις τῆς χώρας ταύτης ὑποκρύπτονται ἄντρα πολλὰ καὶ

(1) Στράβ. β. 9. σ. 412. (2) Στράβ. β. 9. σ. 414. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.

οιλότητες ἔνθα καταβροχθίζονται πολλὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας λιμναζόντων ἢ ποταμίων ἢ λιμναίων ὑδάτων, σεισμοὶ φοβεροὶ συμβάντες πολλάκις τοὺς μὲν τῶν πόρων ἔφραξαν τοὺς δὲ ἠνέωξαν, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐμφράξεως συνθλιβέντα ὕδατα πλημμυρήσαντα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀπετέλεσαν λίμνας μέχρι τῶν οἰκουμένων τόπων, καὶ κατεπόντισαν πόλεις καὶ χώρας (1) καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς Βοιωτίας· τὸ δὲ μέγα αὐτῆς προτέρημα καθ' ὃ ὑπερτερεῖ οὐ μόνον τὴν Ἀττικὴν, ἀλλὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῆς Θεσσαλίας ἧς μόνης δευτερεύει, εἶναι ἡ μεγάλη αὐτῆς εὐφορία· ἡ γῆ εἶναι φύσει τιτανώδης· καταρδευομένη δὲ ἀφθόνως, καθίσταται πλουσία καὶ γονιμωτάτη· προάγει σῖτον κάλλιστον καὶ πάντα τὰ δημητριακὰ, καὶ ἡ ἄμπελος καὶ πάντα τὰ ὄσπρια καὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν καρπῶν εὐδοκιμοῦσιν ἄριστα· ἔχει πρὸς τούτοις ἡ χώρα ἀλοπήγια παρὰ τὸν Σαλγανέα (2) καὶ παρὰ τὰς Ἀλὰς (3), καὶ λατομεῖα λίθου μέλανος καὶ λευκοφαίου ἐξ οὗ ἔκτιζον τοὺς ναοὺς, καὶ μεταλλεῖα σιδήρου καλλίστου ὃς καὶ Ἀόνιος σίδηρος ἐλέγετο (4), διότι καὶ ἡ Βοιωτία ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο Ἀονία ὡς οἰκηθεῖσα ὑπὸ Ἀόνων (5)· καὶ μαγνῆτις προσέτι εὑρίσκετο πλησίον τῆς Ὑρίας (6)· ὁ Ἔφορος ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λέγει ἐπαινῶν τὴν Βοιωτίαν, ὅτι κατὰ τοῦτο ὑπερέχει τῶν ὁμόρων ἐθνῶν ὅτι αὐτὴ μόνη κεῖται ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν καὶ ἔχει πολλοὺς λιμένας, δεχομένη ἐπὶ μὲν τοῦ Κρισσαίου κόλπου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ τὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ Λιβύας, ἐπὶ δὲ τῶν πρὸς τὴν

(1) Στράβ. β. 9. σ. 406. (2) Δικαιαρχ. σ· 19. 20. (3) Γκὶλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 229. (4) Εὐσταθ. παρὰ Διονυσ. Περιηγ. β. 3. «Κάλλιστος ἐστὶν ὁ Ἀόνιος σίδος». (5) Διονυσ. Περιηγ. ς. 476. σχολ. (6) Πλιν. β. 3.

Εὔβοιαν μερῶν, τῆς παραλίας σχιζομένης ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Εὐρίπου, ἀφ' ἑνὸς δηλαδὴ ἐπὶ τὴν Αὐλίδα καὶ τὴν Τανα-γρικὴν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τὸν Σαλγανέα καὶ τὴν Ἀνθη-δόνα, συνέχεται ἡ Βοιωτία κατὰ μὲν τὸ ἓν μέρος μετὰ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον καὶ τὰς νήσους θαλάσσης, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον μετὰ τῆς κατὰ τὴν Μακε-δονίαν καὶ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον (1)· καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Ἐφόρου. Ἀλλ' ὁ ἔπαινος εἶναι ὑπερβολι-κὸς καὶ τὰ πολλὰ δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰ πράγματα· κατὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν ἦσαν δύο μέτριοι λιμένες, ἀλλὰ τὰ μέχρι τῶν ἀκτῶν κατερχόμενα ὄρη ἐσμίκρυνον τὴν ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν ὠφέλειαν· ὁ ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰς τὴν πρώτην πλησιόχωρον πορευόμενος πόλιν ἠναγκά-ζετο νὰ ὑπερβῇ πρῶτον ἀνάντη καὶ δύσβατα ὄρη· ὁ ἀνα-τολικὸς αἰγιαλὸς εἶχε καὶ αὐτὸς ὡσαύτως μικρούς τινας λιμένας· ἀλλ' ἡ προκειμένη νῆσος Εὔβοια, ἡ παραλλαγὴ τῆς παλιῤῥοίας, καὶ ἡ ὁρμὴ τῶν ἀνέμων καθίστων δυσχερῆ τὴν πρόσβασιν· πᾶν δὲ τὸ ἐκ τῶν δύο κόλπων προερχόμενον ὄφε-λος συνεκεντροῦτο ἐν τῇ πόλει τῆς Εὐβοίας Χαλκίδι ἥτις εἶχε λιμένα καλὸν καὶ ἔκειτο καθ' ὃ συνηνοῦντο οἱ κόλποι ἀμφότεροι· ἄλλως τε οἱ Βοιωτοὶ οὐδέποτε διεκρίθησαν δι' ἐμπορικῶν ἐπιχειρημάτων. — Ἡ Βοιωτία ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Βοιωτοῦ τοῦ Ἰτώνου καὶ τῆς νύμφης Μελανίππης καὶ ἐγγόνου πατρόθεν τοῦ Ἀμφικτύονος (2)· κατῳκήθη δὲ ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν· καὶ πρῶτον μὲν, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὑπὸ βαρβάρων Ἀόνων καὶ Τεμμίκων ἐκ τοῦ Σουνίου πεπλανη-μένων καὶ Λελέγων καὶ Ὑάντων (3)· ἐπέδραμον δὲ ὕστε-

(1) Στράβ. β. 9. σ. 400. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 1. (3) Στράβ. β. 9. σ. 401.

ν καὶ Θρᾶκες καὶ Πελασγοί· ἀλλ' οἱ Βοιωτοὶ μετὰ τῶν ιτε κατὰ πρῶτον προστεθέντων τῇ Βοιωτίᾳ Ὀρχομενίων ἔβαλον μετά τινα χρόνον τοὺς μὲν Πελασγοὺς εἰς Ἀθή-ς ἔνθα ᾤκησαν ὑπὸ τὸν Ὑμηττὸν, καὶ ἀπ' ἐκείνων μέρος τῆς πόλεως ὠνομάσθη Πελασγικὸν, τοὺς δὲ Θρᾴκας εἰς ὸν Παρνασσόν (1). — Οἱ Βοιωτοὶ εἶχον κοινὸν Ἀμφικτυο-κὸν Βοιωτικὸν συνέδριον διαμένον ἐν Ὀγχηστῷ τῆς Ἁλιαρ-ας (2), καὶ συγκείμενον ἐκ Βοιωταρχῶν ὧν ὁ ἀριθμὸς ιτεβάλλετο κατὰ τὰς πόλεις ἐξ ὧν ἐπέμποντο. Οἱ Βοιω-άρχαι οὗτοι ἦσαν ἐνταυτῷ καὶ στρατηγοὶ ἐνιαύσιοι ἐκλεγό-ενοι ἐτησίως ἀπὸ ἑνὸς χειμερινοῦ ἡλιοστασίου εἰς ἄλλο (3), ὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπερβῶσι τὸν ὡρισμένον χρόνον ἐπὶ οινῇ θανάτου (4)· κατὰ τὴν παρὰ τὸ Δήλιον μάχην ἦσαν 2 Βοιωτάρχαι ὧν 2 ἐκ Θηβῶν (5), ἐπὶ δὲ τῆς μάχης τῶν εύκτρων οἱ Βοιωτάρχαι ἦσαν 7 ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐπαμινών-ας (6)· εἷς τῶν Βοιωταρχῶν εἶχε τὴν ἡγεμονίαν, ἢ προε-ρίαν καὶ ἐλέγετο ἄρχων ἐν κοινῷ Βοιωτῶν. — Ἦγον δὲ αὶ ἐν Κορωνείᾳ τὰ λεγόμενα Παμβοιώτια ἔνθα συνήρχοντο ανταχόθεν οἱ Βοιωτοὶ πρὸς διευθέτησιν τῶν κοινῶν ὑπο-έσεων (7).

Ἡ Βοιωτία ἦν διῃρημένη εἰς διάφορα τμήματα· ἦσαν ὲ τὰ ἑξῆς. = Θηβαῒς, Ὀρχομενία, Πλαταιῒς, Θεσπικὴ, Γαναγραία ἢ Ποιμανδρία, ἡ χώρα τῆς Ἀνθηδόνος, ἡ χώρα τῆς Λαρύμνης, ἡ χώρα τῶν Κωπῶν, ἡ Ἁλιαρτία, ἡ χώρα τῆς Κορωνείας, ἡ χώρα τῆς Λεβαδείας, ἡ χώρα τῆς Χαι-ρωνείας, ἡ χώρα τῆς Χαλίας.

* Βοιωτία.

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 401. (2) Στράβ. β. 9. σ. 410, 412. (3) Πλου-ταρχ. εἰς Πελοπιδ. κ. 24. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 14. (5) Θουκυδ. β. 4. κ. 91. (6) Διοδ. Σικ. β. 15, κ. 52. (7) Ἰδ. Κορώνεια.

ΟΡΗ.

ΚΙΘΑΙΡΩΝ, ὄρος ὃ μετὰ τῆς Πάρνηθος καθίστα τὸ ὅριον τῆς Βοιωτίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος ἀφ' ἑτέρου· συνδέεται δὲ πρὸς δυσμὰς μετὰ τοῦ Ἑλικῶνος διὰ μικρῶν ὀρέων μεσολαβούντων καὶ καθηκόντων μέχρι τῆς θαλάσσης· τὸ ὄρος τοῦτο ἦν ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ ἐπιλεγομένου Κιθαιρωνίου (1)· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Κιθαιρῶνος, πρώτου βασιλέως τῶν Πλαταιέων (2), ἢ κατὰ τὸν Πλούταρχον καλούμενον πρότερον Ἀστέριον, μετεκλήθη ὕστερον Κιθαιρών· καὶ Ἀστέριον μὲν ἐκλήθη ἐκ τῆς ἑξῆς περιστάσεως. Βοιωτὸς ὁ Ποσειδῶνος ἐκ δύο γυναικῶν ἐπισήμων θέλων νὰ νυμφευθῇ τὴν ὠφελιμωτέραν, περιέμενε διὰ νυκτὸς ἀμφοτέρας ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου τινὸς ἀνωνύμου· ἅμα δὲ ἦλθον, ἀστὴρ κατενεχθεὶς αἰφνιδίως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Εὐρυθεμίστης καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐγένετο ἀφανής· νοήσας δὲ ὁ Βοιωτὸς τὸ σημαινόμενον, τὴν μὲν κόρην ἐνυμφεύθη, τὸ δὲ ὄρος ὠνόμασεν Ἀστέριον ἀπὸ τῆς συμβάσης περιστάσεως (3)· μετωνομάσθη δὲ ὕστερον Κιθαιρὼν δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἡ Τισιφόνη μία τῶν Ἐριννύων ἐρασθεῖσα ὡραίου τινὸς παιδὸς καλουμένου Κιθαιρῶνος, καὶ μὴ φέρουσα τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πάθους, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν, προσκαλοῦσα εἰς σύμμιξιν, ἀλλ' ὁ παῖς φοβηθεὶς τὸ τρομερὸν τῆς Ἐριννύος, οὐδὲ ἀποκρίσεως ἠξίωσεν αὐτήν· ὅθεν ἀποτυχοῦσα ἐκείνη τῆς ἐπιθυμίας, ἀπέσπασεν ἐκ τῶν πλοκάμων ἕνα τῶν δρακόντων καὶ ἠκόντισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ ὑπερηφάνου ὃς καὶ ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ· κατὰ πρόνοιαν δὲ τῶν θεῶν τὸ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 2. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 1. (3) Πλούταρχ. περὶ ποταμῶν.

ς ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη Κιθαιρὼν, ὡς ἱστορεῖ Λέων
υζάντιος· ὁ δὲ Ἑρμησιάναξ ὁ Κύπριος διηγεῖται περὶ
ὄρους τούτου τὰ ἑξῆς: == Ὁ Ἑλικὼν καὶ ὁ Κιθαιρὼν
τοι ἀδελφοὶ, διέφερον τὴν διάθεσιν· καὶ ὁ μὲν Ἑλικὼν
πρᾶος καὶ προσηνὴς, ἐγηροκόμει συμπαθῶς τοὺς γονεῖς·
δὲ Κιθαιρὼν ἐκ τοὐναντίου ὢν πλεονέκτης καὶ θέλων νὰ
ηρονομήσῃ τὴν πατρικὴν περιουσίαν, πρῶτον ἐφόνευσε
πατέρα, εἶτα κατακρημνίζων τὸν ἀδελφὸν ἐξ ἐνέδρας,
γκατεκρημνίσθη καὶ αὐτός· κατὰ πρόνοιαν δὲ τῶν θεῶν
ταμορφωθέντες ἀμφότεροι εἰς ὁμώνυμα ὄρη, ὁ μὲν Κιθαι-
ν διὰ τὴν ἀσέβειαν ἐγένετο μῦθος τῶν Ἐριννύων, ὁ δὲ
ικὼν διὰ τὴν φιλοστοργίαν ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν (1).
-Ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος πηγάζει ὁ ποταμὸς Ἀσωπὸς καὶ ῥέει
ρὰ τὰς πρὸς ἄρκτον ὑπωρείας αὐτοῦ. — Μυθεύεται ὅτι ἡ
ρα ὀργισθεῖσα ποτὲ κατὰ τοῦ Διὸς, ἀνεχώρησεν εἰς Εὔβοιαν,
δὲ Ζεὺς, ἐπειδὴ δὲν ἔπειθεν αὐτὴν, ἦλθε παρὰ τὸν τότε
σιλέα τῶν Πλαταιῶν Κιθαιρῶνα, ἵνα λάβῃ συμβουλὴν παρ'
τοῦ ὡς ἑνὸς τῶν σοφωτέρων ἀνθρώπων· παρήνεσε δὲ οὗτος
ν Δία νὰ θέσῃ ἐπὶ ζεύγους βοῶν ἄγαλμα ξύλινον ἐγκεκα-
υμμένον, καὶ νὰ κηρύξῃ ὅτι ἄγει νύμφην τὴν θυγατέρα τοῦ
σωποῦ Πλάταιαν, ὃ ἐτέλεσεν ὁ Ζεύς· ἡ δὲ Ἥρα μαθοῦσα,
δραμεν εὐθὺς, καὶ ὡς πλησιάσασα εἰς τὴν ἅμαξαν, περιέρ-
ηξε τὴν ἐσθῆτα τοῦ ἀγάλματος, ἐχάρη εὑροῦσα ξόανον ἀντὶ
ύμφης γυναικὸς καὶ διηλλάγη πρὸς τὸν Δία, ἐφ' ᾧ καὶ ἦγον
ἱ Πλαταιεῖς κατὰ ἑπταετίαν ἑορτὴν καλουμένην Δαίδαλα,
ιότι τὰ ξόανα ὠνομάζοντο δαίδαλα ὑπὸ τῶν πάλαι. Καὶ
ταῦτα μὲν τὰ ἑπταετῆ Δαίδαλα ἐλέγοντο μικρὰ Δαίδαλα
καὶ ἑωρτάζοντο μόνον ὑπὸ τῶν Πλαταιέων· ἤγοντο δὲ καὶ

(1) Πλούταρχ. περὶ ποταμῶν.

τὰ μεγάλα λεγόμενα Δαίδαλα καθ' ἃ συνεώρταζον τοῖς Πλαταιεῦσι καὶ πάντες οἱ Βοιωτοὶ κατὰ πᾶν ἑξηκοστὸν ἔτος, διότι, ὡς ἔλεγον, κατὰ τοσοῦτον χρόνον διεκόπη ἡ ἑορτὴ, ὁπόταν οἱ Πλαταιεῖς ἦσαν ἐξόριστοι· ἦν δὲ ἡ τελετὴ τῶν μεγάλων Δαιδάλων τοιαύτη· εἰς τὰ μικρὰ Δαίδαλα παρεσκεύαζον καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δεκατέσσαρα ξόανα, ἃ ἐλάμβανον διὰ κλήρων οἱ Πλαταιεῖς, οἱ Κορωναῖοι, οἱ Θεσπιεῖς, οἱ Ταναγραῖοι, οἱ Χαιρωνεῖς, οἱ Ὀρχομένιοι, οἱ Λεβαδεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι· κοσμήσαντες δὲ ἕκαστον ἄγαλμα παρὰ τὸν Ἀσωπὸν καὶ ἀναθέντες ἐπὶ ἅμαξαν, ἐπεβίβαζον εἰς αὐτὴν καὶ ἀνμίαν γυναῖκα νυμφεύτριαν, καὶ ἐκληροῦντο αὖθις περὶ τῆς τάξεως τῆς πομπῆς, καὶ τότε ἤλαυνον τὰς ἁμάξας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Κιθαιρῶνος ἔνθα ἦν ηὐτρεπισμένος βωμὸς, ἐφ' οὗ καθίζοντες τὰ εἴδωλα, ἔθυον αἱ μὲν πόλεις θήλειαν βοῦν τῇ Ἥρᾳ καὶ ταῦρον τῷ Διΐ, ἐκ δὲ τῶν ἰδιωτῶν οἱ πλούσιοι ὁποῖα καὶ αἱ πόλεις, οἱ δὲ ἀσθενέστεροι τὰ λεπτότερα τῶν προβάτων, ἃ συνεκαίοντο μετὰ τοῦ βωμοῦ· μετὰ 15 δὲ στάδια κάτωθεν τῆς κορυφῆς ἐφ' ἧς κατεσκεύαζον τὸν βωμὸν ἦν ἄντρον τῶν Κιθαιρωνίδων Νυμφῶν ὀνομαζόμενον Σφραγίδιον, καὶ ἐν τῷ ἄντρῳ τούτῳ ἔλεγον ὅτι αἱ Νύμφαι ἐχρησμοδότουν τὸ πάλαι (1). — Λέων ποτὲ τοῦ Κιθαιρῶνος διαφθείρας καὶ ἄλλους καὶ Εὔϊππον τὸν Μεγαρέως, βασιλέως τῶν Μεγάρων, ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀλκάθου, ὃς μετὰ τοῦτο ἀνήγειρε ναὸν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι εἰς τὰ Μέγαρα, μικρὸν ἀπέχοντα τοῦ μνήματος τοῦ Ὕλλου (2). — Ὁ Κιθαιρὼν εἶναι τραχὺς καὶ ἀπότομος καὶ ἔχει παρόδους δυσβάτους καὶ κατὰ τὰς ἀρκτώας καὶ κατὰ τὰς μεσημβρινὰς πλευράς· ἡ πρὸς ἄρκτον κατωφέρεια αὐτοῦ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 3. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 41.

καταθτᾷ εἰς ἔλαττον βάθος ἢ ἡ πρὸς μεσημβρίαν, διότι γενικῶς θεωρούμενον τὸ ἔδαφος τῆς Βοιωτίας εἶναι ὑψηλότερον τοῦ τῆς Ἀττικῆς (1). Ἡ ὑψηλοτάτη κορυφὴ αὐτοῦ εἶναι ἡ ὑπεράνω τῶν Πλαταιῶν, ἐφ' ἧς ηὐτρεπίζετο ὁ προειρημένος βωμὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Δαιδάλων. — Κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸν Κρισσαῖον κόλπον ἦν ὁδὸς ἄγουσα ἐξ Αἰγοσθένων διὰ τραχυτάτου καὶ δυσβάτου μέρους τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὸν Βοιωτικὸν λιμένα Κρεῦσιν (2)· ὥστε ἡ ἐκ Κρεύσιδος εἰς Αἰγόσθενα ὁδὸς καί τοι βραχεῖα, συνήθως διηνύετο ἐν μιᾷ ὁλοκλήρῳ ἡμέρᾳ (3). — Ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὀλίγον ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ κατὰ δεξιάν, ἦσαν ποτὲ αἱ Βοιωτικαὶ πόλεις Ὑσιαὶ καὶ Ἐρυθραί, ὧν τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ Παυσανίου. — Κατὰ δεξιὰν τῆς ἐκ Μεγάρων ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁδοῦ ἐφαίνετο ἡ πέτρα, ἐφ' ἧς ὁ Ἀκταίων ἐκάθευδεν, ὁπόταν ἐπίκαμνε θηρεύων. — Ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος συνέβη ἡ συμφορὰ Πενθέως τοῦ Ἐχίονος, ἀλλ' ἦν ἄγνωςον καθ' ὁποῖον μέρος τοῦ ὄρους, ὡς ἔτι καὶ ποῦ ὁ Οἰδίπους τεχθεὶς ἐξετέθη (4).

* Κιθαιρών· τὸ μέρος τοῦ ὄρους τούτου τὸ μεταξὺ Αἰγοσθένων καὶ Κρεύσιδος ὀνομάζεται ἤδη Κανδίλι. Κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὁ Κιθαιρὼν ὑψοῦται εἰς 1419 μέτρα γαλλ.

ἙΛΙΚΩΝ, ὄρος κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Βοιωτίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θεσπιέων, συνεχόμενον μετὰ τῆς Φωκίδος μέχρι τοῦ ὑστάτου Φωκικοῦ λιμένος τοῦ καλουμένου Μυχοῦ οἷ ὑπάρχειται· ὁ Ἑλικὼν ὀλίγον ἀπέχει τοῦ Παρνασσοῦ, οὗπερ εἶναι ἐνάμιλλος καὶ τὸ ὕψος καὶ τὴν περίμετρον καὶ εἶναι χιονώδης καὶ πετρώδης ὡς καὶ ἐκεῖνος· ἡ δὲ περὶ

(1) Γκέλλ. σ. 108. (2) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 6. κ. 25, 26 καὶ β. 5, κ. 17. (3) Ξενοφ. αὐτ. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 2.

αὐτὸν χώρα δὲν εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως (1). Κατὰ τὸ Παυσανίαν ὁ Ἑλικὼν ἦν τὸ μᾶλλον εὔγεων καὶ ἀνάπλεω δένδρων ἁπάντων τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ θάμνοι τῆ ἀνδράχνης προῆγον τὸν γλυκύτερον παντὸς ἄλλου τόπο καρπὸν, καὶ οὐδὲν φαρμακῶδες ἢ χόρτον ἢ ῥίζα ἐφύετο ἐν ταῦθα, διὸ καὶ οἱ τρεφόμενοι ἐξ αὐτῶν ὄφεις εἶχον τὸν ἰὸ ἀσθενέστερον (2). Ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος ἦν ναὸς Μουσῶν κα ἄντρον Νυμφῶν τῶν λεγομένων Λειβηθρίδων, ἐξ οὗ φαίνετα ὅτι οἱ πρῶτοι καθιερώσαντες τὸν Ἑλικῶνα εἰς τὰς Μούσα ἦσαν Θρᾶκες οἳ καὶ τὴν Πιερίαν καὶ τὸ Λείβηθρον καὶ τὰ Πίμπλειαν καθιέρωσαν εἰς τὰς αὐτὰς θεὰς καὶ ὠνομάζοντ Πίερες (3)· κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (4) οἱ πρῶτοι θύσαντε ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος εἰς τὰς Μούσας καὶ ὀνομάσαντες τὸ ὄρε ἱερὸν τῶν Μουσῶν ἦσαν ὁ Ἐφιάλτης καὶ ὁ Ὦτος οἱ συνοι κίσαντές καὶ τὴν Ἄσκρην. Ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος ἦν ἄλσο Μουσῶν καὶ κατ' ἀριστερὰν τῆς πρὸς τὸ ἄλσος ὁδοῦ ἡ Ἀγανίππη πηγὴ, περὶ δὲ τὸν Ἑλικῶνα ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸ Πέρμησσος οὗ ἐμυθεύετο ὅτι ἡ Ἀγανίππη ἦν θυγάτηρ ἐπὶ δὲ τῆς εἰρημένης ὁδοῦ κατ' εὐθεῖαν ἦν ἡ ἐκ μαρμάρο εἰκὼν τῆς τροφοῦ τῶν Μουσῶν Εὐφήμης καὶ μετ' αὐτὴν τοῦ μουσικοῦ Λίνου ἐντὸς μικροῦ βράχου κατεσκευασμένο ἐν εἴδει σπηλαίου· προσέφερον δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος θυσίαν εἰς τὸν Λίνον πρὸ τῆς θυσίας τῶν Μουσῶν (5)· καὶ τῆς Ἀρσινόης δὲ τῆς ἀδελφῆς καὶ γυναικὸς τοῦ Πτολεμαίου ἦν εἰκὼν ἐν Ἑλικῶνι φερομένης ἐπὶ στρουθοκαμήλου· καὶ εἰκὼν δὲ προσέτι παριστῶσα ἔλαφον θηλάζουσαν Τήλεφον τὸν Ἡρακλέους καὶ πλησίον τοῦ βρέφους βοῦς καὶ

(1) Στράβ. β. 9. σ. 409, 410. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 28. (3) Στράβ. β. 9. σ. 410, 471. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 29. (5) Παυσ. αὐτ.

ἄγαλμα Πριάπου ἀξιοθέατον· ἦσαν δὲ ἐν Ἑλικῶνι καὶ πολλοὶ τρίποδες ἐν οἷς ὁ ἀρχαιότατος ἦν ὃν νικήσας εἰς τὴν ᾠδὴν, ἔλαβεν ὁ Ἡσίοδος ἐν Χαλκίδι τῇ ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου· ᾤκουν δὲ ἄνθρωποι περὶ τὸ ἄλσος, καὶ οἱ Θεσπιεῖς ἦγον ἐκεῖ ἑορτὴν καὶ ἀγῶνα Μουσεῖα καλούμενον, καὶ ἄλλον δὲ ἀγῶνα τῷ Ἔρωτι, τιθέντες ἆθλα οὐ μόνον διὰ μουσικοὺς ἀλλὰ καὶ δι' ἀθλητάς· ὑπεράνω δὲ τοῦ ἄλσους, ὅσον ἐπὶ 20 στάδια ἦν ἡ πηγὴ ἡ καλουμένη Ἱπποκρήνη ἢ Ἵππου Κρήνη, ἣ ἀνέβλυσεν, ὡς ἐμυθεύετο, ἐπιψαύσαντος διὰ τῆς ὁπλῆς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς τοῦ ἵππου τοῦ Βελλεροφόντου Πηγάσου, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα (1)· ἐνομίζετο δὲ ὅτι ὁ πίνων ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς πηγῆς ταύτης ἐλάμβανε παρὰ τῶν Μουσῶν τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως· ὁ Παυσανίας εἶδεν ἔνθα ἦν ἡ Ἱπποκρήνη τὸ ποίημα τοῦ Ἡσιόδου τὰ *Ἔργα* κεχαραγμένον ἐπὶ μολύβδου τὰ πολλὰ διεφθαρμένου ὑπὸ τοῦ χρόνου (2).

* Ἑλικὼν, κοιν. Παλαιοβούνι· ἔχει πολλὰς κοιλάδας καλλίστας καὶ καταφύτους καθ' ἃς μόνον ἀληθεύει ἡ περιγραφὴ τοῦ Παυσανίου. Αἱ κορυφαὶ τοῦ Ἑλικῶνος διαφέρουσι κατὰ τὸ ὕψος· ἡ μὲν κατὰ τὸ κυρίως Παλιοβοῦνι λεγόμενον, ἄνωθεν τοῦ χωρίου Κούκουρας ἐν τῷ δήμῳ Πέτρας ὑψοῦται εἰς 1749, ἡ δὲ κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικώτερον τοῦ Παλιοβουνίου ὑπεράνω τῆς Χόστιας ἐν τῷ δήμῳ Θίσβης εἰς 1107, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς τοῦ Παλιοβουνίου εἰς 1563 μέτρα γαλλικά.

ΛΙΒΗΘΡΙΟΝ, ὄρος συνεχόμενον μετὰ τοῦ Ἑλικῶνος κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν καὶ ἀπέχον τῆς Κορωνείας 40 στάδια· ἐπὶ τοῦ Λιβηθρίου ἦσαν ἀγάλματα Μουσῶν καὶ Λιβηθρίδων ἐπονομαζομένων Νυμφῶν, καὶ δύο πηγαὶ κα-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 31. (2) Παυσ. αὐτ.

λούμεναι ἡ μὲν Λιβηθριὰς, ἡ δὲ Πέτρα, καὶ ἔχουσαι σχῆ μαστῶν ἀφ' ὧν ἀνέῤῥεεν ὕδωρ ὅμοιον γάλακτι (1).

ΤΙΛΦΟΥΣΙΟΝ ἢ ΤΙΛΦΩΣΙΟΝ, κατὰ τὸ βόρειον τ Ἑλικῶνος οὗ εἶναι συνέχεια καὶ κατὰ τὸ νότιον τῆς Κ παΐδος λίμνης, μεταξὺ Κορωνείας καὶ Ἁλιάρτου καὶ καθ κον μέχρι πλησίον τῶν Ἀλαλκομενῶν. — Κατὰ τὴν ἐπ στρατείαν τῶν Ἐπιγόνων κατὰ Θηβῶν οἱ Θηβαῖοι ἐκλιπ τες τὴν πόλιν, κατέφυγον εἰς Ἀλαλκομενὰς καὶ εἰς τοῦ τὸ ὑπερκείμενον καὶ δυσπρόσιτον Τιλφούσιον ὄρος (2). Παρὰ τὸ Τιλφούσιον ἦν ναὸς θεῶν ἃς οἱ Ἁλιάρτιοι ὠνόμ ζον Πραξιδίκας (3). — Κάτωθεν τοῦ ὄρους μεταξὺ Ἁλιά του καὶ Ἀλαλκομενῶν ἔῤῥεε κρήνη Τιλφοῦσα ἢ Τιλφῶ λεγομένη καὶ ἀπέχουσα 50 στάδια τοῦ Ἁλιάρτου, ὡς τὸ ἐπικείμενον ὄρος (4). Ἐλέγετο ὅτι ὁπόταν οἱ Ἀργ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Πολυνείκους εἷλον τὰς Θήβας, ἤγαγ τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι καὶ ἄλλα λάφυρα καὶ τὸν μάν Τειρεσίαν ὃς διψήσας καθ' ὁδὸν καὶ πιὼν ἐκ τῆς Τιλφο σης κρήνης ἐτελεύτησε, καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ἦν πλησίον τ πηγῆς· οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀντὶ τοῦ Τειρεσίου ἔδωκαν τῷ θ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαντώ. — Πλησίον τῆς κρήνης πα τὸ Τιλφούσιον ὄρος ἦν καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄλσος, κ ἐντὸς τοῦ ἄλσους βωμὸς, καὶ διὰ ταῦτα ἐπωνομάζετο ἐ ταῦθα ὁ Ἀπόλλων Τιλφούσιος (5)· ὁ Πίνδαρος ὕμνησεν τοῖς ᾄσμασιν αὐτοῦ τὸ ψυχρὸν καὶ γλυκύποτον ὕδωρ τ Τιλφούσης —

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34.—Στράβ. β. 9. σ. 410. 471.—Βιργιλ. Ἐ 7. 21. σημ. Σερβ.—Τσετσ. εἰς Λυκοφρ. (2) Στράβ. β. 9. σ. 413. Διοδ. Σικ. β. 19. κ. 53. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (4) Στράβ. β. σ. 411. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33.—Στράβ. αὐτ. καὶ 413.—Ὁμ. ὕ εἰς Ἀπολλ. Πυθ. ς. 190. κξ.—Λυκοφρ. ς. 569.—Διοδ. Σικ. β. 4. κ. (

Μελιγαθὲς ἀμβρόσιον ὕδωρ
Τιλφώσσας ἀπὸ Καλλικρήνου (1).

* Τὸ Τιλφούσιον ὄρος ὀνομάζεται ἤδη κοινῶς Πέτρα· τὴν δὲ Τιλφοῦσαν κρήνην εὗρεν ὁ Γκὲλλ ἐκβλύζουσαν ἀπὸ τῶν βράχων τῆς Πέτρας, καὶ ῥέουσαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ Κορωνείας καὶ Ἁλιάρτου, μετὰ 12 λεπτὰ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Ἀλαλκομενῶν· καὶ πλησίον κατ' ἀριστερὰν τῆς πρὸς τὴν λίμνην γραμμῆς εὗρε τὸν σωρὸν τὸν θεωρούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς τὸν τάφον τοῦ Τειρεσίου, καὶ παρ' αὐτῷ ἐντὸς τῆς περιοχῆς ἐκκλησιδίου τινὸς λείψανα ἀρχαίου ναοῦ, πιθανὸν τοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος· ὑπεράνω δὲ τῆς κρήνης ἐπὶ τῶν βράχων τείχη ἐκ πολυγώνων λίθων· ἴσως τὰ τῆς πόλεως Τιλφουσίου (2).

ΛΑΦΥΣΤΙΟΝ, ὑψούμενον μεταξὺ Κορωνείας καὶ Ὀρχομενοῦ· ἡ Κορώνεια ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον τοῦ Λαφυστίου καὶ ἀπεῖχεν αὐτοῦ 20 στάδια, πέραν δὲ αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν ἔκειτο ὁ Ὀρχομενός. Ἐπὶ τοῦ Λαφυστίου ἦν τέμενος Διὸς Λαφυστίου ἔχον ἄγαλμα τοῦ θεοῦ μαρμάρινον· ἐνταῦθα ἐν ᾧ ἔμελλεν ὁ Ἀθάμας νὰ θυσιάσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ, τὸν Φρίξον καὶ τὴν Ἕλλην, ἔπεμψεν ὁ Ζεὺς κριὸν ἔχοντα χρυσοῦν ἔριον εἰς τοὺς παῖδας, οἳ ἀπέδρασαν ἐπιβάντες τοῦ κριοῦ τούτου· ἀνωτέρω τοῦ τεμένους ἦν ἄγαλμα Ἡρακλέους ἐπίκλησιν Χάροπος· ἐνταῦθα, ἔλεγον οἱ Βοιωτοὶ, ὅτι ἀνέβη ὁ Ἡρακλῆς ἀνάγων τὸν ἐκ τοῦ ᾅδου Κέρβερον. — Κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Λαφυστίου ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας καὶ ἔρρεε ποταμὸς Φάλαρος, ἐκδιδοὺς εἰς τὴν Κωπαΐδα ἢ Κηφισσίδα λίμνην. — Τὴν περὶ τὸ ὄρος τὸ Λαφύστιον χώραν, ὡς καὶ τὴν Κορώνειαν καὶ τὴν Ἁλιαρτίαν ἐδωρήσατο ὁ πρῶτος ἐποικήσας τοὺς

(1) Ἀθήν. Δειπνοσ. β. 2, 4 41. (2) Γκὲλλ. Ὁδοιπ. Ἑλλ. σ. 152.

τόπους τούτους Ανδρεὺς τῷ πρὸς αὐτὸν παραγενομένῳ Ἀθάμαντι (1).

* Γρανίτσα.

ΘΟΥΡΙΟΝ ἢ ΟΡΘΟΠΑΓΟΝ, ὄρος πρὸς δυσμὰς τοῦ Λαφυστίου μεθ' οὗ συνείχετο, καὶ κατὰ τὸ νότιον τῆς Χαιρωνείας· εἶναι δὲ κορυφὴ τραχεῖα καὶ στροβιλῶδες ὄρος, καὶ ὑπ' αὐτὸ ἔῤῥει τὸ ῥεῦμα τοῦ Μωρίου ποταμοῦ, καὶ ἦν καὶ ναὸς τοῦ Θουρίου Ἀπόλλωνος. Ὠνομάσθη δὲ ὁ θεὸς οὕτως ἀπὸ Θουροῦς τῆς μητρὸς τοῦ Χαίρωνος ὃς ἐγένετο, ὡς ἱστορεῖται, οἰκιστὴς τῆς Χαιρωνείας· ἤ, κατ' ἄλλους, ἡ βοῦς ἡ δοθεῖσα ὡς καθηγεμὼν τῷ Κάδμῳ ὑπὸ τοῦ Πυθίου ἐφάνη κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, ὃς ἀπ' αὐτῆς ὠνομάσθη οὕτω, διότι Θὼρ ὀνομάζουσι τὴν βοῦν οἱ Φοίνικες (2)· ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Πετρώχου ἦν ἀτραπὸς ἄγουσα παρὰ τὸ Μουσεῖον τὸ ἐπὶ τὸ Θούριον (3). Ἐπὶ τοῦ Θουρίου ἦν τρόπαιον ἐγερθὲν ὑπὸ τοῦ Σύλλα καὶ τῶν Ῥωμαίων, ὁπόταν οὗτοι ἐνίκησαν τὸν Τάξιλον καὶ τὸ στράτευμα τοῦ Μιθριδάτου (4).

ΥΦΑΝΤΕΙΟΝ, κλάδος τοῦ Φωκικοῦ ὄρους Ἀκοντίου ἐκτεινόμενος ἐντὸς τῆς Βοιωτίας καὶ ἐφ' οὗ ἀπῳκίσθη ὁ Ὀρχομενὸς κείμενος πρότερον ἐν πεδίῳ (5). Ἐκ τοῦ Ὑφαντείου πηγάζει ὁ ποταμὸς Μέλας (6).

ΗΔΥΛΙΟΝ, τὸ ὄρος τοῦτο ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν Λοκρικῶν ὀρέων πρὸς δυσμάς, καθῆκε μέχρι κατέναντι κλάδου τινὸς τοῦ Παρνασσοῦ καὶ διεχώριζε τὴν ἀρκτώαν Βοιωτίαν ἀπὸ τῆς Φωκίδος, ὥστε μεταξὺ τῶν δύο ἐλείπετο μόνον τὸ πρὸς δίοδον τοῦ Κηφισσοῦ διάστημα· μεταξὺ τοῦ Ἡδυλίου

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34. (2) Πλουταρχ. Συλλ. κ. 17. (3) Στράβ. β. 9, σ. 416, 424. (4) Ἰδ. Χαιρώνεια πολ. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (6) Πλούταρχ. αὐτ.

καὶ τοῦ εἰρημένου κλάδου τοῦ Παρνασσοῦ, ὧν ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις ἦν μόνον πέντε σταδίων, ὥστε στενὴ μόνον ὁδὸς ἀφ' ἑκατέρας ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἦγεν ἐκ Βοιωτίας εἰς Φωκίδα, ἣν ἐπὶ λόφου μετρίως ὑψηλοῦ ἡ κατοικία ἡ καλουμένη Παραποτάμιοι (1).

ΑΚΟΝΤΙΟΝ, ὄρος παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Κηφισσοῦ, μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἡδυλίου καὶ Πτώου, παρατεῖνον ἐπὶ 60 σταδίους μέχρι τῶν Παραποταμίων τῶν ἐν τῇ Φωκίδι. Ἐπί τινος κλάδου αὐτοῦ Ὑφάντειον καλουμένου καὶ τείνοντος πρὸς τὸ νοτ·ανατολικώτερον ἀνῳκίσθη ὁ Ὀρχομενὸς κείμενος πρότερον ἐπὶ πεδίου (2).

ΠΤΩΟΝ, ὄρος τρικόρυφον ὑπερκείμενον τοῦ Τηνερικοῦ πεδίου καὶ τῆς Κωπαΐδος λίμνης παρὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ κειμένην πόλιν Ἀκραίφνιον· τὸ ὄρος τοῦτο, ὡς καὶ ὁ ναὸς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος (3), ἔλαβον τὸ ὄνομα, ὡς ὁ Ἄσιος λέγει ἐν τοῖς ἔπεσιν, ἀπὸ Πτώου τοῦ Ἀθάμαντος καὶ Θεμιστοῦς· πέραν τοῦ ὄρους Πτώου πρὸς ἀνατολὰς ἦν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ἡ πόλις Λάρυμνα (4). — Κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πτώου, μεταξὺ τῆς πόλεως Ἀκραιφνίου καὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἦν μικρὸν πεδίον ἔνθα ἔλεγον ὅτι ᾤκησε ποτὲ ὁ Ἀθάμας, ἐξ οὗ ὠνομάσθη ὁ τόπος Ἀθαμάντιον πεδίον. Ἦν δὲ τὸ πεδίον τοῦτο μέρος τῆς Ὀρχομενίας, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Παυσανίου, ὡς καὶ οἱ Ὄλμωνες καὶ ὁ Ὕηττος (5).

* Ἐπειδὴ τὸ παρὰ τὰς Κώπας νησίδιον ἦν ποτὲ ὠχυρωμένον, καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὁ Ἀθάμας ᾤκη-

---

(1) Πλουταρχ. Σύλλας κ. 16, 17 — Θεοπομπ. παρὰ Στράβ. β. 9, σ. 424. (2) Στράβ. β. 9, σ. 416, 424. (3) Ἴδ. Ἀκραίφνιον. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 23. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

σεν ἐν τῷ Ἀθαμαντίῳ πεδίῳ, ὁ Λήκιος εἰκάζει ὅτι ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ εἰρημένου νησιδίου πόλισμα ἢ φρούριον, ὃ ἦν ἡ κατοικία τοῦ Ἀθάμαντος· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑφίστατο πλέον ἐπὶ τοῦ Παυσανίου, ὁ περιηγητὴς οὗτος ἀναφέρει μόνον τὸ πεδίον, ἐπονομάζων αὐτὸ Ἀθαμάντιον (1).

ΔΗΛΟΣ, ὄρος μικρὸν ὡς συνέχεια τοῦ Πτώου, προβαῖνον ἐν εἴδει χερσονήσου ἐντὸς τῆς Κωπαΐδος λίμνης· κατὰ τὸ προσάρκτιον αὐτῆς· κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ὄρους τούτου ἦν ἡ πόλις Τέγυραι καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέδιδεν ὁ ποταμὸς Μέλας εἰς τὴν λίμνην· παρὰ τὴν Δῆλον ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος ἔνθα ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐτέχθη ὁ θεὸς οὗτος (2).

ΜΕΣΣΑΠΙΟΝ, πρὸς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν, κατ' ἀριστερὰν τοῦ Εὐρίπου· κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἦν ἡ πόλις Ἀνθηδὼν (3). — Τὸ ὄρος τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μεσσάπου, ὃς ἐλθὼν εἰς Ἰαπυγίαν, ἐκάλεσε τὴν χώραν Μεσσαπίαν (4).

* Τὸ Μεσσάπιον ὄρος κοινῶς ὀνομάζεται ἤδη Κτυπά- τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος ἐπέκεινα τῶν 3000 ποδ. (1025 μέτρ.) ἴδ. Α. Ῥὸς Περιηγ. Τ. Β'. σ. 109.

ΦΟΙΝΙΚΙΟΝ, πλησίον τῆς Κωπαΐδος λίμνης κατ' ανατολάς· κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἦσαν αἱ πόλεις Μεδεὼν καὶ Ὀρχηστός (5). Ἐνομίζετο ὅτι ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου διέμενεν ἡ γρυφολόγος Σφίγξ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὡρμᾶτο πρὸς ὄλεθρον τῶν ἁρπαζομένων (6), καὶ ἐπειδὴ ἡ λέξις σφὶγξ ἐλέγετο φὶξ κατὰ τὴν Βοιωτικὴν διάλεκτον, τὸ Φοινίκιον ὄρ[ος] ὠνομάζετο ἐπίσης καὶ Φίκιον. Ἐθεωρεῖτο ὡς ὑψηλότα[τ]ον

---

(1) Ἀλκ. Βοιωτ. κ. 15. σ. 307. (2) Ἴδε Τέγυραι πόλισμα. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 22 — Στράβ. β. 9, σ. 405. (4) Στράβ. β. 9, σ. 405. (5) Στράβ. β. 9, σ. 410. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 26.

τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐμίγη ὁ Ζεὺς μετὰ τῆς Ἀλκμήνης, κατὰ τὸν Ἡσίοδον ὃς ὀνομάζει αὐτὸ Φίκιον ἀκρότατον (1)· τὸ Φοινίκιον ὄρος ἦν ἐν τῇ Θηβαΐᾳ γῇ· ἀπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ παρ' αὐτῷ κειμένη πόλις Μεδεὼν προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα Φοινικίς (2).

* Τανῦν τὸ Φοινίκιον ἢ Φίκιον ὄρος ὀνομάζεται Φαγᾶς, καὶ εἶναι ὑψηλὸν, τραχὺ καὶ γυμνόν· κατὰ δεξιὰν δὲ αὐτοῦ ὑψοῦται ἑτέρα μακρὰ σειρὰ ὀρέων κεχωρισμένη ἀπ' αὐτοῦ, ἐπίσης δὲ γυμνὴ καὶ ἐπίσης σχεδὸν ὑψηλὴ καὶ κατὰ τὸ στόμιον αὐτῆς κεῖται τὸ χωρίον Καρδίτσα. Τὸ δεύτερον τοῦτο ὄρος εἶναι τὸ ἀρχαῖον Πτῶον (3). Ὁ Γκὲλλ λέγει ὡσαύτως ὅτι ὁ σήμερον Φαγᾶς εἶναι τὸ ἀρχαῖον Φοινίκιον καὶ ὅτι ἀπέχει ὅσον 15 στάδια τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως Ὀγχηστοῦ (4). Κατὰ τὸν Δοδουὲλλ τὸ Φοινίκιον συνενοῦται μετὰ τοῦ Ἑλικῶνος (5). Βεβαιοῦται δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Γκὲλλ ὃς ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέρους τῶν ἐρειπίων τοῦ Ὀγχηστοῦ διῆλθε τὴν σειρὰν τῶν λόφων τὴν συνδέουσαν τὸ Φοινίκιον μετὰ τοῦ ὀροπεδίου τῶν Θεσπιῶν (6).

ὙΠΑΤΟΣ, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους τούτου ἦν ἡ πόλις Γλισὰς, καὶ ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Θερμώδων, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα τοῦ Ὑπάτου Διός (7).

* Κλεφτόβουνον, κατ' ἄρκτον τῆς ἐκ Θηβῶν πρὸς τὴν Χαλκίδα ὁδοῦ (8). Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ὑπάτου Διὸς ὑπάρχει μοναστήριον ἐν ᾧ εὑρέθησαν λείψανα τοῦ ναοῦ.

ΚΗΡΥΚΙΟΝ, τὸ ὄρος τοῦτο ἦν ἐν τῇ Ταναγραίᾳ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ἑρμῆς (9).

---

(1) Ησιοδ. Ασπ. Ηρακλ. ς. 33. — 36 (2) Στράβ. αὐτ. (3) Λήκ. Τ. 1, κ. 14, σ. 219. (4) Γκὲλλ Οδολογ. Ἑλλ. σ. 125. (5) Δοδουὲλλ. 1, 236. (6) Γκὲλλ αὐτ. (7) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19. (8) Γκὲλλ σ. 129. (9) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων πλησίον τῆς Φωκικῆς πόλεως Λιλαίας, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῆς ἐπὶ Κηφισσοῖο (1),

εἰσέβαλλεν εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην (2), καὶ ἐκεῖθεν βυθιζόμενος εἰς ὑπογείους καταβάθρας, καὶ ῥέων ὑπὸ γῆν ὅσον ἐπὶ 30 στάδια, ἀνεφαίνετο αὖθις καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Λάρυμναν, κατὰ τὸν τόπον ὃς ὠνομάζετο ἀγχόη (3). — Ὁ Κηφισσὸς ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ διατρέχει τὸ πεδίον ἔνθα ἦσαν αἱ πόλεις Παραποτάμιοι, Χαιρώνεια, Λεβαδία καὶ Κορώνεια· ἡ δὲ γῆ ἡ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου εἶναι ἀρίστη εἰς φύτευσιν καὶ σπορὰν καὶ νομὰς καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν Φωκίδα· διὸ καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς γῆς γεωργοῦνται κατὰ προτίμησιν, καὶ ἐλέγετο μάλιστα λόγος ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις Παραποτάμιοι, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦ ἔπους τούτου =

Οἵ τ' ἄρα παρ ποταμὸν Κηφισσὸν δῖον ἔναιον (4)

ἐννόει ὁ ποιητὴς μόνον τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν γεωργοῦντας (5) — Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἡ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κηφισσοῦ Λίλαια ἦν Νύμφη τις τῶν Ναϊάδων καὶ θυγάτηρ τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ ὅτι ἡ πόλις ὠνομάσθη ἀπ' αὐτῆς· ὁ δὲ ποταμὸς ἀνήρχετο ἐκ τῆς γῆς οὐχὶ διὰ παντὸς μεθ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μάλιστα μεσούσης τῆς ἡμέρας, ἔδιδε τὸ ὕδωρ ἀνερχόμενον φωνήν τινα, καὶ ἠκούετο ἦχος ὡς ταύρου μυκωμένου. Ὁ Κηφισσὸς δέχεται κατὰ τὸν διὰ τῆς Φωκίδος ῥοῦν τὸν ποταμὸν Χάραδρον (6) — ἐνα·

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 523. (2) Στράβ. β. 9, σ. 424. (3) Στράβ. β. 9, σ. 406. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 522. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 32.

μίζετο ὅτι ἡ Κασταλία πηγὴ ἦν ἀπόῤῥοια τοῦ Κηφισσοῦ, ὡς καὶ ὁ Ἀλκαῖος ἐποίησεν ἐν τῷ πρὸς Ἀπόλλωνα ὕμνῳ. Ἐβεβαίουν δὲ τοῦτο καὶ οἱ Λιλαιεῖς, οἳ ῥίπτοντες κατὰ ῥητὰς ἡμέρας εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Κηφισσοῦ πέμματα ἐπιχώρια, καὶ ἄλλα ὅσα εἴθισται, ἔλεγον ὅτι ἀνεφαίνοντο αὖθις ἐν τῇ Κασταλίᾳ (1). — Οἱ Βοιωτοὶ ἐδόξαζον ὅτι κατ᾽ ἀρχὰς ὁ Κηφισσὸς ἐξήρχετο ὑποκάτωθεν τοῦ ὄρους εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι ὕστερον ὁ Ἡρακλῆς ἐμφράξας τὸ διὰ τοῦ ὄρους χάσμα, ἀπέστρεψε τὸν ποταμὸν εἰς τὸ πεδίον τὸ Ὀρχομένιον· ἀλλ᾽ ὁ Ὅμηρος γνωρίζει ὅτι ἡ Κηφισσιὰς ἤτοι Κωπαῒς ἦν ἐκ φύσεως λίμνη καὶ οὐχὶ πεποιημένη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· διὸ καὶ λέγει =

Λίμνῃ κεκλιμένος Κηφισσίδι (2)·

καὶ οὐδὲ ἦν προσέτι πιθανὸν οἱ Ὀρχομένιοι, οἵτινες καὶ ἄχρι τῶν Τρωϊκῶν ἐπλούτουν χρημάτων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος λέγων =

Οὐδ᾽ ὅσ᾽ ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται κξ (3).

νὰ μὴν ἐξεύρισκον τὸ χάσμα καὶ ἐκφράττοντες τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐμφραχθέντα τόπον, νὰ μὴν ἀπέδιδον εἰς τὸν Κηφισσὸν τὴν ἀρχαίαν διέξοδον (4) — Ἐν Ἄργει ἦν ναὸς τοῦ Κηφισσοῦ (5), καὶ τὸ πέμπτον τοῦ ἐν Ὠρωπῷ βωμοῦ τοῦ Ἀμφιαράου ἦν καθιερωμένον εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον, ὡς ἐνταὐτῷ καὶ εἰς τὰς Νύμφας, τὸν Πᾶνα καὶ εἰς τὸν ποταμὸν Ἀχελῶον (6).

* Κηφισσός· κατὰ τὸν βορ ἀνατολικὸν μυχὸν τῆς Κωπαΐδος λίμνης καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σκροπονερίου, καὶ ὀλίγον πρὸς τὸ βορ ἀνατολικὸν τοῦ χωρίου Κοκκίνου, κατα-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 8. (2) Ὁμ. Ἰλ. Ε, ϛ. 709. (3) Ὁμ. Ἰλ Ι, ϛ. 381. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (5) Παυσ. Κορ. κ. 20. (6) Παυσ. Ἀττ. κ. 34.

βροχθίζεται ὁ ποταμὸς διὰ τριῶν φαράγκων εἰς χάσμα, καὶ ῥεύσας ὑπογείως κατά τι διάστημα, ἀναφαίνεται αὖθις, καὶ τέλος διατρέχων τὴν κοιλάδα τῶν Λάρμων, ἐκδίδει εἰς τὴν θάλασσαν (1)· κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὑπογείου δρόμου τοῦ Κηφισσοῦ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σειρὰ 13 τετραγώνων ὀπῶν κατασκευασθεισῶν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ καθαίρηται, ὁσάκις ἀνάγκη, ὁ δρόμος τοῦ ποταμοῦ· πρὸς τὴν Τοπόλιαν ὑπάρχει γέφυρα ἐπὶ τοῦ Κηφισσοῦ.

ΑΣΩΠΟΣ, ἔχει τὰς πηγὰς ἐν τῷ Κιθαιρῶνι οὐ πόῤῥω τῶν Πλαταιῶν, ῥέει διὰ τοῦ πεδίου τῶν Θηβῶν (2), καὶ διερχόμενος πλησίον τῆς Τανάγρας, ἐκδίδει εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν· ὁ Ἀσωπὸς εἶναι μικρὸς, ἂν καὶ ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τοῦ νοτίου τῆς Βοιωτίας· ἔῤῥεεν ἐν ἀποστάσει δέκα σταδίων ἀπὸ τῶν Θηβῶν νοτίως (3), καὶ ἐν τοσαύτῃ ἀπὸ τῶν Πλαταιῶν βορείως (4), καὶ ὁ ῥοῦς αὐτοῦ ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς χώρας τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Πλαταιῶν (5)· ἡ παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ἑκατέρωθεν χώρα ἐκαλεῖτο Παρασωπία καὶ οἱ οἰκοῦντες αὐτὴν ἐλέγοντο Παρασώπιοι (6).

ΟΛΜΕΙΟΣ, ποταμίσκος ὃς καταῤῥέων ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ συμβάλλων μετὰ τοῦ Περμησσοῦ, ἐμπίπτει μετ' ἐκείνου εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην πλησίον τοῦ Ἁλιάρτου (7)· ἐκ τοῦ Ἡσιόδου βλέπομεν ὅτι ὁ Ὄλμειὸς ὡς καὶ ὁ Περμησσὸς ἐπήγαζον ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος =

Καί τε λοεσσάμεναι τέρενα χρόα Περμησσοῖο,
Ἢ Ἵπποκρήνης ἢ Ὀλμειοῦ ζαθέοιο,
Ἀκροτάτῳ Ἑλικῶνι χοροὺς ἐνεποιήσαντο (8).

---

(1) Δήκ. Βοιωτ. κ. 15, σ. 281. (2) Στράβ. β. 9. σ. 408. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 8. (4) Ἡρόδοτ. β. Θ, ν. 50. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4.
(6) Στράβ. β. 9, σ. 408. (7) Στράβ. β. 9, σ. 407. (8) Ἡσιόδ. Θεογον. ς. 5.

ΠΕΡΜΗΣΣΟΣ, κατὰ τὸν Στράβωνα, καὶ **ΠΕΡΜΗΣΣΟΣ** κατὰ τὸν Παυσανίαν, ποταμίσκος ὃς κατερχόμενος ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ συμβάλλων μετὰ τοῦ Ὀλμειοῦ, ἐμπίπτει μετ' ἐκείνου εἰς τὴν αὐτὴν λίμνην τὴν Κωπαΐδα πλησίον τοῦ Ἁλιάρτου (1). Ἐμυθεύετο ὅτι ἡ πηγὴ Ἀγανίππη ἦν θυγάτηρ τοῦ Περμησσοῦ (2).

ΚΟΥΑΡΙΟΣ, ποταμὸς μικρὸς, ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ Τιλφωσίου ὄρους, ἔῤῥεεν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, καὶ διερχόμενος παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς κατ' ἀνατολὰς τῆς πόλεως Κορωνείας, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Φάλαρον ποταμὸν καὶ μετ' αὐτοῦ συνάμα ἐξέδιδεν εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην· οἱ Βοιωτοὶ οἱ 60 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐξελαθέντες ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν ἐκ τῆς Ἄρνης καὶ ἐπανελθόντες εἰς Βοιωτίαν (3) εἷλον μετὰ τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τὴν Κορώνειαν, καὶ ἐν τῷ πρὸ αὐτῆς πεδίῳ ἔκτισαν τὸν εἰρημένον ναὸν, δόντες αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θετταλικοῦ καὶ τὸν παραῤῥέοντα ποταμὸν ὠνόμασαν Κουάριον, ὡς ὠνομάζετο καὶ ὁ ἐκεῖ· ὁ Ἀλκαῖος λέγει τὸν ποταμὸν τοῦτον Κωράλιον, =

Πάροιθεν ἀμφὶ Κωραλίῳ ποταμῷ παρ' ὄχθας (4)

ὁ δὲ Παυσανίας ὀνομάζει μόνον τὸν Φάλαρον, ἀποσιωπῶν τὸν Κουάριον (5).

ΦΑΛΑΡΟΣ ἢ **ΦΑΙΑΡΟΣ** ποτ. ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον παρὰ τὴν πόλιν Κορώνειαν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς δυτικῶς, στρεφόμενος δ' ἔπειτα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δεχόμενος τὸν ποταμίσκον Κουάριον ἢ Κωράλιον καὶ ἄλλους μικροὺς, ἐκδιδοῖ εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην. Χειμάῤῥους πρό-

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 407. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 29. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 12. (4) Στράβ. β. 9, σ. 411. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34.

τερον μὲν Ὁπλίας ὕστερον δὲ Ἰσόμαντις καλούμενος, πηγάζων παρὰ τὴν Νίσαν, εἰσβάλλει εἰς τὸν Φάλαρον (1).

* Ὁ ποταμὸς οὗτος καλεῖται ἤδη ποτάμι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

ἝΡΚΥΝΑ, ῥέων ὁ ποταμὸς οὗτος μεταξὺ τῆς πόλεως Λεβαδείας καὶ τοῦ ἄλσους τοῦ Τροφωνίου, ἐξέδιδεν εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην· ἐμυθεύετο δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἡ Νύμφη Ἕρκυνα παίζουσα ποτὲ μετὰ τῆς Περσεφόνης, καὶ κρατοῦσα χῆνα, ἀφῆκεν αὐτὸν ἀκουσίως καὶ ἐξέφυγε τῆς χειρὸς αὐτῆς καὶ εἰσπτὰς εἰς ἄντρον κοῖλον, ἐκρύβη ὑποκάτωθεν λίθου· εἰσελθοῦσα δὲ ἡ Περσεφόνη εἰς τὸ σπήλαιον, ἔλαβε τὸν ὑπὸ τὸν λίθον κατακείμενον χῆνα, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ὅθεν ἀνείλετο ἡ Περσεφόνη τὸν λίθον ἔῤῥευσε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ὃς διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὠνομάσθη Ἕρκυνα· καὶ παρὰ τὴν ὄχθην αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἑρκύνης καὶ ἔσωθεν τοῦ ναοῦ παρθένος κρατοῦσα χῆνα. Ἐντὸς δὲ τοῦ σπηλαίου ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀγάλματα ὀρθὰ κρατοῦντα σκῆπτρα περὶ ἃ ἦσαν περιειλιγμένοι δράκοντες· τὰ δὲ ἀγάλματα ἐξ εἰκασίας φαίνεται ὅτι ἦσαν ἢ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἢ Τροφωνίου καὶ Ἑρκύνης, διότι οἱ δράκοντες ἐπίσης ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Τροφωνίου ὡς καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Κατὰ δὲ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἦν τὸ μνῆμα τοῦ Ἀρκεσιλάου οὗ τὰ ὀστᾶ ἀνεκόμισεν ἐκ Τροίας ὁ Λήϊτος· ἐχρῶντο δὲ τῷ ποταμῷ τούτῳ καὶ λουτρῷ οἱ μέλλοντες νὰ καταβῶσιν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου, οἵ, ἀπαγορευομένων αὐτοῖς τῶν θερμῶν λουτρῶν, ἐκαθαίροντο ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Ἑρκύνης (2).

(1) Πλουταρχ. εἰς Λυσανδρ. κ. 29. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 39.

ΛΑΜΟΣ, ποταμὸς μικρὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἑλικῶνος (1).

ΔΙΡΚΗ, ποταμὸς μικρὸς ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον παρὰ τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν, λαβὼν δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Λύκου Δίρκης ἣν ἐφόνευσαν οἱ υἱοὶ τῆς Ἀντιόπης, διότι ἐκακοῦτο ἡ μήτηρ αὐτῶν ὑπ' ἐκείνης. Παρὰ τὴν Δίρκην ἦν ἡ οἰκία τοῦ Πινδάρου ἧς μόνης ἐφείσθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε κατέσκαψε τὰς Θήβας, καὶ ναὸς Δινδυμένης μητρὸς, ἀνάθημα τοῦ Πινδάρου· τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν ἐκ λίθου Πεντελησίου, καὶ αὐτὸ καὶ ὁ θρόνος· ἠνοίγετο δὲ ὁ ναὸς οὗτος μίαν μόνην ἡμέραν ἐπὶ ἕκαστον ἔτος (2).

ΙΣΜΗΝΟΣ, πηγάζων οὗτος ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἐν ἀποστάσει ἓξ σταδίων ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως Καδμείας, ἔῤῥεεν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον διὰ τοῦ Θηβαϊκοῦ πεδίου, καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὴν λίμνην Ὑλικήν· ἔῤῥεε δὲ ὁ Ἰσμηνὸς ἀνατολικώτερον τῆς Δίρκης καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου τοῦ κατὰ δεξιὰν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· ἦν δὲ ὁ λόφος οὗτος ἱερὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ὃς εἶχε ναὸν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἄγαλμα ἐκ κέδρου καὶ ἐπωνομάζετο Ἰσμήνιος καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ λόφος ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἥρπασε ποτὲ τὴν Μελίαν, θυγατέρα τοῦ Ὠκεανοῦ· σταλεὶς δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἀδελφὸς τῆς Μελίας Κάανθος ἵνα ζητήσῃ αὐτὴν καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀφαιρέσῃ αὐτὴν ἀπὸ χειρῶν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐτόλμησε νὰ πυρπολήσῃ τὸ τέμενος τοῦ θεοῦ τὸ ὕστερον μετονομασθὲν Ἰσμήνιον, διὸ καὶ ὁ θεὸς ἐτόξευσεν αὐτὸν, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐδεικνύετο παρὰ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην τοῦ Ἄρεως καὶ φυλαττομένην ὑπὸ δράκοντος. Ἔσχε δὲ ὁ Ἀπόλ-

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 31. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 25.

λων ἐκ τῆς Μελίας δύο υἱοὺς, Τήνερον καὶ Ἰσμήνιον· καὶ τῷ μὲν Τηνέρῳ ἐδωρήσατο τὴν μαντικὴν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰσμηνίου ὠνομάσθη ὁ ποταμὸς οὗτος ὁ ὑπὸ μὲν τοῦ Στράβωνος λεγόμενος Ἰσμηνὸς (1), ὑπὸ δὲ τοῦ Παυσανίου Ἰσμήνιος, πρότερον δὲ καλούμενος Λάδων (2)· κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκαλεῖτο πρότερον Κάδμου πούς δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Κάδμος τοξεύσας τὸν φυλάττοντα τὴν κρήνην δράκοντα καὶ εὑρὼν αὐτὴν πεφαρμακευμένην ἐκ φονικοῦ αἵματος, περιήρχετο τὴν χώραν, ζητῶν πηγήν· ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ Κωρύκαιον ἄντρον, κατὰ πρόνοιαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐβύθισε τὸν δεξιὸν αὐτοῦ πόδα βαθύτερον εἰς πηλόν· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου ἀνεδόθη ποταμὸς, ἔθυσε βοῦν καὶ ὠνόμασε τὸν ποταμὸν Κάδμου πόδα· μετὰ δέ τινα χρόνον Ἰσμηνὸς ὁ Ἀμφίωνος καὶ Νιόβης υἱὸς τοξευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ συνεχόμενος ὑπὸ τοῦ πόνου, ἐρρίφθη εἰς τὸν εἰρημένον ποταμὸν ὃς ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἰσμηνὸς, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σώστρατος ἐν 2 περὶ ποταμῶν (3). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Οἰδίποδος ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Ἀργολίδος, καὶ πενθερὸς τοῦ Πολυνείκους Ἄδραστος ἤθροισε συμμάχους ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας, οἱ δὲ Θηβαῖοι εἶχον μισθοφόρους Φωκεῖς καὶ Φλεγύας ἐκ τῆς Μινυάδος χώρας, καὶ συνεκροτήθη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰσμηνοῦ τούτου κρατερὰ μάχη καθ' ἣν ἐνικήθησαν κατὰ πρῶτον οἱ Θηβαῖοι καὶ τραπέντες κατέφυγον εἰς τὸ τεῖχος τῆς πόλεως· ἀλλ' ἔπειτα ἐφθάρη ὑπὸ τῶν Θηβαίων σύμπαν τὸ ϛράτευμα τῶν Ἀργείων πλὴν τοῦ Ἀδράστου (4) — Ὁ Ἰσμηνὸς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αἰσχύλου, ἔῤῥει

(1) Στράβ. β, 9. σ. 408. (2) Παυσ. Βοιωτ. α. 10. (3) Πλουταρχ. περὶ ποταμῶν. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 9.

κατὰ τὰς Προιτίδας πύλας (1). — Κατά τινας τῶν νεωτέρων Ἰσμηνὸς καὶ Κνωπὸς ἦν ὁ αὐτὸς ποταμὸς, καὶ κατὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἦν πόλισμα Ἰσμήνη καὶ Κνωπία τὸ αὐτὸ λεγόμενον (2).

* Ὁ Ἰσμηνὸς ὀνομάζεται ἤδη κοινῶς Αἰγιάννης. Κατὰ τὸν Γκὲλλ αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰσμηνοῦ ἀπέχουσιν 11 μόνον λεπτὰ τῆς ἐνεστώσης πόλεως τῶν Θηβῶν, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸ Σάλεσι (Σκῶλον) καὶ τὴν Ἀττικήν.

ΛΟΦΙΣ, ὁ ποταμὸς οὗτος ἔῤῥει διὰ τῆς Ἁλιαρτίδος χώρας. Λέγεται ὅτι ἐπειδὴ ὁ τόπος οὗτος ἦν ἐξ ἀρχῆς αὐχμηρὸς καὶ ἐστερεῖτο ὕδατος, εἷς τῶν προὐχόντων τοῦ Ἁλιάρτου ἐλθὼν εἰς Δελφοὺς, ἠρώτησε κατὰ τίνα τρόπον ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ὕδωρ ἐν τῇ γῇ· ἡ δὲ Πυθία προσέταξεν αὐτῷ νὰ φονεύσῃ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ὃν ἂν ἀπαντήσῃ, ἐπανήκων εἰς Ἁλίαρτον· ἀπαντήσας δὲ αὐτὸς κατὰ τύχην τὸν υἱὸν τοῦ Παρθενομένους Λόφιν, ἔτρωσεν αὐτὸν εὐθὺς διὰ τοῦ ξίφους· ἐκεῖνος δὲ περιέτρεχεν ἔμπνους ἔτι, καὶ ὅπου ἔῤῥει τὸ αἷμα, ἐκεῖθεν ἀνήρχετο ὕδωρ· ἐξ οὗ καὶ ὁ ποταμὸς ὠνομάσθη Λόφις (3).

ΑΣΣΟΣ, ποταμὸς μικρὸς ῥέων ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν μεταξὺ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Παραποταμίων καὶ τοῦ ὄρους Ἡδυλείου καὶ συμπίπτων τῷ Κηφισσῷ ὑπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ εἰρημένου ὄρους. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐστρατοπέδευσεν ὁ Σύλλας πρὶν τῆς πρὸς τὸν Ἀρχέλαον κατὰ τὴν Χαιρώνειαν μάχης (4).

ΜΕΛΑΣ, ἔχων ὁ ποταμὸς οὗτος τὰς πηγὰς εἰς τὸ ὄρος Ὑφάντειον, πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους ἀπέχοντος ἑπτὰ

(1) Αἰσχύλ. Ἑπτ. ἐπ. Θηβ. ς. 377, 378. (2) Κρους. Τ. 2. κ. 8, σ. 566. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (4) Πλούταρχ. Σύλλ. κ. 16.

σταδίους τοῦ Ὀρχομενοῦ, ἐξέδιδεν εἰς τὴν Κηφισσίδα λίμνην (1), ῥεύσας ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Ἀσπληδόνος (2). — Τὴν ἀκριβεστάτην περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἰδέαν λαμβάνομεν παρὰ τοῦ Πλουτάρχου, ὃς ἐκφράζεται ὡς ἐφεξῆς : « Τῶν γὰρ Βοιωτίων πε-
» δίων ὅτι περ ἐστὶ κάλλιστον καὶ μέγιστον, τοῦτο, τῆς
» Ὀρχομενίων ἐξηρτημένον πόλεως, μόνον ἀναπέπταται καὶ
» ἄδενδρον, ἄχρι τῶν ἑλῶν ἐν οἷς ὁ Μέλας καταναλίσκε-
» ται ποταμός, ἀνατέλλων μὲν ὑπὸ τὴν πόλιν τῶν Ὀρχο-
» μενίων πολὺς καὶ πλώϊμος ἐν πηγαῖς μόνος τῶν Ἑλλη-
» νικῶν ποταμῶν· αὐξόμενος δὲ ὑπὸ τροπὰς θερινὰς, ὥσπερ
» Νεῖλος, καὶ φέρων ὅμοια τοῖς ἐκεῖ τὰ φυόμενα, πλὴν
» ἄκαρπα καὶ ἀναυξῆ· πόῤῥω δ' οὐ πρόεισιν· ἀλλὰ τὸ μὲν
» πλεῖστον εὐθὺς εἰς λίμνας τυφλὰς καὶ ἑλώδεις ἀφανίζε-
» ται, μέρος δ' οὐ πολὺ τῷ Κηφισσῷ συμμίγνυται, περὶ ὃν
» μάλιστα τόπον ἡ λίμνη δοκεῖ τὸν αὐλητικὸν ἐκφέρειν
» κάλαμον » (3)· παρακατιὼν δὲ διηγεῖται ὅτι παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ἕλη ἐγένετο ἡ δευτέρα μεταξὺ Σύλλα καὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου μεγάλη μάχη, καθ' ἣν ἐτροπώθησαν οἱ τοῦ Μιθριδάτου καὶ κατέπλησαν ἀποθνήσκοντες αἵματος τὰ ἕλη καὶ νεκρῶν τὴν λίμνην· καὶ μετὰ διακόσια σχεδὸν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μάχης ταύτης μέχρι τοῦ Πλουτάρχου εὑρίσκοντο ἔτι ἐντὸς τῶν ἑλῶν πολλὰ βαρβαρικὰ τόξα, καὶ κράνη, καὶ θωράκων σπάσματα σιδηρῶν, καὶ μάχαιραι ἐμβεβαπτισμέναι εἰς τὰ τέλματα (4).

(1) Παυσ. Βοιωτ· κ. 38. (2) Στράβ. β. 9, σ. 414. (3) Πλουτ. ἐν Σύλλ. κ. 20. (4) Πλουταρχ. Σύλλ. κ. 21 — Ἴδ. Πολυαιν. Στρατ. 7, κ. 9 — Κατὰ τὸν Ἀππιανὸν ἔπεσον εἰς τὴν μάχην ταύτην 15,000 ἐκ τοῦ Μιθριδατικοῦ στρατεύματος.

Ὁ μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Κηφισσοῦ καὶ Μέλανος τόπος ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν Θεόφραστον Πελεκανία. « Φύεται δὲ πλεῖστος μὲν μεταξὺ τοῦ Κηφισσοῦ καὶ τοῦ Μέλανος· οὗτος δὲ ὁ τόπος προσαγορεύεται Πελεκανία » (1).

* Ὁ Μέλας ὀνομάζεται ἤδη Μαυρόνερον κατὰ τὸν Δοδουέλλ. ὁ Κηφισσὸς, ἡ Ἕρκυνα καὶ ὁ Μέλας οὗτος εἰσὶν οἱ μόνοι ἐκ τῶν Βοιωτικῶν ποταμῶν οἱ μηδὲ κατὰ τὸ θέρος στερούμενοι ὕδατος· εἶναι δὲ ὁ Μέλας βαθὺς καὶ τὰ ὕδατα αὐτοῦ εἰσὶ καθαρὰ, ἐξ οὗ καὶ τὸ μελανωπὸν χρῶμα καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ (2). Τὸ εὖρος αὐτοῦ λογίζεται 25 βημάτων, τὸ δὲ βάθος κατὰ πολὺ μεῖζον.

ΜΩΡΙΟΣ, ποταμίσκος ῥέων κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Θουρίου ὄρους παρὰ τὴν Χαιρώνειαν (3) καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸν Κηφισσόν.

* Ὁ Γκὲλλ εὑρὼν ποταμὸν κατὰ τὴν θέσιν ταύτην εἰσβάλλοντα εἰς τὸν Κηφισσὸν, ἐθεώρησεν αὐτὸν ὡς τὸν Μώριον (4).

ΤΡΙΤΩΝ, ποταμὸς οὐ μέγας, χείμαρος ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ἀλαλκομενάς· πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἔλεγον ὅτι ἀνετράφη ἡ Ἀθηνᾶ (5)· κατ' ἄλλους δὲ καὶ ὅτι ἐτέχθη παρ' αὐτῷ· διὸ καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ ἄλλοις Τριτογένεια ἐπωνομάζετο.

ΘΕΡΜΩΔΩΝ, ποταμὸς χειμάρρους ῥέων κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὑπάτου, μεταξὺ τῶν πόλεων Τανάγρας καὶ Γλισάντος (6).

ΩΕΡΟΗ, ποταμίσκος ὃς καταρρέων ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ

---

(1) Θεοφρ. Φυτ. ἱστ. β. 4, κ. 11. (2) Δοδουέλλ 1, 234.

(3) Πλουταρχ. Σύλλ. κ. 17. (4) Γκὲλλ σ. 222. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (6) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 43.—Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.

Κιθαιρῶνος εἰς τὸ πεδίον, ἐσχίζετο εἰς δύο· τὰ δὲ ῥεύματα ἀπεῖχον ἀπ' ἀλλήλων ὅσον τρία στάδια, καὶ ἔπειτα συνηνοῦντο αὖθις εἰς ἕν, ὥστε τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἐσχημάτιζε νῆσον ἣ ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὴ Ὠερόη ὡς καὶ ὁ ποταμὸς καὶ ἀπεῖχε δέκα στάδια τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης Γαργαφίας κειμένης ἔξωθεν τῶν Πλαταιῶν, παρὰ τὴν πρὸς Θήβας ὁδόν· ἡ Ὠερόη, ὡς ἔλεγον οἱ ἐγχώριοι, ἦν θυγάτηρ τοῦ Ἀσωποῦ (1).

* Ποτάμι τοῦ Λιβαδόστρου.

ΣΧΟΙΝΟΥΣ, ποταμίσκος ῥέων διὰ μέσου τοῦ Σχοίνου, χώρας τῆς Θηβαΐδος κειμένης κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀνθηδόνα ὁδὸν, καὶ ἀπεχούσης τῶν Θηβῶν ὅσον 50 στάδια (2). Ὠνομάζετο ἡ χώρα οὕτω ἀπὸ τῶν αὐτόθι φυομένων σχοίνων καὶ διὰ τὸ ἑλῶδες τοῦ τόπου, κατὰ τὸν Εὐστάθιον. (Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 497).

ΠΛΑΤΑΝΙΟΣ, ποταμὸς ῥέων κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ Κύρτωνες, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν οὐ πόῤῥω τῆς Κορσείας· κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἦσαν αἱ Ἁλαὶ, τὸ ἔσχατον πόλισμα τῆς Βοιωτίας ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς διαχωριζούσης τὴν Λοκρίδα ἤπειρον ἀπὸ τῆς Εὐβοίας (3).

ΩΚΑΛΙΟΣ, ποταμίσκος τῆς Βοιωτίας ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ὠκαλέην (4).

ΠΡΟΒΑΤΙΑ, ποταμὸς ῥέων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὸ βόρειον τῆς Λεβαδείας καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου, « Γίνεσθαι δὲ καὶ οὗ ἡ Προβατία καταφέρεται· τοῦτο δ' ἐστὶ ποταμὸς ῥέων ἐκ Λεβαδείας » (5).

(1) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 51.—Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (2) Στράβ. β. 9. σ. 408. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (4) Διδυμ. εἰς Ὁμηρ. Καταλογ. νηῶν. (5) Θεοφρ. φυτ. ἱστ. β. 4. 2. σ. 157.

* Ὁ ποταμὸς οὗτος καλεῖται ἤδη Ποτάμι τῆς Λιβαδειᾶς.

ΘΕΣΠΙΟΣ, ποταμὸς πηγάζων παρὰ τὴν πόλιν Θέσπειαν κατ' ἄρκτον καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν λίμνην Ὑλικήν. Ἴδ. Ἡσυχ. Θέσπιος ποταμὸς Βοιωτίας.

* Κανάβάρι.

ΛΙΜΝΑΙ.

ΚΩΠΑΪΣ ἢ ΚΗΦΙΣΣΙΣ (1), ἡ κατὰ τὸν Στέφανον ΛΕΥΚΩΝΙΣ (2), λίμνη μεγάλη χωριζομένη ἀπὸ μὲν τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης διὰ τοῦ Πτώου ὄρους κατ' ἄρκτον, ἀπὸ δὲ τῆς Ὑλικῆς λίμνης διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους κατὰ μεσημβρίαν· ἡ Κωπαῒς κατέχει τὸ πολὺ τῆς Ὀρχομενίας, ἐν ὥρᾳ δὲ χειμῶνος πνεύσαντος νότου, ἐπέρχεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πλέον τῆς χώρας (3)· ἡ περίμετρος τῆς Κωπαΐδος ἦν 380 σταδίων, αἱ δὲ ἐκρύσεις αὐτῆς οὐδαμοῦ ἦσαν καταφανεῖς, μόνον δὲ τὰ ἕλη ἐφαίνοντο καὶ τὸ χάσμα τὸ δεχόμενον τὸν Κηφισσόν (4). — Εἰς τὴν Κωπαΐδα εἰσβάλλουσι διάφοροι ποταμοί, ὡς ὁ Κηφισσὸς (5), ὁ Μέλας (6), ἡ Ἕρκυνα, ὁ Φάλαρος καὶ ἄλλοι μικροί, ἔτι δὲ ὁ Περμησσὸς καὶ ὁ Ὀλμειὸς οἱ κατερχόμενοι ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ συμβάλλοντες ἀλλήλοις, ἐμπίπτουσιν εἰς ταύτην τὴν λίμνην πλησίον τοῦ Ἁλιάρτου (7). Ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν τούτων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Κηφισσοῦ ἐπλημμύρει ἄλλοτε ἡ λίμνη καὶ κατεπόντισε πόλεις καὶ ἐκινδύνευον καὶ αἱ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Στεφ. Βυζ. Κωπαΐς. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (4) Στράβ. β. 9. σ. 407.—Ἴδ. Κηφισσὸς ποτ. (5) Στράβ. β. 9. σ. 407.—Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (7) Στράβ. β. 9. σ. 407.

Κῶπαι, ἕως οὗ ἠνεώχθη τὸ χάσμα ὅπερ ἐδέχθη τὸν Κηφισσόν (1)· λέγεται ὅτι καὶ ἕτερον χάσμα ἠνεώχθη κατὰ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ ἐδέχθη τὸν Μέλανα δς ῥέων διὰ τῆς Ἁλιαρτίας, καθίστα αὐτόθι τὸ ἕλος ἔνθα ἐγεννᾶτο ὁ αὐλητικὸς κάλαμος· ἀλλ' ὁ ποταμὸς οὗτος ἐγίνετο ὁλοτελῶς ἀφανὴς, εἴτε διότι τὸ χάσμα διέχεεν αὐτὸν εἰς ἀδήλους πόρους, εἴτε διότι προανηλίσκετο ὑπὸ τῶν ἑλῶν καὶ τῶν λιμνῶν τῶν περὶ τὸν Ἁλίαρτον ἐξ ὧν καὶ ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει αὐτὸν ποιήεντα =

— — — — καὶ ποιήεγθ' Ἁλίαρτον (2).

Ἐπὶ τῆς ἀρκτώας ὄχθης τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἐν τόπῳ ὅς ποτὲ μὲν ἐσχημάτιζε νησίδιον ποτὲ δὲ ἀκρωτήριον ἦν ἡ πόλις Κῶπαι (3)· ἐκτὸς δὲ ταύτης περιεκύκλουν τὴν λίμνην καὶ διάφοροι ἄλλαι πόλεις, ὡς Ἀκραιφίαι ἢ Ἀκραίφνιον, Φοινικὶς, Ὀγχηστὸς, Ἁλίαρτος, Ὠκαλέαι, Ἀλαλκομεναὶ, Τιλφούσιον καὶ Κορώνεια· αὕτη δὲ ἡ λίμνη τὸ πάλαι δὲν εἶχεν ὄνομα κοινὸν, ἀλλ' ἕκαστον μέρος αὐτῆς ὠνομάζετο κατὰ τὴν μᾶλλον πλησιάζουσαν πόλιν, ὡς Κωπαῒς ἀπὸ τῶν Κωπῶν, Ἁλιάρτιος ἀπὸ τοῦ Ἁλιάρτου καὶ οὕτω καθεξῆς· ὕστερον δὲ ἐπεκράτησεν ἐπὶ πάσης τῆς λίμνης ἡ ὀνομασία Κωπαῒς, διότι κατὰ τὰς Κώπας ὁ τόπος ἦν μᾶλλον κοῖλος καὶ ἑπομένως βαθυτέρα ἡ λίμνη, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος ὅς ὀνομάζει αὐτὴν Κηφισσίδα (4).— Παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Κωπαΐδος ἦσαν ποτὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Βοιωτοὶ, δύο πολίσματα, Ἀθῆναι καὶ Ἐλευσὶς ἃ κατεποντίσθησαν ἐκ πλημμύρας τῆς λίμνης συμβάσης ἐν ὥρᾳ χειμῶνος. — Οἱ ἰχθεῖς τῆς Κωπαΐδος κατ' οὐδὲν διαφέρουσι

---

(1) Ἰδ. Κηφισσός. (2) Ὁμ. 'Ιλ. Β. ς. 503. (3) Ἰδ. Κῶπαι πόλ. (4) Στράβ. β. 9. σ. 410. 411.

τῶν ἄλλων λιμναίων ἰχθύων· ἀλλ' αἱ ἐγχέλεις αὐτῆς εἰσὶ καὶ μέγισται καὶ γλυκύταται τὴν γεῦσιν (1).

* Κωπαΐς, κοιν. Τοπόλια· μόνον τὸ βορ-ἀνατολικὸν μέρος ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ χωρίου Τοπόλιας δύναται κυρίως νὰ ὀνομασθῇ λίμνη, διότι μόνον ἐκεῖ καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους ἔτι εὑρίσκεται ὕδωρ καὶ τρέφονται καὶ ἰχθεῖς· πᾶν δὲ τὸ λοιπὸν εἶναι μέγα ἕλος κυκλούμενον ὑπὸ ὀρέων κατ' ἀνατολὰς καὶ κατ' ἄρκτον· τὸ ἕλος τοῦτο κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τοὺς διαφόρους καιροὺς ξηραίνεται ποτὲ μὲν ἐν μέρει, ποτὲ δὲ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ καθιστᾷ πεδιάδα εὐφορωτάτην ἐν ᾗ σπείρεται ἀραβόσιτος καὶ ἄλλα. — Κατὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς μυχὸν τῆς λίμνης, πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σκροπονερίου ὑπάρχει σπήλαιον μέγα καὶ τρία βάραθρα (καταβόθραι) δι' ὧν καταδύεται ὑπὸ γῆν ὁ Κηφισσὸς καὶ μετ' ὀλίγον ἀναφαίνεται αὖθις (2).

ΥΛΙΚΗ, κεῖται μεταξὺ τῶν ὀρέων Ὑπάτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ Φοινικίου πρὸς δυσμάς, κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Κωπαΐδος ἧς εἶναι πολὺ ἐλάσσων καὶ ἀφ' ἧς πληροῦται δι' ὑπονόμων (3)· πάντες οἱ ποταμοὶ οἱ ἀρδεύοντες τὴν Θηβαΐδα χώραν πίπτουσιν εἰς τὴν λίμνην ταύτην.

* Λίχαρις καὶ κοινότερ. λίμνη τῆς Θήβας· ἡ λίμνη αὕτη διαιρεῖται τρόπον τινὰ εἰς δύο μέρη διὰ δύο προβαινουσῶν ἑκατέρωθεν ἐξοχῶν καὶ συναντωμένων τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλων κατὰ τὸ μέσον τῆς λίμνης, ὥστε καταλείπουσι στενώτατον μόνον διάστημα μεταξὺ αὐτῶν· ἡ κατ' ἄρκτον ἐξοχὴ εἶναι βράχος τραχὺς καὶ ὀνομάζεται ὁ Κληματαριᾶς· τὴν δὲ κατὰ νότον ἀποτελοῦσι δύο λόφοι Ἐλεοῦσαι καλού-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Ἴδ. Κηφισσὸς ποτ. (3) Στράβ. β. 9. σ. 408.

μενοι· ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἦν τὸ πάλαι γέφυρα ἧς λείψανα φαίνονται μέχρι τοῦδε ἐντὸς τοῦ ὕδατος· παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς Ἐλαιοῦσαν, κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰσμηνοῦ φαίνονται ἴχνη ἀρχαίου πολίσματος.

ἍΡΜΑ, κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Ὑλικῆς καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ἀνθηδόνος, μεταξὺ τῶν ὀρέων Μεσσαπίου καὶ Ὑπάτου κεῖται ἡ μικρὰ αὕτη λίμνη· ὁ Αἰλιανὸς ἀναφέρει αὐτήν. = « Τὴν καλουμένην Ἅρμα λίμνην » (1).

* Μορίκι.

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΪΔΟΣ.

Ἡ ΘΗΒΑΪΣ ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Ὑπάτου ὄρους πρὸς ἄρκτον, τῆς Πλαταιΐδος καὶ τῆς Θεσπικῆς πρὸς μεσημβρίαν, τῆς Ἀνθηδόνος καὶ τῆς Ταναγραίας πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τῆς Ἁλιαρτίας πρὸς δυσμάς· ἡ Θηβαῒς ἦν ὁ εὐφορώτατος καὶ ἐπιτηδειότατος πρὸς ἐμπόριον τόπος πάσης τῆς Βοιωτίας (2)· περιείχοντο ἐν τῇ Θηβαΐδι, ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης πόλεως Θηβῶν, διάφορα πολίσματα, ὡς Ποτνιαὶ, Κνωπία, Κάλυδνα, Θεράπναι, Σχοινοῦς, Τευμησσὸς, Γλισὰς, Πετεὼν, Ὕλα, Φοινικὶς, Ἀκραίφιαι, Τρόφεια, Λάρυμνα — Κατὰ τὸν Παυσανίαν, πρῶτοι κάτοικοι τῆς Θηβαΐδος ἦσαν οἱ Ἐκτῆνες ἔχοντες βασιλέα ἄνδρα αὐτόχθονα Ὤγυγον, ἀφ' οὗ πολλοὶ τῶν ποιητῶν ἐπωνόμασαν τὰς Θήβας Ὠγυγίας, καὶ οἱ μὲν Ἐκτῆνες ἀπωλέσθησαν πάντες ἐκ νόσου λοιμώδους, μετ' αὐτοὺς δὲ ᾤκησαν τὸν τόπον Ὕαντες καὶ Ἄονες, Βοιώτια ἔθνη, καὶ οὐχὶ ἐπηλύδων ἀνθρώπων· ὕστερον (1500 Π. Χ.) ἀπῆλθεν ὁ Κάδμος ἐκ Φοινίκης μετὰ στρατιᾶς, καὶ

(1) Αἰλιαν. β. 3. κ. 46. (2) Ἴδε Θῆβαι.

τότε οἱ μὲν Ὕαντες νικηθέντες εἰς μάχην ἀπεχώρησαν τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα, τοῖς δὲ Ἄοσι, γενομένοις ἱκέταις ἐπέτρεψεν ὁ Κάδμος νὰ καταμείνωσι καὶ νὰ ἀναμιχθῶσι μετὰ τῶν Φοινίκων· καὶ οἱ μὲν Ἄονες ᾤκουν τοῦ λοιποῦ κατὰ κώμας, ὁ δὲ Κάδμος συνῴκισε τὴν πόλιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Καδμείαν. Αὐξηθείσης δὲ ὕστερον τῆς πόλεως, καὶ ἐκταθείσης κατὰ τὸ πεδίον, ἡ Καδμεία ἐγένετο ἀκρόπολις τῶν κάτω Θηβῶν (1). Εἰσήγαγον δὲ οἱ Φοίνικες ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν γνώσεων καὶ τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐκ ὄντα γνωστὰ πρότερον (2), καὶ τὴν λατρείαν τῆς Ὄγγας, ἣ ἦν ἡ Σαΐς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τῶν Ἑλλήνων (3). Ὁ Κάδμος, κατὰ τοὺς οὓς οἱ Ἕλληνες ἔπλασαν μύθους περὶ αὐτοῦ, συνῆψε γάμον περιφανῆ, λαβὼν γυναῖκα τὴν Ἁρμονίαν, θυγατέρα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως· καὶ αἱ θυγατέρες δὲ αὐτοῦ ἐγένοντο περίφημοι, ἡ μὲν Σεμέλη τεκοῦσα ἐκ Διός, ἡ δὲ Ἰνὼ κατατεχθεῖσα εἰς τὰς θαλασσίους θεότητας. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κάδμου οἱ ἰσχυρότατοι μετ' αὐτὸν ἦσαν οἱ λεγόμενοι Σπαρτοί, Χθόνιος, Ὑπερήνωρ, Πέλωρος, Οὐδαῖος καὶ Ἐχίων, ὃς καὶ ὡς προέχων τὴν ἀνδραγαθίαν ἠξιώθη νὰ γίνῃ γαμβρὸς τοῦ Κάδμου. Οὗτοι δὲ, ὁ μὲν Παυσανίας ἀγνοεῖ ἐκ τίνος αἰτίας ἐλέγοντο Σπαρτοὶ (4), κατὰ δὲ τὴν μυθολογίαν, ἔλαβον τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν διότι ὁ Κάδμος φονεύσας τὸν καταφθείραντα τοὺς συντρόφους αὐτοῦ δράκοντα, ἔσπειρε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθησαν ἄνθρωποι, οἳ ἀλληλομαχοῦντες ἐθανατώθησαν, καὶ ἐλείφθησαν μόνον οἱ ῥηθέντες πέντε ἐξ ἁπάντων, καὶ ἐβοήθησαν οὗτοι τῷ Κάδμῳ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν Θη-

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5. (2) Ἡρόδοτ. β. 3, κ. 57. 60. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 12. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5.

βῶν (1)· μετοικήσαντες δὲ ὕστερον τοῦ Κάδμου εἰς Ἰλλυριοὺς τοὺς Ἐγχέλεις, ἔσχε τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολύδωρος. Πενθεὺς δὲ ὁ Ἐχίονος ἴσχυε μὲν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πολυδώρου διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ γένους καὶ διὰ τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὢν ὑβριστὴς καὶ ἀσεβὴς πρὸς τὸν Διόνυσον, ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτοῦ (2). ἀποθανὼν δὲ ὁ Πολύδωρος, ἀπέλειπεν υἱὸν ἀνήλικον Λάβδακον, καὶ ἐπίτροπον αὐτοῦ τὸν Νυκτέα· ἀποθανόντος δὲ μετ' ὀλίγον τοῦ Νυκτέως, περιῆλθεν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἡ δυναστεία τῶν Θηβαίων τῷ ἀδελφῷ τοῦ Νυκτέως Λύκῳ· ὡς δὲ ηὐξήθη ὁ Λάβδακος, ὁ Λύκος παρέδωκεν αὐτῷ τὴν ἀρχήν· ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ Λαβδάκου, ὁ Λύκος ἐπετρόπευεν αὖθις τὸν υἱὸν τοῦ Λαβδάκου Λάϊον· κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ταύτην ἐπιτροπὴν τοῦ Λύκου κατῆλθον ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζῆθος μετὰ δυνάμεως· καὶ τότε τὸν μὲν Λάϊον ὑπέκλεψαν ὅσοι ἐφρόντιζον μὴ ἐκλείψῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κάδμου, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς Ἀντιόπης Ἀμφίων καὶ Ζῆθος πολεμήσαντες ἐνίκησαν τὸν Λύκον, καὶ βασιλεύσαντες, ἔκτισαν τὴν κάτω πόλιν (3). Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν οἶκος τοῦ Ἀμφίονος ἐρημώθη ὑπὸ νόσου λοιμώδους, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Ζήθου ἀπέκτεινε κατὰ λάθος ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε καὶ ὁ Ζῆθος αὐτὸς ὑπὸ λύπης, κατήγαγον τότε οἱ Θηβαῖοι καὶ κατέστησαν βασιλέα τὸν Λάϊον. Βασιλεύων δὲ αὐτὸς καὶ ἔχων γυναῖκα τὴν Ἰοκάστην, ἔλαβε χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ὅτι, ἂν ἡ Ἰοκάστη ἔτικτεν υἱόν, ὁ θάνατος αὐτοῦ ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐξ ἐκείνου, διὸ καὶ ἐξέθεσε τὸν τεχθέντα Οἰδίποδα· ἀλλ' αὐτος ὡς ηὐξήθη, καὶ τὸν πατέρα ἀπέκτεινε,

(1) Πινδαρ. Πυθ. 9, 145 — Ἀπολλόδωρ β. 3, κ. 4, 1. (2) Ἀπολλόδωρ. β. 3, κ. 5, 1 — Αἰσχύλ. — Παυσ. Κορ. κ. 2 — Βοιωτ. κ. 5.
(3) Ἴδ. Θῆβαι.

καὶ τὴν μητέρα ἔγημε· φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἔσχε τέκνα ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς κατὰ τοῦτο σιωπῆς τοῦ Ὁμήρου ἐν Ὀδυσσείᾳ ὑποδείκνυται —

Μητέρα δ' Οἰδιπόδαο ἴδον καλὴν Ἐπικάστην·
Ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀϊδρείῃσι νόοιο,
Γημαμένη ᾧ υἱεῖ· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρίξας,
Γῆμεν· ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισι (1)·

ἐπειδὴ πῶς οἱ θεοὶ ἐφανέρωσαν αὐτὰ ἐν τῷ ἅμα τοῖς ἀνθρώποις, ἂν ὁ Οἰδίπους ἐγέννα τέσσαρα τέκνα ἐκ τῆς Ἰοκάστης; τὰ τέκνα ταῦτα ἐγεννήθησαν ἐξ Εὐρυγενείας τῆς Ὑπέρφαντος, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ ὀνομαζομένου Οἰδιπόδια· διὸ καὶ ὁ Ὀνατᾶς ἐν τῇ ἐν Πλαταιαῖς εἰκόνι ἔγραψε τὴν Εὐρυγένειαν περίλυπον διὰ τὴν ἀλληλομαχίαν τῶν υἱῶν αὐτῆς. Ζῶντος δὲ καὶ βασιλεύοντος τοῦ Οἰδίποδος, ὁ Πολυνείκης ἐξῆλθε τῶν Θηβῶν, φοβούμενος μὴ τελεσθῶσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ κατάραι τοῦ πατρός· ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἄργος καὶ λαβὼν γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως Ἀδράστου, κατῆλθεν εἰς Θήβας, μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἐτεοκλέους μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Οἰδίποδος· ἀλλὰ προαχθεὶς εἰς διαφορὰν πρὸς τὸν Ἐτεοκλῆν, ἔφυγεν ἐκ δευτέρου, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Ἀδράστου δύναμιν, ἐπέδραμε κατὰ τῶν Θηβῶν, καὶ ἐπολέμησε καὶ ἀπώλεσε τὸ στράτευμα, καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ μονομαχήσαντες, ἐθανατώθησαν ἀμφότεροι· καθηκούσης δὲ τῆς βασιλείας τῷ ἀνηλίκῳ υἱῷ τοῦ Ἐτεοκλέους Λαοδάμαντι, Κρέων ὁ Μενοικέως ἐδυνάστευεν ἐπιτροπεύων τὸν παῖδα· ἤδη δὲ τοῦ Λαοδάμαντος αὐξηθέντος καὶ βασιλεύοντος, οἱ Ἀργεῖοι ἐστράτευσαν ἐκ δευτέρου κατὰ τῶν Θηβῶν· ἀντιστρατοπεδευσάντων δὲ καὶ τῶν Θη-

(1) Ὁμ. Ὀδ. Λ, ς. 270.

βαίων, ἐπολέμησαν περὶ τὴν Γλισάντα· καὶ ὁ Λαοδάμας ἀπέκτεινεν Αἰγιαλέα τὸν Ἀδράστου· ἀλλὰ νικησάντων τῶν Ἀργείων, ὁ Λαοδάμας μετὰ Θηβαίων ὅσοι ἠθέλησαν νὰ συνακολουθήσωσι, ἀνεχώρησε τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα εἰς τοὺς Ἰλλυριούς· ἑλόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι τὰς Θήβας, παρέδωκαν αὐτὰς Θερσάνδρῳ τῷ υἱῷ τοῦ Πολυνείκους· ἀλλ' ὁπόταν οἱ μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος στρατεύσαντες κατὰ τῆς Τροίας ἐπλανήθησαν περὶ τὴν Μυσίαν, ἐφονεύθη ἐκεῖ ὁ Θέρσανδρος ὑπὸ τοῦ Τηλέφου, ἀνδραγαθήσας μεγάλως κατὰ τὴν μάχην· καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἦν ἐν τῇ πόλει Ἐλαίᾳ πρὸς τὸ πεδίον τοῦ Καΐκου· ἦν δὲ τοῦτο λίθος ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐνήγιζον αὐτῷ οἱ ἐπιχώριοι. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Θερσάνδρου, καὶ ἀθροιζομένου ἐκ δευτέρου στόλου κατὰ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Τρῳάδος, οἱ Θηβαῖοι ἐξελέξαντο ἡγεμόνα τὸν Πηνέλεων, Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου οὔπω ὄντος ἐν ἡλικίᾳ. Φονευθέντος δὲ τοῦ Πηνελέου ὑπὸ Εὐρυπύλου τοῦ Τηλέφου, κατέστησαν βασιλέα τὸν Τισαμενὸν, ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Θερσάνδρου καὶ τῆς Δημωνάσσης· καὶ τῷ μὲν Τισαμενῷ οὐδὲν ἐγένετο δεινὸν ὑπὸ τῶν Ἐριννύων τοῦ Λαΐου καὶ τοῦ Οἰδίποδος, ἀλλ' Αὐτεσίων ὁ Τισαμενοῦ ἐδιώχθη ὑπ' αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε κατ' ἐπιταγὴν τοῦ χρησμοῦ μετῴκησεν εἰς τοὺς Δωριεῖς· ἀπελθόντος δὲ τοῦ Αὐτεσίωνος, ἐξελέξαντο βασιλέα Δαμασίχθονα τὸν Ὀφέλτου τοῦ Πηνελέου, τοῦ δὲ Δαμσίχθονος ἐγένετο υἱὸς ὁ Πτολεμαῖος, τοῦ δὲ Πτολεμαίου ὁ Ξάνθος, ὃν ἀπέκτεινεν εἰς μονομαχίαν ὁ Ἀνδρόπομπος διὰ τρόπου δολίου καὶ ἀδίκου· ἔκτοτε δὲ οἱ Θηβαῖοι ἔκριναν ἄμεινον νὰ πολιτεύωνται διὰ πλειόνων παρὰ νὰ ἐξαρτῶνται τὰ πάντα ἀφ' ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου (1). — Οἱ Θη-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5.

ῖαῖοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως περιέτρεαν παντοίας εὐτυχεῖς τε καὶ δυστυχεῖς περιπετείας. Ὄντες ἐς πόλεμον πρὸς τοὺς Πλαταιεῖς περὶ τῶν ὁρίων τῆς χώρας, ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων βοηθησάντων τοῖς Πλαταιεῦσιν· ὡσαύτως ἡττήθησαν καὶ δεύτερον, ἀντιταχθέντες τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τὴν Πλάταιαν, ὅτε προείλοντο τὰ τοῦ βασιλέως Ξέρξου τῶν Ἑλληνικῶν· ἀλλ᾽ ὕστερον ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ Δήλιον τῶν Ταναγραίων ἔνθα καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Ἱπποκράτης ὁ Ἀρίφρονος, καὶ τὸ πολὺ τοῦ στρατεύματος ἔπεσε (1)· καὶ αὖθις ἄλλοτε πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περὶ τὴν Κορώνειαν, ὅτε καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέλειπον πᾶσαν τὴν Βοιωτίαν, ἥ ἐγένετο τότε αὐτόνομος (2)· ἀπελθόντων δὲ τῶν Περσῶν, κατὰ πᾶσαν τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Θηβαῖοι διέκειντο φιλικῶς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους· ἀλλὰ τελευτήσαντος τοῦ πολέμου ἐκείνου καὶ καταλυθέντος τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἀθηναίων, οἱ Θηβαῖοι μετὰ τῶν Κορινθίων προήχθησαν εἰς τὸν κατὰ Λακεδαιμονίων πόλεμον· νικηθέντες δὲ περὶ τὴν Κόρινθον καὶ ἐν Χαιρωνείᾳ, ἐνίκησαν ἔπειτα ἐν Λεύκτροις ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν τὴν ἐπιφανεστάτην νίκην τῶν ὅσαι ἐγένοντο ποτὲ ἐξ Ἑλλήνων πρὸς Ἕλληνας, καὶ τὰς δεκαδαρχίας ἔπαυσαν ὅσας οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τοὺς Σπαρτιάτας ἁρμοστὰς ἐξέβαλον (3). Ἡ ἀκμὴ τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως τῶν Θηβαίων ἦν ἡ ἐποχὴ τοῦ Πελοπίδου καὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου, ὅτε εἰς τοσοῦτο προήχθησαν, ὥστε ἠμφισβήτουν καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ πεσόντος τοῦ Ἐπαμινώνδου ἐν τῇ μάχῃ τῶν Λεύκτρων, ταύτης μὲν τῆς ἐλπίδος ἐσφάλησαν, ἐπολέμησαν ὅμως δέκα ἔτη κατὰ συνέ-

(1) Αὐτ. κ. 6. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 113. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 6.

χειαν κατὰ τῶν Φωκέων ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ πολέμῳ (1)· κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου ὀλεθρίαν παρὰ τὴν Χαιρώνειαν ἧτταν, ἣ ἐγένετο συμφορὰ εἰς πάντας κοινῶς τοὺς Ἕλληνας συνέπαθον καὶ μάλιστα μᾶλλον τῶν ἄλλων οἱ Θηβαῖοι, καὶ φρουρὰ Μακεδονικὴ εἰσήχθη εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φιλίππου, ἐξήλασαν μὲν τὴν φρουρὰν (2), ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ἀλέξανδρος κατέσκαψε τὴν πόλιν καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐκβληθέντες, ἔφυγον τότε εἰς Ἀθήνας· ὕστερον δὲ κατήχθησαν ὑπὸ Κασσάνδρου τοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ ἐκτίσθη ἐκ νέου ἡ πόλις, καὶ εἰς τὸν νέον οἰκισμὸν ἐφάνησαν προθυμότατοι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ συνετέλεσαν καὶ οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Μεγάλης πόλεως· ἦν δὲ πεπρωμένον νὰ γευθῶσι καὶ ὕστερον οἱ Θηβαῖοι μεγάλα κακά. Ὁπόταν ὁ βασιλεὺς τοῦ Πόντου Μιθριδάτης κατέστη εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, οἱ Θηβαῖοι προσεχώρησαν εἰς αὐτὸν οὐχὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας εἰμὴ μόνον ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους φιλίας· ἀλλὰ τοῦ Σύλλα εἰσβαλόντος εἰς τὴν Βοιωτίαν, φοβηθέντες μετέβαλον γνώμην, καὶ ἐζήτησαν τὴν φιλίαν τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ' ὁ Σύλλας οὐχ ἧττον ὀργιζόμενος, ἐκτὸς ἄλλων ὅσα ἔπραξε κατ' αὐτῶν, ἀπέτεμε καὶ τὸ ἥμισυ τῆς χώρας, ἐπὶ προφάσει τοιαύτῃ. Ὁπόταν ἐπεχείρησε κατ' ἀρχὰς τὸν κατὰ Μιθριδάτου πόλεμον, σπανίζων χρημάτων, συνέλεξε τὰ ἀναθήματα τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τῶν Δελφῶν ὅσα ἀφῆκαν οἱ Φωκεῖς καὶ διένειμεν αὐτὰ εἰς τὸ στράτευμα· ἀντὶ δὲ τούτων ἔδωκε τοῖς θεοῖς τὸ ἥμισυ τῆς γῆς τῆς Θηβαΐδος· καὶ ταύτην μὲν ἀνεσώσαντο ὕστερον οἱ Θηβαῖοι ἐκ χάριτος τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἔκτοτε προήχθησαν βαθμηδὸν εἰς τὸ ἀσθενέστατον, καὶ ἐπὶ

(1) Στράβ. β. 9, σ. 402. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 6.

Παυσανίου ἡ κάτω πόλις ἦν πᾶσα ἔρημος, πλὴν τῶν ...ν· ᾤκουν δὲ οἱ Θηβαῖοι τὴν ἀκρόπολιν, ἣν ὠνόμαζον ...βας καὶ οὐκ ἔτι Καδμείαν (1). Ὁ δὲ Στράβων λέγει ὅτι ... αὐτοῦ οὐδὲ κώμης ἀξιολόγου ἔσωζον τόπον, ὡς καὶ αἱ ... αἱ Βοιωτικαὶ πόλεις, πλὴν τῆς Τανάγρας καὶ τῶν ...σπιῶν, αἳ διέμενον ἔτι ἱκανῶς κατὰ σύγκρισιν τῶν ἄλ...ν (2).

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΘΗΒΑΪΔΟΣ.

ΘΗΒΑΙ, πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη· κατὰ πρῶ...ι ὁ Κάδμος ἐλθὼν ἐκ Φοινίκης, συνῴκισε πόλιν ἐπὶ λό...υ καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Καδμείαν· ὕστερον δὲ οἱ υἱοὶ τῆς ...τιόπης Ἀμφίων καὶ Ζῆθος ἐπελθόντες καὶ βασιλεύσαντες, ...οσέθεντο τὴν κάτω πόλιν τῇ Καδμείᾳ, καὶ ὠνόμασαν τὴν Θήβην ἀπὸ Θήβης τῆς Ἀσωποῦ, καὶ συγγενοῦς τῶν· ἔκτισαν δὲ τὴν πόλιν ταύτην εὐρύχωρον καὶ ᾠκο...μησαν περὶ αὐτὴν τείχη καὶ πύργους καὶ ἑπτὰ πύλας, ... καὶ ὁ Ὅμηρος μαρτυρεῖ =

Καὶ ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδ', Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε,
Οἳ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
Πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν τ' ἐδύναντο
Ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερῶ περ ἐόντε (3).

...ονομάζοντο δὲ αἱ πύλαι ὡς ἐφεξῆς =

Α'.) Ἠλεκτρίδες, ἀπὸ Ἠλέκτρας ἀδελφῆς τοῦ Κάδμου.

Β'.) Προιτίδες, ἀπὸ Προίτου, ἀνδρός τινος τῶν ἐπιχωρίων.

Γ'.) Νηΐται, ὠνομασθεῖσαι οὕτω, διότι ὁ Ἀμφίων παρὰ τὰς πύλας ταύτας ἐφεῦρε τὴν ἐσχάτην ἢ ὀξυτάτην χορδὴν

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 7. (2) Στράβ. β. 9, σ. 405. (3) Ὁμ. Ὀδ. Λ. ς. 262, κξ.—Παυσ. Βοιωτ. κ. 5.

τὴν λεγομένην νήτην, ἢ κατ' ἄλλην γνώμην διότι ὁ υἱὸς τοῦ Ζήθου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμφίωνος ἐκαλεῖτο Νῆϊς.

Δ'.) Κρουνέαι ἀπὸ τῆς κρήνης Δίρκης τῆς κειμένης πλησίον.

Ε'.) Ὑψισταί, ἀπὸ τοῦ παρακειμένου ναοῦ τοῦ Ὑψίστου Διός.

Ϛ'.) Ὠγύγιαι πασῶν αἱ ἀρχαιόταται.

Ζ'.) Ὁμολοΐδες, κληθεῖσαι οὕτω δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁπόταν οἱ Θηβαῖοι ἐνικήθησαν εἰς μάχην ὑπὸ τῶν Ἀργείων, ἔφυγον οἱ πλείους μετὰ τοῦ Λαοδάμαντος υἱοῦ τοῦ Ἐτεοκλέους· καὶ μοῖρά τις ἐξ αὐτῶν μὴ θελήσασα νὰ ἀπέλθῃ εἰς τοὺς Ἰλλυριούς, ἐτράπη πρὸς τοὺς Θεσσαλούς, καὶ εἶλε τὴν Ὁμόλην, τὸ εὐγεώτατον τῶν Θεσσαλικῶν ὀρέων καὶ ὑπὸ ὑδάτων ἐπιῤῥεόμενον· ἀνακληθέντες δὲ εἶτα ὑπὸ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκους, τὰς πύλας δι' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ὠνόμασαν ἀπὸ τῆς Ὁμόλης Ὁμολοΐδας (1). Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀπολλόδωρος καὶ ὁ Στάτιος ὀνομάζουσι τὰς πύλας τῶν Θηβῶν μετά τινων παραλλαγῶν· καὶ ὁ μὲν Αἰσχύλος ἀντὶ τῶν Ὑψίστων καὶ τῶν Ὠγυγίων λέγει Ὄγκας καὶ Βοῤῥαίας· εἰς δὲ τὴν ἑβδόμην δὲν δίδει ὄνομα (2)· ὁ Εὐριπίδης οὐδὲ αὐτὸς δίδει ὄνομα εἰς τὴν ἑβδόμην, ἐννοῶν ἴσως τὰς Ὑψίστας ἃς ἀποσιωπᾷ (3)· ὁ Ἀπολλόδωρος δὲν ὀνομάζει τὰς Νηΐτας καὶ ἀντ' αὐτῶν θέτει τὰς Ὀγκαΐδας τοῦ Αἰσχύλου (4)· ὁ δὲ Στάτιος ἐν τῇ Θηβαΐδι λέγει τὰς Κρουναίας πύλας Culmina Dircaea (5), διότι βεβαίως ἔκειντο παρὰ τὴν κρήνην Δίρκην· αἱ Προιτίδες πύλαι ἦσαν

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 8. (2) Αἰσχ. Ἑπτ. ἐπ. Θηβ. ς. 375.—651.
(3) Εὐριπιδ. Φοινισ. ς. 1104. κἑ. (4) Ἀπολλοδ. β. 3. κ. 6. 6.
(5) Στατ. Θηβ. 8. ς. 353. 357.

ὁ ἀνατολικὸν τῆς πόλεως παρὰ τὴν πρὸς Χαλκίδα 1)· αἱ Νηΐται κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ κατὰ τὸ Καβεί-ὶ τῆς πρὸς Ὄγχηστὸν ὁδοῦ (2)· αἱ Ἠλεκτρίδες κατὰ ον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Πλάταιαν (3)· περὶ δὲ σεως τῶν ἄλλων πυλῶν οὐδὲν θετικὸν γνωρίζομεν.— λογήθη ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Θηβῶν ᾠκοδομήθη ἀφ' ἐκ τοῦ ᾄσματος καὶ τοῦ ἤχου τῆς λύρας τοῦ Ἀμφίω-λ' ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει τὴν μυθολογίαν ταύτην (4). περίμετρος τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἦν 43 σταδίων τὸν Δικαίαρχον ὅς λέγει αὐτὰς Μεγάλας Θήβας καὶ αλὴν πόλιν (5)· κειμένη δὲ ἡ πόλις αὕτη, ὡς λέγει κ, κατὰ τὸ μέσον τῆς Βοιωτίας, καὶ ἔχουσα περί-70 σταδίων, (μετὰ τῶν προαστείων, ὡς φαίνεται, ἡ τῆς κυρίως πόλεως ἦν 43 σταδίων, κατὰ τὸν αὐτὸν ηται ἀνωτέρω), ἦν πᾶσα ὁμαλὴ καὶ στρογγύλη τὸ ι καὶ μαλάγγειος τὸ χρῶμα· ἂν δὲ καὶ ἀρχαία, εἶχε αν ῥυμοτομίαν, διότι κατεσκάφη τρὶς ἐκ τῆς ὑπερη-ς τῶν κατοίκων· ἦν δὲ καλὴ ἱπποτρόφος, κάθυ-γρ σα καὶ χλοερὰ καὶ γεώλοφος, ἔχουσα κηπεύματα α τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων, διότι ἔῤῥεον δύο πο-δι' αὐτῆς, ἀρδεύοντες πᾶν τὸ ἐπικείμενον τῇ πόλει · ἐφέρετο δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Καδμείας ἀφανὲς ὕδωρ νον διὰ σωλήνων, καί, ὡς ἔλεγον, κατεσκευασμένον λαι ὑπὸ τοῦ Κάδμου· καὶ ἦν μὲν ἡ πόλις ἀρίστη πρὸς ν διατριβήν, ἔχουσα ὕδωρ πολὺ καὶ ψυχρὸν καὶ κή-καὶ καταπνεομένη ὑπὸ τερπνῶν ἀνέμων καὶ φέρουσα ιν τὴν πρόσοψιν καὶ ἄφθονα τὰ θερινὰ ὤνια· ἦν ὅμως

Παυσ. Βοιωτ. κ. 18. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 25. 26. (3) Παυσ. κ. 8. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5. (5) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλ. ς. 93. 95.

ἄξυλος καὶ χειρίστη πρὸς παραχείμασιν ἐκ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῆς χιόνος καὶ τοῦ πηλοῦ· καὶ ἡ μὲν πόλις τοιαύτη· οἱ δὲ κάτοικοι ἦσαν θρασεῖς καὶ ὑβρισταὶ καὶ ὑπερήφανοι καὶ φιλόνεικοι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς πάντα ξένον καὶ δημότην καὶ καταφρονηταὶ παντὸς δικαίου, καὶ εἰς τὰ ἀμφισβητούμενα συναλλάγματα ἐπιφέροντες οὐχὶ τὸν λόγον, ἀλλὰ τὴν βίαν τὴν διὰ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ θράσους, καὶ πλημμελοῦντες φόνους καὶ νυκτερινὰς δολοφονίας διὰ τὰς τυχούσας αἰτίας· ὑπῆρχον ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄνθρωποι ἀξιόλογοι καὶ μεγαλόψυχοι καὶ πάσης φιλίας ἄξιοι· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀναστήματος καὶ τὸν ῥυθμὸν τῆς πορείας εὐσχημονέσταται καὶ εὐπρεπέσταται πασῶν τῶν γυναικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Σοφοκλῆς =

Θήβας λέγεις μοι τὰς πύλας ἑπταστόμους
Οὗ δὴ μόνον τίκτουσιν αἱ θνηταὶ θεούς.

ἐφόρουν δ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα λευκὸν, ὅπερ ὡς προσωπίδιον ἐκάλυπτεν ἅπαν τὸ πρόσωπον πλὴν μόνον τῶν ὀφθαλμῶν· εἶχον δὲ τὴν κόμην ξανθὴν καὶ ἀναδεδεμένην μέχρι τῆς κορυφῆς, ὃ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων λαμπάδιον· τὰ δὲ σανδάλια αὐτῶν περιεδέοντο δι' ἱμάντων, καὶ ἦσαν κόκκινα καὶ ἀβαθῆ τοσοῦτον ὥστε οἱ πόδες ἐφαίνοντο σχεδὸν γυμνοὶ, καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς ἐφαίνοντο μᾶλλον Σικυώνιαι ἢ Βοιώτιαι. Ἦν δὲ ἡ προφορὰ τῶν γυναικῶν χαρίεσσα, ἡ δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκ τοὐναντίου ἀτερπὴς καὶ βαρεῖα (1). — Ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζῆθος κτίσαντες τὴν κάτω πόλιν, ὠνόμασαν αὐτὴν Θήβην ἑνικῶς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Θήβη συνηνώθη τῇ ἀρχαίᾳ Καδμείᾳ, αἱ δύο

(1) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλάδ.

οῦ, ὡς καὶ ἑκάστη αὐτῶν, ὠνομάζοντο τοῦ λοιποῦ Θηβαί·
Όμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ ἀποσιωπᾷ τὰς Θήβας· ἀντὶ δὲ
ίτων λέγει Ὑποθήβας =

Οἵ δ' Ὑποθήβας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον (1).

ὑπάρχει κατὰ τοῦτο διαφωνία μεταξὺ τῶν ἀρχαίων·
τι οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι ὑπῆρχε πολίδιον Ὑποθῆβαι κα-
μενον, οἱ δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τὰς Ποτνιάς, διότι
Θῆβαι ἐκλειποῦσαι κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Ἐπι-
ων, δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον· ἄλλοι
ὅτι ἔλαβον μὲν μέρος, ᾤκουν δὲ τότε εἰς τοὺς ἐπιπέ-
; τόπους τοὺς ὑπὸ τὴν Καδμείαν, ἀδυνατοῦντες ν' ανα-
ωσι τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην πόλιν μετὰ τὴν ἔφοδον τῶν
ιγόνων, καὶ ἐπειδὴ ἡ Καδμεία ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὴ Θῆ-
, εἶπεν ὁ ποιητὴς ὅτι οἱ τότε Θηβαῖοι ᾤκουν ὑπὸ τὰς
ὰς, ἐννοῶν ὑπὸ τὴν Καδμείαν (2). — Κατὰ τὸ νοτ-
ιτολικὸν τῆς πόλεως ἦν, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀρ-
ιοῦ, ἡ Καδμεία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὰς Ἐλευθερὰς
τὴν Ἀττικήν (3). — Παρὰ τὰς Θήβας ἔῤῥεεν ὁ ποτα-
; Ἰσμηνὸς καὶ ὀλίγον δυτικώτερον αὐτοῦ ἡ Δίρκη· μετὰ
δὲ στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως ἔῤῥεεν ὁ Ἀσωπός. Κατὰ
ἐπιστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων συγκειμένων ἐξ Ἀργείων,
σσηνίων, Ἀρκάδων, Κορινθίων καὶ Μεγαρέων αἱ Θῆβαι,
τὰ τὴν πρὸς Γλισᾶντι μάχην, ἑάλωσαν καὶ ἐρημώθη-
ν κατοίκων (4), διότι οἱ μὲν ἀπεδήμησαν μετὰ Λαοδά-
ντος τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ ἔφυγον εἰς Ἀλαλκομενὰς καὶ εἰς
Τιλφούσιον ὄρος, οἱ δὲ πολιορκηθέντες παρεδόθησαν (5).

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 505. (2) Στράβ. β. 9, σ. 412. (3) Ἀῤῥιαν. Ἀλεξ.
1, κ. 7. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 9. — Στράβ. β. 9. σ. 412.
(5) Παυσ. αὐτ. — Ἴδε Ἀλαλκομεναί.

Μετὰ καιρὸν δὲ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας κατέσκαψεν ἐξ ὁλοκλήρου τὰς Θήβας καὶ ἐφονεύθησαν τότε ὑπὲρ τὰς ἕξ χιλιάδας Θηβαίων καὶ ἠχμαλωτίσθησαν πλείους τῶν τριάκοντα χιλιάδων, οὓς λαφυροπωλήσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἤθροισε τετρακόσια τεσσαράκοντα ἀργυρίου τάλαντα (1)· ἐφείσθη δὲ μόνον τῶν ναῶν καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου, καὶ, κατὰ τὸν σύγχρονον ῥήτορα Δείναρχον, ἡ γῆ τῆς δυστυχοῦς ταύτης πόλεως ἐγεωργήθη καὶ ἐσπάρη (2)· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Κάσσανδρος ἔκτισεν ἐκ νέου τὰς Θήβας (3). Ἐφάνησαν δὲ τότε προθυμότατοι εἰς τὸν οἰκισμὸν αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ συνεβοήθησαν πρὸς τούτοις καὶ οἱ Μεσσήνιοι, καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ ἐκ τῆς Μεγάλης πόλεως· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα συμμαχήσαντες οἱ Θηβαῖοι μετὰ τοῦ Μιθριδάτου ἐκακώθησαν ὑπὸ τοῦ Σύλλα (4)· ὁ δὲ Μέτελλος νικήσας τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Ἀρκάδας, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Θηβῶν, διότι οἱ Θηβαῖοι συνεπολέμησαν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς Ἡράκλειαν καὶ εἰς Σκάρφειαν· Διὸ φοβηθέντες οἱ Θηβαῖοι, ἐξέλιπον πάντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ πᾶσα ἡλικία τὴν πόλιν, καὶ ἐπλανῶντο εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ ἀνέφευγον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων. Ὁ δὲ Μέτελλος δὲν ἐπέτρεψεν οὔτε τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν νὰ ἐμπρήσωσιν, οὔτε τὰς οἰκοδομὰς νὰ κατεδαφίσωσιν, οὔτε οὐδένα τῶν παραμεινάντων Θηβαίων νὰ ἀποκτείνωσιν, οὔτε τοὺς φεύγοντας νὰ συλλάβωσιν· ἀλλὰ μόνον τὸν τότε Βοιωταρχοῦντα Πυθέα ἐζήτησε καὶ εὑρὼν ἐθανάτωσεν (5). — Ἔκτοτε δὲ κατήντησαν οἱ Θηβαῖοι εἰς τὸ

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 17, κ. 14. (2) Δείναρχ. κατὰ Δημοσθ. σ. 17, ἐκδ. Ῥαίσκ. (3) Παυσ. Μεσσ. κ. 27. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 7. (5) Παυσ. Ἀχ. κ. 15.

ἰκρον τῆς ἀσθενείας, καὶ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου πᾶσα ἡ κάτω πόλις ἦν ἔρημος, πλὴν τῶν ναῶν· ᾤκουν δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἣν ὠνόμασαν Θήβας, καὶ οὐχὶ πλέον Καδμείαν (1). — Ἐν Θήβαις πρὸ τῶν Προιτίδων πυλῶν ἦν γυμνάσιον καλούμενον τοῦ Ἰολάου, καὶ στάδιον, ὃ ἦν χῶμα γῆς ὡς τὸ τῆς Ὀλυμπίας καὶ τὸ τῶν Ἐπιδαυρίων, καὶ ἐνταῦθα ἦν τὸ ἡρῷον τοῦ Ἰολάου, ὅς, ὡς καὶ οἱ Θηβαῖοι ὡμολόγουν, ἀπέθανεν ἐν Σαρδῷ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνδιαβάντες αὐτῷ Θεσπιεῖς· πέραν δὲ τοῦ σταδίου κατὰ δεξιὰν ἦν τὸ ἱπποδρόμιον καὶ ἐν αὐτῷ τὸ μνῆμα τοῦ Πινδάρου (2). — Οὐ πόῤῥω τῶν πυλῶν ἦν πολυάνδριον ἔνθα ἔκειντο ὅσοι ἀπέθανον ἀντιταχθέντες κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Μακεδόνων, καὶ ὀλίγον περαιτέρω ὁ τόπος ἔνθα ἐμυθεύετο ὅτι Κάδμος ἔσπειρε τοὺς ὀδόντας τοῦ ἀποκτανθέντος ὑπ' αὐτοῦ δράκοντος, ἐξ ὧν ἀνεφύησαν ἄνθρωποι· κατὰ δεξιὰν δὲ τῶν πυλῶν ἦν λόφος ἱερὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐκαλεῖτο καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ λόφος Ἰσμήνιος ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος Ἰσμηνίου ἢ Ἰσμηνοῦ ποταμοῦ· καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ ἦσαν δύο ἀγάλματα ἐκ μαρμάρου Ἀθηνᾶ καὶ Ἑρμῆς ὀνομαζόμενα Πρόναοι· καὶ ὁ μὲν Ἑρμῆς ἦν ἔργον Φειδίου, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ Σκόπα· καὶ μετὰ τὰ ἀγάλματα ὁ ναός· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἦν κέδρινον· ἦν δὲ πρὸ τῆς εἰσόδου λίθος ἐφ' οὗ, ὡς ἔλεγον, ἐκάθητο ἡ θυγάτηρ τοῦ Τειρεσίου Μαντώ· διὸ καὶ ἐκαλεῖτο ὁ λίθος Μαντοῦς δίφρος. Καὶ κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ δύο ἀνδριάντες ἐκ μαρμάρον, Ἡνιόχης καὶ Πύῤῥας, θυγατέρων τοῦ Κρέοντος ὃς ἐδυνάστευσεν, ἐπιτροπεύων Λαοδάμαντα τὸν Ἐτεοκλέους· ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος διώριζον ἱερέα ἐνιαύσιον παῖδα ὡραῖον

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 7. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 23.

καὶ ῥωμαλαῖον ἐξ οἴκου ἐπισήμου καὶ ἐπονομαζόμενον Δαφνηφόρον, διότι ἐφόρουν οἱ παῖδες οὗτοι στεφάνους ἐκ φύλλων δάφνης· οἱ πλουσιώτεροι δὲ τῶν παίδων τούτων, ἀφ' οὗ ἐδαφνηφόρουν, ἀνέθετον χαλκοῦν τρίποδα· ὁ ἐπιφανέστερος καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τὴν δόξαν τοῦ ἀναθέντος ἦν ὁ τρίπους ὃν ἀνέθεσεν ὁ Ἀμφιτρύων, δαφνηφορήσαντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἡρακλέους· ὁ τρίπους οὗτος ἦν, ὡς φαίνεται, ὁ αὐτὸς, ὃν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἀνέθεσεν ὁ Ἀμφιτρύων μετὰ τὴν ἐκ τῶν Τηλεβόων ἐπάνοδον, καὶ ἐφ' οὗ ἦν κεχαραγμένη διὰ Καδμικῶν γραμμάτων ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ =

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβοάων (1)·

ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ἔτι δύο ἐπιγραφὰς ἐπὶ δύο ἄλλων τριπόδων ἀνετεθέντων τοῦ μὲν ὑπὸ Πυγμάχου τινὸς (2), τοῦ δὲ ὑπὸ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέους (3). Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος ἀνέκειντο ἔτι ἀσπὶς ὁλόχρυσος, καὶ αἰχμὴ στερεὰ ὁλόχρυσος, ἧς καὶ τὸ δόρυ καὶ ἡ λόγχη ἦσαν ὁμοίως χρυσᾶ· ἀνετέθησαν δὲ ταῦτα παρὰ τοῦ Κροίσου τῷ Ἀμφιαράῳ (4). Ἀνωτέρω δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰσμηνίου ἦν κρήνη ἥτις ἔλεγον ὅτι ἦν ἱερὰ τοῦ Ἄρεως, καὶ ὅτι ὁ Ἄρης εἶχε διωρισμένον πρὸς φύλαξιν αὐτῆς δράκοντα. Πλησίον τῆς κρήνης ταύτης ἦν ὁ τάφος τοῦ Καάνθου (5)· κατ' ἀριστερὰν δὲ τῶν πυλῶν, ἃς ὠνόμαζον Ἠλέκτρας ἢ Ἠλεκτρίδας, ἦν οἰκία ἐν ᾗ, ὡς ἔλεγον, ᾤκησεν ὁ Ἀμφιτρύων, φεύγων ἐκ Τίρυνθος διὰ τὸν φόβον τοῦ Ἠλεκτρύωνος· καὶ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς οἰκίας ταύτης διεκρίνετο ἔτι καὶ

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 59. (2) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 60. (3) Ἡρόδοτ. αὐτ. κ. 61. (4) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 52. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 10 — Ἴδε Ἰσμηνός.

άλαμος τῆς Ἀλκμήνης, ὃν χάριν τοῦ Ἀμφιτρύωνος ᾠκοδόμησαν ὁ Τροφώνιος καὶ ὁ Ἀγαμήδης, ἐπιγράψαντες τὰ ἑξῆς =

Ἀμφιτρύων ὅτ' ἔμελλ' ἀγαγέσθαι δεῦρο γυναῖκα,
Ἀλκμήνην, θάλαμόν γ' ἐλλέξατο τοῦτον ἑαυτῷ,
Ἀγχάσιος δ' ἐποίησε Τροφώνιος ἠδ' Ἀγαμήδης.

ίκνυτο δὲ καὶ τὸ μνῆμα τῶν υἱῶν τοῦ Ἡρακλέους τῶν τῆς Μεγάρας, καὶ λίθος καλούμενος Σωφρονιστὴρ, ὃν ἡ Ἀθηνᾶ, ὡς ἐμύθευον, ῥίψασα κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἐβύθισεν αὐτὸν εἰς ὕπνον μέλλοντα ἐκ τῆς μανίας νὰ ἀποκτείνῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀμφιτρύωνα, καὶ εἰκόνες ἔκτυποι αικῶν, ἃς ὠνόμαζον οἱ Θηβαῖοι Φαρμακίδας καὶ ἔλεγον ἡ Ἥρα ἔπεμψεν αὐτὰς ἵνα κωλύσωσι τὸν τοκετὸν τῆς κμήνης· ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ Ἡράκλειον περιέχον δύο άλματα τοῦ Ἡρακλέους, τὸ μὲν ἐκ λίθου λευκοῦ Πρόμα- ; καλούμενον, τὸ δὲ ξόανον ἀρχαῖον καὶ, ὡς ἐνόμιζον Θηβαῖοι, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου. Ἐν δὲ τοῖς τοῖς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους παρέστησεν ὁ Πραξιτέλης πλεῖστα τῶν καλουμένων ἄθλων· παρέλειπε δὲ τὴν ν πτηνῶν τῶν λεγομένων Στυμφαλίδων ἐξέλασιν (1) ὶ τὸν καθαρισμὸν τῆς Ἠλείας (2), καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐξεινισε τὴν πρὸς Ἀνταῖον πάλην. Ἵσταντο δὲ ἐν τῷ Ἡρακλείῳ καὶ δύο κολοσσοὶ ἔκτυποι ἐκ λίθου Πεντελησίου, θηνᾶς καὶ Ἡρακλέους, ἀνατεθέντες ὑπὸ Θρασυβούλου τοῦ ύκου, καὶ τῶν Ἀθηναίων ὅσοι ὁρμηθέντες ἐκ Θηβῶν τ' αὐτοῦ, κατέλυσαν τὴν τυραννίδα τῶν τριάκοντα· πλησίον δὲ τοῦ Ἡρακλείου ἦσαν γυμνάσιον καὶ στάδιον, ἀμφότερα ἐπώνυμα τοῦ Ἡρακλέους· ὑπεράνω δὲ τοῦ Σωφρονι-

---

(1) Ἴδε Στυμφαλὶς λίμνη. (2) Ἴδε Ἠλεία.

στῆρος λίθου ἦν βωμὸς τοῦ Σπονδίου Ἀπόλλωνος κατεσκευασμένος ἐκ τῆς τέφρας τῶν ἱερείων, καὶ αὐτόθι καθίστηκε μαντικὴ ἐκ τῶν κατὰ τύχην ἀκουομένων φωνῶν (1). — Οἱ Θηβαῖοι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθυον τῷ Πολιῷ Ἀπόλλωνι ταύρους· ἐπειδὴ δὲ ποτὲ κατά τινα τῶν ἑορτῶν ἤγγιζεν ἡ ὥρα τῆς θυσίας, καὶ οἱ πεμφθέντες πρὸς εὕρεσιν ταύρου δὲν ἤρχοντο, ἔθυσαν τῷ θεῷ ἕνα τῶν δύο βοῶν τῆς παρατυχούσης ἁμάξης, καὶ ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου εἴθισται νὰ θύωσι βόας ἐργάτας. Ἐδείκνυον πρὸς τούτοις οἱ Θηβαῖοι ἐν Καδμείᾳ τὸ χωρίον ἔνθα ἡ ὁδηγήσασα τὸν Κάδμον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ βοῦς ἀποκαμοῦσα καὶ καθήσασα, ἐδήλωσε κατὰ τὸν χρησμὸν τὸ μέρος τῆς οἰκήσεως καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνέθεσεν ὁ Κάδμος ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸν καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς Ὄγγας, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ εἰς τὴν Θηβαΐδα γῆν ἀφικόμενος Κάδμος ἦν Φοῖνιξ καὶ οὐχὶ Αἰγύπτιος, ὥς τινες ἐνόμιζον, διότι ἡ Ἀθηνᾶ κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Φοινίκων ὠνομάζετο Ὄγγα, κατὰ δὲ τὴν τῶν Αἰγυπτίων Σάϊς. Ὅπου δὲ ὕστερον ἐγένετο ἀγορὰ τῆς ἀκροπόλεως ἔλεγον οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἦν τὸ πάλαι ἡ οἰκία τοῦ Κάδμου, καὶ ἐκεῖ ἐφαίνοντο δύο θάλαμοι, ὧν ὁ μὲν ἦν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἁρμονίας, ὁ δὲ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Σεμέλης, ὃς καὶ ἐπὶ Παυσανίου ἐφυλάττετο ἄβατος τοῖς ἀνθρώποις. Ἦν δὲ καὶ χωρίον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἐμελῴδησαν αἱ Μοῦσαι εἰς τὸν γάμον τῆς Ἁρμονίας. Ἐλέγετο πρὸς τούτοις ὅτι μετὰ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ πεσόντος εἰς τὸν θάλαμον τῆς Σεμέλης ἔπεσε καὶ ξύλον ἐξ οὐρανοῦ, ὃ ὁ Πολύδωρος ἐπικοσμήσας διὰ χαλκοῦ, ὠνόμασε Καδμεῖον Διόνυσον. Ἦν δὲ πλησίον καὶ ἄγαλμα Διονύσου, ὃ ὁ Ὀνοσσιμήδης κατεσκεύασεν ὅλως

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 11.

πλῆρες ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ, τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦ Κάδμου κατεσκεύασαν οἱ υἱοὶ τοῦ Πραξιτέλους. Ἦσαν προσέτι δύο ἀνδριάντες, ὁ μὲν Προνόμου, ἐξόχου αὐλητοῦ, ὁ δὲ Ἐπαμινώνδου τοῦ Πολύμνιδος (1). — Ἐν Μεσσήνῃ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐν ἄλλοις ἀγάλμασι καὶ τὸ τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν (2). — Ἐν Ἄργει πρὸς τὸν ναὸν τῶν ἡρῶν ἵσταντο οἱ ἀνδριάντες τῶν πεσόντων κατὰ τὴν παρὰ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν μάχην μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Οἰδίποδος, ὡς καὶ οἱ τῶν ἑλόντων ὕστερον τὴν πόλιν (3). — Ἐν Θήβαις ἦν καὶ ἀνδριὰς τοῦ Ἐπαμινώνδου, φέρων ἐπιγεγραμμένα τὰ ἑξῆς ἐλεγεῖα =

Ἡμετέραις βουλαῖς Σπάρτη μὲν ἐκείρατο δόξαν,
Μεσσήνη δ' ἱερὰ τέκνα χρόνῳ δέχεται,
Θήβης δι' ὅπλοισι Μεγάλη πόλις ἐστεφάνωται,
Αὐτόνομος δ' Ἑλλὰς πᾶσ' ἐν ἐλευθερίῃ (4).

Οὐ πόῤῥω δὲ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἐπαμινώνδου ἦν ναὸς Ἄμμωνος· καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἀνέθηκε μὲν ὁ ποιητὴς Πίνδαρος, ἦν δὲ ἔργον Καλάμιδος· μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Ἄμμωνος ἦν τὸ ἱερὸν οἰωνοσκοπεῖον τοῦ Τειρεσίου καλούμενον, καὶ πλησίον ναὸς Τύχης· τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἔφερε τὸν Πλοῦτον παῖδα· καὶ τὰς μὲν χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγάλματος κατεσκεύασεν ὁ Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, τὰ δὲ λοιπὰ ὁ ἐπιχώριος Καλλιστόνικος. Ἦσαν δὲ ἐν Θήβαις καὶ ξόανα Ἀφροδίτης τοσοῦτον ἀρχαῖα, ὥστε ἔλεγον ὅτι ἦσαν ἀναθήματα τῆς γυναικὸς τοῦ Κάδμου Ἁρμονίας, καὶ ὅτι κατεσκευάσθησαν ἐκ τῶν ἀκροστολίων ἅπερ ἦσαν ἐξειργασμένα ἐκ ξύλου ἐν τοῖς πλοίοις τοῦ Κάδμου· τὰ ξόανα ταῦτα

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 12 (2) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20 — Ἴδε Ἄργος. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 15.

ἦσαν τρία· καὶ ἡ Ἁρμονία ἐπωνόμασε τὴν Ἀφροδίτην τριχῶς, Οὐρανίαν καὶ Πάνδημον καὶ Ἀποστροφίαν. Οὐρανίαν μὲν τὴν ἐπὶ ἔρωτος καθαροῦ καὶ ἀπηλλαγμένου πόθου σωμάτων, Πάνδημον δὲ τὴν ἐπὶ τῶν μίξεων, καὶ Ἀποστροφίαν ἵνα ἀποστρέφῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πάσης ἐπιθυμίας ἀνόμου καὶ παντὸς ἔργου ἀνοσίου. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Δήμητρος Θεσμοφόρου ὃς ἦν ποτὲ οἰκία τοῦ Κάδμου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦν ἐμφανὲς μόνον μέχρι τῶν στέρνων. Ἀνέκειντο δὲ ἐνταῦθα καὶ ἀσπίδες χαλκαῖ αἳ ἦσαν, ὡς ἔλεγον, τῶν ἐν τέλει Λακεδαιμονίων τῶν τελευτησάντων περὶ τὰ Λεῦκτρα. Πλησίον δὲ τῶν Προιτίδων πυλῶν ἦν ᾠκοδομημένον θέατρον καὶ ἐγγυτάτω τοῦ θεάτρου ναὸς Διονύσου τοῦ ἐπικληθέντος Λυσίου, διότι διὰ τῆς βοηθείας τοῦ θεοῦ τούτου Θηβαῖοι τινὲς ἀγόμενοι αἰχμάλωτοι ὑπὸ Θρᾳκῶν, ὡς ἀφίκοντο εἰς Ἁλιαρτίαν, ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν καὶ ἀπέκτειναν τοὺς Θρᾷκας ὑπνωμένους. Ἐνταῦθα ἐκτὸς τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διονύσου ἦν καὶ ἕτερον Σεμέλης· ἠνοίγετο δὲ μόνον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ ναὸς ἐν ἡμέραις τακταῖς. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἦσαν καὶ τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας τοῦ Λύκου καὶ μνῆμα τῆς Σεμέλης, καὶ τὰ μνήματα τῶν Ἀμφίωνος παίδων, ἰδίᾳ τῶν ἀῤῥένων, ἰδίᾳ τῶν θηλέων (1). Πλησίον δὲ τῶν μνημάτων ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Εὐκλείας, καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν τεθαμμέναι αἱ θυγατέρες τοῦ Ἀντιποίνου, Ἀνδρόκλεια καὶ Ἀλκὶς, ἀποθανοῦσαι κατὰ τὴν ἑξῆς περίστασιν. Ἐν ᾧ ἔμελλε ποτὲ νὰ συγκροτηθῇ μάχη Θηβαίων καὶ Ἡρακλέους πρὸς Ὀρχομενίους, ἦλθε χρησμὸς εἰς τοὺς Θηβαίους ὑποσχόμενος αὐτοῖς τὴν νίκην, ἐὰν ὁ ἐπιφανέστατος τῶν πολιτῶν κατὰ τὸ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 16.

ιμα του γένους οἰκειοθελῶς ἀποθάνῃ αὐτόχειρ· ἐπειδὴ ὁ Ἀντίποινος, ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον καταγόμενος ἐξ ἐνδόξων ηγόνων ἀπεποιήθη νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ δήμου, αἱ δύο ου θυγατέρες ἀπεφάσισαν καὶ ἐθανατώθησαν, καὶ δι' αὐτὸ ιῶντο. Ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος ιτο λέων μαρμάρινος ὃν ἀνέθεσεν ὁ Ἡρακλῆς, νικήσας ; Ὀρχομενίους καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἐργῖνον τὸν Κλυ-ου· καὶ πλησίον ἦσαν δύο ἀγάλματα, τὸ μὲν Ἀπόλλω-Βοηδρομίου, τὸ δὲ Ἑρμοῦ Ἀγοραίου ἀνατεθὲν ὑπὸ τοῦ ιάρου· ἡ δὲ πυρὰ τῶν τέκνων τοῦ Ἀμφίωνος ἀπεῖχε τάφων ἥμισυ στάδιον, καὶ ἡ τέφρα διέμενεν ἔτι ἐπὶ Παυσανίου. Πλησίον δὲ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀμφιτρύωνος ν δύο ἀγάλματα μαρμάρινα Ἀθηνᾶς τῆς ἐπικληθείσης ιτηρίας, διότι ἐνταῦθα ἐζώσθη ὁ Ἀμφιτρύων τὰ ὅπλα, ἔμελλε νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τῶν Εὐβοέων καὶ τοῦ ιχώδοντος. Κατὰ τοῦτο δὲ ἦν καὶ μικρὸν χῶμα γῆς, μα κοινὸν Ζήθου καὶ Ἀμφίωνος, καὶ πλησίον ἔκειντο ι ἀτελῶς ἐξειργασμένοι, οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, ὡς ἔλεγον, οἱ λουθήσαντες τῇ ᾠδῇ τοῦ Ἀμφίωνος (1). — Κατὰ τὰς ιτίδας πύλας ἦν ἡ ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα ὁδὸς, καὶ ἐπὶ λεωφόρου ἦν ὁ τάφος τοῦ Μελανίππου, ἑνὸς τῶν μαχι-τέρων Θηβαίων, ὃς κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Ἀργείων ἔκτεινε τὸν Τυδέα καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀδράστου Μηκι-έα, ἐφονεύθη δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου. Ἐγγύτατα ἦσαν τρεῖς ἀργοὶ λίθοι ἔνθα ὁ Τυδεὺς ἐτάφη ὑπὸ τοῦ ιίονος ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος μαρτυρεῖ =

Τυδέος, ὃν Θήβησι χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει (2)·

ι μετὰ τοὺς λίθους τὰ μνήματα τῶν υἱῶν τοῦ Οἰδίποδος

1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 17. (2) Ὀμ. Ἰλ. Ξ. ϛ. 114.

οἷς ἐνήγιζον οἱ Θηβαῖοι· καὶ μετὰ δεκαπέντε στάδια ἦν τὸ μνῆμα τοῦ Τειρεσίου ὅπερ ὅμως ἦν κενοτάφιον, διότι πάντες ὡμολόγουν ὅτι ὁ Τειρεσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀλιαρτίᾳ. Παρὰ δὲ τὴν κρήνην τὴν λεγομένην Οἰδιποδίαν ἦν ὁ τάφος Ἕκτορος τοῦ Πριάμου· ἔλεγον δὲ ὅτι τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετεκομίσθησαν ἐξ Ἰλίου κατὰ τὸν ἑξῆς χρησμόν =

Θηβαῖοι Κάδμοιο πόλιν καταναιετάοντες,
Αἴκ' ἐθέλητε πάτραν οἰκεῖν σὺν ἀμύμονι πλούτῳ,
Ἕκτορος ὀστέα Πριαμίδου κομίσαντες ἐς οἴκους
Ἐξ Ἀσίης, Διὸς ἐννεσίῃς ἥρωα σέβεσθε·

ἡ δὲ κρήνη ὠνομάσθη Οἰδιποδία, διότι ὁ Οἰδίπους ἀπέπλυνεν ἐν αὐτῇ τὸ αἷμα τοῦ πατρώου φόνου. Παρὰ δὲ τὴν κρήνην ἦν τάφος Ἀσφοδίκου ὃς ἐν τῇ πρὸς Ἀργείους μάχῃ ἀπέκτεινε Παρθενοπαῖον τὸν Ταλαοῦ, ὡς ἔλεγον οἱ Θηβαῖοι, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὰ ἐν Θηβαΐδι ἔπη καθ' ἃ ὁ Παρθενοπαῖος ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Περικλυμένου (1). Ἐν Θήβαις, ἐγγύτατα τῶν Νηΐτέων πυλῶν ἦν μνῆμα Μενοικέως τοῦ Κρέοντος· οὗτος ἀπέκτεινεν ἑαυτὸν ἑκουσίως κατὰ τὸ μάντευμα τῶν Δελφῶν, ὅτε ὁ Πολυνείκης καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατὸς ἀφίκοντο ἐξ Ἄργους· καὶ οὐ πόρρω ἦν τὸ χωρίον ἔνθα οἱ παῖδες τοῦ Οἰδίποδος μονομαχήσαντες ἀπέθανον ὑπ' ἀλλήλων, καὶ σημεῖον τῆς μάχης αὐτῶν ἦν κίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀσπὶς ἐκ λίθου καὶ αὐτὴ καὶ ὁ κίων· ἐδείκνυτο δὲ καὶ χωρίον ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἡ Ἥρα κατ' ἀπάτην τοῦ Διὸς ἐθήλασε τὸν Ἡρακλῆν· ἐκαλεῖτο δὲ σύμπας ὁ τόπος οὗτος Σύρμα Ἀντιγόνης, διότι ἡ Ἀντιγόνη προσπαθοῦσα καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἄρῃ τὸν νεκρὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Πολυνείκους, ἐπενόησε νὰ σύρῃ αὐτὸν, ὡς καὶ ἔσυρε καὶ ἐπέβαλεν

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 18.

αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐξημμένην πυρὰν τοῦ Ἐτεοκλέους. Μετὰ δὲ τὴν διάβασιν τῆς Δίρκης ἦσαν τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου, καὶ ναὸς μητρὸς Δινδυμήνης, ἀνάθημα τοῦ Πινδάρου· ἦν δὲ νενομισμένον νὰ ἀνοίγεται ὁ ναὸς οὗτος κατὰ μίαν μόνον ἡμέραν ἐφ' ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καὶ οὐ πλέον· τὸ δὲ ἐν τῷ ναῷ ἄγαλμα ἦν ἐκ Πεντελησίου λίθου καὶ αὐτὸ καὶ ὁ θρόνος. Ἦν δὲ ἐφεξῆς καὶ ναὸς Μοιρῶν ἄνευ ἀγαλμάτων καὶ ἕτερος Διὸς Ἀγοραίου καὶ τὸ ἄγαλμα ἐκ λίθου, καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω ἵστατο ἄγαλμα Ἡρακλέους ἐν ὑπαίθρῳ· ἐπωνομάζετο δὲ ὁ Ἡρακλῆς οὗτος Ῥινοκολούστης, διότι, ὡς ἔλεγον οἱ Θηβαῖοι, ἀπέτεμε τὰς ῥίνας τῶν κηρύκων τῶν ἐλθόντων παρὰ τῶν Ὀρχομενίων πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ δασμοῦ. Μετὰ εἰκοσιπέντε δὲ σταδίους ἐκεῖθεν ἦν ἄλσος Δήμητρος Καβειρίας καὶ Κόρης, καὶ μόνοι οἱ μεμυημένοι εἰσήρχοντο εἰς αὐτό· καὶ μετὰ ἑπτὰ σταδίους ἀπὸ τοῦ ἄλσους ἦν ὁ ναὸς τῶν Καβείρων· τίνες δὲ ἦσαν οἱ Κάβειροι καὶ ὁποῖα τὰ τελούμενα μυστήρια τῇ μητρὶ ἦν ἀπόῤῥητον· τοσοῦτο δὲ μόνον ἦν γνωστὸν ὅτι ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ἦν ποτὲ πόλις καὶ οἱ κάτοικοι ὠνομάζοντο Κάβειροι· ἀφικομένη δὲ ἐνταῦθα ἡ Δημήτηρ, παρακατέθεσέ τι τῷ Προμηθεῖ, ἑνὶ τῶν Καβειραίων, καὶ Αἰτναίῳ τῷ Προμηθέως· ὁποία δὲ ἦν ἡ παρακαταθήκη ἦν καὶ τοῦτο ἀπόῤῥητον· ἐγνωρίζετο δὲ μόνον ὅτι ἡ τελετὴ ἦν δῶρον τῆς Δήμητρος εἰς τοὺς Καβειραίους· κατὰ δὲ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων καὶ τὴν ἅλωσιν τῶν Θηβῶν οἱ Καβειραῖοι ἐξελάθησαν ὑπὸ τῶν Ἀργείων, καὶ ἡ τελετὴ ἔμεινε πρὸς καιρὸν ἀνενέργητος· ὕστερον δὲ Πελαργὴ ἡ Ποτνέως καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς Ἰσθμιάδης κατεστήσαντο ἐξ ἀρχῆς τὰ ὄργια, καὶ μετήνεγκον αὐτὰ εἰς χωρίον καλούμενον Ἀλεξιόρην· καὶ ἐτέλεσε μὲν τὰ μυστήρια ἡ Πελαργὴ ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων ὁρίων, ἀλλ' ὅσοι ἐλεί-

ποντο ἐκ τοῦ γένους τῶν Καβειραίων κατῆλθον αὖθις εἰς τὴν Καβειραίαν· κατὰ χρησμὸν δὲ τῆς Δωδώνης κατεστάθησαν καὶ ἄλλα πρὸς τιμὴν τῆς Πελαργῆς, καὶ πρὸς τούτοις ἔθυον αὐτῇ καὶ σφάγιον ἔγκυον· ἡ δὲ ὀργὴ ἡ ἐκ τῶν Καβείρων ἐθεωρεῖτο ὡς ἀμείλικτος κατὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸς παράδειγμα ἐλέγοντο τὰ ἑξῆς. = Οἱ Ναυπάκτιοι ἐτόλμησαν ποτὲ νὰ μιμηθῶσι τὰ ἐν Θήβαις τελούμενα μυστήρια καὶ μετ' ὀλίγον ἐτιμωρήθησαν. Ὅσοί ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Μαρδονίου στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου λειφθέντες ὀπίσω εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἦλθον εἰς τὸν ναὸν τῶν Καβείρων ἐπ' ἐλπίδι μεγάλων χρημάτων ἢ μᾶλλον ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τὸ θεῖον, παρεφρόνησαν εὐθὺς, καὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς οἱ μὲν εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ κατὰ τῶν κρημνῶν, ἀπωλέσθησαν· ὁπόταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος νικήσας, ἐπυρπόλει καὶ τὰς Θήβας καὶ σύμπασαν τὴν Βοιωτίαν, ἄνδρες Μακεδόνες ἐλθόντες εἰς τὸν ναὸν τῶν Καβείρων ὡς εἰς τόπον πολέμιον, ὑπὸ κεραυνῶν καὶ ἀστραπῶν ἐξ οὐρανοῦ ἐφθάρησαν· τοσοῦτον ἱερὸν ἐθεωρεῖτο τοῦτο τὰ ἐξ ἀρχῆς ἅγιον (1). — Κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ τῶν Καβείρων ἦν πεδίον ἐπώνυμον τοῦ μάντεως Τηνέρου, ὃς ἐνομίζετο υἱὸς Ἀπόλλωνος καὶ Μελίας, καὶ ναὸς Ἡρακλέους τοῦ ἐπικληθέντος Ἱπποδέτου, διότι ὁπόταν οἱ Ὀρχομένιοι ἀφίκοντο ἐνταῦθα μετὰ στρατιᾶς, ὁ Ἡρακλῆς λαβὼν συνέδεσε τοὺς ἐζευγμένους εἰς τὰ ἅρματα ἵππους (2). — Αἱ Θῆβαι ἀπεῖχον τῶν Πλαταιῶν κατὰ μὲν τὸν Δικαίαρχον 80 στάδια (3), κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην 70 (4), τῆς δὲ Ἀνθηδῶνος 160 (5). — Αἱ Θῆβαι ἐπωνομάζοντο καὶ Διρκαῖαι καὶ Ἀσωπίδες (6) ἀπὸ τῶν παραῤ-

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 25. (2) Αὐτ. κ. 26. (3) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλ. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 5. (5) Δικαιαρχ. αὐτ. (6) Στράβ. β. 8. σ. 387.

ρεόντων ποταμῶν, καὶ Ὠγύγιαι ἀπὸ Ὠγύγου βασιλέως τῶν Ἐκτήνων (1).

* Θῆβαι· ἡ νῦν πόλις κεῖται ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως Καδμείας· εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἡ ἕδρα τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ἔχουσα καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Α'. καὶ Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ οἰκονομικὴν ἐφορίαν καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Β'. τάξεως καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. Ἐπὶ τοῦ πολέμου τῆς ἐπαναστάσεως αἱ Θῆβαι κατέστησαν σωρὸς ἐρειπίων. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν καὶ κτίζονται νέαι οἰκίαι καὶ ἀνενεώθη ἡ πόλις. Ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν οὐδὲν σώζεται, εἰμὴ μόνον εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μεταξὺ τῶν νεωτέρων συντριμμάτων μάρμαρα τινὰ τετράγωνα καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια ὧν τινὰ καλλίστης τέχνης, ἐνθυμίζοντα τὴν παλαιὰν δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Κατὰ τὸ μεσημβρινὸν κράσπεδον τῆς Καδμείας ὑπάρχει δυνατὸς τετράγωνος πύργος τοῦ μεσαιῶνος, τῶν χρόνων πιθανῶς τοῦ Φραγκικοῦ δουκάτου τῆς οἰκογενείας τῶν Λαρόχων, καὶ μικρὸν ἀπώτερον πύλη καὶ γέφυρα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς κατ' ἀνατολὰς τῆς πόλεως. — Αἱ Θῆβαι ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ἔχουσι πολλὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα· τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινότατον· καὶ ὁ μὲν χειμὼν τῷ ὄντι εἶναι συνήθως δριμὺς, ἀλλὰ τὸ θέρος ἀφ' ἑτέρου μέρους εἶναι δροσερὸν καὶ οἱ καύσωνες μέτριοι. Κατ' ἄρκτον καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἐκτείνονται μεγάλα, εὔφορα καὶ δεκτικὰ παντὸς εἴδους καλλιεργείας πεδία, καὶ ἡ ταπεινὴ σειρὰ τῶν λόφων ἐφ' ὧν κεῖται ἡ κωμόπολις καὶ ἥτις

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 5.

ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν Θεσπιῶν μέχρι τῆς Αὐλίδος ὡς ‹
νορον μεταξὺ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τοῦ Θηβ
κοῦ πεδίου εἶναι ἐπιτηδεία πρὸς ἀμπελοφυτείαν, ὡς ἀ
δεικνύεται ἐκ τῶν πολλῶν περὶ τὸ Ἑρημόκαστρον ἀμπ
λώνων. Αἱ Θῆβαι, ὡς καὶ τὰ πλησιέστατα περίχωρ
πλουτοῦσιν ἐξαιρέτου ὕδατος. Ὁ Ἰσμηνὸς στρέφει κατ' ἀν
τολὰς τῆς πόλεως πολλοὺς μύλους, καὶ ὁ ποταμὸς οὗτ
ὡς καὶ ἡ Δίρκη ἀφ' ἑτέρου μέρους δύνανται δι' εὐμεθόδ
ἀρδεύσεως νὰ μεταβάλωσι τὸ εἰς μιᾶς ὥρας διάστημ
ἐκτεινόμενον κάτωθεν τῆς Καδμείας πεδίον εἰς εὐθαλ
κήπους. — Ἐπὶ τοῦ Ἰσμηνίου λόφου καὶ τῆς θέσεως τ
ναοῦ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος κεῖται τανῦν ἐκκλησία τ
Ἁγίου Λουκᾶ περιέχουσα καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ.

ΠΟΤΝΙΑΙ, πόλισμα μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τ
Ἀσωποῦ καὶ τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἧς ἀπεῖχε δέκα στ
δίους. Εἰς τὰ ἐρείπια τῶν Ποτνιῶν ἃ εἶδεν ὁ Παυσανίας
ἄλσος Δήμητρος καὶ Κόρης· τὰ δὲ ἀγάλματα ἃ ἵσταν
ἐπὶ τοῦ παρὰ τὰς Ποτνιὰς ποταμοῦ ὠνόμαζον Ποτνιάδ
θεάς· ἐν χρόνῳ δὲ ὡρισμένῳ ἐτέλουν καὶ ἄλλα ὅσα καθέστη
ταῖς θεαῖς ταύταις, καὶ ἔῤῥιπτον πρὸς τούτοις καὶ εἰς
καλούμενα Μέγαρα χοιρίδια νεογνὰ ἃ, ὡς ἐμυθολόγουν, κα
τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀνεφαίνοντο ἐν Δωδώνῃ· ἦν δὲ ἐν Ποτνι
καὶ ναὸς Διονύσου τοῦ ἐπικληθέντος Αἰγοβόλου δι' αἰτί
τοιαύτην. Θύοντες ποτὲ τῷ θεῷ τούτῳ, ἐμεθύσθησαν τοσο
τον ὥστε ἀπέκτειναν τὸν ἱερέα αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς ἐπῆλ
κατ' αὐτῶν νόσος λοιμώδης, καὶ τότε μὲν ἦλθεν αὐτο
χρησμὸς ἐκ Δελφῶν νὰ θυσιάζωσι παῖδα ὡραῖον, ἀλ
μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπέτρεψεν ὁ θεὸς νὰ θύωσιν ἀντὶ τοῦ παιδ
αἶγα. — Ἦν δὲ ἐν Ποτνιαῖς καὶ φρέαρ καὶ ἔλεγον ὅτι
ἐπιχώριοι ἵπποι αἱ πιοῦσαι ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἐμα

νοντο. — Κατὰ δεξιὰν τῆς ἐκ Ποτνιῶν εἰς Θήβας ὁδοῦ ἦν μικρὸς περίβολος καὶ ἐν αὐτῷ κίονες· κατὰ τοῦτο ἐδόξαζον ὅτι διέστη ἡ γῆ καὶ κατέπιε τὴν Ἀμφιάραον· ἔλεγον δὲ ὅτι οὔτε πτηνὰ ἐκαθέζοντο ἐπὶ τῶν κιόνων τούτων, οὔτε τὴν ἐνταῦθα χλόην ἐνέμοντο, οὔτε τὰ ἥμερα οὔτε τὰ ἄγρια ζῶα (1). — Αἱ Ποτνιαὶ ὀλίγον ἀπεῖχον τῆς Δίρκης· ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ποτνιεὺς Γλαῦκος διεσπαράχθη ποτὲ ὑπὸ τῶν Ποτνιάδων ἵππων πλησίον τῆς πόλεως (2). — Τινὲς ἐξέλαβον ὅτι αἱ Ποτνιαὶ ἦσαν αἱ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μνημονευόμεναι Ὑποθῆβαι (3).

* Κατὰ τὸν Γκὲλλ τὸ χωρίον Τάχι ἀπέχον 22 λεπτὰ τῶν Θηβῶν ἐπὶ τῆς πρὸς Πλαταιὰς ὁδοῦ κεῖται τανῦν παρὰ τὴν θέσιν τῶν Ποτνιῶν (4).

ΚΝΩΠΙΆ, πόλισμα ἀφ' οὗ μετηνέχθη εἰς Τάναγραν τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀμφιαράου (Ἀμφιάρειον) (5).

* Κατά τινας τῶν νεωτέρων Κνωπὸς καὶ Ἰσμηνὸς ἦν ὁ αὐτὸς ποταμὸς καὶ Κνωπία καὶ Ἰσμήνη τὸ αὐτὸ πόλισμα κείμενον οὐ πόῤῥω τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ κατ' ἀνατολάς, πλησίον τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος ἐπὶ τοῦ Ἰσμηνίου λόφου, παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ ποταμοῦ Ἄρεως (6).

ΚΆΛΥΔΝΑ, πόλις ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου (πόλις Θήβης)· ὁ Λυκόφρων ὀνομάζει τὰς Θήβας αὐτὰς Κάλυδναν, λέγων ὅτι ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Καλύδνου, ἀλλ' ὁ Τζέτζης ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς παραδόσεως ταύτης ὡς ἀντικειμένης τῷ Ὁμήρῳ (7)· ἀμφίβολος εἶναι ἡ ὕπαρξις καὶ ἄγνωστος ἡ θέσις τῆς Καλύδνης.

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 8. (2) Στράβ. β. 9. σ. 408, 409. (3) Στράβ. β. 9. σ. 412. (4) Γκὲλλ, Ὁδολογ. Ἐλλ. σ. 110. (5) Στράβ. β. 9. σ. 404.

(6) Κρουσ. Τ. 2. κ. 8. σ. 566. (7) Στεφ. Βυζ. εἰς λ. Κάλυδνα καὶ Σημειωσ. τοῦ Βιρκελίου.

ΘΕΡΑΠΝΑΙ, κώμη μεταξὺ Θηβῶν καὶ Ἀσωποῦ (1)· οὐδὲ περαιτέρω γνωρίζομεν.

ΤΕΥΜΗΣΣΟΣ, πόλισμα κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῶν Θηβῶν, ἐπὶ τῆς λεωφόρου, ἀπέχον ἑπτὰ στάδια τῆς Γλισάντος. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ζεὺς ἐνταῦθα ἔκρυψε τὴν Εὐρώπην. Ἐλέγετο δὲ καὶ λόγος ὅτι ὑπῆρξεν ἀλώπηξ ἐπιλεγομένη Τευμησσία τραφεῖσα ἐξ ὀργῆς τοῦ Διονύσου πρὸς ὄλεθρον τῶν Θηβαίων, καὶ ὅτι μέλλουσα νὰ ζωγρηθῇ ὑπὸ τοῦ κυνὸς τοῦ δοθέντος παρὰ τῆς Ἀρτέμιδος τῇ Πρόκριδι θυγατρὶ τοῦ Ἐρεχθέως, ἀπελιθώθη καὶ αὐτὴ καὶ ὁ κύων. — Ἐν Τευμησσῷ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Τελχινίας ἄνευ ἀγάλματος ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· ἐπωνομάσθη δὲ ἡ θεὰ Τελχινία, διότι, ὡς εἰκάζετο, μοῖρα τῶν ἐν Κύπρῳ ποτὲ οἰκησάντων Τελχίνων ἀφικομένη εἰς Βοιωτίαν, ἱδρύσατο τὸν ναὸν τοῦτον (2). — Ὁ Ἀντίμαχος διὰ πολλῶν ἐπῶν ἐξύμνησε τὰς ἀνυπάρκτους ἀρετὰς τοῦ Τευμησσοῦ· ἦν δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐπῶν τοιαύτη =

Ἔστι τις ἠνεμόεις ὀλίγος λόφος . . . (3).

ΓΛΙΣΑΣ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὑπάτου, ἀπέχουσα ἑπτὰ στάδια τῆς Τευμησσοῦ κατ' ἀριστεράν. Πρὸ τῆς πόλεως ἦν μικρὸν χῶμα γῆς συσκιαζόμενον ὑπὸ δένδρων ἀγρίων καὶ ἡμέρων· ἐνταῦθα ἦσαν τεθαμμένοι οἱ συστρατεύσαντες τὸ δεύτερον Αἰγιαλεῖ τῷ Ἀδράστου κατὰ Θηβῶν καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν Ἀργείων ἐν οἷς καὶ Πρόμαχος ὁ Παρθενοπαίου (4)· ὁ δὲ Αἰγιαλεὺς ἀπέθανε μὲν καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πρώτῃ εὐθὺς μάχῃ πρὸ τῆς Γλισάντος, ἀλλ' οἱ συγγενεῖς κομίσαντες ἔθαψαν αὐτὸν εἰς Παγὰς τῆς

---

(1) Εὐριπιδ. Βακχ. ς. 1041. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.
(3) Στράβ. β. 9. σ. 409. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19. — Στράβ. β. 9. σ. 412.

Μεγαρίδος (1). Πλησίον τῆς Γλισάντος ἔῤῥεε ποταμὸς Θερμώδων καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ἦν ὄρος Ὕπατος (2).

ΠΕΤΕΩΝ, κώμη παρὰ τὴν πρὸς Ἀνθηδόνα ὁδόν (3)· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου =

Οἵτ' Ἐλεῶν' εἶχον ἠδ' Ὕλην καὶ Πετεῶνα (4).

ὝΛΑ, πόλις ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ λίμνη Ὑλική (5)· ὁ Ὅμηρος θέτει αὐτὴν παρὰ τὴν Κηφισσίδα λίμνην =

Ὅς ῥ' ἐν Ὕλῃ ναίεσκε μέγα πλούτοιο μεμηλὼς
Λίμνῃ κεκλιμένος Κηφισσίδι (6)·

ὁ δὲ Στράβων λέγει ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἥτις κατ' αὐτὸν ἐκαλεῖτο Ὕλαι ἔκειτο παρὰ τὴν λίμνην Ὑλικήν, καὶ ὅτι ὁ Ὅμηρος λέγων Κηφισσίδα, δὲν ἐννοεῖ τὴν Κωπαΐδα, ὡς τινὲς νομίζουσιν, ἀλλὰ τὴν Ὑλικήν (7). — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κατεσκευάζοντο αἱ κάλλισται ἀσπίδες, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Ὁμήρου =

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον, ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων,
Ταύρων ζατρεφέων, Ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων (8).

* Φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ Ὕλα ἔκειτο μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν, Κηφισσίδος καὶ Ὑλικῆς, ἀμφίβολον δὲ πρὸς τίνα τῶν δύο ἐπλησίαζε μᾶλλον· ὁ Γκὲλλ εὗρε παρὰ τὸ χωρίον Σέγγενον, οὐ πόῤῥω τοῦ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς Κωπαΐδος χωρίου Καρδίτσας ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως (9) ἃ ὁ Κρούσιος θεωρεῖ ὡς τὰ τῆς Ὕλης (10)· συμφωνεῖ δὲ καὶ ὁ Οὐέλερ κατὰ τοῦτο (11)· καὶ τῷ ὄντι ὑποτιθεμένη ἡ Ὕλη

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 44. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19. (3) Στράβ. β. 9. σ. 410. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 500. (5) Στράβ. β. 9. σ. 407. (6) Ὁμ. Ἰλ. Ε. ς. 708. (7) Στράβ. αὐτ. (8) Ὁμ. Ἰλ. Η. σ. 219. κξ.
(9) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 142. (10) Κρουσ. Τ. 2. κ. 8. σ. 571.
(11) Οὐέλερ Ἡμερολόγ. σ. 168.

ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, ἐδύνατο καὶ οὐ πόῤῥω τῆς Κηφισσίδος νὰ κεῖται κατὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ εἰς τὴν Ὑλικὴν νὰ μεταδώσῃ τὸ ὄνομα κατὰ τὸν Στράβωνα.

ΑΚΡΑΙΦΙΟΝ, ἢ ΑΚΡΑΙΦΙΑΙ, ἢ κατὰ τὸν Παυσανίαν ΑΚΡΑΙΦΝΙΟΝ, πόλισμα ἐπὶ τοῦ Πτώου ὄρους, κατὰ τὴν βορ-ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς Κωπαΐδος, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς λίμνης Ὑλικῆς· τὸ Ἀκραίφιον, κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἐκαλεῖτο πρότερον Ἄρνη (1). — Ὁπόταν ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος κατέσκαψε τὰς Θήβας, πολλοὶ Θηβαῖοι διεσώθησαν εἰς ταύτην τὴν πόλιν καὶ ᾤκησαν ἐν αὐτῇ (2). — Ἐν Ἀκραιφίῳ ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Διονύσου, καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς πόλεως μετὰ δέκα πέντε στάδια ναὸς Ἀπόλλωνος Πτώου. Πρὸ τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Μακεδόνων ἦν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ μαντεῖον θεωρούμενον ὡς ἀψευδὲς, καὶ ἄνθρωπος ποτὲ Εὐρωπαιεὺς, ὀνομαζόμενος Μῦς ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου, ἠρώτησε τὸν θεὸν κατὰ τὴν βαρβαρικὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, καὶ ὁ θεὸς ἀπεκρίθη ἐπίσης βαρβαριστί (3). — Κατέμπροσθεν τοῦ Ἀκραιφίου πρὸς τὴν Κωπαΐδα λίμνην ἦν τὸ Ἀθαμάντιον πεδίον (4).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι τὸ Ἀκραίφιον ἐκαλεῖτο πρότερον Ἄρνη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, εἶναι ἐσφαλμένη· διότι κατὰ πάντα λόγον πιθανότητος Ἄρνη ἐλέγετο ἡ Χαιρώνεια· Κατὰ τὸν αὐτὸν περιηγητὴν ἐπὶ τῆς θέσεως ἔνθα ἤδη κεῖται τὸ χωρίον Καρδίτσα ἦν ποτὲ τὸ Ἀκραίφιον οὐ πολλὰ λείψανα σώζονται, καὶ ἐπιγραφαὶ ὧν συλλογὴ ἀξιόλογος εὑρίσκεται ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 413. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 23. (3) Παυσ. αὐτ.
(4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

πόλεως (1)· τὰ δὲ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰσὶ τὰ παρὰ τὴν θέσιν Περδικόβρυσιν σωζόμενα.

ΤΡΟΦΕΙΑ, πόλισμα μεταξὺ Κωπαΐδος καὶ Ὕλης· ὁ Στράβων λέγει. = Μεταξὺ κειμένων λειμώνων ἐστιν ἥτε Τριφυλία καὶ ἡ Κωπαΐς, μέμνηται δὲ ὁ Ὅμηρος κτλ. (2)· ἀλλὰ τὸ κείμενον αὐτοῦ εἶναι διεφθαρμένον, καὶ διορθοῦται ὑπὸ τοῦ Σνάϊδερ ὡς ἐφεξῆς. = Μεταξὺ δὲ τῶν παρακειμένων λειμώνων ἐστὶν ἥτε (Τρόφεια) καὶ ἡ (Ὕλη ἧς) μέμνηται κτλ. (3). — Ὁ Στέφανος ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Τράφειαν, λέγων ὅτι ἔκειτο μεταξὺ λειμώνων καὶ ἦν πλουσία εἰς ποίμνια (4).

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΧΟΜΕΝΙΑΣ.

Η ΟΡΧΟΜΕΝΙΑ ἦν ὅμορος τῇ Θηβαΐδι καὶ κατεῖχε τὸ βορ-δυτικὸν μέρος τῆς Βοιωτίας, καὶ τὸ βόρειον τῆς Κωπαΐδος λίμνης μέχρι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. Πρῶτος ὁ Ἀνδρεὺς υἱὸς, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ τῆς Θεσσαλίας ἐπῴκησεν ἐνταῦθα, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ τόπος ὠνομάσθη Ἀνδρηΐς, ὡς ὡσαύτως Ἀνδρηΐς ὠνομάσθη καὶ ἡ πόλις ἣν ἔκτισε· βασιλεύοντος δὲ τοῦ Ἀνδρέως, παρεγένετο πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σισύφου Ἀθάμας ᾧ ἐδωρήσατο μέρος τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, δηλαδὴ τὴν περὶ τὸ ὄρος τὸ Λαφύστιον χώραν, καὶ τὴν ὕστερον ὀνομασθεῖσαν Κορώνειαν καὶ Ἁλιαρτίαν· πρὶν δὲ τούτου λαβὼν ὁ Ἀνδρεὺς γυναῖκα παρὰ τοῦ Ἀθάμαντος τὴν θυγατέρα τοῦ Λεύκωνος Εὐΐππην, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν Ἐτεοκλῆν ὃς βασιλεύσας, τὴν μὲν χώ-

(1) Ληκ. κ. 15. Βοιωτ. σ. 295· 305. (2) Στράβ. β. 9. σ. 407.
(3) Μύλλερ Ὀρχομ. σ. 81.—Κρεύσ. Τ. σ. 2. κ. 8. σ. 573. (4) Στεφ. Βυζ. Τράφεια.

ραν ἀφῆκε νὰ ὀνομάζεται Ἀνδρηΐς, κατεστήσατο δὲ δύο φυλὰς ὧν τὴν μὲν ἐκάλεσε Κηφισσιάδα, τὴν δὲ ἐπώνυμον αὐτῷ· τῷ δὲ υἱῷ τοῦ Σισύφου Ἄλμωνι ὅστις ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἔδωκε μικρὸν τόπον πρὸς κατοικίαν, καὶ ἡ κώμη ἡ κατοικηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐξενίκησε μετὰ χρόνον νὰ ὀνομάζεται Ἄλμωνες (1). Ὁ Ἐτεοκλῆς ἔθυσε πρῶτος εἰς τὰς Χάριτας (2). Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἐτεοκλέους, ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸ γένος τοῦ Ἄλμου· ὁ Ἄλμος οὗτος ἔσχε δύο θυγατέρας, Χρυσογένειαν καὶ Χρύσην· ἔτεκε δὲ ἡ Χρύση ἐξ Ἄρεως, ὡς ἐνομίζετο, τὸν Φλεγύαν ὃς καὶ παρέλαβε τὴν βασιλείαν τοῦ Ἐτεοκλέους ἀποθανόντος ἄνευ διαδόχου ἄῤῥενος· καὶ τότε ἅπασα ἡ χώρα μετωνομάσθη ἀντὶ Ἀνδρηΐδος Φλεγυαντὶς, καὶ ἐκτὸς τῆς ἐξ ἀρχῆς κτισθείσης πόλεως Ἀνδρηΐδος προσέκτισεν ὁ Φλεγύας καὶ ἄλλην ἐπώνυμον αὐτῷ, συλλέξας ἐν αὐτῇ τοὺς ἀρίστους τὰ πολεμικὰ Ἕλληνας· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἀπέστησαν ἐξ ἀνοησίας καὶ τόλμης ἀπὸ τῶν ἄλλων Ὀρχομενίων οἱ Φλεγύαι, καὶ ἦγον καὶ ἔφερον τοὺς προσοίκους, καὶ ἐστράτευσαν μάλιστα καὶ κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, σκοπεύσαντες νὰ συλήσωσιν αὐτόν· ἦσαν δὲ ἀνδρεῖοι καὶ μάχιμοι, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος μαρτυρεῖ λέγων περὶ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Φόβου. =

Τὼ μὲν ἄρ εἰς Ἐφύρης πόλεμον μεταθωρήσσεσθον,
Ἠὲ μετὰ Φλεγύας μεγαλήτορας. . . . (3).

Κατέστρεψε δὲ ὕστερον ἐκ βάθρων ὁ θεὸς τὸ γένος τῶν Φλεγυῶν διὰ κεραυνῶν συνεχῶν καὶ σφοδρῶν σεισμῶν, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐφθάρησαν ὑπὸ νόσου λοιμώδους καὶ ὀλίγοι μόνον ἐξ αὐτῶν διέφυγον εἰς τὴν Φωκίδα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φλεγύας ἀπέθανεν ἄπαις, διεδέχθη τὴν βασιλείαν Χρύσης

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Ὁμ. Ἰλ. Ν. ς. 501.

ὁ Χρυσογενείας τῆς Ἄλμου καὶ Ποσειδῶνος· τὸν δὲ Χρύσην διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μινύας ἀφ' οὗ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ καὶ τότε καὶ ὕστερον διὰ παντὸς Μινύαι. Εἶχε δὲ τοσοῦτον μεγάλας προσόδους ὁ Μινύας, ὥστε ὑπερέβη πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ κατὰ τὸν πλοῦτον, καὶ πρῶτος πάντων τῶν ἀνθρώπων ᾠκοδόμησε θησαυρὸν πρὸς ἐναποταμίευσιν χρημάτων· μετὰ δὲ τὸν Μινύαν ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχομενὸς, καὶ τότε ἡ χώρα ὠνομάσθη ἀπ' αὐτοῦ Ὀρχομενία καὶ ἡ πρωτεύουσα πόλις Ὀρχομενὸς καὶ οἱ κάτοικοι Ὀρχομένιοι. Ἐπωνομάζοντο δὲ ὅμως καὶ Μινύαι πρὸς διαστολὴν τῶν Ὀρχομενίων· τῆς Ἀρκαδίας· παρὰ τοῦτον τὸν Ὀρχομενὸν βασιλεύοντα ἀφίκετο ὁ Ὕηττος φεύγων ἐξ Ἄργους, διότι ἐφόνευσε Μόλυρον τὸν Ἀρίσβαντος μοιχεύοντα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀπένειμεν αὐτῷ ὁ Ὀρχομενὸς ἅπασαν τὴν χώραν ὅση ἦν περὶ τὴν κώμην τὴν ὀνομασθεῖσαν ὕστερον Ὕηττον· ἀναφέρει δὲ τὰ κατὰ τὸν Ὕηττον καὶ ὁ ποιητὴς τῶν Μεγάλων Ἠοίων. =

Ὕηττος δὲ Μόλυρον Ἀρίσβαντος φίλον υἱὸν
Κτείνας ἐν μεγάροις εὐνῆς ἕνεχ' ἧς ἀλόχοιο,
Οἶκον ἀποπρολιπὼν φεῦγ' Ἄργεος ἱπποβότοιο,
Ἶξεν δ' Ὀρχομενὸν Μινυήϊον καί μιν ὅγ' ἥρως
Δέξατο, καὶ κτεάνων μοῖραν πόρεν, ὡς ἐπιεικές.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ά) ὅτι ἡ Ὀρχομενία ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀποικία Θεσσαλικὴ ἤτοι Αἰολικὴ, καὶ β) ὅτι ἡ ἐπικράτεια τῆς Ὀρχομενίας ἐξετείνετο ἐπὶ πολὺ καὶ περιελάμβανεν ἅπαν τὸ δυτικὸν τῆς Βοιωτίας. Τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν Μινυῶν προήχθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πύλου Νηλεὺς ὁ Κρηθέως ἔλαβε γυναῖκα ἐξ Ὀρχομενοῦ Χλῶριν τὴν Ἀμφίονος τοῦ Ἰασίου (1). Ἐσβέσθη δὲ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 36.

τὸ γένος τοῦ Ἄλμου εἰς τὸν Ὀρχομενὸν ὃς ἀπέθανεν ἄπαις καὶ ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς Κλύμενον τὸν Πρέσβωνος τοῦ Φρίξου· φονευθέντος δὲ τοῦ Κλυμένου ἐξ ἀφορμῆς μικρᾶς ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ὀγχηστίου Ποσειδῶνος, ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἐργῖνος παρέλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ τότε αὐτὸς καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοῦ ἀδελφοὶ συλλέξαντες δύναμιν, ἦλθον ἐπὶ τὰς Θήβας καὶ ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν καὶ ἐπέβαλον τοῖς Θηβαίοις δασμὸν ἐτήσιον ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Κλυμένου. Ἐπανελθόντος δὲ εἰς Θήβας τοῦ Ἡρακλέους, ἀπηλλάγησαν τοῦ δασμοῦ οἱ Θηβαῖοι, καὶ οἱ Μινύαι ἔπαθον μεγάλην φθορὰν ἐν τῷ πολέμῳ· ὅθεν ὁ Ἐργῖνος, κακωθέντων εἰς τὸ ἔσχατον τῶν πολιτῶν, συνέθετο εἰρήνην πρὸς τὸν Ἡρακλῆν· ζητῶν δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἐργῖνος νὰ ἀνασώσῃ τὸν πρότερον πλοῦτον καὶ τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν, ἠμέλησε πᾶν ἄλλο τι τοσοῦτον, ὥστε ἔφθασεν εἰς τὸ γῆρας ἄγαμος καὶ ἄπαις· ὡς δὲ συνήθροισε χρήματα, ἐπεθύμησε τότε νὰ ἀποκτήσῃ τέκνα, καὶ ἐλθὼν εἰς Δελφοὺς καὶ ἐρωτήσας περὶ τούτου, ἔλαβε παρὰ τῆς Πυθίας τὸν ἑξῆς χρησμόν. =

Ἐργῖνε Κλυμένοιο παῖ Πρεσβωνιάδαο,
Ὀψ' ἦλθες γενεὴν διζήμενος, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Ἱστοβοῆϊ γέροντι νέην ποτίβαλλε κορώνην.

Καὶ τότε λαβὼν νέαν γυναῖκα κατὰ τὸ μάντευμα, ἔσχε δύο υἱούς, Τροφώνιον καὶ Ἀγαμήδην· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Τροφώνιος ἦν υἱὸς οὐχὶ τοῦ Ἐργίνου, ἀλλὰ τοῦ Ἀπόλλωνος· αὐξηθέντες δὲ οὗτοι οἱ δύο ἀδελφοὶ, ἐγένοντο ἐπιτηδειότατοι περὶ τὸ κτίζειν ναοὺς θεῶν καὶ ἀνάκτορα βασιλέων· καὶ ἔκτισαν οὗτοι τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ὑριέως· ἐν δὲ τῇ οἰκοδομῇ ταύτῃ ἔθεσαν ἕνα τῶν λίθων τοιουτοτρόπως ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἀφαι-

ρῶσιν αὐτὸν πρὸς τὰ ἐκτὸς κατὰ βούλησιν, καὶ οὕτως ἐλάμβανον ἀεὶ ἐκ τῶν τιθεμένων χρημάτων· ὁ δὲ Υριεὺς βλέπων τὰς κλεῖς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σημεῖα ἀκίνητα, τὰ δὲ χρήματα ἀεὶ ἐλαττούμενα, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἔστησε παγίδας ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἐν οἷς ἦν ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσὸς καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτο· καὶ τὸν μὲν Ἀγαμήδην εἰσελθόντα κατέσχεν ὁ δεσμὸς, ὁ δὲ Τροφώνιος ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, φοβηθεὶς μὴ γενομένης ἡμέρας, καὶ ἐκεῖνος ζωγρηθῇ, καὶ αὐτὸς φωραθῇ ὡς συνένοχος. Περὶ τοῦ Τροφωνίου τούτου λέγεται ὅτι ἡ γῆ διαστᾶσα κατέπιεν αὐτὸν κατὰ τὸ ἐν Λεβαδίᾳ ἄλσος ἔνθα ἦν βόθρος τοῦ Ἀγαμήδους καλούμενος καὶ παρ' αὐτῷ στήλη. Τὴν δὲ βασιλείαν τῶν Ὀρχομενίων παρέλαβον Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος υἱοὶ, ὡς ἔλεγον, Ἄρεως καὶ Ἀστυόχης τῆς Ἄκτορος τοῦ Ἀζέως τοῦ Κλυμένου. Βασιλευόντων δὲ τούτων, ἐστράτευσαν οἱ Μινύαι κατὰ τῆς Τρῳάδος, καὶ ἔπεμψαν καὶ αὐτοὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἀσπληδονίων τριάκοντα πλοῖα εἰς τὸν στόλον τῶν Ἑλλήνων (1). Συνεστράτευσαν δὲ οἱ Μινύαι ἢ Ὀρχομένιοι καὶ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Κόδρου εἰς Ἰωνίαν. Ἐκβληθέντας δὲ ὑπὸ τῶν Θηβαίων κατήγαγεν αὐτοὺς αὖθις εἰς Ὀρχομενὸν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, ἀλλ' ἔκτοτε ἔκλινον πάντοτε εἰς τὸ ἀσθενέστερον (2). — Ἐλέγετο ὅτι τινὲς τῶν Μινυῶν ἀπῴκησαν ἐξ Ὀρχομενοῦ εἰς Ἰωλκὸν, ὅθεν καὶ οἱ Ἀργοναῦται ὠνομάζοντο Μινύαι. Ἡ Χαιρώνεια συνετέλει τῷ Ὀρχομενῷ (3), καὶ αἱ Θῆβαι δὲ ἐπλήρωσαν ποτὲ δασμὸν τοῖς Ὀρχομενίοις (4)· ἀλλὰ κατεπολεμηθέντες οὗτοι ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν Θηβαίων (5), ἐκακώθη-

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 511—515. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 27. (3) Θουκυδ. β. 4. κ. 76. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 37. (5) Αὐτ.

σαν εἰς τὸ ἔσχατον καὶ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν βλέπομεν ἤδη τὴν Χαιρώνειαν, τὴν Κορώνειαν καὶ τὴν Ἁλίαρτον οὐκέτι Ὀρχομενικὰς ἀλλὰ Βοιωτικὰς πόλεις (1)· καὶ ὁ Ὀρχομενὸς δὲ αὐτὸς ὃς πρότερον ἐκαλεῖτο Μινύειος, ὕστερον ἐλέγετο Βοιώτιος (2)· λέγεται ὅτι ὁ χῶρος ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἐξηραίνετο πρότερον καὶ ἐγεωργεῖτο παντοδαπῶς ὑπὸ τῶν Ὀρχομενίων οἳ ᾤκουν πλησίον, καὶ ὅτι ἐκ τούτου προῆλθεν ὁ τοσοῦτος πλοῦτος αὐτῶν (3)· περὶ δὲ τοῦ μεγάλου πλούτου τοῦ Ὀρχομενοῦ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ὅμηρος παρ' ᾧ ἀποποιούμενος ὁ Ἀχιλλεὺς τὰ δῶρα τοῦ Ἀγαμέμνονος, λέγει. =

Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας . . (4).

Μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν κατὰ τῶν πόλεων Ὀρχομενοῦ καὶ Χαιρωνείας ἃς κατεῖχον οἱ φυγάδες Βοιωτοί· ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ φυγάδες τῶν Εὐβοέων καὶ ἄλλοι ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους (5)· κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἔτους τοῦ εἰρημένου πολέμου συνέβησαν σεισμοὶ πολλοὶ καὶ ἀλλαχοῦ, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Ὀρχομενόν (6). — Ἡ Κηφισσὶς ἢ Κωπαῒς λίμνη κατεῖχε τὸ πλεῖστον τῆς Ὀρχομενίας χώρας· μάλιστα δὲ ὁπόταν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἔπνεον νότιοι ἄνεμοι, τὸ ὕδωρ ἐκάλυπτεν ἔτι μεῖζον μέρος τοῦ τόπου (7).

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς· 494. κξ. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 76. (3) Στρά β. 9. σ. 414. (4) Ὁμ. Ἰλ. 1. ς. 381. (5) Θουκυδ. β. 1. κ. 113. (6) Θουκυδ. β. 3. κ. 87. (7) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38.

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΧΟΜΕΝΙΑΣ.

ὈΡΧΟΜΕΝΌΣ, πόλις πρωτεύουσα πρὸς δυσμὰς τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἐπὶ τοῦ Ἀκοντίου ὄρους κατὰ τὸ Ὑφάντειον ἐφ' ὃ ἀνῳκίσθησαν οἱ κάτοικοι, διότι ἐπεπόλαζον τὰ ὕδατα ἐν τῷ πεδίῳ ἔνθα ἔκειτο ἡ πόλις ἀρχαιότερον (1)· ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ καὶ βασιλέως τῆς Ὀρχομενίας Ἀνδρέως καὶ ἐκλήθη Ἀνδρηΐς, ὕστερον δὲ ἀπὸ τοῦ Μυνίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὀρχομενοῦ μετωνομάσθη Ὀρχομενὸς Μινύειος (2). — Ἐν τῷ Ὀρχομενῷ ἦν ναὸς Διονύσου· ἀρχαιότερος δὲ πάντων ἦν ὁ ναὸς τῶν Χαρίτων οὗ τὰς πέτρας ἐσέβοντο οἱ Ὀρχομένιοι, λέγοντες ὅτι ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν ἱδρύσαντα τὸν ναὸν Ἐτεοκλῆν. Τὰ δὲ ἀγάλματα τῶν Χαρίτων ἃ ἦσαν ἐκ μαρμάρου καὶ εὐρύθμως κατεσκευασμένα ἀνετέθησαν ἐπὶ τοῦ Παυσανίου. Ἦν δὲ ἐν Ὀρχομενῷ καὶ κρήνη ἀξιοθέατος εἰς ἣν κατέβαινον οἱ θέλοντες νὰ ἀντλήσωσιν ὕδωρ. Ἀξιοθαύμαστος δὲ καὶ οὐδενὸς τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑποδεέστερος ἦν καὶ ὁ θησαυρὸς τοῦ Μινύου ὃς ἦν ἐξειργασμένος ἐκ μαρμάρου καὶ εἶχε σχῆμα περιφερές· ἡ δὲ κορυφὴ αὐτοῦ ἦν μετρίως ὀξεία· ὁ ἀνώτατος δὲ τῶν λίθων συνέδεεν ἅπαν τὸ οἰκοδόμημα. Ἦσαν δὲ ἐν Ὀρχομενῷ καὶ οἱ τάφοι τοῦ Μινύου καὶ τοῦ Ἡσιόδου οὗ τὰ ὀστᾶ μετηνέχθησαν ἐνταῦθα δι' αἰτίαν τοιαύτην· καταλαβούσης νόσου λοιμώδους καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ βοσκήματα, ἀπέστειλαν οἱ Ὀρχομένιοι παρὰ τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα θεωροὺς οἷς ἀπεκρίθη ἡ Πυθία ὅτι ἡ μόνη θεραπεία ἦν νὰ μεταφέρωσι τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἡσιόδου ἐκ τῆς Ναυπακτίας· ἐρωτησάντων δὲ καὶ δεύτερον κατὰ ποῖον τῆς

(1) Στράβ. β. 9. σ. 416. (2) Ἰδ. Ὀρχομενία.

Ναυπακτίας ἐδύναντο νὰ εὕρωσιν αὐτὰ, ἀπεκρίθη ὅτι κορώνη μηνύσει· καὶ τότε ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν καὶ οἱ θεωπρόποι εἶδον πέτραν οὐ πόῤῥω τῆς ὁδοῦ καὶ κορώνην ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ εὗρον τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἡσιόδου ἐν κοιλώματι τῆς πέτρας, καὶ ἐπέγραψαν ἐπὶ τοῦ μνήματος τὰ ἑξῆς ἐλεγεῖα.=

Ἄσκρη μὲν πατρὶς πολυλήϊος, ἀλλὰ θανόντος
Ὀστέα πληξίππων γῆ Μινυῶν κατέχει
Ἡσιόδου, τοῦ πλεῖστον ἐν Ἑλλάδι κῦδος ὀρεῖται
Ἀνδρῶν κρινομένων ἐν βασάνῳ σοφίης.

Περὶ δὲ τοῦ Ἀκταίωνος ἔλεγον οἱ Ὀρχόμενιοι ὅτι εἴδωλον ἱστάμενον ἐπὶ πέτρας ἔφθειρε τὸν τόπον· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἐκέλευσε νὰ εὕρωσιν ὅτι ἔμενεν ἔτι τοῦ Ἀκταίωνος καὶ νὰ τὸ κρύψωσιν εἰς τὴν γῆν· καὶ τότε κατασκευάσαντες εἰκόνα χαλκῆν τοῦ εἰδώλου, ἔδεσαν αὐτὴν πρὸς πέτραν διὰ σιδήρου. Ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι εἶδε τὸ ἄγαλμα δεδεμένον, καὶ ὅτι ἐνήγιζον τῷ Ἀκταίωνι ἀνὰ πᾶν ἔτος. — Μετὰ ἑπτὰ σταδίους ἀπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦν ναὸς Ἡρακλέους καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ μικρὸν, καὶ ἐνταῦθα ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Μέλανος (1). — Ἐν Ὀρχομενῷ ἤγετο μεγάλη ἑορτὴ Χαρίτων, Χαριτήσια λεγομένη καὶ ἐτελοῦντο αὐταῖς ἀγῶνες εἰς οὓς συνέῤῥεον ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἰταλίας· ἦσαν δὲ οἱ ἀγωνισταὶ σαλπισταὶ, κήρυκες, ῥαψῳδοὶ, ποιηταὶ ἐπῶν, αὐληταὶ, αὐλῳδοὶ, κιθαρισταὶ, κιθαρῳδοὶ, τραγῳδοὶ, κωμῳδοὶ, ποιηταὶ σατύρων, ὑποκριταὶ καὶ τεχνῖται, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν ἐν Ὀρχομενῷ καὶ περιεχουσῶν τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων, τῶν πατρίδων καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων τῶν διαφόρων ἀγωνιστῶν (2)· ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐπανηγυρίζετ[illegible]

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (2) Μελέτιος.—Βοίκ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθην. Τ. 2. σ. 357. κξ.

ὡς φαίνεται, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισσοῦ, ὡς ἐκ τοῦ Πινδάρου εἰκάζεται (1)· αἱ παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν Χάριτες ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου (2). — Ἡ ἐν Ὀρχομενῷ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀνωνύμως ἀναφερομένη κρήνη (3) ἐκαλεῖτο Ἀκιδαλία καὶ ἐν αὐτῇ ἐλούοντο συνήθως αἱ Χάριτες (4)· ὡς δὲ αἱ Χάριτες συνώδευον ἀεὶ τὴν Ἀφροδίτην ἧς ἦσαν θυγατέρες, ἐπωνομάζετο καὶ ἡ θεὰ αὐτὴ Ἀκιδαλία μήτηρ (5) ὡς ἐκ τῆς κρήνης.

* Ὀρχομενός· ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ὀρχομενοῦ κεῖται τανῦν τὸ χωρίον Σκριποῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους καὶ παρὰ τὴν θέσιν κυρίως τοῦ θησαυροῦ. Λείψανα τῆς ἀκροπόλεως φαίνονται ἐπὶ βράχου τραχέως, μέρους τοῦ Ἀκοντίου ὄρους καὶ ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως πρὸς τὸ ὕψος· τὰ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑψούμενα τείχη περιλαμβάνουσι τρίγωνον ἄνισον οὗ τὸ ὀξὺ μέρος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ ὕψους καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει πύργος τετραγώνου σχήματος· τὰ τείχη τοῦ πύργου τούτου εἰσὶ κατεσκευασμένα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης· τὸ δὲ ἔνδον αὐτοῦ εἶναι μεγάλη δεξαμενὴ ἐσκαμμένη ἐν τῷ βράχῳ· κλίμαξ 91 βαθμίδων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου καὶ αὐτὴ ἐσκαμμένη φέρει ἄνω εἰς τὸν πύργον ἀφ' οὗ ἡ θέα ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Βοιωτίας, καὶ διακρίνονται προσέτι καὶ τὰ κατ' ἀνατολὰς ὑψούμενα ὄρη τῆς Εὐβοίας. Τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως ὡς καὶ τὰ τοῦ πύργου εἰσὶ κατεσκευασμένα κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καὶ ἐκ τῶν τριῶν τάξεων, ἡ δὲ Τιρυνθική, τουτέστιν ἡ Πελασ-

(1) Πινδαρ. Ὀλυμπ. Εἰδ. 14. (2) Θεοκριτ. Εἰδυλ. 16. (3) Ἰδ. ἀνωτ.
(4) Σέρβ. εἰς Αἰνειάδ. β. 1. ς. 724. (5) Βιργιλ. Αἰνειιδ. 1. ς. 724.

γικὴ, ἡ συνήθως Κυκλωπικὴ λεγομένη σπανίως ἀπαντᾶται καὶ φαίνεται ὅτι τὰ τείχη ταῦτα ἔπαθον τοὐλάχιστον δύο μεγάλας ἀνατροπάς· ἡ μία τῶν πυλῶν τῆς ἀκροπόλεως σώζεται ἔτι ὁλόκληρος, καὶ κεῖται ἀπέναντι τῆς Λεβαδείας κατὰ τὸ νότιον τεῖχος· κατὰ τὴν κορυφὴν ἐλαττοῦται τὸ πλάτος καὶ σκέπεται ὑπὸ δύο μεγάλων λίθων· ἀπέναντι αὐτῆς κατὰ τὸ βόρειον τεῖχος ὑπάρχει ἑτέρα δευτέρα πύλη κατερειπωμένη καὶ ἀσκεπής· τοῦ δὲ θησαυροῦ ὅς, ὡς προείρηται, κεῖται πλησίον τοῦ χωρίου Σκριποῦς λείψανα μόνον τινὰ σώζονται· ἡ θύρα σύγκειται ἐξ ἑνὸς χονδροῦ, ἐπιμήκους καὶ ὁριζοντείως κειμένου μαρμάρου ἐν εἴδει ἀνωφλίου βασταζομένου ὑπὸ δύο ἄλλων λίθων ὡς παραστάδων ὧν τὸ μεταξὺ ἐλαττοῦται πρὸς τὰ ἄνω· ὁ θησαυρὸς τοῦ Ὀρχομενοῦ ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς θησαυροὺς τῶν Μυκηνῶν· διαφέρουσι δὲ μόνον ἀπ' ἀλλήλων καθ' ὅσον οἱ μὲν τῶν Μυκηνῶν εἰσὶ κατεσκευασμένοι ἐκ κοινοῦ λίθου, ὁ δὲ τοῦ Ὀρχομενοῦ ἐκ μαρμάρου καὶ τὸ ἀνώφλιον τούτου εἶναι ἔλαττον τῶν ἀνωφλίων ἐκείνων· ἀμφιβάλλουσιν οἱ νεώτεροι ἂν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἦν θησαυρὸς ἢ τάφος, καὶ ἡ αὐτὴ ἀμφιβολία ὑπάρχει καὶ περὶ τῶν τοιούτων οἰκοδομημάτων τῶν Μυκηνῶν (1)· οἱ νεώτεροι, ὡς ὁ Μύλλερ (2), ὁ Βοίκιος (3) καὶ ὁ Κρούσιος (4) θεωροῦντες τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα τῶν κτιρίων τούτων, ὑπέθεσαν ὅτι ἦσαν ἔργα Αἰγυπτιακῆς τινος ἀποικίας, καί τινες ἐξ αὐτῶν μάλιστα, ὡς ὁ Μύλλερ ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν ἐξομοιώσεων ἃς εὑρίσκουσι μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ὀρχομενοῦ, φαντάζονται προσέτι ὅτι καὶ ὁ Μινύας ἦν ὁ Μενῆς τῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ ταῦτα πάντα

(1) Ἴδ. Μυκῆναι. (2) Μύλλερ Ὀρχομενὸς καὶ Μινύας σ. 90. κξ.
(3) Βοικ. Πολιτ. Οἰκον. Ἀθην. β. 2. 369. (4) Κρουσ. κ. 8. Βοιωτία.

ν εἰκασίαι ὅλως ἀθεμελίωτοι καὶ λίαν βιβιασμέναι. — Λοδουὲλλ νομίζει ὅτι εὗρε τὸν ναὸν τῶν Χαρίτων μεταξὺ ι ἐρειπίων τῶν περικλειομένων ἐν μονῇ τινὶ τῆς Πανα-ς παρὰ τὸν θησαυρὸν τοῦ Μινύου, ὡς καὶ ἡλιακὸν ὡρολό-ν ἀξιοπαρατήρητον (1)· ὁ δὲ Γκὲλλ εὗρεν, ὡς λέγει, τοὺς ρους τοῦ Μινύου καὶ τοῦ Ἡσιόδου ὀλίγον νοτιώτερον τῆς λεως, κατὰ τὴν προσάρκτιον ὄχθην τοῦ Κηφισσοῦ (2).— Ὀρχομενῷ εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ δεικνύουσαι ὅτι οἱ κά-κοι ἐξεμίσθουν τὴν πρὸς κτηνοτροφίαν ἐπιτηδείαν αὐτῶν ι εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἐλατείας, πρὸς νομὴν ἵππων, ὧν καὶ αἰγοπροβάτων (3).

ΑΣΠΛΗΔΩΝ, πόλις πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Ὀρχο-νοῦ οὗ ἀπεῖχεν 20 στάδια· μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ πληδόνος ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Μέλας· ὠνομάσθη δὲ καὶ ἡ λις καὶ ἡ χώρα τῆς Ἀσπληδόνος εὐδείελος, ὡς εὐχείμε-ς, φαίνεται, καὶ εὔκρατος καὶ πρὸς δυσμὰς ἀποκλίνουσα· ἰὲς ὠνόμαζον τὴν Ἀσπληδόνα χωρὶς τῆς πρώτης συλλα-ς Σπληδόνα (4)· ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς πόλεως ταύ-ης ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἵδ' Ἀσπληδόνα ναῖον ἰδ' Ὀρχομενὸν Μινύειον (5).

οὗ ἐξάγεται ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσπληδόνος ὡς καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦσαν Μινύαι. — Μετὰ χρόνον οἱ κάτοικοι ἐξέ-ιπον τὴν Ἀσπληδόνα, διότι ἔπασχον σπάνιν ὕδατος. — Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀσπληδόνος, υἱοῦ, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Νύμφης Μιδείας, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀρχομενίου Χερσίου —

(1) Λοδουέλλ. 1. σ. 231. 232. (2) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 163.
(3) Βοίκ. Πολιτ. Οἰκονομ. Τμ. 2, σ. 374 κξ. (4) Στράβ. β. 9, σ. 414.
(5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 511.

Ἐκ δὲ Ποσειδάωνος ἀγακλειτῆς τε Μιδείας
Ἀσπληδὼν γένεθ' υἱὸς ἀν' εὐρύχορον πτολίεθρον (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀσπληδόνος εὗρεν ὁ Δοδουέλλ πύργον μεμονωμένον ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχοντα 2 1/2 μίλ. Ἀγγλικὰ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ὀρχομενοῦ (2).

ΤΈΓΥΡΑΙ, πόλισμα ὀλίγον ἀπέχον τῆς Ἀσπληδόνος κατ' ἀνατολάς, κείμενον δὲ ἐπὶ τοῦ βορ-δυτικοῦ μυχοῦ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, παρὰ τὸ ὄρος τὴν Δῆλον, καὶ παρὰ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ Πτώου ὄρους· τὸ μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Τεγυρῶν πεδίον ἦν ἄβατον ἐκ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ὃς εὐθὺς ἐκ τῶν πηγῶν διεσπείρετο εἰς ἕλη πλωτὰ καὶ εἰς λίμνας, καὶ μόνον διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέων κύκλῳ ἦν δυνατὴ ἡ διάβασις· μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἕλη ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Τεγυραίου καὶ μαντεῖον, ὃ ἤκμαζε μέχρι τῶν Μηδικῶν, ἔχοντος Ἐχεκράτους τὴν προφητείαν· ἔνθα δὲ ἦν ὁ ναὸς οὗτος ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐτέχθη ὁ Ἀπόλλων μεταξὺ δύο πηγῶν ῥεουσῶν ὄπισθεν τοῦ ναοῦ, ὧν ἡ μὲν ἐκαλεῖτο Ἐλαία, ἡ δὲ Φοῖνιξ, θαυμαστῶν δὲ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος. — Παρὰ τὰς Τεγύρας συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ Θηβαίων ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν, καὶ Λακεδαιμονίων περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ καθ' ἣν ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔστησαν τρόπαιον, καὶ ἐγένετο ἡ μάχη αὕτη ὡς προαγὼν τῆς Λευκτρικῆς (3).

ὙΗΤΤΟΣ, κώμη κατὰ τὴν προσάρκτιον ὄχθην τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἀπέχουσα 19 στάδια τῶν Κωπῶν Δ. 7 τῆς κώμης Ἀλμώνων Δ. καὶ 20 τῆς πόλεως Κυρτώνων Ν.

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (2) Δοδουέλλ 1, σ. 233. (3) Πλουταρ. Πελοπιδ. κ. 16, 17.

ν Ὑήττῳ ἦν ναὸς Ἡρακλέους καὶ ἐν αὐτῷ εὕρισκον ἰάματα ι κάμνοντες, τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν ἐκ λίθου ἀργοῦ καὶ ἀνεξεργάστου (1)· ἔλαβε δὲ ἡ κώμη τὸ ὄνομα ἀπὸ Ὑήττου ὃς ονεύσας τὸν μοιχὸν τῆς γυναικός αὐτοῦ Μόλυρον τὸν ιρίσβαντος, καὶ φυγὼν ἐξ Ἄργους, ἀφίκετο παρὰ τὸν τότε ασιλεύοντα ἐνταῦθα Ὀρχομενὸν, ὃς ἀπένειμεν αὐτῷ ἅπαντὴν περὶ ταύτην τὴν κώμην καὶ τὴν προσεχῆ χώραν. Ὁ οιητὴς τῶν Μεγάλων Ἠοίων ἀναφέρει τὸν Ὕηττον καὶ ι κατ' αὐτὸν =

Ὕηττος δὲ Μόλυρον Ἀρίσβαντος φίλον υἱὸν
Κτείνας ἐν μεγάροις εὐνῆς ἕνεχ' ἧς ἀλόχοιο,
Οἶκον ἀποπρολιπὼν, φεῦγ' Ἄργεος ἱπποβότοιο
Ἶξεν τ' Ὀρχομενὸν Μινυήϊον· καί μιν ὅγ' ἥρως
Δέξατο, καὶ κτεάνων μοῖραν πόρεν, ὡς ἐπιεικές.

ῶτος δὲ οὗτος ὁ Ὕηττος γνωρίζεται ὡς λαβὼν ἐκδίκηι ἐπὶ μοιχίᾳ· ὕστερον δὲ ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων άκων ἐθέσπισεν ὅτι ἡ ἐπὶ μοιχίᾳ ἐκδίκησις νὰ ἦναι ἀτιρητος (2).

ἈΛΜΩΝΕΣ, κώμη περὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην ἀπέχουσα ν 12 σταδίους τῶν Κωπῶν κατ' ἀριστερὰν καὶ 7 ςαδ. ς κώμης Ὑήττου Α. οἱ Ἄλμωνες ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ μου τοῦ Σισύφου (3)· ἦσαν δ' ἐξ ἀρχῆς κώμη· οὐδὲν ιοθέατον ἦν ἐν τοῖς Ἄλμωσιν (4).

ΚΥΡΤΩΝΕΣ, πόλισμα οὗ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἦν Κυρώνη· ἔκειτο ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, κλάδου τοῦ Πτώου, πρὸς ὁ βόρειον τῆς Κωπαΐδος λίμνης· ἀπεῖχε περίπου 20 στάια τοῦ Ὑήττου Β. κατὰ δὲ τὴν πρὸς ἄρκτον κατωφέρειαν

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 36. (3) Ἰδ. Ὀρχομενία. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

Ἐκ δὲ Ποσειδάωνος ἀγακλειτῆς τε Μιδείας
Ἀσπληδὼν γένεθ' υἱὸς ἀν' εὐρύχορον πτολίεθρον (1)

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀσπληδόνος εὗρεν ὁ Δοδουὲλ πύργον μεμονωμένον ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχοντα 2 1/2 μίλ Ἀγγλικὰ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ὀρχομενοῦ (2).

ΤΕΓΥΡΑΙ, πόλισμα ὀλίγον ἀπέχον τῆς Ἀσπληδόνο κατ' ἀνατολάς, κείμενον δὲ ἐπὶ τοῦ βορ-δυτικοῦ μυχοῦ τῆ Κωπαΐδος λίμνης, παρὰ τὸ ὄρος τὴν Δῆλον, καὶ παρὰ τὰ μεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ Πτώου ὄρους· τὸ μεταξὺ Ὀρχο μενοῦ καὶ Τεγυρῶν πεδίον ἦν ἄβατον ἐκ τοῦ Μέλανος πο ταμοῦ, ὃς εὐθὺς ἐκ τῶν πηγῶν διεσπείρετο εἰς ἕλη πλωτ καὶ εἰς λίμνας, καὶ μόνον διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέω κύκλω ἦν δυνατὴ ἡ διάβασις· μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἕλη ἦ ναὸς Ἀπόλλωνος Τεγυραίου καὶ μαντεῖον, ὃ ἤκμαζε μέχρ τῶν Μηδικῶν, ἔχοντος Ἐχικράτους τὴν προφητείαν· ἔνθ δὲ ἦν ὁ ναὸς οὗτος ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐτέχθη ὁ Ἀπόλλω μεταξὺ δύο πηγῶν ῥεουσῶν ὄπισθεν τοῦ ναοῦ, ὧν ἡ μὲ ἐκαλεῖτο Ἐλαία, ἡ δὲ Φοῖνιξ, θαυμαστῶν δὲ διὰ τὴν γλυ κύτητα καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος. — Παρὰ τὰς Τεγύρας συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ Θηβαίω ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν, καὶ Λακεδαιμονίων περιγραφομένη ὑπ τοῦ Πλουτάρχου καὶ καθ' ἣν ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔστησαν τρόπαιον, καὶ ἐγένετο ἡ μάχ αὕτη ὡς προαγὼν τῆς Λευκτρικῆς (3).

ὙΗΤΤΟΣ, κώμη κατὰ τὴν προσάρκτιον ὄχθην τῆς Κω παΐδος λίμνης, ἀπέχουσα 19 στάδια τῶν Κωπῶν Δ. : τῆς κώμης Ἀλμώνων Δ. καὶ 20 τῆς πόλεως Κυρτώνων Ν

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (2) Δοδουὲλλ 1, σ. 233. (3) Πλουτ Πελοπιδ. κ. 16, 17.

Ἐν Ὑήττῳ ἦν ναὸς Ἡρακλέους καὶ ἐν αὐτῷ εὕρισκον ἰάματα οἱ κάμνοντες, τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν ἐκ λίθου ἀργοῦ καὶ ἀνεξεργάστου (1)· ἔλαβε δὲ ἡ κώμη τὸ ὄνομα ἀπὸ Ὑήττου ὃς φονεύσας τὸν μοιχὸν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μόλυρον τὸν Ἀρίσβαντος, καὶ φυγὼν ἐξ Ἄργους, ἀφίκετο παρὰ τὸν τότε βασιλεύοντα ἐνταῦθα Ὀρχομενὸν, ὃς ἀπένειμεν αὐτῷ ἅπασαν τὴν περὶ ταύτην τὴν κώμην καὶ τὴν προσεχῆ χώραν. Ὁ ποιητὴς τῶν Μεγάλων Ἠοίων ἀναφέρει τὸν Ὕηττον καὶ τὰ κατ' αὐτὸν =

Ὕηττος δὲ Μόλυρον Ἀρίσβαντος φίλον υἱὸν
Κτείνας ἐν μεγάροις εὐνῆς ἕνεχ' ἧς ἀλόχοιο,
Οἶκον ἀποπρολιπὼν, φεῦγ' Ἄργεος ἱπποβότοιο
Ἶξεν τ' Ὀρχομενὸν Μινυήϊον· καί μιν ὅγ' ἥρως
Δέξατο, καὶ κτεάνων μοῖραν πόρεν, ὡς ἐπιεικές.

Πρῶτος δὲ οὗτος ὁ Ὕηττος γνωρίζεται ὡς λαβὼν ἐκδίκησιν ἐπὶ μοιχίᾳ· ὕστερον δὲ ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων Δράκων ἐθέσπισεν ὅτι ἡ ἐπὶ μοιχίᾳ ἐκδίκησις νὰ ἦναι ἀτιμώρητος (2).

ἌΛΜΩΝΕΣ, κώμη περὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην ἀπέχουσα ὅσον 12 σταδίους τῶν Κωπῶν κατ' ἀριστερὰν καὶ 7 σταδ. τῆς κώμης Ὑήττου Α. οἱ Ἄλμωνες ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἄλμου τοῦ Σισύφου (3)· ἦσαν δ' ἐξ ἀρχῆς κώμη· οὐδὲν ἀξιοθέατον ἦν ἐν τοῖς Ἄλμωσιν (4).

ΚΥΡΤΩΝΕΣ, πόλισμα οὗ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἦν Κυρτώνη· ἔκειτο ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, κλάδου τοῦ Πτώου, πρὸς τὸ βόρειον τῆς Κωπαΐδος λίμνης· ἀπεῖχε περίπου 20 στάδια τοῦ Ὑήττου Β. κατὰ δὲ τὴν πρὸς ἄρκτον κατωφέρειαν

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 36. (3) Ἰδ. Ὀρχομενίᾳ.
(4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

Ἐκ δὲ Ποσειδάωνος ἀγακλειτῆς τε Μιδείας
Ἀσπληδὼν γένεθ' υἱὸς ἀν' εὐρύχορον πτολίεθρον (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀσπληδόνος εὗρεν ὁ Δοδουὲλλ πύργον μεμονωμένον ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχοντα 2 1/2 μίλ. Ἀγγλικὰ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ὀρχομενοῦ (2).

ΤΈΓΥΡΑΙ, πόλισμα ὀλίγον ἀπέχον τῆς Ἀσπληδόνος κατ' ἀνατολάς, κείμενον δὲ ἐπὶ τοῦ βορ-δυτικοῦ μυχοῦ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, παρὰ τὸ ὄρος τὴν Δῆλον, καὶ παρὰ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ Πτώου ὄρους· τὸ μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Τεγυρῶν πεδίον ἦν ἄβατον ἐκ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ὃς εὐθὺς ἐκ τῶν πηγῶν διεσπείρετο εἰς ἕλη πλω- καὶ εἰς λίμνας, καὶ μόνον διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέ[...] κύκλω ἦν δυνατὴ ἡ διάβασις· μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἕλη ναὸς Ἀπόλλωνος Τεγυραίου καὶ μαντεῖον, ὃ ἤκμαζε μέ[χρι] τῶν Μηδικῶν, ἔχοντος Ἐχεκράτους τὴν προφητείαν· ἐ[κεῖ] δὲ ἦν ὁ ναὸς οὗτος ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐτέχθη ὁ Ἀπόλ[λων] μεταξὺ δύο πηγῶν ῥεουσῶν ὄπισθεν τοῦ ναοῦ, ὧν ἡ [μὲν] ἐκαλεῖτο Ἐλαία, ἡ δὲ Φοῖνιξ, θαυμαστῶν δὲ διὰ τὴν [γλυ]κύτητα καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος. Παρὰ τὰς Τεγύρας συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ Θηβ[αίων] ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν, καὶ Λακεδαιμονίων περιγραφομέν[η ὑπὸ] τοῦ Πλουτάρχου καὶ καθ' ἣν ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμ[όνιοι] καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔστησαν τρόπαιον, καὶ ἐγένετο ἡ μ[άχη] αὕτη ὡς προαγὼν τῆς Λευκτρικῆς (3).

ὙΗΤΤΟΣ, κώμη κατὰ τὴν προσάρκτιον ὄχθην τῆς [Κω]παΐδος λίμνης, ἀπέχουσα 19 στάδια τῶν Κωπῶν [...] τῆς κώμης Ἀλμώνων Δ. καὶ 20 τῆς πόλεως Κυρτών[ων]

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. (2) Δοδουὲλλ 1, σ. 233. (3) [...] Πελοπιδ. κ. 16, 17.

,
αὶ
ῶν
κατὰ
(4),
γενικὸν
ὴν τρια-
μάχην τὴν
. (6) συμ-
οἱ Πλαταιεῖς

ει ὅτι παρέῤῥει
Θουκυδ. β. 3,
κ. (6) Ἡρόδοτ.

τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ Κύρτωνες, ἦν τὸ πόλισμα ἡ Κορσεία. Ἐν τοῖς Κύρτωσιν ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄλσος, καὶ ἀγάλματα ὀρθὰ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἀνερχόμενον ἐκ πέτρας, καὶ ναὸς Νυμφῶν ἐπάνωθεν τῆς πηγῆς, καὶ ἄλσος μικρὸν, καὶ παντοῖα ἥμερα δένδρα ἐντὸς τοῦ ἄλσους (1).

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΠΛΑΤΑΪΔΟΣ.

Ἡ ΠΛΑΤΑΙΪΣ ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος μέχρι τοῦ Ἀσωποῦ, ὃς ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ Πλαταιΐδος καὶ Θηβαΐδος (2)· ἡ χώρα ἦν ἐπίπεδος καὶ εὔυδρος, ὅθεν οἱ Ἕλληνες ἐξελέξαντο αὐτὸν καὶ ἐστρατοπέδευσαν καὶ συνεκρότησαν ἐν αὐτῷ τὴν περιβόητον κατὰ Μαρδονίου καὶ τῶν Περσῶν μάχην (3)· ἦν δὲ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον εὔφορος ἡ Πλαταιΐς, καὶ ἐν αὐτῇ περιείχοντο ἡ πρωτεύουσα πόλις Πλάταια, αἱ Ὑσιαὶ, αἱ Ἐρυθραὶ, ὁ Σκῶλος καὶ ὁ Ἐτεωνός· αἱ πόλεις αὗται ἐλέγοντο Παρασώπιοι, ὡς ἐν τῇ Παρασωπίᾳ καὶ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν κείμεναι. — Ἡ Πλαταιΐς ἐγένετο ὅμορος τῇ Ἀττικῇ, ἀφ' ὅτου αἱ Ἐλευθεραὶ αἱ πρότερον καθιστῶσαι τὸ μεθόριον προσεχώρησαν τοῖς Ἀθηναίοις (4).

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΑΪΔΟΣ.

ΠΛΆΤΑΙΑ κατὰ τὸν Ὅμηρον (5) καὶ τὸν Παυσανίαν (6) ἢ ΠΛΑΤΑΙΑΊ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (7) καὶ τὸν Στράβωνα (8), πόλις πρωτεύουσα τῆς Πλαταιΐδος ὑπὸ τὴν ὑψηλοτάτην τῶν

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (3) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 25. (4) Παυσ. Ἀττ. κ. 38. (5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 504. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 1 κξ. (7) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 51 κξ. (8) Στράβ. β. 9, σ. 411, 412.

κορυφῶν τοῦ Κιθαιρῶνος μεταξὺ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τῶν Θηβῶν, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς Ἀθήνας καὶ Μέγαρα, ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, οὐ πόῤῥω τῶν πηγῶν τοῦ Ἀσωποῦ (1), ὡς καὶ τοῦ ποταμοῦ Ὠερόης (2). Ἡ Πλάταια ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Θηβαίων, οἳ ἐξελάσαντες ἐξ ἄλλων χωρίων τοὺς οἰκοῦντας συμμίκτους ἀνθρώπους, ἥνωσαν αὐτὰ μετ' αὐτῆς (3). Οἱ δὲ Πλαταιεῖς τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὡς νομίζει ὁ Παυσανίας, ἦσαν αὐτόχθονες· ἔλαβον δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Πλαταιᾶς, θυγατρὸς, ὡς ἔλεγον, τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ. Ἐβασιλεύοντο δὲ τὸ ἀρχαῖον ὡς καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν τὸ πάλαι βασιλεῖαι καὶ οὐχὶ δημοκρατίαι· οὐδένα δὲ ἄλλον τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐγνώριζον οἱ Πλαταιεῖς, εἰμὴ μόνον τὸν Ἀσωπὸν καὶ ἔτι πρότερον τὸν Κιθαιρῶνα, οἳ ὠνόμασαν ἀφ' ἑαυτῶν ὁ μὲν τὸ ὄρος, ὁ δὲ τὸν ποταμόν. Οἱ Πλαταιεῖς οὐδὲν ἔπραξαν ἐπίσημον πρὶν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης· μετασχόντες δὲ ταύτης, τότε κατὰ πρῶτον ἐδοξάσθησαν· ὕστερον κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ Ξέρξου καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν ἐτόλμησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ξέρξου Μαρδονίου τοῦ Γωβρύου (4), πέμψαντες καὶ αὐτοὶ ἑξακοσίους ὁπλίτας εἰς τὸ γενικὸν στράτευμα (5), καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν καταστροφὴν τριακοσίων χιλιάδων Περσῶν κατὰ τὴν περιβόητον μάχην τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφομένην λεπτομερῶς (6) συμβᾶσαν δὲ κατὰ τὴν 75ην Ὀλυμπιάδα (7). — Οἱ Πλαταιεῖς

(1) Στράβ. αὐτ. ὁ γεωγράφος οὗτος ἐσφαλμένως λέγει ὅτι παρέῤῥει τὰς Πλαταιὰς ὁ Ἀσωπός. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 61. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 1. (5) Ἡρόδοτ. β. 9; κ. 28. (6) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 48 κξ. (7) Παυσ. Ἠλ. 2'. κ. 3.

ἦσαν ἀεὶ ἐχθροὶ τῶν Θηβαίων, καὶ φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, καὶ μικρὸν πρὶν τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου Θηβαῖοι τινὲς ὀλίγον τι πλείους τῶν τριακοσίων ἔχοντες στρατηγοὺς τοὺς τότε βοιωταρχοῦντας Πυθάγγελον καὶ Διέμπορον, εἰσῆλθον ἔνοπλοι περὶ πρῶτον ὕπνον εἰς Πλάταιαν οὖσαν συμμαχίδα τῶν Ἀθηναίων. Ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἠνέῳξαν τὰς πύλας ἄνδρες Πλαταιεῖς, Ναυκλείδης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι νὰ διαφθείρωσι τοὺς ὑπεναντίους αὐτῶν, καὶ νὰ ὑποτάξωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Θηβαίους, ἀλλ' ἐφθάρησαν κακῶς καὶ οἱ πλείους ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν Πλαταιέων, καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες εἰς Πλάταιαν, εἰσεκόμισαν σῖτον καὶ ἐγκατέλιπον φρουράν, καὶ τοὺς ἀχρήστους ἀνθρώπους καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ἐξέβαλον τῆς πόλεως (1)· τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Πλάταιαν καὶ διαφόρους μηχανὰς μεταχειρισθέντες καὶ πῦρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐμβαλόντες δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν (2)· τῷ δὲ πέμπτῳ ἔτει τοῦ αὐτοῦ πολέμου δι' ἔλλειψιν σίτου ἐβιάσθησαν οἱ Πλαταιεῖς νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν τοῖς Λακεδαιμονίοις (3), οἳ ἀπέκτειναν ἄνευ ἐξαιρέσεως πάντας τοὺς διακοσίους Πλαταιεῖς καὶ εἰκοσιπέντε Ἀθηναίους ὅσοι εὑρέθησαν πολιορκούμενοι καὶ ᾐχμαλώτισαν τὰς γυναῖκας· τὴν δὲ πόλιν παραλαβόντες οἱ Θηβαῖοι, ἔδωκαν εἰς κατοικίαν εἴς τινας Μεγαρεῖς ἐκβληθέντας τῆς πατρίδος δι' ἐμφυλίους ταραχάς, καὶ εἰς τοὺς Πλαταιεῖς ὅσοι διεσώθησαν ὡς φρονοῦντες τὰ τῶν Θηβαίων· μετὰ

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 2 κξ. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 71 κξ. (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 52.

παρέλευσιν δὲ ἑνὸς ἔτους κατεδαφίσαντες πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκ θεμελίων, ᾠκοδόμησαν οἱ Θηβαῖοι παρὰ τὸ Ἡραῖον καταγώγιον διακοσίων ποδῶν, ἔχον πανταχοῦ κύκλῳ οἰκήματα κάτωθεν καὶ ἄνωθεν· καὶ μετεχειρίσθησαν ἐπὶ τούτῳ τὰς ὀροφὰς καὶ τὰ θυρώματα τῶν Πλαταιέων· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων, ὡς ἐπίπλων καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, τῶν εὑρεθέντων ἐντὸς τῆς πόλεως ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ κλίνας, καὶ ᾠκοδόμησαν αὐτῇ ναὸν ἐκ λίθου ἑκατόμπεδον, τὴν δὲ γῆν ἐδήμευσαν καὶ ἐξεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτεσι, καὶ τὴν ἐπικαρπίαν ἐνέμοντο οἱ Θηβαῖοι· συνέβη δὲ ἡ καταστροφὴ αὕτη τῆς Πλαταίας τῷ ἐννενηκοστῷ τρίτῳ ἔτει ἀφ' ὅτου οἱ Πλαταιεῖς ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων (1)· κατὰ δὲ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν εἰς τοὺς Πλαταιεῖς τὴν γῆν τῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ τῆς Πελλήνης Σκιωναίων, οὓς πολιορκήσαντες, τοὺς μὲν νέους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἠνδραπόδισαν (2). Ἐπὶ δὲ τῆς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν διὰ τοῦ Ἀνταλκίδου γενομένης εἰρήνης συνῳκίσθη αὖθις ἡ πόλις καὶ οἱ Πλαταιεῖς κατῆλθον εἰς αὐτὴν ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ μετά τινα χρόνον, τρία ἔτη πρὶν τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων ἐπιδραμόντες οἱ Θηβαῖοι μετὰ στρατιᾶς καὶ πολιορκήσαντες τὴν Πλάταιαν, εἷλον καὶ κατηδάφισαν αὐτὴν ἅπασαν ἐκτὸς τῶν ναῶν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέχθησαν καὶ αὖθις τοὺς ἐκπεπτωκότας Πλαταιεῖς. Ὁπόταν δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἐνίκησε κατὰ τὴν Χαιρώνειαν, εἰσήγαγε φρουρὰν εἰς Θήβας, καὶ ἐκτὸς ἄλλων ὅσα ἔπραξε κατὰ τῶν Θηβαίων, κατήγαγε καὶ τοὺς Πλαταιεῖς εἰς τὴν πατρίδα (3). — Κατὰ

(1) Θουκυδ. β. 3, κ. 68. (2) Θουκυδ. β. 5, κ. 32. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 1.

τὴν ἐξ Ἐλευθερῶν εἰς Πλάταιαν ὁδὸν, ἐν δεξιᾷ τῆς λεωφόρου ἦν τὸ μνῆμα τοῦ Μαρδονίου, ὃν ἔθαψεν ἐνταῦθα ὁ Ἐφέσιος Διονυσιφάνης καὶ ἄλλοι Ἴωνες, ἀνθ' οὗ ἔδωκεν αὐτοῖς δῶρα ὁ υἱὸς τοῦ Μαρδονίου Ἀρτόντης, κατὰ δὲ τὴν εἰς Πλάταιαν εἴσοδον ἦσαν οἱ τάφοι τῶν πολεμησάντων κατὰ τῶν Περσῶν· καὶ διὰ μὲν τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἦν μνῆμα κοινὸν, διὰ δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἦσαν ἴδιοι τάφοι, καὶ ἐλεγεῖα Σιμωνίδου γεγραμμένα ἐπ' αὐτῶν· καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ κοινοῦ μνήματος τῶν Ἑλλήνων ἦν ἐγηγερμένον τρόπαιον χαλκοῦν καὶ βωμὸς Διὸς Ἐλευθερίου ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ὁ βωμὸς καὶ τὸ ἄγαλμα· ἦγον δὲ καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀγῶνα καλούμενον Ἐλευθέρια καὶ τὰ μέγιστα τῶν βραβείων ἦσαν τὰ τοῦ δρόμου καθ' ὃν ἔτρεχον ὡπλισμένοι πρὸ τοῦ βωμοῦ. Μετὰ δεκαπέντε δὲ στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως ἵστατο τὸ τρόπαιον, ὃ οἱ Ἕλληνες ἀνέθεσαν μετὰ τὴν μάχην τῆς Πλαταίας. Ἐντὸς δὲ τῆς πόλεως ὀλίγον ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς ἦν ἡρῷον τῆς Πλαταίας. Εἶχον δὲ οἱ Πλαταιεῖς καὶ ναὸν Ἥρας ἀξιοθέατον διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὴν τῶν ἀγαλμάτων στολήν· ἐκεῖ παρίστατο ἡ Ῥέα κομίζουσα τῷ Κρόνῳ τὴν πέτραν τετυλιγμένην εἰς σπάργανα, ὡς δῆθεν τὸ βρέφος ὃ ἔτεκεν. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν καὶ μέγα Ἥρας ἐπιλεγομένης Τελείας· ἀμφότερα τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἐκ λίθου Πεντελησίου, ἔργα Πραξιτέλους· καὶ ἄλλο ἔτι ἄγαλμα καθήμενον Ἥρας τῆς ἐπιλεγομένης Νυμφευομένης, ἔργον Καλλιμάχου (1). — Οἱ Πλαταιεῖς, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς μεταξὺ Διὸς καὶ Ἥρας συνδιαλλαγῆς ἦγον ἑορτὴν τὰ μικρὰ λεγόμενα Δαίδαλα καθ' ἕκαστον

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 2.

ἕβδομον ἔτος ἢ καὶ συνεχέστερον κατ' ἄλλην γνώμην βεβαιοτέραν· καὶ αὕτη μὲν ἡ ἑορτὴ ἦν ἰδιαιτέρα τῶν Πλαταιέων· συνεώρταζον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ Βοιωτοὶ κατὰ πᾶν ἑξηκοστὸν ἔτος τὰ μεγάλα Δαίδαλα, ἃ καὶ αὐτὰ ὡς καὶ τὰ μικρὰ περιγράφει ὁ Παυσανίας· οἱ συγκοινωνοῦντες τῇ ἑορτῇ ταύτῃ τῶν μεγάλων Δαιδάλων ἦσαν οἱ Πλαταιεῖς, οἱ Κορωναῖοι, οἱ Θεσπιεῖς, οἱ Ταναγραῖοι, οἱ Χαιρωνεῖς, οἱ Ὀρχομένιοι καὶ οἱ Λεβαδεῖς ἔτι δὲ καὶ οἱ Θηβαῖοι, οἳ ἐζήτησαν νὰ διαλλαγῶσι μετὰ τῶν Πλαταιέων καὶ νὰ μετάσχωσι τοῦ κοινοῦ συλλόγου καὶ νὰ ἀποστέλλωσι θυσίαν εἰς τὰ Δαίδαλα, ὅτε Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου συνῴκησεν ἐκ νέου τὰς Θήβας. — Ἐν ἀποστάσει δὲ ὅσον δεκαπέντε σταδίων κάτωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐφ' ἧς κατεσκεύαζον τὸν βωμὸν διὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἦν ἄντρον τῶν Κιθαιρωνίδων Νυμφῶν ὀνομαζόμενον Σφραγίδιον, ἐν ᾧ ἐμαντεύοντο τὸ ἀρχαῖον αἱ Νύμφαι, ὡς ἔλεγον (1). Οἱ Πλαταιεῖς εἶχον καὶ ναὸν Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν Ἀρείας, οἰκοδομηθέντα ἐκ τῶν λαφύρων ἃ οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν αὐτοῖς μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦν ξόανον ἐπίχρυσον, εἶχε δὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἐκ λίθου Πεντελησίου, καὶ τὸ μέγεθος οὐχὶ κατὰ πολὺ ὑποδεέστερον τῆς χαλκῆς Ἀθηνᾶς (τῆς Προμάχου), ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθεσαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἀπαρχὴν ὡσαύτως τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος· τὰ δύο ταῦτα ἀγάλματα, τὸ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὸ τῶν Πλαταιῶν, ἦσαν ἔργα τοῦ Φειδίου· ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ καὶ γραφαί, Πολυγνώτου μὲν Ὀδυσσεὺς ἀποκτείνας ἤδη τοὺς μνηστῆρας. Ὀνατᾶ δὲ ἡ προτέρα τῶν Ἀργείων ἐπὶ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 3.

Θήβας στρατεία· αἱ δύο αὗται εἰκόνες ἦσαν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ προνάου· παρὰ τοὺς πόδας δὲ τοῦ ἀγάλματος ἔκειτο ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀριμνήστου στρατηγήσαντος τῶν Πλαταιέων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἐν τῇ κατὰ Μαρδονίου. Ἦν δὲ ἐν Πλαταίᾳ καὶ ναὸς Δήμητρος ἐπίκλησιν Ἐλευσινίας, καὶ μνῆμα Λη̈ίτου, ὃς ἐκ πάντων τῶν στρατηγῶν ὅσοι ἤγαγον τοὺς Βοιωτοὺς εἰς Τροίαν μόνος ἐπέστρεψεν οἴκαδε (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἄγαλμα Διὸς τετραμμένον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι ἐπολέμησαν εἰς Πλάταιαν κατὰ τοῦ Μαρδονίου καὶ τῶν Περσῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος κατὰ δεξιὰν ἦν ἐγγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τῶν μετασχουσῶν τοῦ ἔργου· ἦσαν δὲ αἱ ἑξῆς — πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι, δεύτεροι Ἀθηναῖοι, τρίτοι δὲ καὶ τέταρτοι Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι, ἔπειτα Αἰγινῆται, Μεγαρεῖς, Ἐπιδαύριοι, ἐκ δὲ τῶν Ἀρκάδων Τεγεᾶται καὶ Ὀρχομένιοι· μετ' αὐτοὺς οἱ κατοικοῦντες τὴν Φλιοῦντα, τὴν Τροιζῆνα καὶ τὴν Ἑρμιόνην· ἐκ δὲ τῆς Ἀργείας Τιρύνθιοι καὶ Μοκηναῖοι· ἐκ δὲ τῶν Βοιωτῶν μόνοι οἱ Πλαταιεῖς· νησιῶται δὲ Κεῖοι καὶ Μήλιοι· Ἀμβρακιῶται δὲ ἐξ Ἠπείρου τῆς Θεσπρωτίδος, Τήνιοί τε καὶ Λεπρεάται· Λεπρεάται μὲν μόνοι τῶν ἐκ Τριφυλίας· ἐκ δὲ τοῦ Αἰγαίου οὐ μόνον Τήνιοι, ἀλλὰ καὶ Νάξιοι καὶ Κύθνιοι· ἀπὸ δὲ Εὐβοίας Στυρεῖς· μετὰ δὲ τούτους Ἠλεῖοι καὶ Ποτιδεᾶται καὶ Ἀνακτόριοι· τελευταῖοι δὲ Χαλκιδεῖς οἱ ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου (2). Ἦν δὲ καὶ ἐν Δελφοῖς βοῦς ἀνατεθεὶς ὑπὸ μόνων τῶν Πλαταιέων μετὰ ταύτην τὴν κατὰ Μαρδονίου μάχην (3). — Πλησίον τῆς Πλαταίας ἦν κρήνη καλουμένη Γαργα-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 23. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 15.

φία, ἣν κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον συνέχεεν ὁ Μαρδόνιος καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν, διότι τὸ ἀντικαθήμενον αὐτοῖς Ἑλληνικὸν στράτευμα ἔπινεν ἀπ' αὐτῆς· ἀλλ' ὕστερον ἐπανώρθωσαν αὐτὴν οἱ Πλαταιεῖς (1). — Ἡ Πλάταια ἀπεῖχε τῶν Θηβῶν 70 στάδια κατὰ τὸν Θουκυδίδην (2), κατὰ δὲ τὸν Δικαίαρχον 80 στάδια τῶν Θηβῶν καὶ 200 τῆς Τανάγρας (3), τῶν δὲ Δελφῶν 500 (4), καὶ ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τῆς ὑψηλοτάτης τῶν κορυφῶν τοῦ Κιθαιρῶνος (5)· τὸ δὲ πεδίον τῆς περιβοήτου μάχης τῶν Πλαταιῶν ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν προσαρκτίων ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος, κατ' ἀνατολὰς τῆς πόλεως μέχρι τοῦ Ἀσωποῦ.

* Πλησίον τοῦ χωρίου Κόκλας εἰσὶ τὰ ἐρείπια τῆς Πλαταίας ὀνομαζόμενα κοινῶς Παλαιόκαστρον.

ΥΣΙΑΙ, πόλις ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα, ὀλίγον κατὰ δεξιὰν τῆς εὐθείας ἐκ Θηβῶν εἰς Ἀθήνας ὁδοῦ, μεταξὺ Πλαταίας καὶ Ἐρυθρῶν· ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν Ὑσιῶν εὗρεν ὁ Παυσανίας ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἡμίκτιστον καὶ φρέαρ ἱερὸν ἐξ οὗ τὸ πάλαι, κατὰ τὸν λόγον τῶν Βοιωτῶν, οἱ πίνοντες ἐμαντεύοντο (6)· κατὰ τὸν Στράβωνα αἱ Ὑσιαὶ ἢ Ὑσίαι, ὡς ὀνομάζει αὐτάς, ἐλέγοντο καὶ Ὑρία κατά τινας, καὶ ἦν ἀποικία Ὑριέων, κτίσμα δὲ Νυκτέως τοῦ πατρὸς τῆς Ἀντιόπης (7)· ὁ Εὐρυπίδης ἀναφέρει τὰς Ὑσιὰς ὡς κειμένας κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρῶνος (8)· ὁ Ἡρόδοτος, καὶ μόνος αὐτός, ἀποφαίνεται ὅτι αἱ Ὑσιαὶ ἦσαν δῆμος τῆς Ἀττικῆς πλησιέστατα τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας (9)· πάντες δὲ οἱ λοιποὶ θεωροῦσι τὴν πόλιν ταύτην ὡς Βοιωτικήν.

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 3. (2) Θουκυδ. β. 2 κ. 5. (3) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλάδ. (4) Πλουταρχ. Ἀριστ. κ. 1. (5) Θεόφραστ. περὶ ἀνέμ. κ. 32. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 2. (7) Στράβ. β. 8, σ. 404. (8) Εὐριπίδ. Βακχ. ς. 750. (9) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 74.

τῶν

παντίαν,

τῶν

τῶν

Ἕλληνες

τοῦ Μαρ-

Παυ-

σανίαν ὁ Σκῶλος ἔκειτο ἐν ἀποστάσει τεσσαράκοντα σταδίων ἀπὸ τοῦ σημείου καθ' ὃ ὁ Ἀσωπὸς διεβαίνετο διὰ τῆς ἐκ Πλαταιῶν πρὸς Θήβας ὁδοῦ (1), καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Τάναγραν, ὡς καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει (2)· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ξενοφῶν βεβαιοῖ τὴν θέσιν τοῦ Σκώλου μεταξὺ Ἐρυθρῶν καὶ Τανάγρας (3). — Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ Σκώλου εὗρεν ὁ Παυσανίας ναὸν Δήμητρος καὶ Κόρης ἀνεξέργαστον, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεοτήτων τούτων ἡμιτελῆ (4). — Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τοῦ Σκώλου ἐν τῷ καταλόγῳ (5).

* Τὸ Σάλεσι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Σκώλου.

ἘΤΕΩΝΌΣ, πόλισμα καὶ τοῦτο τῆς Παρασωπίας, ἐνταῦθα πλησίον που κείμενον, ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ Στράβωνος (6), ἀλλ' ἐν θέσει οὐχὶ ἀκριβῶς ἐγνωσμένῃ. Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸν Ἐτεωνὸν πολύκνημον· ὠνομάσθη δὲ τὸ πόλισμα τοῦτο ἀπὸ Ἐτεωνοῦ, τινὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ Βοιωτοῦ· ὕστερον δὲ μετωνομάσθη Σκάρφη (7).

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΠΙΚΗΣ.

Ἡ ΘΕΣΠΙΚΗ ὡρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς Ἁλιαρτίας, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς Πλαταιΐδος, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Φωκίδος· ἐν τῇ Θεσπικῇ περιείχετο τὸ ὄρος ὁ Ἑλικὼν καὶ ἡ πρωτεύουσα πόλις Θέσπεια ἢ Θεσπιαί· ἔτι δὲ τὸ ἐπίνειον ἡ Κρέουσα, ἡ Εὔτρησις, τὰ Λεῦκτρα, ὁ Κερησσός, ὁ Ἱππό-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (2) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 15. (3) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 5, 4, 49. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 4. (5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 497.
(6) Στράβ. β. 9, σ. 409. (7) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 497. — Διδυμ. εἰς Ὁμηρ. αὐτ. — Στράβ. αὐτ,

της, ἡ Νίσα, ἡ Ἄσκρη, ὁ Ἡδονάκων λεγόμενος τόπος, ἡ Θίσβη καὶ ἡ Τίφα· ἐν τῇ Θεσπικῇ ἦν προσέτι τὸ φρούριον τὸ λεγόμενον Τεῖχος Βοιωτῶν πρὸς τὰ Αἰγόσθενα, (1) παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Μεγαρίδος, τὸ ἄλσος τῶν Μουσῶν, ἡ Ἱπποκρήνη, καὶ οἱ ποταμοὶ Περμησσὸς καὶ Λάμος.

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΠΙΚΗΣ.

ΘΈΣΠΕΙΑ κατὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Παυσανίαν ἢ ΘΕΣΠΕΙΑῚ καὶ ἀλλαχοῦ ΘΕΣΠΙΑῚ κατὰ τὸν Στράβωνα, πόλις πρωτεύουσα κατὰ τὰς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ Ἑλικῶνος, πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τῶν Θηβῶν ὧν ἀπεῖχεν 80 στάδια, καὶ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Λεύκτρων, ἐπὶ πεδίου ἑλώδους. Ἡ πόλις αὕτη ἀπεῖχε 40 στάδια τῆς Ἄσκρης, πατρίδος τοῦ Ἡσιόδου, καὶ 50 στάδια τοῦ Καβειρίου· εἶχε δὲ ἐπίνειον τὴν Κρέουσαν τὴν καὶ Κρευσίδα λεγομένην (2), καὶ ὑπερέκειτο, ὡς καὶ ὁ Ἑλικὼν αὐτὸς τοῦ Μυχοῦ, λιμένος τοῦ Κρισσαίου κόλπου (3). — Ἡ Θέσπεια ὠνομάσθη ἀπὸ Θεσπείας τῆς νομιζομένης θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ ἢ κατά τινας ἀπὸ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθόντος Θεσπίου τοῦ Ἐρεχθέως. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῶν Θεσπιέων ἦν ἄγαλμα χαλκοῦν Διὸς τοῦ ἐπικληθέντος Σαώτου δι' αἰτίαν τοιαύτην. = Δράκοντος λυμαινομένου ποτὲ τὴν πόλιν, ἔλεγον ὅτι προσέταξεν ὁ Ζεὺς νὰ δίδεται καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὸ θηρίον ὅστις τῶν ἐφήβων ἐκληροῦτο· καὶ τὰ μὲν ὀνόματα τῶν διεφθαρέντων δὲν μνημονεύονται· κληρωθέντος δὲ τοῦ Κλεοστράτου, ὁ φίλος αὐτοῦ Μενέστρατος τεχνευθείς, κατεσκεύασε θώρακα χαλκοῦν ἔχοντα ἐφ' ἑκάστης φωλίδος ἄγκιστρον τετραμμέ-

(1) Σκύλαξ Περιπλ. Βοιωτοί. (2) Στράβ. β. 9. σ. 409.—Παυσ. Βοιωτ. κ. 32. (3) Στράβ. αὐτ.

ιον πρὸς τὰ ἄνω· ἐνδυθεὶς δὲ τὸν θώρακα τοῦτον, παρέ-
ἰωκεν ἑαυτὸν ἑκουσίως τῷ δράκοντι, καὶ οὕτω καὶ αὐτὸς
ἀπωλέσθη καὶ τὸ θηρίον ἀπώλεσε, καὶ ἐκ τούτου ἐδόθη τῷ
ιἰ ἡ ἐπίκλησις Σαώτης· ἦσαν δὲ καὶ ἀγάλματα Διονύσου,
ύχης, Ὑγείας, Ἀθηνᾶς Ἐργάνης καὶ Πλούτου, πάντα ἔργα
ιήρωνος (1)· ἐτίμων δὲ ἐξ ἀρχῆς οἱ Θεσπιεῖς τὸν Ἔρωτα
πὲρ πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς, καὶ εἶχον ἄγαλμα τοῦ
ρωτος κατασκευασθὲν ἐκ χαλκοῦ ὑπὸ Λυσίππου· πρὸ
ὑτοῦ δὲ κατεσκεύασεν ἄλλο ὁ Πραξιτέλης ἐκ λίθου Πεν-
ελησίου (2) ὅπερ λαβοῦσα ἡ ἑταίρα Γλυκέρα δῶρον παρὰ
οῦ τεχνήτου, ἀνέθηκε τοῖς Θεσπιεῦσι, τοῖς συμπατριώταις
ὐτῆς, οὖσα καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς Θεσπείας (3)· πρῶτος ὁ Γάϊος
ασιλεύσας μετεκόμισε τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰς Ῥώμην, ἔπειτα
Κλαύδιος ἀπέπεμψεν αὐτὸ ὀπίσω εἰς τοὺς Θεσπιεῖς· ἐγέ-
ετο δὲ αὖθις ἐκ δευτέρου ἀνάσπαστον ὑπὸ τοῦ Νέρωνος καὶ
ετὰ ταῦτα ἐπυρπολήθη ἐν Ῥώμῃ· κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ
ρωτος τοῦ Πραξιτέλους κατεσκεύασεν ἐν Θεσπίᾳ ἕτερον
ὸν σωζόμενον καὶ ἐπὶ Παυσανίου ὁ Ἀθηναῖος Μηνόδωρος·
νταῦθα ἦσαν εἰκόνες Ἀφροδίτης Μελαίνης, καὶ θέατρον καὶ
ιγορὰ θέας ἄξια, καὶ ἀνδριὰς Ἡσιόδου χαλκοῦς, καὶ οὐ
τόῤῥω τῆς ἀγορᾶς ἄγαλμα Νίκης χαλκοῦν καὶ μικρὸς ναὸς
Μουσῶν, καὶ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα μικρὰ ἐκ λίθου· εἶχον δὲ
οἱ Θεσπιεῖς καὶ ναὸν Ἡρακλέους καὶ ἐν αὐτῷ ἱεράτευε παρ-
θένος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς· τοῦτο δὲ προῆλθεν ἐκ τοῦ
ἑξῆς. = Ὁ Ἡρακλῆς συνεγένετο ποτὲ ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ
μετὰ τῶν πεντήκοντα θυγατέρων τοῦ Θεστίου, πλὴν μιᾶς
ἥτις δὲν ἠθέλησε νὰ μιχθῇ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἕνεκα τούτου
κατεδίκασεν αὐτὴν νὰ μένῃ παρθένος ἱερωμένη εἰς αὐτὸν κατὰ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 27. (3) Στράβ. β. 9. σ. 410.

πάντα τὸν βίον· κατ' ἄλλους δὲ ὁ Ἡρακλῆς συνεγένετο με πασῶν τῶν πεντήκοντα θυγατέρων τοῦ Θεστίου ἐν τῇ αὐ νυκτὶ, καὶ ἅπασαι μὲν ἔτεκον ἄρσενας παῖδας, ἡ δὲ πρ εσβυτάτη καὶ ἡ νεωτάτη διδύμους· ἀλλ' ὁ Παυσανίας νομί ἀπίθανον πρῶτον ὁ Ἡρακλῆς νὰ ἔφθασεν ἐπὶ τοσοῦτον βι μὸν ὀργῆς κατὰ θυγατρὸς φίλου ἀνδρὸς, καὶ δεύτερον ἐι ἦν ἔτι μετὰ τῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς ὁ τιμωρῶν τοὺς ἀσεβ νὰ καταστήσῃ δι' ἑαυτὸν ναὸν καὶ ἱέρειαν ὡς θεὸς, καὶ πιστε ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦν τοῦ ἀρχαιοτέρου Ἡρακλέους, ἑνὸς τ Ἰδαίων Δακτύλων, καὶ οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀμφιτρύωνος (1 ὁ Διόδωρος διηγεῖται τὸ πρᾶγμα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.ι Θέστιος ὁ Ἐρεχθέως βασιλεύων ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐγέννησεν πολλῶν γυναικῶν πεντήκοντα θυγατέρας· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρ κλῆς ἔτι παῖς ὢν ἦν ὑπερφυὴς τὴν ῥώμην τοῦ σώματι ἐφιλοτιμήθη ὁ Θέστιος νὰ τεκνοποιήσωσιν αἱ θυγατέρες α τοῦ ἐξ ἐκείνου, διὸ καὶ προσκαλέσας αὐτὸν ἐπί τινα θ σίαν, καὶ ἑστιάσας λαμπρῶς, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἀ μίαν τῶν θυγατέρων· μιγεὶς δὲ μεθ' ἁπασῶν ὁ Ἡρακλ καὶ καταστήσας αὐτὰς ἐγκύους, ἐγένετο πατὴρ πεντήκον υἱῶν, οἳ ἔλαβον τὴν κοινὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῶν Θεσπι δων· ἀποπερατώσας δὲ ὁ Ἡρακλῆς τοὺς ἄθλους, ἔλα χρησμὸν τοῦ θεοῦ ὅτι πρὶν τῆς εἰς θεοὺς μεταλλαγῆς αὐτ συνέφερε νὰ πέμψῃ ἀποικίαν εἰς Σαρδὼ, ἡγεμόνας δὲ α τῆς νὰ καταστήσῃ τοὺς ἐκ τῶν Θεσπιάδων υἱοὺς αὐτο ὃ καὶ ἐτέλεσεν ὁ Ἡρακλῆς, καὶ ἔπεμψεν αὐτοὺς γενομ νους ἤδη ἐνήλικας εἰς τὴν ἀποικίαν ὑπὸ τὸν Ἰόλαον υἱ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰφικλέους· ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν πεντήκον παίδων δύο μὲν κατέμειναν ἐν Θήβαις, καὶ οἱ ἀπόγοι

(1) Παυσ· Βοιωτ. κ. 27.

αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εἰς τὸ ὕστερον· ἑπτὰ δὲ ἐν Θεσπιαῖς· ὠνομάζοντο δὲ οὗτοι Δημοῦχοι, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἦσαν ἡγεμόνες τῆς πόλεως μέχρι καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ἀναλαβὼν ὁ Ἰόλαος καὶ πολλοὺς ἄλλους τοὺς βουλομένους νὰ κοινωνήσωσι τῆς ἀποικίας, ἔπλευσεν εἰς Σαρδώ (1). — Εν τῷ κατὰ τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν πολέμῳ οἱ Θεσπιεῖς ἔπεμψαν εἰς Θερμοπύλας 700 ὁπλίτας (2), οἱ ἔχοντες στρατηγὸν Δημόφιλον τὸν Διαδρόμου, παρέμειναν οἰκειοθελῶς καὶ συναπέθανον τῷ Λεωνίδᾳ (3)· ἠρίστευσε δὲ πρὸ πάντων Διθύραμβος ὁ Ἁρματίδου (4)· εὑρέθησαν δὲ καὶ ἐν τῇ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν ὅσοι τῶν Θεσπιέων διεσώθησαν, συμποσούμενοι 1800 (5) — Ἐν τῷ μεταξὺ Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων πολέμῳ ὁ Ἐπαμινώνδας ὑποπτεύων καὶ ἄλλους τῶν Βοιωτῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων τοὺς Θεσπιεῖς, καὶ φοβούμενος μήπως προδώσωσι τοὺς Θηβαίους κατὰ τὴν μάχην, ἐκήρυξεν ὅτι οἱ θέλοντες ἐδύναντο νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τοῦ ςρατοπέδου οἴκαδε, καὶ τότε οἱ Θεσπιεῖς ἀπεχώρησαν πανδημεί (6). — Μετὰ δὲ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων διαλογιζόμενοι τὴν ἐξ ἀρχῆς κατ' αὐτῶν δυσμένειαν τῶν Θηβαίων, καὶ τὴν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις τύχην αὐτῶν, ἐκ κοινῆς γνώμης ἐξέλιπον τὴν πόλιν καὶ ἀνέφυγον εἰς Κερησσόν· ἦν δὲ χωρίον ὀχυρὸν ὁ Κερησσὸς ἐν τῇ Θεσπικῇ καὶ εἰς αὐτὸ κατέφυγον καὶ πάλαι ποτὲ οἱ Θεσπιεῖς κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Θεσσαλῶν, ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν, καὶ ἑλὼν τὸ φρούριον, προέβη εἰς Πελο-

(1) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 29. (2) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 202. (3) Ἡρόδοτ. αὐτ. κ. 222. (4) Ἡρόδοτ. αὐτ. κ. 227. (5) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 30.
(6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 13.

πόννησον (1). — Κατὰ τὴν Πελοποννησιακὸν πόλεμον Θεσπιεῖς, ὡς καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ πάντες οἱ Βοιωτοὶ συν μάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις· τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἔτει τοῦ π λέμου ἐνικήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (2)· πι δὲ τὰ τέλη τοῦ ἐννάτου ἔτους τοῦ αὐτοῦ πολέμου οἱ Θ βαῖοι κατηδάφισαν τὸ τεῖχος τῶν Θεσπιέων, κατηγορ σαντες αὐτοὺς ἐπὶ Ἀττικισμῷ, ὅπερ ἐπεθύμουν πάντοτε πράξωσιν, ἀλλ' ἤδη εὗρον προχειροτέραν ἀφορμὴν τὴν πρ τοὺς Ἀθηναίους μάχην, καθ' ἣν ἀπώλεσαν οἱ Θεσπιεῖς ἅπ τὸ ἄνθος αὐτῶν (3)· κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀ δόου ἔτους τοῦ πολέμου, ὁ δῆμος τῶν Θεσπιέων ἐπαν στὰς κατὰ τῶν ἐχόντων τὰς ἀρχὰς, δὲν ἐδυνήθη νὰ κατι σχῃ αὐτούς· ἀλλὰ βοηθησάντων τῶν Ἀθηναίων, οἱ μ αὐτῶν συνελήφθησαν, οἱ δὲ κατέφυγον εἰς Ἀθήνας (4). — Πέριξ τοῦ πρὸς τὸν Ἑλικῶνα ἄλσους τῶν Μουσῶν Θεσπιεῖς ἦγον ἑορτὴν καὶ ἀγῶνα καλούμενον Μουσεῖ καὶ ἔθετον εἰς τιμὴν τοῦ Ἔρωτος ἆθλα οὐ μόνον εἰς μου σικοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς ἀθλητάς (5). — Ἐπὶ Ῥωμαίων μόν ἡ Θέσπεια καὶ ἡ Τάναγρα συνέμενον ἔτι ἐκ τῶν Βοιωτικῶ πόλεων, τῶν δὲ λοιπῶν ἁπασῶν τὰ ἐρείπια μόνον καὶ τ ὀνόματα ἐσώζοντο (6). — Παρὰ τὴν Θέσπειαν ἐπήγαζ ὁ ποταμὸς Θέσπιος.

* Ἡ θέσις τῆς Θεσπείας εἶναι παρὰ τὸ νῦν λεγόμενο κοινῶς Ἐρημόκαστρον, ὅπερ κεῖται ἐπὶ λόφου ἐπικειμένο εἰς πεδίον ἄδενδρον μὲν, ἀλλὰ προαγωγὸν δημητριακῶ γεννημάτων (7)· ἐνταῦθα εὑρέθησπν διάφορα ἐρείπια κ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 14. (2) Θουκυδ. β. 4, κ. 96. (3) Αὐτ. κ. 13
(4) Αὐτ. β. 6, κ. 95. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 31. (6) Στράβ. β. σ. 410. (7) Λοδουὶλλ Περιηγ. 1, 251.

κίονες καί τινες ἐπιγραφαὶ κτλ. (1), καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Χαραλάμπους καὶ πλησίον αὐτῆς πρόστυπα τινὰ τῆς καλλίστης τέχνης. Τὰ τείχη, ἃ σχεδὸν διόλου ἐξέλιπον, περιέκλειον μικρὰν τριγωνοειδῆ περιοχήν (2).

ΚΡΕΥΣΙΣ, πόλισμα παραθαλάσσιον ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐπίνειον τῶν Θεσπιέων (3)· ὁ Στράβων ὀνομάζει τὴν Κρευσίδα Κρέουσαν ἢ Κρεουσίαν (4). Ὁ πλοῦς ἐκ Πελοποννήσου εἰς Κρευσίδα ἦν, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, σκολιὸς καὶ οὐκ εὔδιος, διότι ἀνεῖχον ἄκραι, ὥστε ἡ περαίωσις δὲν ἐδύνατο νὰ γίνῃ κατ' εὐθεῖαν, καὶ ἐν ταὐτῷ κατέπνεον ἐκ τῶν ὀρέων ἄνεμοι βίαιοι (5). Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ἡ ἐκ Λεύκτρων πρὸς Αἰγόσθενα καὶ Κόρινθον ὁδὸς διήρχετο ὑπεράνω τοῦ λιμένος Κρευσίδος (6), ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Κρευσὶς ἔκειτο ἐντὸς ἑνὸς τῶν ἀνατολικῶν κόλπων τῆς Κρισσαίας θαλάσσης. Ἑτέρα δὲ ὁδὸς διέβαινε διὰ δυσβατωτάτων παρὰ τὴν θάλασσαν ὀρέων ὑπεράνω τῆς Θίσβης καὶ τῆς Κρευσίδος καὶ ἐκεῖθεν ἀνήρχετο εἰς Λεῦκτρα· ἐκ δὲ μεσημβρίας ἡ πρὸς Κρευσίδα ἄνοδος ἐγίνετο ὑπεράνω τοῦ Κιθαιρῶνος (7)· ἔκειτο δὲ ἡ Κρευσὶς οὐ πόῤῥω τῶν Αἰγοσθένων τῆς Μεγαρίδος (8) πρὸς τὸ δυτ-βόρειον, ἀπεῖχε δὲ τοῦ μὲν ἀκρωτηρίου Ὀλμειῶν 120 στάδια (9) (3 μίλ. γεωγραφικά), τοῦ δὲ λιμένος Μυχοῦ 90 στάδ. (10)· κατὰ τὸν Στέφανον ἡ Κρευσίς, ἢ παρ' αὐτῷ γράφεται Κρεῦσις ἦν πόλις Βοιωτικὴ ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Μεγαρίδος (11)·

---

(1) Δοδουὲλ Περιηγ. 253. (2) Αὐτ. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 32.

(4) Στράβ. β. 9, σ. 405. 409. (5) Παυσ. αὐτ. (6) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 6', 4, 23 — β. 5'. 4, 16, 17. (7) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 6'. κ. 4, §. 25.

(8) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 5', κ. 4, §. 17, 18 καὶ β. 6', κ. 4, §. 25.

(9) Στράβ. β. 9, σ. 409 — 15, Μύλλερ Ὀρχομ. σ. 493. (10) Στράβ. αὐτ. Μύλλερ αὐτ. (11) Στέφαν. Βυζ. Κρεῦσις.

ὁ δὲ Λίβιος λέγει αὐτὴν ἐμπόριον τῶν Θεσπιῶν κατὰ τὸ ἐνδότατον μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὥστε διήρχετ δι' αὐτῆς ἡ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Πελοπόννησον ὁδός (1)· πρὸς δυσμὰς μετὰ μικρὸν ἦν ἡ Θίσβη. — Ἐν Κρευσίδι οὐδὲν ὑπῆρχε δημόσιον μνημεῖον, ἐν οἰκίᾳ δ ἰδιώτου τινὸς ἄγαλμα Διονύσου ἐκ γύψου, καὶ διὰ γραφῶ κεκοσμημένον (2).

* Ὁ λιμὴν τοῦ Λιβαδόστρου εἶναι ἡ ἀρχαία Κρευσίς (3

ΕΥΤΡΗΣΙΣ, κώμη μικρὰ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εὐθὺς μετὰ τὰς Κώπας.

Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην (4).

Ἐλέγετο ὅτι ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζῆθος πρὶν βασιλεύσωσ ἐν Θήβαις, ᾤκησαν τὴν Εὔτρησιν (5). — Ἡ κώμη αὕ περιεῖχε μαντεῖον περιώνυμον τοῦ Εὐτρησίτου λεγομέν Ἀπόλλωνος, καὶ ἔκειτο παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Πλαταιί πρὸς Θέσπειαν (6)· κατὰ τὸν Στέφανον ὠνομάσθη Εὔτρ σις, διότι διετέμνετο διὰ πολλῶν ὁδῶν ἄλλοτε (7).

* Παρὰ τὸ χωρίον Παραπούγγια εὗρεν ὁ Γκὲλλ ἐρε πια ἀρχαῖα, ἃ ἐθεώρησεν ὡς τὰ τῆς Εὐτρήσεως (8).

ΛΕΥΚΤΡΑ, πόλισμα κατὰ τὴν ἐκ Πλαταίας εἰς Θ σπειαν ὁδὸν, ἐν ἀποστάσει ὅσον 30 στάδια (1 1/2 ὥ ἀπὸ τῆς πρώτης, καὶ 20 στάδ. (1 ὥρ.) ἀπὸ τῆς δευτέρα κείμενον δὲ ἐπὶ ταπεινοῦ λόφου, εἰς οὗ τοὺς πρόποδ ἀνέβλυζεν ἄφθονος πηγὴ ὕδατος κατὰ τὸ προσάρκτιον ἄκρ πεδίου ἐκτεινομένου ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὅσον ἐ

---

(1) Λιβ. 36, 21. (2) Παυσ. Βοιώτ. κ. 32. (3) Κρουσ. Τ. 2, κ. σ. 606. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 502. (5) Στράβ. β. 9, σ. 411.

(6) Στέφ. Βυζ. Εὔτρησις — Ἴδε Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 502.

(7) Στέφ. Βυζ. αὐτ. (8) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 114.

εἴκοσι λεπτῶν διάστημα. Ὁ τόπος οὗτος κατέστη περιώνυμος διὰ τὴν μεγάλην μάχην, καθ' ἣν ὁ Ἐπαμινώνδας καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐτρόπωσαν τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἔθεντο τὴν ἀρχὴν τῆς καταλύσεως αὐτῶν, διότι ἔκτοτε οὐδέποτε πλέον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐδυνήθησαν νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἑλλήνων ἣν εἶχον πρότερον, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἧτταν ἐν τῇ δευτέρᾳ κατὰ τὴν Μαντίνειαν συμβολῇ (1). Ἡ μάχη αὕτη τῶν Λεύκτρων συνεκροτήθη κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος, 371 Π. Χ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ὀλίγους μῆνας ὕστερον τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Μεγάλης πόλεως (2), βασιλεύοντος τῶν Λακεδαιμονίων Κλεομβρότου, ὃς πολεμήσας ἀνδρείως, ἔπεσεν εὐθὺς κατὰ τὴν ἀρχήν (3). Ἐκ τῶν κατὰ τὴν μάχην ταύτην γνωρίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς ἑξῆς περὶ τῶν θέσεων περιστάσεις: Ὁ Κλεόμβροτος μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἦλθεν ἀπὸ Φωκίδος διὰ τραχέων καὶ ἀβάτων ὁδῶν τῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Ἑλικῶνος, ὑπεράνω τῆς Θίσβης καὶ τῆς Κρευσίδος καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ πεδίον τῶν Λεύκτρων· ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας, ὃς περιέμενεν αὐτὸν εἰς τὰ ὑπεράνω τῆς προσαρκτίου πλευρᾶς τοῦ Ἑλικῶνος στενὰ κατὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην, κατεσκηνώθη ἐπὶ λόφου ἀπέναντι αὐτοῦ, δηλ: εἰς τὰ Λεῦκτρα αὐτά· τὸ μεταξὺ μικρὸν ἐπίπεδον ἔδαφος ἦν ἑπομένως τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ εἰς τὸ στράτευμα τοῦ τραπέντος Κλεομβρότου μόνη ὁδὸς ἀνοικτὴ πρὸς ἀναχώρησιν ἔμενεν ἡ διὰ τῶν ὄπισθεν κειμένων ὑψωμάτων καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ὠερόης καὶ τοῦ δυτικοῦ πέρατος τοῦ Κιθαιρῶνος πρὸς τὰ Αἰγό-

(1) Στράβ. β. 9, σ. 414. (2) Παυσ. 'Αρκ. κ. 27. (3) Παυσ. Λακ. κ. 17.

σθενα (1)· ἡ νίκη αὕτη ἐγένετο ἐπιφανεστάτη πασῶν ὅσα ποτὲ ἐνίκησαν Ἕλληνες κατὰ Ἑλλήνων (2).

* Τὰ ἐρείπια τῶν Λεύκτρων ὅλως ἐξηφανίσθησαν κα συνεφύρθησαν τῷ ἐδάφει τῆς γῆς τοσοῦτον ὥστε τὸ ἄρο τρον διέρχεται ἐπάνωθεν αὐτῶν· διὸ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶ περιηγητῶν μάτην ἀνεζήτησαν αὐτά, καὶ πολλοὶ ἀπατηθέ τες ἐκ τῆς κατά τι ὁμοιότητος τοῦ ὀνόματος, ἐξέλαβον ά θέσιν τῶν Λεύκτρων χωρίδιόν τι Λεῦκα καλούμενον καὶ πλη σιάζον μᾶλλον πρὸς τὰς Θεσπιάς, ὀνομαζόμενον δὲ οὕτ μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τῶν αὐτόθι φυομένων λευκῶν· δύνατο δὲ νὰ εὑρεθῇ ἐπ' ἀκριβείᾳ τὸ ζητούμενον σημεῖον, διευθυ νομένου τοῦ παρατηρητοῦ πρὸς τὰ τρία χωρία τὰ καλού μενα Παραπούγγια, καὶ κείμενα κατὰ τὴν μεσημβρινὴ ἄκραν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος μικροῦ πεδίου· κα εὐθεῖαν ἀπέναντι τοῦ ἀνατολικωτάτου τῶν χωρίων τούτω κεῖται ἡ θέσις τῶν Λεύκτρων, καὶ δι' ἐπιμελοῦς ἀνερευνή σεως τοῦ τόπου δύνανται νὰ ἀνευρεθῶσι τὰ ὑπάρχοντα θε μέλια τείχους δυνατοῦ ἐκ πολυγώνων λίθων περιτρέχοντο τοὺς πόδας τοῦ προαναφερθέντος λόφου, οὗ ἡ ἀπαμβλυ θεῖσα κορυφὴ ἔφερε ποτὲ μικρὰν ἀκρόπολιν· καθ' ἅπαν τ ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος ἐμβαδόν, ὡς συνήθως συμβα νει καθ' ἅπαντα κατοικηθέντα τόπον, εὑρίσκονται διεσπαρ μένα θραύσματα μαρμάρων καὶ κεράμων καὶ συντρίματ πηλίνων ἀγγείων, καὶ παρὰ τὴν προαναφερθεῖσαν πηγὴ κάτωθεν τοῦ μεσημβρινοῦ κρασπέδου τῆς πόλεως, ἔνθ καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὑπῆρχε πύλη, κεῖνται πολλοὶ κα

---

(1) Περὶ τῆς μάχης ταύτης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἴδ. Παυσ. Βοιω κ. 9, 13. — Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 53 — 56. (2) Παυσ. Βοιωτ κ. 6. — 13.

μεγάλοι τετράγωναι λίθοι καὶ τεμάχια στηλῶν, ἴσως ναοῦ τῆς νύμφης τῆς πηγῆς (1).

ἹΠΠΌΤΗΣ, κώμη ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, οὐ πόῤῥω τῆς Κορωνείας (2).

* Ἡ θέσις τῆς κώμης ταύτης ἀπέχει 3/4 μιλ. γεωγραφικ.=1 1/2 ὥραν τῶν ἐρειπίων τῆς Κορωνείας (3).

ΝΊΣΑ, κώμη παρὰ τὸν Ἑλικῶνα μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου =

Νίσαν τε ζαθέην (4)·

τοῦ Δικαιάρχου (5), τοῦ Στράβωνος (6), τοῦ Εὐσταθίου (7) καὶ ἄλλων.

ἌΣΚΡΗ, πόλις κατὰ τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὑπωρείας τοῦ Ἑλικῶνος ἐφ' ὑψηλοῦ καὶ τραχέως τόπου, ἀπέχουσα περίπου 40 στάδια τῶν Θεσπιῶν (8)· ἡ Ἄσκρη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλωέως Ἐφιάλτου καὶ Ὤτου συμφώνως μετὰ τοῦ Οἰόκλου, ὡς καὶ ὁ Ἡγησίνους ἐν τῇ Ἀτθίδι αὐτοῦ μαρτυρεῖ. =

Ἄσκρῃ δ' αὖ παρέλεκτο Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Ἡ δή οἱ τέκε παῖδα περιπλομένων ἐνιαυτῶν
Οἴοκλον, ὃς πρῶτος μετ' Ἀλωέως ἔκτισε παίδων
Ἄσκρην, ἥθ' Ἑλικῶνος ἔχει πόδα πιδακόεντα (9).

Ὁ Παυσανίας ἕνα μόνον πύργον εὗρε τῆς Ἄσκρης καὶ οὐδὲν ἕτερον (10). — Ἡ Ἄσκρη ἦν πατρὶς τοῦ Ἡσιόδου ὃς ἐκωμῴδησεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς λέγων περὶ τοῦ πατρὸς ὅτι ἐλθὼν ἐκ τῆς Κύμης τῆς Αἰολίδος

---

(1) Δ. Ῥὸς Περιηγ. Τ. 1, σ. 18 κξ. (2) Πλουταρχ. Ἐρωτικὰ β. 4. σ. 75. (3) Κρουσ. κ. 8. σ. 610· (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 508.
(5) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. ς. 102. (6) Στράβ. β. 9. σ. 405.
(7) Εὐσταθ. 205. 12. (8) Στράβ. β. 9. σ. 409. (9) Παυσ. Βοιωτ. κ. 29. (10) Παυσ. αὐτ..

Νάσσατο δ' ἀγχ' Ἑλικῶνος ὀϊζυροῦ ἐνὶ κώμῃ
Ἄσκρῃ χεῖμα κακῇ, θέρει ἀργαλέῃ, οὐδέποτ' ἐσθλῇ (1).

Ἂν δὲ καὶ λέγῃ τοιαῦτα ὁ Ἡσίοδος κατὰ τῆς Ἄσκρης, τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐλεγεῖον λέγει αὐτὴν πολύκαρπον. =

Ἄσκρη μὲν πατρὶς πολυλήϊος κτλ. (2).

Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε καὶ ἀμπελῶνας πολλούς, διότι ὁ Ζηνόδοτος ἐπονομάζει αὐτὴν πολυστάφυλον (3). Παρὰ τὴν Ἄσκρην ἦν τόπος Ἡδονάκων λεγόμενος, καὶ ἐν αὐτῷ ἡ κρήνη εἰς ἣν ἀτενίζων, ἠράσθη ἑαυτοῦ ὁ Θεσπιεὺς νεανίσκος Νάρκισσος (4).

* Ὁ Λήκιος εὗρεν, ὡς μετὰ μεγάλης πιθανότητος εἰκάζει, τὰ ἐρείπια τῆς Ἄσκρης ἐν τῇ θέσει τῇ λεγομένῃ ἤδη Πυργάκι, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος, ἀπέναντι τῆς Παλαιοπαναγιᾶς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ, κωνοειδοῦς λόφου ἢ μᾶλλον βράχου συνάπτοντος κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν μετὰ τοῦ ὄρους Ζαγαρᾶ, καὶ πρὸς τὸ δυτικώτερον μετὰ τοῦ κυρίως Ἑλικῶνος· θεμελιοῦται δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ληκίου α) ἐπὶ τῆς ἀποστάσεως, διότι τὸ Πυργάκι ἀπέχει τῶν ἐρειπίων τῶν Θεσπιῶν ἀκριβῶς 40 στάδια τὰ διδόμενα παρὰ τοῦ Στράβωνος· β) ἐπὶ τοῦ ὅτι καὶ τανῦν ἔτι σώζεται ὀρθὸς ὁ μόνος πύργος ὃν εὗρεν ὁ Παυσανίας· ὑποτιθεμένου δὲ βεβαίου ὅτι τὸ Πυργάκι εἶναι ἡ θέσις τῆς Ἄσκρης, εἰκάζει ὁ αὐτὸς περιηγητὴς ὅτι ὁ παραῤῥέων ποταμὸς εἶναι ἡ Ἀγανίππη (5).

ΘΙΣΒΗ ἢ ΘΙΣΒΑΙ, πόλις ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, ὅμορος τῇ Θεσπείᾳ καὶ τῇ Χαιρωνείᾳ, κατὰ τὰς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ Ἑλικῶνος· εἶχεν ἐπίνειον πετρῶδες καὶ ἀνά-

---

(1) Ἡσιοδ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι. ς. 631, 640. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 38. ἴδ. Ὀρχομενός. (3) Στράβ. β. 9. σ. 413. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 31. (5) Ἀττ. κ. 19. σ. 491.

πλεων περιστερῶν, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει αὐτὴν πολυτρήρωνα. ==

Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην (1).

Ἡ Θίσβη ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς Κρευσίδος· ἀπ' αὐτῆς κατὰ πρῶτον ἦν ὄρος, καὶ μετὰ τὸ ὄρος πεδίον, καὶ μετὰ τὸ πεδίον ἕτερον ὄρος, καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ἡ Θίσβη. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἡρακλέους καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθὸν ἐκ λίθου, καὶ ἑορτὴ ἤγετο Ἡράκλεια. Τὸ δὲ πεδίον τὸ μεταξὺ τῶν ὀρέων ἐγίνετο βεβαίως λίμνη ἐκ τοῦ πλήθους τῶν εἰσρεόντων ὑδάτων, ἂν δὲν κατεσκεύαζον πρόχωμα ἰσχυρὸν διὰ μέσου, καὶ οὕτω καθ' ἕκαστον δεύτερον ἔτος ἐξέτρεπον τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέκεινα τοῦ προχώματος, καὶ ἐγεώργουν τὴν γῆν κατὰ τὸ ἕτερον μέρος. — Ἡ Θίσβη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ νύμφης τινὸς ἐπιχωρίας Θίσβης (2). — Ἀπεῖχεν, ἡ Θίσβη τῆς Βούλιδος 80 στάδια (3), τῆς δὲ Σικυῶνος 160 (4)· παρὰ τὴν Θίσβην διήρχετο ἡ ἐκ Φωκίδος κατὰ τὴν παραλίαν εἰς Κρευσίδα ὁδός (5).

* Τὸ χωρίον Κακόσι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θίσβης· ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιστερῶν, καὶ πάντα τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐνδεικτικὰ σημεῖα τῆς θέσεως τῆς Θίσβης (6)· τὸ δὲ χωρίον ἡ Δοβρένα εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ Δήμου· εἰς Δοβρέναν ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΤΙΦΑ, πόλισμα παραθαλάσσιον ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου, ὀλίγον ἀπέχον τῆς Θίσβης πρὸς τὸ νοτ-δυτικόν. Ἐν

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 502. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 32. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 37. (4) Στράβ. β. 9. σ. 411. (5) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 6. κ. 4. §. 3.
(6) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 116.

Τίφῃ ἦν ναὸς Ἡρακλέους καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἤγετο ἑορτὴ ἐπέτειος· οἱ Τιφαιεῖς ἔλεγον ἑαυτοὺς σοφωτάτους ἐκ παλαιοῦ περὶ τὰ θαλάσσια, μνημονεύοντες ἄνδρα ἐπιχώριον Τίφυν ὃς κατὰ τοὺς λόγους αὐτῶν προκριθεὶς ἐγένετο κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς. Ἐδείκνυον δὲ καὶ πρὸ τῆς πόλεως τὸν τόπον ἔνθα προσωρμίσθη ἡ Ἀργὼ μετὰ τὴν ἐκ Κόλχων ἐπάνοδον (1)· αὐτὸ τοῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀπολλώνιος (2)· ὁ Θουκυδίδης (3), ὁ Σκύλαξ, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Στέφανος καὶ ἄλλοι ὀνομάζουσι τὸ πόλισμα τοῦτο Σίφας.

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΣ.

Η ΤΑΝΑΓΡΑΙΑ ἢ καὶ ΤΑΝΑΓΡΙΚΗ καὶ ΠΟΙΜΑΝΔΡΙΑ ἐλέγετο, ὡρίζετο ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης, δυτικῶς ὑπὸ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς Πλαταιΐδος, ἀρκτικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τῆς Ἀνθηδόνος, καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς Ὠρωπίας καὶ τῆς Πάρνηθος· ἐν τῇ Ταναγραίᾳ περιείχοντο ἡ πόλις Τάναγρα ἀφ' ἧς ὠνομάσθη ἡ χώρα καὶ τέσσαρες μεγάλαι κωμοπόλεις. = Ὁ Ἐλεὼν, ὁ Μυκαλησσὸς, τὸ Ἅρμα καὶ αἱ Φηραὶ (4) ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ περὶ τὴν Τάναγραν λεγομένη Τετρακώμη· ἔτι δὲ τὸ Δήλιον, τὸ ἐπίνειον τῆς Τανάγρας, ἡ Αὐλίς, ἡ Ὑρία, καὶ ἄλλα μικρὰ πολίσματα· ὁ Ἀσωπὸς ἔῤῥεε διὰ τῆς Ταναγραίας. Ἐν τῇ Ταναγραίᾳ τὸ ὄρος Κηρύκιον (5). Οἱ Ταναγραῖοι ἐλέγοντο καὶ Γεφυραῖοι (6)· ἦσαν δὲ οἱ Γεφυραῖοι, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον, Ἐρετριεῖς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν κατήγοντο οἱ φονεύσαντες τὸν Ἵππαρχον, ἀλλ' ὡς ὁ Ἡρόδοτος ἀποφαίνεται, ἦσαν Φοίνικες ἐκ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 32. (2) Ἀπολλων. Ῥοδ. Ἀργοναυτ. 1. ς. 105 - κξ.
(3) Θουκυδ. β. 4. κ. 76. 89. 101. (4) Στράβ. β. 9. σ. 404. 405.
(5) Παυσ. Βοιωτ, κ. 20. (6) Στράβ. β. σ. 404.

ῶν ἐλθόντων μετὰ τοῦ Κάδμου εἰς Βοιωτίαν ἐξ ἧς ἐκληρώθη ἰς αὐτοὺς ἡ Ταναγραϊκὴ μοῖρα πρὸς κατοικίαν· ἐκβληθέντες ὲ ὕστερον ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν (μετὰ τὰ Τρωϊκὰ), ατέφυγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους οἳ ἐδέξαντο αὐτοὺς συμπο-ίτας ἐπὶ συμφωνίαις (1). — Ἐν τῇ Ταναγραίᾳ ἦσαν δύο ἴδη ἀλεκτρυόνων, οἱ μάχιμοι, καὶ οἱ λεγόμενοι κόσσυφοι· ῖχον δὲ οἱ κόσσυφοι οὗτοι τὸ μέγεθος τῶν Λυδῶν ὀρνίθων, αὶ τὴν χροιὰν τοῦ κόρακος (2).

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΣ.

ΤΑΝΑΓΡΑ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Ταναγραίας μικρὸν ιπέχουσα τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀσωποῦ, κατ' ἀνατο-ὰς τῶν Θηβῶν καὶ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Ὠρωποῦ· κιστὴς αὐτῆς ἐγένετο Ποίμανδρος ὁ Χαιρησιλάου τοῦ ισίου τοῦ Ἐλευθῆρος ὃς ἦν καὶ αὐτὸς, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς πόλλωνος καὶ Αἰθούσης τῆς Ποσειδῶνος· ὠνόμασε δὲ ὁ οίμανδρος τὴν πόλιν Τάναγραν ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ανάγρας, θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου κατά τινας, κατὰ δὲ τὴν ιτήτριαν Κορίννην, τοῦ Ἀσωποῦ· γενομένης δὲ τῆς Τανάγρας ακροβιωτάτης, οἱ περίοικοι συντεμόντες τὸ ὄνομα αὐτῆς, άλεσαν αὐτὴν Γραῖαν, ὡς ὕστερον καὶ ἡ πόλις αὐτὴ Γραῖα νομάσθη, καὶ ὁ Ὅμηρος δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος μνημο-ύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ. =

Θέσπειαν, Γραῖαν τε καὶ εὐρόχορον Μυκαλησσόν (3). λλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀνέλαβεν αὖθις τὴν προτέραν ὀνο-ασίαν. Ὁ δὲ Στράβων λέγει ὅτι ἡ Γραῖα ἦν τόπος πλησίον τοῦ Ὠρωποῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Ἀμφιεράου καὶ

---

(1) Ἡροδοτ. β. 5.κ. 57. (2) Παλσ. Βοιωτ. κ. 22. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 498.

τὸ μνῆμα τοῦ Ἐρετριέως Ναρκίσσου ὅπερ ἐκαλεῖτο τοῦ Σιγηλοῦ, διότι ἐσίγων οἱ ἐκεῖθεν διερχόμενοι· σημειοῖ δὲ ὁ αὐτὸς ὅτι, κατά τινας, Γραῖα καὶ Τανάγρα ἦν ἡ αὐτή (1)— ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἂν ἡ Γραῖα ἦν ἁπλῶς τόπος, δὲν θὰ ἀνεφέρετο ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μεταξὺ τῶν ἐπισήμων πόλεων (2). Ἡ Τάναγρα ἔκειτο ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ καὶ τραχέως ἔχοντος λευκὴν καὶ ἀργιλλώδη τὴν ἐπιφάνειαν. Ἦν δὲ κάλλιστα κατεσκευασμένη, ἔχουσα καὶ ἐν τοῖς προθύροις τῶν οἰκιῶν ἀναθηματικὰ ἐγκαύματα, καὶ κατὰ μὲν τοὺς σιτικοὺς ἐγχωρίους καρποὺς ἦν ὀλίγον πλουσία, ἀλλ' ὁ οἶνος αὐτῆς ἦν ὁ ἄριστος τῆς Βοιωτίας· οἱ δὲ κάτοικοι ἦσαν λαμπροὶ τὰς οἰσίας, λιτοὶ τοὺς βίους, πάντες γεωργοὶ καὶ οὐχὶ ἐργάται, δίκαιοι, πιστοί, φιλόξενοι, μεταδοτικοὶ καὶ ἀλλότριοι πάσης ἀδίκου πλεονεξίας· ἦν δὲ ἡ Τάναγρα πασῶν τῶν πόλεων τῆς Βοιωτίας ἀσφαλεστάτη πρὸς ἐνδιατριβὴν τῶν ξένων, διὰ τὴν φιλεργίαν καὶ τὴν αὐτάρκειαν τῶν κατοίκων (3). — Ἐν Τανάγρᾳ ἦν μνῆμα Ὠρίωνος, καὶ ὄρος Κηρύκιον ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἐτέχθη ὁ Ἑρμῆς καὶ χωρίον Πολασὸν ὀνομαζόμενον· ἐνταῦθα καθήμενος ὁ Ἄτλας, παρετήρει καὶ τὰ ὑπὸ γῆν καὶ τὰ οὐράνια, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος περὶ αὐτοῦ λέγει. =

Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν· ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
Μακράς, αἳ γαῖαν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν (4).

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διονύσου ἦν μὲν ἀξιοθέατον τὸ ἄγαλμα τὸ κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Καλάμιδος ἐκ λίθου Παρίου· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος ἦν ὁ Τρίτων περὶ οὗ ὑπῆρχον

(1) Στράβ. β. 9. σ. 404. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20. (3) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. (4) Ὁμ. Ὀδ. Α. ς. 52.

δύο διηγήματα· κατὰ πρῶτον αἱ γυναῖκες τῶν Ταναγραίων μυηθεῖσαι πρῶται τὰ ὄργια τοῦ Διονύσου, κατέβησαν ποτὲ εἰς τὴν θάλασσαν χάριν καθαρσίων· νηχομένων δὲ καὶ ἐπιχειρήσαντος τοῦ Τρίτωνος κατ' αὐτῶν, ηὔξαντο νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν αὐταῖς ὁ Διόνυσος ὃς ὑπακούσας καὶ πολεμήσας, ἐνίκησε τὸν Τρίτωνα· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ὃ καὶ κατὰ τὸν Παυσανίαν ἀξιοπιστότερον, ἐνεδρεύων ὁ Τρίτων, ἥρπαζεν ὅσα βοσκήματα κατέβαινον εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, ὡς προσέτι καὶ τὰ λεπτὰ πλοιάρια· οἱ δὲ Ταναγραῖοι ἔθεσαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς κρατῆρα οἴνου καὶ ὁ Τρίτων ἑλκυσθεὶς ἐκ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ, ἦλθε καὶ ἔπιε καὶ ἐῤῥίφθη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὑπνωμένος, καὶ τότε εἷς τῶν Ταναγραίων ἀπέκοψε διὰ πελέκεως τὸν αὐχένα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἦν ἀκέφαλον (1). — Παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Διονύσου ἦν ἕτερος ναὸς Θέμιδος, καὶ ἕτερος Ἀφροδίτης, καὶ ἕτερος κοινὸς Ἀπόλλωνος, Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς· εἶχε δὲ καὶ ὁ Ἑρμῆς δύο ναούς, καὶ ἐν τῷ μὲν ἐπωνομάζετο Κριοφόρος ἐν τῷ δὲ Πρόμαχος· καὶ Κριοφόρος μὲν ἐλέγετο, διότι περιενεγκὼν ποτὲ κριὸν περὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ἀπέτρεψε νόσον λοιμώδη· διὸ καὶ ὁ Κάλαμις κατεσκεύασε τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ φέρον κριὸν ἐπὶ τῶν ὤμων· καὶ ὅς τις τῶν ἐφήβων ἐκρίνετο κάλλιστος τὸ εἶδος οὗτος ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἑρμοῦ περιήρχετο κύκλῳ τοῦ τείχους, ἔχων ἀρνίον ἐπὶ τῶν ὤμων· ἡ δὲ ἐπωνυμία τοῦ Προμάχου προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι Ἐρετριέων ἐξ Εὐβοίας ἐλθόντων ποτὲ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ταναγραίαν, ὁ Ἑρμῆς ἐξαγαγὼν τοὺς ἐφήβους ἐπὶ τὴν μάχην καὶ ὡς ἔφηβος καὶ αὐτὸς ἀμυνόμενος διὰ στλεγγίδος, ἔτρεψε τοὺς Εὐβοεῖς. Ἦν δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προμάχου καὶ ὑπόλοιπον

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20.

τι μέρος ἀνδράχνης, διότι ὁ Ἑρμῆς, ὡς ἐνόμιζον, ἐκ τούτ
τῶν δένδρων ἐτρέφετο· οὐ πόῤῥω δὲ ἦν θέατρον καὶ πα
αὐτῷ στοά. — Οἱ Ταναγραῖοι διέταξαν καλῶς τὰ κατὰ τ
θεοὺς ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἔχοντες τοὺς ναοὺς αὐτ
κεχωρισμένους ἀπὸ τῶν κατοικιῶν, ἐν τόπῳ καθαρῷ,
ἐκτὸς τῶν ἀνθρώπων. — Ἐν χωρίῳ περιφανεῖ τῆς πόλ
ἦν τὸ μνῆμα τῆς Κορίννης ἣ μόνη ἐποίησεν ᾄσματα
Τανάγρᾳ. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ ἦν γραφὴ παριστῶσα
Κορίνναν ἔχουσαν ταινίαν περὶ τὴν κεφαλὴν, διότι ἐνίκη
ἐν Θήβαις τὸν Πίνδαρον κατὰ τὸ ᾆσμα· ἐνίκησε δὲ
ἕνεκα τῆς διαλέκτου τῶν ᾀσμάτων αὐτῆς ἣ οὐκ ἦν Δωρ
ὡς ἡ τοῦ Πινδάρου, ἀλλὰ μᾶλλον εὐκατάληπτος εἰς τ
Αἰολεῖς, καὶ διότι ἦν καλλίστη τῶν τότε γυναικῶν κατὰ
μορφὴν, καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ εἰκασθῇ ἐκ τῆς εἰκόνος (1).
Ἡ Τάναγρα ἀπεῖχε τοῦ μὲν Ὠρωποῦ 130 στάδια, τῶν
Πλαταιῶν 200· ἡ δὲ ὁδὸς ἡ μεταξὺ Τανάγρας καὶ Ὠρ
ποῦ διήρχετο δι' ἐλαιοφύτου καὶ συνδένδρου τόπου, καὶ
ἀσφαλὴς καὶ ἀπηλλαγμένη παντὸς φόβου τοῦ ἀπὸ
ληστῶν (2). Πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ
λέμου συνεκροτήθη μάχη φονικωτάτη παρὰ τὴν Τάναγ
μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχ
ἑκατέρων· καὶ νικήσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀνεχώρη
εἰς τὰ ἴδια (3), καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὀλυμπ
ἀσπίδα χρυσῆν, ἔχουσαν ἐπειργασμένην τὴν Γοργ
Μέδουσαν, κειμένην δὲ ὑπὸ τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20, (2) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. Σημειωτέον ἡ μεταξὺ τῆς Τανάγρας καὶ τοῦ Ὠρωποῦ 130 σταδίων ἀπόστασις ε ὑπερβολική· δοθείσης τῆς ἀποστάσεως ταύτης, ἡ Τανάγρα πίπτει βο τερον τῆς Χαλκίδος· ἀναγνωστέον ἴσως ἀντὶ 130 μόνον 30.

(3) Θουκυδ. β. 1, κ. 108.

κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἀετοῦ, καὶ φέρουσαν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν. =

Ναὸς μὲν φιάλην χρυσέην ἔχει, ἐκ δὲ Τανάγρας
Τοῖς Λακεδαιμονίοις συμμαχίσιν τε τιθὲν
Δῶρον ἀπ' Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων,
Τὰν δεκάταν, νίκας εἵνεκα τῷ πολέμῳ (1).

μετὰ παρέλευσιν δὲ 62 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς μάχης ταύτης οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Βοιωτῶν, στρατηγοῦντος τοῦ Μυρωνίδου, καὶ πολεμήσαντες κατὰ τὸ χωρίον τὸ λεγόμενον Οἰνόφυτα, καὶ νικήσαντες, κατηδάφισαν τὸ τεῖχος τῶν Ταναγραίων (2)· κατὰ δὲ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, μέρος ἀποβάντες τῶν πλοίων εἰς Ὠρωπὸν, στρατηγοῦντος Νικίου τοῦ Νικηράτου, καὶ μέρος ἀφικόμενοι πανδημεὶ ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἱππόνικον τὸν Καλλίου καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους, καὶ συνενωθέντες καὶ στρατοπεδεύσαντες παρὰ τὴν Τάναγραν, ἔφθειρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν χώραν· τὴν δὲ ὑστεραίαν πολεμήσαντες, ἐνίκησαν τοὺς ἐξελθόντας τῶν Ταναγραίων καί τινας τῶν Θηβαίων προσβοηθήσαντας καὶ λαβόντες ὅπλα, καὶ στήσαντες τρόπαιον, ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ εἰς τὰ πλοῖα (3). Κατὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Δηλίου συγκροτηθεῖσαν τῷ ὀγδόῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν, οἱ Βοιωτοὶ συνεσωματώθησαν παρὰ τὴν Τάναγραν, καὶ ἐκεῖθεν πολεμήσαντες, κατετρόπωσαν τοὺς Ἀθηναίους (4). — Ἡ Τάναγρα διέμεινεν ἐπὶ πολὺ, καὶ ἐκ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων μόνον ἡ Τάναγρα καὶ αἱ Θεσπιαὶ ἐσώζοντο εἰσέτι ἐπὶ

(1) Παυσ. Ηλ: κ. 10. (2) Θουκυδ. αὐτ.; (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 91.
(4) Ἴδε Δήλιον.

Στράβωνος, δηλ: μέχρι τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων, ἐν ὁπωσοῦν καλῇ καταστάσει, συγκρινόμεναι πρὸς τὰς ἄλλας, ὧν μόνον τὰ ἐρείπια καὶ τὰ ὀνόματα ἔμενον (1). Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς πόλεως, ἃ κατέρχονται μέχρι τοῦ Τραϊανοῦ καὶ φέρουσι τὸν τύπον ΤΑ ἢ ΤΑΝΑ ἢ ΤΑΓΡΑΙΩΝ δεικνύουσι προφανῶς τὴν κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ὑπεράσπισιν τῶν Ῥωμαίων.

* Κατὰ τὸν Γκὲλλ ὁ περιηγητὴς Κόκρελ εὗρε παρὰ τὸ Σκιματάρι κατὰ τὴν θέσιν Γραιμάδαν τὰ ἐρείπια τῆς Τανάγρας καὶ τεῖχος καὶ θέατρον (2).

ἘΛΕΏΝ, κώμη κατὰ τὸ νότιον τῆς Τανάγρας, μία τῶν τεσσάρων, Ἐλεῶνος, Ἅρματος, Μυκαλησσοῦ καὶ Φηρῶν, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ περὶ τὴν Τάναγραν Τετρακώμη (3)· ὁ Ἐλεὼν ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἑλῶν (4).

ἊΡΜΑ, κώμη μία καὶ αὐτὴ τῆς περὶ τὴν Τάναγραν τετρακώμης μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Μυκαλησσοῦ κατὰ νότον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα (5)· ἐνταῦθα, ὡς ἔλεγον οἱ Ταναγραῖοι, ἠφανίσθη ἐντὸς τῆς γῆς τὸ ἅρμα τοῦ Ἀμφιαράου, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ ἡ κώμη τὸ ὄνομα (6).

ΜΥΚΑΛΗΣΣΌΣ, πόλις κειμένη κατὰ τὴν ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα ὁδὸν (7), καὶ καθιστῶσα μέρος τῆς περὶ τὴν Τάναγραν τετρακώμης (8). Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ =

Θέσπειαν, Γραῖάν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν (9).

ὠνομάσθη δὲ Μυκαλησσὸς, διότι, ὡς ἔλεγον οἱ Θηβαῖοι,

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 403, 410. (2) Γκὲλλ. Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 134.
(3) Στράβ. β. 9. σ. 405. (4) Στράβ. β. 9. σ. 404. (5) Παυσ. Ἀττ. κ. 34. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19. (7) Στράβ. β. 9. σ. 404.
(8) Στράβ. β. 9. σ. 405. (9) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 498.

ιῦθα ἐμυκήθη ἡ βοῦς ἡ ὁδηγοῦσα τὸν Κάδμον καὶ τὸν ᾿αὐτοῦ στρατὸν εἰς Θήβας (1). = Ἡ Μυκαλησσὸς ἔπαθε ιφορὰν τὴν φρικωδεστάτην καὶ οἰκτροτάτην τῶν συμ-ῶν· τῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πο-ου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐμίσθωσαν Θρᾶκας μέλλοντας νὰ ἀπέλ-σι μετ' ἄλλων εἰς Σικελίαν διὰ τὸν ἐκεῖσε πόλεμον· ἀλλ' ὁ μὲν στρατηγὸς Δημοσθένης ἔφθασε πρίν, οἱ δὲ Θρᾷ-ὑστέρησαν, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δι' αὐτὸ καὶ πρὸ πάντων ιτι σπανίζοντες χρημάτων δὲν ἤθελον νὰ δαπανῶσιν, ἀπέ-μψαν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Διοτρεφοῦς· ὡς δὲ ιλλεν νὰ διέλθωσι διὰ τοῦ Εὐρίπου τῆς Χαλκίδος, παρήγ-ιλαν εἰς αὐτοὺς νὰ βλάπτωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τοὺς πολε-ους κατὰ τὸν παράπλουν· ὁ δὲ Διοτρεφὴς ἔφερεν αὐτοὺς Τάναγραν, ἔνθεν ἥρπασε λείαν τινὰ διὰ τάχους καὶ ἐκ ἱς Χαλκίδος ἀφ' ἑσπέρας διέπλευσε τὸν Εὔριπον, καὶ ἀπο-ιβάσας εἰς Βοιωτίαν, ἤγαγεν αὐτοὺς κατὰ τῆς Μυκαλησ-ῦ· καὶ τὴν μὲν νύκτα διῆλθε λεληθότως παρὰ τὸν ναὸν ῦ Ἑρμοῦ ἀπέχοντα 16 ςαδίους· ἀναφανείσης δὲ τῆς ἡμέ-ς, ἐπέπεσε κατὰ τῆς πόλεως, ἥ ἦν μεγάλη, καὶ εἷλεν αὐ-ν, διότι ἦν ἀφύλακτος, καὶ ἡ ἔφοδος ἀπροσδόκητος, καὶ τεῖχος ἀσθενὲς καὶ κατά τινα μέρη πεπτωκός, κατ' ἄλλα χθαμαλῶς ᾠκοδομημένον, καὶ αἱ πύλαι ἠνεῳγμέναι διὰ ἀνύποπτον· εἰσπεσόντες δὲ οἱ Θρᾶκες εἰς Μυκαλησσόν, πόρθουν καὶ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ναούς, καὶ τοὺς ἀνθρώ-ους ἐφόνευον, μὴ φειδόμενοι οὔτε τῶν γερόντων οὔτε ῶν νέων, ἀλλὰ πάντας ἀδιακρίτως ὅσους εὕρισκον, καὶ αῖδας καὶ γυναῖκας καὶ προσέτι καὶ ὑποζύγια καὶ ὅσα λλα ἔμψυχα ἔβλεπον· καὶ τότε καὶ ἡ κατὰ τὰ ἄλλα τα-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.

ραχὴ συνέβη μεγάλη, καὶ ἡ μορφὴ τοῦ ὀλέθρου ἐπαρουσιάσθη κατὰ πάσας τὰς φάσεις· καὶ ἐπιπεσόντες εἰς διδασκαλεῖον παίδων τὸ μέγιστον τῆς πόλεως, καὶ εἰς ὃ πρὸ μικροῦ εἰσῆλθον οἱ παῖδες, κατέκοψαν αὐτοὺς πάντας· μαθόντες δὲ οἱ Θηβαῖοι τὰ γενόμενα, ἔδραμον κατὰ τῶν Θρακῶν καὶ κατέλαβον αὐτοὺς ὀλίγον ἤδη μεμακρυσμένους ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀφεῖλον ἀπ' αὐτῶν τὴν λείαν, καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τοῦ Εὐρίπου καὶ ἐφόνευσαν διακοσίους πεντήκοντα αὐτῶν ἐκ τῶν χιλίων τριακοσίων· ἐκ δὲ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι συνεβοήθησαν ἐφονεύθησαν εἴκοσιν ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται ὁμοῦ, καὶ ἐκ τῶν Βοιωταρχῶν Θηβαίων ὁ Σκιρφώνδας (1)· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Μυκαλησσοῦ ἐξωλοθρεύθησαν πάντες καὶ ἡ πόλις αὐτῶν οὐδέποτε πλέον ἐπανωρθώθη (2)· ἡ καταστροφὴ αὕτη τῆς Μυκαλησσοῦ συνέβη Ὀλ. 91, 3 (3). Ὁ Παυσανίας εἶδε τὰ ἐρείπια μόνον αὐτῆς (4). Ὁ δὲ Στράβων ἀναφέρει αὐτὴν ὡς κώμην συμμένουσαν ἐπ' αὐτοῦ (5). — Ἡ Μυκαλησσὸς ἀπεῖχεν ὀλίγον τοῦ Ἅρματος Β. Α. Ἦν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Μυκαλησσίᾳ κατὰ δεξιὰν παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐρίπου ναὸς Δήμητρος Μυκαλησσίας, καὶ μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ἡ Αὐλίς· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἐκλείετο καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ τὸ πρωῒ ἠνοίγετο αὖθις ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, ἔτι δὲ ὅτι ἔθετον ὀπώρας πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἀγάλματος, αἳ διέμενον πρόσφατοι διὰ παντὸς τοῦ ἔτους (6)· ἦν δὲ ἐν τῇ Μυκαλησσίᾳ καὶ τὸ προειρημένον Ἑρμαῖον ἀπέχον, ὡς εἴρηται, 16 σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως.

---

(1) Θουκυδ. β. 7, κ. 29, 30 (2) Παθσ. Ἀττ. κ. 23. (4) Θουκυδ. β. 7, κ. 29. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19. (5) Στράβ. β. 9, σ. 404.
(6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.

Ὁ Γκὲλλ ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὰ ἐρείπια τῆς Μυκαλησ-
μετὰ 1 1/2 ὥραν δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου, ἀλλὰ
ι τὸν Κρούσιον ἡ ἀπόστασις αὕτη φαίνεται μεγάλη,
μετὰ μείζονος πιθανότητος τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύ-
εἰσὶ τὰ μετὰ 77 λεπτὰ ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου, ὀλίγον κατ'
ιτερὰν τῆς ὁδοῦ ἐπὶ λόφου σωζόμενα (1).

ΦΗΡΑΙ, κώμη μία τῶν τεσσάρων ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ
ὶ τὴν Τάναγραν τετρακώμη (2), πλησίον τοῦ Ἅρματος
τῆς Μυκαλησσοῦ.

Ὁ Γκὲλλ εὗρε τὰ ἐρείπια τῶν Φηρῶν μετὰ 12 λεπτὰ
ὸ τοῦ Ἅρματος καὶ μετὰ 1 μίλιον Ἀγγλικὸν κατὰ δεξιὰν
ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα ὁδοῦ ἐπὶ ὄρους (3).

ΔΗΛΙΟΝ, πολίχνιον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς Εὐβοϊκῆς
λάσσης, ἐπίνειον τῶν Ταναγραίων, καὶ ναὸς ἐν αὐτῷ
όλλωνος Δηλίου κατασκευασθεὶς κατὰ μίμησιν τοῦ τῆς
λου (4) καὶ ἀγάλματα Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς (5)· ἀπεῖχε
στάδια τὰς Τανάγρας Α. Β. καὶ 30 τῆς Αὐλίδος Ν.—
τὰ τὸ 8ον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου Ὀλ. 89. 1.
Ἀθηναῖοι ὠχυρώθησαν εἰς Δήλιον, περιέφραξαν τὸν ναὸν
ι τείχους καὶ τάφρου καὶ πύργων ξυλίνων, καὶ καταλι-
ντες ἐκεῖ φρουράν, ἀπεσύρθησαν 10 στάδια μακρὰν εἰς
ν Ὠρωπίαν γῆν ὑποτελοῦσαν εἰς αὐτούς (6)· ἐξ οὗ φαί-
ται ὅτι ἡ χώρα τοῦ Ὠρωποῦ ἐξετείνετο τότε ἐφ' ἱκανὸν
άστημα πέραν τοῦ Ἀσωποῦ· ἀλλ' οἱ Βοιωτοὶ συνεσωμα-
ώθησαν ἅμα παρὰ τὴν Τάναγραν (7), καὶ συνεκροτήθη
ιτ' ὀλίγον ἡ μεταξὺ Δηλίου καὶ Ὠρωποῦ μάχη καθ' ἣν

(1) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 130.—Κρουσ. κ. 8. σ. 628. (2) Στράβ. 9. σ. 405. (3) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 130. (4) Στράβ. β. 9, σ. 403. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 20. (6) Θουκυδ. β. 4. κ. 90. 91. (7) Θουκυδ. 4. κ. 91.

ἐνικήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες προτροπάδην, κατέφυγον εἰς τὸ Δήλιον, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν Ὠρωπὸν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Πάρνηθα (1). Ἔπεσαν δὲ ἐκ μὲν τῶν Βοιωτῶν ὡς πεντακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ὡς χίλιοι, καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Ἱπποκράτης, ὁ Ἀρίφρονος (2). Σωκράτης δὲ ὁ φιλόσοφος στρατεύων κατὰ ταύτην τὴν μάχην πεζὸς, καὶ ἰδὼν Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου πεσόντα ἐκ τοῦ ἵππου καὶ κείμενον χαμαὶ, τὸν δὲ ἵππον ἀποδράσαντα, ἀνέλαβεν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἔσωσεν αὐτὸν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους, ἕως οὗ ἔπαυσεν ἡ φυγή (3)· κατὰ δὲ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ τῆς μάχης οἱ Θηβαῖοι εἷλον τὸ ἐν Δηλίῳ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κτισθὲν φρούριον, μέρος τῆς φρουρᾶς ἐσφάγη, δύο χιλιάδες ἠχμαλωτίσθησαν, καὶ οἱ λοιποὶ διεσώθησαν διὰ θαλάσσης εἰς Ἀθήνας (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Δηλίου κεῖται ἤδη κατὰ μὲν τὸν Γκὲλλ τὸ Δράμεσι (5), κατὰ δὲ τὸν Λήκιον τὸ Δίλεσι (6).

ΑΥΛΙΣ, κωμόπολις παραθαλάσσιος μικρὸν ἀπὸ τοῦ Εὐρίπου τῆς Εὐβοίας πρὸς νότον· ἔκειτο εἰς τόπον πετρώδη (7) μεταξὺ δύο λιμενίσκων κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Μυκαλησσοῦ καὶ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Ἅρματος καὶ ἀπεῖχε 30 στάδια τοῦ Δηλίου (8). Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Αὐλίδος τῆς Ὠγύγου καὶ εἶχε ναὸν Ἀρτέμιδος καὶ δύο ἀγάλματα αὐτῆς, τὸ μὲν φέρον δᾷδας, τὸ δὲ φαινόμενον ὡς τοξεῦον· ἐνταῦθα συνήχθησαν οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε ἔμελλον νὰ στρατεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας (9). Ἐν ᾧ δὲ μὴ ἔχοντες οἱ Ἕλληνες οὔριον ἄνεμον ἔμελλον κατὰ μαντείαν τοῦ

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 96. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 6—Θουκυδ. β. 4. κ. 101. (3) Στράβ. β. 9. σ. 403. (4) Θουκυδ. β. 4, κ. 100. (5) Γκὲλλ Ὁδολ. Ἑλλ. σ. 134. (6) Λήκ. κ. 18. 454. (7) Στράβ. β. 9. σ. 403.—Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 496. (8) Στράβ. β. 9, σ. 403. (9) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 303, 304.

:άλχαντος νὰ θυσιάσωσι τὴν Ἰφιγένειαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἡ θεὰ ὡς ἔλεγον, ἐπέστησεν ἀντ' ἐκείνης ἔλαφον· ἅμα δὲ πνεύσαντος ἀνέμου δεξιοῦ, ἔθυσαν τῇ Ἀρτέμιδι παντοδαπὰ σφάγια καὶ ἄρσενα καὶ θήλεα, ὅ,τι εἶχεν ἕκαςος, καὶ ἀπ' ἐκείνου διέμεινεν ἐν Αὐλίδι πάντα τὰ ἱερεῖα νὰ ἦναι δεκτά. Ἦν δὲ αὐτόθι πηγὴ καὶ παρὰ τὴν πηγὴν πλάτανος μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῇ Ἰλιάδι, καὶ οὗ ξύλον ἐφυλάττετο ἐν τῷ ναῷ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου, ὃς εἶδεν, ὡς λέγει, καὶ τὸ χαλκοῦν κατώφλιον τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος. — Πρὸ τοῦ ναοῦ ἐφύοντο καὶ φοίνικες, ὧν ὁ καρπὸς ἦν οὐχὶ τοσοῦτον ἐδώδιμος ὡς ὁ τῆς Παλαιστίνης. — Ἡ Αὐλὶς εἶχεν ὀλίγους οἰκήτορας· ἦσαν δὲ οὗτοι κεραμεῖς τὸ ἐπάγγελμα. — Οἱ Ταναγραῖοι ἐνέμοντο τὴν χώραν τῆς Αὐλίδος, ὡς καὶ τὴν τῆς Μυκαλησσοῦ καὶ τοῦ Ἅρματος (1). — Ὅτε οἱ Ἕλληνες οὐκ ἔχοντες πνεύματα ἐπίφορα ἐξ Αὐλίδος, ἔμενον ἐκ τῆς βίας τοῦ ἀνέμου χρόνον πολὺν ἔγκλειστοι, ὁ ἐκ τῆς Τευθίδος Τεῦθις ἢ κατ' ἄλλους Ὄρνυτος δυσφορήσας κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἔμελλε νὰ ἀπάξῃ ὀπίσω τοὺς Ἀρκάδας ὧν ἦν ἡγεμών, καὶ τότε, ὡς ἐμυθολόγουν, λαβοῦσα ἡ Ἀθηνᾶ τὴν μορφὴν Μέλανος τοῦ Ὤπος, ἠθέλησε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὸν τοῦ σκοποῦ· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξωγκωμένος ὑπ' ὀργῆς, ἔπληξε τὴν θεὰν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸν μηρὸν, καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ὀπίσω ἐκ τῆς Αὐλίδος· ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τὴν θεὰν τετρωμένην τὸν μηρὸν καὶ ἔκτοτε κατέλαβε τὸν Τεῦθιν νόσος φθισικὴ, καὶ ἐκ πάσης τῆς Ἀρκαδίας ἡ γῆ τῆς Τευθίας μόνη οὐδένα καρπὸν προῆγε τοῦ λοιποῦ· διὸ καὶ μετὰ χρόνον ἔπραξαν καὶ ἄλλα οἱ κάτοικοι ὅσα ἐχρήσθησαν αὐτοῖς ἐκ Δωδώνης πρὸς ἐξιλέω-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 19.

σιν τῆς θεᾶς, καὶ κατεσκεύασαν καὶ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἔχον τετρωμένον τὸν μηρὸν, καὶ ὁ Παυσανίας εἶδεν, ὡς λέγει, τὸ ἄγαλμα ἔχον τὸν μηρὸν περιτετυλιγμένον διὰ πορφυροῦ τελαμῶνος (1). — Ἐκ τῶν δύο παρὰ τὴν Αὐλίδα λιμένων ὁ ἐλάσσων ὁ πρὸς ἄρκτον ἦν χωρητικὸς πεντήκοντα μόνον πλοίων, ὁ δὲ μείζων, ὁ πρὸς νότον ὠνομάζετο Βαθὺς, καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς φαίνεται, ἦν προσωρμισμένος ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων (2). Κατὰ τὸ βόρειον τῆς Αὐλίδος προέβαινεν εἰς τὴν θάλασσαν μικρὸν ἀκρωτήριον Ἐμπερέσιον καλούμενον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐσχηματίζετο ὁ βορειότερος τῶν παρὰ τὴν Αὐλίδα δύο εἰρημένων λιμένων. Ἅμα μετὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἄρχεται ὁ Εὔριπος τῆς Χαλκίδος (3). — Παρὰ τὴν Αὐλίδα ἦν χωρίον Κερκὰς, ἡ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Ἀκουσιλάου (4).

ΥΡΙΑ, πόλισμα πρότερον τῆς Θηβαΐδος καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Ταναγραίας· ἔκειτο πλησίον τῆς Αὐλίδος, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἀλλ' ἡ κυρία θέσις τῆς Ὑρίας δὲν ὁρίζεται ἀκριβῶς, διότι λέγων ὁ Στράβων « Ἔστι δὲ τῷ ἐκ Θηβῶν εἰς » Ἄργος ἀπιόντι ἐν ἀριστερᾷ ἡ Τάναγρα, ἐν δεξιᾷ κεῖται » ἡ Ὑρία· » ἢ λανθάνεται, ἢ τὸ κείμενον αὐτοῦ διεφθάρη μετέπειτα, διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅλως ἀδύνατον. Ὠνομάσθη δὲ ἡ Ὑρία ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Ὑριέως, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν αὐτῇ ἐτέχθη, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ὠρίων, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος ἐν τοῖς Διθυράμβοις (5)· ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς Ὑρίας ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἵ θ' Ὑρίαν ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν (6).

Παρὰ τὴν Ὑρίαν ἦν μεταλλεῖον μαγνήτιδος (7).

---

(1) Παυσ.. Βοιωτ. κ. 28. (2) Στράβ. β. 9, σ. 404. (3) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλάδ. σ. 88, 89. (4) Σουΐδας εἰς λ. Ἀκουσίλαος. (5) Στράβ. β. 9. σ. 404. (6) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 496. (7) Πλίν. β. 36. κ. 25.

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΑΝΘΗΔΟΝΟΣ.

Ἡ χώρα αὕτη ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ταναγραίας πρὸς τὴν Λοκρίδα, καὶ περιεῖχε τὴν πόλιν Ἀνθηδόνα, τὸν Ἶσον καὶ τὸ χωρίον τὸν Σαλγανέα.

ἈΝΘΗΔΩΝ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν προσάρκτιον αἰγιαλὸν τῆς Βοιωτίας, πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐρίπου τῆς Χαλκίδος, καὶ κάτωθεν τοῦ ὄρους Μεσσαπίου (1)· αὕτη ἦν ἡ ἐσχάτη πόλις τῆς Βοιωτικῆς παραλίας τῆς πρὸς τὴν Εὔβοιαν μεταξὺ Σαλγανέως καὶ Λαρύμνης καὶ ἔχουσα λιμένα· ὅθεν καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Ἀνθηδόνα δ' ἐσχατόεσσαν (2)·

καὶ ὁ ποιητὴς Θεόλυτος ἀναφερόμενος ὑπὸ Ἀθηναίου τοῦ Δειπνοσοφιστοῦ προσδιορίζει τὴν θέσιν τῆς Ἀνθηδόνος οὕτως =

Ἀνθηδὼν νῆτις ἐστὶν ἐπὶ πλευρῇσι θαλάσσης
Ἀντίον Εὐβοίης σχεδὸν Εὐρίποιο ῥοάων (3)·

καὶ ὁ Δικαίαρχος δὲ περιγράφει τὴν Ἀνθηδόνα ὡς μικρὰν πόλιν ἐπὶ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης ἀπέχουσαν 70 στάδια τῆς Χαλκίδος καὶ 100 τῶν Θηβῶν (4). Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα κατά τινας ἀπὸ Νύμφης τινὸς Ἀνθηδόνος, κατ' ἄλλους δέ, Ἄνθας ὁ Ποσειδῶνος καὶ Ἀλκυόνης τῆς Ἄτλαντος ἐδυνάστευσεν ἐνταῦθα καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ πόλις (5). Ἐν Ἀνθηδόνι ἦν ναὸς Ποσειδῶνος κατὰ τὸ μέσον τῆς πόλεως καὶ ἄλσος περὶ τὸν ναόν, καὶ παρὰ τὸ ἄλσος ναὸς Δήμητρος καὶ Κόρης, καὶ ἄγαλμα ἐκ λευκοῦ λίθου, καὶ ναὸς

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 22. (2) Στράβ. αὐτ. (3) Θεόλυτ. παρὰ Ἀθην. β. 7, κ. 12. (4) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλάδ. σ. 17. (5) Παυσανίας Βοιωτ. κ. 22.

Διονύσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ πρὸ τῆς πόλεως κατὰ τὸ πρὸς τὴν ἤπειρον μέρος. Ἐνταῦθα ἦσαν καὶ τάφοι Ἰφιμεδείας καὶ Ἀλωέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν τῶν θανατωθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀναφέρουσιν ἐν ταῖς ποιήσεσιν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πίνδαρος, ὃς λέγει ὅτι ἀπέθανον ἐν Νάξῳ· ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ χωρίον καλούμενον Πήδημα Γλαύκου. Ὁ Γλαῦκος οὗτος ἦν ἁλιεὺς καὶ ἅμα ἔφαγεν ἔκ τινος χλόης μετεμορφώθη εἰς θαλάσσιον θεὸν, καὶ προέλεγε τὰ μέλλοντα, ὡς ἐμυθεύετο, καὶ οἱ πλέοντες τὴν θάλασσαν ἄνθρωποι διηγοῦντο κατὰ πᾶν ἔτος πολλὰ περὶ τῆς μαντικῆς τοῦ Γλαύκου. Ὁ Πίνδαρος ὀλίγα τινὰ λέγει περὶ τοῦ Γλαύκου, ὁ δὲ Αἰσχύλος καὶ δρᾶμα Γλαύκου ἐποίησεν (1).— Ἡ περὶ τὸ Μεσσάπιον καὶ περὶ τὴν Ἀνθηδόνα γῆ ἦν μᾶλλον ἐπιτηδεία πρὸς ἀμπελοφυτείαν ἢ πρὸς καλλιέργειαν δημητριακῶν καρπῶν, κατὰ τὸν Δικαίαρχον, ὃς λέγει προσέτι ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν κυρίως ναῦται, ναυπηγοὶ καὶ ἁλιεῖς, ζῶντες ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἰχθύων καὶ τῶν σπόγγων, καὶ ὅτι εἶχον ἀγορὰν περικυκλουμένην ὑπὸ διπλῆς δενδροπεφυτευμένης στοᾶς (2).

* Ἐν ἀποστάσει 1 1/2 μιλίου ἀγγλικοῦ ἀπὸ τοῦ χωρίου Λουκέζι κειμένου ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ὄρους Χτυπᾶ, τοῦ παλαιοῦ Μοσσαπίου εὗρεν ὁ Λήκιος κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ αὐτοῦ ὄρους ἀξιόλογα λείψανα τῆς Ἀνθηδόνος τὰ ἑξῆς : Ἴχνη τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων τακτικωτάτης ἐργασίας, τὴν ἀκρόπολιν εἰς μικρὸν ὕψος ἐπὶ βράχων πρὸς τὴν θάλασσαν, δεξαμενάς τινας μεταξὺ τοῦ τείχους τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως, μέρος ἐπιπεδώματος δημοσίας τινὸς οἰκοδομῆς ἐντὸς τῆς θαλάσσης,

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 22. (2) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλάδ. σ. 17.

τὸν λιμένα περιέχοντα τὴν ῥηθεῖσαν οἰκοδομὴν, καὶ δύο προκυμαίας (μόλους) ἑκατέρωθεν τοῦ λιμένος, ὧν τὰ θεμέλια ὑφίσταντο ἔτι (1)· τῶν δὲ ναῶν καὶ τῶν ἀγαλμάτων οὐδὲ ἴχνος, ὡς φαίνεται, ἔμεινεν.

ΙΣΟΣ, τόπος ἱεροπρεπὴς τῆς Βοιωτίας, ὡς λέγει ὁ Στράβων, πλησίον τῆς Ἀνθηδόνος, μόνον ἴχνη πόλεως ἔχων ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτοῦ (2). Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ὁμήρου ἀναφέρεται ἡ πόλις αὕτη (3), εὑρίσκεται δὲ διαφόρως γραφομένη ὑπὸ διαφόρων, καὶ οἱ μὲν γράφουσι Νίσαν τε ζαθέην· ἄλλοι Κρεῦσάν τε ζαθέην· ἄλλοι Φηράς τε ζαθέας καὶ ἄλλοι πάλιν Νῦσάν τε ζαθέην. Ἀλλ' ἐπειδὴ Νίσα μὲν πόλις οὐδαμοῦ φαίνεται τῆς Βοιωτίας, ὡς λέγει ὁ Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ ναῶν, Κρεῦσα δὲ ἡ Κρευσὶς ἢ Κρέουσα ἦν τὸ ἐπίνειον τῶν Θεσπιέων, Φηραὶ δὲ ἦν μία τῆς περὶ τὴν Τάναγραν τετρακώμης, Νύσα δὲ ἦν κώμη τοῦ Ἑλικῶνος, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἴσος ἦν πόλις Βοιωτικὴ, ἐξ ἧς ἀπῳκίσθη καὶ ὁ Μεγαρικὸς Ἴσος, διὰ ταῦτα πάντα παραδεκτέον ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερομένη πόλις εἶναι Ἴσος καὶ γραπτέον ἑπομένως τὸ ἔπος οὕτως =

Ἴσον τε ζαθέην, Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν (4).

ΣΑΛΓΑΝΕΥΣ, τόπος παραθαλάσσιος ἐπὶ λόφου παρὰ τὸ στόμα τοῦ Εὐρίπου τῆς Χαλκίδος, πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ταύτης, ἧς ἀπεῖχεν ὀλίγον, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀνθηδόνος· ὠνομάσθη ὁ τόπος οὕτως ἀπὸ τοῦ Βοιωτοῦ Σαλγανέως, ὃς ἐγένετο ὁδηγὸς τῶν Περσῶν, ὅτε οὗτοι ἐκ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου εἰσέπλεον εἰς Χαλκίδα· πρὶν δὲ ἀφιχθῶσιν εἰς τὸν Εὔριπον, ὁ ναύαρχος Μεγαβάτης θεωρήσας τὸν

---

(1) Ἀἠκ. Βοιωτ. κ. 14, σ. 273. (2) Στράβ. β. 9, σ. 405.
(3) Ὁμ. Ἰλ. Β, μ. 508. (4) Στράβ. αὐτ.

Σαλγανέα ὡς κακοῦργον, καὶ ὅτι ἐξ ἀπάτης ἐνέβαλε τὸν στόλον εἰς τυφλὴν στενωπὸν τῆς θαλάσσης, ἐθανάτωσεν αὐτόν· ἀλλ' αἰσθανθεὶς μετὰ ταῦτα ὁ βάρβαρος τὴν ἀπάτην, μετεμελήθη καὶ ἠξίωσε ταφῆς τὸν ἀνεύθυνον ἐν τῷ χωρίῳ, ὃ ἔκτοτε ὠνομάσθη Σαλγανεὺς ἀπ' ἐκείνου (1).— Ὁ Ἀντίγονος περιετείχισε τὸν Σαλγανέα (2), ἀλλὰ τὸ τεῖχος τοῦτο κατασκευασθὲν ἐν τάχει ἐπ' ὀλίγον διήρκεσεν.— Ὁ Παυσανίας ἀποσιωπᾷ τὸν Σαλγανέα.

* Τὰ ἐρείπια τοῦ Σαλγανέως κεῖνται ἐν ἀποςάσει μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος κατὰ τὸ βορ·δυτικὸν κράσπεδον τοῦ πεδίου καὶ τὰς ἀμέσους ὑπωρείας τοῦ Μεσσαπίου ὄρους ἐπὶ μικροῦ, ὅσον πεντήκοντα ποδῶν ὕψος ἔχοντος λόφου κατὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης. Πέριξ τοῦ λόφου εἰσὶ λείψανα τείχους καὶ διεσπαρμένα θραύσματα κεράμων καὶ ἀγγείων· τὰ συντρίμματα ταῦτα ἐκτείνονται ἐν εἴδει ἡμικυκλίου μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ ἔνθα εἰσὶ ἐκκλησίδια περιέχοντα ἀρχαῖα λείψανα (3).

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΛΑΡΥΜΝΗΣ.

Ἡ χώρα αὕτη ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς χώρας τῆς Ἀνθηδόνος, καὶ περιεῖχε τὰς πόλεις Λάρυμναν, Κορσείαν καὶ Ἁλάς.

ΛΑΡΥΜΝΑ, πόλις κάτωθεν τοῦ ὄρους Πτώου πρὸς ἄρκτον ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τὸ βορ·δυτικὸν τῆς Ἀνθηδόνος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κηφισσοῦ· ὠνομάσθη ἀπὸ Λαρύμνης τοῦ Κυνοῦ. Ἡ Λάρυμνα συνετέλει τὸ ἀρχαῖον εἰς Ὀποῦντα τῆς Λοκρίδος· προελθόντων δὲ τῶν Θηβαίων ἐπὶ τὴν ἀκμὴν

(1) Στραβ. β. 6, σ. 403. (2) Διόδ. Σικ. β. 19, σ. 77. (3) Α. Ῥὰγ Περιηγ. Τ. Β'. σ. 130—131.

τῆς ἰσχύος, μετετάχθη ἑκουσίως εἰς τοὺς Βοιωτούς. Ἐν Λαρύμνῃ ἦν ναὸς Διονύσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθόν· ἦν δὲ καὶ λίμνη βαθεία, καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν πόλιν ὄρη παρεῖχον θήραν ἀγριοχοίρων (1). — Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἀπέναντι τῶν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ Αἰγῶν (2)· ἦν δὲ διῃρημένη εἰς δύο, εἰς Κάτω Λάρυμναν ἣ ἦν τῆς Λοκρίδος καὶ εἰς Ἄνω Λάρυμναν κειμένην κατὰ τὴν παραλίαν καὶ ἀνήκουσαν τῇ Βοιωτίᾳ· ὕστερον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν δύο ἀπετέλεσαν μίαν πόλιν, προσθέντες τὴν ἄνω τῇ κάτω (3). Παρὰ τὴν Ἄνω Λάρυμναν ἐξέδιδεν ὁ Κηφισσὸς εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ τόπος τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ ὠνομάζετο Ἀγχόη (4).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Λαρύμνης εὑρέθησαν παρὰ τὸ χωρίον Πουτσομάδι (5). Τὰ ἐρείπια ταῦτα ὀνομάζονται Καστρὶ ὡς τὰ τῶν Δελφῶν πολλὰ συντρίμματα οἰκιῶν καὶ λείψανα θεμελίων μεγάλων οἰκοδομῶν κατακαλύπτουσιν ἐκτεταμένον ἐπίπεδον περιφερείας δεκαπέντε σταδίων, περατούμενον εἰς πλατὺν ἰσθμὸν κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικόν· κατὰ δὲ τὸ νότιον τῆς πόλεως ὑπάρχει προκυμαία ἐκ τετραγώνων ὑπερύθρων λίθων καλῶς ὁπωσοῦν διατηρουμένη, ὡς καὶ χῶμα ἐκτεινόμενον μακρὰν εἰς τὸν κόλπον πρὸς φύλαξιν τοῦ λιμένος ἀπὸ τῆς προσβολῆς τῶν κυμάτων· λείψανα τῶν τειχῶν τῆς πόλεως σώζονται πέριξ κατὰ τὸ πρὸς τὴν στερεὰν μέρος· ἡ δὲ χερσόνησος ἦν ἐπὶ τὸ στερεώτερον ὠχυρωμένη, καὶ εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς φαίνονται δύο ἐποχαί· ἡ προσάρκτιος πλευρὰ ἦν ᾠκοδομημένη ἐκ πολυγώνων λίθων καὶ ἐδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν κατασκαφὴν τοῦ Σύλλα, ἡ δὲ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 23. (2) Στράβ. β. 9. σ. 405. (3) Στράβ. β. 9. σ. 406. (4) Στράβ. αὐτ. (5) Γκέλλ, Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. σ. 147.—

κατὰ τὸ νοτ·ἀνατολικὸν συγκειμένη ἐκ καλῶν τετραγώνων εἶναι ἔργον νεωτέρας ἐποχῆς· μεγάλη τρίτοξος γέφυρα ἦγε εἰς κόλπον ἀβαθῆ κατὰ τὸ ἀπέναντι κείμενον βόρειον μέρος τῆς πόλεως· μέρος τῶν στηλῶν καί τινα συντρίμματα τῆς ῥηθείσης γεφύρας σώζονται ἔτι· κατὰ τὸ νότιον τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ εἰς βημάτων τινῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν ἀναβλύζει μεταξὺ ἐρειπίων ἀρχαίων μικρὰ πηγὴ ἁλμυρὰ ἧς τὸ ὕδωρ θεωρεῖται ὡς ἁγίασμα· ἐκεῖ πλησίον κεῖται μέγας σαρκοφάγος λίαν βεβλαμμένος ἐκ τοῦ θαλασσίου ἀέρος· ἡ θάλασσα τοῦ κατὰ νότον τῆς Λαρύμνης κόλπου εἶναι βαθυτάτη καὶ διαπλέεται διὰ τῶν συνήθων μικρῶν σκαφῶν μέχρι τῆς ἐκροῆς τοῦ χειμάρρου τοῦ [illegible] μύλου· ἡ παλίρροια τοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εὐρίπου εἶναι λίαν ἐπαισθητή, καὶ πνέοντος βορ·ἀνατολικοῦ ἀνέμου ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης λαμβάνει ἱκανὴν ἐξόγκωσιν· τοῦτο ἠπάτησε ποτὲ Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα τοσοῦτον ὥστε ἐκ σφοδρᾶς αἴφνης εἰσρευσάσης ἀμπώτιδος ἔμεινεν μετὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ ἐπὶ ξηρᾶς, ἕως οὗ ἐκ τῆς ἐπελθούσης πλημμυρίδος ἐδυνήθη καὶ αὖθις νὰ πλεύσῃ (1).

ΚΟΡΣΕΙΑ, κώμη κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον κατωφέρειαν τοῦ κλάδου τοῦ ὄρους Πτώου ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ πόλισμα οἱ Κύρτωνες. Κάτωθεν τῆς Κορσείας ἦν ἄλσος δένδρων ἀγρίων, κατὰ τὸ πλεῖστον πρίνων, καὶ ἐντὸς τοῦ ἄλσους ἵστατο ἄγαλμα μικρὸν Ἑρμοῦ ἐν ὑπαίθρῳ· ἀπεῖχε δὲ τὸ ἄλσος ἀπὸ τῆς Κορσείας ὅσον ἥμισυ στάδιον· κατὰ δὲ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους ἔῤῥεε ποταμὸς Πλατάνιος ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἦσαν αἱ Ἁλαί (2).

---

(1) Πολυβ. β. 20. κ. 5. 7. 11. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

ΑΛΑΙ, πόλισμα τὸ ἔσχατον πρὸς τὴν Λοκρίδα, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Πλατανίου, ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς διαχωριζούσης τὴν Λοκρίδα ἀπὸ τῆς Εὐβοίας (1).

ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΚΩΠΩΝ.

ΚΩΠΑΙ, πόλισμα τὸ μόνον τῆς χώρας ταύτης παρὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην ἐπὶ τῆς βορ ἀνατολικῆς αὐτῆς ὄχθης. Ὠνομάσθη ἀπὸ Κωπέως τοῦ Ἀπατελέως τοῦ Ὀγχηστοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, κατὰ τὸν Στέφανον. Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῶν Κωπῶν ἐν τῷ καταλόγῳ (2), καὶ ἡ Κωπαῒς λίμνη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπ' αὐτῶν· ἡ λίμνη αὕτη ἐπληροῦτο ποτὲ ἐκ τοῦ Κηφισσοῦ καὶ ἄλλων ποταμῶν, καὶ ἐκ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς ἐκινδύνευον αἱ Κῶπαι νὰ καταποντισθῶσιν, ἕως οὗ χάσμα γεννηθὲν παρὰ τὴν λίμνην πλησίον τῶν Κωπῶν, ἠνέωξεν ὑπόγειον ῥεῖθρον ὅσον 30 σταδίων, καὶ ἐδέξατο τὸν ποταμὸν, ὃς ἐξεῤῥάγη ὕστερον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ τὴν Λάρυμναν τῆς Λοκρίδος (3). Κατὰ τὸν Παυσανίαν ὁ ἐξ Ἀκραιφνίου διευθυνόμενος ἐπὶ τὴν Κωπαΐδα διήρχετο τὸ Ἀθαμάντιον πεδίον καὶ διέπλεεν ἔπειτα τὴν λίμνην μέχρι τῶν Κωπῶν. Ἦσαν δὲ ἐν Κώπαις τρεῖς ναοὶ, Δήμητρος, Διονύσου καὶ Σαράπιδος· μετὰ δώδεκα δὲ σταδίους ἀπὸ τῶν Κωπῶν κατ' ἀριστερὰν, δηλ. πρὸς δυσμὰς ἦσαν οἱ Ὄλμωνες, καὶ μετὰ ἑπτὰ σταδίους ἀπὸ τῶν Ὀλμώνων ἡ Ὕηττος καὶ μετὰ εἴκοσι σταδίους οἱ Κύρτωνες (4).

* Πλησιέστατα τῆς βορείας ὄχθης τῆς λίμνης κατὰ τὸ βορ ἀνατολικὸν ὑπάρχει νησίδιον τρίγωνον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔκειντο αἱ Κῶπαι ὧν σώζονται λείψανα τινὰ τῶν τειχῶν

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 502. (3) Στράβ. β. 9, σ. 406. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 24.

καὶ μάρμαρα φέροντα ἐπιγραφάς· τὸ μέρος τοῦτο ποτὲ μὲν περικυκλοῦται ὑπὸ ὑδάτων τελματωδῶν καὶ σχηματίζει νησίον, ποτὲ δὲ, ὡς ἐν ὥρᾳ θέρους, ξηραινομένου τοῦ ὕδατος, ἑνοῦται μετὰ τῆς ξηρᾶς καὶ φαίνεται ὡς ἀκρωτήριον· μικρὸν δὲ ἀπωτέρω ὑπάρχει ἕτερον νησίδιον καὶ ἐπ' αὐτοῦ χωρίον Τοπόλια καλούμενον ἀφ' οὗ καὶ πᾶσα ἡ λίμνη ὠνομάσθη Τοπόλια· ἐνίοτε δὲ τὰ ὕδατα εἰσὶ τοσοῦτον ἀβαθῆ, ὥστε καὶ εἰς πεζὸν εἶναι διαβατὸν τὸ μεταξὺ τῶν δύο νησιδίων διάστημα· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Γκὲλλ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Κρουσίου (1)· κατὰ δὲ τὸν Λήκιον ἐπὶ τοῦ νησιδίου τοῦ λεγομένου Τοπόλια ὑπῆρξαν αἱ Κῶπαι, διότι συμφωνεῖ ἀκριβῶς ἡ θέσις μετὰ τῆς λεγομένης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου· ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου νησιδίου ὃ ἦν ὠχυρωμένον, φρονεῖ ὅτι ὑπῆρξε πόλις ἢ φρούριον, κατοικία ἴσως τοῦ Ἀθάμαντος ἐξ οὗ καὶ τὸ Ἀθαμάντιον πεδίον (2).

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΑΛΙΑΡΤΙΑΣ.

Η ΑΛΙΑΡΤΙΑ ὡρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Θηβαΐδος, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς χώρας τῆς Κορωνείας καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Θεσπικῆς, καὶ περιεῖχε τὰς πόλεις Ἀλίαρτον, Ὀγχηστὸν, Μεδεῶνα καὶ Ὠκαλέην· διὰ τῆς Ἀλιαρτίας χώρας ἔῤῥεε ποταμὸς Λόφις (3).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΑΛΙΑΡΤΟΣ, πόλις κειμένη ἐν χώρῳ στενῷ μεταξὺ ὄρους ὑπερκειμένου καὶ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πλησίον τῶν ποταμῶν Περμησσοῦ καὶ Ὀλμειοῦ καὶ τοῦ ἕλους τοῦ φύοντος

(1) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. β. 1. σ. 144.—Κρουσ. κ. 8. σ. 636. Βοιωτ.
(2) Λήκ. Βοιωτ. κ. 15. σ. 306, 307. (3) Παυσ· Βοιωτ. κ. 33.

ν αὐλητικὸν κάλαμον (1), ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τοῦ
ιάρτου ὡς βοτανηφόρου =

— — — καὶ ποιήενθ' Ἁλίαρτόν (2).

κιστὴς τῆς πόλεως ταύτης ἐγένετο Ἁλίαρτος ὁ τοῦ Θερ-
νδρου καὶ θετὸς υἱὸς τοῦ Ἀθάμαντος, ᾧ ἀπένειμε τὴν
ιαρτίαν Ἀνδρεὺς ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τοῦ Ὀρχομενοῦ (3).
ησίον τοῦ Ἁλιάρτου καὶ τῶν Ἀλαλκομενῶν ἔῤῥεεν ἡ Τιλ-
σσα κρήνη ὑπὸ τὸ Τιλφώσσιον ὄρος κατὰ τὸν Στράβω-
(4)· κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν, τὸ ὄρος τοῦτο καὶ ἡ πηγὴ
εῖχον τοῦ Ἁλιάρτου 50 στάδια (5). — Ἐπὶ τοῦ Περσι-
ῦ πολέμου τῶν Ἁλιαρτίων φρονησάντων τὰ τῶν Ἑλλή-
ν, μοῖρα τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου ἐπεξῆλθε καίουσα
ν πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν. Κατὰ δὲ τὸν Πελοπον-
σιακὸν πόλεμον, ὁ Λύσανδρος προσέβαλε τὸ τεῖχος τοῦ
λιάρτου, ἀλλ' ἐξέδραμε τὸ ἐνυπάρχον ἐκ Θηβῶν καὶ ἐξ
ηνῶν ϛράτευμα, καὶ ὁ Λύσανδρος ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ (6).
δὲ τῷ κατὰ Περσέως, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας πο-
μῳ, κατεσκάφη ὁ Ἁλίαρτος καὶ ἐδόθη παρὰ τῶν Ῥω-
ίων τοῖς Ἀθηναίοις (7). — Ἐν Ἁλιάρτῳ ἐσώζετο ἐπὶ
υσανίου τὸ μνῆμα τοῦ Λυσάνδρου, καὶ ἡρῶον Κέκροπος
ῦ Πανδίωνος (8). Εἶχον δὲ οἱ Ἁλιάρτιοι πρὸς τὸ Τιλφού-
ον ὄρος ἐν ὑπαίθρῳ ναὸν θεῶν, ἃς ὠνόμαζον Πραξιδίκας,
ὶ ἐν αὐτῷ ὤμνυον ὅρκους οὐχὶ ματαίους· ἐντὸς δὲ τῆς
λεως ἦσαν ναοί, οἳ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οὔτε ἀγάλματα
ον ἔτι οὔτε ὄροφον, καὶ οὐδὲ ἦν γνωστὸν εἰς τίνας θεό-
τας ἦσαν καθιερωμένοι (9)· οὐδένα δὲ τῶν ναῶν ὅσους

(1) Στράβ. β. 9, σ. 411. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 503. (3) Παυσ. Βοιωτ.
34. (4) Στράβ. αὐτ. (5) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (6) Αὐτ. κ. 32.
(7) Στράβ. αὐτ. (8) Παυσ. Βοιωτ. κ. 32. (9) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33.

ἔκαυσαν οἱ Πέρσαι ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἁλιαρτίας ἐπανώρθωσαν οἱ Ἁλιάρτιοι, ἵνα μένωσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑπομνήματα τοῦ πρὸς τὸν βάρβαρον ἔχθους (1)·

* Ὁ Ἁλίαρτος ἔκειτο παρὰ τὸ Μάζι, μικρὸν χωρίον εἰς πρόποδας ὑψηλοῦ λόφου· σώζονται λείψανα τινὰ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ πολλοὶ νεκρικοὶ κρύπται ἐν τοῖς βράχοις· εὑρέθησαν καὶ τεμάχια μαρμάρων ἐχόντων ἐπιγραφάς (2).

ΟΓΧΗΣΤΟΣ, πόλις μία τῶν πέριξ τῆς Κωπαΐδος λίμνης· ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Ἁλιάρτου ἐν τῷ Τηνερικῷ πεδίῳ, ἐπὶ λόφου, οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως Μεδεῶνος· τὰ πέριξ ἦσαν γυμνὰ δένδρων, καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ἦν ναὸς Ποσειδῶνος καὶ αὐτὸς γυμνός· συνήρχετο δὲ ἐν Ὀγχηστῷ τὸ Βοιωτικὸν Ἀμφικτυωνικὸν συνέδριον (3). Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρων τὸν Ὀγχηστὸν, ἐπαινεῖ τὸ ἄλσος αὐτοῦ =

Ὀγχηστὸν θ' ἱερὸν, Ποσειδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος (4).

ἀλλ' ὁ Στράβων ἀντίκειται λέγων ὅτι οἱ ποιηταὶ κοσμοῦσιν ἀλσηκομοῦντες τοὺς ναοὺς, καὶ ἂν ὦσι καὶ γυμνοί (5)· ὁ Ὀγχηστὸς ἀπεῖχε δεκαπέντε σταδίους τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἐκάθητο ἡ Σφίγξ. Ὤκησε δὲ ποτὲ ἐνταῦθα ὁ νομιζόμενος υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος Ὄγχηστος, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ἡ πόλις· ὁ Παυσανίας εἶδε τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης καὶ τὸν ναὸν σωζόμενον ἔτι, ὡς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀγχηστίου Ποσειδῶνος· λέγει δὲ ὅτι εἶδε καὶ τὸ ἄλσος (6), ἂν καὶ ἀνύπαρκτον κατὰ τὸν Στράβωνα (7).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρεν, ὡς λέγει, τὰ ὅλως ἄσημα ἐρείπια

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (2) Ἀτλ. Τ. a, κ. 13, σ. 206, 207.

(3) Στράβ. β. 9, σ. 410, 412. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 506. (5) Στράβ. β. 9, σ. 412. (6) Παυσ. Βοιωτ. κ. 26. (7) Ἴδε ἀνωτ.

τοῦ Ὀγχηστοῦ παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Σφιγγὸς ἄνοδον (1).

ΜΕΔΕΩΝ, πόλις κατὰ τὰς πρὸς δυσμὰς ὑπωρείας τοῦ Φοινικίου ὄρους, ἐξ οὗ καὶ Φοινικὶς μετωνομάσθη. Ἔκειτο οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως Ὀγχηστοῦ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Φωκικοῦ Μεδεῶνος· ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ =

Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον (2).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου, ὁ Μεδεὼν ἔκειτο πλησίον τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἐν τῷ κόλπῳ τῷ κατὰ τὸ βορδυτικὸν τοῦ ὄρους Φαγᾶ, μεταξὺ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Ἁλιάρτου καὶ τῆς Καρδίτσας (3).

ΩΚΑΛΕΗ ἢ ΩΚΑΛΕΑΙ ἢ ΩΚΑΛΕΙΑ, πόλις κειμένη μεταξὺ Ἁλιάρτου καὶ Ἀλαλκομενῶν καὶ ἀπέχουσα ἑκατέρας ἀνὰ 30 σταδίους· παρὰ τὴν Ὠκαλέην ἔῤῥεε ποταμὸς ὁμώνυμος. Ἦν δὲ αὕτη μία τῶν ὀκτὼ κύκλῳ τῆς Κωπαΐδος λίμνης κειμένων πόλεων. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ. = Ὠκαλέην, Μεδεῶνα τ'.. (4). — Παρὰ τὴν Ὠκαλέην ἔῤῥεε ποταμὸς Ὠκάλιος (5).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρε τὰ ἐρείπια τῆς Ὠκαλέης ἐν ἀποστάσει 37 λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Ἁλιάρτου πρὸς δυσμὰς καὶ ἐν τῇ μόνῃ τῇ Ὠκαλέῃ ἐφαρμοζομένῃ θέσει· ἑπομένως ἡ ἀπόστασις τῶν 30 σταδίων τοῦ Στράβωνος εἶναι ἐσφαλμένη ὡς ἀντικειμένη εἰς τὰ πράγματα.

---

(1) Γκὲλλ σ. 125. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 501. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 215. (4) Ομ. Ἰλ. Β, ς. 501—Διδυμ. Καταλογ. Νηῶν αὐτ.—Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 11, Οὗτος τὴν ὀνομάζει Ὠκάλειαν. (5) Διδυμ. εἰς Ὁμήρ. Καταλ. νηῶν 8.

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ.

Η χώρα αὕτη ἔκειτο μεταξὺ τῆς χώρας τῆς Λεβαδείας, τῆς Ὀρχομενίας, τῆς Κωπαΐδος λίμνης, τῆς Ἁλιαρτίας, τῆς Θεσπικῆς καὶ τῆς Φωκίδος, καὶ περιεῖχε τὰς πόλεις Κορώνειαν, Ἀλαλκομενὰς καὶ Τιλφώσσιον. — Αἱ εἰς τὴν Κωπαΐδα ἐκβολαὶ τοῦ Κηφισσοῦ περιελαμβάνοντο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Κορωνείας. — Ἐν τῇ Κορωνείᾳ χώρᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἀσπάλαξ καίτοι ὑπάρχοντος τοῦ ζώου τούτου κατὰ πᾶσαν τὴν λοιπὴν Βοιωτίαν· ἐὰν δὲ εἰσεκομίζετο ἔξωθεν, δὲν ἔζη (1).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΚΟΡΩΝΕΙΑ, πόλις μία τῶν παρὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην πρὸς δυσμὰς, ἐγγὺς τοῦ Ἑλικῶνος ἐπὶ λόφου ἱδρυμένη κατ' ἀνατολὰς τοῦ ὄρους Λαφυστίου (2). Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κορωνοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἁλιάρτου, καὶ υἱῶν ἀμφοτέρων Θερσάνδρου τοῦ Σισύφου. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ, ὁ Κορωνὸς καὶ ὁ Ἁλίαρτος υἱοθετηθέντες ὑπὸ Ἀθάμαντος ἀδελφοῦ τοῦ πάππου αὐτῶν Σισύφου, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ μέρος γῆς, ἐφ' ἧς ὁ μὲν Κορωνὸς ἐγένετο οἰκιστὴς τῆς Κορωνείας, ὁ δὲ Ἁλίαρτος τοῦ Ἁλιάρτου (3)· — Οἱ Βοιωτοὶ οἱ μετὰ 60 ἔτη ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν ἐξελαθέντες ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν ἐξ Ἄρνης καὶ ἐπανελθόντες εἰς Βοιωτίαν (4) ἔσχον τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν, καὶ ἐν τῷ πρὸ αὐτῆς πεδίῳ ἔκτισαν τὸν ναὸν τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς, δόντες αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θετταλικοῦ καὶ τὸν παραῤῥέοντα ποταμὸν ὠνόμασαν

---

(1) Στέφ. Βυζ. Κορώνεια. (2) Στράβ. β. 9, σ. 411. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 12.

Κουάριον, ὡς ὠνομάζετο καὶ ὁ ἐκεῖ (1)· ὁ ναὸς οὗτος τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς ἔκειτο ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεταξὺ Ἀλαλκομενῶν καὶ Κορωνείας καὶ ὠνομάσθη ἀπὸ Ἰτωνίου τοῦ Ἀμφικτύονος· οἱ δὲ Βοιωτοὶ συνήρχοντο ἐν αὐτῷ εἰς κοινὸν σύλλογον (2) ὃν ὠνόμαζον Παμβοιώτια· ἦν δ' ἐν τῷ ναῷ τούτῳ καὶ ὁ Ἅδης συγκαθιδρυμένος τῇ Ἀθηνᾷ κατά τινα μυστικὴν αἰτίαν (3), ἢ ὁ Ζεὺς κατὰ τὸν Παυσανίαν· ἦσαν δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἀγάλματα Χαρίτων σωζόμενα ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· τὰ δὲ ἐν Κορωνείᾳ ἄξια μνήμης ἦσαν βωμὸς Ἑρμοῦ Ἐπιμηλίου ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἄλλος Ἀνέμων, καὶ ὀλίγον κατωτέρω ναὸς Ἥρας καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἀρχαῖον φέρον ἐπὶ τῆς χειρὸς Σειρῆνας ἀπτέρους. — Τὸ Λιβήθριον ὄρος ἀπέχει ὅσον 40 στάδια ἀπὸ τῆς Κορωνείας, τὸ δὲ Λαφύστιον ὄρος καὶ τὸ τέμενος τοῦ Λαφυστίου Διὸς 20 στάδια ἀπ' αὐτῆς· μεταξὺ δὲ τοῦ Λαφυστίου ὄρους καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς ἐκδίδει ὁ ποταμὸς Φάλαρος εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην (4). — Οἱ κάτοικοι τῆς Κορωνείας ἐλέγοντο Κορώνιοι, οἱ δὲ τῆς ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Κορώνης Κορωνεῖς (5). — Οἱ Ἀθηναῖοι πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἑλόντες τὴν Χαιρώνειαν, ἐπορεύοντο κατὰ τῆς Κορωνείας· ἀλλὰ πολεμηθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ φυγάδων Βοιωτῶν, καὶ συνάμα ὑπὸ Λοκρῶν καὶ φυγάδων Εὐβοέων καὶ ἡττηθέντες, ἐξέλιπον πᾶσαν τὴν Βοιωτίαν ἣ ἐγένετο τότε αὐτόνομος (6). — Ἐν τῷ παρὰ τὴν Κορώνειαν πεδίῳ συνεκροτήθη ποτὲ μάχη μεγάλη καθ' ἣν ὁ Ἀγησίλαος ἐπολέμησε κατὰ στρατοῦ συνθέτου καὶ πολυαρίθμου συγκειμένου ἐκ Βοιωτῶν, Ἀθη-

(1) Στράβ. αὐτ. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Στράβ. αὐτ. (4) Παυσ. Βοιωτ. κ. 34. (5) Στράβ. β. 9, σ. 411. (6) Θουκυδ. β. 1. κ. 113.

ναίων, Ἀργείων, Κορινθίων, Αἰνιάνων, Εὐβοέων καὶ ἀμφοτέρων τῶν Λοκρῶν, καὶ ἐτρέπωσεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα (1). — Ἐν τῇ παρὰ τὰ Λεῦκτρα περιβοήτῳ μάχῃ ὁ Ἐπαμινώνδας κατέσχε κατὰ πρῶτον τὰ παρὰ τὴν Κορώνειαν στενὰ τὰ μεταξὺ Ἑλικῶνος καὶ Κωπαΐδος (2). — Ἐπὶ τῶν Μακεδόνων ἡ Κορώνεια ὡς καὶ ἡ Ἁλίαρτος ἡνώθησαν μετὰ τοῦ βασιλέως Περσέως καὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ φρουράν, φυλαττόμενοι ἀπὸ τῶν κατ' αὐτῶν ἐχθρικῶν σκοπῶν τῶν Θηβαίων (3).

* Τὸ χωρίον Γράνιτσα ἐθεωρεῖτο μέχρι τινὸς ὡς κείμενον ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κορωνείας· ἀλλ' οἱ δύο Ἄγγλοι περιηγηταὶ Λήκιος καὶ Γκὲλλ, οἱ ἀκριβεῖς ἐξιχνευταὶ τῶν ἀρχαίων συμπεριηγούμενοι εὗρον τὴν θέσιν τῆς πόλεως ταύτης ἐν ἀποστάσει 54 λεπτῶν ἀνατ-νοτιώτερον τῆς Γρανίτσης, ἐπὶ λόφου δικορύφου κειμένου κατὰ τὴν εἴσοδον κοιλάδος παραῤῥεομένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο ποταμίσκων κατερχομένων ἀμφοτέρων ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ διευθυνομένων παραλλήλως τοῖς παρακειμένοις ὄρεσιν. Ὁ ἀνατολικώτερος τῶν δύο τούτων ποταμίσκος κατέρχεται ἀπὸ τοῦ ὄρους Ζαγαρᾶ, κλάδου τοῦ Ἑλικῶνος, καὶ οὗτος εἶναι ὁ Κουάριος ἢ Κοράλιος, πλησιάζων μᾶλλον τῇ Κορωνείᾳ, ὁ δὲ δυτικώτερος, ὁ κατὰ πολὺ μείζων καὶ ὅστις εἶναι ὁ ἀρχαῖος Φάλαρος σύγκειται ἐκ κλάδων ἐρχομένων ἀπὸ τοῦ Ζεβρίκου, τοῦ ὄρους Παλαιοβουνίου, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ τοῦ ὄρους τῆς Γρανίτσης: κεῖται δ' ἐπ' αὐτοῦ γέφυρα κατὰ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τὴν ἐκ Λεβαδείας εἰς Θήβας (4). Κατὰ τὸ ἀνατο-

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 4. (2) Διοδ. Σικ. β. 15. κ. 52.—Παυσ. ὑπὲρ τῆς Κηφισσίδος λίμνης Βοιωτ. κ. 18. (3) Πολυβ. Exc. de leg. 63. 66. (4) Λήκ. Βοιωτ. κ. 12, σ. 133, 134.

λικὸν τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Κορώνεια διακρίνεται τὸ ἡμικύκλιον τοῦ θεάτρου; καὶ ἐπάνωθεν αὐτοῦ σώζονται τὰ ἐρείπια μικροῦ Δωρικοῦ ναοῦ· εὑρέθησαν δὲ καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαί.

ΑΛΑΛΚΟΜΕΝΑΙ, πόλις κειμένη ἐν πεδίῳ, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Τιλφωσσίου ὄρους, οὐ πόῤῥω τῆς Κορωνείας κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικόν. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἐτέχθη ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὡς καὶ ἡ Ἥρα ἐν Ἄργει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει ἀμφοτέρας ὡς ἀπὸ τῶν πατρίδων —

Ἥρη τ' Ἀργείη καὶ Ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη (1).

δὲν ἀναφέρει δὲ ἐν τῷ καταλόγῳ τοὺς Ἀλαλκομενίους, διότι φαίνεται ὅτι ὡς ἱεροὶ τῆς θεᾶς ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς στρατείας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς ἀρχαῖος Ἀθηνᾶς· διετέλεσε δὲ ἡ πόλις ἀεὶ ἀπόρθητος, οὔτε μεγάλη οὖσα, οὔτε ἐν ὀχυρῷ χωρίῳ κειμένη, ἀλλ' ἐν πεδίῳ, ὡς εἴρηται· ἀλλὰ πάντες σεβόμενοι τὴν θεὰν, ἀπείχοντο πάσης βίας· ὥστε καὶ οἱ Θηβαῖοι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων ἐκλιπόντες τὰς Θήβας, κατέφυγον, ὡς λέγεται, εἰς Ἀλαλκομενὰς καὶ εἰς τὸ ὑπερκείμενον ὄρος Τιλφώσσιον (2). — Κατὰ τὸν Παυσανίαν, αἱ Ἀλαλκομεναὶ ἦσαν κώμη οὐ μεγάλη, κειμένη παρὰ τοὺς ἐσχάτους πόδας ὄρους οὐ πάνυ ὑψηλοῦ· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀλαλκομένους, ἀνδρὸς αὐτόχθονος, ὃς ἀνέθρεψεν, ὡς ἔλεγον, τὴν Ἀθηνᾶν ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ Ἀλαλκομενίας, μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Ὠγύγου. Ἀπωτέρω δὲ τῆς κώμης ἦν ἐν τῷ χθαμαλῷ ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἀρχαῖον ἐλεφάντινον, ὅπερ ἐσύλησεν ὕστερον ὁ Σύλλας, καὶ ἀπὸ τοῦδε ἠμελήθη ὁ ναὸς ἐρημωθεὶς τῆς θεᾶς. Ἐπὶ Παυσανίου κισσὸς μέγας καὶ ἰσχυρὸς

(1) Ὁμ. Ἰλ. Δ, ς. 8. (2) Στράβ. β. 9, σ. 418.

προσπεφυκὼς τῷ ναῷ, διέλυσε τινὰς τῶν ἁρμονιῶν, καὶ διέσπα τοὺς λίθους ἀπ' ἀλλήλων (1). Πλησίον τῶν Ἀλαλκομενῶν ἔῤῥεεν ἡ Τιλφῶσσα κρήνη ὑπὸ τὸ Τιλφώσσιον ὄρος (2), καὶ ποταμὸς οὐ μέγας, χείμαῤῥος Τρίτων παρ' ᾧ ἔλεγον ὅτι ἀνετράφη ἡ Ἀθηνᾶ (3), κατ' ἄλλους δὲ καὶ ὅτι ἐτέχθη παρ' αὐτῷ· διὸ καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ ἄλλοις Τριτογένεια ἐπονομάζεται.

* Τὰ ἐρείπια τῶν Ἀλαλκομενῶν καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς εὑρέθησαν μετὰ 46 λεπτὰ ἀπὸ τῆς Κορωνείας πρὸς δυσμάς (4).

ΤΙΛΦΩΣΣΙΟΝ ἢ ΤΙΛΦΟΥΣΙΟΝ, πόλισμα καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν κύκλῳ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὃς κατὰ τὴν ἣν ἀκολουθεῖ σειρὰν τάττει αὐτὸ μετὰ τὰς Ἀλαλκομενάς, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Κορωνείας (5).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐρείπια, ἅπερ θεωρεῖ ὡς τὰ τοῦ Τιλφωσσίου, οὐχὶ δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἐμφαινομένης θέσεως, ἀλλ' ὑπεράνω τῆς Τιλφώσσης κρήνης καὶ τοῦ μνήματος τοῦ Τειρεσίου (6).

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΛΕΒΑΔΙΑΣ.

Ἡ χώρα αὕτη κειμένη κατὰ τὸ δυτικώτατον τῆς Βοιωτίας, περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τῆς Ὀρχομενίας, τῆς χώρας τῆς Κορωνείας καὶ τῆς Φωκίδος καὶ περιεῖχε τὴν μόνην πόλιν Λεβαδίαν.

ΛΕΒΑΔΙΑ, πόλις μεταξὺ Ἑλικῶνος καὶ Χαιρωνείας καὶ οὐ πόῤῥω τῆς Κορωνείας (7), ἐν πεδίῳ, παρὰ τὰ ὄρη τῆς

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (2) Στράβ. β. 9, σ. 411. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 33. (4) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 152 (5) Στράβ. β. 9, σ. 410. (6) Γκὲλλ σ. 153. (7) Στράβ. β. 9, σ. 414.

Φωκίδος τὰ κείμενα ὑπεράνω τῆς χώρας τῶν Ὀρχομενίων· ἡ πόλις αὕτη, ἥτις ὑπὸ τοῦ Παυσανίου γράφεται Λεβαδεία ἔκειτο τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ λόφου καὶ ἐκαλεῖτο Μίδεια ἀπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Ἀσπληδόνος· ἀφικομένου δὲ τοῦ Λεβάδου ἐξ Ἀθηνῶν, κατέβησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ χθαμαλὸν, καὶ ἡ πόλις ἐκλήθη ἀπ' αὐτοῦ Λεβαδεία. Ἄγνωστον εἶναι ἐπὶ τίνι αἰτίᾳ ἦλθεν ὁ Λέβαδος καὶ τίς ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν ἄλλο γνωρίζεται περὶ αὐτοῦ, εἰμὴ ὅτι εἶχε γυναῖκα καλουμένην Νίκην. Ἡ πόλις ἦν κεκοσμημένη ὡς αἱ λοιπαὶ μᾶλλον εὐδαίμονες πόλεις τῆς Ἑλλάδος· ἔῤῥεε δὲ παρ' αὐτὴν ποταμὸς Ἕρκυνα καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ ἦν τὸ ἄλσος τοῦ Τροφωνίου καὶ ὑπεράνω τοῦ ἄλσους ἐπὶ τοῦ ὄρους μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου περιώνυμον· καὶ ἐν μὲν τῷ ἄλσει τὰ ἐπιφανέστατα ἦσαν ναὸς καὶ ἄγαλμα κατεσκευασμένον ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ ναὸς Δήμητρος ἐπίκλησιν Εὐρώπης, καὶ ἄγαλμα Διὸς Ὑετίου ἐν ὑπαίθρῳ· μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸ μαντεῖον ἀνάβασιν ἔτι εἰς τὰ πρόσω ἐπὶ τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Δήμητρος τῆς καλουμένης Θήρας καὶ Διὸς Βασιλέως· ἔμεινε δὲ ἡμιτελὴς ὁ ναὸς οὗτος ἢ διὰ τὸ μέγεθος ἢ διὰ τὸ ἀλλεπάλληλον τῶν πολέμων· ἐν ἑτέρῳ δὲ ναῷ ἦσαν ἀγάλματα Κρόνου, Ἥρας καὶ Διὸς, καὶ ἕτερος δὲ ναὸς ἦν Ἀπόλλωνος. Κατὰ δὲ τὸ μαντεῖον ἐπράττοντο τὰ ἑξῆς· ὁ θέλων νὰ καταβῇ εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου πρῶτον μὲν διητᾶτο κατὰ τεταγμένας ἡμέρας ἐν οἰκήματι ὃ ἦν ναὸς Δαίμονος ἀγαθοῦ καὶ Τύχης ἀγαθῆς· ἐν ὅσῳ δὲ διέμενεν ἐνταῦθα, ἐκαθάρευε καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ ἀπεῖχε καὶ θερμῶν λουτρῶν, μόνον λουτρὸν ἔχων τὸν ποταμὸν τὴν Ἕρκυναν· εἶχε δὲ κρέατα ἄφθονα ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἃς αὐτὸς ὁ κατερχόμενος ἔθυεν εἰς τὸν Τροφώνιον καὶ εἰς τοὺς παῖ-

δας αὐτοῦ, ἔτι δὲ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, εἰς τὸν Κρόνον, εἰς τὸν Δία τὸν ἐπονομαζόμενον Βασιλέα, εἰς τὴν Ἥραν τὴν λεγομένην Ἡνιόχην, καὶ εἰς τὴν Δήμητρα ἣν ἐπονομάζοντες Εὐρώπην, ἔλεγον ὅτι ἦν τροφὸς τοῦ Τροφωνίου· καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν τῶν θυσιῶν ἀνὴρ μάντις παρὼν, ἐθεώρει τὰ σπλάγχνα τοῦ ἱερείου καὶ προέλεγε τῷ κατερχομένῳ ἂν ὁ Τροφώνιος θὰ δεχθῇ αὐτὸν εὐμενὴς καὶ ἵλεως· καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἱερείων τὰ σπλάγχνα δὲν ἐφανέρωνον ἀκριβῶς τὴν γνώμην τοῦ Τροφωνίου, τὴν αὐτὴν δὲ νύκτα καθ' ἣν κατήρχετο ἕκαστος ἔθυε κριὸν εἰς βόθρον, ἐπικαλούμενος τὸν Ἀγαμήδην· ὅσα δὲ αἴσια προεσημαίνοντο διὰ τῶν πρότερον θυμάτων εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο, ἂν καὶ τούτου τοῦ κριοῦ τὰ σπλάγχνα δὲν συνεφώνουν· καὶ τότε μόνον κατήρχετο ἕκαστος εὔελπις, ὁπόταν ἦσαν καὶ ταῦτα σύμφωνα τοῖς πρότερον· ἡ δὲ κάθοδος ἐγίνετο οὕτω· κατὰ πρῶτον ἦγον τὸν ἄνθρωπον διὰ νυκτὸς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὴν Ἕρκυναν, καὶ ἐκεῖ δύο παῖδες ἐκ τῶν ἀστῶν ὡς δέκα τριῶν ἐτῶν τὴν ἡλικίαν καὶ οὓς ὠνόμαζον Ἑρμᾶς ἔχριον καὶ ἔλουον αὐτὸν, καὶ ἐξετέλουν ὅσας ἄλλας διακονίας ἐδύναντο νὰ ἐκτελέσωσιν ὡς παῖδες· ἔπειτα οἱ ἱερεῖς ἦγον αὐτὸν οὐχὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ μαντεῖον, ἀλλ' ἐπὶ πηγὰς ὕδατος οὔσας ἐγγύτατα ἀλλήλων· ἐκεῖ ὤφειλεν ἐκεῖνος νὰ πίῃ τὸ ὕδωρ τὸ λεγόμενον τῆς Λήθης, ἵνα λησμονήσῃ πάντα περὶ ὧν ἐφρόντιζε μέχρι τοῦδε καὶ ἔπειτα νὰ πίῃ αὖθις ἄλλο ὕδωρ τῆς Μνημοσύνης, ἵνα μνημονεύῃ ὅσα ἔμελλε νὰ ἴδῃ ἐν τῷ ἄντρῳ· ἰδὼν δέ τι ἄγαλμα κατασκευασθὲν, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου καὶ ὅπερ οἱ ἱερεῖς ἐδείκνυον μόνον εἰς ὅσους ἔμελλον νὰ ἔλθωσι παρὰ τὸν Τροφώνιον, καὶ προσενεγκὼν αὐτῷ τὰς ἀπαιτουμένας τιμὰς καὶ προσευχὰς, ἤρχετο πρὸς τὸ μαντεῖον ἐνδεδυμένος χιτῶνα λινοῦν, καὶ ἐζωσμένος ται-

νίας ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, καὶ ὑποδεδεμένος κρηπῖδας ἐπιχωρίας. Ἔκειτο δὲ τὸ μαντεῖον ὑπεράνω τοῦ ἄλσους ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ κρηπῖδος ἐκ λίθου λευκοῦ ἧς ἡ περίμετρος ἦν ὡς ἡ τοῦ ἐλαχίστου ἀλωνίου, τὸ δὲ ὕψος δύο πήχεων. Ἵσταντο δὲ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος ὀβελοὶ χαλκοῖ, καὶ αἱ συνδέουσαι αὐτοὺς ζῶναι καὶ αὐταὶ χαλκαῖ, καὶ διὰ μέσου τῶν ὀβελῶν ἦσαν κατεσκευασμέναι θύραι. Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου ἦν χάσμα γῆς οὐχὶ ἐκ φύσεως, ἀλλὰ κατεσκευασμένον ἀκριβέστατα σὺν τέχνῃ καὶ ἁρμονίᾳ· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶχε σχῆμα κλιβάνου (φούρνου)· καὶ ἡ μὲν διάμετρος τοῦ πλάτους αὐτοῦ ἦν, ὡς εἰκάζετο, τεσσάρων πήχεων, τὸ δὲ βάθος οὐχὶ πλέον τῶν ὀκτώ. Δὲν εἶχε δὲ κατάβασιν κατασκευασμένην πρὸς τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ δι' ἕκαστον ἐρχόμενον πρὸς τὸν Τροφώνιον ἐκόμιζον κλίμακα στενὴν καὶ ἐλαφράν· ἐκεῖνος δὲ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ μάζας πεφυραμένας μετὰ μέλιτος, κατέκλινεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος πλησίον ὀπῆς οὔσης μεταξὺ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐχούσης εὖρος δύο σπιθαμῶν καὶ ὕψος μιᾶς, καὶ ἐμβάλλων τοὺς πόδας εἰς τὴν ὀπὴν προέβαινε, φέρων βαθμηδὸν τὰ γόνατα ἐντὸς τῆς ὀπῆς· τούτου δὲ γενομένου τὸ λοιπὸν σῶμα ἐφείλκετο ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς ὑπὸ δίνης ποταμοῦ μεγίστου καὶ ὠκυτάτου. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἀδύτου οὔτε καθ' ἕνα μόνον οὔτε κατὰ τὸν αὐτὸν ἀεὶ τρόπον προελέγοντο τὰ μέλλοντα, ἀλλ' ἄλλα ἔβλεπε καὶ ἤκουεν ἄλλος καὶ ἄλλα ἄλλος· ἀνέστρεφον δὲ ὀπίσω οἱ καταβάντες διὰ τοῦ αὐτοῦ στομίου, προεκτρεχόντων τῶν ποδῶν· ἔλεγον δὲ ὅτι οὐδείς ποτε τῶν καταβάντων ἀπέθανεν εἰμὴ μόνον εἷς ἐκ τῶν δορυφόρων τοῦ Δημητρίου, διότι οὐδὲν τῶν νενομισμένων ἐτέλεσεν, οὔτε κατέβη ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ λάβῃ χρησμόν, ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐκκομίσῃ ἐκ τοῦ ἀδύτου χρυσὸν καὶ

ἄργυρον· ὁ δὲ νεκρὸς τοῦ ἀνθρώπου τούτου δὲν ἐξεβλήθη κατὰ τὸ ἱερὸν στόμιον, ἀλλ' ἀνεφάνη ἑτέρωθι· τὸν δὲ ἀναβάντα ἀπὸ τοῦ Τροφωνίου παραλαβόντες αὖθις οἱ ἱερεῖς, ἐκάθιζον ἐπὶ θρόνου καλουμένου Μνημοσύνης καὶ κειμένου οὐ πόῤῥω τοῦ ἀδύτου, καὶ ἀνηρώτων τί εἶδε καὶ τί ἤκουσε· καὶ μαθόντες, παρέδιδον αὐτὸν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ, οἱ αἴροντες ἐκόμιζον αὐτὸν εἰς τὸ οἴκημα τῆς Τύχης καὶ τῶν ἀγαθῶν Δαιμόνων ἔνθα διῃτᾶτο καὶ πρότερον, κάτοχον ἔτι ὑπὸ τοῦ τρόμου καὶ μὴ γνωρίζοντα οὔτε ἑαυτὸν οὔτε τοὺς οἰκείους· ὕστερον δὲ ἀνελάμβανε τὰς φρένας καὶ κατὰ τὰ ἄλλα καὶ ἐπανήρχετο εἰς αὐτὸν καὶ ὁ γέλως. — Ὁ Παυσανίας, ὃς διηγεῖται τὰ ἀνωτέρω, λέγει ὅτι γράφει οὐχὶ ἐξ ἀκοῆς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλους εἶδε, καὶ αὐτὸς ἔλαβε χρησμὸν παρὰ τοῦ Τροφωνίου· προσέτι δὲ λέγει ὅτι οἱ κατελθόντες εἰς τοῦ Τροφωνίου ἦν ἀνάγκη νὰ ἀναθέσωσι γεγραμμένα ἐν πίνακι ὅσα εἶδον ἢ ἤκουσαν. — Ἐνταῦθα ἐσώζετο εἰσέτι ἐπ' αὐτοῦ, ὡς λέγει, ἡ ἀσπὶς τοῦ Ἀριστομένους (1). — Τὸ μαντεῖον τοῦτο ἦν ἄγνωστον πρότερον τοῖς Βοιωτοῖς, ἐγνώσθη δὲ ὕστερον ἐξ αἰτίας τοιαύτης: Συμβάσης ποτὲ ἀνομβρίας ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ δύο ἔτη, ἀπέστειλαν ἀφ' ἑκάστης πόλεως θεωροὺς εἰς Δελφοὺς αἰτήσοντας θεραπείαν τοῦ δεινοῦ· ἡ δὲ Πυθία προσέταξεν αὐτοῖς νὰ ἔλθωσιν εἰς Λεβαδίαν παρὰ τὸν Τροφώνιον καὶ ἐκεῖ νὰ εὕρωσι παρ' ἐκείνου τὸ ἴαμα· ἦλθον ἑπομένως εἰς Λεβαδίαν, ἀλλὰ δὲν εὕρισκον τὸ μαντεῖον· ἐν τοσούτῳ ὁ θεωρὸς τῆς πόλεως Ἀκραιφνίου Σάων, καὶ πρεσβύτερος τῶν ἄλλων τὴν ἡλικίαν ἰδὼν σμῆνος μελισσῶν, εἵπετο κατόπισθεν αὐτῶν ὅπου καὶ ἂν διευθύνοντο· ὡς δὲ εἶδε τὰς μελίσσας εἰσελθούσας ὑπὸ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 39.

γῆν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, συνεισῆλθε καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων εἰς τὸ μαντεῖον· ἔλεγον δὲ ὅτι οὗτος ὁ Σάων ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Τροφωνίου αὐτοῦ τὴν καθεστηκυῖαν ἱερουργίαν, καὶ ὁπόσα ἄλλα ἐτελοῦντο περὶ τὸ χρηςήριον. — Τὸ ἄγαλμα τοῦ Τροφωνίου ἦν ἔργον τοῦ Δαιδάλου (1). — Ἡ πόλις Λεβαδία ἦν καθιερωμένη εἰς τὸν Τριφώνιον (2). — Ἐπὶ τοῦ πολέμου τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ Βοιωτίας βασιλεύοντος τοῦ Παυσανίου, ὁ Λύσανδρος διεπόρθησε τὴν Λεβαδίαν (3).

* Λεβαδία· ἅπας ὁ πέριξ τόπος εἶναι εὐφορώτατος· τὸ δὲ κλίμα νοσῶδες διὰ τὰ παραλιμνάζοντα ὕδατα· ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Λεβαδίαν ὑπάρχει ἤδη ὁδὸς ἁμαξιτή. — Κατὰ τὸν Γκὲλλ ἡ ἐνεστῶσα πόλις Λεβαδία κατέχει σχεδὸν τὴν θέσιν τοῦ ἄλσους τοῦ Τροφωνίου· ἡ δὲ ἀρχαία πόλις καὶ ἡ ἀκρόπολις ἔκειντο κατ' αὐτὸν ἐν ἀποστάσει 14 λεπτῶν κατὰ δεξιὰν τῆς πρὸς τὴν Χαιρώνειαν ὁδοῦ ἔνθα καὶ ἐρείπια καὶ ἐπιγραφαὶ ἐντὸς ἐκκλησίας καὶ ἄλλα λείψανα πόλεως ἀρχαίας ἐπὶ λόφου εὑρέθησαν (4). — Ὁ Τούρνερ εὗρε τὴν εἴσοδον τοῦ ἄντρου τοῦ Τροφωνίου κατὰ τὸ βόρειον τῆς πόλεως (5).

Κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον τοῦ πρώτου ἔτους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ γενναῖος Ἀθανάσιος Διάκος ὁ χρηματίσας ἄλλοτε πρωτοπαλλίκαρον τοῦ Ὀδυσσέως, μετὰ 300 στρατιωτῶν καὶ πολλῶν χωρικῶν Βοιωτῶν, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τὰς Θήβας, μετὰ πολιορκίαν δεκαπέντε ἡμερῶν ἐκυρίευσε καὶ τὴν Λεβαδίαν· ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη ἐκυριεύθη καὶ αὖθις κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ-Βριόνη καὶ τοῦ Μεχμὲτ

---

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 40. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 34. (3) Πλούταρχ. Λυσανδρ. κ. 28. (4) Γκὲλλ Ὀδολογ. Ἑλλ. — Κρούσ. κ. 8, 645. Βοιωτία. (5) Τούρνερ 1, 314. — Κρούσ. αὐτ.

Πασᾶ. — Ἐν Λεβαδίᾳ ὑπάρχουσι δύο σχολεῖα Ἑλληνικὰ δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως καὶ δύο δημοτικὰ, καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Β' τάξεως καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ.

Ὁ τόπος οὗτος κεῖται κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Βοιωτίας μεταξὺ Ὀρχομενίας, Λεβαδίας καὶ Φωκίδος καὶ περιέχει τὴν πόλιν Χαιρώνειαν.

ΧΑΙΡΩΝΕΙΑ, πόλις κατὰ τὸ βόρ-δυτικὸν πρὸς τὰ ὅρια τῆς Φωκίδος ὁμοροῦσα ἀφ' ἑνὸς μέρους τῷ Ὀρχομενῷ καὶ κειμένη οὐ πόῤῥω αὐτοῦ (1) πρὸς δυσμὰς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῇ Λεβαδίᾳ (2) πρὸς τὸ δυτ-βόρειον αὐτῆς· ἐκαλεῖτο πρότερον Ἄρνη ἀπὸ Ἄρνης θυγατρὸς, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Αἰόλου· ἔπειτα μετωνομάσθη Χαιρώνεια ἀπὸ Χαίρωνος τοῦ Ἀπόλλωνος, κατὰ τὴν μυθολογίαν, καὶ Θηροῦς τῆς Φύλαντος· ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει αὐτὴν οὐχὶ Χαιρώνειαν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ὀνόματος Ἄρνην = « Οἵ τε πολυ- » στάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν » (3). Ἡ Χαιρώνεια ἦν ὠχυρωμένη, ἀλλ' οὐχὶ ποτὲ καὶ ἐπίσημος. Οἱ Ἀθηναῖοι, ϛρατηγοῦντος Τολμίδου τοῦ Τολμαίου, εἷλον αὐτὴν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (447 Π. Χ.) καὶ ἐπώλησαν τοὺς κατοίκους ὡς ἀνδράποδα· διὸ καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον εὑρίσκοντο Φωκεῖς μεμιγμένοι μετὰ τῶν Βοιωτῶν κατοίκων τῆς πόλεως (4)· συνετέλει δὲ ἡ Χαιρώνεια τῷ Ὀρχομενῷ μέχρι καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (5) καὶ

---

(1) Στράβ. β. Θ, σ. 414. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 40. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ϛ. 507 — Παυσ. αὐτ. (4) Θουκυδ. β. 4, κ. 76 — β. 1, κ. 113.
(5) Θουκυδ. αὐτ.

ὁ Στέφανος πόλιν Ὀρχομενίων ὀνομάζει αὐτήν (1). — Ἡ ἐπὶ τῆς λεωφόρου τῆς ἐκ τοῦ βορείου πρὸς τὸ νότιον τῆς Ἑλλάδος θέσις καθιστᾶ μὲν αὐτὴν λόγου ἀξίαν, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ κακοδαίμονα· διότι ἐκ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ τόπου πρὸς ἀντιπαράταξιν στρατευμάτων, ἐνταῦθα ἐγίνοντο συνήθως αἱ πολεμικαὶ συγκρούσεις. Πασίγνωστος εἶναι ἡ κατὰ τὴν Χαιρώνειαν περιβόητος μάχη, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Κορινθίους, ἐγίνετο κύριος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐφαίνετο ἐκεῖ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ δημοσία ταφὴ τῶν πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ (2)· καὶ τὸ πολυάνδριον τοῦτο οὐδεμίαν μὲν εἶχεν ἐπιγραφὴν, ἵστατο δ' ἐπ' αὐτοῦ λέων. Ὁ Φίλιππος οὐδὲν ἤγειρε τρόπαιον μετὰ τὴν νίκην οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ἐν ὁπόσαις ἄλλαις μάχαις ἐνίκησε βαρβάρους ἢ Ἕλληνας, διότι δὲν ἦν νενομισμένον εἰς τοὺς Μακεδόνας νὰ ἐγείρωσι τρόπαια. Ἦσαν δ' ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Χαιρωνείας δύο τρόπαια, τὸ μὲν ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους Θουρίου, ἃ ἔστησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Σύλλας, νικήσαντες μετὰ 250 ἔτη ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Φιλίππου τὸν Τάξιλον καὶ τὴν στρατιὰν τοῦ Μιθριδάτου (3), ἣ συνέκειτο ἐκ πολλῶν μυριάδων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὀλίγοι διεσώθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπιβάντες τῶν πλοίων, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν οἱ μὲν ἀπωλέσθησαν, οἱ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν (4). — Διὰ τῆς χώρας τῆς Χαιρωνείας ῥέει ὁ Κηφισσὸς κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Φωκίδος (5). — Δύο ὁδοὶ ἦγον ἐκ Χαιρωνείας εἰς Φωκίδα· ἡ μὲν εὐθεία διὰ τοῦ Πανοπέως καὶ παρὰ τὴν Δαυλίδα καὶ τὴν Σχιστὴν ὁδὸν εἰς Δελφοὺς, ἡ

(1) Στέφ. Βυζ. Χαιρώνεια. (2) Στράβ. β. 9, σ. 414. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 40. (4) Στράβ. β. 9. σ. 414. (5) Στράβ. β. 9. σ. 407.

δὲ ἑτέρα τραχεῖα καὶ ὀρεινὴ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἔχουσα μῆκος 120 ςαδίων εἰς τὴν πόλιν τῶν Φωκέων Στίριν (1).— Οἱ Χαιρωνεῖς ἐτίμων ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς τὸ σκῆπτρον ὅπερ, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, κατεσκεύασεν ὁ Ἥφαιστος διὰ τὸν Δία, παρὰ δὲ τοῦ Διὸς λαβὼν ὁ Ἑρμῆς ἔδωκε τῷ Πέλοπι, ὁ δὲ Πέλοψ κατέλειπε τῷ Ἀτρεῖ, ὁ δὲ Ἀτρεὺς τῷ Θυέστῃ, ὁ δὲ Θυέστης τῷ Ἀγαμέμνονι· ὠνόμαζον δὲ Δόρυ τὸ σκῆπτρον τοῦτο οἱ Χαιρωνεῖς, καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε τι θειότερον ἡ ἐξ αὐτοῦ προσγινομένη τοῖς φέρουσιν εὔκλεια· ἔλεγον δὲ οἱ Χαιρωνεῖς ὅτι εὑρέθη ἐπὶ τῶν μεθορίων αὐτῶν καὶ τῶν ἐν Φωκίδι Πανοπαίων, ἐκεῖ δὲ ἐκομίσθη, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Παυσανίου, ὑπὸ Ἠλέκτρας τῆς Ἀγαμέμνονος. Εὗρον δὲ οἱ Φωκεῖς καὶ χρυσὸν μετὰ τοῦ σκήπτρου, ἀλλ' οἱ Χαιρωνεῖς ἀσμένως ἔλαβον τὸ σκῆπτρον ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ· καὶ ναὸς μὲν τοῦ σκήπτρου οὐδεὶς ἦν δημόσιος, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἔτος ὁ ἐπὶ τούτῳ διοριζόμενος ἱερεὺς εἶχεν αὐτὸ ἐν οἰκήματι καὶ ἐν αὐτῷ ἐθύοντο θυσίαι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ παρέκειτο τράπεζα πλήρης παντοδαπῶν κρεῶν καὶ πεμμάτων (2). — Ὑπεράνω τῆς πόλεως ἦν κρημνὸς Πετραχὸς καλούμενος ἔνθα ἐδόξαζον ὅτι ὁ Κρόνος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῆς Ῥέας ἔλαβε πέτραν ἀντὶ τοῦ Διός, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἦν ἄγαλμα μικρὸν τοῦ Διός. — Ἐν Χαιρωνείᾳ κατεσκεύαζον μῦρα ἀπὸ ἀνθῶν κρίνου καὶ ῥόδου καὶ ναρκίσσου καὶ ἴρεως καὶ ἐφρόνουν ὅτι τὰ μῦρα ταῦτα ἐθεράπευον τὰς ἀλγηδόνας, καὶ ὅτι μάλιστα τὸ ἐκ τῶν ῥόδων μῦρον χριόμενον ἐπὶ τῶν ξυλίνων ἀγαλμάτων, προεφύλαττεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς σηπεδόνος (3). — Ἡ Χαιρώνεια ἦν πατρὶς

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 40. (3) Παυσ. Βοιωτ. κ. 41.

τοῦ Πλουτάρχου· ἀπεῖχε δὲ τῶν μὲν Παραποταμίων 40 στάδια (1), τῶν δὲ Πανοπέων 20 (2).

* Χαιρώνεια· ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς κεῖται τανῦν χωρίον ὀνομαζόμενον Κάπραινα· ὁ Δόδουελλ φθάσας ἐντὸς δύο ὡρῶν ἐκ Λεβαδίας εἰς Κάπραιναν, εὗρε τὰ ἐρείπια τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ μικροῦ ἀλλὰ καλῶς διατηρουμένου θεάτρου τῆς Χαιρωνείας (3). Ὁ Λήκιος ἐκτὸς τούτων εὗρε καὶ πολλὰς ἐπιγραφὰς εἰς Βοιωτικὴν διάλεκτον, καὶ ἔκ τινων αὐτῶν ἐξάγεται ὅτι ἦσαν ἐν Χαιρωνείᾳ ναοὶ Ἀρτέμιδος καὶ Σαράπιδος (4).

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 424. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 4. (3) Δοδουέλλ Τ. 1. σ. 219. (4) Λήκ. κ. 11.

ΒΟΙΩΤΙΑ.

Ἡ Βοιωτία διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας = Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΘΗΒΩΝ.

Περιέχει ἑπτὰ δήμους = Θηβῶν, Θίσβης, Θεσπιῶν, Πλαταιῶν, Τανάγρας, Αὐλίδος καὶ Ἀκραιφνίου, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851. 15,509.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΘΗΒΩΝ.		4221
10		Δ. Β.	Θῆβαι πόλ. ἕδρα τοῦ δήμου.	550	2626
	8	Β. Δ.	Πυρί.	180	751
	8	Β. Α.	Ἅγιος Θεόδωρος.	140	647
			Πολυγήρα (θέσις Ἁγ. Θεοδώρου).		
1		Ν. Δ.	Ἀμπελοσάλεσι.	30	143
1		Ν. Α.	Νεοχῶρι.	18	61
1	30	Α. Β.	Σύρτσι.	30	85
	15	Ν.	Τάχι.	14	60
			ΔΗΜΟΣ ΘΙΣΒΗΣ.		2574
7	30	Ν. Δ.	Δομπρένα, ἕδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως, ἴδ. Θίσβη πόλις.	154	804
		Β. Α.	(Τάτεζα θέσις Καλυβιῶν).		
1		Δ.	Χώστια.	141	790

Δ.	Θέσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
15	Β. Δ.	Κακόσι.	108	551
	Α	Ξερονομή.	59	281
30	Β. Δ.	Καραντᾶς.	30	130
	Δ. Β.	Μονὴ Μακαριωτίσσης διατηρουμένη.		
	Δ.	Μονὴ Ταξιαρχῶν διατηρουμένη.		
		ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΠΙΩΝ.		3121
30	Δ.	Βάγια ἕδρα τοῦ δήμου.	150	635
5	Δ.	Κασνέσι.	74	336
15	Δ. Β.	Μαυρομάτι.	97	483
30	Δ. Ν.	Παλαιοπαναγιά.	120	545
30	Δ. Ν.	Ἐρημόκαστρον·	96	423
20	Δ. Ν.	Κασκαβάλι.	58	266
	Ν. Δ.	Νεοχῶρι.	45	208
	Δ.	Μωρόκαμπος καὶ Τζοάνα.	15	65
30	Δ. Ν.	Ἀρχοντίκι.	9	23
		Δαύλωσις, Ἀσπρόκαμπος. } θέσεις ἀκατοίκητοι.		
	Δ. Β.	Μαζαράκι μονὴ διαλελυμ.		
		ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΙΩΝ.		4594
30	Δ. Ν.	Κόκλα ἕδρα τοῦ δήμου ἄλλοτε.	67	337
45	Β. Δ.	Καπαρέλι ἡ νῦν ἕδρα τοῦ δήμου· ἔχει καὶ σχολεῖον δημοτικόν.	94	448
	Β. Δ.	Παραπούγγια.	51	278
	Δ. Β.	Μπάλτσα.	29	141
30	Β.	Δουτουφὶ καὶ Χαρχίντίνι.	15	58
30	Β.	Πύργος.	6	42
30	Β. Δ.	Δαριμάρι.	46	215
	Β. Δ.	Κατσοῦλα ἔρημον.		
	Ν. Δ.	Μονὴ Ἁγ. Τριάδος διατηρουμένη ἐπὶ λόφου.	1	9

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
		Β. Δ.	Μετόχιον Ὁσίου Μελετίου.		
		Ν. Δ.	Λειβαδόστρον λιμήν.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ.		2034
3	30	Ν. Δ.	Χλεμποτσάρι ἕδρα τοῦ δήμου.	44	236
1		Β. Δ.	Μουσταφάδες.	30	152
2	30	Ν.	Δερβενοσάλεσι.	48	222
3		Ν.	Κακονισχύρι καὶ Κρόρα.	28	108
3		Ν.	Καβάσαλα.	5	22
2		Ν. Δ.	Λιάτανι.	86	471
1	45		Κλενδέτι.	45	248
	45	Β. Δ.	Στανιάτες.	12	66
1	15	Β. Δ.	Σχηματάρι.	60	299
1		Β. Δ.	Βράτσι.	50	212
		Β. Δ.	Μονὴ Τσατσάρεως διαλελυμένη ἐπὶ λόφου ἄνωθεν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ὠρωποῦ.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΥΛΙΔΟΣ.		1062
5		Β. Δ.	Βαθὺ ἕδρα τοῦ δήμου.	30	100
	15	Ν. Δ.	Σαλοῦχι.	12	59
	20	Δ.	Κιατίπη.	10	48
	45	Ν. Δ.	Γεραλῆ.	19	99
	50	Δ. Ν.	Κριμπάτσι.	16	68
1		Δ. Ν.	Δράμεσι.	21	75
2		Ν. Δ.	Δρίτσα, παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο Β·Δ. ὑπάρχει Ἑλληνικὸν παλαιόκαστρον καὶ ἀξιόλογα λείψανα πόλεως καὶ ἀκροπόλεως καὶ τειχῶν.	17	88
1	45	Ν. Δ.	Σπαΐδες.	30	146
2		Δ. Β.	Χάλια μεγάλα.	50	274
2		Δ. Β.	Χάλια μικρά.	14	72

Α.	Θεσ.	*Θέσεις ἀκατοίκητοι.*	Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
	Δ.	Ἐπάνω καὶ Κάτω Ῥετσώνα.		
	Ν. Δ.	Καπανδρίτι.		
	Ν. Δ.	Φλόκα, κατὰ τὸ Β-Α τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει παλαιόκαστρον.		
		ΔΗΜΟΣ ΑΚΡΑΙΦΝΙΟΥ.		903
	Δ. Β.	Κόκκινον, ἕδρα τοῦ δήμου ἄλλοτε.	38	201
	Β. Δ.	Τοπόλια.	50	248
30	Δ. Ν.	Καρδίτσα, ἡ νῦν ἕδρα τοῦ δήμου.	20	110
	Ν.	Σέγγενα.	6	31
30	Ν. Α.	Οὔγγρα, Καλύβια Μαρτινέϊκα.	11	57
	Ν. Α.	Μωρίκι ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 113 μέτρ. γαλλ.	20	94
	Α.	Λουκίσια.	21	107
	Ν. Α.	Μονὴ Σαγματᾶ διατηρουμένη ἐπὶ ὄρους ἔχοντος ὕψος 749 ποδῶν.		
	Ν. Α.	Πλατανάκι, Βούλιασμα. } μετόχια τῆς μονῆς Σαγματᾶ κατὰ τὸ βόρειον καὶ βορδυτικὸν αὐτῆς		
	Ν. Α.	Μονὴ Πελαγίας διατηρουμένη, ἐπὶ λόφου.		
		Μετόχι τῆς μονῆς Πελαγίας		
	Ν. Α.	Παλαιόκαςρον, ἀρχαιότης.		
	Β. Α.	Σκροπονέρι ἐρημωμένον.		

σιόντα τῆς Ἐπαρχίας Θηβῶν, δημ. καρποί, ὄσπρια, σησάμιον, ὀλίγον άκιον, πέπωνες, ἀραβόσιτος, οἶνος, ἔλαιον, ἀμύγδαλα, μέλι, κηρίον, ν, βούτυρον καὶ καπνός· πολλοὶ ποταμοὶ καὶ ῥύακες, καὶ 3 λίμναι — ιπαΐς καὶ τὰ Λυκούρια ἔχουσαι ὕδωρ γλυκὺ καὶ πλῆθος ἰχθύων· 1 ἕλος ς ἐκτεταμένον πλησίον τῆς Κωπαΐδος, ἐν τῷ δήμῳ Ἀκραιφνίου. 8 ις μικροί, δάση εἰς 24 θέσεις καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ.

Περιέχει πέντε δήμους = Λεβαδιέων, Χαιρωνείας, Ὀρχομενίων, Πέτρας καὶ Ἀραχώβης, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851. 15,361—.

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 18[redacted]51. Οἰκ.	Κάτοι[redacted]κοι
			ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΙΕΩΝ.		549[redacted]94
18		Δ. Β.	Λεβαδία, ἕδρα τοῦ δήμου ἐπὶ τῆς ἀπὸ Θηβῶν ὁδοῦ κατ' ἀριστεράν.	874	350[redacted]07
3	30	Δ. Ν.	Κυριάκι.	188	8[redacted]53
1		Δ. Ν.	Σοῦρπι.	41	1[redacted]60
	45	Ν. Α.	Γρανίτσα.	63	2[redacted]53
1	40	Α. Β.	Ἀραποχῶρι.	27	1[redacted]13
1	30	Β. Α.	Ῥωμέϊκον.	39	1[redacted]63
1		Α. Β.	Βελῆ.	9	32
1	15		Β. Μπραχίμαγα.	33	[redacted] 138
2		Β.	Βισβάρδι.	26	[redacted] 101
1		Β. Δ.	Τσουκαλάδες.	30	121
		Α.	Πουρνάρι, } ἐρημωμένα.		
		Β. Α.	Μούλκι. }		
		Β. Α.	Γεφύρι πλησιέστατα τοῦ Ῥωμέϊκου πρὸς δυσμάς.		
			Καλύβια Βλαχοποιμένων.		
			Μάκρυσι ὁμοίως.		
		Α.	Μονὴ Ἁγ. Γεωργίου Γρανίτσης διατηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ.		2921
4		Β. Δ	Δαύλια, ἕδρα τοῦ δήμου ἔχουσα δύο σχολεῖα δημοτικὰ Β΄. τάξεως, καὶ εἰρηνοδικεῖον,		[illegible]

Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		καὶ μονὴ Ἱερουσαλὴμ διατηρουμένη.	154	769
30		Στίρι καὶ μονὴ Ὁσ. Λουκᾶ διατηρουμένη.	60	365
	Δ. Ν.	Δίστομον.	213	1053
30	Β. Α.	Κασνέσιον.	53	206
	Ν. Α.	Ἅγιος Βλάσιος.	61	277
30	Ν. Α.	Κάπραινα.	47	185
	Β. Α.	Καράμουσα.	12	40
		Μονὴ Λυκουρέσι διαλελυμ.		
		ΔΗΜΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΝ.		1610
30	Β. Δ.	Σκριποῦ, ἕδρα τοῦ δήμου, ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ΄. τάξεως.	80	580
10	Α.	Πετρομαγοῦλα.	84	473
	Α. Ν.	Καρυά.	39	187
	Α. Ν.	Ἅγιος Δημήτριος.	57	286
	Δ. Ν.	Βρανέζι.	52	255
	Δ. Ν.	Μολύβι, Κόκυρα. } ἔρημα.		
	Β.	Μονὴ Σκριποῦς διατηρουμ.		
		Μετόχι τῆς μονῆς Σκριποῦς.		
		Τσαμάλι, Πολυγύρα. } περιοχαὶ τῆς μονῆς Σκριποῦς		
		ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΑΣ.		2891
40	Ν. Α.	Κουτουμουλᾶ ἕδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Β΄. τάξεως.	76	343
45	Δ.	Στεβενίκον.	114	525
30	Δ. Α.	Κυβέρι.	19	98
45	Ν. Δ.	Κούκουρα.	21	107
30	Δ.	Ζερίκια.	47	268
	Δ. Β.	Ἅγιος Γεώργιος.	66	362

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικοι
	45	Β.	Ῥάχη.	9	46
	45	Α. Β	Δεγλές.	18	82
2	30	Α. Β.	Μαμοῦρα.	17	55
1	15	Α. Β	Καραχουσεΐνι.	13	58
2		Α. Β.	Σουλινάριον.	27	113
1	30	Β. Α.	Βρασταμίταις.	29	132
3		Ν. Α.	Ζαγαρᾶς, Σάχου.	50	265
4		Α.	Δούσια.	20	96
3		Β. Α.	Μάζι.	46	181
1	45	Β. Α.	Μούλκι.	43	160
		Δ. Β.	Ἀγόργιανη ἔρημον.		
		Β.	Κούμαρος, Καλάμι. ἔρημα καλλιεργούμενα.		
		Β. Δ.	Μονὴ Δομβροῦ διατηρουμ.		
		Β.	Μοναὶ Ζαρακᾶ καὶ Ἁγ. Νικολάου Βρασταμνῶν διαλελυμέναι.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΡΑΧΩΒΗΣ.		2416
		Β. Α.	Ῥάχωβα, κώμη ἕδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	475	2386
			Καλύβια Λειβαδίου.		

Προϊόντα τῆς ἐπαρχίας Λεβαδίας· δημ. καρποί, ὄσπρια ἐν γένει, ἀραβόσιτος, βαμβάκιον, πέπονες καὶ ὑδροπέπονες, ἔλαιον ὀλίγον, οἶνος, καπνός, μετάξιον ὀλίγον, ἔριον, τυρίον, βούτυρον καὶ ὀλίγα ἀμύγδαλα. Πολλοὶ ποταμοὶ καὶ ῥύακες χρήσιμοι εἰς ἄρδευσιν, 1 λίμνη ἡ Κωπαΐς· 1 ἕλος ἐκτεταμένον, σχηματιζόμενον ἐκ τῆς ἐκχειλίσεως τῶν ὑδάτων τῆς Κωπαΐδος λίμνης, καὶ ἄλλα μικρὰ ἐν τῷ δήμῳ Πέτρας προξενούμενα ἐκ τῆς ἀτάκτου ῥοῆς τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ὑδάτων τῆς Κωπαΐδος, 1 λιμήν, ὁ τῆς Ἀντικίῤῥας, 19 δάση, ὧν 11 μεγάλα καὶ 8 μικρά.

ΦΩΚΙΣ.

ΦΩΚΙΣ, ἐπαρχία ὁριζομένη κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Βοιωτίας, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Δωρίδος καὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ Κρισσαίου ἢ Κορινθιακοῦ κόλπου· ἦν δὲ τὸ πάλαι μᾶλλον ἐκτεταμένη, καὶ καθῆκεν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, διότι ὁ Δαφνοῦς ἦν τότε τῆς Φωκίδος, σχίζων ἐφ' ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα καὶ κείμενος μεταξὺ τοῦ Ὀπουντίου κόλπου καὶ τῆς παραλίας τῶν Ἐπικνημιδίων· ἀλλ' ὕστερον ἡ χώρα ὑπετάγη εἰς τοὺς Λοκροὺς καὶ τὸ πόλισμα κατεσκάφη καὶ ἡ Φωκὶς δὲν ἔφθανε πλέον μέχρι τῆς πρὸς τὴν Εὔβοιαν θαλάσσης· ἦν δὲ διῃρημένη εἰς δύο ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ, εἰς δυτικὴν, τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους τούτου κειμένην καὶ κατέχουσαν μέρος αὐτοῦ καὶ καθήκουσαν εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον, καὶ εἰς ἀνατολικὴν, τὴν ἐκτεινομένην ποτὲ μέχρι τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης (1)· Τὸ πάλαι Φωκὶς ἐκαλεῖτο μόνον τὸ περὶ τὴν Τιθορέαν καὶ τοὺς Δελφοὺς μέρος τῆς χώρας καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Κορινθίου Φώκου τοῦ Ὀρνυτίωνος· μετ' ὀλίγον δὲ ὠνομάσθη καὶ ἅπασα ἡ χώρα Φωκὶς, ὁπόταν Αἰγινῆται διέβησαν εἰς αὐτὴν διὰ θαλάσσης μετὰ Φώκου τοῦ Αἰακοῦ (2).

(1) Στράβ. β· 9, σ· 416. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 1.

— Ἡ γῆ τῆς Φωκίδος οὐδόλως διαφέρει τῆς τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Βοιωτίας, καὶ εἶναι ὡς ἐκείνη πετρώδης καὶ τραχεῖα, συνισταμένη εἰς μέλαν ἢ κυανοῦν μάρμαρον καὶ ἑτέρου τινὸς εἴδους τιτανώδη λίθον· ἐκ τούτου τοῦ μέλανος καὶ ἐκ τοῦ μάλιστα ἰσχυροῦ λίθου, ὡς λέγει αὐτὸν ὁ Παυσανίας, ἦσαν ᾠκοδομημένα τὰ τείχη τῆς Ἀμβρύσσου (1). — Ὄρη τῆς Φωκίδος εἰσὶν ὁ Παρνασσὸς τὸ κυριώτερον, μετὰ τῶν διαφόρων κορυφῶν αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ Ὑαμπαίου ἢ Ὑαμπείας, τῆς Ναυπλίας, τοῦ Κωρυκίου, τοῦ Κατοπτηρίου χώρου, τῆς Τιθορέας, καὶ ἡ Κίρφις. — Πεδιάδας ἡ Φωκὶς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐκτεταμένας, διότι κατέχεται σχεδὸν ὁλοκλήρως ὑπὸ σειρῶν γυμνῶν καὶ πετρωδῶν ὀρέων καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὀλίγη γῆ γεωργήσιμος ὑπάρχει· τὰ μᾶλλον δὲ ἀξιοσημείωτα πεδινὰ μέρη εἰσὶν αἱ κοιλάδες τοῦ Παρνασσοῦ, τὸ Κρισσαῖον πεδίον, τὸ πεδίον τῶν Παραποταμίων καὶ τὸ τῆς Ἐλατείας. — Ποταμοὺς ἔχει τὸν ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα Βοιώτιον Κηφισσὸν, τὸν Καχάλην, τὸν Πλεῖςον, τὸν Χάραδρον, τὸν Ἄσσον, ἔτι δὲ τὰς πηγὰς Κασταλίαν καὶ Κασσωτίδα. — Το κλίμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρὸν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἐπὶ πολὺ διαμενούσης χιόνος. — Ἡ Φωκὶς ἐν γένει εἶναι ὀλιγόκαρπος· ἡ ἀρίστη δὲ γῆ αὐτῆς πρὸς ἐμφύτευσιν δένδρων, πρὸς σπορὰν καὶ πρὸς νομὰς ἐθεωρεῖτο ἀεὶ ἡ τῶν Παραποταμίων, δηλ: ἡ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισσοῦ, διὸ καὶ ἐκεῖνος ὁ τόπος πρὸ πάντων ἐγεωργεῖτο (2). — Ἐκ τῶν ὀλίγων φυτικῶν προϊόντων τῆς Φωκίδος τὸ ἀξιολογώτερον ἦν ὁ παρὰ τὴν Ἀντίκυραν φυόμενος ἐλλέβορος (3). — Οἱ ἀρχαιότατοι οἰκήτορες τῆς χώρας ταύτης τῆς ὕστερον ὀνομασθείσης Φωκίδος ἦσαν Λελε-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 36. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 36.

γες (1) ἐξ ἐκείνων, ὡς φαίνεται, οἱ ἐλθόντες μετὰ τοῦ Λέλεγος, κατέσχον κατὰ πρῶτον τὴν Μεγαρίδα (2), συνεμίχθησαν δὲ μετὰ τῶν Λελέγων καὶ Πελασγῶν ἐκ τῶν τῆς Ἀρκαδίας, ἐλθόντων μετὰ Ἐλάτου τοῦ Ἀρκάδος τοῦ κτίσαντος τὴν Ἐλάτειαν (3)· καὶ Θρᾶκες δ' ἐκδληθέντες τῆς Βοιωτίας ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἦλθον καὶ ᾤκησαν τὴν Φωκίδα κατὰ τὸν Παρνασσὸν (4) περὶ τὴν Δαυλίδα, ἔνθα ὁ Θρᾷξ Τηρεὺς ἐβασίλευσε (5), καὶ Ὕαντες πρὸς τούτοις ἀφικόμενοι εἰς Φωκίδα, συνῴκησαν τὴν Ὑάμπολιν (6)· ἐξελληνίσθησαν δὲ τὰ διάφορα ταῦτα ἑτερογενῆ στοιχεῖα τοῦ Φωκικοῦ λαοῦ κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅς, κατὰ τὰ ᾀδόμενα, μετὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ κατακλυσμὸν ἐλθὼν ἐκ Θεσσαλίας καὶ ἀναβὰς εἰς τὸν Παρνασσόν, κατέστησε τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἐν τῇ Λυκωρείᾳ (7)· ἐξελλήνισαν δὲ αὖθις τοὺς κατοίκους τῆς Φωκίδος οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ εἰς τὴν γῆν τὴν Φωκίδα διασωθέντες Φλεγύαι, φυλὴ Αἰολικὴ (8), καὶ ἔτι μᾶλλον Δηΐων ὁ Αἰόλου, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Φωκίδι, καὶ εἶχε γυναῖκα Πρόκριν τὴν Ἐρεχθέως (9)· μετὰ ταῦτα ἐφάνη ὁ ἐκ Κορίνθου Φῶκος ὁ Ὀρνυτίωνος ἀφ' οὗ, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ὠνομάσθη μέρος τοῦ τόπου· ἦλθον δὲ καὶ Κρῆτες εἰς Φωκίδα καὶ κατέστησαν ἱερὸν καταγώγιον ἐν Δελφοῖς ἢ μᾶλλον ἐν Κρίσσῃ (10)· ὥστε οἱ μὲν κυρίως Φωκεῖς ἦσαν Αἰολεῖς, οἱ δὲ ἐκ Κρήτης Δελφοὶ Δωριεῖς τὴν καταγωγήν· διὸ καὶ αἱ δύο αὗται φυλαὶ οὐδέποτε συνηνώθησαν καθ' ὁλοκληρίαν.

---

(1) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλ. ς. 72. (2) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 34. (4) Στράβ. β. 9, σ. 401. (5) Αὐτ. σ. 423 — Παυσ. Φωκ. κ. 4 — Θουκυδ. β. 2, κ. 29. (6) Στράβ. β. 9, σ. 401. (7) Μάρμαρα τῆς Πάρου, Ἐποχ. 2. (8) Παυσ. Φωκ. κ. 4 — Αὐτ. Βοιωτ. κ. 36 — Σχολ. Ὁμ. Ἰλ. Ν, ς. 302. (9) Απολλ. β. 3, κ. 18. (10) Ὁμήρ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. ς. 382, 452.

Ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰφίτου Σχέδιος καὶ Ἐπίστροφος ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν Φωκέων (1)· μετὰ δὲ τὰ Τρωϊκὰ τοῦ Σχεδίου καὶ τοῦ Ἐπιστρόφου ἀποθανόντων κατὰ τὸν πόλεμον, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν Στρόφιος ὁ Κρίσου καὶ Ἀναξιβίας ἀδελφῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος (2). Πυλάδου δὲ τοῦ Στροφίου συναποδημήσαντος τῷ φίλῳ αὐτοῦ Ὀρέστῃ, καὶ τῶν Δωριέων ἐπικρατησάντων πανταχοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον καὶ καταστησάντων ἐλευθέρας πολιτείας καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, συνετάξατο τότε καὶ ἡ Φωκὶς παρόμοιον σύνδεσμον περὶ οὗ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν (3). Οἱ Φωκεῖς εἶχον μίαν ψῆφον εἰς τὴν Ἀμφικτυονικὴν σύνοδον, ἥτις εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος· συνεδρίαζον δὲ οἱ Φωκεῖς ἐν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ οἰκήματι κειμένῳ κατ' ἀριστερὰν τῆς ἐκ Δαυλίδος εἰς Δελφοὺς εὐθείας ὁδοῦ καὶ καλουμένῳ Φωκικῷ ἔνθα συνήρχοντο ἀφ' ἑκάστης πόλεως, καὶ ἐψήφιζεν ὁ δῆμος (4)· ἦν δὲ τὸ οἴκημα μέγα, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἦσαν κίονες ἱστάμενοι κατὰ μῆκος, καὶ ἀπὸ τῶν κιόνων μέχρις ἑκατέρου τῶν τειχῶν ἦσαν ἀναβασμοὶ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐκαθέζοντο οἱ συνερχόμενοι Φωκεῖς· κατὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ οἰκήματος οὔτε κίονες ἦσαν οὔτε ἀναβασμοὶ, ἀλλὰ τρία ἀγάλματα, Διὸς ἐπὶ θρόνου, Ἥρας κατὰ δεξιὰν αὐτοῦ καὶ Ἀθηνᾶς κατ' ἀριστεράν· προσωτέρω δὲ τοῦ οἰκήματος τούτου ἦν ἡ Σχιστὴ ὁδός (5)· ἦν δὲ τοσοῦτον χαῦνος ὁ δεσμὸς τῶν Φωκέων, ὥστε τὸ ὅλον δὲν συνίστα μίαν καὶ μόνην ἀλληλένδετον καὶ σταθερῶς συγκεκροτημένην πολι-

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 517. (2) Παυσ. Κορ. κ. 29. (3) Ἀριστοτ. Φωκίων Πολιτεία — Κλήμ. Ἀλεξανδ. Στρωμ. 1. (4) Διόδ. Σικ. β. 16, κ. 32 — Δημοσθ. π. παραπρεσβ. σ. 365. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 5.

τείαν, ἂν καὶ ὑπῆρχε νόμισμα τῆς ὁλότητος τῶν Φωκέων· οἱ Δελφοὶ ἦσαν ὅλως κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ Φωκικοῦ συνδέσμου, καὶ δὲν ἤθελον νὰ ὀνομάζωνται Φωκεῖς (1). — Οἱ στρατηγοὶ τῶν Φωκέων εἶχον κατὰ τὸν τρόπον τῶν παλαιῶν βασιλέων ἀξίαν σχεδὸν κληρονομικήν, ὥστε καὶ ἄνηβοι, χρῄζοντες εἰσέτι κηδεμονίας ἐπιτρόπων ἐξελέγοντο (2)· εἶχεν ὅμως ὁ δῆμος τὴν δύναμιν τοῦ παύειν τοὺς στρατηγούς (3). — Οἱ Φωκεῖς συμμετέσχον μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τοῦ κατὰ Τροίας πολέμου, καὶ πρὶν τῆς τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιστρατείας ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Θεσσαλῶν καὶ ἐπεδείξαντο ἔργα ἀξιομνημόνευτα· ὁπόταν δὲ τὸ στράτευμα τῶν Περσῶν διέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, λέγεται ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Φωκεῖς ἐφρόνησαν τὰ τοῦ βασιλέως ὑπὸ ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπεσπάσθησαν ἔπειτα ἀπὸ τῶν Μήδων, καὶ παρετάχθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν (4). — Βασιλεύοντος τοῦ Ἀγησιλάου ἐν Λακεδαίμονι, ἐπειδὴ μέρος γῆς ἦν ἀμφισβητούμενον μεταξὺ Λοκρῶν καὶ Φωκέων, οἱ Λοκροὶ κατὰ προτροπὴν τῶν περὶ τὸν Ἰσμηνίαν Θηβαίων ἔφθειραν τὸν σῖτον τῆς Φωκίδος καὶ ἐπόρθησαν τὸν τόπον· καὶ τότε οἱ Φωκεῖς ἐνέβαλον πανδημεὶ εἰς τὴν Λοκρίδα καὶ ἐδῄωσαν τὴν χώραν, οἱ δὲ Λοκροὶ ἐπηγάγοντο συμμάχους τοὺς Θηβαίους, καὶ ἐπόρθησαν καὶ αὐτοὶ τὴν Φωκίδα· ἐλθόντες δὲ οἱ Φωκεῖς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκατηγόρουν τοὺς Θηβαίους δι' ὅσα ἔπαθον ὑπ' αὐτῶν, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκήρυξαν τότε πόλεμον κατὰ τῶν Θηβαίων (5)· μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαντο

---

(1) Παυσ. Μεσσ. κ. 34. (2) Διόδ. Σικ. β. 16, κ. 33. (3) Αὐτ. κ. 56. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 1. (5) Παυσ. Λακ· κ. 9.

νὰ κτίζωσιν ἤδη τὰ μακρὰ τείχη, οἱ Φωκεῖς στρατεύσαντες κατὰ τῆς Δωρίδος, τῆς μητροπόλεως τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τῶν πολισμάτων αὐτῆς Βοιοῦ, Κυτινίου καὶ Ἐρινεοῦ, εἶλον ἓν τούτων, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι, στρατηγοῦντος Νικομήδους τοῦ Κλεομβρότου, ἀντὶ τοῦ ἀνηλίκου ἔτι βασιλέως Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου, ἐβοήθησαν τοῖς Δωριεῦσιν, ἔχοντες 1,500 ὁπλίτας καὶ 10,000 συμμάχων καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Φωκεῖς νὰ ἀποδώσωσι τὴν πόλιν καθ' ὁμολογίαν (1). — Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Φωκεῖς συνεμάχουν ἀεὶ τοῖς Ἀθηναίοις (2). — Μετὰ παρέλευσιν χρόνου κατεδικάσθησαν οἱ Φωκεῖς εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων εἰς χρηματικὴν ζημίαν· ἀθυμούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ζημίας, Φιλόμηλος ὁ Θεοτίμου, εἷς τῶν πρoϋχόντων τῆς Φωκίδος ἐκ πατρίδος Λέδωνος ἀνέπεισεν αὐτοὺς διὰ διαφόρων λόγων ἐπαγωγῶν νὰ καταλάβωσι τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, καὶ οἱ Φωκεῖς ἐνδόντες ἀσμένως εἰς ταύτην τὴν γνώμην, ἐξετέλεσαν τὴν κατάληψιν τοῦ ναοῦ, πρυτανεύοντος ἐν Δελφοῖς Ἡρακλείδου, καὶ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις Ἀγαθοκλέους, τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν Πρῶρος ὁ Κυρηναῖος ἐνίκα στάδιον· ἅμα δὲ κατέλαβον τὸν ναὸν, ἠθροίσθησαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ξενικὰ ςρατεύματα, τὰ ἰσχυρώτατα τῶν ἐν Ἕλλησι· καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν μισθωτά. Ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰκειοθελῶς βοήθειαν τοῖς Φωκεῦσιν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐπί τινι ἀρχαίᾳ εὐεργεσίᾳ, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κατὰ πρόφασιν μὲν καὶ οὗτοι φιλίας, μᾶλλον δὲ κατὰ ἔχθος πρὸς τοὺς Θηβαίους (3)· οἱ δὲ Θηβαῖοι, οἵ καὶ

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 107. (2) Θουκυδ. β. 3. κ. 95. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 2.

πρότερον ἦσαν ἐχθροὶ αὐτῶν ἐκήρυξαν ἤδη ἐκ τοῦ προφανοῦς πόλεμον κατ' αὐτῶν· διήρκεσε δὲ ὁ πόλεμος οὗτος δέκα ἔτη κατὰ συνέχειαν, καὶ ἐν τῷ μακρῷ τούτῳ διαστήματι πολλάκις μὲν ἐνίκησαν οἱ Φωκεῖς καὶ τὰ ξενικά, πολλάκις δ' ἐπεκράτησαν οἱ Θηβαῖοι· γενομένης δὲ συμβολῆς κατὰ τὴν πόλιν Νέωνα, ἐτράπησαν οἱ Φωκεῖς καὶ ὁ Φιλόμηλος φεύγων ἐῤῥίφθη ἀπὸ ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου κρημνοῦ καὶ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν Φιλόμηλον ἔδωκαν οἱ Φωκεῖς τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῷ Οἰνομάχῳ· ἀλλὰ προσχωρήσας εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Θηβαίων ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἐνίκησε, καὶ ὁ Οἰνόμαχος φεύγων καὶ ἀφικόμενος εἰς τὸ παραθαλάσσιον, κατηκοντίσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στρατιωτῶν οἳ ἀπέδιδον τὴν ἧτταν εἰς τὴν ἀτολμίαν καὶ ἀπειρίαν αὐτοῦ· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Οἰνομάχου, ἐξελέξαντο ἀρχιστράτηγον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φάϋλον· ἀλλ' ἀποθανόντος καὶ τούτου, ἔλαβε τὴν ἀρχιςρατηγίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φάλαικος ὃς ἐπαύθη κατηγορηθεὶς ὅτι ᾠκοιοποιεῖτο τὰ ἱερὰ χρήματα, καὶ διαβὰς εἰς Κρήτην μετά τινων ὁμοφρόνων αὐτῷ, καὶ μετὰ μοίρας τινὸς τοῦ ξενικοῦ, ἐπολιώρκει τὴν Κυδωνίαν· ἀποποιουμένων δὲ τῶν Κυδωνιατῶν νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰ ἅπερ ἐζήτει χρήματα, πολεμῶν ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον τῆς ςρατιᾶς καὶ αὐτὸς ἀπώλετο (1)· τῷ δὲ δεκάτῳ ἔτει μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ναοῦ ὁ Φίλιππος ἀπεπεράτωσε τὸν Φωκικὸν τὸν καὶ ἱερὸν ὀνομασθέντα πόλεμον Ὀλ. 108 1, καὶ ἁλοῦσαι κατεδαφίσθησαν τῶν Φωκέων αἱ πόλεις αἳ μετὰ τῶν κωμοπόλεων συνεποσοῦντο εἴκοσι δύο (2). Ἦσαν δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ μὲν Δίλαια, καὶ Ὑάμπολις καὶ Ἀντίκυρα, καὶ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 2. (2) Δημοσθ. π. Παραπρ.

[illegible] Φωκεῖς [illegible] ἐκ τῶν [illegible] αὐτοὺς [illegible] κατὰ τὴν [illegible]. [illegible] δὲ οἱ Φωκεῖς τοῦ [illegible] περὶ τὴν [illegible] καὶ Μακεδόνων.

[illegible] 60.

Ἐφάνησαν δὲ καὶ προθυμότατοι τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ τῶν Γαλατῶν καὶ τῆς Κελτικῆς στρατιᾶς ἀποκρούσει, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ θεοῦ τῶν Δελφῶν, καὶ πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἐγκλημάτων (1)· ἔπεμψαν δὲ εἰς Θερμοπύλας κατ' αὐτῶν τῶν ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ ἐπιδραμόντων βαρβάρων πεντακοσίους ἱππεῖς καὶ τρεῖς χιλιάδας πεζῶν ὑπὸ δύο στρατηγούς, τὸν Κριτόβουλον καὶ τὸν Ἀντίοχον (2)· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀπεδόθη αὖθις αὐτοῖς τὸ δίκαιον τῆς Ἀμφικτυονίας, καὶ τὸ κατὰ τὰ ἄλλα παλαιὸν ἀξίωμα, καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ἔτι ἐπέμποντο δύο ἐκ τῆς Φωκίδος εἰς τὴν Ἀμφικτυονικὴν σύνοδον (3). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνάθημα τῶν Φωκέων ἀνδριὰς παιδὸς παλαιστοῦ, τοῦ Θηβαίου Ἀγήνορος, ἔργον Πολυκλείτου Ἀργείου, μαθητοῦ Ναυκύδους (4). Εἰς δὲ τοὺς Δελφοὺς μετὰ τὴν κατὰ Θεσσαλῶν νίκην ἀνέθεσαν οἱ Φωκεῖς ἐκ τῶν λαφύρων ἄγαλμα Ἀπόλλωνος, καὶ ἀνδριάντας τοῦ μάντεως Τελλίου καὶ τῶν ἄλλων στρατηγησάντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἔτι ἡρώων, ἔργα πάντα τοῦ Ἀργείου Ἀριστομέδοντος (5)· ἔτι δὲ καὶ εἰκόνας χαλκᾶς ἀνέθεσαν, ὁπόταν κατὰ δευτέραν συμβολὴν ἔτρεψαν τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσσαλῶν (6). — Οἱ Φωκαεῖς τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας κατήγοντο ἀνέκαθεν ἐκ Φωκίδος, διαβάντες ἐκεῖσε μετὰ τῶν Ἀθηναίων Φιλογένους καὶ Δάμωνος (7), καὶ συνοικίσαντες τὴν Φώκαιαν.— Κατὰ τὴν ἐκ Τροίας ἐπάνοδον τινὲς τῶν Φωκέων κατηνέχθησαν ἐκ τρικυμίας πρῶτον εἰς Λιβύαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σικελίαν καὶ ᾤκησαν ἐκεῖ, γενόμενοι σύνοικοι Τρώων τινῶν

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 20. (3) Αὐτ. κ. 8.
(4) Παυσ. Ἠλ. κ. 6. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 1. (6) Αὐτ. κ. 13.
(7) Παυσ. Ἀχ. κ. 3.

Παραποτάμιοι, καὶ Πανοπεὺς, καὶ Δαυλὶς ἐγνωσμ
παλαιοῦ καὶ μνημονευόμεναι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου· αἱ δ
χὸς καὶ Χαράδρα καὶ Ἀμφίκλεια, καὶ Νέων, καὶ Τι
καὶ Δρυμαία ἐγένοντο γνωριμώτεραι τοῖς Ἕλλησιν, ὁ
ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου·
ἄλλαι, τουτέστι Τραχὶν ἡ Φωκικὴ, καὶ Μεδεὼν ὁ Φ
καὶ Ἐχεδάμεια, καὶ Ἄμβρυσσος καὶ Λέδων, καὶ Φλ
καὶ Ἐλάτεια ἦσαν ἄσημοι πρότερον, ἐξαιρουμένης τῆ
τείας· κατεσκάφησαν δὲ τότε πᾶσαι αἱ προειρημέναι
καὶ οἱ κάτοικοι διεσπάρησαν εἰς κώμας, πλὴν τῆς
διότι οἱ Ἀβαῖοι ἐφυλάχθησαν ἐκτὸς πάσης ἀσεβεί
οὔτε τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ οὔτε τοῦ πολέμου μετ
ἀφείλοντο πρὸς τούτοις οἱ Ἀμφικτύονες ἀπὸ τῶν Φ
τὴν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴ
δον εἴσοδον, καὶ ἔδωκαν τὰς ψήφους αὐτῶν εἰς τοὺ
κεδόνας (1), καὶ ἐπέτρεψαν μὲν εἰς αὐτοὺς νὰ νέμ
τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλὰ κατεδίκασαν αὐτοὺς εἰς ἐκτισι
κοντα ταλάντων κατ' ἔτος μέχρι τῆς συμπληρώσεω
ἀπὸ τοῦ ναοῦ συληθείσης ποσότητος συμποσουμένης
τὸν Διόδωρον εἰς δέκα χιλιάδας ταλάντων (2). Μετὰ
δὲ ἀνεκτίσθησαν αἱ πόλεις, πλὴν τινῶν ὅσαις ἠδυν
ἀνάκτισις διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀσθένειαν καὶ διὰ τὴν
χρηματικὴν ἔνδειαν, καὶ οἱ Φωκεῖς κατήχθησαν ἐ
κωμῶν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, καὶ οἱ κατάγοντες
ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι, πρὶν συμβῇ ἡ κα
Χαιρώνειαν ἧττα τῶν Ἑλλήνων. Μετέσχον δὲ οἱ
ἐν Χαιρωνείᾳ ἀγῶνος, καὶ ὕστερον ἐπολέμησα
Λάμιαν καὶ ἐν Κράνωνι κατὰ Ἀντιπάτρου, κ...

(1) Παυσ. Φωκ. [illegible] (2) Διόδ. [illegible] β. 16, κ.

δὲ καὶ [illegible]

τῆς Κελτικῆς [illegible]

τοῦ θεοῦ τῶν [illegible]

τῶν ἐγκαταλ[illegible]

αὐτῶν τῶν ἐκ [illegible]

[illegible]

[illegible] τοῦ [illegible]

[illegible] τοῦ [illegible]

[illegible] τὸ [illegible]

ν Ῥωμα[illegible]

[illegible] συνόδου [illegible]

ων Φωκέω[ν] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Φωκεῖς [illegible]

[illegible] τοῦ [illegible]

[illegible] τὸν [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]ς

[illegible]ίνη

[illegible] δὲ

[illegible] ἐπὶ

[illegible]τερον

περι-

[illegible]νασ-

[illegible]ς καὶ

[illegible]ς τῷ

[illegible]γει ὁ

[illegible]ρόπους

[illegible] κάλ-

[illegible]ν τοῖς

[illegible]ὶ τοῦ

[illegible] μᾶλ-

[illegible]οι κο-

[illegible] Μύλλερ

417.

οἱ διαφυγόντες τοὺς Ἀχαιούς, ἔφυγον καὶ αὐτοὶ εἰς Σικελίαν (1). Ὅτι δὲ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Σικελίας ἦσαν καὶ Φωκεῖς μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (2). — Τὸ μέγεθος τῆς Φωκίδος δὲν ὁρίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ὁ Σκύλαξ λέγει ὅτι ὁ παράπλους τῆς τῶν Φωκέων χώρας, ἐννοῶν τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν, ἦν ἡμισυ ἡμέρας (3)· τὸν δὲ παράπλουν τῆς κατ' ἄρκτον παραλίας ὁρίζει ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ διακόσια στάδια (4)· ἐν δὲ τῷ ὑπολογισμῷ τούτῳ συμπεριλαμβάνει καὶ ὁλόκληρον τὴν Λοκρικὴν παραλίαν, ἀλλὰ μόνον ὁ Δαφνοῦς καὶ ὀλίγος περὶ αὐτὸν ἴσως τόπος ἀνῆκε ποτὲ τῇ Φωκίδι.

* Φωκίς· ἡ ἐπαρχία αὕτη μετὰ τῆς Δωρίδος, Λοκρίδος καὶ Φθιώτιδος ἀποτελεῖ ἤδη ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

ΟΡΗ.

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ, τὸ μέγιστον ὄρος τῆς Φωκίδος ὀλίγον ἀπέχον τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ἑλικῶνος ᾧ εἶναι ἐνάμιλλον τό τε ὕψος καὶ τὴν περίμετρον· εἶναι δὲ καὶ χιονόβλητον καὶ πετρῶδες καὶ τοῦτο τὸ ὄρος ὡς καὶ ἐκεῖνο (5). Ὁ Παρνασσὸς κείμενος κατὰ τὸ μέσον τῆς Φωκίδος, διήρει αὐτὴν εἰς δύο, εἰς ἀνατολικὴν καὶ εἰς δυτικήν, καὶ διεχώριζεν ἐνταυτῷ τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἀπὸ τῶν Ὀπουντίων καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων· ἐξετείνετο δὲ παραμήκης κατὰ τὸ προσάρκτιον μέρος ἀπὸ τῶν περὶ τοὺς Δελφοὺς τόπων μέχρι τῆς συμβολῆς τῶν Οἰτέων ὀρέων καὶ τῶν Αἰτωλικῶν καὶ τῶν ἀνὰ μέσον Δωριέων· τῶν δὲ πλευρῶν αὐτοῦ τὸ μὲν δυτικὸν

---

(1) Θουκυδ. β. 6, κ. 2. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 25. (3) Σκύλ. Περιπλ. Φωκεῖς. (4) Αὐτ. (5) Στράβ. β. 9, σ. 409, 410.

έμοντο οἱ Ὀζόλαι Λοκροὶ καί τινες τῶν Δωριέων καὶ ἰτωλοὶ οἱ κατὰ τὸ ὄρος τὸν Κόρακα, τὸ δὲ ἀνατολικὸν ωκεῖς καὶ Δωριεῖς οἱ ἔχοντες τὴν παρακειμένην τῷ Παρσσῷ Τετράπολιν (1)· ἐξετείνετο δὲ κατ' ἄρκτον ὁ Παρσσὸς μέχρι τοῦ Κηφισσοῦ ὃς διὰ πενταστα δίου στενοῦ εχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀπέναντι κειμένου ὄρους Ἡδυίου (2). — Ὁ Παρνασσὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Παρνασσοῦ, ιοῦ τῆς Νύμφης Κλεοδώρας καὶ δύο πατέρων, Ποσειδῶνος αὶ Κλεοπόμπου, ὡς καὶ ἡ Παρνασσία λεγομένη νάπη ἀπ' ὐτοῦ ὠνομάσθη· ἔκτισε δὲ ὁ Παρνασσὸς οὗτος καὶ πόλιν ρχαιοτάτην ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ ἐφεῦρε καὶ τὴν διὰ τῆς τήσεως τῶν πτηνῶν μαντείαν· καὶ ἡ μὲν πόλις ἐκείνη ατεκλύσθη ὑπὸ τῆς ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐπομβρίας· ἐκ δὲ ῶν κατοίκων ὅσοι ἐδυνήθησαν νὰ διαφύγωσιν, ἔκτισαν ἐπὶ ῆς κορυφῆς τοῦ Παρνασσοῦ πόλιν Λυκώρειαν· ὕστερον κτίσθησαν οἱ Δελφοὶ μετὰ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ περιοήτου μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος· ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, καὶ ὁ Πλεῖστος ποταμὸς καὶ Κασταλία πηγή (3). Ὁ Παρνασσὸς ἦν καθιερωμένος τῷ Ἀπόλλωνι, ταῖς Μούσαις καὶ τῷ Διονύσῳ καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἦν ἱεροπρεπής, ἔχων ἄντρα καὶ ἄλλους τόπους τιμωμένους καὶ ἱεροθυτουμένους· γνωριμώτατον δὲ καὶ κάλλιστον τούτων ἦν τὸ Κωρύκιον (4). Ὁ Παρνασσὸς ἐν τοῖς ποιήμασι τινῶν ποιητῶν, ὡς τοῦ Λουκανοῦ (5) καὶ τοῦ Ὀβιδίου (6) ἀναφέρεται ὡς δικόρυφον ὄρος, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον πολυκόρυφον· ὠνομάζοντο δὲ διαφόρως αἱ διάφοροι κο-

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 417. (2) Αὐτ. σ. 424—Ἰδ. Ἡδύλιον καὶ Μύλλερ Ὀρχομεν σ. 35. (3) Ἰδ. ἕκαστον τούτων. (4) Στράβ. β. 9. σ. 417.
(5) Λουκαν. Φερσαλ. Ες. 73. (6) Ὀβιδ. Μεταμ. β. 1. ς. 316.

ρυφαὶ αὐτοῦ ὡς Ὑάμπαιον ἢ Ὑάμπεια, Ναυπλία, Κωρύκιον ὄρος, Κατοπτήριος χῶρος καὶ Τιθορέα.

* Παρνασσὸς καὶ κοινῶς Λιάκουρα ἐκ τῆς ἀρχαίας Λυκωρείας, ὡς φαίνεται. Τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται εἰς 1774 γαλλόμετρα. Ἡ συνήθης ἐκ Καςρίου πρὸς τὰ ὕψη τοῦ Παρνασσοῦ ὁδὸς διερχομένη παρὰ τὸ στάδιον, στρέφεται κατὰ δεξιὰν ἄνω πρὸς τὰς Φαιδριάδας· ἐκκλίνει δὲ πρὸς δυσμὰς μᾶλλον ἢ ἡ ἀρχαία ὁδὸς, ἧς τὸ ἑλικοειδὲς ἀνατείνει ὑπεράνω τοῦ χωρίου· ἀμφότεραι δ' αἱ ὁδοὶ αὗται κατεσκευάσθησαν μετὰ μεγάλου μόχθου· ἀλλ' οἱ νῦν κάτοικοι τῶν Δελφῶν δι' οὐδενὸς ἄλλου τρόπου δύνανται ν' ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ὕψος ἔνθα ἔχουσι τοὺς εὐφορωτέρους αὐτῶν ἀγροὺς καὶ ἔνθεν προσπορίζονται τὴν ἀναγκαίαν πρὸς χρῆσιν αὐτῶν ξυλείαν· ἡ ἀρχαία ὁδὸς εἶναι τῶν ἐπιτηδειοτάτων καὶ θαυμαστοτάτων τεχνουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος· χίλιαι καὶ ἐπέκεινα βαθμίδες λελαξευμέναι ἐν τῇ σκληρᾷ πέτρᾳ ἀποτελοῦσι κλίμακα συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον ἀνάγουσαν διὰ τοῦ τραχέως βράχου εἰς τὸ ὀροπέδιον· ἡ κλίμαξ αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *Κακὴ Σκάλα*· εἶναι δὲ καὶ ἤδη ἐν χρήσει ἡ κλίμαξ αὕτη, ἀλλὰ μόνον διὰ τοὺς ἐλαφροὺς καὶ μὴ φέροντας βάρος πεζοὺς, διὰ δὲ τὰ ὑποζύγια μεταχειρίζονται τὴν νεωτέραν ὁδόν· εἰς διάςημα ἔλαττον τῶν δύο ὡρῶν γίνεται ἡ δι' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ ἀνάβασις εἰς τὸ ὀροπέδιον, ὅπερ διὰ λόφων καὶ κορυφῶν διαιρεῖται εἰς διαφόρους μείζονας ἢ ἐλάσσονας κοιλάδας καὶ φάραγγας, ὧν τινὲς μὲν εἰσὶ δρυμοσκεπεῖς, τινὲς δὲ γεωργοῦνται καὶ παρέχουσι δημητριακοὺς καὶ ἄλλους καρπούς· ἡ ξυλεία τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι κατωτέρας πρὸς τὴν οἰκοδομητικὴν καὶ τὴν ναυπηγίαν ποιότητος, καὶ μόνον ἐπιτηδεία πρὸς κατασκευὴν μικρῶν πλοιαρίων. Ἰδοὺ πῶς ὁ Θεόφραστος ἐκφράζεται περὶ

αὐτῆς· « Διαιροῦσι δέ τινες κατὰ τὰς χώρας, καί φασιν ἀρί-
» στην μὲν εἶναι τῆς ὕλης πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρείαν τῆς
» εἰς τὴν Ἑλλάδα παραγινομένης τὴν Μακεδονικήν· λεία τε
» γάρ ἐστι καὶ ἀστραβὴς . . . . . δευτέραν δὲ τὴν
» Ποντικήν· τρίτην δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Ῥυνδάκου· τετάρτην
» δὲ τὴν Αἰνιανικήν· χειρίστην δὲ τὴν Παρνασιακὴν καὶ τὴν
» Εὐβοϊκήν· καὶ γὰρ ὀζώδεις καὶ τραχείας καὶ ταχὺ σή-
» πεσθαι » (1)· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Πλίνιος· « Alpibus,
» Apenino laudotissimae (abjetes)· in Gallia, Jura ac
» monte Vogero, in Corsica, Bithynia, Ponto, Mace-
» donia· deteriores Aenianicae et Arcadicae, pessi-
» mae Parnasiae et Euboeïcae, quoniam ramosae ibi
» et contortae, putrescenterque facilae » (2)· ὥστε ἐκ
τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς πάντα καιρὸν ἡ ξυλεία τοῦ
Παρνασσοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς κακῆς ποιότητος· εἰσὶ δὲ ἐν μέρει
τὰ δάση τοῦ Παρνασσοῦ πυκνὰ καὶ σύσκια καὶ ἐμφωλεύου-
σιν εἰς αὐτὰ λύκοι, κάπροι καὶ αἴγαγροι. — Ἡ ὁδὸς πρὸς
τὴν ὑψηλοτάτην τῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ στρέφεται
πρὸς τὰ βορ-ανατολικόν. Ἡ πρώτη ἀπαντωμένη κορυφὴ, ἡ
δευτέρα κατὰ τὸ ὕψος, ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Γε-
ροντόβραχος, καὶ κατὰ τὰ δύο αὐτῆς μέρη, τὸ βόρειον καὶ
τὸ ἀνατολικὸν, ὑπάρχουσιν ἐκτάσεις μεγάλαι μηδέποτε
ἀναλυομένης χιόνος· ἀπέναντι δὲ αὐτῆς κατ᾽ ἀνατολὰς
ὑψοῦται κωνοειδῶς ἡ ὑψηλοτάτη κορυφὴ τοῦ ὅλου Παρ-
νασσοῦ, καλουμένη κοινῶς Λυκέρι, τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο,
τοῦ Γεροντοβράχου καὶ τοῦ Λυκερίου διάστημα εἶναι ὅλον
λιθοσκεπὲς καὶ ὀνομάζεται Διαβολάλωνον ἢ Δαιμονάλωνον.
— Ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ὑπάρχει σπήλαιον εὐρυχωρώτατον

(1) Θεόφρ. Φυτ. ἱσ. Β. 2, κ. 2. (2) Πλίν. Φυσ. ἱσ. Β. 16. κ. 39.

(τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἴδ. αὐτ.) λελατομημένον ἐκ φύσει ἐντὸς κρημνοῦ καὶ ἔχον βάθος 150 ποδῶν, ἔνθα ἡ κατ βασις καὶ ἀνάβασις ἐγίνετο διὰ τριπλῆς κλίμακος, ἧς ἀφα ρουμένης, οὐδεμία δύναμις εἴτε στρατευμάτων εἴτε τη βόλων ἐδύνατο νὰ ἔχῃ λαβὴν ἐπ' αὐτοῦ· τὸ σπάνιον κ ἀξιόλογον τοῦτο σπήλαιον ἐν ᾧ περιείχοντο καὶ οἰκίαι κ ἀποθῆκαι πλήρεις ζωοτροφιῶν διὰ πολλὰ ἔτη, καὶ πη ποτιμωτάτου ὕδατος, εἶχεν ὁ ϛρατηγὸς Ὀδυσσεὺς Ἀνδρο τσου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του· καὶ ὅταν κατὰ τὸ ἔτος 18 παρεκτραπεὶς ἡνώθη μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἐκίνησ ὅπλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο κατέθε τὴν οἰκογένειάν του, παραδοὺς τὴν φύλαξιν αὐτοῦ εἰς τ Ἄγγλον Τρελώνυν, ὃς πρὸ ὀλίγου εἶχε νυμφευθῇ τὴν νε τάτην τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ μετὰ τὴν σύλληψιν κ τὸν θάνατον τοῦ Ὀδυσσέως ὁ μὲν Τρελώνυς πυροβοληθ ὑπὸ δύο δωροδοκηθέντων συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ἀπήχ τετρωμένος εἰς Κεφαλληνίαν μετὰ τῆς γυναικός του, τὸ σπήλαιον παρεδόθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ὀδυσσέως ἐχορηγήθη ἀμνηστεία.

ΥΑΜΠΑΪΟΝ ἢ ΥΑΜΠΕΙΑ, μία τῶν ἀκροτάτων κορ φῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ἧς οἱ τραχύτεροι βράχοι ὑψοῦμε ὅσον 800 πόδας ὑπεράνω τῶν Δελφῶν, καὶ ὅσον 4,0(ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (1) ἐκαλοῦντο Φ δριάδες (2) καὶ ἀπ' αὐτῶν κατεκρήμνιζον τοὺς καταδικ ζομένους κακούργους καὶ τοὺς ἀσεβεῖς πρὸς τὸ θεῖον, ἐκρήμνισαν καὶ τὸν μυθοποιὸν Αἴσωπον (3)· καὶ ὁ Φι μηλος νικήσας ἐν μάχῃ κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον, πο

---

(1) Χαλλανδ. Περιηγ. κ. 19. (2) Διοδ. Σικ. β. 16. κ. 23.
(3) Σουΐδ. Αἴσωπ. καὶ Φαιδριάς — Εὐριπιδ. Ἴων. ϛ. 1222 καὶ 14

λοὺς τῶν ἡττηθέντων ἐχθρῶν ἀπ' αὐτῶν τῶν βράχων κατέῤῥιψεν (1). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παρνασσοῦ τῆς ὑπεράνω τῶν Φαιδριάδων ὑπάρχει κοιλὰς καρποφόρος ἔχουσα λίμνην, ἧς τὸ ὕδωρ σχεδὸν ὁλοτελῶς ἐκλείπει ἐν ὥρᾳ θέρους, καὶ δι' ὑπογείου διώρυγος τρέφει τὴν παρὰ τοὺς Δελφοὺς Κασταλίαν πηγήν. — Κάτωθεν τοῦ Ὑαμπαίου παρὰ τὴν Κασταλίαν πηγὴν ἦν τὸ τέμενος τοῦ Αὐτονόμου, ὅς ἦν ἥρως ἐγχώριος τῶν Δελφῶν, ὡς καὶ ὁ Φύλακος, ὡς ἔλεγον οἱ ἐγχώριοι (2). — Τὸ Ὑαμπαῖον ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν Δελφῶν κατ' ἀνατολὰς τῆς κοιλάδος.

ΝΑΥΠΛΙΑ, μία τῶν κυρίων κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ ὑπεράνω τῶν Δελφῶν, πρὸς δυσμὰς τῆς κοιλάδος ἧς τὸ χάσμα ἔχει ἓξ μόνον βημάτων πλάτος καὶ περικλείεται ἐντὸς βράχων ὀρθῶν καὶ ἀποτόμων ἑκατέρωθεν· ἀντὶ τῆς Ὑαμπείας καὶ τῶν Φαιδριάδων αὐτῆς βράχων, ἀφ' ὧν ἐκρήμνιζον ἄλλοτε τοὺς κακούργους καὶ τοὺς ἀσεβεῖς μετετέθη ὕστερον εἰς Ναυπλίαν ἡ ποινὴ αὕτη, δι' ἧς ἐτιμωροῦντο οἱ ἱερόσυλοι (3).

ΚΩΡΥΚΙΟΝ ὄρος, μία τῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν Λυκώρειαν (4)· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ἄντρον περίφημον, Κωρύκιον ἄντρον ὀνομαζόμενον, ἐν ἀποστάσει 60 σταδίων ὑπεράνω τῶν Δελφῶν. Ἐπὶ τοῦ Κωρυκίου ὄρους ἦν ἱδρυμένον ἄγαλμα χαλκοῦν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δι' ὁδοῦ εὐδιαβάτου οὐ μόνον εἰς πεζούς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἵππους καὶ ἡμιόνους ἦν ἀνάβασις ἐπὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον· ἀπὸ δὲ τούτου ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ ὄρους ἦν καὶ εἰς πεζὸν δυσβατωτάτη ἡ ἄνοδος. — Ἐνομίζετο ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἔσχεν υἱὸν

(1) Διοδ. Σικ. αὐτ. (2) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 39. (3) Πλούταρχ.
(4) Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Λυκώρεια.

Λύκωρον ἐκ Νύμφης τινὸς Κωρυκίας, καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ Λυκώρου ὠνομάσθη ἡ πόλις Λυκώρεια, ἀπὸ δὲ τῆς Νύμφης τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ὃ ἦν ἀξιοθέατον καὶ ὑπερέβαινε κατὰ τὸ μέγεθος πάντα τὰ λοιπὰ ἐγνωσμένα ἄντρα, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦν διαβατὸν ἄνευ λαμπτῆρος, καὶ ἦν ἱκανῶς ὑψηλὸν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, καὶ ὕδωρ ἔῤῥει δι' αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐκ πηγῶν, τὸ δὲ πλεῖστον ἔσταζεν ἀπὸ τοῦ ὀρόφου, ὥστε καὶ διὰ παντὸς τοῦ ἄντρου ἐφαίνοντο ἴχνη τῶν σταλαγμῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. — Οἱ οἰκοῦντες παρὰ τὸν Παρνασσὸν ἐνόμιζον τὸ ἄντρον τοῦτο ἱερὸν τοῦ Πανὸς καὶ τῶν Κωρυκίων λεγομένων Νυμφῶν (1). — Ἐν τῷ ἄντρῳ τούτῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, ἐκρύβησαν οἱ πλεῖστοι τῶν Δελφῶν, ὅτε διὰ τὸν φόβον τῶν Περσῶν ἐπὶ Ξέρξου ἀνέφυγον εἰς τὸν Παρνασσόν (2).

* Ὁ Λήκιος, ὃς εἶδε τὸ ἄντρον τοῦτο λέγει ὅτι ἀπέχει ὡς ἔγγιστα 7 μίλια Ἀγγλικὰ τῶν Δελφῶν κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικόν, καὶ τοσοῦτον σχεδὸν τῆς Ἀράχοβας κατὰ τὸ βορ-δυτικόν· εὔκολος εἶναι ἡ ἄφιξις εἰς τὸ ἄντρον ἐξ ἑκατέρου τῶν δύο εἰρημένων τόπων μετὰ τὴν ὑπέρβασιν τῆς τραχείας ἀνόδου, ἡ ἄγουσα ἀπ' αὐτῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τὸ ἄνω τοῦ Παρνασσοῦ, διέρχεται διὰ τῆς ὑψηλοτάτης κοιλάδος τῆς ἐκτεινομένης ἐπὶ 16 μιλ. Ἀγγλ. ὡς ἔγγιστα κατὰ δυτικὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τῶν ποδῶν τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς, ἣ ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Λυκώρεια, τανῦν δὲ λέγεται Λιάκουρα ἢ Λυκέρι. Ἡ ὁδὸς ἡ ἐκ Δελφῶν εἰς τὸ Κωρύκιον ὃ ἤδη λέγεται κοινῶς Μαύρη Τροῦπα διέρχεται διὰ τῆς δυτικῆς γραμμῆς καὶ εὐθέως ἀνέρχεται δι' ἑλικοειδοῦς καὶ τραχυτάτης παρόδου ἔνθα σώζονται εἰσέτι ἴχνη τινὰ τ[illegible]

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 36.

ἀρχαίας ὁδοῦ· ἡ εἴσοδος τοῦ ἄντρου εἶναι στενὴ καὶ τρίγωνος, τὸ δὲ ἐντὸς προβαῖνον ἀεὶ πρὸς τὰ ἄνω, διαιρεῖται εἰς τρεῖς θαλάμους, ὧν ὁ πρῶτος ἔχει μῆκος 200 ποδῶν καὶ ἐπέκεινα καὶ ὕψος 40 ποδῶν κατὰ τὸ μέσον· τοῦ δὲ δευτέρου τὸ μῆκος εἶναι 100 ποδῶν· ὁ δὲ τρίτος εἶναι καὶ οὗτος εὐρύχωρος (1).

ΚΑΤΟΠΤΗΡΙΟΣ ἢ ΚΑΤΟΠΤΕΥΤΗΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ, μία τῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ κρημνώδης καὶ ὑψουμένη ὑπεράνω τῆς Ἀνεμωρείας· ἐκλήθη οὕτω διότι, κατὰ τὸν μῦθον, ἐκεῖθεν ὁ Ἀπόλλων κατετόξευσε τὸν δράκοντα·

Οὐρεταί τε σκοπιαὶ θεῶν

Νιφόβολόν τ' ὄρος ἱερόν·

σκοπιὰς θεῶν φησι τὸν Κατοπτευτήριον τόπον, οὕτω καλούμενον· ἐν Παρνασσῷ γὰρ κατοπτεύσας Ἀπόλλων, τὸν Δέλφιν κατετόξευσεν (2). Ὁ τόπος οὗτος ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ Φωκέων καὶ Δελφῶν, ἀφ' ὅτου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐχώρισαν τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ συστήματος τῶν Φωκέων (3).

* Πετρίτης.

ΤΙΘΟΡΕΑ, μία τῶν κυρίων κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Λυκωρείας, καὶ πόλις ὡσαύτως Τιθορέα κάτωθεν αὐτῆς, ἡ πρότερον καλουμένη Νεών (4)· ἡ κορυφὴ αὕτη ἦν ἀπεσχισμένη τῶν ἄλλων καὶ μεμονωμένη καὶ εἶχεν ἱκανὴν εὐρυχωρίαν ὥστε νὰ ἦναι δεκτικὴ πλήθους ἀνθρώπων· διὸ καὶ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν πολλοὶ τῶν Φωκέων κατέφυγον εἰς αὐτὴν (5). Ἡ κορυφὴ αὕτη καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν πόλις ὠνομάσθησαν Τιθορέα, ὡς ἔλεγον οἱ ἐγχώριοι, ἀπό τινος Νύμφης Τιθορέας

---

(1) Ἰδ. Ανκ. Φωκ. κ. 20, σ. 580. (2) Σχολ. εἰς Εὐριπ. Φοιν. 240.
(3) Στράβ. β. 9, σ. 423. (4) Ἰδ. Νεών. (5) Ἡρόδοτ. β, 8, κ. 32.

ἐξ ἐκείνων, καὶ κατὰ τὰ πλάσματα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἐφυόντο καὶ ἐξ ἄλλων δένδρων, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν δρυῶν (1).

ΚΙΡΦΙΣ, ὄρος πολυκόρυφον κατὰ τὸ νότιον τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν· μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παρνάσσοῦ ἦσαν φάραθρα καὶ κοιλάς δι' ἧς διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐκ Δελφῶν ἀφ' ἑνὸς μέρους εἰς Δαυλίδα καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς Στεῖριν· τὸ μέρος δὲ καθ' ὃ αἱ τρεῖς συνηνοῦντο ἦν ἡ Σχιστὴ λεγομένη ὁδὸς ἔνθα ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Λαΐον· κατὰ τὸ μεσαίτατον τῆς τριόδου ταύτης ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Λαΐου καὶ τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ, καὶ λίθοι λογάδες σεσωρευμένοι ἐπ' αὐτῶν· λέγεται δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Πλαταιῶν Δαμασίστρατος εὗρε καὶ ἔθαψε τὰ πτώματα (2). Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ὑπεράνω τοῦ πεδίου τῆς Κρίσσης ἦν σπήλαιον ὑπερμέγεθες ἔνθα, κατὰ τὸν Ἀντωνῖνον Λιβεράλην ἐνεφώλευε θηρίον καλούμενον Σύβαρις καὶ κατακρημνίζον καθ' ἑκάστην ἀνθρώπους καὶ ζῶα· ἐφόνευσε δὲ ὁ Εὐρυβάτης καὶ ἔρριψε κατὰ τοῦ βράχου τὸ θηρίον, καὶ κατὰ τὸ μέρος ἀφ' οὗ κατεκρημνίζετο ἀνέβλυσε πηγὴ ὀνομασθεῖσα ὡς ἀπὸ τοῦ θηρίου Σύβαρις, ἐξ οὗ καὶ οἱ Λοκροὶ τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλιν ὠνόμασαν Σύβαριν (3).

Ὁ Δοδουὲλ ἐπισκεφθεὶς τὸ σπήλαιον τοῦτο ὃ καλεῖται ἤδη σπήλαιον τῆς Ἱερουσαλὴμ, λέγει ὅτι κακῶς λέγει αὐτὸ ὁ Ἀντωνῖνος Λιβεράλης ὑπερμέγεθες, διότι δὲν ἐκτείνεται πλέον τῶν τεσσαράκοντα ποδῶν ἐντὸς τοῦ βράχου (4)· τὸ δὲ ὄρος ἡ Κίρφις ὀνομάζεται Τσίμενα.

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 5. (3) Ἀντων. Λιβερ. Μεταμορφ. κ. 8. (4) Δοδουὲλ 1, 186.

ΦΙΛΟΒΟΙΩΤΟΣ, λόφος σφαιροειδής, μεμονωμένος ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου τῆς Ἐλατείας, μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κηφισσοῦ, κατ' ἀνατολὰς τῆς Τιθορέας καὶ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς πόλεως Παραποταμίων. κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου ἔῤῥει πηγὴ ὕδατος. — Κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὁ Σύλλας συνενωθεὶς μετὰ τοῦ Ὀρτενσίου, ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τούτου τοῦ λόφου.

« Γενόμενοι δὲ κοινῇ καταλαμβάνονται βουνὸν ἐκ μέσων » ἑστῶτα τῶν Ἐλατικῶν πεδίων, εὔγεων καὶ ἀμφιλαφῆ » καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδωρ ἔχοντα. Φιλοβοιωτὸς καλεῖ- » ται » κτλ. (1).

Καὶ ὁ Πολύαινος δὲ λέγει =

« Παμμένης διὰ τῆς Φωκίδος ἦγε τὸ στρατόπεδον εἰς » Θήβας· οἱ πολέμιοι τὸν Φιλοβοιωτὸν καλούμενον κατε- » λάβοντο, ἔχοντα ὁδοὺς δύω στενάς » κτλ. (2).

* Παρόρι καλεῖται ὁ λόφος καὶ Μαυρόνερον ἡ πηγὴ ἥτις ἐκβλύζουσα ἐκ τῶν ἀνατολικῶν αὐτοῦ ὑπωρειῶν ὑποκάτωθεν πλατάνων, εἶναι ἄφθονος καὶ ἀέναος καὶ ἐκδιδοῖ εἰς τὸν Κηφισσόν (3).

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΟΠΟΥΣ ἢ ΟΠΟΕΝΤΑ, κατὰ τὸ δυτ-νότιον, ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου.

* Ἅγιος Νικόλαος.

ΦΑΡΥΓΙΟΝ, κατὰ τὸ νότ. ἐπὶ τοῦ κόλπ. τῆς Ἀντικύρας.

---

(1) Πλουταρχ. Συλλ. 16. (2) Πολυαιν. β. 5. 16. — β. 1. σ. 172. Κοραῆ. (3) Ἴδ. Οὐλριχ. Περιηγ. κ. 10. σ. 151. καὶ σημ.—καὶ Α. Ῥὸς Περιηγ. Τ. Β. ς. 140.

ἐξ ἐκείνων, αἳ κατὰ τὰ πλάσματα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἐφύοντο καὶ ἐξ ἄλλων δένδρων, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν δρυῶν (1).

ΚΙΡΦΙΣ, ὄρος πολυκόρυφον κατὰ τὸ νότιον τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν· μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παρνάσσου ἦσαν βάραθρα καὶ κοιλὰς δι' ἧς διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐκ Δελφῶν ἀφ' ἑνὸς μέρους εἰς Δαυλίδα καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς Στίριν· τὸ μέρος δὲ καθ' ὃ αἱ τρεῖς συνηνοῦντο ἦν ἡ Σχιστὴ λεγομένη ὁδὸς ἔνθα ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Λάϊον· κατὰ τὸ μεσαίτατον τῆς τριόδου ταύτης ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Λαΐου καὶ τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ, καὶ λίθοι λογάδες σεσωρευμένοι ἐπ' αὐτῶν· λέγεται δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Πλαταιῶν Δαμασίστρατος εὗρε καὶ ἔθαψε τὰ πτώματα (2). Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ὑπεράνω τοῦ πεδίου τῆς Κρίσσης ἦν σπήλαιον ὑπερμέγεθες ἔνθα, κατὰ τὸν Ἀντωνῖνον Λιβεράλην ἐνεφώλευε θηρίον καλούμενον Σύβαρις καὶ καταβροχθίζον καθ' ἑκάστην ἀνθρώπους καὶ ζῶα· ἐφόνευσε δὲ ὁ Εὐρυβάτης καὶ ἔρριψε κατὰ τοῦ βράχου τὸ θηρίον, καὶ κατὰ τὸ μέρος ἀφ' οὗ κατεκρημνίζετο ἀνέβλυσε πηγὴ ὀνομασθεῖσα ὡς ἀπὸ τοῦ θηρίου Σύβαρις, ἐξ οὗ καὶ οἱ Λοκροὶ τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλιν ὠνόμασαν Σύβαριν (3).

* Ὁ Δοδουὲλ ἐπισκεφθεὶς τὸ σπήλαιον τοῦτο ὃ καλεῖται ἤδη σπήλαιον τῆς Ἱερουσαλὴμ, λέγει ὅτι κακῶς λέγει αὐτὸ ὁ Ἀντωνῖνος Λιβεράλης ὑπερμέγεθες, διότι δὲν ἐκτείνεται πλέον τῶν τεσσαράκοντα ποδῶν ἐντὸς τοῦ βράχου (4)· τὸ δὲ ὄρος ἡ Κίρφις ὀνομάζεται Τσίμενα.

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 5. (3) Ἀντων. Λιβερ. Μεταμορφ. κ. 8. (4) Δοδουὲλλ 1, 186.

ΦΙΛΟΒΟΙΩΤΟΣ, λόφος σφαιροειδής, μεμονωμένος ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου τῆς Ἐλατείας, μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κηφισσοῦ, κατ' ἀνατολὰς τῆς Τιθορέας καὶ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς πόλεως Παραποταμίων. κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου ἔῤῥει πηγὴ ὕδατος. — Κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὁ Σύλλας συνενωθεὶς μετὰ τοῦ Ὁρτενσίου, ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τούτου τοῦ λόφου.

« Γενόμενοι δὲ κοινῇ καταλαμβάνονται βουνὸν ἐκ μέσων » ἑστῶτα τῶν Ἐλατικῶν πεδίων, εὔγεων καὶ ἀμφιλαφῆ » καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδωρ ἔχοντα. Φιλοβοιωτὸς καλεῖ- » ται » κτλ. (1).

Καὶ ὁ Πολύαινος δὲ λέγει =

« Παμμένης διὰ τῆς Φωκίδος ἦγε τὸ στρατόπεδον εἰς » Θήβας· οἱ πολέμιοι τὸν Φιλοβοιωτὸν καλούμενον κατε- » λάβοντο, ἔχοντα ὁδοὺς δύω στενάς » κτλ. (2).

* Παρόρι καλεῖται ὁ λόφος καὶ Μαυρόνερον ἡ πηγὴ ἥτις ἐκβλύζουσα ἐκ τῶν ἀνατολικῶν αὐτοῦ ὑπωρειῶν ὑποκάτωθεν πλατάνων, εἶναι ἄφθονος καὶ ἀέναος καὶ ἐκδιδοῖ εἰς τὸν Κηφισσόν (3).

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΟΠΟΥΣ ἢ ΟΠΟΕΝΤΑ, κατὰ τὸ δυτ-νότιον, ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου.

* Ἅγιος Νικόλαος.

ΦΑΡΥΓΙΟΝ, κατὰ τὸ νότ. ἐπὶ τοῦ κόλπ. τῆς Ἀντικύρας.

---

(1) Πλουταρχ. Συλλ. 16. (2) Πολυαιν. β. 5. 16. — β. 1. σ. 172. Κοραῆ. (3) Ἴδ. Οὐλριχ. Περιηγ. κ. 10. σ. 151. καὶ σημ.—καὶ Α. Ῥὸς Περιηγ. Τ. Β. σ. 140.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

Ὀλίγους ποταμοὺς ἔχει ἡ Φωκίς, διότι ὁ Παρνασσὸς καὶ τὰ λοιπὰ ὄρη τῶν Φωκέων εἰσὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σειραὶ βράχων τραχέων, ἐξ ὧν ὀλίγαι πηγαὶ ἐκβρύουσιν· ὁ Κηφισσὸς κατέχει τὸν πρῶτον τόπον.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ὁ κύριος τῶν ποταμῶν τῆς Φωκίδος πηγάζων παρὰ τὴν Λίλαιαν καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Βοιωτικὴν πόλιν Λάρυμναν (1).

ΚΑΧΑΛΗΣ, οὗτος ἔρρεε παρὰ τὴν πόλιν Νεῶνα ἢ Τιθορέαν, καὶ εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Κηφισσόν· οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως κατέβαινον ἐπὶ τὴν ὄχθην αὐτοῦ, ἵνα ἀρυσθῶσι τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ (2).

* Ὁ Καχάλης ὀνομάζεται ἤδη Κακὸν-ρεῦμα καὶ εἰσβάλλει εἰς τὸν Κηφισσὸν κατὰ τὴν Βελούτσαν.

ΠΛΕΙΣΤΟΣ, ποταμίσκος πηγάζων ἐκ τῶν πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ῥέων δὲ ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν διὰ τοῦ κοιλώματος τοῦ διαχωρίζοντος τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ ὄρος Κίρφιδος ἐν ἀποστάσει ὅσον τριῶν σταδίων ἀπὸ τοῦ γυμνασίου, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον πλησίον τῆς Κίρρας (3). Ὁπόταν ἔδοξεν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας νὰ πολεμήσωσι τοὺς Κιρραίους, διότι ἠσέβησαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἀπέτεμνον ἐκ τῆς χώρας τοῦ θεοῦ, ὁ Σόλων οὗ ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν ἐπενόησε τὸ ἑξῆς σόφισμα. Τὸ ὕδωρ τοῦ Πλείστου ὃ ἔρρεε δι' ὀχετοῦ εἰς τὴν πόλιν ἀπέτρεψεν ἀλλαχοῦ· καὶ οἱ μὲν Κιρραῖοι ἀντεῖχον ἔτι πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας, πίνοντες ἐκ τοῦ ὕδατος τῶν φρεάτων καὶ τῆς βροχῆς· ὁ δὲ Σόλων ἐνέβαλε ῥίζας ἐλλε-

(1) Ἰδ. Κηφισσὸς εἰς Βοιωτίαν. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 8.—Στράβ. β. 9. σ. 418.

βόρου εἰς τὸν Πλεῖστον, καὶ ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἐφαρμακεύθη ἱκανῶς τὸ ὕδωρ, ἀπέστρεψεν αὐτὸ αὖθις εἰς τὸν ὀχετὸν, καὶ πιόντες κατὰ κόρον οἱ Κιῤῥαῖοι, ἐδιάσθησαν ὑπὸ σφοδρᾶς καὶ ἀπαύστου διαῤῥοίας νὰ ἐκλίπωσι τὴν φρουρὰν τοῦ τείχους, καὶ τότε οἱ Ἀμφικτύονες ἑλόντες τὴν πόλιν, ἐτιμώρησαν τοὺς Κιῤῥαίους (1).

* Ὁ ποταμὸς οὗτος κατὰ μὲν τὸ θέρος ξηραίνεται, ἐκ δὲ τῶν φθινοπωρινῶν ὑετῶν αὐξόμενος καὶ πλημμυρῶν, καταρδεύει τὸν μεταξὺ τῆς Κρίσσης καὶ τῆς Ἀμφίσσης ἐλαιῶνα.

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, ποταμίσκος ὃς μετὰ ῥοῦν τριῶν σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Χαράδρας, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Κηφισσόν. Ἡ ῥηθεῖσα πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ (2).

ΑΣΣΟΣ, ποταμίσκος ὃς ῥέων ὁρμητικὸς μεταξὺ τῆς πόλεως Παραποταμίων ἢ Ἐπικηφισσίων καὶ τοῦ ὄρους Ἡδυλίου, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Κηφισσὸν κατὰ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τῆς ἀκροπόλεως (3).

* Κινέτα (4).

ΚΑΣΤΑΛΙΑ, πηγὴ περίφημος παρὰ τοὺς Δελφοὺς, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τοῦ γυμνασίου ἄνω εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (5). Ἡ Κασταλία ἐνομίζετο ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν, καὶ ἡ μυθολογία ἔπλασεν ὅτι οἱ ποιηταὶ οἱ πίνοντες ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτῆς ἐνεπνέοντο· ὁ δὲ Παυσανίας λέγει μόνον ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτῆς ἦν γλυκὺ εἰς πόσιν· προστίθησι δὲ ὅτι κατά τινας ἡ Κασταλία ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς ἐπιχωρίας, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 37. ἴδ. Κίῤῥα. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 33.
(3) Πλουταρχ. Σύλλας κ. 34. (4) Ἀήκ. κ. 13, σ. 105. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 8.

Κασταλίου ἀνδρὸς, καὶ ὅτι Πανύασις ὁ Πολυάρχου ὁ ποιήσας ἔπη εἰς Ἡρακλέα πρεσβεύων ὅτι ἡ Κασταλία ἦν θυγάτηρ τοῦ Ἀχελῴου, λέγει περὶ τοῦ Ἡρακλέους —

Παρνησσὸν νιφόεντα θεοῖς διὰ ποσσὶ περήσας.
Ἵκετο Κασταλίης Ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ·

ὅτι δὲ πρὸς τούτοις κατ' ἄλλην δόξαν ἡ Κασταλία ἦν δῶρον τοῦ ποταμοῦ Κηφισσοῦ, ὡς καὶ ὁ Ἀλκαῖος ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα προοιμίῳ καὶ ὡς ἐβεβαίουν μάλιστα καὶ οἱ Λιλαιεῖς, οἳ ἔῤῥιπτον καθ' ὡρισμένας τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Κηφισσοῦ πέμματα ἐπιχώρια καὶ ἄλλα ἅπερ ἀνεφαίνοντο αὖθις εἰς τὴν Κασταλίαν (1).

* Κασταλία, κοιν. Βρύσις τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (2).

ΚΑΣΣΩΤΙΣ, πηγὴ ῥέουσα ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν. Ἦν ἐπ' αὐτῆς τεῖχος καὶ δι' αὐτοῦ ἐγίνετο ἡ πρὸς τὴν πηγὴν ἄνοδος. Τὸ ὕδωρ τῆς Κασσωτίδος καταδυόμενον, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ γῆν εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ Θεοῦ, καθίστα τὰς γυναῖκας μαντικάς. Ἡ δὲ Κασσωτὶς ἀφ' ἧς ὠνομάσθη ἡ κρήνη ἦν μία τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν Νυμφῶν (3). Ὑπεράνω τῆς Κασσωτίδος ἦν οἴκημα, Λέσχη καλούμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν Δελφῶν, καὶ περιέχον γραφὰς τοῦ Πολυγνώτου, ἀναθήματα τῶν Κνιδίων (4).

* Βρύσις τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀπὸ ἐκκλησίας παρακειμένης τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου.

ΠΟΛΕΙΣ.

ΔΕΛΦΟΙ, πόλις κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Παρνασσοῦ, ἐπὶ τόπου πετρώδους καὶ θεατροειδοῦς ἔχοντος κατ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 8. (2) Ἰδ. τὴν περιγραφὴν τῆς ἐνεστώσης στάσεως τῆς πηγῆς ταύτης εἰς τὸν Αἰῶνα κ. 20, Φωκίς. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 24.
(4) Αὐτ. κ. 25.

κορυφὴν τὸ περιώνυμον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς καὶ τὴν πόλιν, ἣ ἐπλήρου κύκλον δέκα ἓξ σταδίων. Ἡ πόλις ἐκαλεῖτο ἀρχαιότερον Λυκώρεια καὶ ἔκειτο ὑπεράνω τοῦ ναοῦ, ὕστερον δὲ μετεκτίσθη κατωτέρω παρὰ τὸν ναὸν, περὶ τὴν πηγὴν Κασταλίαν· προέκειτο δὲ τῆς πόλεως κατὰ νότον ἡ Κίρφις, ὄρος ἀπότομον, καὶ μεταξὺ ἦν κοιλὰς, δι' ἧς ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Πλεῖστος (1) =

Ἵκεο δ' ἐς Κρίσην ὑπὸ Παρνησὸν νιφόεντα
Κνημὸν πρὸς Ζέφυρον τετραμμένον, αὐτὰρ ὕπερθεν
Πέτρη ἐπικρέμαται, κοίλη δ' ὑποδέδρακε βῆσσα
Τρηχεῖ'· ἔνθα ἄναξ τεκμήρατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Νηὸν ποιήσασθαι ἐπήρατον (2).

Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ Δελφοῦ υἱοῦ, κατά τινας, Ἀπόλλωνος καὶ Κελαινῆς τῆς Ὑάμου· κατ' ἄλλους, ὑπῆρξεν ἄνθρωπος αὐτόχθων Καστάλιος καὶ θυγάτηρ αὐτοῦ Θυία, γενομένη πρώτη ἱέρεια τοῦ Διονύσου, καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ αἱ Βάκχαι Θυιάδες ὠνομάζοντο· ταύτης τῆς Θυίας καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔλεγον ὅτι ἦν υἱὸς ὁ Δελφός· κατ' ἄλλους δὲ πάλιν ὁ Δελφὸς ἦν υἱὸς Μελαίνης, θυγατρὸς τοῦ Κηφισσοῦ· μετὰ χρόνον δὲ ἡ πόλις ὠνομάσθη οὐ μόνον Δελφοὶ, ἀλλὰ καὶ Πυθὼ, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος οὐχὶ Δελφοὺς ἀλλὰ Πυθῶνα ὀνομάζει αὐτὴν ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἳ Κυπάρισσον ἔχον, Πυθῶνά τε πετρήεσσαν (3)·

αὕτη δὲ πάλιν ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἀπὸ τοῦ δράκοντος, ὃς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, διορισθεὶς παρὰ τῆς Γῆς φύλαξ τοῦ μαντείου, ἐτοξεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἀπὸ τῆς σήψεως αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ πόλις, διότι τὸ σήπεσθαι ἐλέγετο

(1) Στράβ. β. 9, ς. 418 (2) Ὁμ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. ς. 282. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 519.

τότε πύθεσθαι· κατ' ἄλλην δὲ δόξαν ὁ τοξευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν υἱὸς Κριοῦ ὃς δυναστεύων περὶ τὴν Εὔβοιαν, ἐσύλησε καὶ τὸν ναὸν καὶ οἴκους πλουσίων ἀνθρώπων· ὡς δὲ ἐπήρχετο καὶ δεύτερον, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἱκέτευσαν τὸν Ἀπόλλωνα ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, καὶ εἰσηκούσθησαν (1). — Τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, κατά τινα τῶν πολλῶν περὶ τούτου παραδόσεων, ἦν κατὰ τὰ ἀρχαιότατα τῆς Γῆς, καὶ πρόμαντις αὐτοῦ ἦν διωρισμένη παρὰ τῆς Γῆς ἡ Δάφνη, μία τῶν περὶ τὸ ὄρος Νυμφῶν· κατὰ δὲ τὴν Εὐμολπίαν, ποίημα ἀποδιδόμενον εἰς Μουσαῖον τὸν Ἀντιοφήμου, εἶχον ἐν κοινῷ τὸ μαντεῖον ἡ Γῆ καὶ ὁ Ποσειδῶν, καὶ ἡ μὲν Γῆ ἐχρησμοδότει αὐτὴ ἡ ἰδία, ὁ δὲ Ποσειδῶν δι' ὑπηρέτου τινὸς Πύρκωνος· μετὰ χρόνον δὲ ὅσον μέρος ἀνῆκε τῇ Γῇ ἐδόθη τῇ Θέμιδι καὶ παρ' αὐτῆς ἔλαβεν αὐτὸ δωρεὰν ὁ Ἀπόλλων, ὃς προσέλαβεν ἔτι καὶ τὸ μέρος τοῦ Ποσειδῶνος, ἀντιδοὺς αὐτῷ τὴν πρὸ τῆς Τροιζῆνος Καλαύριαν, κατὰ τὸν Παυσανίαν (2)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ὁ Ποσειδῶν ἔλαβε τὴν Καλαύριαν παρὰ τῆς Λητοῦς καὶ ἀντέδωκεν αὐτῇ τὴν Δῆλον, παρὰ δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔλαβε τὸ Ταίναρον, ἀντιδοὺς τὴν Πυθὼ (Δελφοὺς) (3). Ἐλέγετο προσέτι ὅτι ποιμένες εὑρόντες κατὰ τύχην τὸ μαντεῖον, καὶ γενόμενοι ἔνθεοι ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ, ἐμάντευσαν κατ' ἔμπνευσιν τοῦ Ἀπόλλωνος. Πρώτη δὲ πρόμαντις τοῦ Ἀπόλλωνος ἐγένετο, κατὰ τὴν δόξαν τῶν πλειόνων, ἡ Φημονόη, ἣ καὶ πρώτη ᾖσεν ἔπη ἑξάμετρα· ἡ δὲ Βοιώ, ἐπιχωρία γυνὴ ἡ ποιήσασα ὕμνον τοῖς Δελφοῖς λέγει ὅτι κατεσκεύασαν τὸ μαντεῖον οἱ ἀφικόμενοι ἐξ Ὑπερβορείων καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 6. (2) Αὐτ. κ. 5. (3) Στράβ. β. 8, σ. 373, 374.

καὶ ὁ Ὠλὴν, ὃς πρῶτος ἐμάντευσε καὶ πρῶτος ᾖσε τὸ ἑξάμετρον· ἐποίησε δὲ ἡ Βοιὼ τοιαῦτα =

Ἔνθα τοι εὔμναστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
Παῖδες Ὑπερβορέων Παγασὸς καὶ δῖος Ἀγυιεύς·

ἀπαριθμοῦσα δὲ καὶ ἄλλους τῶν Ὑπερβορέων, ἐπὶ τέλους ὀνομάζει τὸν Ὠλῆνα =

Ὠλὴν θ', ὃς γένετο πρῶτος Φοίβοιο προφάτας,
Πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτήνατ' ἀοιδάν.

Ἀλλ' ὅμως, καθ' ὅσον ἐμνημονεύετο, οὐδέποτε περιῆλθεν ἡ μαντεία εἰς ἄλλον τινὰ εἰμὴ μόνον εἰς γυναῖκας (1). Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἀψευδέστατον πάντων· ὁ δὲ χῶρος ἐνομίζετο κείμενος ἐν μέσῳ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος τῆς τε ἐντὸς τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῆς ἐκτὸς καὶ ὡς ὀμφαλὸς τῆς οἰκουμένης· προσέπλασαν δὲ καὶ μῦθον ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πινδάρου ὅτι συνέπεσαν ἐνταῦθα οἱ ἀετοὶ ἢ κατ' ἄλλους κόρακες οἱ ἀφεθέντες ὑπὸ τοῦ Διὸς ὁ μὲν ἀπὸ τῆς δύσεως, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς· καὶ ἦν καὶ ὀμφαλὸς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τεταινιωμένος καὶ ἐπ' αὐτὸν αἱ δύο εἰκόνες τοῦ μύθου. Ἦν δὲ τὸ μαντεῖον ἄντρον κοῖλον κατὰ τὸ βάθος καὶ οὐχὶ τοσοῦτον εὐρύστομον· ἀνεφέρετο δὲ ἐξ αὐτοῦ πνεῦμα ἐνθουσιαστικὸν, καὶ ὑπερέκειτο τοῦ στομίου τρίπους ὑψηλὸς ἐφ' ὃν ἀνέβαινεν ἡ Πυθία καὶ δεχομένη τὸ πνεῦμα, ἀπεθέσπιζεν ἔμμετρα καὶ ἄμετρα ἅπερ ποιηταὶ ὑπουργοῦντες εἰς τὸν ναὸν ἐρύθμιζον εἰς μέτρα. Ἡ προφῆτις ὠνομάσθη Πυθία ὡς καὶ ἡ πόλις Πυθὼ ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι, ὡς ἀνωτέρω (2). — Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος κατεσκευάσθη, ὡς ἔλεγον, ἐκ κλάδων δάφνης τῶν ἐν τοῖς Τέμπεσιν, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶχε τότε σχῆμα

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 5. (2) Στράβ. β. 9. σ. 419.

καλύβης· δεύτερον δὲ ἐγένετο ὑπὸ μελισσῶν ἐκ τοῦ κηροῦ αὐτῶν καὶ ἐκ πτερῶν καὶ ἐπέμφθη εἰς τοὺς Ὑπερβορείους ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος· κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν κατεσκευάσθη ὑπὸ τινος ἀνθρώπου Πτερᾶ ὀνομαζομένου καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ὁ ναός· καὶ ἀπὸ τοῦ Πτερᾶ τούτου προσθήκῃ στοιχείου τοῦ α ὠνομάσθη καὶ πόλις προσέτι Κρητικὴ Ἄπτερα. Ἐκτίσθη δὲ καὶ ἐκ τρίτου ἐκ χαλκοῦ καὶ καταπεσὼν εἰς χάσμα γῆς, ἐτάκη ὑπὸ πυρός. Τέταρτος δὲ ᾠκοδομήθη ἐκ λίθου ὑπὸ τοῦ Τροφωνίου καὶ τοῦ Ἀγαμήδους, τῶν Ἐργίνου τοῦ Κλυμένους (1)· κατεκάη δὲ καὶ αὐτὸς Ὀλ. 58. 1. τὸν δὲ τελευταῖον ὃν εἶδεν ὁ Παυσανίας ἔκτισαν οἱ Ἀμφικτύονες ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ ἀρχιτέκτων αὐτοῦ ἐγένετο ὁ Κορίνθιος Σπίνθαρος κατὰ τὸν Παυσανίαν (2). Κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον οἱ ἐξ Ἀθηνῶν Ἀλκμαιωνίδαι ἐμισθώσαντο παρὰ τῶν Ἀμφικτυόνων νὰ οἰκοδομήσωσιν ἐκ νέου τὸν ναὸν διὰ τριακόσια τάλαντα ὧν τὸ τεταρτημόριον ἐπεβλήθη εἰς τοὺς Δελφούς· καὶ τότε πλανώμενοι πέρὶ τὰς πόλεις, ἐζήτουν οἱ Δελφοὶ συνδρομὰς καὶ ἔλαβον ἱκανὰς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, διότι ὁ Ἄμασις ἔδωκεν αὐτοῖς χίλια τάλαντα στυπτηρίας, οἱ δὲ κατοικοῦντες τὴν Αἴγυπτον Ἕλληνες εἴκοσι μνᾶς· ὄντες δὲ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πλούσιοι καὶ ἐπίσημοι ἀνέκαθεν, ᾠκοδόμησαν τὸν ναὸν καλλίωνα τοῦ σχεδίου καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ ἂν καὶ συμφωνήσαντες νὰ κατασκευάσωσιν αὐτὸν ἐκ λίθου πωρίνου, ἐξεποίησαν τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐκ λίθου Παρίου (3). Ἐν τῷ προνάῳ ἦσαν γεγραμμένα τὰ εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὠφελιμώτατα γνωμικὰ *Γνῶθι σαυτὸν* καὶ *Μηδὲν ἄγαν*, ἃ οἱ ἑπτὰ σοφοὶ

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 37.—Φωκ. κ. 5. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 5.
(3) Ἡροδοτ. β. 2. κ. 180. καὶ β. 5. κ. 62.

τῆς Ἑλλάδος ἀφικόμενοι εἰς Δελφοὺς, ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι (1)· ἐλέγοντο δὲ ταῦτα ἰδίως Δελφικὰ παραγγέλματα (2)· καὶ ἐπ' αὐτῶν ἦν ὡς προεδρεῦον τὸ μονοσύλλαβον *ΕΙ* περὶ οὗ ἔγραψε μακρὰν πραγματείαν ὁ Πλούταρχος ὅς μετὰ διαφόρους εἰκασίας, οὐδὲν ἐδυνήθη βέβαιον νὰ ἐξαγάγῃ οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τις περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας αὐτοῦ, καὶ ἔμεινε τὸ πρόβλημα ἀνεξήγητον καὶ ἀδιάλυτον μέχρι τοῦδε· ὑποτίθεται δὲ μετὰ πιθανότητος ὅτι ἡ ἱερὰ αὕτη συλλαβὴ ὑπέκρυπτε μυστικήν τινα ἔννοιαν ἀναγομένην εἰς τὴν θεότητα· ἐχαράχθη δὲ καὶ ἀνετέθη τρὶς τὸ ΕΙ κατὰ τρεῖς διαφόρους ἐποχάς· τὸ μὲν πρῶτον καὶ παλαίτατον ξύλινον ὑπὸ τῶν ἑπτὰ σοφῶν· τὸ δὲ δεύτερον χαλκοῦν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· τὸ δὲ τρίτον χρυσοῦν ὑπὸ τῆς Λιβίας, γυναικὸς τοῦ Καίσαρος (3). — Ἔξωθεν τοῦ ναοῦ κατ' ἀριστερὰν ἦν περίβολος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τάφος Νεοπτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως, ᾧ οἱ Δελφοὶ ἐνήγιζον καθ' ἕκαστον ἔτος, καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μνήματος ἀνάβασιν ἦν μικρὸς λίθος, ἐφ' οὗ ἔχεον καθ' ἑκάστην ἔλαιον καὶ ἐπέθετον κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν ἔρια ἀνεξέργαστα· ἔλεγον δὲ ὅτι οὗτος ἦν ὁ λίθος ὁ δοθεὶς ἀντὶ τοῦ Διὸς τῷ Κρόνῳ, ὅς καταπιὼν ἤμεσεν αὐτόν· κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ τοῦ λίθου πρὸς τὸν ναὸν ἔῤῥεεν ἡ πηγὴ ἡ καλουμένη Κασσωτὶς, καὶ τεῖχος ἦν μικρὸν ἐπ' αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ τείχους ἐγίνετο ἡ πρὸς τὴν πηγὴν ἄνοδος (4). — Ἐν Δελφοῖς ἦσαν διάφοροι θησαυροὶ καὶ πλῆθος ἀναθημάτων προσενεχθέντων ὑπὸ διαφόρων ἀνθρώπων καὶ ἐθνῶν καὶ τόπων, καὶ περιγραφομέ-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 24. (2) Κλήμης. Στρωμ. 5. 8. (3) Πλουταρχ. — ἰδ. Στεφ. Καρπ. Θεοδωρ. περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ΕΙ. (4) Ἰδ. Κασσωτὶς Παυσ. Φωκ. κ. 24.

νων λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (1). — Ὁ Κροῖσος μόνος ἔπεμψεν ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ ἡμιπλίνθια χρυσᾶ, ὧν τὰ μακρότερα ἦσαν ἑξαπάλαιστα τὸ μῆκος, τὰ δὲ βραχύτερα τριπάλαιστα, τὸ δὲ ὕψος παλαιστιαῖα (2). Πολλοὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπεβούλευσαν κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, ὡς ὁ Εὐβοεὺς λῃστὴς, καὶ μετά τινα χρόνον τὸ ἔθνος τῶν Φλεγυῶν, καὶ Πύῤῥος ὁ Ἀχιλλέως, καὶ μοῖρά τις τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου, καὶ οἱ Φωκεῖς, οἳ κατέλαβον τοὺς Δελφοὺς Ὀλυμπ. 105, 4 (3), καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἳ μετὰ τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον κρατήσαντες τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, παρέδοσαν αὐτὸν τοῖς Δελφοῖς, καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες παρέδοσαν αὐτὸν τοῖς Φωκεῦσι (4), καὶ ὕστερον οἱ Γαλάται ἢ Κελτοὶ μετὰ τοῦ Βρέννου ἐπεχείρησαν κατὰ τοῦ ναοῦ Ὀλ. 125, 2 (5), καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων δὲ ὁ Σύλλας κατέσχε τὸ πλεῖστον τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν (6), καὶ ὁ Νέρων ἀφείλετο πεντακοσίας εἰκόνας χαλκᾶς θεῶν καὶ ἀνθρώπων (7)· ἂν καὶ ἔπαθε δὲ τοσαῦτα ὁ ναὸς οὗτος, περιεῖχεν ἔτι ἐπὶ Πλινίου τρεῖς χιλιάδας ἀγαλμάτων (8), καὶ ἱκανὰ φαίνονται ἔτι σωζόμενα καὶ ἐπὶ Παυσανίου, κατὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ καιροῦ τοῦ Ἰουβεναλίου τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν ὅλως ἄφωνον (9)· ἐπὶ δὲ τοῦ Λουκιανοῦ ἐξέδιδεν ἔτι χρησμοὺς, τοὐλάχιστον κατ' ἰδίαν (10)· κατὰ τὸν 4 αἰῶνα Μ. Χ. ἐπὶ Ὀνορίου καὶ Ἀρκαδίου ὁ Ἀπόλλων τῶν Δελφῶν μετετέθη, ὡς λέγει ὁ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 9.—19. (2) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 50. 51.
(3) Παυσ. Φωκ. κ. 7. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 112. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 23.—ἰδ. Φωκίς. (6) Πλουταρχ. εἰς βίον Σύλλα. (7) Παυσ. Φωκ. κ. 7. (8) Πλιν. Φυσ. ἱστ. 34, 7. (9) Ἰουβεναλ. κρον. β. 554.
(10) Λουκιαν. Φάλαρις. 2.

ιλαυδιανός, εἰς τοὺς Ὑπερβορείους (1)· ὥστε φαίνεται πιανὸν ὅτι τὸ Δελφικὸν μαντεῖον ἔπαυσεν ὅλως ἐπὶ Κωνστανίνου τοῦ μεγάλου μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν καταστημάων τῆς εἰδωλολατρείας. — Οἱ Ἀμφικτύονες συνήρχοντο εἰς ελφοὺς ὡς καὶ εἰς Θερμοπύλας (2)· κατά τινας Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος κατεστήσατο ἐνταῦθα συνέδριον Ἑλλήνων, κὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐπωνομάσθησαν οἱ συνερχόμενοι Ἀμφικτύονες· ἀλλ' ὁ Ἀνδροτίων ἐν τῇ Ατθίδι συγγραφῇ λέγει ὅτι τὸ ἀρχῆς συνέδρευον μόνον οἱ περὶ τοὺς Δελφοὺς οἰκοῦντες, κὶ οἱ συνερχόμενοι ὠνομάζοντο Ἀμφικτύονες (3). — Ἐντὸς ῆς πόλεως τῶν Δελφῶν ἦσαν τέσσαρες ναοί, ὁ πρῶτος ἐπὶ Ιαυσανίου ἦν κατερειπωμένος· ὁ δεύτερος κενὸς ἀγαλμάων καὶ ἀνδριάντων· ὁ τρίτος περιεῖχεν εἰκόνας τινῶν βαιλέων τῆς Ῥώμης· ὁ δὲ τέταρτος ἦν Ἀθηνᾶς τῆς καλουένης Προνοίας· τῶν δὲ ἀγαλμάτων τοῦ ναοῦ τούτου τὸ ν τῷ προνάῳ, ὃ ἀνέθεσαν οἱ Μασσαλιῶται, ἦν μεῖζον τοῦ νδον ἀγάλματος· ἦν δὲ ἄλλοτε καὶ ἀσπὶς ἐκ χρυσοῦ δοεῖσα παρὰ Κροίσου τοῦ Λυδοῦ τῇ Προνοίᾳ Ἀθηνᾷ, ἀλλ', ὡς ἔλεγον οἱ Δελφοί, ἐσύλησεν αὐτὴν ὁ Φιλόμηλος (ὁ πρωταίτιος τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ). Πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Προνοίας ἦν τέμενος, ἡρῶον Φυλάκου, ὃς ἐβοήθησε τοῖς Δελφοῖς κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν. Εἶχον δὲ καὶ γυμνάσιον οἱ Δελφοὶ ἀπέχον τρία ϛάδια τοῦ ποταμοῦ Πλείστου, καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ αὐτοῦ ἐγεννήθη ποτὲ ὗς ἀγρία, ἣ ἐτραυμάτισε τὸν Ὀδυσσέα ὑπεράνω τοῦ γόνατος, ὅτε ἀφίκετο οὗτος πρὸς τὸν Αὐτόλυκον καὶ ἐθήρευε μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτολύκου (4). — Οἱ Δελφοὶ εἶχον ἐπίνειον τὴν

(1) Κλαυδιαν. ϛ. 26. (2) Παυσ. Ἀχ. κ. 24. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 8.
(4) Αὐτ.

νων λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (1). — Ὁ Κροῖ μόνος ἔπεμψεν ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ ἡμιπλίνθια χρυσᾶ, ὧν μακρότερα ἦσαν ἑξαπάλαιστα τὸ μῆκος, τὰ δὲ βραχύ τριπάλαιστα, τὸ δὲ ὕψος παλαιστιαῖα (2). Πολλοὶ ἐξ ἐπεβούλευσαν κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, ὡς ὁ Εὐ λῃστής, καὶ μετά τινα χρόνον τὸ ἔθνος τῶν Φλεγυῶν Πύῤῥος ὁ Ἀχιλλέως, καὶ μοῖρά τις τοῦ στρατεύματο Ξέρξου, καὶ οἱ Φωκεῖς, οἳ κατέλαβον τοὺς Δελφοὺς Ὀ 105, 4 (3), καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἳ μετὰ τὸν ἱερὸν μενον πόλεμον κρατήσαντες τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν δοσαν αὐτὸν τοῖς Δελφοῖς, καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρη Λακεδαιμονίων οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες καὶ κ τες παρέδοσαν αὐτὸν τοῖς Φωκεῦσι (4), καὶ ο Γαλάται ἢ Κελτοὶ μετὰ τοῦ Βρέννου ἐπεχείρη τοῦ ναοῦ Ὀλ. 125, 2 (5), καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων κατέσχε τὸ πλεῖστον τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν(Νέρων ἀφείλετο πενταχοσίας εἰκόνας χαλκᾶ ἀνθρώπων (7)· ἂν καὶ ἔπαθε δὲ τοσαῦτα ὁ περιεῖχεν ἔτι ἐπὶ Πλινίου τρεῖς χιλιάδας ἀγα καὶ ἱκανὰ φαίνονται ἔτι σωζόμενα καὶ ἐπὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ καιροῦ λίου τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν ὅλως ἐπὶ δὲ τοῦ Λουκιανοῦ ἐξέδιδεν ἔτι χρησμοὺς κατ' ἰδίαν (10)· κατὰ τὸν 4 αἰῶνα Μ. Χ. ἐ Ἀρκαδίου ὁ Ἀπόλλων τῶν Δελφῶν μετετέθ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 9.—19. (2) Ἡροδοτ. β. 1. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 7. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 112. κ. 23.—Ἰδ. Φωκίς. (6) Πλουταρχ. εἰς βίον Σύλλα. κ. 7. (8) Πλιν. Φυσ. ἱστ. 34, 7. (9) Ἰουβεναλ (10) Λουκιαν. Φάλαρις. 2.

ντων· ὁ τρίτος [illegible]

ς· ὁ δὲ [illegible]

τῶν δὲ [illegible]

ἐνέθεσαν [illegible]

ν δὲ [illegible]

καὶ

α τὰ

ἀπαν-

ράχου·

Κίῤῥαν ἀπέχουσαν 60 στάδια. Ἐν τῷ μεταξὺ Δελφῶν καὶ Κίῤῥας ὅλως ἀκάρπῳ πεδίῳ ἦν ὁ ἱππόδρομος ἐν ᾧ ἦγον τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, τὰ Πύθια, καὶ κατὰ τὸν ἱππόδρομον τοῦτον ἦν ταράξιππος ὡς ὁ τῆς Ἠλείας (1). Πλησίον τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ἦν. θέατρον ἀξιοθέατον, καὶ κατὰ τὸ ἀνώτατον τῆς πόλεως στάδιον κατεσκευασμένον ἐξ ἀρχῆς ἐκ πετρῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ἕως ὅτου Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς μετεκόσμησεν αὐτὸ ἐκ λίθου Πεντελησίου (2). Ἦν δὲ καὶ οἴκημα ὑπεράνω τῆς Κασσωτίδος πηγῆς περιέχον γραφὰς τοῦ Πολυγνώτου, ἀναθήματα τῶν Κνιδίων· ἐκαλεῖτο δὲ τὸ οἴκημα Λέσχη, διότι συνερχόμενοι ἐν αὐτῷ τὸ πάλαι οἱ Δελφοί, συνδιελέγοντο εἴτε περὶ σπουδαίων, εἴτε περὶ μυθωδῶν ἀντικειμένων (3). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁπόταν ἐπεκράτησαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπέστησαν τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ συστήματος τῶν Φωκέων, καὶ ἐπέτρεψαν αὐτοῖς νὰ πολιτεύωνται κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους, καὶ τότε ἡ Ἀνεμώρεια ἐγένετο τὸ ὅριον μεταξὺ Δελφῶν καὶ Φωκέων (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Δελφῶν κεῖται ἤδη τὸ χωρίον Καστρί. Ἀπὸ τῶν ἀλωνίων τῶν Καστριτῶν ὁρᾶται ὁλόκληρος ἡ Δελφικὴ κοιλάς, ὁριζομένη κατὰ μὲν ἀριστερὰν ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ Φαιδριάδων βράχων, κατὰ δὲ δεξιὰν ὑπὸ τῆς Κίρφεως· κατ' ἀνατολὰς παρίστανται εἰς τὴν θέαν ὑψηλοὶ λόφοι, οἵτινες κατέρχονται ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἦσαν ἄλλοτε τὰ ὅρια τῆς πρὸς τὴν Φωκίδα Δελφικῆς χώρας· ἐπί τινος κορυφῆς αὐτῶν φαίνεται κατὰ τὸ ὄπισθεν ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου Ἀραχώβης, τῆς πάλαι Ἀνεμωρείας· ὁ Πλεῖστος καταῤῥέει εἰς

(1) Ἰδ. Ἠλεία — Παυσ. Φωκ. κ. 37. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 32.
(3) Αὐτ. κ. 25. (4) Στράβ. β. 9, σ. 423.

τὸ βάθος τῆς κοιλάδος παρὰ τὴν ῥίζαν τῆς Κίρφεως· ἀπὸ τῶν προπόδων τῶν Φαιδριάδων κατέρχεται μέχρι τοῦ Πλείστου, κλίνουσα ἀεὶ πρὸς τὰ κάτω πεδιὰς καλλιεργουμένη καὶ κατὰ τὸ ὑψηλότατον μέρος τῆς πεδιάδος ταύτης ὑπὸ τὸν βράχον κεῖται τὸ μικρὸν χωρίον Καστρί· πέραν δὲ τοῦ χωρίου καταῤῥέει ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ μέγας χείμαρος καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ἀναβλύζει ἡ βρύσις τοῦ Ἁγ.ᵒ Ἰωάννου (Κασταλία), ἣ μετά τινων βημάτων διαῤῥοὴν καταπίπτει εἰς βαθεῖαν φάραγκα καὶ ἐκεῖθεν ἐκδίδει εἰς τὸν Πλεῖστον. — Ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς τὴν Ἀράχοβαν καὶ τὴν Σχιστὴν ὁδὸν διέρχεται διὰ τοῦ κάτω μέρους τοῦ χωρίου καὶ διὰ τῆς Κασταλίας, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν πρὸς ἀνατολὰς σηκῶν.

Κάτωθεν τῶν ἁλωνίων τῶν Καστριτῶν, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ κεῖται ἐκκλησίδιον τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ ἐν εὐρυχώρῳ τετραγώνῳ περιβόλῳ ὅπερ σήμερον εἶναι τὸ νεκροταφεῖον τῶν Καστριτῶν· τὰ τείχη τοῦ περιβόλου εἰσὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρχαῖα, ἐκ λίθων τετραγώνων ἐξειργασμένα, καὶ φαίνεται νὰ ἀνῆκον εἰς οἰκοδόμημα Ἀμφικτυονικὸν τοῦ καιροῦ τοῦ Ἀδριανοῦ. Παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον εὑρέθησαν λείψανα ψηφιδωτοῦ καὶ ἐπιγραφὴ περιέχουσα ψήφισμα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς περὶ τῆς αὐτονομίας τῶν Δελφῶν· τοιοῦτο ψήφισμα τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων ἀναφέρει καὶ ὁ Θουκυδίδης. « Τὸ δ' ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλ-» λωνος καὶ Δελφοὺς αὐτονόμους εἶναι καὶ αὐτοτελεῖς καὶ » αὐτοδίκους καὶ αὑτῶν καὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν κατὰ τὰ » πάτρια » (1). — Ἀπώτερον, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἀπαντᾶται εὐρύχωρος τύμβος ἐσκαμμένος ἐντὸς τοῦ βράχου·

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 18.

τὸ ἔνδον αὐτοῦ εἶναι τετράγωνον, τὸ στέγασμα θολωτὸν, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ εἰσὶ τρεῖς σαρκοφάγοι ἐσκαμμένοι καὶ οὗτοι εἰς ὡσαύτως θολωτὰς νεκροθήκας· ἐπάνωθεν δὲ ἑκάστου σαρκοφάγου ὑπάρχει ἐλάσσων τις θήκη διὰ τὰ νεκρικὰ δωρήματα· παρὰ τὸν τύμβον τοῦτον εἰσὶ πολλαὶ ἐλάσσονες νεκροθῆκαι καὶ μία ὡσαύτως θολωτὴ ἡμικυκλοειδὴς ἕδρα ἀναπαύσεως, τὰ πάντα ἐξειργασμένα ἐν τῷ φυσικῷ βράχῳ· μετ' ὀλίγα δὲ βήματα κατὰ δεξιὰν πρὸς τὰ κάτω ὑπάρχουσι μεγάλα παλαιὰ θεμέλια στηριζόμενα δι' ἀντηρίδων. — Πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀριστερὰν, ἐπὶ ἀγροῦ κατωφεροῦς, μικρὸν ὑψηλότερον τοῦ χωρίου φαίνονται τὰ λείψανα τοῦ σταδίου· τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ σώζεται καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ὁλοκληρίαν καὶ ὀνομάζεται τὸ Λάκκωμα τῶν τάφων. Ἡ νοτ-ανατολικὴ τῶν δύο μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν κεῖται ἐπὶ στερεᾶς, καλῶς διατετηρημένης βάσεως, ἡ δὲ κατέναντι αὐτῆς εἶναι κεκλιμένη ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ· τῶν ἐκ τοῦ συνήθους Παρνασσείου λίθου ἑδρῶν πολλαὶ εἰσὶ διεφθαρμέναι, τινὲς δὲ σώζονται ἀκέραιαι· ἐκ δὲ τοῦ Πεντελησίου λίθου δι' οὗ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς καθωράϊσε τὸ στάδιον (1) οὐδὲν σώζεται ἔτι. — Κατ' ἀνατολὰς τοῦ σταδίου ἀπαντᾶται κατὰ πρῶτον μία νεκροθήκη καὶ μετ' αὐτὴν καταῤῥέει ἐξ ὑπερκειμένου βράχου πηγὴ ἄφθονος ὕδατος ἀρδεύουσα τοὺς κήπους καὶ ποτίζουσα τὰ βοσκήματα. — Κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ χωρίου Καστρίου ὑπάρχουσι διάφορα λείψανα τοῦ ναοῦ, ὡς πλὰξ λιθίνη ἑξαποδιαῖα καὶ θεμέλια ἀρχαῖα καὶ στῆλαι Δωρικῆς καὶ Ἰωνικῆς τάξεως καί τινα τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα. — Πέραν τῶν ἀλωνίων, ἐπὶ τοῦ κατὰ δυσμὰς ὁρί-

(1) Παυσ. Φωκ, κ. 32.

ζοντος τοὺς Δελφοὺς ἐπιμήκους λόφου σώζονται λείψανα εὐκτίστου Ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος καί τινες μεσολαβοῦντες πύργοι, μέχρι τῶν προπόδων τῶν Φαιδριάδων. — Οἱ Δελφοὶ τὸ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀναπεπταμένοι καὶ ἀνοχύρωτοι, ἕως οὗ ὁ πρωτουργὸς τῆς ἱεροσυλίας Φιλόμηλος περιετείχισε τὸν ναόν (1)· ὥστε εἰς τὴν περιτείχισιν ταύτην τοῦ Φιλομήλου ἀποδοτέα πάντα τὰ τῶν τειχῶν μέχρι τοῦδε σωζόμενα λείψανα.

ΚΙΡΡΑ, πόλις παραθαλάσσιος ἐν μυχῷ κόλπου κατὰ τὸ νότιον τῆς Κρίσσης, καὶ τὰς πρὸς δυσμὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κίρφιδος, ἀπαντικρὺ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Σικυῶνος. Πρὸ τῆς Κίρρας ἦν τὸ εὔδαιμον Κρισσαῖον πεδίον· ἡ δὲ ἀπ' αὐτῆς εἰς Δελφοὺς ἀνάβασις ἐλογίζετο 80 ϛαδίων κατὰ τὸν Στράβωνα (2), κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν 60 (3) καὶ κατὰ τὸν Σουΐδαν 30· ἡ Κίρρα ἦν ἐπίνειον τῶν Δελφῶν καὶ παρ' αὐτὴν ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Πλεῖστος κατερχόμενος εἰς τὴν θάλασσαν (4). Ἐν τῷ παρὰ τὴν Κίῤῥαν πεδίῳ ἦν ἱπποδρόμιον, ἔνθα ἤγετο ἀγὼν ἱππικὸς Πύθια λεγόμενος· ἦν δὲ τὸ πεδίον τοῦτο γυμνὸν καὶ ἀνεπίδεκτον φυτεύσεως δένδρων. Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπό τινος γυναικὸς Κίῤῥας· οἱ Κιῤῥαῖοι ἠσέβησαν ποτὲ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἀπέτεμνον μέρος τῆς χώρας αὐτοῦ· ὅθεν ἔδοξεν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας νὰ πολεμήσωσι τοὺς Κιῤῥαίους καὶ προεστήσαντο ἡγεμόνα τοῦ στρατοῦ τὸν τύραννον τῶν Σικυωνίων Κλεισθένην, καὶ ἐπηγάγοντο καὶ τὸν Σόλωνα ἐξ Ἀθηνῶν, ἵνα συμβουλεύῃ· ἐρωτήσαντες δὲ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς νίκης, ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν =

(1) Διοδ. Σικ. β. 16. κ. 25. — Ἰουστιν. ἱστ. β. 24. κ. 6.

(2) Στράβ. β. 9. σ. 403. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 37. (4) Αὐτ. κ. 8.

τὸ ἔνδον αὐτοῦ εἶναι τετράγωνον, τὸ στέγασμα θολωτὸν, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ εἰσὶ τρεῖς σαρκοφάγοι ἐσκαμμένοι καὶ οὗτοι εἰς ὡσαύτως θολωτὰς νεκροθήκας· ἐπάνωθεν δὲ ἑκάστου σαρκοφάγου ὑπάρχει ἐλάσσων τις θήκη διὰ τὰ νεκρικὰ δωρήματα· παρὰ τὸν τύμβον τοῦτον εἰσὶ πολλαὶ ἐλάσσονες νεκροθῆκαι καὶ μία ὡσαύτως θολωτὴ ἡμικυκλοειδὴς ἕδρα ἀναπαύσεως, τὰ πάντα ἐξειργασμένα ἐν τῷ φυσικῷ βράχῳ· μετ' ὀλίγα δὲ βήματα κατὰ δεξιὰν πρὸς τὰ κάτω ὑπάρχουσι μεγάλα παλαιὰ θεμέλια στηριζόμενα δι' ἀντηρίδων. — Πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀριστερὰν, ἐπὶ ἀγροῦ κατωφεροῦς, μικρὸν ὑψηλότερον τοῦ χωρίου φαίνονται τὰ λείψανα τοῦ σταδίου· τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ σώζεται καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ὁλοκληρίαν καὶ ὀνομάζεται τὸ Λάκκωμα τῶν τάφων. Ἡ νοτ-ανατολικὴ τῶν δύο μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν κεῖται ἐπὶ στερεᾶς, καλῶς διατετηρημένης βάσεως, ἡ δὲ κατέναντι αὐτῆς εἶναι κεκλιμένη ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ· τῶν ἐκ τοῦ συνήθους Παρνασσείου λίθου ἑδρῶν πολλαὶ εἰσὶ διεφθαρμέναι, τινὲς δὲ σώζονται ἀκέραιαι· ἐκ δὲ τοῦ Πεντελησίου λίθου δι' οὗ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς καθωράϊσε τὸ στάδιον (1) οὐδὲν σώζεται ἔτι. — Κατ' ἀνατολὰς τοῦ σταδίου ἀπαντᾶται κατὰ πρῶτον μία νεκροθήκη καὶ μετ' αὐτὴν καταῤῥέει ἐξ ὑπερκειμένου βράχου πηγὴ ἄφθονος ὕδατος ἀρδεύουσα τοὺς κήπους καὶ ποτίζουσα τὰ βοσκήματα. — Κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ χωρίου Καστρίου ὑπάρχουσι διάφορα λείψανα τοῦ ναοῦ, ὡς πλὰξ λιθίνη ἐξαποδιαῖα καὶ θεμέλια ἀρχαῖα καὶ στῆλαι Δωρικῆς καὶ Ἰωνικῆς τάξεως καί τινα τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα. — Πέραν τῶν ἀλωνίων, ἐπὶ τοῦ κατὰ δυσμὰς ὁρί-

(1) Παυσ. Φωκ, κ. 32.

ζοντος τοὺς Δελφοὺς ἐπιμήκους λόφου σώζονται λείψανα εὐκτίστου Ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος καί τινες μεσολαβοῦντες πύργοι, μέχρι τῶν προπόδων τῶν Φαιδριάδων. — Οἱ Δελφοὶ τὸ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀναπεπταμένοι καὶ ἀνοχύρωτοι, ἕως οὗ ὁ πρωτουργὸς τῆς ἱεροσυλίας Φιλόμηλος περιετείχισε τὸν ναὸν (1)· ὥστε εἰς τὴν περιτείχισιν ταύτην τοῦ Φιλομήλου ἀποδοτέα πάντα τὰ τῶν τειχῶν μέχρι τοῦδε σωζόμενα λείψανα.

ΚΙῬῬΑ, πόλις παραθαλάσσιος ἐν μυχῷ κόλπου κατὰ τὸ νότιον τῆς Κρίσσης, καὶ τὰς πρὸς δυσμὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κίρφιδος, ἀπαντικρὺ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Σικυῶνος. Πρὸ τῆς Κίῤῥας ἦν τὸ εὔδαιμον Κρισσαῖον πεδίον· ἡ δὲ ἀπ' αὐτῆς εἰς Δελφοὺς ἀνάβασις ἐλογίζετο 80 ϛαδίων κατὰ τὸν Στράβωνα (2), κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν 60 (3) καὶ κατὰ τὸν Σουΐδαν 30· ἡ Κίῤῥα ἦν ἐπίνειον τῶν Δελφῶν καὶ παρ' αὐτὴν ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Πλεῖστος κατερχόμενος εἰς τὴν θάλασσαν (4). Ἐν τῷ παρὰ τὴν Κίῤῥαν πεδίῳ ἦν ἱπποδρόμιον, ἔνθα ἤγετο ἀγὼν ἱππικὸς Πύθια λεγόμενος· ἦν δὲ τὸ πεδίον τοῦτο γυμνὸν καὶ ἀνεπίδεκτον φυτεύσεως δένδρων. Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπό τινος γυναικὸς Κίῤῥας· οἱ Κιῤῥαῖοι ἠσέβησαν ποτὲ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἀπέτεμνον μέρος τῆς χώρας αὐτοῦ· ὅθεν ἔδοξεν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας νὰ πολεμήσωσι τοὺς Κιῤῥαίους καὶ προεστήσαντο ἡγεμόνα τοῦ στρατοῦ τὸν τύραννον τῶν Σικυωνίων Κλεισθένην, καὶ ἐπηγάγοντο καὶ τὸν Σόλωνα ἐξ Ἀθηνῶν, ἵνα συμβουλεύῃ· ἐρωτήσαντες δὲ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς νίκης, ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν =

(1) Διοδ. Σικ. β. 16. κ. 25. — Ἰουστιν. Ἱστ. β. 24. κ. 6.
(2) Στράβ. β. 9. σ. 403. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 37. (4) Αὐτ. κ. 8.

Οὐ πρὶν τῆς δε πόληος ἐρείψετε πύργον ἑλόντες,
Πρὶν καὶ ἐμῷ τεμένει κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Κῦμα ποτικλύζῃ, κελαδοῦν ἐπὶ οἴνοπα πόντον·

καὶ τότε ἔπεισεν ὁ Σόλων νὰ καθιερώσωσι τὴν Κιῤῥαίαν τῷ Ἀπόλλωνι, ἵνα ἡ θάλασσα γένηται γείτων τῷ τεμένει αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, διὸ καὶ τοὐντεῦθεν ἡ Κιῤῥαία χώρα ἱερὰ χώρα, καὶ τὸ Κιῤῥαῖον πεδίον ἱερὰ γῆ ἐλέγετο· ἐπενόησε δὲ καὶ ἕτερον σόφισμα ὁ Σόλων κατὰ τῶν Κιῤῥαίων τὸ διὰ τοῦ Πλείςου (1), καὶ οὕτως εἷλον τὴν Κίῤῥαν οἱ Ἀμφικτύονες. — Ἐν Κίῤῥᾳ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος, Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς ὁμοῦ, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἦσαν μεγάλα καὶ Ἀττικῆς ἐργασίας· τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀδραστείας ἵδρυτο ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἀλλ' ἦν κατώτερον τῶν ἄλλων κατὰ τὸ μέγεθος (2). — Ἡ Κίῤῥα, κατὰ τὸν Στράβωνα, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Κρισσαίων (3). — Ὁ Πίνδαρος πολλαχοῦ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ᾄδει τὰς περὶ τὴν Κίῤῥαν νίκας κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Πυθίων (4), ὡς =

Τῷ μὲν διδύμας χάριτας,
Εἰ κατέβαν, ὑγίει-
αν ἂν ἄγων χρυσέαν,
Κῶμόν τ', ἀέθλων Πυθίων,
Αἴγλαν στεφάνοις,
Τοὺς ἀριστεύων Φερένι-
κος ἕλε Κίῤῥᾳ ποτέ. Εἰδ. Γ'. ς. 127.
— Δύο δ' ἀπὸ Κίῤῥας (νίκαι τεθρίππῳ). Εἰδ Ζ. ς. 14—
— Ὃς εὐμενεῖ νόῳ
Ξενάρκειον ἔδεκτο Κίῤ-
ῥαθεν ἐστεφανωμένον

(1) Ἴδ. Πλεῖστος ποτ. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 37. (3) Στράβ. β. θ. ς. 418. (4) Πινδ. Πυθ. β. 8. 134. — 7, 14, 26. — 10, 21. — 11 Ζ 40.

Υἱὸν πόᾳ Παρνασσίᾳ
Δωριεῖ τε κώμῳ. Εἰδ. Η΄. ς. 25.
— Θῆκε καὶ βαθυλείμω-
ν᾽ ὑπὸ Κίῤῥας ἀγὼν
Πέτραν κρατησίποδα Φρικίαν. Εἰδ. Ι. ς. 23.
Χάριν ἀγῶνί τε Κίῤῥας,
Ἐν τῷ Θρασυδαῖος ἔμνασεν ἑστίαν
Τρίτος ἐπὶ στέφανον πατρῴαν βαλὼν,
Ἐν ἀφνεαῖς ἀρούραισι. Πυλάδα νικῶν,
Ξένου Λάκωνος Ὀρέστα. Εἰδ. ΙΑ. ς. 20.

Ἡ Κίῤῥα ἀφ᾽ ὅτου κατεστράφη ἔμεινε διὰ πολλοῦ χρόνου ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ὡς κατηραμένος, ὡς καὶ ὁ Αἰσχίνης λέγει: « λιμὴν ὁ νῦν » ἐξάγιστος καὶ ἐπάρατος ὠνομασμένος » (1). Πρῶτος ὁ Πολύβιος μετὰ παρέλευσιν αἰώνων μνημονεύει αὐτῆς καὶ πάλιν, ἐπὶ δὲ τοῦ Λιβίου ἦν ἤδη ἐπίνειον τῶν Δελφῶν, καὶ ὁ Παυσανίας ὡς τοιαύτην τὴν ἀναφέρει. ἴδ. ἄνωτ.

* Ὁ Δοδουὲλλ δὲν ἐπεσκέφθη τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πλείςου καὶ ἑπομένως δὲν εἶδε τὰ ἐρείπια τῆς Κίῤῥας, ἀλλ᾽ ἤκουσε μόνον ὅτι τὰ τείχη καὶ οἱ πύργοι τῆς πόλεως, ὡς καὶ προκυμαία καθήκουσα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐσώζοντο ἔτι (2)· ἀλλ᾽ ὁ Γκὲλλ, ἐκεῖνος ὁ πολλοῦ λόγου ἄξιος καὶ ἀκριβὴς περιηγητὴς, εὗρε τὰ εἰρημένα ἐρείπια ἐπὶ λόφου παρὰ τὰ πολλὰ στόμια τοῦ Πλείστου· τὰ τείχη, ἃ σχηματίζουσι τετράγωνον, εἰσὶν ᾠκοδομημένα ἐκ μεγάλων λίθων κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κίρφιδος ἐπὶ διαμέτρῳ πέντε λεπτῶν, μετὰ δὲ πέντε ἄλλων λεπτῶν ἀπόστασιν εὗρε τὴν ἀρχαίαν προκυμαίαν καὶ μύλον στρεφόμενον δι᾽ ἁλμυροῦ

(1) Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 107. (2) Δοδουὲλλ 1, 169·

ὕδατος, πηγάζοντος ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Κίρφιδος· μετὰ δεκαπέντε δὲ λεπτὰ ἐκεῖθεν κεῖται τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Ξεροπήγαδον (1)· κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον εὗρε καὶ ὁ Λήκιος τὰ αὐτὰ ἐρείπια καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὅσα καὶ ὁ Γκέλλ· καὶ ὁ Οὐλρίχος δὲ ἐπισκεφθεὶς τὸν τόπον, λέγει θετικῶς ὅτι τὰ ἐρείπια τῆς Κίῤῥας κεῖνται ἐπὶ τῆς θέσεως Μαγοῦλας (λόφου) (2). Τὸ πέριξ τῶν ἐρειπίων τῆς Κίῤῥας καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πλείστου ἐκτεινόμενον πεδίον εἶναι ὅλως γυμνὸν καὶ ἄδενδρον ἀπὸ τῆς Σκάλας μέχρι τῆς ἀλμυρᾶς πηγῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ χωρίου Ξεροπηγάδου· ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους ἡ Κίρφις καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τὸ κατὰ νότον αὐτῆς ἀκρωτήριον ἀποτελοῦσι δύο δρυμώδεις ἐξοχὰς διαχωριζούσας τρόπον τινὰ τὸ γυμνὸν Κιῤῥαῖον πεδίον ἀπὸ τῶν πλουσίων ἐλαιοφόρων δασῶν καὶ τῶν εὐφόρων ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων τῶν ἐκτεινομένων ἐν τερπνοτάτῃ ἁβρότητι μέχρι τοῦ Χρυσοῦ (Κρίσσης) καὶ ὑπεράνω μέχρι τῶν Σαλόνων. Ὁ Λήκιος κατὰ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ, φρονεῖ ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν Δελφῶν ἀπόστασις τῆς Κίῤῥας οὔτε 80 σταδίων εἶναι κατὰ τὸν Στράβωνα, οὔτε 30 κατὰ τὸν Σουΐδαν, ἀλλὰ 60 κατὰ τὸν Παυσανίαν (3)· ὁ αὐτὸς περιηγητὴς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι ὁ Παυσανίας ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ ὅτι τὸ πέριξ πεδίον ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ Κιῤῥαῖον καὶ Κρισσαῖον ἀδιαφόρως, λέγει ἐσφαλμένως ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνῳ καλεῖ τὴν πόλιν διὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ὀνόματος Κρίσσαν (4)· ἀλλ' ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ἡ Κίῤῥα καὶ ἡ Κρίσσα ἦσαν δύο διακεκριμμέναι ἀπ'

(1) Γκέλλ, σ. 197. (2) Οὐλρίχ. Περιηγ. καὶ ἔρευναι ἐν Ἑλλάδι. κ. 1, σ. 8. (3) Ἴδ. ἀνωτ. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 37.

ἀλλήλων πόλεις, ὡς καὶ ὁ Στράβων βεβαιοῖ, λέγων ὅτι ἡ μὲν Κίῤῥα κατεσκάφη ὑπὸ τῶν Κρισσαίων, τὴν δὲ Κρίσσαν ἐπολέμησαν οἱ Ἀμφικτύονες, διότι οἱ Κρισσαῖοι κατετελώνουν τοὺς ξένους τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸν ναόν (1).

ΚΡΙΣΣΑ, πόλις κατὰ τὸ νότιον τῶν Δελφῶν, τὸ βόρειον τῆς Κίῤῥας καὶ τὸ βορ δυτικὸν τῆς Ἀντικύρας· ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ ἐπονομάζων αὐτὴν ζαθέην =

Κρῖσσάν τε ζαθέην καὶ Δαυλίδα καὶ Πανοπῆα (2).

ἐπίθετον δοθὲν αὐτῇ, ὡς λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ὁμήρου Εὐστάθιος, διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Δήμητρος (3)· ἡ μεταξὺ Κίῤῥας καὶ Κρίσσης εὔφορος πεδιὰς ἐκαλεῖτο ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης Κρισσαῖον πεδίον, ὅπερ ὁ Στράβων καλεῖ εὔδαιμον (4), καὶ ἔνθα, κατὰ τὸν Σοφοκλῆν, ἐνικήθη ὁ Ὀρέστης εἰς τὰ Πύθια =

Πᾶν δ' ἐπίμπλατο
Ναυαγίων Κρισσαῖον ἱππικῶν πέδον (5).

Τοῦτο τὸ μέγα καὶ εὔφορον Κρισσαῖον πεδίον ἐξετείνετο κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Στράβωνος, μέχρι τῆς Ἀμφίσσης, εἰς ἣν ἀνῆκε βεβαίως μέγα μέρος αὐτοῦ, ὡς καὶ ἤδη ἀνήκει εἰς τοὺς Σαλωνίτας.

« Οἱ δὲ πλεῦνες αὐτῶν εἰς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἄμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισσαίου πεδίου οἰκουμένην » (6).

« Ἡ δ' Ἄμφισσα ἐπὶ τοῖς ἄκροις ἵδρυται τοῦ Κρισσαίου πεδίου » (7).

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 418 — Ἀήκ. κ. 21. Φωκ. σ. 585, 586 = Ἰδ. Κρίσσα πόλ. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 520. (3) Εὐστάθ. 557. (4) Στράβ. β. 9, σ. 418. (5) Σοφοκλ. Ἠλεκτρ. ς. 726. (6) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 32. (7) Στράβ. β. 9, σ. 427.

Ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἐκ τῶν Γαλατῶν κινδύνου ἐν τῷ εἰς Δελφοὺς ὕμνῳ, ἐκφράζεται οὕτω =

« Φρούρια καὶ κῶμαι Λοκρῶν καὶ Δελφίδες ἄκραι
Καὶ πεδία Κρισσαῖα καὶ ἠπήροιο πόληες
Ἀμφιπεριστείνωνται· ἴδωσι δὲ πίονα καρπὸν
Γείτονος αἰθομένοιο » (1).

Καὶ ὁ Δικαίαρχος δὲ λέγει =

« Ἔπειτα Φωκεῖς ἐκ Λελέγων φερόμενοι
Παρ' οἷς πεδίον Κρισσαῖον.

Ἡ Κρίσσα ἔκειτο μεταξὺ τῶν βράχων τοῦ Παρνασσοῦ ἔνθα οὔτε ἅρματα οὔτε ἵπποι ἠκούοντο, ὡς ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνῳ =

« Ἐν Κρίσσῃ ποίησαι ὑπὸ πτυχὶ Παρνασσοῖο
Ἔνθ' οὔθ' ἅρματα καλὰ δονήσεται, οὔτε τοι ἵππων
Ὠκυπόδων κτύπος ἔσται ἐΰδμητον περὶ βωμόν » (2).

Καὶ ὁ Νόννος δὲ λέγει =

Οἵ τε λάχον Πυθῶνα καὶ ἀμφίκρημνον ἀλωὴν,
Κρῖσαν ἀειδομένην (3).

Καὶ ὁ Πίνδαρος =

Ἀλλὰ κρέμαται
Ὁπόσα χεριαρᾶν
Τεκτόνων δαίδαλ' ἄγων
Κρισαῖον λόφον
Ἄμειψεν ἐν κοιλόπεδον νάπος
Θεοῦ (4).

Οἱ Κρισσαῖοι κατέστρεψαν ποτὲ τὴν Κίῤῥαν· ὕστερον δὲ κατεστράφη καὶ ἡ Κρίσσα ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Εὐρυλόχου

(1) Καλλιμάχ. Ὕμν. εἰς Δελφοὺς 177. (2) Ὁμ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. ς, 269. (3) Νόνν. Διονυσ. σ. 358, ς. 127. (4) Πίνδ. Πυθ. Εἰδ. Ε, ς. 46.

κατὰ τὸν Κρισσαῖον ὀνομασθέντα πόλεμον, ὃς συνέβη διότι οἱ Κρισσαῖοι εὐτυχήσαντες δι' ὅσους ἐλάμβανον δασμοὺς ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας, ἐτελώνουν πικρῶς παρὰ τὰ προστάγματα τῶν Ἀμφικτυόνων πάντας τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸν ναόν· ὅθεν οἱ Ἀμφικτύονες κατασπάσαντες τὴν Κρίσσαν διὰ τοῦ Εὐρυλόχου, ὡς εἴρηται, ἀφιέρωσαν τὸν τόπον τῷ Ἀπόλλωνι· ἐπελθόντες δὲ ἅμα οἱ ἐκ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ὄντες Ἀμφισσεῖς, ἀνέλαβον τὴν Κρίσσαν καὶ κατεγεώργουν καὶ αὖθις τὸ πεδίον καὶ ἦσαν πρὸς τοὺς ξένους χείρονες τῶν πάλαι Κρισσαίων· διὸ ἐτιμώρησαν καὶ τούτους οἱ Ἀμφικτύονες, καὶ ἀπέδοσαν αὖθις τὸν τόπον τῷ Θεῷ (1). — Ὁ Στράβων θεωρεῖ τὴν Κρίσσαν ἄλλην πόλιν παρὰ τὴν Κίῤῥαν, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω δείκνυται, καὶ τάττει αὐτὴν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον, βορειότερον τῆς Κίῤῥας (2)· ἀλλὰ λανθάνεται κατὰ τοῦτο ὁ γεωγράφος, διότι ἡ μὲν Κίῤῥα ἔκειτο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ Κρίσσα κατὰ τοὺς βράχους τοῦ Παρνασσοῦ. Ὁ δὲ Παυσανίας ἀποφαίνεται ὅτι Κρίσσα καὶ Κίῤῥα ἦν ἡ αὐτὴ πόλις, καὶ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ ἐν τῷ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνῳ ὀνομάζει τὴν Κίῤῥαν Κρίσσαν διὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ὀνόματος (3)· ἐν τῷ εἰρημένῳ ὕμνῳ ὁ Ὅμηρος λέγει Κρίσσαν τὸν τόπον ἔνθα ὁ Ἀπόλλων ἵδρυσε τὸν ναὸν καὶ τὸ μαντεῖον αὐτοῦ (4)· ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ἅπας ὁ τόπος ὁ μέχρι τῶν Δελφῶν καὶ ὁ περιέχων αὐτοὺς ὠνομάζετο Κρίσσα· καὶ ὁ Πίνδαρος δὲ συχνάκις ἀναφέρει τὴν Κρίσσαν, ὡς *Κρισαῖος λόφος* (5) καὶ *Κρισαίοις ἐν πτυχοῖς* (6) κτλ.

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 418. 419. (2) Αὐτ. σ. 416. 418. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 37. (4) Ὁμ. Ὕμν. εἰς 'Απολλ. ς. 269. (5) Πινδαρ. Πυθ. Εἰδ. 5. ς. 49. (6) Αὐτ. Εἰδ. 6. ς. 18.

* Ἐκ τῶν νεωτέρων μόνος ὁ Μύλλερ παραδέχεται τὴ γνώμην τοῦ Παυσανίου (1), οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ὡς ὁ Δο δουὲλλ, ὁ Γκὲλλ, ὁ Λήκιος καὶ ἄλλοι τὴν τοῦ Στράβω νος, καὶ θεωροῦσι τὸ μὲν χωρίον τὸ λεγόμενον Ξεροπη γαδον ὡς τὴν θέσιν τῆς Κίῤῥας (2), τὸ δὲ Χρυσὸν ὡς τ τῆς Κρίσσης· ὁ Γκὲλλ εὗρε παρὰ τὴν Κρίσσαν ἐπὶ τ ἐκ Δελφῶν ὁδοῦ, καὶ μετὰ 15 λεπτὰ ἀπὸ τοῦ χωρί Χρυσοῦ τὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ τοῦ Πινδάρου ἀναφερομέν θεάτρου, τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου ἱπποδρόμου ἐπὶ τῆς τοῦ Χρυσοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδοῦ ἐν τῇ κοιλάδι τ Πλείστου, τὸν βράχον ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἐφ' οὗ ὑπῆρξ ποτὲ ἡ ἀκρόπολις καὶ ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος, ὃς ἤδη εἶν ἐκκλησία, καὶ ἐπιγραφήν τινα βουστροφηδὸν γεγραμμ νην (3). Ὁ Δοδουὲλλ σημειοῖ ὅτι ἡ ἐκκλησία, ἥτις εἶ τῶν Ἁγίων τεσσαράκοντα, κεῖται εἰς ἀπόστασιν τινὰ ά τοῦ χωρίου· κατὰ τὰ πέριξ εὗρεν ὁ αὐτὸς ἴχνη τειχῶν ἦσαν, ὡς φαίνεται, τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρίσσης· ἐντ δὲ τοῦ χωρίου πολλὰς ἐπιγραφὰς ἠκρωτηριασμένας (4 Ὁ Οὐλρίχος παρατηρήσας καὶ καταμετρήσας ἀκριβῶς · εἰρημένα τείχη, ἐκφράζεται οὕτω = Πέριξ τῆς ἐκκλησί τῶν Ἁγίων τεσσαράκοντα διαγράφεται μέγας κύκλος λειψάνων παναρχαίων πολυγώνων τειχῶν διακοπτομέν μόνον ἔνθα ἐκ τῆς τραχύτητος τῶν βράχων καθίστα ἀδύνατος ἡ πρὸς οἰκοδομὴν ἀνάβασις· ταῦτα εἰσὶ τὰ Ὁμ ρικὰ τείχη τῆς Κρίσσης· οἱ νῦν Χρυσαῖται ὀνομάζουσι τ κύκλον τοῦτον διὰ τὴν ὁμοιότητα *τὸ στεφάνι*· ἂν δὲ κ καθημερινῶς φθειρόμενα, διότι ἡ μία πέτρα μετὰ τ

---

(1) Μύλλερ Ὀρχομ. 493. (2) Ἴδ. Κίῤῥα. (3) Γκὲλλ. σ. 195.
(4) Δοδουὲλλ .1. 156.

ἄλλην ἀπαύστως ἀφαιρούμεναι, μεταβάλλονται εἰς μυλοπέτρας, ἔχουσι πάλιν πολλαχοῦ δέκα ποδῶν ὕψος· τὸ εὖρος τοῦ πρὸς βορρᾶν τείχους, ὅπερ ἀπέχει μόνον δέκα λεπτὰ ἀπὸ τοῦ χωρίου, φθάνει εἰς δεκαοκτὼ πόδας, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς ἔνθα ἡ κάθοδος εἶναι ἀποτομωτέρα εἰς δώδεκα· ἡ κατασκευὴ εἶναι ἀσύμμετρος καὶ ἀσυνάρτητος· λίθοι ὀγκώδεις τεσσάρων ἕως πέντε ποδῶν συνδέονται μετ' ἄλλων ἐλασσόνων· τινὲς εἰσὶ μείζονος μεγέθους, καὶ εἷς κατὰ τὸ βόρειον τεῖχος, ἔνθα ἦν ἴσως πύλη, ἔχει μῆκος ὀκτὼ ποδῶν· τὸ ὀξὺ τῶν πολυγώνων εἶναι τετραμμένον σφηνοειδῶς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ὅπερ εἶναι πεπληρωμένον ἐκ χώματος καὶ μικρῶν λιθαρίων· κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν, οὐ πόῤῥω τῆς μετὰ τῆς βορείου ἀποτελουμένης γωνίας σώζεται ἡ δίοδος ἐλάσσονος τινὸς πύλης ἐξειργασμένης ἐκ μικρῶν καὶ τραχέων ἐσκαμμένων λίθων, καὶ ἐχούσης πλάτος ὅσον δι' ἕνα καὶ μόνον ἄνθρωπον.

Τὸ χωρίον Χρυσὸν κεῖται εἰς θέσιν τερπνὴν καὶ εἶναι ἐκ τῶν εὐπορωτέρων καὶ χαριεστέρων χωρίων τῆς Ἑλλάδος, ἐν μέσῳ κήπων εὐθαλῶν ἀρδευομένων ἐκ τεσσάρων πηγῶν ἀναβλυζουσῶν ἐκ τῶν βράχων καὶ καταῤῥεουσῶν ἐντὸς τοῦ χωρίου κατὰ διάφορα μέρη.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ, πόλις μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἵ Κυπάρισσον ἔχον Πυθῶνα τε πετρήεσσαν (1)·

καὶ κειμένη, ὡς φαίνεται, οὐ πόῤῥω τῶν Δελφῶν ἢ Πυθοῦς ἢ Πυθῶνος· ὁ Στέφανος λέγει ὅτι ἦν πόλις ἐν τῷ Παρνασσῷ, καλουμένη πρότερον Ἐρανὸς καὶ λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἢ ἀπὸ Κυπαρίσσου τοῦ Μινύου ἢ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε φυομένων

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. ϛ. 519.

Κυπαρίσσων (1)· καὶ κατὰ τὸν Εὐστάθιον ὡσαύτως ἡ πόλις ἐκαλεῖτο Ἀπολλωνιὰς καὶ Κυπαρισσοῦς, καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα ἦν Ἐραννά (2)· ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι ἡ Ἀντίκυρα ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Κυπάρισσος καὶ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Φωκέων ἠθέλησε νὰ θέσῃ εἰς τὴν πόλιν μᾶλλον τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα, ἂν καὶ ἐκαλῆτο ἤδη Ἀντίκυρα (3)· ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Παυσανίου φαίνεται ἐσφαλμένη, διότι ἡ Κυπάρισσος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, καὶ ἑπομένως δὲν ἦν ἡ Ἀντίκυρα, διότι ὁ κυρίως Παρνασσὸς δὲν ἐξετείνετο μέχρι τῆς Ἀντικύρας· ὁ Στράβων λέγει ὅτι δέχονται διττῶς τὴν Κυπάρισσον, οἱ μὲν ὁμωνύμως τῷ φυτῷ, οἱ δὲ παρωνύμως, κώμην ὑπὸ τῇ Λυκωρείᾳ (4).

ἈΜΒΡΥΣΣΟΣ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Δελφῶν καὶ τὸ δυτ-βορ-δυτικὸν τῆς Στίρεως ἧς ἀπεῖχεν ὅσον 60 στάδια· ἡ μεταξὺ Ἀμβρύσσου καὶ Στίρεως ὁδὸς ἦν πεδιὰς μεταξὺ ὀρέων, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς πεδιάδος ἦσαν πεφυτευμέναι ἄμπελοι καὶ ἐφύετο συνεχὴς ὡς καὶ αἱ ἄμπελοι αὗται ὁ θάμνος ὁ λεγόμενος κόκκος καὶ προάγων τὴν βαφὴν τῶν ἐρίων· Ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἥρωος τινὸς Ἀμβρύσσου. Οἱ Θηβαῖοι ὄντες ποτὲ εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ τὸν Φίλιππον, περιετείχισαν τὴν Ἄμβρυσσον διὰ διπλοῦ τείχους ἐκ λίθου ἐπιχωρίου μελάγχροος καὶ δυνατωτάτου· εἶχε δὲ ἑκάτερος κύκλος τοῦ τείχους πλάτος ὅσον ὀργυιᾶ καὶ ὕψος δύο καὶ ἡμισείας ὀργυιῶν, τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο κύκλων διάστημα ἦν ὀργυιᾶς· οὔτε πύργους δὲ οὔτε ἐπάλ-

(1) Στέφ. Βυζ. Κυπάρισσος. (2) Εὐσταθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 519.
(3) Παυσ. Φωκ. κ. 36. (4) Στράβ. β. 9. σ. 423.

ξεις εἶχε τὸ τεῖχος οὔτε ἄλλο τι πρὸς εὐπρέπειαν, διότι κατεσκευάσθη μόνον ἕνεκα τῆς τότε προκειμένης ἀνάγκης, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (1)· ἀλλαχοῦ δὲ λέγει ὁ αὐτὸς τὴν Ἄμβρυσσον τετειχισμένην ὀχυρώτερον τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ῥόδου (2). Οἱ Ἀμβρυσσεῖς εἶχον μικρὰν ἀγορὰν καὶ ἀνδριάντας ἐν αὐτῇ ἐκ μαρμάρου ὧν ὅμως οἱ πλείους ἦσαν κατεθραυσμένοι ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· ἐτίμων δὲ μεγάλως τὴν Δικτυνναίαν Ἄρτεμιν ἧς ναὸς ὑπῆρχε κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Ἀντίκυραν. — Πολλοὶ συγγραφεῖς ὀνομάζουσι τὴν Ἄμβρυσσον, οὐδεὶς δὲ ἀναφέρει ἄλλο τὶ ἀξιοσημείωτον. — Κατὰ τὸν Στέφανον ἡ Ἄμβρυσσος ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ Ἄμφρυσος (3).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀμβρύσσου κεῖται ἤδη τὸ χωρίον Δίστομον, ὡς βεβαιοῦται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐρεύνης τοῦ Δοδουὲλλ (4) ὃς εὗρε τὰς οἰκίας τοῦ Διστόμου ᾠκοδομημένας ἐκ θραυσμάτων μελάγχροος λίθου ἐξ οἵου ἦσαν συγκείμενα, κατὰ τὸν Παυσανίαν, τὰ τείχη· ἡ ἀκρόπολις ἔκειτο ἐπὶ λόφου στρογγύλου εἰς ἑκατοστυίας τινὰς βημάτων ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος χωρίου, καὶ ἐκεῖ εὗρεν ὁ Τσάνδλερ ἐπιγραφὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἥτις ὅμως ἐξέλειπε μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Εὑρέθη δὲ καὶ ἐσχάτως ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐπὶ μικροῦ λίθου φέρουσα ἐπίσης τὸ ὄνομα τῆς Ἀμβρύσσου· τὸ Δίστομον ἀπέχει τρεῖς ὥρας ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς Στίρεως ἥτις χωρίζεται διὰ κοιλάδος ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ, καὶ μικρὸν πλέον τῶν τριῶν γεωγρ. μιλίων (ἓξ ὡρῶν) ἀπὸ τῶν Δελφῶν· δύο

---

(1) Παυσ. Φὼκ. κ. 36. (2) Παυσ. Μσσ. κ. 31.
(3) Στεφ. Βυζ. Ἄμβρυσσος. (4) Τσάνδλερ ἐπιγρ. 10. 36. παρὰ Κρουσ. Τ. 3. 55.

δὲ ὥρας ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ βάθος λιμένος τοῦ καλουμένου Ἄσπρα Σπήτια (Ἀντικύρας).

ἈΝΤΙΚΥΡΑ, κατὰ τὸν Παυσανίαν (1), ἡ ἈΝΤΙΚΙῤῬΑ, κατὰ τὸν Στράβωνα (2), ἡ ἈΝΤΙΚΙῤῬΑ, κατὰ τὸν Δικαίρχον (3), πόλις παραθαλάσσιος ἔχουσα λιμένα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ, κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν κόλπου μεγάλου πλησίον μικρᾶς χερσονήσου, κατ' ἀνατολὰς τῆς Κίῤῥας πρὸς τὸ δυτ-νότιον τῆς Ἀμβρύσσου, καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ πρὸς ἀνατολὰς κειμένου Μεδεῶνος. Ἡ Ἀντίκυρα ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀντικυρέως συγχρόνου τοῦ Ἡρακλέους (4).— Τὰ περὶ τὴν Ἀντίκυραν ὄρη ἦσαν λίαν πετρώδη καὶ ἐφύετο ἐν αὐτοῖς ὁ ἐλλέβορος δύο εἰδῶν, μέλας καὶ λευκός· καὶ τοῦ μὲν μέλανος ἡ ῥίζα ἦν καθαρτική, ὁ δὲ λευκὸς εἶχεν ἰδιότητα ὡς ἐμετικήν (5)· ἐφύετο δὲ ὁ ἐλλέβορος, κατὰ τὸν Στράβωνα, καὶ ἐν τῇ Ἀντικύρᾳ τῆς Οἴτης, ἀλλὰ κρείττων ἦν ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐλλεβόρου τῆς Φωκικῆς Ἀντικύρας ὅς ἦν σησαμοειδές τι φυτὸν καὶ συνεμίγνυον αὐτὸν μετὰ τοῦ Οἰταίου, διὸ καὶ ἤρχοντο ἐνταῦθα πολλοὶ χάριν θεραπείας (6). — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἀντικύρας ἦσαν ἀνδριάντες χαλκοῖ, καὶ ἐπὶ τοῦ λιμένος μικρὸς ναὸς Ποσειδῶνος ἐκ λίθων λογάδων ᾠκοδομημένος· τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτοῦ ὃ ἦν χαλκοῦν καὶ ὀρθὸν εἶχε τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ἐπὶ δελφῖνος καὶ τὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος χεῖρα ἐπὶ τοῦ μηροῦ, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἐκράτει τρίαιναν· ἐντὸς δὲ τοῦ γυμνασίου ἦσαν τὰ λουτρὰ, καὶ πέραν αὐτοῦ ἕτερον γυμνάσιον ἀρχαιότατον ἔνθα ἵστατο ἀνδριὰς χαλκοῦς· ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἐδηλοῦτο ἐκ τῆς

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 36. (2) Στράβ. β. 9. σ. 416. καὶ ἀλλαχοῦ.
(3) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. ς. 77. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 36.
(5) Παυ. αὐτ.. (6) Στράβ. β. 9. σ. 418.

ἐπιγραφῆς, ὁ Ἀντικυρεὺς Ξενόδημος παγκρατιαστὴς ἀνελόμενος ἐν ἀνδράσι νίκην Ὀλυμπιακὴν τῇ διακοσιοστῇ δεκάτῃ πρώτῃ Ὀλυμπιάδι τῇ μόνῃ ἣν οἱ Ἠλεῖοι παρέλιπον ἐν τοῖς πίναξιν αὐτῶν· ἄνωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν πηγὴ ὕδατος ἐν φρέατι καὶ ὄροφος σκέπων τὸ φρέαρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου κα στῆλαι ἀνέχουσαι τὸν ὄροφον· καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ φρέατος μνῆμα ἐκ κοινῶν λίθων ἔνθα ἦσαν τεθαμμένοι, ὡς ἔλεγον, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰφίτου ὧν ὁ μὲν Ἐπίστροφος σωθεὶς ἐξ Ἰλίου, ἀπέθανεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ὁ δὲ Σχέδιος ἐτελεύτησε μὲν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ, ἀλλὰ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετεκομίσθησαν ἐνταῦθα (1). — Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ τοῦ καὶ Ἱεροῦ ὀνομασθέντος πολέμου, ὁπόταν Φίλιππος ὁ Μακεδών, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέθηκε πέρας εἰς αὐτόν, ἡ Ἀντίκυρα ὡς ἀσεβήσασα καὶ αὐτὴ, ἁλοῦσα κατηδαφίσθη μετὰ πολλῶν ἄλλων Φωκικῶν πόλεων (2)· ἀνέλαβε δὲ πάλιν κα διετήρησε τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, χάρις τῷ περισκεπεῖ αὐτῆς κόλπῳ καὶ λιμένι, καὶ τῇ ἐπιτηδείᾳ αὐτῆς θέσει πρὸς τὴν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κοινωνίαν· καὶ ὑφίστατο ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας, ἕως ὅτου ἑάλω καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Ἀτιλίου, ὡς ὑπήκοος κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου, ὃν ἐπολέμουν οἱ Ῥωμαῖοι, βοηθοῦντες τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Παυσανίαν (3), κατὰ δὲ τὸν Λίβιον ὁ Ὕπατος Τ. Κουΐνκτιος Φλαμίνιος, νικήσας τὸν Φίλιππον κατὰ τὰ Ἀῶα στενὰ, ἀφικόμενος δὲ διὰ τῆς Ἠπείρου εἰς Θεσσαλίαν, καὶ ἀποκρουσθεὶς κατὰ τὰ Ἄτρακα, προέβη εἰς Φωκίδα καὶ εἷλεν ἐν ἔτει 198 Π. Χ. τὴν Ἀντίκυραν, διὰ τὸν λιμένα αὐτῆς, καὶ διότι ἐδύνατο ἐκεῖθεν νὰ κοινωνῇ μετὰ τῆς Θεσ-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 36. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 36.

σαλίας (1). — Μεταξὺ τῆς Κίῤῥας καὶ τῆς Ἀντικύρας ὑψοῦτο τὸ διαχωρίζον αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων ὄρος ἡ Κίρφις.

* Τὸ χωρίον Ἄσπρα-Σπήτια κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀντικύρας, ἧς τὰ λείψανα εὗρεν ὁ Λήκιος, ὡς καὶ ἐπιγραφὴν ἐπὶ μαρμάρου φέρουσαν τὸ ὄνομα τῶν Ἀντικυραίων. — Ἡ θέσις τῆς Ἀντικύρας ἀπέχει τοῦ λιμένος Μυχοῦ 5 ὥρας (2), τῆς δὲ θέσεως τῆς Κίῤῥας 7 1/2 ὥρας (3)· τὸ δὲ χωρίον ἡ Δεσφίνα εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ δήμου Ἀντικύρας, καὶ ὑπάρχει ἐνταῦθα σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον.

ΜΕΔΕΩΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου (4), μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Ἀντικύρας (5) κατ' ἀνατολάς· ὁ Μεδεὼν ἦν ἐκ τῶν Φωκικῶν πόλεων αἱ μετασχοῦσαι τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἱεροῦ πολέμου κατηδαφίσθησαν (6). Ἀπεῖχεν ὁ Μεδεὼν 160 στάδια τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας. Ἀπὸ τοῦ Φωκικοῦ τούτου Μεδεῶνος ὠνομάσθη καὶ ὁ Βοιωτικὸς Μεδεὼν (7).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ὁ Μεδεὼν ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Δεσφίνας παρ' ὃ σώζονται πολλοὶ τύμβοι ἀρχαῖοι (8).

ΜΑΡΑΘΟΣ, πολίχνιον ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἔχον μικρὸν λιμένα καὶ κείμενον οὐ πόῤῥω τῆς Ἀντικύρας, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Φαρύγιον (9).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μαράθου κεῖται μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ, ὁ δὲ λιμενίσκος ὀνομάζεται Ἁγιά (10).

---

(1) Λίβ. β. 32, κ. 18. (2) Λήκ. Φωκὶς, κ. 20. (3) Μεννερτ. β. 1, κ. 10, σ. 155. (4) Στράβ. β. 9, σ. 510. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 36.

(6) Αὐτ. κ. 3. (7) Στράβ. β. 9, σ. 410. (8) Λήκ. Τ. 2, κ. 20, σ. 549. (9) Στράβ. β. 9, σ. 423. (10) Γκὲλλ σ. 174 — Οὐίλερ. σ. 324.

ΒΟΥΛΙΣ, πόλις κατὰ τὸ νότιον τῆς Φωκίδος πρὸς τὰ ὅρια τῆς Βοιωτίας, κειμένη ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχουσα ἑπτὰ στάδια τοῦ λιμένος Μυχοῦ, τῆς δὲ κατ' ἀνατολὰς κειμένης Βοιωτικῆς Θίσβης ὀγδοήκοντα· τοσοῦτον δὲ δύσβατα καὶ τραχέα ἦσαν τὰ μεταξὺ Ἀντικύρας καὶ Βούλιδος ὄρη, ὥστε ἀμφιβάλλεται ἂν ὑπῆρξε ποτὲ ὁδὸς μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο πόλεων· παρεπλέετο δὲ ἡ Βοῦλις κατὰ τὸν ἐξ Ἀντικύρας εἰς τὸ τῶν Κορινθίων Λέχαιον διάπλουν. — Ἡ Βοῦλις συνῳκίσθη ἐκ τῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Δωρίδος καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Βούλωνος τοῦ ἀγαγόντος τὴν ἀποικίαν. — Οἱ Βουλίδιοι, ὡς ἐλέγετο, ἐφυλάχθησαν ἀμέτοχοι τοῦ κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν ἐπιχειρήματος τοῦ κοινοῦ συλλόγου τοῦ Φιλομήλου καὶ τῶν Φωκέων. — Πλέον τοῦ ἡμίσεως τῶν κατοίκων τῆς Βούλιδος ἦσαν ἁλιεῖς τῶν κόχλων τῆς βαφικῆς πορφύρας. — Οὐδὲν ἄξιον λόγου περιεῖχεν ἡ Βοῦλις εἰμὴ μόνον δύο ναοὺς Ἀρτέμιδος καὶ Διονύσου, ὧν τὰ ἀγάλματα ἦσαν ξύλινα· ἐσέβοντο δὲ πρὸ πάντων οἱ Βουλίδιοι τὸν Θεὸν ὃν ὠνόμαζον Μέγιστον, ἐννοοῦντες βεβαίως τὸν Δία. — Παρὰ τὴν Βοῦλιν κατήρχετο ποταμὸς χείμαῤῥος εἰς τὴν θάλασσαν καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ἡράκλειον. Ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐν Βούλιδι καλουμένη Σαύνιον (1).

* Κατὰ τὸν Μελέτιον, ἐπὶ τῶν ὀλίγων τινῶν ἐρειπίων τῆς Βούλιδος κεῖται τὸ μοναστήριον Δομπό (2).

ΠΑΝΟΠΕΥΣ, πόλις παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας καὶ ὑπερκειμένη τῆς Ὀρχομενίας (3)· ἀπεῖχε τῆς μὲν Δαυλίδος ὅσον ἑπτὰ στάδια Α·Β. τῆς δὲ Βοιωτικῆς πόλεως Χαιρω-

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 37, (2) Μελετ. Γεωγρ. Ἐνετ. 1807, Τ. 2, σ. 344.
(3) Στράβ. β. 9, σ. 416.

σαλίας (1). — Μεταξὺ τῆς Κίῤῥας καὶ τῆς Ἀντικύρας ὑψοῦτο τὸ διαχωρίζον αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων ὄρος ἡ Κίρφις.

* Τὸ χωρίον Ἄσπρα-Σπήτια κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀντικύρας, ἧς τὰ λείψανα εὗρεν ὁ Λήκιος, ὡς καὶ ἐπιγραφὴν ἐπὶ μαρμάρου φέρουσαν τὸ ὄνομα τῶν Ἀντικυραίων. — Ἡ θέσις τῆς Ἀντικύρας ἀπέχει τοῦ λιμένος Μυχοῦ 5 ὥρας (2), τῆς δὲ θέσεως τῆς Κίῤῥας 7 1/2 ὥρας (3)· τὸ δὲ χωρίον ἡ Δεσφίνα εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ δήμου Ἀντικύρας, καὶ ὑπάρχει ἐνταῦθα σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον.

ΜΕΔΕΩΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου (4), μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Ἀντικύρας (5) κατ' ἀνατολάς· ὁ Μεδεὼν ἦν ἐκ τῶν Φωκικῶν πόλεων αἳ μετασχοῦσαι τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἱεροῦ πολέμου κατηδαφίσθησαν (6). Ἀπεῖχεν ὁ Μεδεὼν 160 στάδια τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας. Ἀπὸ τοῦ Φωκικοῦ τούτου Μεδεῶνος ὠνομάσθη καὶ ὁ Βοιωτικὸς Μεδεὼν (7).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ὁ Μεδεὼν ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Δεσφίνας παρ' ὃ σώζονται πολλ[illegible] τύμβοι ἀρχαῖοι (8).

ΜΑΡΑΘΟΣ, πολίχνιον ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἔχον μικ[illegible] λιμένα καὶ κείμενον οὐ πόῤῥω τῆς Ἀντικύρας, παρὰ τὸ ἀκ[illegible]τήριον Φαρύγιον (9).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μαράθου κεῖται μετόχιον τῆς [illegible] τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ, ὁ δὲ λιμενίσκος ὀνομάζεται Ἁγιά (10).

(1) Λίβ. β. 32, κ. 18. (2) Λήκ. Φωκίς, κ. 20. (3) Μεννερτ. κ. 10, σ. 155. (4) Στράβ. β. 9, σ. 510. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 36. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Στράβ. β. 9, σ. 410. (8) Λήκ. Τ. 2, σ. 549. (9) Στράβ. β. 9, σ. 324.

ΒΟΥΛΙΣ, πόλις κατὰ τὸ νότιον τῆς Φωκίδος πρὸς τὰ ὅρια τῆς Βοιωτίας, κειμένη ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχουσα ἑπτὰ στάδια τοῦ λιμένος Μυχοῦ, τῆς δὲ κατ' ἀνατολὰς κειμένης Βοιωτικῆς Θίσβης ὀγδοήκοντα· τοσοῦτον δὲ δύσβατα καὶ τραχέα ἦσαν τὰ μεταξὺ Ἀντικύρας καὶ Βούλιδος ὄρη, ὥστε ἀμφιβάλλεται ἂν ὑπῆρξε ποτὲ ὁδὸς μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο πόλεων· παρεπλέετο δὲ ἡ Βοῦλις κατὰ τὸν ἐξ Ἀντικύρας εἰς τὸ τῶν Κορινθίων Λέχαιον διάπλουν. — Ἡ Βοῦλις συνῳκίσθη ἐκ τῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Δωρίδος καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Βούλωνος τοῦ ἀγαγόντος τὴν ἀποικίαν. — Οἱ Βουλίδιοι, ὡς ἐλέγετο, ἐφυλάχθησαν ἀμέτοχοι τοῦ κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν ἐπιχειρήματος τοῦ κοινοῦ συλλόγου τοῦ Φιλομήλου καὶ τῶν Φωκέων. — Πλέον τοῦ ἡμίσεως τῶν κατοίκων τῆς Βούλιδος ἦσαν ἁλιεῖς τῶν κόχλων τῆς βαφικῆς πορφύρας. — Οὐδὲν ἄξιον λόγου περιεῖχεν ἡ Βοῦλις εἰμὴ μόνον δύο ναοὺς Ἀρτέμιδος καὶ Διονύσου, ὧν τὰ ἀγάλματα ἦσαν ξύλινα· ἐσέβοντο δὲ πρὸ πάντων οἱ Βουλίδιοι τὸν Θεὸν ὃν ὠνόμαζον Μέγιστον, ἐννοοῦντες βεβαίως τὸν Δία. — Παρὰ τὴν Βοῦλιν κατήρχετο ποταμὸς χείμαῤῥος εἰς τὴν θάλασσαν καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ἡράκλειον. Ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐν Βούλιδι καλουμένη Σαύνιον (1).

* Κατὰ τὸν Μελέτιον, ἐπὶ τῶν ὀλίγων τινῶν ἐρειπίων τῆς Βούλιδος κεῖται τὸ μοναστήριον Δομπό (2).

ΠΑΝΟΠΕΥΣ, πόλις παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας καὶ ὑπερκειμένη τῆς Ὀρχομενίας (3)· ἀπεῖχε τῆς μὲν Δαυλίδος ὅσον ἑπτὰ στάδια Α·Β. τῆς δὲ Βοιωτικῆς πόλεως Χαιρω-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 17. (2) [illegible] Ἐφημ. 1887, τ. 2, σ. 311
[illegible]

νείας εἴκοσι Δ·Ν. Ὁ Πανοπεὺς οὔτε ἀρχεῖα εἶχεν, οὔτε γυμνάσιον, οὔτε θέατρον, οὔτε ἀγορὰν, οὔτε ὕδωρ κατερχόμενον εἰς κρήνην· οἱ δὲ ἄνθρωποι ᾤκουν ἐπὶ χαράδρας ἐν στέγαις κοίλαις ὁμοίαις ταῖς ἐπὶ τῶν ὀρέων καλύβαις· ὥςτε, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὁ Πανοπεὺς οὐδὲ ἦν ἄξιος τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως· καί τοι δὲ ὄντες τοιοῦτοι οἱ Πανοπεῖς εἶχον ὅρια τῆς γῆς πρὸς τοὺς ὁμόρους αὐτῶν καὶ ἔπεμπον καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὸν Φωκικὸν σύλλογον. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Πανοπέως, πατρὸς Ἐπειοῦ τοῦ κατασκευάσαντος τὸν Δούρειον Ἵππον (1), καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν τὸ ἐξ ἀρχῆς Φλεγυῖαι καὶ μετέβησαν ἐξ Ὀρχομενίας εἰς Φωκίδα. Ὁ περίβολος τῶν Πανοπέων ἦν ἑπτὰ σταδίων, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Παυσανίου. Ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς εἰς Τιτυὸν ὀνομάζει τὴν πόλιν τῶν Πανοπέων καλλίχορον, καὶ περιγράφων τὴν ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Πατρόκλου μάχην, λέγει ὅτι Σχέδιος ὁ Ἰφίτου ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος ᾤκει ἐν Πανοπεῖ· καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι τῆς κατὰ τοῦτο ἐκ τῆς Βοιωτίας εἰσβολῆς οὔσης εὐκολωτάτης, οἱ βασιλεῖς τῆς Φωκίδος φοβούμενοι τοὺς Βοιωτοὺς, ᾤκουν εἰς Πανοπέα, μεταχειριζόμενοι αὐτὸν ὡς φρούριον, (ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι ἡ πόλις ἦν ὠχυρωμένη)· ἡ δὲ ἐπωνυμία τοῦ καλλιχόρου ἡ παρὰ τοῦ Ὁμήρου διδομένη τῷ Πανοπεῖ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι γυναῖκες Ἀττικαί, Θυιάδες καλούμεναι, ἤρχοντο καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς Παρνασσὸν καὶ ἑνούμεναι μετὰ γυναικῶν ἐκ Δελφῶν, ἐτέλουν ὄργια πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου· ἐσχημάτιζον δὲ αἱ γυναῖκες αὗται χοροὺς καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ διάφορα μέρη παρὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ὁδὸν, καὶ ἔτι καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν

(1) Παυσ. Κορ. κ. 29.

Πανοπέων, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ καλλιχόρου. — Ἐν Πανοπεῖ ἦν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ οἴκημα μικρὸν ἐξ ὠμῆς πλίνθου, καὶ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἐκ λίθου Πεντελησίου, ὃ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἦν τοῦ Ἀσκληπιοῦ οἱ δὲ τοῦ Προμηθέως· ἐφαίνετο δὲ καὶ χῶμα γῆς ἔχον ἑνὸς τρίτου σταδίου περίμετρον, ὅπερ ἦν, ὡς ἔλεγον, τὸ μνῆμα τοῦ Τιτυοῦ (1). — Ἐκ Χαιρωνείας ἐγίνετο εἰσβολὴ κατ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ Πανοπέως, παρὰ τὴν Δαυλίδα καὶ τὴν Σχιστὴν ὁδὸν εἰς Δελφούς (2). — Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βοιωτίας καὶ τοῦ Πανοπέως εὑρέθη τὸ ὑπὸ τῶν Χαιρωνέων λατρευόμενον σκῆπτρον (3). — Ὁ τόπος τῶν Παραποταμίων καθίστα τὸ ὅριον τῶν Ἀμβρυσσέων, τῶν Πανοπέων καὶ τῶν Δαυλιέων (4). — Ἐπὶ τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ Πέρσαι διελθόντες τοὺς Παραποταμίους, ἔφθασαν εἰς Πανοπέα, καὶ ἐκεῖ διακριθεῖσα ἐσχίσθη ἡ στρατιὰ, καὶ ὁ μὲν Ξέρξης μετὰ τοῦ πλείστου καὶ δυνατωτάτου τοῦ στρατοῦ πορευόμενος ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, εἰσέβαλεν εἰς τὴν γῆν τῶν Ὀρχομενίων, ἄλλοι δὲ ὡρμήθησαν ἐπὶ τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν, ἔχοντες κατὰ δεξιὰν τὸν Παρνασσὸν καὶ ἐνέπρησαν καθ' ὁδὸν τὸν Πανοπέα κα ὅσας ἄλλας πόλεις τῆς Φωκίδος ἀπήντησαν (5)· μετὰ δὲ τὸν Φωκικὸν ἢ Ἱερὸν πόλεμον ὁ Πανοπεὺς κατηδαφίσθη μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν Φωκικῶν πόλεων (6), καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ὕστερον ἐξηφανίσθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα (7). — Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τοῦ Πανοπέως =

Κρίσαν τε ζαθέην καὶ Δαυλίδα καὶ Πανοπῆα (8)·

ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τὴν πόλιν Φανότιν (9), ὁ Πολύβιος

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 4. (2) Ἴδ. Χαιρώνεια. (3) Ἴδ. αὐτ. (4) Στράβ. β. 9, σ. 424. (5) Ἡρόδοτ. β. 8, 34, 35. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 3.
(7) Πλούταρχ. Σύλλας, § 16. (8) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 520 καὶ ἀλλαχοῦ.
(9) Θουκυδ. β. 4, κ. 56.

νείας εἴκοσι Δ·Ν. Ὁ Πανοπεὺς οὔτε ἀρχεῖα εἶχεν, οὔτε γυμνάσιον, οὔτε θέατρον, οὔτε ἀγοράν, οὔτε ὕδωρ κατερχόμενον εἰς κρήνην· οἱ δὲ ἄνθρωποι ᾤκουν ἐπὶ χαράδρας ἐν στέγαις κοίλαις ὁμοίαις ταῖς ἐπὶ τῶν ὀρέων καλύβαις· ὥστε, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὁ Πανοπεὺς οὐδὲ ἦν ἄξιος τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως· καί τοι δὲ ὄντες τοιοῦτοι οἱ Πανοπεῖς εἶχον ὅρια τῆς γῆς πρὸς τοὺς ὁμόρους αὐτῶν καὶ ἔπεμπον καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὸν Φωκικὸν σύλλογον. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Πανοπέως, πατρὸς Ἐπειοῦ τοῦ κατασκευάσαντος τὸν Δούρειον Ἵππον (1), καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν τὸ ἐξ ἀρχῆς Φλεγυῖαι καὶ μετέβησαν ἐξ Ὀρχομενίας εἰς Φωκίδα. Ὁ περίβολος τῶν Πανοπέων ἦν ἑπτὰ σταδίων, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Παυσανίου. Ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς εἰς Τιτυὸν ὀνομάζει τὴν πόλιν τῶν Πανοπέων καλλίχορον, καὶ περιγράφων τὴν ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Πατρόκλου μάχην, λέγει ὅτι Σχέδιος ὁ Ἰφίτου ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος ᾤκει ἐν Πανοπεῖ· καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι τῆς κατὰ τοῦτο ἐκ τῆς Βοιωτίας εἰσβολῆς οὔσης εὐκολωτάτης, οἱ βασιλεῖς τῆς Φωκίδος φοβούμενοι τοὺς Βοιωτούς, ᾤκουν εἰς Πανοπέα, μεταχειριζόμενοι αὐτὸν ὡς φρούριον, (ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι ἡ πόλις ἦν ὠχυρωμένη)· ἡ δὲ ἐπωνυμία τοῦ καλλιχόρου ἡ παρὰ τοῦ Ὁμήρου διδομένη τῷ Πανοπεῖ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι γυναῖκες Ἀττικαί, Θυιάδες καλούμεναι, ἤρχοντο καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς Παρνασσὸν καὶ ἑνούμεναι μετὰ γυναικῶν ἐκ Δελφῶν, ἐτέλουν ὄργια πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου· ἐσχημάτιζον δὲ αἱ γυναῖκες αὗται χοροὺς καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ διάφορα μέρη παρὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ὁδόν, καὶ ἔτι καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν

(1) Παυσ. Κορ. κ. 29.

Πανοπέων, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ καλλιχόρου. — Ἐν Πανοπεῖ ἦν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ οἴκημα μικρὸν ἐξ ὠμῆς πλίνθου, καὶ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἐκ λίθου Πεντελησίου, ὃ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἦν τοῦ Ἀσκληπιοῦ οἱ δὲ τοῦ Προμηθέως· ἐφαίνετο δὲ καὶ χῶμα γῆς ἔχον ἑνὸς τρίτου σταδίου περίμετρον, ὅπερ ἦν, ὡς ἔλεγον, τὸ μνῆμα τοῦ Τιτυοῦ (1). — Ἐκ Χαιρωνείας ἐγίνετο εἰσβολὴ κατ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ Πανοπέως, παρὰ τὴν Δαυλίδα καὶ τὴν Σχιστὴν ὁδὸν εἰς Δελφούς (2). — Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βοιωτίας καὶ τοῦ Πανοπέως εὑρέθη τὸ ὑπὸ τῶν Χαιρωνέων λατρευόμενον σκῆπτρον (3). — Ὁ τόπος τῶν Παραποταμίων καθίστα τὸ ὅριον τῶν Ἀμβρυσσέων, τῶν Πανοπέων καὶ τῶν Δαυλιέων (4). — Ἐπὶ τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ Πέρσαι διελθόντες τοὺς Παραποταμίους, ἔφθασαν εἰς Πανοπέα, καὶ ἐκεῖ διακριθεῖσα ἐσχίσθη ἡ στρατιά, καὶ ὁ μὲν Ξέρξης μετὰ τοῦ πλείστου καὶ δυνατωτάτου τοῦ στρατοῦ πορευόμενος ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, εἰσέβαλεν εἰς τὴν γῆν τῶν Ὀρχομενίων, ἄλλοι δὲ ὡρμήθησαν ἐπὶ τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν, ἔχοντες κατὰ δεξιὰν τὸν Παρνασσὸν καὶ ἐνέπρησαν καθ' ὁδὸν τὸν Πανοπέα καὶ ὅσας ἄλλας πόλεις τῆς Φωκίδος ἀπήντησαν (5)· μετὰ δὲ τὸν Φωκικὸν ἢ Ἱερὸν πόλεμον ὁ Πανοπεὺς κατηδαφίσθη μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν Φωκικῶν πόλεων (6), καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ὕστερον ἐξηφανίσθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα (7). — Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τοῦ Πανοπέως —

Κρίσαν τε ζαθέην καὶ Δαυλίδα καὶ Πανοπῆα (8)·

ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τὴν πόλιν Φανότιν (9), ὁ Πολύβιος

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 4. (2) Ἴδ. Χαιρώνεια [illegible] (3) Ἴδ. αὐτ. (4) Στράβ. β. 9, σ. 424. (5) Ἡρόδοτ. β. 8, 34, [illegible] Παυσ. Φωκ. κ. 3, (7) [illegible] Ἑλλην. § 16. (8) [illegible] 520 καὶ [illegible] (9) Θουκ. β. 4, [illegible]

Φανοτέα (1), ὁ Λίβιος Φανότειαν (2), ὁ Στράβων ὀνομάζει τοὺς κατοίκους Φανοτεῖς (3), ἀλλαχοῦ δὲ λέγει αὐτοὺς Πανοπέας (4) καὶ τὴν πόλιν Πανοπέα (5)· παρὰ δὲ τῷ Στεφάνῳ, τῷ Ἡσυχίῳ (6), τῷ Ὀβιδίῳ (7) καὶ τῷ Στατίῳ (8) εὑρίσκεται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Πανόπη· ἀλλὰ Πανοπεὺς φαίνεται τὸ ὀρθότερον καὶ ἀρχαιότερον ὄνομα.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Πανοπέως κεῖται ἤδη χωρίον Ἅγιος Βλάσιος ἀπέχον 40 λεπτὰ τῆς Καπραίνης· ὄπισθεν τοῦ χωρίου φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀκροπόλεως· τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὧν σώζονται λείψανα, εἰσὶ καλῶς κατεσκευασμένα καὶ τέσσαρες πύλαι μέχρι τοῦ νῦν διετηρήθησαν· κεῖνται δὲ ἐπὶ χαράδρας τῆς ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (9), ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· οὐδὲν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης ὑφίσταται.

ΔΑΥΛΙΣ ἢ ΔΑΥΛΙΑ, πόλις κατ' ἀνατολὰς τῶν Δελφῶν παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, ἐπὶ λόφου τραχέως, ἀπέχουσα ἑπτὰ στάδια τῆς πόλεως Πανοπέως Β-Δ. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Νύμφης τινὸς Δαυλίδος, θυγατρὸς, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Κηφισσοῦ, ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τῶν πολλῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος δένδρων, διότι τὸ πάλαι τὰ δάση ὠνομάζοντο δαῦλα (10). — Ὁ Θρᾷξ Τηρεὺς ἐβασίλευσεν ἐν Δαυλίδι, καὶ ἐν αὐτῇ λέγουσιν ὅτι συνέβησαν τὰ κατὰ τὴν Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν, ἐξ οὗ καὶ πολλοὶ τῶν ποιητῶν ἐπωνόμασαν τὴν ἀηδόνα Δαυλιάδα (11). — Ἡ Δαυλὶς

---

(1) Πολύβ. Ἀποσπ. 27. (2) Λίβ. β. 32, κ. 18. (3) Στράβ. β. 9, σ. 407. (4) Στράβ. β. 9, σ. 424. (5) Στράβ. β. 9, σ. 416.
(6) Στέφ. Βυζ — Ἡσύχ. Πανόπη. (7) Ὀβιδ. Μεταμορφ. β. 3, ς. 19.
(8) Στάτ. Θηβαῒς β. 7, σ. 344. (9) Γκὲλλ Ὁδολογ Ἑλλ. σ. 202.
(10) Παυσ. Φωκ. κ. 4 — Στράβ. β. 9, σ. 423. (11) Παυσ — Στράβ. Αὐτόθ.

ἦν μία τῶν πόλεων τῶν κατεδαφισθεισῶν μετὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον (1)· ἀνεκτίσθη δὲ αὖθις, ὡς φαίνεται, καὶ κατῳκήθη ἐκ νέου, διότι ὁ Παυσανίας εὗρεν αὐτὴν κατοικουμένην, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὀλίγους μὲν ἀλλὰ μεγαλοσωμοτέρους καὶ ἀνδρειοτέρους πάντων τῶν Φωκέων (2). — Ἐν Δαυλίδι ἦν ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἀρχαῖον, καὶ ξόανον ἔτι ἀρχαιότερον ὅπερ ἔφερεν, ὡς ἔλεγον, ἡ Πρόκνη ἐξ Ἀθηνῶν. — Ἐν Δαυλίδι ἦν τόπος Τρωνὶς καλούμενος καὶ ἐν αὐτῷ ἡρῶον ἥρωος τινὸς ἀρχηγέτου· οὗτος δὲ ἦν κατά τινας ὁ Ξάνθιππος οὐκ ἀφανὴς περὶ τὰ πολεμικά, κατ' ἄλλους δὲ Φῶκος ὁ Ὀρνυτίωνος τοῦ Σισύφου· ἀπέδιδον δὲ αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τιμὰς οἱ Φωκεῖς καὶ ἄγοντες ἱερεῖα, τὸ μὲν αἷμα αὐτῶν εἰσέχεον δι' ὀπῆς εἰς τὸν τάφον, τὰ δὲ κρέατα ἤσθιον ἐπὶ τοῦ τόπου. — Διὰ τῆς Δαυλίδος ἦν ἄνοδος εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνασσοῦ μακροτέρα μὲν τῆς ἐκ Δελφῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσοῦτον δύσβατος (3). — Ὡς ἄξιον θαυμασμοῦ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας ὅτι ἐν τῇ γῇ τῆς Δαυλίας αἱ χελιδόνες οὔτε ἔτικτον, οὔτε ἐξελέπιζον τὰ ᾠά, οὔτε κατεσκεύαζον ὅλως φωλεὰν πλησίον ὀρόφου οἰκήματος· ἀπέδιδον δὲ τοῦτο οἱ Φωκεῖς εἰς τὸ ὅτι ἡ Φιλομήλα καὶ ὄρνις οὖσα κατεσχέθη ὑπὸ τρόμου, καὶ ἀπεχώρησε τῆς πατρίδος τοῦ Τηρέως (4). — Ἡ Δαυλία ἢ τὸ Δαύλιον κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ χώρα δηλαδὴ ἅπασα τῆς Δαυλίδος ἐξετείνετο ἐπὶ ἑξήκοντα στάδια μέχρι τοῦ Ὑφαντείου ὄρους (5). — Ὁ βράχος ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Δαυλὶς ἦν τοσοῦτον τραχὺς καὶ δυσπρόσιτος, ὥστε οὔτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο ποτὲ δυνατὴ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ ἅλωσις αὐτῆς

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 4.
(4) Αὐτ. (5) Στράβ. β. 9, σ. 424.

οὔτε διὰ κλιμάκων οὔτε δι' οὐδενὸς ἄλλου τρόπου (1).

Κατὰ τὴν ἐκ Δαυλίδος εἰς Δελφοὺς ὁδὸν πρὸς ἀριστερὰν ἦν μέγα οἰκοδόμημα καλούμενον Φωκικὸν εἰς ὃ συνήρχοντο οἱ Φωκεῖς ἀφ' ἑκάστης πόλεως· ἦσαν δὲ κίονες ἐντὸς αὐτοῦ ἱστάμενοι κατὰ μῆκος καὶ ἀναβασμοὶ ἀπὸ τῶν κιόνων ἐφ' ἑκάτερον τεῖχος ἐφ' ὧν ἐκαθέζοντο οἱ συνερχόμενοι Φωκεῖς· πρὸς δὲ τὸ πέρας οὔτε κίονες ἦσαν οὔτε ἀναβασμοί, ἀλλ' ἄγαλμα Διὸς ἐπὶ θρόνου· ἑκατέρωθεν δὲ κατὰ δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν ἀγάλματα Ἀθηνᾶς καὶ Ἥρας· ἀπώτερον δὲ ἦν ἡ ὁδὸς ἡ καλουμένη Σχιστὴ ἔνθα ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε τὸν πατέρα· ἡ δὲ αὐτόθεν εἰς Δελφοὺς λεωφόρος καθίσταται μᾶλλον ἀνάντης καὶ δύσβατος (2)· ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς Δαυλίδος ἐν τῷ καταλόγῳ =

Κρῖσάν τε ζαθέην καὶ Δαυλίδα καὶ Πανοπῆα (3).

* Τὸ χωρίον Δαυλιὰ κεῖται ἤδη παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Δαυλίδος ἧς τὰ λείψανα σώζονται ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχουσι τῶν τοῦ Πανοπέως οὐχὶ 7, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, ἀλλὰ τοὐλάχιστον 27 στάδια, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων (4). Ἡ ἀκρόπολις κεῖται ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου βράχου ἑνουμένου μετὰ τοῦ Παρνασσοῦ διὰ μικροῦ τινος ἰσθμοῦ· ἀπέχει δὲ ἡ ἀκρόπολις τοῦ χωρίου Δαυλιᾶς ὅσον 15 λεπτά (5)· ἡ περιφέρεια τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως ἦν κατασκευῆς τακτικῆς καὶ σχήματος, ὡς φαίνεται, κυκλοτεροῦς (6)· μόνην δὲ πρόσβασιν εἶχεν ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ βαράθρων, καὶ ἦν ἑπομένως ὀχυρωτάτη, ὡς βεβαιοῖ καὶ ὁ

---

(1) Λιβ. 6. 32. κ. 18. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 4. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 520. (4) Δοδουέλλ 2. 207.—Κατὰ τὸν Γκὲλλ (Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 203) ἡ ἀπόστασις λογίζεται 1 ὥρ. 20 λ. (5) Γκέλλ σ. 202. (6) Λήκ. κ. 2 σ. 100.

Αἴβιος· ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀκροπόλεως ὑπάρχει παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου ἐν ᾗ εὑρέθη μάρμαρον φέρον ἐπιγραφὴν διὰ μικρῶν καὶ ἀρχαιοτάτων χαρακτήρων καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ ὀνομάτων ἐπὶ μαρμάρου ποικίλου. Εὑρέθησαν δὲ καὶ ἄλλαι περίεργοι ἐπιγραφαὶ περὶ τὸ χωρίον ὧν ἡ μία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τραϊανοῦ 118 Μ. Χ. 24 Ὀκτωβρίου (1). — Κατὰ τὰς ἄνωθεν τοῦ χωρίου Δαυλιᾶς κοιλάδας καὶ τὰς ῥάχεις τῶν λόφων οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦσιν ἀμπέλους, ἐν δὲ τῷ κάτω πεδίῳ σῖτον· ὅλως δὲ ἀμπελόφυτος ὡσαύτως εἶναι ἡ κοιλὰς ἡ μεταξὺ τοῦ χωρίου καὶ τῆς ἀρχαίας Δαυλίδος καὶ καταρδεύεται ὑπὸ πολλῶν πηγῶν καὶ ῥυάκων συνενουμένων κατὰ τὸ πεδίον μετά τινος βραχίονος τοῦ Κηφισσοῦ ὃς ὀνομάζεται Πλατανιὰ καὶ δέχεται πάντας τοὺς χειμάῤῥους τῶν κατωφερειῶν τοῦ Παρνασσοῦ (2).

ΚΙΡΦΙΣ, ὁ Στράβων ὀνομάζει μόνον, ἄνευ περαιτέρω διασαφήσεως πόλιν Κίρφιν ἣ κατὰ τὴν φυλαττομένην ὑπ' αὐτοῦ σειρὰν φαίνεται κειμένη μεταξὺ Δελφῶν καὶ Δαυλίδος (3), καὶ ἀπ' αὐτῆς ὠνομάσθη τὸ ὄρος ἡ Κίρφις· ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφέρεται κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος πόλις ἣ ὀνομάζεται μὲν ὑπ' αὐτοῦ Κρέφις (4), εἶναι δὲ πιθανῶς ἡ αὐτὴ Κίρφις τοῦ Στράβωνος.

* Ἐν τῇ πρὸς Δελφοὺς κοιλάδι τοῦ Πλείστου ὑπάρχει βράχος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ συνεχόμενος μετὰ τοῦ ὄρους Κίρφιδος· ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Γκὲλλ, ὑπάρχει ὀχύρωμα ἀρχαῖον Καστροῦλι λεγόμενον (5) ὅπερ θεωρεῖται ὡς λείψανον τῆς πόλεως Κίρφιδος (6).

ΣΤΙΡΙΣ, πόλις κατὰ τὸ δυτ·νότιον τῆς ἐν Βοιωτίᾳ

(1) Λὴκ. κ. 11. σ. 101. (2) Λὴκ. κ. 11. σ. 99. (3) Στράβ. β. 9. σ. 416. (4) Πλιν. Φυσ. ἱσ. β. 9. ι. 7. (5) Γκὲλλ σ. 182.
(6) Κρουσ. Τ. 3. κ. 9. σ. 65.

Χαιρωνείας ἧς ἀπεῖχεν 120 στάδια· ἡ μεταξὺ ὁδὸς ἦν κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ καὶ τραχεία· ἔκειτο δὲ ἡ πόλις ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ καὶ πετρώδους, διὸ καὶ οἱ κάτοικοι ἔπασχον σπάνιν ὕδατος ἐν ὥρᾳ θέρους, διότι οὔτε φρέατα πολλὰ ἦσαν οὔτε τῶν ὄντων τὸ ὕδωρ ἦν πότιμον, ἀλλὰ μόνον διὰ λουτρὰ καὶ διὰ ὑποζύγια ἦν ἐπιτήδειον· τὸ δὲ πότιμον ὕδωρ καταβαίνοντες ἐλάμβανον οἱ ἄνθρωποι ἐκ πηγῆς ἀπεχούσης ὅσον τέσσαρα στάδια καὶ ῥεούσης ἐντὸς πέτρας ἐσκαμμένης. Οἱ Στιρεῖς ἔλεγον ὅτι δὲν ἦσαν Φωκεῖς ἀλλ' Ἀθηναῖοι τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἐλθόντες εἰς Φωκίδα μετὰ Πετεοῦ τοῦ Ὀρνέως (1). — Ἐν Στίριδι ἦν ναὸς Δήμητρος ἐπίκλησιν Στιρίτιδος· καὶ ὁ μὲν ναὸς ἦν κατεσκευασμένος ἐκ πλίνθου ὠμῆς, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐκ λίθου Πεντελησίου· ἐκράτει δὲ ἡ θεὰ δᾷδας, καὶ παρ' αὐτῇ ἦν ἕτερον ἄγαλμα ἀρχαῖον ἔχον περὶ αὐτὸ τετυλιγμένας ταινίας καὶ εἴτι ἄλλο εἴθισται πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος (2). — Ἐκ Στίριδος ἦν ὁδὸς ἐπίπεδος ἐν μέσῳ ὀρέων καὶ ἀμπέλων πρὸς τὴν Ἄμβρυσσον ἀπέχουσαν 60 στάδια πρὸς τὸ βορ-δυτικόν (3).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Στίριδος ὀνομαζόμενα τανῦν Παλαιο-Στίρι κεῖνται παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ ὃς ἐπονομάζεται ὁ Στιριώτης· ἡ μονὴ αὕτη κεῖται, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, τὰ δὲ ἐρείπια εὑρίσκονται ὀλίγον δυτικώτερον τῆς μονῆς· ὑπάρχει δὲ καὶ χωρίον Στίρι ἀπέχον 55 λεπτὰ τῆς μονῆς πρὸς τὸ Δίστομον καὶ κείμενον ἐν χαριέσσῃ κοιλάδι παρὰ τὴν κρήνην.

ΤΡΑΧΙΝ, πολίχνη πρὸς τὰ μεθόρια τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Λεβαδίας· οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο Τραχίνιοι (4)· ἡ Τραχὶν ἡ

(1) Ἴδ. Στιρία. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 36.
(4) Στράβ. β. 9. 423.

παρὰ τῷ Παυσανίᾳ γράφεται ἡμαρτημένως Θρακὶς ἣν μία τῶν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου ἐμπρησθεισῶν πόλεων (1).

ΛΥΚΩΡΕΙΑ, πόλις ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ περὶ ἧς ἐλέγοντο τὰ ἑξῆς. = Ὁ υἱὸς τῆς Νύμφης Κλεοδώρας καὶ δύο πατέρων, Ποσειδῶνος καὶ Κλεοπόμπου Παρνασσὸς ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ ὄρος ὁ Παρνασσὸς καὶ ἡ Παρνασσία νάπη ἔκτισε πόλιν ἣ κατεκλύσθη κατὰ τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐπομβρίαν· τῶν δὲ κατοίκων ὅσοι ἐδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι τὸν κατακλυσμὸν ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν ὀρυγμῶν τῶν λύκων, διεσώθησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἔκτισαν πόλιν ἣν ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ὠνόμασαν Λυκώρειαν· ἐλέγετο δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, ὅτι δηλ. ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Νύμφης Κωρυκείας ἐγεννήθη υἱὸς Λύκωρος, καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Λυκώρου ἐκλήθη ἡ πόλις Λυκώρεια, ἀπὸ δὲ τῆς Κωρυκίας τὸ Κωρύκιον ἄντρον (2)· ἀπὸ τῆς Λυκωρείας κατέβησαν ὕστερον οἱ ἄνθρωποι κατωτέρω, καὶ κατῴκησαν τοὺς Δελφοὺς καθ' ὃ ἦν ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, παρὰ τὴν πηγὴν Κασταλίαν (3). — Οἱ Ἀσιναῖοι ᾤκουν τὸ ἐξ ἀρχῆς τὸν Παρνασσὸν καὶ ὡμόρουν τοῖς Λυκωρίταις (4).

* Λιάκουρα, χωρίον καλούμενον οὕτω ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Λυκωρείας.

ΑΝΕΜΩΡΕΙΑ, πόλις ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ παρὰ τὰς προσνοτίους ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῶν Δελφῶν· ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος αὐτῇ πάθους, διότι ἐκ τοῦ χωρίου ὃ ἐκαλεῖτο Κατοπτήριος χῶρος καὶ ἦν κρημνός τις τοῦ Παρνασσοῦ ἔπασχε συνεχεῖς καταιγίδας ἡ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 6. (3) Ἴδ. Δελφοί.
(4) Παυσ. Μεσσ. κ. 34. Ἴδ. Ἀσίνη.

πόλις· ἐγένετο δὲ αὕτη τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς λοιπῆς Φωκίδος καὶ τῶν Δελφῶν ἀπὸ τοῦ 3 ἔτους τῆς 89 Ὀλυμπιάδος (1), ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστησαν τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ συστήματος τῶν Φωκέων καὶ ἐπέτρεψαν αὐτοῖς νὰ ἔχωσιν ἴδιον πολίτευμα· ἐκαλεῖτο δὲ ὑπό τινων καὶ Ἀνεμώλεια (2)· τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύει καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ. =

Οἵ τ' Ἀνεμώρειαν καὶ Ὑάμπολιν ἀμφενέμοντο (3)·

ὥστε ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ἡ Ἀνεμώρεια καὶ ἡ Ὑάμπολις ἦσαν δύο χωρισταὶ πόλεις, ὡς καὶ ὁ Στράβων λέγει «εἶθ' Ὑάμπολις» (4)· ἀλλὰ λάθος ἀδοκίμου γραφέως παρέφθειρε τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἐτάραξε τὴν ἔννοιαν, παρενθεὶς μετὰ τὸ, Εἶθ' Ὑάμπολις, τὰς λέξεις (μετὰ ταῦτα ἐκλήθη), ὅπερ ἀντίκειται τῇ ἐννοίᾳ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῇ τοῦ Στράβωνος αὐτοῦ τοῦ ἀδιαλείπτου ὀπαδοῦ τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐκ τούτου ἠπατήθη καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ ποιητοῦ τούτου Εὐστάθιος (5), καὶ θεωρήσας τὰς δύο πόλεις Ἀνεμώρειαν καὶ Ὑάμπολιν ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν (6), ἐξέλαβε τρεῖς Ὑαμπόλεις ἀντὶ τῶν δύο ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (7).

* Χωρίον Ἀράχοβα κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τῆς Ἀνεμωρείας. Ἡ Ἀράχοβα, ἧς ἡ ἐκκλησία κειμένη ἐπὶ ὕψους κατ' ἀνατολὰς εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ τοῦ Καστρίου (Δελφῶν), θεωρεῖται ὡς τὸ φυσικὸν ὅριον τῆς Δελφικῆς κοιλάδος· ἡ πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο ὁδὸς διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Φαιδριάδων ἀνάγει εἰς οὐ μικρὸν ὕψος, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ οὐχὶ μετὰ δυσχερείας· εἶτα διέρχεται πλησίον τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν

(1) Μόλλερ 484. (2) Στράβ. β. 9. σ. 423. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 521.
(4) Στράβ. β. 9. σ. 424. (5) Εὐσταθ. εἰς Β. Ἰλ. σ. 275.
(6) Μαννερτ. β. 1. 177.—Κρουσ. κ. 9. σ. 70.—Μύλλερ 496.
(7) Κρουσ. κ. 9. 7. σημ.

βράχων, οἳ ὑψοῦνται κατ' ἀνατολὰς τραχεῖς αὖθις καὶ ἔρημοι καὶ ἐκεῖ λαμβάνουσι τὸ ὄνομα *Πετρίτης*· τὸ μεταξὺ Καστρίου καὶ Ἀραχόβης διάστημα εἶναι περίπου δύο ὡρῶν· κείμενον δὲ τὸ χωρίον μεταξὺ τοῦ Πετρίτου καὶ τοῦ Πλείστου ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Πετρίτου, ἀπέναντι τῆς Κίρφιδος, ὁρίζει τὴν Δελφικὴν κοιλάδα κατ' ἀνατολάς· εἶναι δὲ ἡ Ἀράχοβα μέγα χωρίον ἢ μᾶλλον κωμόπολις περίφημος διὰ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ ἀέρος καὶ διὰ τὴν μακροβιότητα τῶν κατοίκων, πλεονεκτήματα προερχόμενα βεβαίως ἐκ τῆς θέσεως ὑψουμένης κατὰ τρεῖς χιλιάδας ποδῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ κατὰ τὸν χειμῶνα ὁ ἀὴρ καθίσταται τραχύτατος, καὶ ὁ Πετρίτης καταπέμπει ἐπὶ τοῦ χωρίου σφοδρὰς βορείους θυέλλας καὶ νιφάδας, ἐξ ὧν ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς μαχαίρας τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀνδρείων κατεστράφη κατὰ τὸ ἔτος 1826 μέγα Ὀθωμανικὸν ςράτευμα· τὴν μάχην ταύτην περιέγραψε λεπτομερῶς ὁ Χριστόφορος Περραιβός (1).

ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΙ, πόλις ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κηφισσοῦ, πλησίον τῆς Ὑαμπόλεως, τοῦ Πανοπέως, τῆς Χαιρωνείας καὶ τῆς Ἐλατείας· κατὰ τὸν Θεόπομπον ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἡ πόλις αὕτη ἀπεῖχε τῆς Χαιρωνείας ὅσον 40 ςάδια, καὶ ἡ χώρα αὐτῆς ἦν τὸ ὅριον μεταξὺ Ἀμβρυσσέων, Πανοπέων καὶ Δαυλιέων· ἔκειτο δὲ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου μετρίως ὑψηλοῦ κατὰ τὴν ἐκ Βοιωτίας εἰς Φωκίδα εἴσοδον (2). Ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς παρὰ τὸν ποταμὸν, καὶ ὁ Ὅμηρος ταύτην ἐννοεῖ λέγων=

Οἵ τ' ἄρα παρ ποταμὸν Κηφισσὸν δῖον ἔναιον (3).

(1) Ἀπομνημ. πολεμ. κ. 2, σ. 106. (2) Στράβ. β. 9, σ. 424.
(3) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 522.

Ἦν δὲ δόξα, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, ὅτι πόλις Παραποτάμιοι ὀνομαζομένη δὲν ὑπῆρξε, τὸ δὲ ἔπος τοῦ Ὁμήρου ἐννοεῖ τοὺς παρὰ τὸν Κηφισσὸν γεωργοῦντας· ἀλλὰ τοῦτο, ὡς ὁ αὐτὸς Παυσανίας προστίθησιν, ἀντίκειται τοῖς περὶ τῶν κατὰ τὰ Πύθια νικῶν μνημονευθεῖσι, διότι ἅμα οἱ Ἀμφικτύονες κατέστησαν τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὁ Παραποτάμιος Αἰχμαίας ἐνίκησε πυγμὴν ἐν παισίν· ἔτι δὲ ἀντιβαίνει καὶ τῇ συγγραφῇ τοῦ Ἡροδότου, ὃς ἀπαριθμῶν τὰς ὑπὸ τοῦ Ξέρξου πυρποληθείσας πόλεις, συγκαταλέγει καὶ τοὺς Παραποταμίους (1). — Κατὰ τὸ πέρας τοῦ Φωκικοῦ πολέμου μεταξὺ ἄλλων πόλεων τῆς Φωκίδος κατηδαφίσθησαν καὶ οἱ Παραποτάμιοι (2)· μετὰ τὰ παθήματα ταῦτα οὐκέτι ἐνῳκίσθησαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ἐλλείψεως χρημάτων κατενεμήθησαν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οὐδὲ ἐρείπια ἐσώζοντο ἔτι, οὐδὲ ἦν γνωστὸν ἔνθα τῆς χώρας ᾠκίσθη ἡ πόλις (3). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, ἐπὶ τοῦ Σύλλα ἡ μὲν πόλις τῶν Παραποταμίων εἶχεν ἐκλείψη, ἐφαίνετο δὲ ὁ τόπος ἐφ' οὗ ὑπῆρξε πρότερον ἡ ἀκρόπολις, καὶ τοῦτο ἦν λόφος πετρώδης καὶ περίκρημνος κεχωρισμένος ἀπὸ τοῦ Ἐδυλίου ὄρους καθ' ὅσον μέρος μόνον κατεῖχεν ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ Ἄσσου, ὃς συμπίπτων ὑπὸ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τοῦ ὄρους μετὰ τοῦ Κηφισσοῦ καὶ συνογκούμενος, καθίστα τὴν ἄκραν ὀχυρὰν καὶ ἐπιτηδείαν εἰς στρατοπέδευσιν (4).

* Ἡ θέσις ἐν ᾗ ὑπῆρξαν οἱ Παραποτάμιοι ἀπέχει, κατὰ τὸν Γκὲλλ, 1 ὥρ. 22 λεπ. τῆς Χαιρωνείας, καὶ σχεδὸν

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 8; κ. 33. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (4) Πλούταρχ. Σύλλ. κ. 16.

2 ὥρ. τῆς Ἐλατείας· κεῖται δὲ παρὰ τὸ χωρίον Βέλεσι, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Κηφισσοῦ, ἔνθα ὑπάρχει λόφος μεμονωμένος παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ ἐπὶ ποταμίσκου (1).

ΑΒΑΙ ἢ ΑΒΑ, πόλις κειμένη ἐπὶ ὄρους κατ' ἀνατολὰς τῆς Ἐλατείας ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Λοκρίδος. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἀργεῖοι καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Ἄβαντος, υἱοῦ Λυγκέως καὶ Ὑπερμνήστρας τῆς Δαναοῦ (2)· ἦν δ' ἔκπαλαι ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ εἶχε μαντεῖον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ περίφημον (3), παρ' οὗ καὶ ὁ Κροῖσος ἐζήτησε χρησμόν (4), καὶ οἱ Φωκεῖς αὐτοὶ ἐσέβοντο αὐτὸ ἐπίσης ὡς τὸ τῶν Δελφῶν· ὅθεν, ὁπόταν ἐνίκησαν τοὺς εἰσβαλόντας εἰς Φωκίδα Θεσσαλοὺς καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀσπίδων ὅσας ἔλαβον παρὰ τῶν φονευθέντων ἐν τῇ μάχῃ ἐχθρῶν τὸ ἥμισυ ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ εἰς Ἄβας, καὶ ἐκ τῶν μεγάλων ἀνδριάντων τῶν κατασκευασθέντων ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων οἱ ἡμίσεις πεμφθέντες εἰς Δελφοὺς, ἵσταντο περὶ τὸν τρίποδα τοῦ ναοῦ, καὶ οἱ ἡμίσεις ἀνέκειντο ἐν Ἄβαις (5). — Ὁ ναὸς οὗτος κατὰ πρῶτον ἐπυρπολήθη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ Ξέρξου, καὶ δεύτερον ἐκάη καὶ ἐξηφανίσθη ὅλως ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, διότι πολλοὶ τῶν Φωκέων κατέφυγον εἰς αὐτόν· ἁλουσῶν δὲ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ καταβληθεισῶν εἰς ἔδαφος τῶν πόλεων τῶν Φωκέων, μόνον αἱ Ἄβαι ἔμειναν ἀνεπηρέαστοι, διότι οἱ Ἀβαῖοι ἐφάνησαν αμέτοχοι ἀσεβείας, καὶ οὔτε τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ τῶν

(1) Κροϐσ. Τ. 3, κ. 9, Φωκίς. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (3) Αὐτ. (4) Ἡροδοτ. β. 1, κ. 46. (5) Ἡρόδοτ. β, 8, κ. 27·

Δελφῶν, οὔτε τοῦ πολέμου μετέσχον (1)· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, διὰ τὸ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα σέβας, ἐπέτρεψαν τοῖς Ἀβαίοις νὰ ἦναι αὐτόνομοι (2). Ὁ Παυσανίας τὰ ἐρείπια μόνον εἶδε τοῦ ναοῦ, ἐν δὲ τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως ἐσώζοντο ἔτι τὸ παλαιὸν θέατρον, ἀρχαιοτάτης κατασκευῆς, ἡ ἀγορὰ καί τινες ναοί· παρὰ δὲ τὸν ναὸν τὸν μέγαν, ἦν ἄλλος ναὸς ἐλάσσων, ὃν ὁ Ἀδριανὸς ἀνήγειρε τῷ Ἀπόλλωνι, τὰ δὲ χαλκᾶ ἀγάλματα, τὰ παριστῶντα τὸν Ἀπόλλωνα, τὴν Λητὼ καὶ τὴν Ἄρτεμιν ἦσαν ἀρχαιότερα καὶ ἀναθήματα τῶν Ἀβαίων αὐτῶν (3). Ὑποτίθεται δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (4), ὅτι Θρᾶκες ὁρμηθέντες ἐξ Ἀβῶν, μετῴκησαν εἰς τὴν νῆσον Εὔβοιαν· ἐξ οὗ καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς οὐδέποτε ὠνομάσθησαν Εὐβοεῖς, ἀλλ' ἀεὶ Ἄβαντες, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ =

Οἱ δ' Εὔβοιαν ἔχον μένεα πνείοντες Ἄβαντες (5).

* Πρῶτος ὁ Γκὲλλ ἀνεκάλυψε καὶ περιέγραψεν ἀκριβέστατα τὰ ἐρείπια τῶν Ἀβῶν· ἀπέχουσι ταῦτα 1 ὥραν 36 λεπτὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Κηφισσοῦ γεφύρας παρὰ τὴν Χαιρώνειαν καὶ συνίστανται εἰς τὰ ἔτι καλῶς διατηρούμενα τείχη καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως· ἡ ἀκρόπολις ἀποτελεῖ τεῖχος ἐσωτερικὸν ἐπὶ λόφου· τοῦ δὲ ναοῦ οὐδὲ τὰ ἴχνη εὗρεν ὁ Γκὲλλ οὐδὲ τὴν θέσιν ἔνθα ἔκειτο. Παρὰ τὰ ἐρείπια κεῖται ἤδη μέγα χωρίον Ἔξαρχον καλούμενον καὶ ἀνῆκον τῇ Λεβαδείᾳ.

ὙΑΜΠΟΛΙΣ, πόλις ὑπερκειμένη τῆς Ὀρχομενίας χώρας μέσον Ἀβῶν καὶ Ὀποῦντος· συνῳκίσθη ὑπὸ Ὑάντων οἱ φυγόντες ἐκ Θηβῶν τὸν Κάδμον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἦλθον ἐνταῦθα, καὶ ὠνομάσθη ἡ πόλις τὸ κατ' ἀρχὰς Ὑάντων

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. (4) Στράβ. β. 10, σ. 445. (5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 536.

πόλις, ὕστερον δὲ Ὑάμπολις. Ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου ὁ Ξέρξης κατενέπρησε τὴν Ὑάμπολιν, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου κατέσκαψεν αὐτήν. Εἶχεν ἡ πόλις ἀγορὰν ἀρχαίαν, καὶ βουλευτήριον μικρὸν καὶ θέατρον οὐ μακρὰν τῶν πυλῶν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων Ἀδριανὸς ᾠκοδόμησε στοὰν γνωριζομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα στοὰ τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἓν δὲ μόνον φρέαρ ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἔπινον καὶ ἐλούοντο, διότι οὐδὲν ἕτερον ὕδωρ εἶχον εἰμὴ τὸ ἐκ τῆς βροχῆς τοῦ χειμῶνος. Ἐτίμων δὲ πρὸ πάντων τὴν Ἄρτεμιν καὶ εἶχον ναὸν Ἀρτέμιδος ὃς ἠνοίγετο μόνον δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐνόμιζον δὲ ὅτι ὅσα βοσκήματα διωρίζοντο ὡς ἱερεῖα τῆς Ἀρτέμιδος ἦσαν ὑγιέστερα καὶ εὐτραφέστερα τῶν ἄλλων (1). Κατὰ τοὺς ἀρχαίους φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον ἄσημος ἡ Ὑάμπολις, διότι συμφώνως μετὰ τῶν Ὀπουντίων τῆς Λοκρίδος κατεπολέμησε καὶ εἷλε τὸν Δαφνοῦντα (2).

* Τὰ λείψανα τῆς Ὑαμπόλεως σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Μπογδάνον (3).

ΕΛΑΤΕΙΑ, πόλις πρὸς τὸ προσάρκτιον τῆς Φωκίδος, ἔχουσα κατὰ τὸ βόρειον καὶ βορ-ανατολικὸν τὴν Λοκρίδα, κειμένη δὲ πλησίον τοῦ ὄρους Κνημῖδος ἐν πεδίῳ εὐφόρῳ δι' οὗ ἔῤῥεεν ὁ Κηφισσός, καὶ ἀπέχουσα τῆς Ἀμφικλείας 180 στάδια κατ' ἀνατολάς· τὸ πλεῖστον τῆς μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ὁδοῦ ἦν ἐπίπεδον καὶ μόλις ὀλίγον τι ἀνάντες ἐγγυτάτω τῆς Ἐλατείας. Ἦν δὲ ἡ Ἐλάτεια ἡ μεγίστη τῶν πόλεων τῆς Φωκίδος μετὰ τοὺς Δελφούς, κατὰ τὸν Παυσανίαν (4)· ὁ δὲ Στράβων λέγει ὅτι δύο ἦσαν αἱ ἐπιφανέ-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (2) Σχόλ. εἰς Ὀρέσ. Εὐριπίδ. ς. 1094.
(3) Γκὶλλ σ. 221. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 34.

σταται πόλεις τῆς Φωκίδος, οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Ἐλάτεια· οἱ μὲν Δελφοὶ διὰ τὸν ναὸν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἀρχαῖον μαντεῖον, ἡ δὲ Ἐλάτεια διότι ἦν μεγίστη πασῶν τῶν Φωκικῶν πόλεων, καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδειοτάτην αὐτῆς θέσιν, διότι ἐπέκειτο τοῖς στενοῖς, καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν κατεῖχε καὶ τὰς εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν εἰσβολάς, διότι πρῶτον τὰ Οἰταῖα ὄρη, ἔπειτα τὰ τῶν Λοκρῶν καὶ τὰ τῶν Φωκέων δὲν ἦσαν πανταχοῦ διοδεύσιμα εἰς στρατεύματα εἰσβάλλοντα ἐκ Θεσσαλίας, ἀλλ' εἶχον παρόδους στενὰς μέν, ἀλλὰ κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων, καὶ φρουρουμένας ὑπὸ τῶν παρακειμένων πόλεων· ὅστις δὲ κατεῖχεν ἐκείνας τὰς πόλεις, καθίστατο κύριος καὶ τῶν παρόδων (1). Τὸ ἀξιόλογον τῆς θέσεως τῆς Ἐλατείας ἐμφαίνει καὶ ὁ Δημοσθένης, ἐκφράζων τὸν αἰφνιδίως εἰς Ἀθήνας προξενηθέντα θόρυβον, ὁπόταν ἀπηγγέλθη εἰς τοὺς πρυτάνεις ὅτι ἑάλω ἡ Ἐλάτεια (2)· ὁ Ὅμηρος οὐδόλως μνημονεύει τῆς Ἐλατείας, διότι, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἡ πόλις αὕτη ἦν μεταγενεστέρα τοῦ Ὁμήρου (3)· ἀλλά, κατὰ τὸν Παυσανίαν, οἱ Ἐλατεῖς ἔλεγον ὅτι κατήγοντο ἐκ γένους ξενικοῦ, καὶ ὅτι τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἦσαν Ἀρκάδες· ἐπειδὴ ὁπόταν οἱ Φλεγύαι ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, Ἔλατος ὁ Ἀρκάδος ἦλθεν εἰς βοήθειαν τοῦ θεοῦ, καὶ καταμείνας μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ ἐν τῇ Φωκίδι, ἐγένετο οἰκιστὴς τῆς Ἐλατείας (4). Ἡ πόλις αὕτη ἀριθμεῖται μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐμπρησθεισῶν πόλεων· καὶ συνέπαθον μὲν οἱ Ἐλατεῖς μετὰ τῶν λοιπῶν Φωκέων πάσας τὰς συμφορὰς ὅσας καὶ ἐκεῖνοι· ἐδοκίμασαν δὲ καὶ ἰδίως οὗτοι

(1) Στράβ. β. 9, σ. 418. (2) Αὐτ. σ. 424. (3) Αὐτ. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 34.

ἐκ τῶν Μακεδόνων, διότι ὁ μὲν Κάσσανδρος ὅτε ἐκίνησε πόλεμον κατ' αὐτῶν, βιασθεὶς ὑπὸ τῶν Φωκέων καὶ κυρίως ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνεχώρησεν ἄπρακτος· ἀλλ' ὕστερον Φίλιππος ὁ Δημητρίου τὸν μὲν δῆμον τῶν Ἐλατέων κατεφόβισε, τοὺς δὲ δυνατωτέρους εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸν διὰ δώρων, καὶ ὁπόταν ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Τίτος ἀποσταλεὶς ἐκ Ῥώμης πρὸς ἐλευθέρωσιν πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὑπέσχετο εἰς τοὺς Ἐλατεῖς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πολιτείας, ἂν μόνον ἀποσπασθῶσι τῶν Μακεδόνων, τότε ἐξ ἀνοησίας εἴτε τοῦ δήμου εἴτε τῶν ἀρχόντων ἐπέμειναν εἰς τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον πίστιν, διὸ καὶ πολιορκηθέντες ὑπετάγησαν τοῖς Ῥωμαίοις· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου πολιορκηθέντες ὑπὸ Ταξίλου, ϛρατηγοῦ τοῦ Μιθριδάτου καὶ τῶν βαρβάρων τοῦ Πόντου, ἀπέκρουσαν αὐτούς· καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ κατορθώματος τούτου οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδωκαν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν· ἡ δὲ συμμορία τῶν Κοστοβόκων λῃστῶν ἐπιδραμοῦσα ἐπὶ τοῦ Παυσανίου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἦλθε καὶ ἐπὶ τὴν Ἐλάτειαν· καὶ τότε ὁ Μνησίβουλος παραλαβὼν λόχον στρατιωτῶν, κατεφόνευσε πολλοὺς τῶν βαρβάρων, ἔπεσε δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μάχῃ. Ὁ Μνησίβουλος οὗτος ἀνείλετο καὶ προηγουμένως καὶ ἄλλας νίκας δρόμου, ἀλλ' ἔτι καὶ κατὰ τὴν 235 Ὀλυμπιάδα ἐνίκησε ϛάδιον καὶ δίαυλον σὺν τῇ ἀσπίδι. — Ἐν Ἐλατείᾳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἵστατο ἀνδριὰς χαλκοῦς τοῦ δρομέως Μνησιβούλου· ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ, ἣ καὶ αὐτὴ ἦν ἀξιοθέατος, ἦν στήλη παριστῶσα τὸν Ἔλατον, καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἔχον γένεια, καὶ κατὰ τὸ δεξιὸν πέρας τῆς πόλεως θέατρον καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον χαλκοῦν Ἀθηνᾶς, ἣ, ὡς ἔλεγον, ἐβοήθησε τοῖς Ἐλατεῦσι κατὰ τῶν σὺν Ταξίλῳ βαρβάρων· μετὰ 20 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς

35*

Ἐλατείας, κατὰ τὸ πέρας ἀναντεστάτης ὁδοῦ, ἐπὶ λόφου ἀποτόμου μὲν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' οὔτε ἄκρως μεγάλου, οὔτε ἄκρως ὑψηλοῦ, ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν Κραναίας, καὶ στοαὶ περὶ αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν στοῶν οἰκήσεις τῶν θεραπόντων τῆς θεᾶς καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἱερέως· ᾑροῦντο δὲ τὸν ἱερέα ἐκ τῶν ἀνήβων παίδων, φροντίζοντες ἵνα ὁ καιρὸς τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ, ὃς διήρκει πέντε συνεχῆ ἔτη, ἀποπερατωθῇ πρὶν ἡβήσῃ· καθ' ἅπαντα δὲ τοῦτον τὸν χρόνον διῃτᾶτο ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐλούετο ἐν σκάφῃ κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον· τὸ δὲ ἄγαλμα παρίστα τὴν Ἀθηνᾶν ὡς εἰς μάχην, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἦσαν κατεσκευασμένα κατὰ μίμησιν τῆς ἀσπίδος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀθηνᾶς τῆς καλουμένης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Παρθένου (1). — Οἱ Ἐλατεῖς ἀντισχόντες διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν Ὀλυμπιοδώρου κατὰ τῆς πολιορκίας τοῦ Κασσάνδρου, ἔπεμψαν ἀνάθημα τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι λέοντα χαλκοῦν (2). — Ἡ Ἐλάτεια ἀπεῖχεν 120 στάδια τοῦ Δαφνοῦντος Δ-Ν. (3).

* Τὸ μικρὸν χωρίον Λεῦτα κεῖται τανῦν ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐλατείας, κατὰ τὸν Μελέτιον, ὃς εὗρε καὶ ἀντέγραψε δύο ἐπιγραφὰς, ὧν ἡ μία τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἐλατέων πρὸς Μάρκον Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον (4), κατὰ τὸν Γκὲλλ (5), τὸν Δοδουὲλλ (6) καὶ τὸν Λήκιον (7).

ΚΛΕΩΝΑΙ, πόλισμα ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ κείμενον παρὰ τὴν Ὑάμπολιν (8).

ἘΒΕΝΟΣ, πόλισμα ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ κείμενον παρὰ τὴν Ἐλάτειαν.

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 18. (3) Στράβ. β. 9, σ. 426.
(4) Μελέτ. β. 2, σ. 322. (5) Γκὲλλ Ὁδολογ Ἑλλ. σ. 226.
(6) Δοδουὲλλ 2, 140. (7) Λήκ. κ. 11, σ. 82. (8) Πλούταρχ. περὶ ἀρετ. γυναικ. σ. 244.

* Τουρκοχῶρι καὶ Τουρκιστὶ Ἐσέδ· ὁ Μύλλερ γράφει Ἐσὲκ ἐσφαλμένως (1).

ΤΙΘΟΡΕΑ, πόλις κτισθεῖσα μετὰ τὰ Τρωϊκὰ κάτωθεν τῆς Τιθορέας, μιᾶς τῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ὀνομασθεῖσα τὸ κατ' ἀρχὰς Νεὼν ἢ Νέων (2). Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ Φωκεῖς ὅσοι δὲν κατέφυγον εἰς Ἄμφισσαν τῆς Λοκρίδος, ἀνεκόμισαν τὰ αὑτῶν καὶ ἀνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν κατὰ τὴν πόλιν Νεῶνα κορυφὴν Τιθορέαν (3), ἡ δὲ πόλις Νεὼν ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου μετὰ καὶ ἄλλων Φωκικῶν πόλεων (4)· κατὰ δὲ τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐγένετο συμβολὴ μεταξὺ Θηβαίων καὶ Φωκέων παρὰ τὴν πόλιν Νεῶνα, καὶ ἡττηθέντων τῶν Φωκέων, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Φιλόμηλος φεύγων ἐῤῥίφθη κατὰ ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου κρημνοῦ καὶ ἀπέθανε (5)· μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ εἰρημένου πολέμου ἡ πόλις αὕτη κατηδαφίσθη, ὡς καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις τῆς Φωκίδος (6), ἀλλ' ἀνεστάθη μετὰ ταῦτα, καὶ μετὰ καιρὸν ἀνῳκίσθησαν οἱ κάτοικοι ἀπὸ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἥτις τότε μετέβαλε τὸ ἀρχαῖον αὑτῆς ὄνομα, καὶ ἀντὶ Νεῶνος ὠνομάσθη Τιθορέα (7). Ἡ πόλις αὕτη Τιθορέα ἡ Νεὼν ἀπεῖχε τῶν Δελφῶν, ὡς εἰκάζει ὁ Παυσανίας, 80 σταδίους διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς διὰ τοῦ Παρνασσοῦ· ἀλλὰ δι' ἑτέρας ὁδοῦ οὐχὶ ὅλως ὀρεινῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδείας μάλιστα εἰς ὀχήματα ἡ ἀπόστασις ἦν ἔτι μείζων. — Κατὰ μίαν γενεὰν πρὶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου τὰ κατὰ τὴν πόλιν ταύτην ἔκλιναν εἰς τὸ χεῖρον· ἀλλ' ὅμως ἦν ἔτι ἐν αὐτῇ θέατρον καὶ περί-

---

(1) Μελέτ. β. 2, σ. 322 — Μύλλερ, Ὀρχομ. σ. 497. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 32 — Στράβ. β. 9, σ. 439. (3) Ἡρόδοτ. αὐτ. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (5) Αὐτ. κ. 2. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 32.

βολος ἀγορᾶς ἀρχαιοτέρας· τὰ δὲ ἀξιολογώτερα τῶν ἐν τῇ πόλει ἦσαν ἄλσος καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, καὶ κοινὸν μνημεῖον Ἀντιόπης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς Φώκου (1), ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Ὀρνυτίωνος καὶ ἔγγονος τοῦ Σισύφου καὶ μετῴκησεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἔνθα καὶ ἀπέθανεν (2)· ἐκτὸς τούτων οὐδὲν ἕτερον ὑπῆρχεν ἄξιον μνήμης. — Παρὰ τὴν πόλιν ἔῤῥεε ποταμὸς Καχάλης· μετὰ 70 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ, ὃς ἐπωνομάζετο Ἀρχαγέτας, καὶ ἀπέδιδον αὐτῷ τιμὰς οὐ μόνον οἱ Τιθορεῖς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ οἱ ἄλλοι Φωκεῖς, καὶ ἐντὸς μὲν τοῦ περιβόλου ἦσαν οἰκήσεις καὶ διὰ τοὺς ἱκέτας καὶ διὰ πάντας ὅσοι ἦσαν δοῦλοι τοῦ θεοῦ· κατὰ δὲ τὸ μέσον ἔκειτο ὁ ναὸς καὶ ἄγαλμα ἐκ λίθου ἔχον γένεια καὶ πλέον τῶν δώδεκα ποδῶν μέγεθος· ἦν δὲ καὶ κλίνη ἐν δεξιᾷ τοῦ ἀγάλματος, καὶ ἔθυον αὐτῷ πάντα τὰ ἄλλα πλὴν αἰγῶν· ἀπεῖχε δὲ ὅσον 40 σταδίους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἄδυτον ἱερὸν Ἴσιδος, ἁγιώτατον πάντων ὁπόσα καθιέρωσαν οἱ Ἕλληνες τῇ Αἰγυπτίᾳ ἐκείνῃ θεᾷ· οὔτε δὲ οἱ Τιθορεῖς κατῴκουν περὶ τὸ ἄδυτον τοῦτο, οὔτε ἡ εἴσοδος ἐπετρέπετο εἰς ἄλλους, εἰμὴ μόνον εἰς ἐκείνους, ὅσους προτιμήσασα ἡ Ἴσις, ἐκάλει δι' ἐνυπνίων· ἦγον δὲ ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Τιθορέων δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, πανήγυριν τῇ Ἴσιδι, ἧς ἡ λεπτομερὴς περιγραφὴ εὑρίσκεται παρὰ τῷ Παυσανίᾳ (3). — Οἱ Τιθορεῖς ἐξ ἔθους παλαιοῦ ὑπέκλεπτον καθ' ἕκαστον ἔτος χῶμα ἐκ τοῦ παρὰ τὰς Θήβας κοινοῦ μνήματος τοῦ Ζήθου καὶ τοῦ Ἀμφίωνος, κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ ἥλιος διήρχετο ἐν οὐρανῷ τὸ ζώδιον τοῦ ταύρου, καὶ περιέπτον αὐτὸ εἰς τὸ μνῆμα τῆς Ἀντιόπης, νομίζοντες ὅτι δι' αὐτῆς

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (2) Παυσ. Κορ. κ. 4. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 32.

πράξεως ὁ τόπος αὐτῶν καθίστατο εὐφορώτερος τοῦ Θηβαίων· διὸ καὶ οἱ Θηβαῖοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔτους ἐφρούρουν τὸ μνῆμα τῆς Ἀντιόπης· ἐπίστευσαν δὲ ἀμφότεραι αἱ πόλεις ἐκ τῶν χρησμῶν τοῦ Βάκιδος, οἷς εὑρίσκονται καὶ τὰ ἑξῆς =

Ἀλλ' ὁπόταν Τιθορεὺς Ἀμφίονί τε Ζήθῳ τε
Χύτλα καὶ εὐχωλὰς, μειλίγματά τ' ἐν χθονὶ χεύῃ,
Θερμομένου ταύροιο κλυτοῦ μένει ἠελίοιο·
Καὶ τότε δὴ πεφύλαξο πόλει κακὸν οὐκ ἀλαπαδνὸν
Ἐρχόμενον· καρποὶ γὰρ ἀποφθινύθουσιν ἐν αὐτῇ
Γαίης δασσομένων, Φώκου δ' ἐπὶ σῆμα φερόντων (1).

παρὰ τὴν πόλιν ταύτην γινόμενον ἔλαιον ἦν μὲν ἔλαττον ποσότητα τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τοῦ τῆς Σικυωνίας, κατὰ δὲ χροιὰν καὶ τὴν γεῦσιν ὑπερέβαινε τὸ Ἰβηρικὸν καὶ τὸ ἐκ Ἰστρίας καὶ κατεσκεύαζον ἐξ αὐτοῦ παντοῖα μῦρα (2).

Κατὰ τὸν Δοδουὲλλ (3), τὸν Γκὲλλ (4), τὸν Λήκιον (5) ἄλλους τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Τιθορέας ἢ Νεῶνος ὁρῶνται παρὰ τὸ χωρίον Βελίτσαν· τὰ ἐρείπια ταῦτα ἐκτείνται ἐπὶ 20 λεπτῶν διάστημα, καὶ κεῖνται κατὰ τὴν ὁδὸν χαριεστάτης κοιλάδος τοῦ Παρνασσοῦ, ἐξ οὗ καταρρυσι ψυχρότατα καὶ διαυγέστατα ὕδατα· ὁ τόπος ἔχει γὰς καὶ βρύσεις ἀφθόνους, διὸ καὶ κατακοσμεῖται ὑπὸ δρων καὶ χλόης παντοίας· ὄπισθεν τῆς πόλεως ὑψοῦται τῶν τραχυτέρων μερῶν τοῦ Παρνασσοῦ περατούμενον κατὰ κορυφὴν Τιθορέαν· τὰ τείχη τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἅπερ λέγονται εἰς τὴν τρίτην τάξιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰσὶν οδομημένα ἐπὶ τῆς κατωφερείας λόφου τραχέως καὶ κατέρ-

(1) Παυσ. Βοιωτ. κ. 17. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 32. (3) Δοδουὲλλ Κλασσ. ριηγ. κ. 20. (4) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 214. (5) Λήκ. Τ. 2, σ. 77 κἑξ.

χονται μέχρι τῆς ὑπωρείας αὐτοῦ· ἔχουσι δὲ πύργους τετραγώνους καλῶς διατηρουμένους εἰσέτι καὶ κατεσκευασμένους τακτικῶς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀχυρωματικῆς, ἐξ οὗ φαίνεται ἀναμφιβόλως ὅτι εἰσὶ κατὰ πολὺ μᾶλλον ὑστερόχρονοι τοῦ λοιποῦ τείχους· ἕκαστος πύργος ἔχει δύο θύρας καὶ δύο παράθυρα τοῦ συνήθους σχήματος· εἰσὶ δὲ οἱ πύργοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δίστεγοι, τὸ δὲ ἐμβαδὸν αὐτῶν κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι 10 ποδῶν καὶ 8 δακτύλων τετραγωνικῶν. — Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας εὑρέθησαν δύο ἐπιγραφαί, ὧν ἡ μὲν ἐπιτάφιος, ἡ δὲ ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης, κυκλοτεροῦς καὶ ἀξία λόγου ὡς περιέχουσα τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Τιθορέας. Εἶναι δὲ ἡ ἑξῆς =

g Αὐτοκράτορα Νέρβαν Καίσαρα, ἀρχιερέα μέγιστον, δημαρχικῆς ἐξουσίας, ὕπατον τὸ δ', πατέρα πατρίδος, ἡ πόλις Τιθορέων καὶ Τ. Φλάβιος Σώκλαρος καὶ Τ. Φλάβιος Απας . . . καὶ Φλάβιος Πωλλιανὸς Ἄριστος. g Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην εὗρε κατὰ πρῶτον ὁ Κλάρκιος καὶ ἔπειτα καὶ ὁ Δοδουέλλ· εὑρέθη δὲ καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐπιτάφιος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς ἐπὶ σαρκοφάγου μαρμαρίνου. — Κατ' ἀνατολὰς τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης κοιλὰς μεγάλη καὶ δρυμώδης διαχωρίζει τοὺς βράχους τοῦ Παρνασσοῦ, ἀφ' ὧν χείμαρρος ὁρμητικὸς καταρρέων εἰς κοίτην τραχεῖαν καὶ κεκαλυμμένην προξενεῖ πολλάκις κατὰ τὸν χειμῶνα μεγάλην φθορὰν, διὸ καὶ ὀνομάζεται Κακὸν-Ῥεῦμα. — Κατὰ τὰ πλησιόχωρα μέρη τῆς πόλεως δὲν ὑπάρχουσιν ἤδη ἐλαῖαι, ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου τὸ ἔλαιον ἦν τοσοῦτον ἀξιόλογον (1).

ΛΕΔΩΝ, πόλις ἐν πεδίῳ κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῆς Τι-

(1) Δοδουέλλ Τ. 2, Τμ. 1.

ρέας, ἐξ ἧς ἦγεν ὁδὸς δημοσία πρὸς αὐτήν· ἡ πόλις Λέδων ἦν πατρὶς Φιλομήλου τοῦ Θεοτίμου καὶ ἑνὸς τῶν πρωτίστων μεταξὺ τῶν Φωκέων, ὃς πρῶτος ἀσεβήσας προέτρεψε τοὺς Φωκεῖς εἰς τὴν ἱερόσυλον πρᾶξιν τῆς καταλήψεως τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν (1), ἐξ ἧς μετὰ τὸν δεκαετῆ ἱερὸν ὀνομασθέντα πόλεμον ἑάλωσαν καὶ κατηδαφίσθησαν πολλαὶ φωκικαὶ πόλεις, ἐν αἷς καὶ ἡ Λέδων (2)· Ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οἱ Λεδόντιοι ἐκλιπόντες τὴν παλαιὰν πόλιν διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῆς, μόλις ἑβδομήκοντα ἄνθρωποι ᾤκουν παρὰ τὸν Κηφισσόν, τὰ δὲ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπεῖχον 40 στάδια τοῦ ποταμοῦ τούτου· ἀλλ' ὅμως ἐπίσης ὡς ἡ πόλις ὠνομάζετο Λέδων καὶ ὁ τόπος ἔνθα κατῴκουν οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἄνθρωποι, οἳ ἠξιώθησαν νὰ τελῶσι καὶ οὗτοι εἰς τὸν Φωκικὸν σύλλογον, ὡς καὶ οἱ Πανοπεῖς· ἡ ἀρχαία Λέδων ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνθρώπου αὐτόχθονος Λέδωνος (3).

ΛΙΛΑΙΑ, πόλις ἀπέχουσα 180 στάδια τῶν Δελφῶν διὰ τοῦ Παρνασσοῦ δυτ-βορείως, καὶ οὐ πόῤῥω τῶν ὁρίων τῆς Αἰτωλίας· παρὰ τὴν πόλιν ταύτην εἶχε τὰς πηγὰς ὁ Κηφισσός, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Οἵ τε Λίλαιον ἔχον πηγῆς ἐπὶ Κηφισσοῖο (4).

Μετὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐπιτεθὲν πέρας εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον, Ὀλ. 108, 1. ἡ Λίλαια μετὰ πολλῶν ἄλλων Φωκικῶν πόλεων κατηδαφίσθη καὶ κατεσκάφη (5)· καὶ ὕστερον μὲν ἀνεκτίσθη καὶ αὖθις, ἀλλὰ περιέπεσεν ἔπειτα εἰς δεύτερον ἀτύχημα προελθὸν ἐκ τῆς Μακεδονίας· πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, παρεδόθη κατὰ συνθήκας, καὶ εἰσήχθη

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 2. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 33. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 523 — Στράβ. β. 9, σ. σ. 407. 424 — Παυσ. Βοιωτ. κ. 24 — Φωκ. κ. 33. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 3.

εἰς αὐτὴν φρουρὰ Μακεδονικὴ, ἕως οὗ ἀνὴρ ἐπιχώριος καλούμενος Πάτρων παρατάξας κατὰ τῆς φρουρᾶς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πολίτας, καὶ πολεμήσας καὶ νικήσας τοὺς Μακεδόνας, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν ὑπόσπονδοι· ἀντὶ δὲ τῆς εὐεργεσίας ταύτης οἱ Λιλαιεῖς ἀνέθεντο τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ εἰς Δελφούς. — Ἐν Λιλαίᾳ ἦν θέατρον καὶ ἀγορὰ καὶ λουτρά· ἦσαν δὲ καὶ ναοὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος· τὰ δὲ ἀγάλματα αὐτῶν ὀρθὰ, τῆς Ἀττικῆς ἐργασίας, καὶ ἐκ λίθου Πεντελησίου. — Ἐδοξάζετο ὅτι ἡ Λίλαια ἦν μία τῶν Ναϊάδων Νυμφῶν καὶ θυγάτηρ τοῦ Κηφισσοῦ, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτῆς ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα. — Τὸ κλίμα τῆς Λιλαίας εἶναι εὔκρατον κατὰ τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, ὃς γίνεται τραχὺς ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ (1). — Οἱ Λιλαιεῖς κατά τινας ὡρισμένας ἡμέρας ἔῤῥιπτον εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Κηφισσοῦ πέμματα ἐπιχώρια καὶ ἄλλα τινὰ, ἃ ἀνεφαίνοντο εἰς τὴν Κασταλίαν, ἐξ οὗ ἐθεωρεῖτο ὡς βέβαιον ὅτι ἡ Κασταλία ἦν ἀπόῤῥοια τοῦ Κηφισσοῦ (2).

* Ὁ Λήκιος εὗρε τὰ ἐρείπια τῆς Λιλαίας οὐ πόῤῥω τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Κεφαλάρι ἢ Κεφαλόβρυσον πρὸς δυσμάς· τὰ ἐρείπια λέγονται Παλαιόκαστρον· ἐπάνωθεν αὐτῶν ῥέει κλάδος τοῦ Κηφισσοῦ ὀνομαζόμενος Χαϊνίτσα ἢ ποτάμι τῆς Γραβιᾶς καὶ κατερχόμενος ἀπὸ τοῦ βορ-ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Παρνασσοῦ (3).

ΧΑΡΑΔΡΑ, πόλις κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Παρνασσοῦ, ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς πόλεως Λιλαίας βορ-δυτικῶς καὶ κειμένη ἐπὶ κρημνοῦ ὑψηλοῦ. Οἱ κάτοικοι ἐσπάνιζον ὕδατος,

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (2) Αὐτ. κ. 8. (3) Λήκ. Τ. 2, σ. 71 κξ-ῆς. καὶ Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 207.

καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου, ὃς ῥέων μετὰ τρία στάδια ἀπ' αὐτῶν, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Κηφισσὸν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα. Οἱ Χαραδραῖοι εἶχον ἐν ὑπαίθρῳ βωμοὺς ἡρώων· ἦσαν δὲ οὗτοι κατά τινας τῶν Διοσκούρων, κατ' ἄλλους δὲ ἐπιχωρίων ἡρώων (1). Ἡ Χαράδρα ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐμπρησθεισῶν ὑπὸ τοῦ μετὰ τοῦ Ξέρξου ἐπελθόντος στρατεύματος (2).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρε μετὰ μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς Λιλαίας πρὸς δυσμὰς ἐρείπια ἐπὶ ὄρους παρὰ τὸ χωρίον Μαριολάτες· ὁ Δοδουὲλλ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀνεκάλυψεν ἐν τῇ τερπνῇ κοιλάδι τοῦ Παρνασσοῦ ἐπιγραφὴν εὐανάγνωστον, κιονόκρανον Δωρικὸν, βάθρον Ἰωνικὸν, ἐκκλησίαν ᾠκοδομημένην ἐπὶ ἀρχαίου ναοῦ, καὶ τείχη τῆς τρίτης ἀρχιτεκτονικῆς τάξεως μετὰ πύργων τετραγώνων· ἐκ τῶν εἰρημένων δύο περιηγητῶν ὁ μὲν Δοδουὲλλ ἔφθασεν ἐκ τῆς Λιλαίας εἰς τὸν τόπον τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ ἐντὸς 1 1/2 ὥρας, ὁ δὲ Γκὲλλ ἐντὸς μόνον 1, καὶ ἀμφιβάλλων ὁ ἴδιος, ἐρωτᾷ Canhis be the city of Charadra? *αὕτη ἄρα ἐστὶν ἡ πόλις Χαράδρα;* (3) ὡσαύτως δὲ διστάζει καὶ ὁ Δοδουὲλλ περὶ τῆς θέσεως τῆς Χαράδρας (4), ὥστε μένει ἀναποφάσιστον ἂν τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης εἰσὶ τὰ τοῦ Παλαιοχάστρου λεγομένου παρὰ τὸ χωρίον Σουβαλᾶ ἢ τὰ πλησίον τῶν Μαριολάτων (5).

ἈΜΦΙΚΛΕΙΑ, πόλις κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Φωκίδος, ἀπέχουσα τῆς Λιλαίας 60 στάδια βορ-ἀνατολικῶς. Ἡ πόλις αὕτη ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Ἀμφίκαια, ὡς λέγει αὐτὴν καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἑπόμενος τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν παραδό-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 206.
(4) Δοδουὲλλ Τ. 2, σ. 132. (5) Αὐτ. Τ. 2, σ. 85_κξ.

σεων (1)· ὕστερον δὲ οἱ Ἀμφικτύονες ἐκδόντες δόγμα περὶ ἀπωλείας τῶν Φωκικῶν πόλεων, μετωνόμασαν αὐτὴν Ἀμφίκλειαν· οἱ δὲ ἐπιχώριοι ἔλεγον περὶ αὐτῆς τὰ ἑξῆς: Ἄνθρωπος δυνάστης ὑποπτεύσας ἐπιβουλὴν ἐχθρῶν κατὰ νηπίου τέκνου αὐτοῦ, κατέθεσεν αὐτὸ εἰς ἀγγεῖον, καὶ ἀπέκρυψεν εἰς ὃν ἐγνώριζεν ἀσφαλέστερον τόπον· λύκος δ' ἐλθὼν, ἐπεχείρει κατὰ τοῦ παιδός· ἀλλὰ δράκων ἰσχυρὸς σπειρωθεὶς περὶ τὸ ἀγγεῖον, ἐφρούρει αὐτό· ἐλθὼν δὲ ὁ πατὴρ καὶ νομίσας ὅτι ὁ δράκων ἐπεβούλευε κατὰ τοῦ παιδὸς, ἠκόντισε καὶ ἀπέκτεινεν ὁμοῦ καὶ τὸν δράκοντα καὶ τὸν παῖδα· μαθὼν δὲ παρὰ τῶν ποιμένων ὅτι ἀπέκτεινε τὸν εὐεργέτην καὶ φύλακα τοῦ παιδὸς, ἔθεσεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πυρᾶς καὶ τὸν δράκοντα καὶ τὸν παῖδα, καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ τόπος ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ὡς πυρὰ καιομένη, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ὠνομάσθη καὶ ἡ πόλις Ὀφιτεία. — Ἐν Ἀμφικλείᾳ ἐτελοῦντο ὄργια πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου ἀξιοθέατα· οὔτε ἡ εἴσοδος δὲ τοῦ ἀδύτου ἐφαίνετο, ἀλλ' οὔτε τὸ ἄγαλμα· ἔλεγον δὲ οἱ Ἀμφικλειεῖς ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος ἦν μάντις πρὸς αὐτοὺς καὶ βοηθὸς εἰς τὰς νόσους καὶ αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων, ἃς ἐθεράπευε δι' ὀνειράτων· πρόμαντις δὲ ἦν ὁ ἱερεὺς, ὃς ἐξέδιδε χρησμοὺς, γινόμενος κάτοχος ἐκ τοῦ Θεοῦ. — Μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τῆς Ἀμφικλείας ἦν ἡ πόλις Τιθρώνιον (2). — Ἡ Ἀμφίκλεια ἦν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου πυρποληθεισῶν Φωκικῶν πόλεων (3).

* Οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ διαφωνοῦσι περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀμφικλείας· ὁ Δοδουὲλλ φθάσας εἰς 2 ὥρας καὶ 7 λεπτὰ ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Κηφισσοῦ εἰς τὴν κωμόπολιν Δαδὶ, κειμένην ἐπὶ θέσεως χαριέσσης κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 38. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (3) Αὐτ. κ. 3.

Παρνασσοῦ, καὶ εὑρὼν ἐκεῖ ἐρείπια πόλεως ἀρχαίας ἐξ ὧν ἐκτίσθη, ὡς λέγει, ἡ ἐνεστῶσα κωμόπολις, ἐκλαμβάνει πιθανὴν τὴν ταὐτότητα τῶν ἐρειπίων τούτων μετὰ τῶν τῆς Ἀμφικλείας, διότι ἡ ἀπόστασις προσεγγίζει εἰς τὰ μεταξὺ Λιλαίας καὶ Ἀμφικλείας 60 στάδια τοῦ Παυσανίου (1)· ὁ Λήκιος ἐπεσκέφθη καὶ οὗτος τὰ παρὰ τὸ Δαδὶ ἐρείπια, καὶ πρὸς δυσμὰς τῶν ἐρειπίων, ἐντὸς ἐκκλησίας κειμένης ἐπὶ λόφου ἔνθα ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις, εὗρεν ἐπιγραφὴν ἀναφέρουσαν οὐχὶ μὲν τὸ ὄνομα τῆς Ἀμφικλείας, ἀρχιερέα δέ τινα τοῦ Διονύσου (2)· ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Τερνίτσης παρὰ τὸ στόμα τοῦ πρὸς τὴν Οἴτην στενοῦ, κατὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν 60 σταδίων τοῦ Παυσανίου ἀπὸ τῆς Λιλαίας καὶ ἐπὶ λόφου κωνοειδοῦς παρὰ τὴν Ἀγολινίτσαν ἐρείπια πόλεως ἀρχαίας ἀπέχοντα 2 ὥρας τοῦ Δαδίου, καὶ ταῦτα θεωρεῖ ὡς τὰ ἐρείπια τῆς Ἀμφικλείας (3)· συμφωνεῖ δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Κρούσιος, παρατηρῶν ὅτι τὸ Δαδὶ ὡς λίαν πλησίον τῆς Λιλαίας δὲν δύναται, ὡς ὑποθέτει ὁ Δοδουὲλλ, νὰ κεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀμφικλείας (4)· ἀφ' ἑτέρου μέρους ὁ Δοδουὲλλ θεωρεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ Γκὲλλ εὑρεθέντα ἐρείπια ὡς τὰ τῆς Δρυμαίας (5)· συμφωνεῖ δὲ αὐτῷ κατὰ τοῦτο καὶ ὁ Λήκιος (6).

ΔΡΥΜΑΊΑ, πόλις ἀπέχουσα 20 στάδια τοῦ Τιθρωνίου, καὶ 80 τῆς Ἀμφικλείας· αἱ ἐκ Τιθρωνίου καὶ Ἀμφικλείας πρὸς τὴν Δρυμαίαν ὁδοὶ συνηνοῦντο παρὰ τὸν Κηφισσόν (7). Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (8), ἀναφερόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσα-

---

(1) Δοδουὲλλ Τ. 2, Τμ. 2. (2) Λήκ. Τ. 2, σ. 74. (3) Γκὲλλ Ὁδοιπ. Ἑλλ. σ. 211. (4) Κρούσ. Τ. 3, κ. 9, σ. 80. (5) Δοδουὲλλ Τ. 2, Τμ. 2. (6) Λήκ. Τ. 2, κ. 2, σ. 78. (7) Παυσ. Φωκ. κ. 35. (8) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 33.

νίου, ἡ πόλις ἐκαλεῖτο Δρόμος· καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀρχαιότερον ἐλέγοντο Ναυβουλεῖς· οἰκιστὴς δὲ αὐτῆς ἐγένετο Φῶκος ὁ Αἰακοῦ. Εἶχον δὲ οἱ Δρυμαῖοι ναὸν ἀρχαῖον Δήμητρος Θεσμοφόρου καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν ἐκ λίθου, καὶ ἦγον ἑορτὴν ἐπέτειον Θεσμοφόρεια (1). Ἡ Δρυμαία ἦν ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι ἄγνωστοι σχεδὸν πρότερον, καταπρησθεῖσαι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου, ἐγένοντο γνωριμώτεραι εἰς τὸ Ἑλληνικόν (2).

* Κατὰ τὸν Δοδουὲλλ (3) καὶ τὸν Λήκιον (4), τὰ ἐρείπια τῆς Δρυμαίας σώζονται ἐν Τερνίτσῃ, πλησίον τῆς Λγολινίτσης.

ΤΙΘΡΩΝΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Φωκίδος ἐν πεδίῳ, οὐ πόῤῥω τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Κηφισσοῦ, ἀπέχουσα δὲ τῆς μὲν Ἀμφικλείας 15 στάδια ἀνατ-νοτίως, τῆς δὲ Δρυμαίας 30 νοτ-ἀνατολικῶς· αἱ δύο ὁδοί, ἡ ἐκ Τιθρωνίου καὶ ἡ ἐξ Ἀμφικλείας πρὸς τὴν Δρυμαίαν συνηνοῦντο περὶ τὸν Κηφισσόν· οὐδὲν περιεῖχε τὸ Τιθρώνιον ἀξιομνημόνευτον, εἰμὴ μόνον ἄλσος καὶ ναὸν καὶ βωμοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος (5)· τὸ Τιθρώνιον ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἃς ἐπυρπόλησε τὸ μετὰ τοῦ Ξέρξου στράτευμα (6).

* Τὰ ἐρείπια τοῦ Τιθρωνίου κεῖνται παρὰ τὸν μῦλον τὸν καλούμενον Μοῦλκι, οὐ πόῤῥω τοῦ χωρίου Βερζανᾶ (7).

ΠΕΔΙΑΙ, πόλις κειμένη, ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου φυλαττομένης σειρᾶς φαίνεται, μεταξὺ Τιθορέας ἢ Νεῶνος καὶ Τριταίας. Ἦν καὶ αὕτη ἡ πόλις ἐκ τῶν ἐμπρησθεισῶν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου (8).

---

(1) Παυσ. αὐτ. (2) Παυσ, Φωκ. κ. 3. (3(Δοδουὲλλ Τ. 2, Τμ. 2.
(4) Λήκ, κ. 11, σ. 88. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 33. (6) Δύν. κ. 3.
(7) Γκὶλλ σ. 211. (8) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 33.

* Κατὰ ταύτην τὴν θέσιν, πρὶν τῆς διαβάσεως τοῦ Κη-
σσοῦ κατ' ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ, σώζονται ἐρείπια Παλαιο-
ίδα καλούμενα, ἅπερ ὁ Γκὲλλ θεωρεῖ ὡς τὰ τῶν Πεδιῶν (1).

ἘΡΩΧΌΣ, πόλις πρότερον ολίγον γνωστή, γενομένη δὲ
ωριμωτέρα ἀφ' ὅτου ἐνεπρήσθη καὶ αὕτη, ὡς καὶ τοσαῦ-
ι ἄλλαι, ὑπὸ τῶν Περσῶν (2)· ὁ Ἡρόδοτος τάττει αὐτὴν
ταξὺ Χαράδρας καὶ Τεθρωνίου (3).

ἘΧΕΔΆΜΕΙΑ, πόλις ἥτις οὐδὲ πρότερον ἦν ἐπιφανής,
τὰ δὲ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεσκάφη καὶ κατηδαφίσθη
καὶ αἱ ἄλλαι Φωκικαὶ πόλεις, καὶ κατέστη ἀντὶ πόλεως
ιμη (4).

ΦΑΥΓΌΝΙΟΝ, πόλις ἐξ ὅσων καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν ἄση-
ι, καὶ μετὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεσκάφησαν (5).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

Ὁ παρὰ τὴν Ἀντίκυραν.

Ὁ παρὰ τὸν Μάραθον.

ΜΥΧΌΣ, ὁ ἀνατολικώτατος καὶ ὕστατος λιμὴν τῆς Φω-
δος, ἐντὸς μυχοῦ ἐξ οὗ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὸ κοιλότατον
ῦ Κρισσαίου κόλπου, καὶ ἐν γένει τοῦ Κορινθιακοῦ. Ὑπερέ-
ιτο τοῦ λιμένος τούτου ὁ Ἑλικὼν καὶ ἡ πόλις Βοῦλις, καὶ
:τήρχετο δι' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ποταμὸς τὸ Ἡρά-
ειον· ἀπεῖχε δὲ τῆς Βούλιδος 7 στάδια (6).

---

(1) Γκὲλλ σ. 216. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 3. (3) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 33.
(4) Παυσ. αὐτ. (5) Παυσ. αὐτ. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 37.

ΦΩΚΙΣ.

Η Φωκὶς, ἡ Δωρὶς, ἡ Λοκρὶς καὶ ἡ Φθιῶτις, καθιστῶσι συνάμα ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Παρνασσίδος, Δωρίδος, Λοκρίδος καὶ Φθιώτιδος.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΟΣ.

Περιέχει ἑπτὰ δήμους = Ἀμφίσσης, Γαλαξιδίου, Ἀντικύρας, Κρίσσης, Παρνασσίων, Κυτινίων καὶ Δωριέων, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851. 21,905.

Ώρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΣΣΗΣ.		5093
29			Ἄμφισσα, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα σῖτος, κριθὴ, οἶνος καὶ ἔλαιον· 3 ῥύακες, 1 μέγας λιμὴν, πολλὰ δάση καὶ σχολεῖον δημοτικ. Β'. τάξεως.	730	3810
2		Β. Δ.	Σιγδίτσα ἢ Σιγδίκιον, πρ. δημ. καρποὶ, δάση τινά.	96	578
	45	Ν. Δ.	Ἅγιος Γεώργιος, πρ. δημ. καρποὶ, ἔλαιον, δάση τινά.	28	146
1	15	Α. Ν.	Σεργοῦνι, πρ. δημ. καρποὶ καὶ ἔλαιον.	23	113
1	20	Α. Ν.	Σερνικάκι, πρ. δημ. καρποὶ, δάση τινά.	81	442
		Ν.	Κούστι, θέσις ἀγροτικὴ, πλησίον τῆς Ἀμφίσσης.		
		Α. Ν.	Σκάλα Ἀμφίσσης καὶ συνοικισμὸς Ἰτέας.		

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ.		5285
	Ν.	Γαλαξίδιον, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. σῖτος, κριθὴ καὶ οἶνος, 3 λιμένες, σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως, ὑπολιμεναρχεῖον, ὑγειονομεῖον, ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον (1).	664	3602
	Δ. Β.	Ἁγία-Θυμιά, ἡ Ἁγία Εὐφημία· πρ. τὰ ἀνωτέρω, 1 δάσος μικρόν.	109	720
30	Δ. Β.	Κολοπετινίτσα· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	39	219
45	Δ. Β.	Βενιχώρα· πρ. τὰ ἀνωτέρω 1 δάσος μικρόν.	50	315
45	Β. Δ.	Πεντεόρη· πρ. τὰ αὐτά.	57	334
		ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΚΙΡΡΑΣ.		1340
	Ν. Α.	Δεσφίνα, κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. σῖτος, κριθή, οἶνος καὶ ἔλαιον. Παρὰ τὴν Δεσφίναν κατ' ἀνατ. ὑπάρχουσιν Ἑλλ. ἐρείπια.	259	1296
	Ν. Α.	Ἄσπρα - Σπήτια, χωρ. ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πάλαι Ἀντικίῤῥας. Τύμβος Ἑλλην. ὑπάρχει κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ χωρίου τούτου.		
	Ν. Α.	Λιμὴν Ἀντικίῤῥας.		
	Ν. Α.	Μονὴ Προδρόμου διατηρουμένη.		

1) Πρὸς δυσμάς, πρὸς νότον, καὶ πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Γαλαξιδίου ρχουσι κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις διάφορα Ἑλληνικὰ ἐρείπια.

ΦΩΚΙΣ.

Η Φωκὶς, ἡ Δωρὶς, ἡ Λοκρὶς καὶ ἡ Φθιῶτις, καθιστῶσι συνάμα ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Παρνασσίδος, Δωρίδος, Λοκρίδος καὶ Φθιώτιδος.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΟΣ.

Περιέχει ἑπτὰ δήμους = Ἀμφίσσης, Γαλαξιδίου, Ἀντικύρας, Κρίσσης, Παρνασσίων, Κυτινίων καὶ Δωριέων, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851. 21,905.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΣΣΗΣ.		5093
29			Ἄμφισσα, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα σῖτος, κριθὴ, οἶνος καὶ ἔλαιον· 3 ρύακες, 1 μέγας λιμὴν, πολλὰ δάση καὶ σχολεῖον δημοτικ. Β΄. τάξεως.	730	381[illegible]
2		Β. Δ.	Σιγδίτσα ἢ Σιγδίκιον, πρ. δημ. καρποὶ, δάση τινά.	96	57[illegible]
	45	Ν. Δ.	Ἅγιος Γεώργιος, πρ. δημ. καρποὶ, ἔλαιον, δάση τινά.	28	14[illegible]
1	15	Α. Ν.	Σεργοῦνι, πρ. δημ. καρποὶ καὶ ἔλαιον.	23	11[illegible]
1	20	Α. Ν.	Σερνικάκι, πρ. δημ. καρποὶ, δάση τινά.	81	44[illegible]
		Ν.	Κούστι, θέσις ἀγροτικὴ, πλησίον τῆς Ἀμφίσσης.		
		Α. Ν.	Σκάλα Ἀμφίσσης καὶ οἰκισμὸς Ἰτέας.		

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ.		5285
	Ν.	Γαλαξίδιον, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. σῖτος, κριθὴ καὶ οἶνος, 3 λιμένες, σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως, ὑπολιμεναρχεῖον, ὑγειονομεῖον, ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον (1).	664	3602
	Δ. Β.	Ἁγία-Θυμιά, ἡ Ἁγία Εὐφημία· πρ. τὰ ἀνωτέρω, 1 δάσος μικρόν.	109	720
30	Δ. Β.	Κολοπετινίτσα· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	39	219
45	Δ. Β.	Βενιχώρα· πρ. τὰ ἀνωτέρω 1 δάσος μικρόν.	50	315
45	Β. Δ	Πεντεόρη· πρ. τὰ αὐτά.	57	334
		ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΚΙΡΡΑΣ.		1340
	Ν. Α.	Δεσφίνα, κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου, πρ. σῖτος, κριθή, οἶνος καὶ ἔλαιον. Παρὰ τὴν Δεσφίναν κατ' ἀνατ. ὑπάρχουσιν Ἑλλ. ἐρείπια.	259	1296
	Ν. Α.	Ἄσπρα - Σπήτια, χωρ. ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πάλαι Ἀντικίῤῥας. Τύμβος Ἑλλην. ὑπάρχει κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ χωρίου τούτου.		
	Ν. Α.	Λιμὴν Ἀντικίῤῥας.		
	Ν. Α.	Μονὴ Προδρόμου διατηρουμένη.		

(1) Πρὸς δυσμὰς, πρὸς νότον, καὶ πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Γαλαξειδίου [illegible] κατὰ μακρὰς ἀποστάσεις [illegible] Ἑλληνικὰ ἐρείπια.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κάτοικ.
			ΔΗΜΟΣ ΚΡΙΣΣΗΣ.		2304
2		Ν. Α.	Χρυσὸν, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. σῖτος, κριθὴ, ὄσπρια, βαμβάκιον, οἶνος καὶ ἔλαιον· 2 ποταμοὶ, ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	248	1209
1		Β. Α.	Καστρὶ (Δελφοί)· προϊόντα τὰ αὐτά· 2 ποταμοὶ, 1 δάσος.	167	887
	45	Δ. Ν.	Ξεροπήγαδον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	42	191
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΙΩΝ.		1409
1	30	Β. Α.	Τοπόλια, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. σῖτος, κριθὴ, ἔλαιον καὶ οἶνος, 1 ποταμὸς, 2 ῥύακες χρήσιμοι εἰς ἄρδευσιν, ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Α. τάξεως.	200	949
2	30	Α. Β.	Κολοβάτες· πρ. σῖτος, κριθὴ ἀραβόσιτος ὄσπρια καὶ οἶνος, 1 ποταμὸς, πολλοὶ ῥύακες, δάση πολλὰ μεγάλα.	97	437
		Α. Β.	Μονὴ Ἁγ. Νικολάου διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΥΤΙΝΙΩΝ.		2640
11		Β. Δ.	Μαυρολιθάρι, ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, ὀπῶραι, ῥεύματα χρήσιμα, δάση πολλὰ μεγάλα, σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	150	890
	30	Β. Δ.	Καστριώτισα· πρ. τὰ αὐτὰ,		

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		1 ποταμὸς, 1 ῥεῦμα, δάση μεγάλα.	37	220
	Β. Δ.	Ἄνω - Μουσουνίτσα· πρ. τὰ αὐτὰ, 1 ποταμὸς, 1 ῥεῦμα, δάση μεγάλα.	100	588
	Β. Δ.	Κάτω-Μουσουνίτσα· πρ. τὰ αὐτὰ, 2 ῥεύματα, δάση μεγάλα.	39	192
	Β. Δ.	Στρύμη· πρ. τὰ αὐτὰ, 1 ποταμὸς, 2 ῥεύματα χρήσιμα, δάση μεγάλα.	89	445
	Β. Δ.	Δράμισα· πρ. τὰ αὐτὰ, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, δάση μεγάλα	44	238
	Β. Δ.	Γουρίτσα· πρ. τὰ αὐτὰ, 2 ῥεύματα χρήσιμα, δάση μεγάλα.	27	117
		ΔΗΜΟΣ ΔΩΡΙΕΩΝ.		3834
30		Ἀγόριανη ἄνω καὶ κάτω ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, καπνὸς, καρύδια καὶ οἶνος· 2 ποταμοὶ μικροὶ, 1 δάσος μικρόν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰρηνοδικεῖον.	142	771
		Παλαιοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	35	198
		Σουβάλα ἄνω καὶ κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς χρήσιμος, δάση ἐκτεταμένα. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον.	147	655
30		Μαριολάτες· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ ἄχρηστος, 1 δάσος μικρόν.	47	205
		Βάργιανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ῥέων μέχρι τοῦ ἔαρος.	82	401
		Χλωμόν· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	32	141

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
3			Καστέλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	60	301
4			Κουκουβίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μικροὶ, 1 δάσος μικρόν.	102	508
2	30		Μπράλος· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος ἐκτεταμένον.	41	188
3	45		Κάνιανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	40	260
4			Σκλῆθρον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ ἄχρηστος, 1 δάσος μικρόν.	53	97
			Γραβιᾶς Χάνι καὶ ἀγροτικὴ συνοικία.		
			Ἄμπλιανη θέσις ἱστορική.		
			Μετόχι Πανάσαρης.		

ΔΩΡΙΣ.

ΔΩΡΙΣ, ἐπαρχία μικρὰ ὁριζομένη κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Οἴτης καὶ τῶν Αἰνιάνων, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Φωκίδος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Κόρακος καὶ τῆς Αἰτωλίας· ὁ τόπος εἶναι τραχύτατος καὶ ἀφορώτατος καὶ μόλις ἔχει 30 σταδίων ἔκτασιν κατὰ πλάτος (1) ᾠκεῖτο τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Δρυόπων, ἔθνους ληστρικοῦ (2) καὶ ἐκαλεῖτο Δρυοπίς· οἱ δὲ Δωριεῖς ἦσαν τὴν ἀρχὴν οἱ συνοδεύσαντες τὸν ἕνα τῶν υἱῶν τοῦ Ἕλληνος Δῶρον ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ ὄνομα καὶ ὃς ἐπειδὴ ὁ πατὴρ αὐτοῦ βασιλεύων ἐν τῇ μεταξὺ Πηνειοῦ καὶ Ἀσωποῦ Φθίᾳ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν υἱῶν Αἰόλῳ, ἐξῆλθε τῆς πατρίδος πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλης τύχης, καὶ συνῴκισε τοὺς Δωριεῖς ἐνταῦθα περὶ τὸν Παρνασσόν (3)· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Δωρικὸς οὗτος κλάδος κατὰ τὴν πρώτην τῶν Ἑλλήνων διαχώρισιν ἐτράπη οὐχὶ εὐθέως πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἀλλὰ πρὸς τὴν κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀρκτῴαν Θεσσαλίαν, τουτέστι τὴν Ἱστιαιώτιδα, ἔνθα κατέστησεν ἀρχὴν κραταιὰν καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου ἀκμάσασαν·

(1) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 31. (2) Σχολιαστ. Ἀπολλων. Ῥοδ. β. 1.
(3) Στράβ. β. 8, σ. 383.

μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῶν Ἐπιγόνων, ἕνα αἰῶνα πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου οἱ Καδμεῖοι καταλιπόντες τὴν χώραν αὐτῶν, ἐξέβαλον τῆς Ἱστιαιώτιδος τοὺς Δωριεῖς, ὧν μέρος ἐτράπη πρὸ τὸ ὄρος τὸν Πίνδον, καὶ ὠνομάσθη Μακεδνὸν, καὶ μέρος πρὸς τὸν τόπον τῶν Δρυόπων ἔνθα ἔκτισαν τὰς τρεῖς πόλεις: Ἐρινεὸν, Κυτίνιον καὶ Βοῖον (1), καὶ ἐπομένως ὁ μικρὸς οὗτος τόπος κατὰ πολὺ βραδυτέραν ἐποχὴν ὠνομάσθη Δωρὶς καὶ κατῳκήθη ὑπὸ Δωριέων· κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν ὁ Ἡρακλῆς θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς Δωρίδος, καὶ δικαίως, διότι κατέστρεψε τὸ κράτος τῶν Δρυόπων, ἀνεδείχθη ὑπερασπιστὴς τῶν Δωριέων τῆς Θεσσαλίας κατὰ τῶν Λαπιθῶν (2), βασιλεύοντος Αἰγιμίου τοῦ Δώρου (3), καὶ κατέστησεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δρυόπων ἀποικίαν Δωριέων οἵτινες ὑπὸ τὸν δεύτερον, ὡς φαίνεται, Δῶρον, τὸν υἱὸν τοῦ Αἰγιμίου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (4) ἔκτισαν τέσσαρας πόλεις: Ἐρινεὸν, Βοῖον, Κυτίνιον καὶ Πίνδον· διὸ καὶ ἡ Δωρὶς ἐλέγετο Τετράπολις καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς μητρόπολις ἁπάντων τῶν Δωριέων· ἢ, ὡς ἱστορεῖται, ὁ βασιλεὺς τῶν Δωριέων Αἰπάλιος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, κατήχθη καὶ αὖθις ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· καὶ ἐνθυμούμενος τὴν χάριν, μετὰ τὸν περὶ τὴν Οἴτην θάνατον τοῦ Ἡρακλέους παρέλαβε τὸν πρεσβύτατον τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὕλλον, ὃς διεδέξατο τὴν ἀρχὴν αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ (5)· ἐπὶ δὲ τοῦ Ὕλλου καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ οἱ Δωριεῖς ὁρμώμενοι ἐντεῦθεν, ἐπεχείρησαν τὴν εἰς Πελοπόννησον κάθοδον, ἀλλ'

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 4, 67. Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 56 (2) Ἀπολλόδ· β. 2, 7, § 7. (3) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 58. (4) Σχολιαστ. Πινδ. Πυθ. 1, 121. Ὁ Αἰγίμιος ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, Δῶρον, Δύμαντα καὶ Πάμφυλον, ἐξ ὧν ὠνομάσθησαν αἱ τρεῖς φυλαὶ τῶν Δωριέων, τῶν Δυμάνων καὶ τῶν Παμφύλων.

(5) Στράβ. β. 9, σ. 427.

νικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου· αὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας Ἔχεμος ἀπέκτεινε τὸν Ὕλλον ονομαχήσαντα αὐτῷ κατὰ πρόκλησιν (1). Μετὰ τρεῖς δὲ ενεὰς ἐτέλεσαν τὴν κάθοδον οἱ Δωριεῖς οὐχὶ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ς τὸ πρὶν, ἀλλ' ἐπελθόντες διὰ θαλάσσης, ἀπέβησαν εἰς ὸ Ῥῖον (2) μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστομάχου καὶ ὑπὸ τὴν δηγίαν τοῦ Ὀξύλου, κατὰ τὸν χρησμὸν (3), 80 ἔτη μετὰ ὴν ἅλωσιν τῆς Τρῳάδος (4)· ἐξελάσαντες δὲ τοῦ τόπου ὐτῶν τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐξετάθησαν βαθμηδὸν καὶ ἐκρατύνθησαν καὶ ἐγένοντο κύριοι τῶν τριῶν πέμπτων τῆς Πελοποννήσου (5), καὶ συνῴκισαν καὶ τὰ Μέγαρα (6) καὶ τὴν Λακεδαίμονα (7). — Ὁ μικρὸς οὗτος τόπος καί τοι παθὼν τοσαύτας μεταναστάσεις, οὐδέποτε ἔμεινεν ἔρημος κατοίκων, καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἐθεώρουν τὴν Δωρίδα ὡς τὴν κοιτίδα ἐξ ἧς προήχθησαν ποτὲ, καὶ ἦσαν ὑπέρμαχοι αὐτῆς, ὁσάκις ὑπέρτεροι ἐχθροὶ, ὡς οἱ Φωκεῖς, ἠπείλουν τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς (8). — Οἱ Δωριεῖς μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐξετάθησαν μέχρι τῆς Κρήτης ἔνθα κατέστησαν ἀποικίαν, καὶ μέχρι τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας ἔνθα ἐμορφώθη ὁ κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν κείμενος τόπος τῆς Ἀσιατικῆς Δωρίδος· αἱ τέσσαρες δὲ πόλεις τῆς ἀρχαίας Δωρίδος καί τοι μικραὶ καὶ λυπρόχωροι, ἦσαν μέχρι τινὸς ἐν τιμῇ καὶ ὑπολήψει, ἀλλ' ἔπειτα κατεφρονήθησαν· καὶ κατὰ μὲν τὸν Μηδικὸν πόλεμον φρονήσασαι τὰ τῶν Περσῶν, διεσώθησαν τότε τοῦ ὀλέθρου (9), ἀλλ' ὕστερον ἔπαθον τοσαῦτα δεινὰ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Μακεδόνων, τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 5. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Παυσ. Ἠλ. κ. 3. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 12. (5) Παυσ. Ἠλ. κ. 1. (6) Στράβ. β. 8, σ. 383. (7) Θουκυδ. β. 1, κ. 18, 107 καὶ β. 3, κ. 92. (8) Θουκυδ. β. 1, κ. 107—Διόδ. Σικ. β. 11, 79—Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 31. (9) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 31.

Ἀθαμάνων, ὥστε εἶναι ἄξιον ἀπορίας ἂν ἔφθασε καὶ ἴχνος αὐτῶν μέχρι τῶν Ῥωμαίων (1).

Περὶ τῶν πόλεων τῆς Δωρίδος ὑπάρχει τις διαφορὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν· οἱ μὲν, ὡς ὁ Θουκυδίδης (2), ὁ Διόδωρος (3) καὶ ὁ Κόνων (4), λέγουσιν αὐτὰς τρεῖς: Βοιὸν, Κυτίνιον, Ἐρινεὸν, οἱ δὲ, ὡς ὁ Στράβων (5), ὁ Στέφανος (6) ὁ Πλίνιος (7) καὶ ὁ Πτολεμαῖος (8) τέσσαρας: Ἐρινεὸν, Βοιὸν, Κυτίνιον, καὶ Πίνδον· ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει Ἐρινεὸν, Κυτίνιον, Βοιὸν καὶ Λίλαιαν, καὶ τίθησιν αὐτὰς ὀρθῶς μεταξὺ τῆς Οἴτης, τοῦ Καλλιδρόμου, τοῦ Κόρακος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ· οἱ δὲ, ὡς ὁ Τσέτσης (9) πέντε: Βοιὸν, Λίλαιαν, Καρφίαν, Δρυόπην καὶ Ἐρινεόν· οἱ δὲ, ὡς ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου, ἕξ: Ἐρινεὸν, Κυτίνιον, Βοιὸν, Λίλαιαν, Καρφαίαν καὶ Δρυόπην (10)· ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἡ χώρα ἐλάμβανεν αὔξησιν ἢ μείωσιν, ἐκτεινομένη ἢ συστελλομένη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις. — Ὁ Σκύλαξ ὀνομάζει τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων Ἐρινεοῦ, Βοίου καὶ Κυτινίου Λιμοδωριεῖς, διὰ τὸ λυπρόγαιον βεβαίως τῆς χώρας αὐτῶν (11)· καὶ τῷ ὄντι τὰ περικυκλοῦντα ὄρη, ὡς ὁ ἄγριος Παρνασσὸς μετὰ τῶν χιονωδῶν αὐτοῦ κορυφῶν κατὰ μεσημβρίαν, ἡ ὑψηλὴ καὶ δρυμώδης Οἴτη καὶ ὁ Καλλίδρομος κατ' ἄρκτον, καὶ ὁ Αἰτωλικὸς Κόραξ κατὰ δυσμὰς καθίστων τὴν χώραν λυπρόγαιον καὶ τραχεῖαν, καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν ἔτι καὶ ὁ πλατειασμὸς καὶ ἡ τῆς Δωρικῆς διαλέκτου τραχύτης, ἣ καὶ μέχρι τοῦδε σώζεται

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 427. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 107. (3) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 67. (4) Κόνων Narrat in Phocii Ribilioth 27. (5) Στράβ. β. 9, σ. 427. (6) Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Ἀκύφας. (7) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 13. (8) Πτολεμ, β. 3, 15. (9) Τσετσ. εἰς Λυκόφρ. σ. 741.

(10) Σχολιαστ. Πινδ. 1, 101. (11) Σκύλ. Μηλιεῖς.

κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη. — Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς ἦσαν διὰ παντὸς πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι (1). Οἱ μετὰ τοὺς Δρύοπας οἰκήσαντες τὴν χώραν Δωριεῖς ἐξέτειναν αὐτὴν μέχρι τῶν νοτίων ὑπωρειῶν τῆς Οἴτης, οἱ δὲ προκάτοχοι αὐτῶν Δρύοπες ᾤκουν κυρίως κατὰ τοὺς προσαρκτίους πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ (2), ἀπ' αὐτοῦ δ' ἐξετείνοντο οἱ Δρύοπες καὶ καθῆκον μέχρι τῶν ὁρίων τῶν Μηλιέων, κατὰ τὴν χώραν τῆς Τραχῖνος ἔνθα ᾤκουν παρὰ τὰς κατ' ἐκεῖνο μεσημβρινὰς ὑπωρείας τῆς Οἴτης (3)· φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν μείζονα αὐτῶν ἔκτασιν διϊκνοῦντο καὶ μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ (4)· ὅθεν καὶ ὁ Πλίνιος τάττει τὴν Δρυοπίδα ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ (5). Οἱ Δρύοπες οὗτοι φαίνεται ὅτι ἦσαν συγγενεῖς τῶν Πελασγῶν, διότι κατήγοντο ἐκ τοῦ Δρύοπος, υἱοῦ τῆς Δίας τῆς, κατὰ τὴν παράδοσιν, θυγατρὸς τοῦ Πελασγοῦ Λύκνωνος (6). Κατὰ τὰ προεκτεθέντα ἑπομένως δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν τὸν ὑπὸ τῶν Δρυόπων οἰκούμενον τόπον ἀπὸ τῶν κυρίως πηγῶν τοῦ Κηφισσοῦ καὶ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ μέχρι τοῦ νῦν Λοιδορικίου (7). Οὗτοι δὲ οἱ Δρύοπες, οἱ ἀχαῖοι κάτοικοι τῆς χώρας φυγαδευθέντες πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ ἔτι πολέμου, κατήχθησαν οἱ μὲν εἰς Εὔβοιαν, ἔνθα ἔκτισαν τὴν Κάρυστον, οἱ δὲ εἰς Ἀργολίδα, πρὸς τὸν πολέμιον τοῦ Ἡρακλέους Εὐρυσθέα, καὶ ἀνήγειραν ἐκεῖ τὰς πόλεις Ἠϊόνα, Ἀσίνην καὶ Ἑρμιόνην (8), καὶ ἄλλοι πάλιν εἰς Ἤπειρον ἔνθα παρὰ τοὺς Σελλοὺς καὶ τοὺς Δρύοπας ὑπῆρξε

(1) Θουκυδ. β. 6, κ. 80. (2) Παυσ, Ἠλ. κ. 1 — Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Δρύοψ. « Τοὺς Δρύοπας ὑπὸ τὸν Παρνασσὸν οἰκοῦντας μετέστησεν Ἡρακλῆς εἰς Πελοπόννησον ». — Στέφ. Βυζ. Δρυόπη. (3) Στέφ. Βυζ. Δρυόπη περὶ τὴν Οἴτην. (4) Χαϋν. σημ. εἰς Ἀπολλόδ. σ. 475 — Σχολιας Ἀπολλοδ. 1, 1212. (5) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. 4, 14. (6) Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Δρύοψ. (7) Κρούσ. Τ. 3, κ. 9, σ. 95. (8) Διόδ, Σικ. β. 4. κ. 37 — Παυσ. Μεσσ. κ. 34 — Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73.

τόπος Δρυοπὶς καλούμενος (1). Οἱ περὶ τὸν Πρανασσὸν οἰκοῦντες Δρύοπες εἶχον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὃν κυρίως ἐτίμων (2).

* Δωρίς.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΠΙΝΔΟΣ, ποταμὸς μικρὸς ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου (3), ἔῤῥεεν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Δωρίδος, παρὰ τὴν πόλιν Πίνδον, καὶ εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Κηφισσὸν παρὰ τὸ Κυτίνιον, οὐ πόῤῥω τῆς κατὰ τὴν Φωκίδα Λιλαίας (4).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΚΥΤΙΝΙΟΝ, πόλις ἡ νοτιωτάτη τῶν τεσσάρων, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Πίνδου καὶ τοῦ Κηφισσοῦ (5)· ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Κυτινίου συνᾴδουσι καὶ τὰ τοῦ Θουκυδίδου, ὃς λέγει ὅτι, « ἡ ἐξ Αἰτωλίας πρὸς τὴν Βοιωτίαν ὁδὸς διήρχετο διὰ τῶν Λοκρῶν καὶ τοῦ Κυτινίου καὶ ἔχουσα τὸν Παρνασσὸν κατὰ δεξιὰν, προέβαινε διὰ τῆς Φωκίδος » (6). Ἡ πόλις αὕτη ὡς ἡ τῶν ἄλλων πλησιεστέρα πρὸς τὴν Φωκίδα εἶναι πιθανῶς ἐκείνη ἣν εἶλον οἱ Φωκεῖς, ὅτε Νικομήδης ὁ Κλεομβρότου ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τῶν Δωριέων, ἔτρεψε τοὺς Φωκεῖς (7). — Ὁ Πτολεμαῖος συγκαταριθμεῖ καὶ οὗτος τὸ Κυτίνιον μεταξὺ τῶν Δωρικῶν πόλεων· τάττει δὲ αὐτὴν παρὰ τὴν Λίλαιαν (8).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως Καμάρας ἔκειτο τὸ Κυτίνιον· κατὰ τοῦτο συῤῥέουσι, κατὰ τὸν Γκέλλ, πολλοὶ ποταμίσκοι (9).

ΒΟΪΟΝ ἢ ΒΟΙΟΝ ἢ ΒΟΪΟΝ, πόλις περὶ ἧς οὐδεμίαν

(1) Αντων. Λιβεραλ. κ. 4. (2) Παυσ. Μεσσην. κ. 34. (3) Πτολεμ. β. 3, κ. 15. (4) Στράβ. β. 9, σ. 427. (5) Αὐτ. (6) Θουκυδ. β. 3, κ. 95. (7) Θουκυδ. β. 1, κ. 107. (8) Πτολεμ. β. 3. κ. 15.
(9) Γκέλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 205.

ἔχομεν εἴδησιν παρὰ τῶν ἀρχαίων οἳ τὸ ὄνομα μόνον αὐτῆς ἀναφέρουσιν.

* Ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων εὑρίσκεται παρὰ τὸ Παλαιοχώριον μετ' ἀμφιβολίας (1).

ἘΡΙΝΕΌΣ, πόλις κειμένη κάτωθεν τῆς πόλεως Πίνδου (2)· κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου· οὐδὲν περαιτέρω γνωρίζομεν.

ΠΊΝΔΟΣ, πόλις κειμένη ὑπεράνω τοῦ Ἐρινεοῦ· ὁ ὁμώνυμος ποταμὸς Πίνδος ἔῤῥεε παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἥτις, κατά τινας, ὠνομάζετο καὶ Ἀκύφας (3).

ΚΑΡΦΊΑ ἢ **ΚΑΡΦΑΊΑ**, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων πόλεων ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ Δωρικὴ Τετράπολις ἀναφέρεται ὑπό τινων, ὡς τοῦ Τσέτσου (4) καὶ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (5) ὡς κειμένη ἐν τῇ μᾶλλον τῷ Παρνασσῷ ἢ τῇ Οἴτῃ προσεγγιζούσῃ κοιλάδι τῆς Δρυοπίδος καὶ ἡ πόλις αὕτη Καρφία ἢ Καρφαία περὶ ἧς ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος οὐδὲν γνωρίζομεν.

* Ἐξ εἰκασίας καὶ ἐκ τῆς κατά τι ὁμοιότητος ἴσως τῶν ὀνομάτων θεωρεῖται ὡς θέσις τῆς Καρφίας ἡ τῆς νῦν Γραβιᾶς κατὰ τὸ στόμα στενοῦ τινος ἄγοντος ἀπὸ τῆς Δρυοπίδος πρὸς τὰ Σάλονα· παρὰ τὴν θέσιν ταύτην εὑρίσκονται καί τινα λείπια (6). Παρὰ τὴν Κραβιὰν ἢ Γραβιὰν κατὰ τὸ πανδοχεῖον τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χάνι τῆς Γραβιᾶς γνωριζόμενον, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου μετὰ τοῦ Γοῦρα καὶ μεθ' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα μόνον μαχητῶν ἠρίστευσε κατὰ τοῦ Ὀμὲρ-Βριόνου καὶ τοῦ Μεχμὲτ πασᾶ καὶ ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἔχοντας πολυάριθμον ϛράτευμα, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1821.

(1) Κρούσ. Τ. 3, κ. 9, σ. 103. (2) Στράβ β. 9, σ. 427.
(3) Στράβ. αὐτ. (4) Τσέτσ. εἰς Λυκόφρ. ϛ. 141. (5) Σχολ. Πινδ. 1, 101. (6) Γκὲλλ Ὁδολογ. Ἑλλ. σ. 204, 205.—Κρούσ. Τ. 3. κ. 9. σ. 104.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΡΙΔΟΣ.

Περιέχει τέσσαρας δήμους — Αἰγιτίου, Τολοφῶνος, Ποτιδανείας, καὶ Κροκυλίου, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851. 15,907.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΤΙΟΥ.		4115
35			Λοιδωρίκιον κώμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς, 1 ῥύαξ χρήσιμοι, 1 δάσ. μικρόν. Εἰς Λοιδωρίκιον ὑπάρχει οἰκονομικὴ ἐφορία καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Γ΄. τάξεως, καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	122	614
2			Λευκαδίτη· πρ. τὰ αὐτὰ, 1 ποταμός.	48	236
3			Συκ̮ιά· πρ. δημ. καρποὶ, 1 ῥεῦμα, 1 ῥύαξ, 1 δάσ. μέτριον.	19	136
6			Κον̮ιάκος· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 2 δάση μεγάλα.	13	89
1	30		Τριβίδι· πρ. δημ. καρποὶ, 1 ποταμός.	10	62
1	30		Κλῆμα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος.	59	366
3			Γρανίτσα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μετάξιον, σῦκα καὶ καρύδια· 1 ποταμὸς μέτριος καὶ χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	172	1011
1	30		Λούτσοβος· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς χρήσιμος, δάση πέριξ τοῦ χωρίου.	16	96

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
30		Ἄβορος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ, 1 ῥεῦμα χρήσιμα.	43	197
30		Σεβεδῖκον· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια καὶ ὀλίγον μετάξιον· 1 ῥεῦμα καὶ πολλοὶ ῥύακες χρήσιμοι, 1 δάσος μέτριον.	32	171
		Στροῦζα· πρ. δημ. καρποί.	35	219
		Βράϊλα· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος.	12	45
30		Μαλανδρῖνον· πρ. τὰ αὐτά.	54	236
		Σκαλοῦλα· πρ. τὰ αὐτά.	26	134
		Καροῦτες· πρ. τὰ αὐτά· 2 δάση μεγάλα.	58	318
		ΔΗΜΟΣ ΤΟΛΟΦΩΝΟΣ.		2352
		Βιτρινίτσα, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, βαμβάκιον, ἔλαιον, οἶνος, σταφίς· 1 ῥεῦμα μικρὸν ἄχρηστον, σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως καὶ σταθμὸς τελωνειακός.	125	531
30	Β. Δ.	Ξυλογαϊδάρα· πρ. δημ. καρποί, οἶνος καὶ ἔλαιον· 4 λιμένες.	55	254
	Β. Δ.	Βελενῖκος· πρ. τὰ αὐτά· 2 λιμένες.	28	132
30	Β. Δ.	Μαραζιά· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	45	232
30	Β. Δ.	Μάκρισι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρόν, 1 δάσος μικρόν.	24	111
	Β. Δ.	Μηλιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	36	178
30	Δ. Β.	Σώταινα· πρ. σῖτος, κριθὴ καὶ ἀραβόσιτος.	15	71

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικοι
1	30	Α. Β.	Πλέσια· προϊόντα τὰ ἀνωτέρω.	75	423
2		Α.	Βίδαβη· πρ. σῖτος, κριθὴ καὶ οἶνος· 2 λιμένες.	35	165
1		Β. Α.	Κίσελη· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, βαμβάκιον, ςαφίς· 2 λιμένες.	47	216
			ΔΗΜΟΣ ΠΟΤΙΔΑΝΕΙΑΣ.		4158
6			Ἄνω-Παλαιοξάριον ἕδρ. τοῦ δήμου πρ. δημ. καρ. καὶ ὄσπρια· 1 ποταμὸς, 1 ῥεῦμα χρήσιμα, δάση καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν, σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	116	631
	30	Δ.	Κάτω-Παλαιοξάριον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς, 6 ῥεύματα χρήσιμα, δάση ὡς ἀνωτέρω.	70	352
1	30	Δ.	Λυκοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 2 ῥεύματα ἄχρηστα, δάση ὡς ἀνωτέρω.	41	299
3		Ν. Δ.	Γκουμαῖοι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηςον, δάση ὡς ἀνωτέρω.	27	135
3	15	Ν. Δ.	Καρδάρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, δάση τινά.	14	76
3	30	Ν. Δ.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα ἄχρηστα, δάση τινά·	19	256
4			Βλαχοκάτουνον· πρ. τὰ αὐτά· δάση τινά.	38	228
3	45	Ν. Δ.	Ὀμὲρ-Ἐφέντη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα ἄχρηςον, δάση τινά.	22	98
4		Ν. Δ.	Λόγγος· πρ. τὰ αὐτά, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως.	9	26
4		Ν. Δ.	Μανάγουλη· πρ. τὰ αὐτά·		

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 ἕλος μέγιστον.	17	74
30	Ν. Δ.	Χασὰν Ἀγᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 ἕλος μέγιστον.	17	74
30	Ν. Δ.	Μαλάματα καὶ Πηλάλα· πρ. τὰ αὐτὰ, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως.	22	75
	Δ. Ν.	Κλῆμα· πρ. τὰ αὐτὰ, 1 ποταμὸς χρήσιμος, 2 ῥεύματα ἄχρηστα, 1 λίμνη, δάση καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν.	86	401
30	Ν. Δ.	Κάμπος· πρ. τὰ αὐτά.	32	160
30	Ν. Δ.	Παλαιόμυλος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, δάση καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν.	16	65
	Δ. Ν.	Καρούτια· πρ. τὰ αὐτά.	33	126
30	Ν.	Σεργοῦλα· πρ. τὰ αὐτά.	35	155
	Ν.	Παλαιοχώριον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ξηρόῤῥευμα.	28	431
30	Ν. Δ.	Στύλια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	49	339
30	Β. Δ.	Περιθιώτισσα· πρ. τὰ αὐτά· 10 ῥύακες ὧν 1 μόνον χρήσιμος, δάση τινά.	38	307
		Ζαμπιά· ζευγαλατεῖον τῆς Μονῆς Βαρνακόβας.	18	115
		ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΚΥΛΙΟΥ.		5559
		Πενταγοὶ, ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς ἄχρηστος, 2 ῥεύματα χρήσιμα, 3 ῥύακες ἄχρηστοι, δάση διάφορα μεγάλα καὶ μικρὰ, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	110	701

Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι
		Ἀλουποχώρι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεύματα ὧν τὸ 1 χρήσιμον, δάση τινὰ μικρὰ καὶ θάμνοι.	36	194
		Ζουριάνον· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος, 1 ῥεῦμα ῥέον μέχρι τοῦ θέρους.	61	373
		Κουπάκι καὶ Ἰτέα· πρ. τὰ ἀνωτ. 3 ῥύακες ἄχρηστοι, ἓν δάσος δρυῶν.	39	222
		Παλαιοκάτουνον· προϊόντα τὰ ἀνωτ. 2 ξηροῤῥεύματα, 3 ῥύακες χρησιμεύοντες ἐν μέρει.	83	506
		Ἀβορίτη· πρ. δημ. καρποί.	6	28
		Ἀγλαδίατα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ οἶνος, 1 ποτ. καὶ 1 ῥεῦμα χρήσιμα ἐν μέρει, 1 δάσος δρυῶν.	20	93

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
1			Δρεστενά· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς ἄχρηστος, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος δρυῶν, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	52	357
3			Βοςινίτσα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηςος, 5 ῥεύματα ὧν τὸ 1 χρήσιμον.	104	638
3			Κοστάριτσα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς ἄχρηστος, 2 ῥεύματα ἐν μέρει χρήσιμα, 1 δάσος ἐξ ἐλατῶν.	106	664
5			Αρτοτίνα (1)· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ οἶνος· 1 ποτ. 5 ῥεύματα χρήσιμα.	199	1052
2			Νούτσουμπρος· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	54	308
3			Κριάτσι· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥύαξ χρήσιμος, δάση διάφορα μεγάλα καὶ μικρά.	33	156
2			Σουρούτσι· πρ. δημ. καρπ. καὶ ὄσπρια· 1 ποταμὸς μικρὸς 5 ῥύακες ἄχρηστοι, 1 δάσος μικρὸν ἐξ ἐλατῶν.	34	291
2			Βλαχοβοῦνι· πρ. δημ. καρποί· 1 ποταμὸς μικρὸς ἄχρηστος, 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	6	30
2			Κερασιά· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	7	42

(1) Ἡ Ἀρτοτίνα ἦν πατρὶς τοῦ περιφήμου ἥρωος Διάκου (Ἀθανασίου), ὅς ὑψώσας πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως τῇ 28 Μαρτίου 1821 καὶ ἀριστεύσας κατὰ τὴν Λεβαδίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐμαρτύρησε, συλληφθεὶς καὶ ἀνασκολοπισθεὶς εἰς Λαμίαν ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ-Βριώνου.

Ἱερ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι
2			Ἀλουποχώρι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεύματα ὧν τὸ 1 χρήσιμον, δάση τινὰ μικρὰ καὶ θάμνοι.	36	194
3			Ζουριάνον· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος, 1 ῥεῦμα ῥέον μέχρι τοῦ θέρους.	61	373
3			Κουπάκι καὶ Ἰτέα· πρ. τὰ ἀνωτ. 3 ῥύακες ἄχρηστοι, ἓν δάσος δρυῶν.	39	222
2			Παλαιοκάτουνον· προϊόντα τὰ ἀνωτ. 2 ξηροῤῥεύματα, 3 ῥύακες χρησιμεύοντες ἐν μέρει.	83	506
2			Ἀβορίτη· πρ. δημ. καρποί.	6	28
2			Ἀγλαδίατα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ οἶνος, 1 ποτ. καὶ 1 ῥεῦμα χρήσιμα ἐν μέρει, 1 δάσος δρυῶν.	20	93

ΛΟΚΡΙΣ.

ΛΟΚΡΙΣ, ἐπαρχία διαιρουμένη εἰς δύο μέρη· τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν ᾠκεῖτο ὑπὸ τῶν ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας Λοκρῶν, οἳ καὶ οὗτοι πάλιν διηροῦντο εἰς δύο: εἰς τοὺς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δαφνοῦντος καὶ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης πόλεως αὐτῶν Ὀποῦντος καλουμένους Ὀπουντίους, καὶ εἰς τοὺς πρὸς δυσμὰς τοῦ Δαφνοῦντος, τοὺς ἀπὸ τοῦ ὄρους Κνημίδος ἔνθα εἶχον τὰς κατοικίας αὐτῶν καλουμένους Ἐπικνημιδίους· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ τῶν δύο μερῶν ᾤκουν οἱ Λοκροὶ οἱ λεγόμενοι Ἑσπέριοι ἢ Ὀζόλαι· διεχώριζε δὲ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ὀπουντίων καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν ὁ μεταξὺ ἱδρυμένος Παρνασσὸς καὶ ἡ Δωρικὴ Τετράπολις (1)· ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων Λοκρῶν τῆς Ἑλλάδος ἦσαν καὶ οἱ Λοκροὶ τῆς Ἰταλίας (2), οἵτινες ὄντες ἀνέκαθεν δοῦλοι τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, καθ' ὃν καιρὸν οἱ δεσπόται αὐτῶν ἐξεστράτευσαν εἰς πόλεμον, ἐμίγησαν μετὰ τῶν δεσποινῶν αὐτῶν· ἐπανελθόντων δὲ τῶν δεσποτῶν, διὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας συναπῆλθον μετὰ τῶν συνενόχων δεσποινῶν εἰς Τυῤῥηνίαν τῆς Ἰταλίας, καὶ ᾤκησαν παρὰ τὸ Ζεφύριον ἀκρωτήριον, διὸ καὶ ὠνομάσθησαν Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι (3)· ἀπῳκίσθησαν δὲ οὗτοι ὑπὸ τοῦ Εὐάνθους μικρὸν

(1) Στραβ. β. 9, σ. 425. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 6. (3) Ἀριστοτέλ. παρὰ Πολυβ. β. 12 — Διονυσ. Περιηγ. ϛ. 364 κξ. — Εὐσταθ. σχολ. αὐτ.

ὰ τὴν τῆς Κρότωνος καὶ τῶν Συρακουσῶν κτίσιν (1). Ἐκ τῶν προειρημένων Λοκρῶν τῆς Ἑλλάδος γνωρίζονται ὰ πρῶτον οἱ Ἐπικνημίδιοι οἵτινες ἀνέκαθεν ἐκαλοῦντο .εγες, ὕστερον δὲ ἐβασιλεύθησαν καὶ ἐξελληνίσθησαν ὑπὸ ρικτύωνος υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἕλλη- μετὰ τὸν Ἀμφικτύωνα ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτῶν ὁ Αἰτω- , καὶ μετὰ τὸν Αἰτωλὸν ὁ Φίκος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς οῦ Λοκρὸς, ὃς ἀντὶ Λελέγων ὠνόμασεν αὐτοὺς Λοκροὺς ἑαυτοῦ (2). — Οἱ δὲ Ὀπούντιοι ὠνομάσθησαν οὕτω) τῆς πρωτευούσης αὐτῶν πόλεως Ὀποῦντος καὶ ἦρχεν αὐτῶν Αἴας ὁ Ὀϊλέως (3), ὡς ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ κατα- ῳ μνημονεύων τῶν Λοκρῶν τῶν μετασχόντων τοῦ ἐπὶ ίαν πολέμου, λέγει =

Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
. . . .
. . . .
. . . .
Οἳ Κῦνόν τ' ἐνέμοντ', Ὀπόεντά τε Καλλίαρόν τε,
Βῆσάν τε Σκάρφην τε καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινὰς,
Τάρφην τε Θρόνιόν τε, Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο
Λοκρῶν, οἳ ναίουσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίης (4).

τῶν ἀνωτέρω ἐπῶν καθίσταται δῆλον ὅτι ὁ Ὀϊλεὺς κατ' ίνην τὴν ἐποχὴν ἦρχεν εἰσέτι ἐπὶ τῶν Ἐπικνημιδίων ὡς ὶ ἐπὶ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν· ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Πατρόκλου νοίτιος, ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Ἄκτορος καὶ ἔγγονος τοῦ Δηΐονος σιλέως τῆς Φωκίδος, φαίνεται ὅτι ἡγεμόνευε τῶν Ὀπουν-

(1) Στράβ. β. 6, σ. 259. (2) Σκύμν. Χῖος ς. 586—590. (3) Στράβ. 9, σ. 425. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 527—535.

τίων Λοκρῶν ὑπὸ τὸν Αἴαντα. Οἱ δὲ Ἑσπέριοι ἢ Ὀζόλαι Λοκροὶ οὐδόλως μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μετὰ τῶν ἄλλων Λοκρῶν ἐν τῷ καταλόγῳ· ὠνομάσθησαν δὲ Ὀζόλαι ἀπὸ τῆς σηπεδόνος τῶν ὑπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ Ταφιάσσου λόφου τεθαμμένων πτωμάτων τοῦ Νέσσου καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖθεν προχεομένου δυσώδους καὶ θρομβοφόρου ὕδατος· ἦσαν δὲ οἱ Ὀζόλαι ἄποικοι τῶν Ἐπικνημιδίων, ὡς καὶ τῶν Ὀζολῶν οἱ Ἐπιζεφύριοι (1)· μετὰ τὸν Αἴαντα, ὃς ἀπώλετο κατὰ τὴν ἐκ Τρῳάδος ἐπάνοδον, οὐδεὶς φαίνεται ἔτι βασιλεὺς τῆς Λοκρίδος· — Κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον οἱ μὲν Ἐπικνημίδιοι Λοκροὶ ἔδωκαν τοῖς Πέρσαις γῆν καὶ ὕδωρ ὡς σημεῖον ὑποταγῆς (2), ἀλλ' οἱ Ὀπούντιοι ἐκ τοὐναντίου ἐπολέμησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν (3), ὡς καὶ κατὰ τὸ Ἀρτεμίσιον (4)· οἱ δὲ Ὀζόλαι σκεπόμενοι ὑπὸ τῶν κλάδων τοῦ Παρνασσοῦ, ἐχορήγησαν ἄσυλον ἀσφαλὲς ἀπ' ἐναντίας τῶν Περσῶν τοῖς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καταφυγοῦσι Φωκεῦσι (5)· καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἔτι τῶν Γαλατῶν, καθ' ὃν οὗτοι ἐβουλεύθησαν νὰ συλήσωσι τὸν ναὸν τὸν Δελφῶν, οἱ Ὀπούντιοι ἔπεμψαν 700 ἀνθρώπους ὑπὸ τὸν Μειδίαν πρὸς φύλαξιν τῶν Θερμοπυλῶν (6)· οἱ δὲ Ἐπικνημίδιοι οὓς ὁ Παυσανίας Λοκροὺς ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κνημῖδι ὀνομάζει, μετέσχον μόνοι ἐκ πάντων τῶν Λοκρῶν τῆς Ἀμφικτυονικῆς συνόδου (7). Ἐκ τούτων πάντων ἀριδήλως φαίνεται ὅτι μεταξὺ τῶν διαφόρων γενῶν τῆς Λοκρίδος οὐδέποτε ὑπῆρξε γενικὴ συνένωσις, ὡς καὶ ὁ Τιτμάνν εὐστόχως παρατηρεῖ (8). —

(1) Στράβ. β. 9, σ. 427. (2) Ἡρόδ. β. 7, κ. 132. (3) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 203 — Διόδ. Σικ. β. 11, κ. 4. (4) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 1. (5) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 32. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 20. (7) Παυσ. Φωκ. κ. 8. (8) Τιτμάνν περὶ Κυβερνήσεων, σ. 711.

Ἐπὶ τοῦ Σκύλακος φαίνεται ὅτι οἱ Ἐπικνημίδιοι Λοκροὶ ὑπέκειντο τῇ Φωκίδι καὶ ἦσαν συμμεμιγμένοι αὐτῇ, διότι καταριθμεῖ ὡς πόλεις Φωκικὰς τὰς τῶν Ἐπικνημιδίων, ὡς τὴν Κνημίδα, τὸ Θρόνιον, κτλ (1).

ΛΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ.

Ἡ χώρα τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ὡρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Βοιωτίας, καὶ ἐξετείνετο τὸ πάλαι μέχρι τῆς Λαρύμνης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κηφισσοῦ· ἀλλ' ἔπειτα τῆς πόλεως ταύτης μεταταχθείσης ἑκουσίως εἰς τὴν Βοιωτίαν (2), περιωρίσθη μέχρι τῶν Ἀλῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ Πλατανίου (3), κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης τῆς καθιστώσης τὸν Ὀπούντιον λεγόμενον κόλπον, ὃς περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν νῆσον Ἀταλάντην καὶ κεῖται ἀμέσως πρὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν ὑπὸ τοῦ τὸ πάλαι Φωκικοῦ, ὕστερον δὲ Λοκρικοῦ λιμένος Δαφνοῦντος, καὶ ὑπὸ τῶν Ἐπικνημιδίων, καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῶν Βοιωτικῶν ὀρέων Ἡδυλίου καὶ Ὑφαντείου καὶ τοῦ Φωκικοῦ ὄρους Ἀκοντίου. Ὁλόκληρος ὁ μικρὸς οὗτος τόπος σύγκειται ἐκ τῶν κατωφερειῶν τῶν εἰρημένων ὀρέων· ἡ πρὸς τὴν Φωκίδα πάροδος διέρχεται ἐπάνωθεν τῶν ὀρέων τῶν μεταξὺ Ὀποῦντος καὶ Ὑαμπόλεως (4). — Μόνον μικροί τινες ποταμίσκοι ἢ ῥύακες καταπίπτουσιν ἐκ τῶν ὀρέων τούτων εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μόνον μία κρήνη, ἡ Αἰανὶς (5) μνημονεύεται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀπουντίων. — Πεδιάδα μίαν μόνην ἀναφέρει ὁ Στράβων καὶ ὀνομάζει αὐτὴν *Πεδίον εὔδαιμον* μεταξὺ Ὀποῦντος καὶ Κύνου, ἀπέναντι τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Αἰδηψοῦ (6). — Πόλεις

(1) Σκύλ. Παραπλ. Λοκροὶ, Φωκεῖς. (2) Παυσ. Βοιωτ. κ. 23.
(3) Αὐτ. κ. 24. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 1. (5) Στράβ. β. 9, σ. 425.
(6) Στράβ. αὐτ.

τῶν Ὀπουντίων ἦσαν Ὀποῦς, Κύνος, Ἀρύκας, Ἀλόπη, Δαφνοῦς, Ἀλγωνός.

ΠΟΛΕΙΣ.

ὈΠΟΥ̃Σ, πόλις ἀπέχουσα ὅσον 35 ςαδίους τῆς θαλάσσης τῆς κατὰ τὸν κόλπον τὸν ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθέντα Ὀπούντιον, καὶ 60 σταδίους τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κύνου. Ὁ Ὀποῦς ἦν μητρόπολις καὶ τῶν Ὀπουντίων καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν περὶ τὰς Θερμοπύλας παρὰ τὸ πολυάνδριον κειμένων πέντε στηλῶν φαίνεται =

Τοὺς δέ ποτε φθιμένους ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀντία Μήδων
Μητρόπολις Λοκρῶν κεύθει Ὀπουντία.

Ἐλέγετο ὅτι καὶ ἐν Ἠλείᾳ ἦσαν τινὲς Ὀπούντιοι κατ' οὐδὲν ἕτερον ἄξιοι μνήμης, εἰμὴ καθ' ὅσον ἔλεγον ἑαυτοὺς συγγενεῖς τῶν Ὀπουντίων τούτων τῆς Λοκρίδος. — Ὁ Πάτροκλος, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ἦν ἐξ Ὀποῦντος· φονεύσας δὲ ἀκουσίως τὸν Αἰάνην, κατέφυγε παρὰ τῷ Πηλεῖ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Μενοίτιος παρέμεινεν ἐν τῇ πατρίδι, περιμένων ὅπως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκπληρῶν τὴν ὑπόσχεσιν, ἐπαναγάγῃ πάλιν τὸν υἱὸν πρὸς αὐτὸν, ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ πολέμου· δὲν ἐβασίλευσε δὲ ὁ Μενοίτιος, ἀλλ' Αἴας ὁ λεγόμενος Λοκρὸς ἐπὶ τῶν Ὀπουντίων (1). — Ὁ Ὀποῦς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ὀποῦντος τοῦ Λοκροῦ καὶ τῆς Πρωτογενείας (2)· ἦν δὲ ὁ Ὀποῦς οὗτος Ἠλεῖος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀπολλωνίου (3). — Ὀποῦς ἐκαλεῖτο προσέτι καί τις βασιλεὺς τῶν Ἠλείων (4), οὗ ἡ θυγάτηρ ἦν μήτηρ τοῦ Ὀποῦντος τῆς Λοκρίδος (5). — Ἡ πόλις αὕτη

(1) Στράβ. β. 9, σ. 425. (2) Σχολ. Πινδ. Ολ. 9, 87. (3) Σχολ. Ἀπολλων. Ῥοδ. 1. (4) Σχολ. Πινδ. Ολ. 9, 96. (5) Αὐτ. 85.

ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου Ὀπόεις (1). — Μεταξὺ Ὀποῦντος καὶ Κύνου ἦν τὸ πεδίον τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλούμενον εὔδαιμον (2). — Ὑπεράνω τῆς πόλεως ἦν ποτὲ φρούριον καλούμενον Οἶον, ἀνατραπὲν δὲ ὁλοκλήρως ὑπὸ σεισμοῦ (3). — Ἐντὸς τοῦ Ὀπουντίου κόλπου, ἀπέναντι τῆς πόλεως, κεῖται νησίον Ἀταλάντη· τοῦτο ἦν ὅλως ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον, ἕως οὗ οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, μετὰ τὴν τῶν Πελοποννησίων ἐξ Ἀττικῆς ἀποχώρησιν, ἔκτισαν φρούριον ἐπ' αὐτοῦ, φοβούμενοι μὴ λησταὶ ἐκπλέοντες ἐξ Ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος, κακουργῶσι τὴν Εὔβοιαν (4)· τῷ δὲ ἕκτῳ ἔτει τοῦ ῥηθέντος πολέμου ἡ θάλασσα, ἡ μετὰ σεισμοὺς κυματωθεῖσα, ἐκάλυψε μέρος τῶν Ὀροβιῶν τῆς Εὐβοίας, κατέκλυσε καὶ τὴν Ἀταλάντην καὶ μέρος τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηναίων κατέσυρε, καὶ ἐκ δύο νεῶν κειμένων ἐπὶ τῆς ἠπείρου τὴν μίαν κατέθραυσε (5), καὶ, κατὰ τὸν Στράβωνα, διαῤῥαγεῖσα κατὰ τὸ μέσον, κατέστη διαπλευστή, καί τινα τῶν πεδίων κατεκλύσθησαν μέχρις εἴκοσι σταδίων καὶ μία τριήρης ἐκσπασθεῖσα τῶν νεωρίδων, ἔπεσεν ὑπεράνωθεν τοῦ τείχους (6). Ὁ Διόδωρος λανθάνεται λέγων ὅτι ἡ Ἀταλάντη ἐκ τῆς κατακλύσεως ταύτης ἐγένετο ἐκ χερσονήσου νῆσος (7)· ἡ προειρημένη κατὰ τὸ μέσον τῆς νήσου διάῤῥηξις προὐξένησεν, ὡς φαίνεται, τὴν ἀπάτην· ὁ Δίβιος γνωρίζει αὐτὴν νῆσον, καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Εὐβοίας ὀνομάζει αὐτὴν Ἀταλάντης νησίον· οὐδεὶς δὲ ἀναφέρει πόλιν αὐτῆς.

* Ὁ Δοδουὲλλ εὗρε τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀποῦντος καὶ περι-

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 531. (2) Στράβ. β. 9, σ. 425. (3) Στράβ. β. 1, σ. 60. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 32. (5) Θουκυδ. β. 3, κ. 89. (6) Στράβ. β. 1, σ. 60, 61. (7) Διόδ. Σικ. β. 12, κ. 59.

γράφων αὐτὰ, λέγει ὅτι τὰ τείχη τῶν θεμελίων ἔχουσι μεγάλην περιφέρειαν, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις εὑρέθη ἐν Αταλάντῃ ἐπιγραφὴ φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Ὀποῦντος. — Ἡ Αταλάντη ὀνομάζεται οὕτω καὶ ἤδη· κοινῶς δὲ λέγεται Ταλάντι ἢ Τάλαντα ἢ Ταλαντονῆσι. Ἡ Αταλάντη περιέχει περίπου 2,400 κατοίκους καὶ ἔχει σχολεῖον Β'. τάξεως καὶ ἄλλο δημοτικὸν Γ'. τάξεως, καὶ σταθμὸν ὑγειονομικὸν καὶ ἐφορίαν οἰκονομικὴν Β'. τάξεως καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Β'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΚΥΝΟΣ, πόλισμα ἐπὶ ἀκρωτηρίου τερματίζοντος τὸν Ὀπούντιον κόλπον, καὶ λιμὴν παρ' αὐτῷ, ἐπίνειον τῆς πόλεως Ὀποῦντος (1). Μεταξὺ Κύνου καὶ Ὀποῦντος ἦν πεδιὰς λεγομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος *πεδίον εὔδαιμον* διὰ τὴν εὐφορίαν. Ὁ Κύνος ἔκειτο ἀπέναντι τῆς κατὰ τὴν Εὔβοιαν Αἰδηψοῦ καὶ ἀπεῖχε τῆς Κνημίδος περίπου 50 σταδίους. Ὁ Δευκαλίων, ὡς ἔλεγον, ᾤκησεν ἐν Κύνῳ ἔνθα ἐδείκνυτο καὶ σῆμα τῆς Πύῤῥας, τὸ δὲ τοῦ Δευκαλίωνος ἦν ἐν Ἀθήναις (2). — Τοῦ Κύνου μέμνηται καὶ ὁ Ὅμηρος —

Οἱ Κύνον τ' ἐνέμοντ' Ὀπόεντά τε, Καλλίαρόν τε (3).

Ὁ Κύνος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κύνου τοῦ Λοκροῦ (4). — Περὶ τὸν Κύνον ἦν κρήνη Αἰανὶς καλουμένη. Ὁ υἱὸς τοῦ Μενοιτίου καὶ φίλος τοῦ Αχιλλέως Πάτροκλος φονεύσας ἀκουσίως Αἰάνην τινὰ, κατέφυγε παρὰ τῷ Πηλεῖ· ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ φονευθέντος τούτου ὠνομάσθη ἡ κρήνη αὕτη Αἰανὶς καὶ ἦν αὐτόθι καὶ τέμενος Αἰάνειον (5).

* Παρὰ τὸ χωρίδιον Λιβανίτιν εὗρεν ὁ Γκὲλλ τὰ ἐρείπια τοῦ Κύνου.

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 425 — Παυσ. Φωκ. κ. 1. (2) Στράβ. αὐτ.
(3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 531. (4) Σχολιαστ. Ὁμ. (5) Στράβ. β. 9, σ. 425.

ΑΡΥΚΑΣ, πόλις μεταξὺ Ὀποῦντος καὶ Κύνου, πατρὶς Αἴαντος τοῦ Λοκροῦ (1)· ὁ Διόδωρος ὀνομάζει τὴν πόλιν, ὡς καὶ ὁ Στράβων, Αρύκαν (2), ὁ Πλίνιος λέγει αὐτὴν Ναρύκιον (3), ὁ δὲ Στέφανος Νάρυκα (4)· οὕτω φαίνεται δὲ ὅτι ὀνομάζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου, ὃς λέγει =

Ἔχουν κτισμένην ἐκεῖ καὶ Λοκροὶ οἱ Ναρύκιοι πόλιν (5).

* Ἡ κυρία θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἀμφιβάλλεται· ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐν ἀποστάσει 24 λεπτῶν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Κύνου πρὸς δυσμὰς, παρὰ τὸ χωρίον Τορνίτσαν, ἐρείπια πόλεως ἀρχαίας καὶ κρήνην, καὶ ταῦτα θεωροῦνται μετὰ πιθανότητος ὡς τὰ τοῦ Αρύκα (6).

ΑΛΟΠΗ, πόλις παρὰ τὴν θάλασσαν, πρὸς δυσμὰς τοῦ Κύνου καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δαφνοῦντος, ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας (7). — Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέπεμψαν 30 ναῦς περὶ τὴν Λοκρίδα, στρατηγοῦντος Θεοπόμπου τοῦ Κλεινίου, ὃς ἀποβιβάσας ςρατεύματα, κατέσχε διαφόρους τόπους, καὶ καταπολεμήσας ἐνίκησε καὶ τοὺς εἰς Ἀλόπην πρὸς βοήθειαν ἐλθόντας Λοκρούς (8). — Αἱ τρεῖς ὁμώνυμοι πόλεις αἱ φέρουσαι τὸ ὄνομα Ἀλόπη, αὕτη ἡ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, ἡ τῶν Ἐπικνημιδίων καὶ ἡ τῆς Φθιώτιδος (9), ἔλαβον, ὡς φαίνεται, τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀλόπης τῆς Ἄκτορος, οὗ ὁ πατὴρ Δηΐων ἐβασίλευσε τῆς Φωκίδος· Μενοίτιος δὲ ὁ Ἄκτορος καὶ Πάτροκλος ὁ Μενοιτίου, ὁ φίλος τοῦ Ἀχιλλέως ἦσαν ἐξ Ὀποῦντος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ ἀναφέροντος αὐτὸν Στράβωνος (10).

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 425. (2) Διόδ. Σικ. β. 14, κ. 82 καὶ β. 16, κ. 38. (3) Πλίν. β. 4, κ. 12. (4) Στέφ. Βυζ. Νάρυξ. (5) Βιργιλ. Αἰν. β. 3. ς· 399. Ἴδε τὴν ἐμὴν μετάφρασιν. (6) Γκὲλλ σ. 238 — Δοδουὲλλ 2, 60 — Κρούσ, Τ. 3, κ. 10. σ. 119. (7) Στέφ. Βυζ. Ἀλόπη (πρὸς Εὔβοιαν). (8) Θουκυδ. β. 2, κ. 26. (9) Στράβ. β. 9, σ. 427. (10) Αὐτ. σ. 425.

* Ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐν ἀποστάσει ὅσον 2 ὡρῶν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Κύνου, ἐπὶ τερπνοῦ καὶ δρυμοσκεποῦς μεμονωμένου λόφου ἐρείπια πόλεως, ἅπερ θεωρεῖ ἐξ εἰκασίας ὡς τὰ τῆς Ἀλόπης (1).

ΔΑΦΝΟΥΣ, πόλις ἡ οὖσα πρότερον τῆς Φωκίδος καὶ κειμένη παρὰ τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν μεταξὺ Ἀλόπης καὶ Κνημίδων, ἔσχιζεν ἐφ' ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα, ταττομένη μέσον τοῦ Ὀπουντίου κόλπου καὶ τῆς τῶν Ἐπικνημιδίων παραλίας· ὕστερον δὲ ἡ μὲν πόλις κατεσκάφη, ἡ δὲ χώρα ἐγένετο τῆς Λοκρίδος (2)· τεκμήριον δὲ ὅτι ὁ Δαφνοῦς ἦν ποτὲ πόλις τῆς Φωκίδος εἶναι τὸ Σχεδιεῖον ὃ, ὡς ἔλεγον, ἦν τάφος Σχεδίου (3) τοῦ Ἰφίτου καὶ βασιλέως τῆς Φωκίδος, ὃς ἀφικόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Φωκέων ἐπὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον (4), ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος κατὰ τὴν ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Πατρόκλου μάχην (5), τὰ δὲ ὀστᾶ αὐτοῦ μετηνέχθησαν ἐκ τῆς Τρῳάδος γῆς οἴκαδε (6). — Ὁ Στράβων ὡς ἐκ Δημητρίου τοῦ Καλατιανοῦ διηγεῖται ὅτι ἐξ ἑνὸς τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα συμβάντων σεισμῶν ἐξήρθη τοσοῦτον ἡ θάλασσα τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ὥστε κατέκλυσε τὸ πεδίον μέχρι τοῦ Φωκικοῦ Δαφνοῦντος (7). — Ὁ Δαφνοῦς εἶχε λιμένα· ἀπεῖχε δὲ τοῦ Κύνου ὅσον 90 ϛάδια Δ, τῆς Ἐλατείας 120 Β καὶ τῶν Κνημίδων 20 διὰ θαλάσσης (8) Ν. Δ.

* Ὁ Γκὲλλ εὗρε τὰ ἐρείπια τοῦ Δαφνοῦντος ἀπέχοντα 2 ὥρας τῶν τῆς Ἀλόπης, καὶ ὡς 4 ὥρ. τῶν τοῦ Κύνου (9).

ΔΑΓΩΝΟΝ, πόλισμα παραθαλάσσιον κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Βοιωτίας· εἶχε λιμένα καὶ πύργον ἐπ' αὐτοῦ. Ἀγομένης

---

(1) Γκὲλλ σ. 233—237. (2) Στράβ. β. 9. σ. 416. (3) Στράβ. β. 9, σ. 425. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 30. (5) Αὐτ. κ. 4. (6) Αὐτ. κ. 36.
(7) Στράβ. β. 1, σ. 60. (8) Στράβ β. 9, σ. 426. (9) Γκὲλλ σ. 234.

οτὲ κατὰ τὰ πέριξ τῆς ἑορτῆς τῆς Θεσμοφόρου Δήμητρος, ἧς λεγομένης Θεσμοφόρια, εἰκοσιπέντε παρθένοι ἀνέβησαν πὶ τοῦ πύργου πρὸς θέαν τῶν κατὰ τὸν λιμένα πραττομένων· συμβάντος δ' αἰφνιδίως σεισμοῦ, κατέπεσεν ὁ πύργος ιαὶ αἱ παρθένοι μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν (1).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἐπὶ τερπνῆς πεδιάδος μικρὸν ἀπεχούης τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸ χωρίον Προσκυνᾶ τὰ ἐρείπια οῦ Ἀλγωνοῦ (2).

ΛΟΚΡΟΙ ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΟΙ.

Οἱ Ἐπικνημίδιοι οὗτοι Λοκροὶ οἱ καὶ Ὑποκνημίδιοι ὑπὸ τοῦ Παυσανίου λεγόμενοι (3) ᾤκουν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος δηλοῦται κατὰ τὸ ὄρος τὴν Κνημῖδα (4)· ὥστε ἡ μικρὰ αὕτη χώρα ἦν ὀρεινὴ, καὶ ὡρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῶν Οἰταίων καὶ τῶν Μαλιέων, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Δρυοπίδος καὶ τῆς Φωκίδος. Ὄρη τῶν Ἐπικνημιδίων ἦσαν Κνημὶς καὶ Καλλίδρομον. Ποταμοὶ εἷς μόνος Βοάγριος καί τινες ποταμίσκοι καὶ ῥύακες. Πόλεις Κνημῖδες, Θρόνιον, Σκάρφεια, Νίκαια, Ἀλπηνοὶ, Βῆσσα, Καλλίαρος, Τάρφη, Αὐγεία.

ΟΡΗ.

ΚΝΗΜΙΣ· τὸ ὄρος τοῦτο ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Οἴτης πρὸς τὸ νοτ-ανατολικὸν οὐ πόῤῥω τῆς παραλίας μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας, συνέχεται ἀφ' ἑνὸς μέρους μετὰ τῆς Οἴτης καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τοῦ Ἀκοντίου. Οἱ ἐπ' αὐτοῦ καὶ περὶ αὐτὸ ἢ οἱ ὑπ' αὐτὸ οἰκοῦντες ἐκαλοῦντο ὡς ἐξ αὐτοῦ

(1) Στράβ. β. 1, σ. 60. (2) Γκὲλλ σ. 228. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 1.
(4) Στράβ. β. 9, σ. 425 — Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ.

Ἐπικνημίδιοι ἢ Ὑποκνημίδιοι (1), καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην περιελαμβάνοντο πάντες οἱ κάτοικοι τῆς βορ-δυτικῆς παραλίας τῆς Λοκρίδος καὶ ὁμοροῦντες τοῖς Οἰταίοις καὶ τοῖς Μαλιεῦσιν (2).

ΚΑΛΛΊΔΡΟΜΟΝ· ἡ πρὸς ἀνατολὰς σειρὰ τῆς Οἴτης ἐπὶ τῶν μεθορίων τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν καὶ τῆς Θεσσαλίας, κατὰ νότον τῶν Θερμοπυλῶν ὧν ὑπέρκειται. Τὸ πρὸς ἄρκτον μέρος τοῦ Καλλιδρόμου, τὸ μᾶλλον πρὸς τὰς Θερμοπύλας ἐκαλεῖτο Φρίκιον, ὡς καὶ ἐκ τοῦ Στράβωνος δηλοῦται =

Ἐκ τοῦ Φρικίου τοῦ ὑπὲρ Θερμοπυλῶν Λοκρικοῦ ὄρους (3).

Τινὲς ὠνόμαζον Καλλίδρομον καὶ τὸ λοιπὸν τῆς Οἴτης, τὸ διὰ τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας διῆκον μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου (4), ἀλλὰ κυρίως Καλλίδρομον ἐλέγετο τὸ ὑπὲρ τὰς Θερμοπύλας, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ ὑψηλότατον μέρος τῆς Οἴτης, διότι κορυφοῦται ἐνταῦθα καὶ τελευτᾷ πρὸς ὀξεῖς καὶ ἀποτόμους κρημνοὺς μέχρι τῆς θαλάσσης· ὀλίγην δὲ πάροδον ἀπολείπει τοῖς ἀπὸ τῆς παραλίας ἐμβάλλουσιν εἰς τοὺς Λοκροὺς ἐκ Θεσσαλίας· ἐκάλουν δὲ τὴν πάροδον ταύτην Πύλας καὶ στενὰ καὶ Θερμοπύλας, καὶ πλησίον τῆς παρόδου ἦσαν ὕδατα θερμὰ τιμώμενα ὡς ἱερὰ τοῦ Ἡρακλέους· τὰ ὕδατα ταῦτα ὠνόμαζον οἱ ἐγχώριοι χύτρους καὶ παρ' αὐτοῖς ἦν βωμὸς Ἡρακλέους· καὶ τεῖχος δὲ ἦν ποτε ἐνταῦθα καὶ πύλαι, καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, ὃ ἔκτισαν οἱ Φωκεῖς φυλαττόμενοι ἀπὸ τῶν Θεσσαλῶν καθίστα τὸ μεταξὺ Λοκρίδος καὶ Θεσσαλίας ὅριον. Ἦν δὲ καὶ φρούριον τῶν Λοκρῶν παρὰ τὰς Θερμοπύλας ἐντὸς

(1) Ἴδ. ἀνωτ. (2) Στράβ. β. 9, σ. 426 — Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 176 — αὐτ. κ. 225. (3) Στράβ. β. 13. σ. 621. (4) Στράβ. β. 9, σ. 419.

τῶν στενῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, Νίκαια καλούμενον (1). Ὁ Αἰσχίνης ἀναφέρει τὴν Νίκαιαν, λέγων ὅτι « ὁ Ἀλπηνὸς, τὸ Θρόνιον καὶ ἡ Νίκαια ἦσαν τὰ τῶν παρόδων τῶν ἐς Πύλας χωρία κύρια » (2)· ὁ δὲ Δημοσθένης ὁμιλῶν περὶ τοῦ Φιλίππου, ἐκφράζεται οὕτως· « Ὑποπτεύεται ὑπὸ Θηβαίων, Νίκαιαν μὲν φρουρᾷ κατέχων, εἰς δὲ τὴν Ἀμφικτυονικὴν εἰσδεδυκώς » (3). Κατὰ τὸν Λίβιον ἡ Νίκαια ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν, σχεδὸν ἀπέναντι τοῦ Ὠρεοῦ τῆς Εὐβοίας (4)· καὶ ἀλλαχοῦ εὐκρινέστερον ἀποφαίνεται ὁ αὐτὸς ὅτι ἔκειτο παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον (5), καὶ ὅτι ἐνταῦθα κατὰ τὴν πχραλίαν ἐγένετο ἡ πρώτη μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου καὶ τοῦ Τ. Κουΐνκτίου Φλαμινίου περὶ διαλλαγῆς συνέντευξις (6). Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται ὅτι ἡ Νίκαια ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς Σκαρφείας, πρὸς ἀνατολὰς τῶν Θερμοπυλῶν, οὐ πόῤῥω τοῦ λιμένος, καὶ κατά τινα πάροδον διὰ μέσου τῶν πρὸς τὴν Φωκίδα ὀρέων. — Αἱ Θερμοπύλαι περιωρίζοντο ἀφ' ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ὑπὸ βαθέων ἑλῶν καὶ ῥαχιῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν κατωφερῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων Τιχίου καὶ Καλλιδρόμου (7)· τὸ δὲ στενώτατον τῆς παρόδου ταύτης ἦν κατὰ δύο μέρη, ὄπισθεν μὲν τῶν Θερμοπυλῶν κατὰ τὴν πόλιν Ἀλπηνὸν ἢ Ἀλπηνοὺς ἔνθα ἡ ὁδὸς ἦν δεκτικὴ μιᾶς μόνον ἁμάξης τὸ πλάτος, ἔμπροσθεν δὲ κατὰ τὸν Φοίνικα ποταμὸν παρὰ τὴν πόλιν Ἀνθήλην ἔνθα μία μόνη ὁδὸς ἦν χειροποίητος, καὶ αὕτη διὰ μίαν καὶ μόνην ἅμαξαν (8). Ἀπεῖχε δὲ οὗτος ὁ τῆς Τραχινίας χώρας ποταμὸς 15 στάδια τῶν

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 428. (2) Αἰσχίν. π. παραπρ. (3) Δημοσθ. πρὸς Φιλίππου ἐπιστολὴν §. 2. (4) Λιβ. 18, 5. (5) Λιβ. 32, 32.
(6) Λιβ. 32, 35· (7) Ἀππιαν. Συρ. σ. 97 ἐκδ. Ἐῤῥ· Στεφ.
(8) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 175, 200.

Θερμοπυλῶν (1). — Αἱ Θερμοπύλαι ἐγένοντο περιβόητοι διὰ τὸν μέγαν ἡρωϊσμὸν τοῦ περικλεοῦς βασιλέως τῆς Σπάρτης Λεωνίδου, ὃς ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους μόνον Σπαρτιάτας καί τινας συμμάχους, τοὐτέστι πεντακοσίους Μαντινεῖς, πεντακοσίους Τεγεάτας, ἑκατὸν εἴκοσιν Ὀρχομενίους, χιλίους ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας, τετρακοσίους Κορινθίους, διακοσίους Φλιασίους, ὀγδοήκοντα Μυκηναίους, ἑπτακοσίους Θεσπιεῖς, τετρακοσίους Θηβαίους, τὸ ὅλον τέσσαρας χιλιάδας διακοσίους ὁπλίτας, ἀπεφάσισε γενναίως καὶ ἀντετάχθη ἐνταῦθα (2) καθ' ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ ὀκτακοσίων χιλιάδων Περσῶν (3). Ὁ Ξέρξης ἠπίστει εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καί τοι βεβαιουμένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου (4)· ὁ δὲ Λεωνίδας τοὺς μὲν ἄλλους τῶν συμμάχων ἀπέπεμψε πρὶν τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης, ἔμειναν δὲ παρ' αὐτῷ μέχρι τέλους οἱ τριακόσιοι Σπαρτιᾶται, οἱ Θεσπιεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι (5), περιμένοντες βέβαιον καὶ ἀναπόφευκτον θάνατον, ἕως οὗ οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Ὑδάρνην, ὁδηγηθέντες ὑπό τινος Μηλιέως Ἐφιάλτου τοῦ Εὐρυδήμου, περιῆλθον τὰ ὄρη δι' ἀτραποῦ ἣ ἐκαλεῖτο Ἀνόπαια, καὶ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ διευθυνομένη πρὸς ῥάχιν ὄρους, ἐτελεύτα εἰς τὴν Λοκρικὴν πόλιν Ἀλπηνὸν, κατὰ τὴν λεγομένην Μελάμπυγα πέτραν καὶ κατὰ τὰς Κερκώπων ἕδρας (6) ἔνθα ἦν καὶ τὸ στενώτατον αὐτῆς, καὶ φανέντες αἴφνης εἰς Θερμοπύλας, μετὰ μεγάλην φθορὰν τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐξωλόθρευσαν (7) καὶ κατέκοψαν πάντας οἱ

(1) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 200. (2) Αὐτ. κ. 202. (3) Αὐτ. κ. 184.

(4) Αὐτ. κ. 209. (5) Αὐτ. κ. 222. (6) Οἱ Κέρκωπες ἦσαν λησταὶ λυμαινόμενοι τὰ στενὰ καὶ τροπωθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. (7) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 216—225.

βάρβαροι· καὶ ἐσώζετο ἔτι ἐπὶ Στράβωνος τὸ πολυάνδριον τῶν ἡρώων ἐκείνων καὶ στῆλαι καὶ ἡ θρυλλουμένη ἐπιγραφὴ τῆς στήλης τῶν Λακεδαιμονίων ἔχουσα οὕτως =

Ὦ ξέν', ἀπάγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις (1).

Ἐκτὸς τούτου τοῦ ἰδίως πρὸς τιμὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιγράμματος ἦν καὶ ἕτερον δι' ἅπαντας τοὺς πεσόντας =

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
Ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες (2)·

ἀμφότερα γραφέντα ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων· ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Σιμωνίδης ἰδιαίτερον ἐπίγραμμα τῷ μάντει Μεγιστίῳ (3), ὃς ἀπέθανε καὶ αὐτὸς οἰκειοθελῶς μετὰ τῶν ἄλλων (4)· ἐπὶ δὲ τοῦ λόφου ἔνθα συνέβη ἡ πανολεθρία τῶν Ἑλλήνων ἡρώων ἀνηγέρθη λέων λίθινος πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδου (5). Τὸ στενὸν τοῦτο τῶν Θερμοπυλῶν ἦν καὶ ἔσται περιώνυμον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· ἐνταῦθα ἐχύθη πολλάκις τὸ εὐγενέστερον αἷμα τῶν Ἑλλήνων· ἐνταῦθα ἐπολέμησαν οἱ Φωκεῖς κατὰ τῶν Θεσσαλῶν, οἱ Σπαρτιᾶται κατὰ τῶν Περσῶν, οἱ Αἰτωλοὶ κατὰ Φιλίππου τοῦ Γ', ὁ Ἀντίοχος κατὰ τῶν Ῥωμαίων, οἱ Ἕλληνες κατὰ τοῦ Βρέννου καὶ τῶν Γαλατῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου στενοῦ οἱ Οὖνοι καὶ οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν σουλτάνον Βαγιαζίτην εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Ἡ Ἀμφικτυονικὴ σύνοδος συνεκροτεῖτο δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ καθ' ἑξαμηνίαν, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐν Θερμοπύλαις, καὶ ἡ σύνοδος αὕτη ἐκαλεῖτο Πυλαία καὶ οἱ συγκροτοῦντες αὐτὴν ἐλέγοντο Πυλαγόραι, οἳ καὶ ἔθυον τῇ Δή-

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 219. (2) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 228. (3) Αὐτ.
(4) Αὐτ. κ. 22. (5) Αὐτ. κ. 225.

μήτρι (1). Αἱ Θερμοπύλαι ἀπεῖχον 70 ςάδια τοῦ Κηναίου ἀκρωτηρίου τῆς Εὐβοίας (2).

* Τὸ Καλλίδρομον ὄρος κοινῶς ὀνομάζεται Σαρώματα (3). — Αἱ Θερμοπύλαι οὐδεμίαν ἔχουσι νεωτέραν ὀνομασίαν· ὁ δὲ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς Σκαρφείας 23 λεπτὰ πρὸς δυσμὰς ἀπέχων Ἐπάνω καὶ Κάτω Μῶλος ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς τῇ θέσει τῆς Νικαίας, καὶ ὁ μὲν ὀλίγον κατ' ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰς Θερμοπύλας αἰγιαλοῦ κείμενος Ἐπάνω Μῶλος εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ ἀρχαῖον φρούριον τῆς Νικαίας, ὁ δὲ Κάτω Μῶλος ὁ λιμήν. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ συνήθης καὶ μᾶλλον εὐδιάβατος διὰ τῶν ὀρέων πρὸς τὴν Λεβαδίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα δίοδος (4). — Ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου ἦσαν τρία φρούρια. = Τίχιον, Καλλίδρομον καὶ Ῥοδουντία ὧν σώζονται λείψανα (5). Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος 1374 γαλλομέτρων. — Δὲν εἶναι πλέον τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν ὡς τὸ πάλαι μιᾷ μόνῃ ἁμάξῃ διαβατὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως τῆς ἰλύος τῶν ποταμῶν καὶ τῆς ἄμμου τῆς θαλάσσης κατέστη πεδίον εὐρύχωρον. = Ὡς κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων ἡ γῆ τῶν Θερμοπυλῶν ἔπιε καὶ πάλιν ἔνδοξον αἷμα Ἑλληνικόν. Ὁ περίφημος Ἀθανάσιος Διάκος, εἷς τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὰς Θήβας καὶ τὴν Λεβαδίαν (6), προέβη εἰς Θερμοπύλας μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀμφίσσης (Σαλόνων) καὶ 700 στρατιωτῶν· ἀλλὰ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου Χουρσὶδ πασᾶ ἐπελθόντες οἱ δύο τοποτηρηταὶ αὐτοῦ ὁ Ὀμὲρ-Βριόνης

(1) Στράβ. β. 9, σ. 420. (2) Λήκ. κ. 10, σ. 8. (3) Στράβ. β. 9, σ. 435. (4) Γκέλλ σ. 237. (5) Λήκ. κ. 10, σ. 63. (6) Ἴδ. Λεβαδία.

τάτράπης Βερατίου καὶ ὁ Μεχμὲδ πασᾶς μετὰ περίπου 100 στρατιωτῶν, τῇ 25 Μαΐου 1821 κατέθραυσαν τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὁ Διάκος πολεμήσας ἀνδρείως καὶ πληγωθεὶς βαρέως, συνελήφθη ζῶν καὶ ἀμέσως ἐθανατώθη, ὡς καὶ ὁ ἐπίσκοπος.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΒΟΆΓΡΙΟΣ, ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Θρόνιον, καὶ ἐπονομαζόμενος Μάνης· ἦν χείμαῤῥος ὁ ποταμὸς οὗτος καὶ ἀβρόχοις ποσὶ διαβατός· ἀλλ' ἐνίοτε εἶχε καὶ δίπλεθρον πλάτος (200 ποδῶν) (1)· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Τάρφην τε Θρόνιόν τε Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα (2)·

καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (3).

* Κατὰ τὸν Γκὲλλ ὁ ποταμὸς οὗτος ῥέει καὶ ἤδη μετὰ 1/2 ὥραν ἀπὸ τοῦ χωρίου Λογκακίου, καὶ ποτὲ μὲν εἶναι χείμαῤῥος λυσσώδης, ποτὲ δὲ ξηραίνεται ὅλως ὡς καὶ τὸ πάλαι (4).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΚΝΗΜΙΔΕΣ, πόλισμα ἐκ φύσεως ὀχυρὸν, παραθαλάσσιον ἐπὶ ἀκρωτηρίου, ἀπέχον τοῦ Δαφνοῦντος 20 σταδίους διὰ θαλάσσης βορ-δυτικῶς καὶ κείμενον ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Εὐβοίας Κηναίου· τὸ πλάτος τοῦ μεταξὺ Κνημίδων καὶ Κηναίου πορθμοῦ λογίζεται 20 σταδίων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰσὶ τρεῖς μικραὶ νῆσοι καλούμεναι Λιχάδες, λαβοῦσαι τὸ ὄνομα ἀπό τινος Λίχα, καὶ κείμεναι πλησιέστατα τῆς παραλίας (5), ὀνομαζόμεναι δὲ ὑπὸ τοῦ Πλινίου Σκαρφία, Καρέσα καὶ Φωκαρία (6). Αἱ Κνημῖδες κείμεναι

(1) Στράβ. β. 9, σ. 426. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 533. (3) Παυσ. Ἠλ. κ. 22. (4) Γκὲλλ σ. 236. (5) Στράβ. β. 9, σ. 426. (6) Πλίν. β. 4, κ. 12.

κατὰ τὰς προσαρκτίους ὑπωρείας τῆς Κνημῖδος, ἔλαβον ἀναμφιβόλως τὸ ὄνομα ἀπὸ τούτου τοῦ ὄρους. — Ὁ Σκύλαξ ὀνομάζει τὸ πόλισμα τοῦτο Κνημῖδα καὶ τάττει αὐτὸ ἐν ταῖς Φωκικαῖς πόλεσιν (1), ὥστε θεωρεῖ, ὡς φαίνεται, πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν ὡς μέρος τῆς Φωκίδος· καὶ ὁ Πλίνιος ὡσαύτως Κνημῖδα ὀνομάζει τὸ πόλισμα τοῦτο (2).

* Μετὰ 20 λεπτὰ ἀπὸ τοῦ Νεοχωρίου παρ' ᾧ σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ Δαφνοῦντος, καὶ ἐπὶ τῆς ὑπεράνω τοῦ ἀκρωτηρίου Κνημῖδος κορυφῆς, ἀπέναντι τοῦ κατὰ τὴν Εὔβοιαν ἀκρωτηρίου Κηναίου καὶ τῶν νήσων Λιχάδων εὗρεν ὁ Γκὲλλ, ὡς νομίζει, τὴν θέσιν τῶν Κνημίδων, ἀλλ' οὐδὲν ἀπήντησεν ἕτερον ἴχνος ἀρχαιότητος εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς κάθοδον δύο πύργους κτισθέντας πρὸς ὀχύρωσιν τῆς παρόδου (3).

ΘΡΟΝΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῶν Κνημίδων, παρὰ τὸν Βοάγριον ποταμὸν (4), μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ —

Τάρφην τε Θρόνιόν τε Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα (5).

Μετὰ 20 στάδια ἀπὸ τοῦ Θρονίου πρὸς ἄρκτον ἦν λιμὴν, καὶ μετὰ 30 στάδια ἀπὸ τῆς αὐτῆς πόλεως πρὸς τὸ δυτ-βόρειον ἦν ἡ Σκάρφεια, καὶ μετὰ τὴν Σκάρφειαν ἡ Νίκαια καὶ αἱ Θερμοπύλαι (6)· κατὰ τὸν Δίδυμον, τὸ Θρόνιον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ νύμφης τινὸς Θρονίας· ὁ δὲ Εὐστάθιος τίθησι τὴν πόλιν μακρὰν τῆς παραλίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Κνημῖδος· καὶ ὁ Λυκόφρων δὲ ἀναφέρει τοὺς Λοκρικοὺς ἀγροὺς τοῦ Θρονίου (7). — Ἐκ σεισμοῦ συμβάντος ποτὲ διασχισθεῖσα ἡ γῆ κατέπιεν ὡς 900 τῶν κατοίκων τοῦ Θρονίου, καὶ τὸ

(1) Σκύλ. Φωκεῖς. (2) Πλίν. β. 4, κ. 7. (3) Γκὲλλ σ. 235.
(4) Στράβ. β. 9, σ. 426—Παυσ. Ἠλ. κ. 22. (5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 533.
(6) Στράβ. β. 8. σ. 426. (7) Λυκόφρ. Κασσ. ς. 1148.

κῦμα ἐξαρθὲν κατέκλυσε μέρος τῆς πόλεως, καὶ ὁ παραῤῥέων Βοάγριος ποταμὸς μετέτρεψε τὸ ῥεῦμα κατ' ἄλλην φάραγκα (1)· διέμεινε δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ πολὺ, καὶ διήρκεσεν ἡ ὕπαρξις αὐτῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου ἐκπεμφθεὶς μετὰ 30 πλοίων εἰς τὰ παράλια τῆς Λοκρίδος (Ὀλ. 87, 2), καὶ ἀποβὰς, εἷλε πρῶτον τὴν Ἀλόπην καὶ ἔπειτα καὶ τὸ Θρόνιον παρ' οὗ ἔλαβεν ὁμήρους ἐκ τῶν κατοίκων (2). — Κατὰ δὲ τὸν Φωκικὸν πόλεμον ὁ στρατηγὸς τῶν Φωκέων Ὀνόμαρχος πολιορκήσας, ἐξηνδραπόδισε τὸ Θρόνιον (3). — Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Θρόνιον παραλίαν ἔνθα ἦν ἐστρατοπεδευμένον τὸ Ῥωμαϊκὸν ϛράτευμα συνῆλθον ὁ Ὕπατος Φ. Κουΐνκτιος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ' πρὸς συνδιάλεξιν περὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ πρῶτον περὶ ἀνακωχῆς (4)· μετὰ ταῦτα ὁρμηθεὶς ὁ ῥηθεὶς Ὕπατος ἐξ Ἐλατείας καὶ διελθὼν τὸ Θρόνιον καὶ τὴν Σκάρφειαν, ἦλθεν εἰς Θερμοπύλας, καὶ ἐκεῖ συνεκάλεσεν Αἰτωλικὴν συνέλευσιν (5). — Ἀναφαίνεται δὲ καὶ μετέπειτα πάλιν τὸ Θρόνιον ὡς κέντρον ἀναγκαῖον πρὸς συνένωσιν τῆς Ἀρκτώας μετὰ τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος (6). — Ὁπότε κατὰ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον διεσπάρησαν τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων, Λοκροὶ ἐκ τοῦ Θρονίου τούτου καὶ Ἄβαντες ἐξ Εὐβοίας κατηνέχθησαν συναμφότεροι μετὰ ὀκτὼ πλοίων ἐπὶ τὰ Κεραύνια ὄρη τῆς Ἠπείρου· οἰκήσαντες δὲ ἐνταῦθα, συνῴκισαν πόλιν Θρόνιον καὶ τὴν χώραν ὅσην ἐνέ-

(1) Στράβ. β. 1, σ. 60. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 26. Τὸ αὐτὸ ἀναφέρει καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, (β. 12, κ. 44), λέγων ὅμως τὴν μάχην τῆς Ἀλόπης μεταγενεστέραν τῆς τοῦ Θρονίου. (3) Διόδ. Σικ. β. 16, κ. 33.
(4) Διβ. Ἱστ. β. 32, κ. 35, 36. (5) Διβ. Ἱς. β. 33, κ. 2.
(6) Διβ. Ἱς. β. 35, κ. 37 καὶ β. 36. κ. 20.

μοντο ὠνόμασαν ὁμογνωμόνως Ἀβαντίδα, ἐξ ἧς ὅμως ἐξεβλήθησαν ὕστερον ὑπὸ τῶν ὁμόρων Ἀπολλωνιατῶν, ἡττηθέντες εἰς πόλεμον (1). — Ὁ Σκύλαξ τάττει τὸ Θρόνιον ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Φωκίδος (2)· ὡσαύτως καὶ ὁ Αἰσχίνης λέγει ὅτι οἱ Φωκεῖς ζητήσαντες βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ὑπέσχοντο νὰ παραδώσωσιν αὐτοῖς τὸν Ἀλπωνὸν, τὸ Θρόνιον καὶ τὴν Νίκαιαν (3), ἐξ ὧν ἐξάγεται ὅτι οἱ Φωκεῖς εἶχον τότε τὴν χώραν ταύτην. — Ὁ Πτολεμαῖος θεωρεῖ τὸ Θρόνιον ὡς τὴν μόνην τότε ἀξίαν ἀναφορᾶς ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν (4), καὶ ἐκ τούτου δείκνυται ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ Θρονίου παρ εστάθη μᾶλλον τῆς τῶν λοιπῶν Λοκρικῶν πόλεων.

* Ἡ ὑπὸ τοῦ Κλαρκίου παρὰ τὴν Μενδενίτσαν ὑποτιθεῖσα θέσις τοῦ Θρονίου (5) εἶναι ἀπαράδεκτος, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Δοδουὲλλ παρὰ τὸ χωρίον Ἄντεραν (6), διότι ἀμφότεραι αἱ θέσεις αὗται ἀπέχουσι κατὰ πολὺ τῶν Κνημίδων (7).

ΣΚΑΡΦΕΙΑ, ἡ, κατὰ τὸν Ὅμηρον, ΣΚΑΡΦΗ =

Βρῆσάν τε Σκάρφην τε καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς (8).

πόλις ὑπερκειμένη τῆς θαλάσσης κατὰ 10 σταδίους, καὶ ἀπέχουσα τοῦ Θρονίου 30· μετὰ τὴν Σκάρφειαν πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν εἵποντο ἡ Νίκαια καὶ αἱ Θερμοπύλαι (9) — Πλησίον τῆς Σκαρφείας συνέπιπτον αἱ δύο ὁδοὶ αἱ διερχόμεναι ἡ μὲν διὰ μέσου τῶν Θερμοπυλῶν, ἡ δὲ ὑπεράνω αὐτῶν (10). — Παρὰ τὴν Σκάρφειαν συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ τοῦ Ῥωμαίου Μετέλλου καὶ τοῦ ϛρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν Κριτολάου, καὶ ὁ Μέτελλος νικήσας ἀπέκτεινε παμπόλλους,

---

(1) Παυσ. Ἠλ. κ. 22. (2) Σκύλ. Περιπλ. Φωκεῖς. (3) Αἰσχίν. π. παραπρεσβ. κ· 45. (4) Πτολεμ. κ. 15. (5) Κλάρκ· 7, 288. (6) Δοδουὲλλ 2, σ. 66. (7) Κρούσ. Τ. 3. κ. 10. σ. 141. (8) Ὁμ· Ἰλ. Β, ϛ. 532

(9) Στράβ. β. 9, σ. 426. (10) Λίβ. β. 36, κ. 19 — Ἀππιαν. Συρ. σ. 98.

καὶ ἔλαβε ζῶντας ὡς χιλίους· ὁ δὲ Κριτόλαος ἐγένετο ἀφανὴς καὶ οὔτε μεταξὺ τῶν ζώντων εὑρέθη οὔτε μεταξὺ τῶν νεκρῶν (1). — Ὁ Στράβων διηγεῖται ὅτι ἡ Σκάρφεια κατεστράφη ποτὲ ἐκ θεμελίων ὑπὸ σεισμοῦ, καὶ συγχρόνως κατεκλύσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπωλέσθησαν τότε βυθισθέντες οὐχὶ ἐλάττους τῶν 1700 ἀνθρώπων (2). — Ὁ Πτολεμαῖος κατατάττει τὴν Σκάρφειαν μεταξὺ τῶν παραθαλασσίων πόλεων τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν (3)· καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀνθολογίᾳ ὑπάρχει ἐπίγραμμα τοῦ Ἀντιπάτρου ἐν ᾧ ἡ Σκάρφεια ἀναφέρεται ὡς λιμὴν (4).

* Ὁ Γκὲλλ εὗρεν ἴχνη ὀχυρωμάτων ἀπέχοντα 1 ὥρ. 45 λεπ. τοῦ ποταμοῦ Βοαγρίου, καὶ ἐθεώρησεν αὐτὰ ὡς λείψανα τῆς Σκαρφείας· μετὰ δὲ 24 λ. ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τούτων κατὰ τὸ στόμιον ποταμοῦ ἐκδιδόντος εἰς τὴν θάλασσαν, παρὰ τὸ χωρίον Ἄντεραν ὑπάρχει λιμὴν, ὃς εἶναι, ὡς εἰκάζει ὁ Γκὲλλ, ὁ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ἀναφερόμενος (5).

ΑΛΠΗΝΟΣ, πόλις ἡ ἐσχάτη τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν πλησίον τοῦ κατὰ τὸ ὄπισθεν στενωτάτου μέρους τῶν Θερμοπυλῶν ἔνθα ἡ ὁδὸς ἦν μιᾶς μόνον ἁμάξης χωρητική (6)· ἡ πόλις αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Ἀλπηνοί (7).

ΚΑΛΛΙΑΡΟΣ, πόλις μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἳ Κῦνόν τ' ἐνέμοντο, Ὀπόεντά τε Καλλίαρόν τε (8)·

ἔκειτο πρὸς τὸ μέρος τῆς Βήσσης, ἣ ὑπὸ μὲν τοῦ Ὁμήρου κατατάττεται μεταξὺ τῶν πόλεων =

Βῆσσάν τε Σκάρφην τε καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς (9).

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 15. (2) Στράβ. β. ι, κ. 60. (3) Πτολέμ. β. 3, κ. 15. (4) Πάλμερ Ἑλλ. Ἀρχ. σ. 559. (5) Γκὲλλ σ. 236. (6) Ἡρόδοτ. β. 7, σ. 217. (7) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 176. (8) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 531. (9) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 532.

Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ἦν πεδίον τι ἐν τόπῳ δρυμώδει ἀπέχον τῆς πόλεως Τάρφης 20 σταδίους (1). — Ἡ Καλλίαρος ἐπὶ Στράβωνος ἦν ἀκατοίκητος (2)· ὁ Δίδυμος παράγει τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως ταύτης ἀπὸ Καλλιάρου τοῦ Ὀποῦντος, ὁ δὲ Εὐστάθιος ἀπὸ Καλλιάρου τοῦ Ὀδοιδόκου καὶ Λαονόμης (3)· κατ' ἄλλους δὲ ἡ πόλις ὠνομάζετο Καλλίαρα (τὰ) πληθυντικῶς ἐκ τοῦ ὅτι ἦν ἡ χώρα καλὴ πρὸς ἄρωσιν.

ΤΑΡΦΗ, πόλις οὐχὶ ἡ αὐτὴ τῇ Σκάρφῃ, ὥς τινες κακῶς ὑπέλαβον, ἀλλ' ἄλλη τις ἢ ἐκείνη, ὡς ἀριδήλως καταφαίνεται ἐκ τοῦ Ὁμήρου, ὃς εἰς δύο κατὰ συνέχειαν ἔπη μνημονεύει αὐτῶν ἀμφοτέρων ὡς δύο διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων πόλεων.

Βῆσσάν τε Σκάρφην τε καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινὰς,
Τάρφην τε Θρόνιόν τε Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα (4).

Ὁ Στράβων διεξελθὼν προηγουμένως τὴν Σκάρφην καὶ τὴν Βῆσσαν, ἐκφράζεται παρακατιὼν περὶ τῆς Τάρφης οὕτω = « Ἡ δὲ Τάρφη (ἢ ἐν τῷ κειμένῳ αὐτοῦ ἐσφαλμένως εὑρίσκε» ται Σκάρφη) (5) κεῖται ἐφ' ὕψους, διέχουσα (τῆς Βήσσης) » σταδίους εἴκοσι, χώραν δ' εὔκαρπον καὶ εὔδενδρον ἔχει· » ἤδη γὰρ καὶ αὕτη ἀπὸ τοῦ δάσους ὠνόμασται· καλεῖται » δὲ νῦν Φάρυγαι· ἵδρυται δ' αὐτόθι Ἥρας Φαρυγαίας ἱερὸν » ἀπὸ τῆς ἐν Φαρύγαις τῆς Ἀργείας· καὶ δὴ καὶ ἄποικοι φασὶν » εἶναι Ἀργείων » (6)· ὡσαύτως καὶ ὁ Δίδυμος παράγει τὴν ὀνομασίαν Τάρφη ἐκ τοῦ Τάρφεα (πυκνὰ δάση) (7).

* Ἡ θέσις τῆς Τάρφης ἢ, ὡς ἀνωτέρω ἀποδέδεικται, ἔκειτο οὐ πόῤῥω τῆς Βήσσης, ἐπὶ ὕψους καὶ ἐν τόπῳ δρυ-

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 426. (2) Αὐτ. (3) Εὐστάθ. καὶ Διδ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 532, 533. (5) Ἰδ. Σημ. Κασαυβ. εἰς Στράβ. (6) Στράβ. β. 9, σ. 426. (7) Διδ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. καὶ ὁ Εὐστάθιος ὡσαύτως εἰς Ἰλ. Β, ς. 533. Τάρφος τὸ δάσος.

μώδει οὐδεμιᾷ ἑτέρᾳ συμφωνεῖ τοσοῦτον ὅσον τῇ τῆς Μενδενίτσης, ἡ κεῖται ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀμφικλείας διὰ τῶν ὀρέων πρὸς τὰς Θερμοπύλας ὁδοῦ, ὑπεράνω χωρίου ἔνθα ἔκειτο ἡ Βῆσσα τῶν ἀρχαίων, ἐπὶ ὑψηλῆς καὶ πολυδένδρου χώρας, ὡς καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Κλαρκίου (1), τοῦ Δοδουέλλ (2) καὶ τοῦ Γκέλλ (3) φαίνεται.

ΑΥΓΕΙΑΙ, πόλις μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Βῆσάν τε Σκάρφην τε καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς (4).

Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ πόλις αὕτη ἀντὶ Αὐγειῶν μετωνομάσθη Αἰγαῖαι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ οὐδ' ἐσώζετο ἔτι πόλις τοιαύτη ἐν Λοκρίδι (5)· μόνος ὁ Στέφανος ἀναφέρει ἔτι αὐτὴν ὡς ἐκ τοῦ Ὁμήρου (6). Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπό τινος νύμφης Αὐγείας (7).

ΛΟΚΡΟΙ ΟΖΟΛΑΙ Η ΕΣΠΕΡΙΟΙ.

Ἡ χώρα τῶν Ὀζολῶν τῶν καὶ Ἑσπερίων λεγομένων Λοκρῶν ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς τῶν Ὀπουντίων καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων διὰ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ ὑψουμένου Παρνασσοῦ καὶ διὰ τῆς Δωρικῆς Τετραπόλεως (8), καὶ ὡρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Δελφῶν καὶ τοῦ Κρισσαίου πεδίου (9), κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ ἢ Κρισσαίου κόλπου (10), κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν (11) καὶ κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῶν Δωριέων (12)· ὁ δὲ παράπλους ὁ Λοκρικὸς μικρὸν ὑπερέβαινε τὰ 200 στάδια (13), κατὰ δὲ τὸν Σκύ-

(1) Κλάρκ. Περιηγ. 7, 296—302. (2) Δοδουέλλ 2, 66. (3) Γκέλλ σ. 237. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 532. (5) Στράβ. β. 8, σ. 364. (6) Στέφ. Βυζ. Αὐγεία πόλις Λοκρίδος. (7) Δίδυμ. εἰς Ὁμηρ. β. 8. (8) Στράβ. β. 9, σ. 425. (9) Στράβ. β. 9, σ. 427. (10) Σκύλαξ Κορυανδ. σ. 14, ἐκδ. Χουδσ. (11) Στράβ. β. 9, σ. 427· (12) Στράβ. β. 9, σ. 425.
(13) Αὐτ. σ, 427.

λακα, ἣν ἥμισυ ἡμέρας (1). Ἡ πρὸς τὴν Αἰτωλίαν ἔκτασις τῆς χώρας δὲν διέμεινε διὰ παντὸς ἡ αὐτή. Ἡ Λοκρὶς κατὰ τὴν μεγίστην ἔκτασιν αὐτῆς καθῆκε μέχρι τῆς χώρας τῆς Καλυδῶνος (2)· εἶτα δὲ ὁ χῶρος ὁ ἀπὸ τῆς Καλυδωνίας μέχρι τοῦ Ἀντιῤῥίου, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς γραμμῆς τῆς κατὰ τὴν Ναύπακτον καὶ τὸ Εὐπάλιον συνηνώθη τῇ Αἰτωλίᾳ καὶ ὠνομάσθη Αἰτωλία Ἐπίκτητος (3). Ὁ Στράβων φαίνεται ὡς περιλαμβάνων ἐν τῇ Λοκρίδι τὸν Ταφίασσον λόφον καὶ τὸν τάφον τοῦ Νέσσου (4)· ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται ἑτέρῳ τινὶ χωρίῳ, καθ' ὃ ὁ αὐτὸς προσδιορίζει ὅριον μεταξὺ Λοκρῶν καὶ Αἰτωλῶν τὸ Ἀντίῤῥιον. « Πλησίον τὸ Ἀντίῤῥιον τὸ τῆς Αἰτωλίας ὅριον καὶ Λοκρίδος » (5)· μόνος δὲ ὁ Πτολεμαῖος τάττει ἐν ταῖς πόλεσι τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀντιῤῥίου Μυλυκρίαν (6). — Ἡ χώρα γενικῶς θεωρουμένη εἶναι τραχεῖα καὶ λυπρόγαιος (7), περικυκλουμένη κατὰ μὲν ἀνατολὰς ὑπὸ διαφόρων κλάδων τοῦ Παρνασσοῦ, ὡς ὁ Στράβων λέγει: « Τῶν δὲ πλευρῶν τοῦ Παρνασσοῦ τὸ μὲν ἑσπέριον νέμονται Λοκροί τε οἱ Ὀζόλαι » κτλ. (8), κατὰ δὲ ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ ὄρους Κόρακος, κατὰ δὲ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Ταφίου ἢ Ταφιάσσου. — Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ἦσαν τὸ ἐξ ἀρχῆς Λέλεγες (9)· καὶ ὡς ἐκ τῆς ὀλίγον ἐντίμου ἐπωνυμίας αὐτῶν (Ὀζόλαι), ὀλίγον ἦσαν εὐάρεστοι, φαίνεται, πρὸς τὸ λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐδὲ μετέσχον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μετὰ τῶν ἄλλων, διὸ καὶ οὐδόλως μνημονεύει αὐτῶν ὁ Ὅμηρος· φαίνεται δὲ ὅτι ἦσαν ἀνέκαθεν συνδεδεμένοι

(1) Σχόλ. αὐτ. (2) Στράβ. β. 10, σ. 450. (3) Στράβ. αὐτ.
(4) Στράβ. β. 9, σ. 427. (5) Στράβ. β. 10, σ. 460. (6) Πτολεμ. β. 3, κ. 15. (7) Στράβ. β. 10, σ. 450. (8) Στράβ. β. 9, σ. 417.
(9) Δικαίαρχ. ς. 70.

μᾶλλον μετὰ τῶν Δωριέων, διότι ὁ Δωρικὸς στόλος ἐν Ναυπάκτῳ κατεσκευάσθη, καὶ ὁ ϛρατὸς τῶν Δωριέων εὐμαρῶς διέβη διὰ τῆς χώρας αὐτῶν εἰς Πελοπόννησον (1)· ἦσαν δὲ λαὸς ἄγριος καὶ λῃστρικὸς καὶ κατ' ἔθος παλαιὸν διῆγον ὁπλοφοροῦντες διὰ παντὸς, ὡς οἱ γείτονες αὐτῶν Αἰτωλοὶ καὶ Ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐν περιστάσει πολέμου παρεῖχον οὐκ εὐκαταφρονήτους ψιλοὺς στρατιώτας (2). — Κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον τὰ ἀπρόσβατα ὄρη αὐτῶν ἐχορήγησαν τοῖς Φωκεῦσιν ἀσφαλῆ καταφύγια (3). — Κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συνεμάχουν τοῖς ἐκ Πελοποννήσου φυγαδευθεῖσι Μεσσηνίοις (4). — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ ἐπικληθεὶς Αἰτωλικὸς ἀποσπάσας προσέθετο εἰς τὴν Αἰτωλίαν μέρος πολὺ τῆς Λοκρίδος, ὃ καὶ ὠνομάσθη Αἰτωλία Ἐπίκτητος (5), ἀλλ' ὕστερον ὁ Αὔγουστος ἔδωκε τοῖς Πατρεῦσι πάσας τὰς Λοκρικὰς πόλεις πλὴν τῆς Ἀμφίσσης (6). — Ἡ χώρα αὕτη τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν οὐδένα προήγαγε ποτὲ ἄνδρα ἐπίσημον.

ΠΟΛΕΙΣ.

ἈΜΦΙΣΣΑ, πόλις πρωτεύουσα τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, μεγίστη καὶ ὀνομαστοτάτη, κατὰ τὸν Παυσανίαν (7), ὡς καὶ κατὰ τὸν Σκύλακα (8). Ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν ἄκρον τοῦ Κρισσαίου πεδίου (9), παρὰ τὰς ὑπωρείας ὀρέων ὑψηλῶν περικυκλούντων αὐτὴν, καὶ ἀπεῖχε τῶν Δελφῶν 120 σταδίους, τῆς δὲ Μυωνίας 30 (10)· Ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀμφίσσης τῆς Μάκαρος τοῦ Αἰόλου, ἧς ἠράσθη, ὡς ἐδόξαζον,

---

(1) Ἀπολλόδ. β. 2, κ. 7. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 96. (3) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 32. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 103. (5) Στράβ. β. 10, σ. 450.
(6) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (7) Αυτ. (8) Σκύλ. Περιπλ. σ. 94, ἐκδ. Χουδσ.
(9) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 32. (10) Παυσ. Φωκ. 38.

ὁ Ἀπόλλων· οἱ Ἀμφισσεῖς καί τοι Λοκροὶ τὴν ἀρχὴν, αἰσχυνόμενοι τὸ ὄνομα τῶν Ὀζολῶν, ἔλεγον ἑαυτοὺς Αἰτωλοὺς καὶ μετὰ λόγου εἰκότος, διότι ὁπόταν ὁ Αὔγουστος συνῴκισε τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς Νικόπολιν, τὸ πολὺ τοῦ δήμου ἀπεχώρησεν εἰς Ἄμφισσαν (1). — Ἡ πόλις αὕτη ἦν κεκοσμημένη καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων, τὰ μᾶλλον δὲ ἀξιομνημόνευτα ἦσαν τὸ μνῆμα τῆς Ἀμφίσσης, καὶ ἕτερον μνῆμα τὸ τοῦ Ἀνδραίμονος, ἑνὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ Αἰτωλοῦ (2), καὶ τῆς συνταφείσης συζύγου αὐτοῦ Γόργης θυγατρὸς τοῦ Οἰνέως· καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν, χαλκοῦν, κομισθὲν, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Θόαντος ἐξ Ἰλίου, ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Τροίας. — Οἱ Ἀμφισσεῖς ἦγον ἑορτὴν καλουμένην Παίδων Ἀνάκτων, οἱ, κατά τινας, ἦσαν οἱ Διόσκουροι, κατ' ἄλλους, οἱ Κούρητες, καὶ κατ' ἄλλους τινὰς, Κάβειροι. — Ὁπόταν κατὰ τὸν Ἱερὸν πόλεμον κατεσκάφη ἡ ἱερόσυλος Κρίσσα, καὶ τὸ πεδίον ἀφιερώθη ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων τῷ Ἀπόλλωνι τῶν Δελφῶν, οἱ Ἀμφισσεῖς ἐκαρπώθησαν τὸν τόπον, ἀνέλαβον ἐκ νέου τὴν Κρίσσαν, ἐγεώργησαν τὰ πεδία καὶ ἦσαν χείρονες πρὸς τοὺς ξένους τῶν πάλαι Κρισσαίων· ἀλλ' οἱ Ἀμφικτύονες ἐτιμώρησαν αὐτοὺς, κατασχόντες καὶ καταστρέψαντες τὴν Ἄμφισσαν. — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ἀμύντου εἷλε διὰ στρατηγήματος τὴν πόλιν, μάτην ἐπιχειρήσας τὴν διάβασιν τῆς πρὸς τὴν Καρφίαν παρόδου, τῆς μόνης παρεχούσης δίοδον πρὸς τὸ ἐκ τῆς φυσικῆς θέσεως ὀχυρὸν τοῦτο φρούριον (3). — Ὁ Σικυώνιος Ἄρατος ὁ Κλεινίου ἅμα αἱρε-

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (2) Ἀπολλόδ. β. 8, κ. 6. (3) Αἰσχίν. εἰς Κτησιφ σ. 451. — Δημοσθ. π. Στεφ. σ. 505 — Ὁ Πολύαινος ἀναφέρει τὸ στρατήγημα (Στρατ. β. 4, κ. 2, §. 8).

θεὶς στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπέδραμε κατὰ τῶν Ἀμφισσέων ὡς καὶ κατὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἐπόρθησε τὴν χώραν αὐτῶν (1)· φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Ἀμφισσεῖς καί τοι κακωθέντες ἐκ τῶν συμφορῶν τούτων, μετ' ὀλίγον ἀνωρθώθησαν αὖθις ὁπωσοῦν, διότι κατὰ τοῦ Βρέννου καὶ τῶν Γαλατῶν τῶν ἐπιχειρησάντων ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν Δελφῶν ἔπεμψαν 400 ὁπλίτας. — Ἐπὶ Στράβωνος ἡ Ἄμφισσα ἦν, ὡς φαίνεται, ὅλως ἐξηφανισμένη, διότι ὁμιλῶν περὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, λέγει: « Πόλεις δ' ἔσχον Ἄμφισσάν τε καὶ Ναύ» πακτον ὧν ἡ Ναύπακτος συμμένει τοῦ Ἀντιῤῥίου πλη» σίον » (2)· ἐκ τοὐναντίου δὲ ὁ Παυσανίας ἀναφέρει αὐτὴν ὡς ὑπάρχουσαν ἐπ' αὐτοῦ μεγίστην καὶ ὀνομαστοτάτην (3).

* Ἄμφισσα, κοιν. Σάλονα· ἡ νεωτέρα αὕτη πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἀμφίσσης· καὶ τοῦτο βεβαιοῦται ἀναντιῤῥήτως ἐκ τῆς θέσεως, ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἐν αἷς εὑρίσκεται τὸ ὄνομα τῆς Ἀμφίσσης. Λείψανα τῆς ἀκροπόλεως σώζονται ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ ὑπεράνω τῆς πόλεως τῶν Σαλόνων. Ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς φαίνεται ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τόπου ἔνθα ὑπάρχει ἤδη οἴκημα μέγα, κτίσμα τοῦ μεσαιῶνος καὶ ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων κατὰ παράδοσιν *τὸ παλάτι τῆς ὡραίας βασιλίσης*· Κάτωθεν τῶν ἐρειπίων τούτων ἀναβλύζει ἄφθονος πηγὴ διαυγοῦς ὕδατος. Ἐν τῇ κάτω πόλει οὐδὲν σώζεται ἄλλο εἰμὴ μικρόν τι μέρος ψηφιδωτοῦ ἐδάφους καί τις ἐπιγραφὴ ἀξιοσημειώτος. Ἔξωθεν τῆς πόλεως ῥέει ποταμὸς Κατσικοπνίχτης κοινῶς καλούμενος, ἐκδιδοὺς εἰς τὸν κόλπον τῶν Σαλόνων. Ὑπάρχει δὲ καὶ τάφος ἀρχαῖος ἐντὸς βράχου κωδωνοειδοῦς κοινῶς ὀνομαζόμενος Λυκοσπηλιὰ καὶ πλησίον συντρίμματα καὶ

---

(1) Παυσ. Κορ, κ. 8. (2) Παυσ, Φωκ, κ. 23. (3) Στράβ. β. 9, σ. 426.

ἄλλα λείψανα τάφων. — Περὶ τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῶν Δελφῶν ὑπάρχει διαφωνία· ὁ Παυσανίας προσδιορίζει αὐτὴν 120 στάδια (1) (6 ὥρας)· ὁ Δοδουὲλλ 2 ὥρας ἀπὸ Σαλόνων μέχρι Κρίσσης καὶ 2 ὥρας ἀπὸ Κρίσσης μέχρι Δελφῶν· κατὰ τὸν Αἰσχίνην, ἡ Ἄμφισσα ἀπεῖχε τῶν Δελφῶν 60 στάδια (3 ὥρας)· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐννοεῖ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὸ πέρας τῆς χώρας τῶν Ἀμφισσέων κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν δίδει καὶ ὁ Χοῦγκος· καὶ ὁ Γκὲλλ διῆλθε τὸ διάστημα τοῦτο εἰς 3 ὥρ. 9 λ.· κατὰ δὲ παρατηρήσεις νεωτάτων περιηγητῶν βεβαιοῦται ὅτι ἡ ἀπόστασις αὕτη εἶναι ὡς ἔγγιστα 3 ὡρῶν· ὅπερ συμφωνεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ Χούγκου καὶ τοῦ Γκέλλ· ἡ δὲ διάβασις γίνεται οὐχὶ κατ' εὐθεῖαν ἀλλὰ δι' ἀτραποῦ ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἀπὸ Σαλόνων μέχρι τῆς θαλάσσης, ἥτις ἀπέχει 2 ὥρας, ἐκτείνεται ἐλαιὼν ἄριστος καὶ πλούσιος· αἱ ἐλαῖαι τῶν Σαλόνων εἰσὶν αἱ κάλλισται τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ποιότητα. Εἰς τὰ Σάλονα ὑπάρχουσι δύο σχολεῖα Ἑλληνικὰ δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως καὶ ἓν δημοτικόν· καὶ ἐφορία οἰκονομικὴ καὶ ταμεῖον ἀμφότερα Β'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον, καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ, πόλις παράλιος οὐ πόῤῥω τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀντιῤῥίου βορ ἀνατολικῶς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως Οἰανθείας, κειμένη δὲ πέριξ μικροῦ ὄρους κωνοειδοῦς ἐφ' οὗ ἦν ἡ ἀκρόπολις καλῶς ὠχυρωμένη. Ὠνομάσθη δὲ οὕτως εἴτε διότι οἱ Ἡρακλεῖδαι Δωριεῖς ἐνταῦθα ἐναυπήγησαν τὸν στόλον δι' οὗ ἐπεραιώθησαν εἰς Πελοπόννησον (2), εἴτε διότι, ὡς λέγει ὁ Ἔφορος, οἱ Λοκροὶ ἔτι πρότερον κατε-

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (2) Στράβ. β· 9, σ. 427 — Παυσ. Φωκ. κ. 38.

σκεύασαν ἐκεῖ πλοῖα (1)· ἡ Ναύπακτος ὡς πόλις ὀλίγον ἐσήμαινεν, ἕως οὗ οἱ Ἀθηναῖοι, οἳ ὀλίγον πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς, ἔδωκαν αὐτὴν πρὸς κατοικίαν τοῖς ἐκβληθεῖσι τῆς Εἴρας ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων τελευταίοις τῶν Μεσσηνίων (2)· διῆγον δὲ οὗτοι ἐνταῦθα ἐν ἀσφαλείᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀθηναίων οἳ ἐθεώρουν τὴν Ναύπακτον ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν καὶ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μετεχειρίζοντο αὐτὴν ὡς ὁρμητήριον κατὰ τῶν Πελοποννησίων καὶ ἐκράτουν τὸν στόλον ἐν αὐτῇ (3). ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς ἧτταν τῶν Ἀθηναίων οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξέβαλον τῆς Ναυπάκτου τοὺς Μεσσηνίους (4), καὶ τότε οἱ Λοκροὶ συνελέχθησαν καὶ αὖθις εἰς Ναύπακτον (5)· μετὰ δὲ τὴν γενικὴν ἐξασθένησιν καὶ διατάραξιν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἀπέναντι κατοικοῦντες Ἀχαιοὶ εἷλον τὰς πλείστας τῶν παραλίων πόλεων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐν αἷς καὶ τὴν Ναύπακτον· καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας ἐξέβαλε μὲν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ αὖθις μετὰ ταῦτα ἡ Ναύπακτος περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν, ἕως οὗ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ἥνωσεν αὐτὴν ὡς καὶ πολὺ μέρος τῆς Λοκρίδος μετὰ τῆς Αἰτωλίας τῆς ὀνομασθείσης Ἐπικτήτου (6)· καὶ ἔκτοτε ἡ Ναύπακτος ἐθεωρεῖτο ὡς πόλις Αἰτωλικὴ καὶ ὑπὸ τῶν πλειόνων τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων κατατάττεται ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ, ἂν καὶ κατὰ τὰς μαρτυρίας πάντων τῶν ἀρχαίων ἔκειτο ἐπὶ τῆς Λοκρίδος· ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων ἡ Ναύπακτος μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Λοκρίδος ταύτης πλὴν τῆς Ἀμφίσσης

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 427. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 108 — Διόδ. Σικ. β. 1, κ. 85 — Παυσ. Μεσσ. κ. 5. (3) Θουκυδ. β. 2, κ. 69, 91. (4) Ἴδ. Μεσσηνία. (5) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (6) Στράβ. β. 10, σ. 460 — Δημοσθ. π. Χεῤῥον.

ἐδόθη παρὰ τοῦ Αὐγούστου τοῖς Πατρεῦσι τῆς Ἀχαΐας (1)· κατὰ δὲ τὸν μεσαιῶνα ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ παρεχώρησεν αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης τῇ Ἐνετικῇ πολιτείᾳ τῷ 1408 ἔτει· τῷ δὲ 1475 οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπολιόρκησαν αὐτὴν, ἀλλὰ μετὰ τέσσαρας μῆνας καὶ ἐπέκεινα ἔλυσαν βιασθέντες τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι· τῷ δὲ 1498 ὁ σουλτάνος Βαγιαζίτης ὁ Β΄, ἐπελθὼν μετὰ πολυαρίθμου στρατιᾶς εἷλεν αὐτήν (2). — Ἐν Ναυπάκτῳ ἦν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθὸν χαλκοῦν, ἔτι δὲ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ λευκοῦ λίθου· ἐφαίνετο δὲ ἡ Θεὰ ὡς ἀκοντίζουσα καὶ ἐπωνομάζετο Αἰτωλή. Τῇ δὲ Ἀφροδίτῃ ἀπένεμον τιμὰς ἐντὸς σπηλαίου, καὶ ἐδέοντο μὲν καὶ περὶ ἄλλων, ἀλλ' αἱ γυναῖκες καὶ μάλιστα αἱ χῆραι ἐξητοῦντο παρὰ τῆς θεᾶς γάμον. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ κατερειπωμένως ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· τὸν ναὸν τοῦτον ᾠκοδόμησεν ἐξ ἀρχῆς ἄνθρωπος ἰδιώτης ὀνομαζόμενος Φαλύσιος πρὸς ὃν πάσχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρ' ὀλίγον τυφλὸν ἔπεμψεν ὁ ἐν Ἐπιδαύρῳ Θεὸς (ὁ Ἀσκληπιὸς) τὴν ποιήσασαν τὰ ἔπη Ἀνύτην φέρουσαν δέλτον ἐσφραγισμένην· τοῦτο ἐφάνη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν γυναῖκα ὡς ὄψις ὀνείρατος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεδείχθη πρᾶγμα ὑπαρκτὸν, διότι εὗρεν ἡ γυνὴ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς τὴν δέλτον τὴν ἐσφραγισμένην· καὶ τότε καταπλεύσασα εἰς Ναύπακτον μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, προσέταξεν αὐτῷ νὰ ἐκσφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον καὶ νὰ ἀναγνώσῃ τὰ γεγραμμένα· ἐκεῖνος δὲ ἂν καὶ νομίζων ἀδύνατον νὰ ἰδῇ τὰ γράμματα διὰ τῶν ἐν τοιαύτῃ στάσει εὑρισκομένων ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἐλπίζων ἀλλ' ὅμως ἀγαθόν τι ἐκ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐξεσφράγισε τὴν

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (2) Κορονέλλης Lepanto σ. 246, 247.

δέλτον καὶ ἰδὼν τὰ ἐπὶ τοῦ κηροῦ γεγραμμένα, ἐγένετο ὑγιὴς καὶ ἔδωκε τῇ Ἀνύτῃ τὴν ἐν τῇ δέλτῳ διοριζομένην ποσότητα, δισχιλίους ςατῆρας χρυσοῦ. — Ἦσαν ποτὲ ἔπη καλούμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ναυπάκτια καὶ ἀποδιδόμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνθρώπῳ τινὶ Μιλησίῳ· ἀλλ' ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων λέγει ὅτι ἦσαν ποιήματα Ναυπακτίου τινὸς καλουμένου Καρκίνου· ὅπερ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου πιθανώτερον (1).

* Ναύπακτος· ὁ πέριξ τόπος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εὔφορος· ἔτι δὲ καὶ τερπνὸς καὶ μάλιςα πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως κατὰ τὸ παραθαλάσσιον, ἔνθα εἰσὶ κῆποι καρποφόροι καὶ ἀμπελῶνες προάγοντες κάλλιστον οἶνον, καὶ ὕδατα ἄφθονα καταῤῥέοντα διὰ μέσου πλατάνων· ἡ Ναύπακτος ἔχει λιμένα μικρὸν καὶ ὀλίγων πλοίων δεκτικόν· ἡ περίμετρος αὕτη, κατὰ τὸν Κορονέλλην, λογίζεται 500 ποδῶν, τὸ δὲ στόμιον αὐτοῦ μόνον 50, καὶ εὐκόλως κλείεται δι' ἀλύσεως (2). — Ὁ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διατηρούμενος ἐν αὐτῷ στόλος (3) ἢ συνέκειτο ἐκ μικρῶν καὶ ὀλίγων πλοίων, ἢ ὁ λιμὴν ἦν τότε εὐρυχωρότερος, καθαριζόμενος ἴσως συχνάκις, καὶ ὕστερον ἐξ ἐμφράξεων ἐσμικρύνθη. Ἡ Ναύπακτος εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, Ναυπακτίας καὶ τοῦ δήμου Ναυπάκτου, καὶ περιέχει περίπου 3,400 κατοίκους, καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν δευτέρας τάξεως, καὶ ἕτερον δημοτικὸν ὡσαύτως δευτέρας τάξεως, καὶ σταθμὸν ὑγειονομικόν, καὶ οἰκονομικὴν ἐφορίαν καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Γ'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΟἸΑΝΘΕΙΑ κατὰ τὸν Παυσανίαν (4), ΕΥ̓ΑΝΘΙΣ κατὰ

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (2) Κορονέλλ. Lepento, σ. 234. (3) Θουκυδ. β. 2, κ. 69, 91. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 38.

τὸν Σκύλακα (1), ΟἸΑΝΘΗ κατὰ τὸν Στέφανον, ΟἸΑΝΘΕΙΑ συμφώνως τῷ Παυσανίᾳ κατὰ τὸν Ἑκαταῖον καὶ τὸν Ἑλλάνικον ἀναφερομένους ὑπὸ τοῦ Στεφάνου (2) καὶ ΕΥ̓ΑΝΘΙΑ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, πόλις παραθαλάσσιος κειμένη κατὰ τὸ ϛόμιον τοῦ Κρισσαίου κόλπου, κατέναντι τῆς ἐν Ἀχαΐᾳ Αἰγείρας (3). Ἡ χώρα τῆς Οἰανθείας ἦν ὅμορος τῇ τῆς Ναυπάκτου. Εἶχε δὲ ναὸν Ἀφροδίτης, καὶ ὀλίγον ὑπεράνω τῆς πόλεως ἦν ἄλσος κυπαρίσσων ἀναμὶξ καὶ πιτύων καὶ ἐν τῷ ἄλσει ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα αὐτῆς καὶ γραφαὶ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐξειλημμέναι ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐπὶ τοῦ Παυσανίου, ὃς εἰκάζει ὅτι ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπό τινος νύμφης (4). Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ὀνομάζων αὐτοὺς Οἰανθεῖς, λέγει ὅτι τῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συνεστράτευσαν, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν Λοκρῶν, τῷ Σπαρτιάτῃ ϛρατηγῷ Εὐρυλόχῳ κατὰ Ναυπάκτου (5). — Μεταξὺ Οἰανθείας καὶ τῆς Φωκικῆς πόλεως Κρίσσης ἦν ἡ πόλις Χαλεώς (6). — Ἡ Οἰάνθεια μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Λοκρίδος πλὴν τῆς Ἀμφίσσης ἐδόθη παρὰ τοῦ Αὐγούστου τοῖς Ἀχαιοῖς τῶν Πατρῶν (7). — Παρὰ τὴν Οἰάνθειαν τίθησιν ὁ Πλίνιος μόνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης λιμένα Φαιϛείου Ἀπόλλωνος καὶ πόλισμα Φαιστὸν κατὰ τὸ μεσογαιότερον (8).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Οἰανθείας κεῖται τανῦν τὸ Γαλαξίδιον (9) ἀπέχον τῶν Σαλόνων (Ἀμφίσσης) 15 μίλ. Ἀγγλ. = 5 ὥρ. (10). Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως συνίστανται εἰς ἓν μικρὸν τεῖχος ἐκ τριῶν καλῶς διατετηρημένων

(1) Σκύλ. Παράπλ. Λοκροί. (2) Στέφ. Βυζ. Οἰάνθη. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 57. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (5) Θουκυδ. β. 3, κ. 101 (6) Πτολεμ. β. 2, κ. 15. (7) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (8) Πλιν. Φυσ. Ἱς. β. 4, κ. 4.
(9) Λήκ. Περιηγ. Βορ. Ἑλλάδ. κ. 21, σ. 594. (10) Δοδουὲλλ 1, 146.

σειρῶν μεγάλων λίθων· τὸ δὲ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς πόλεως φαίνεται ὅτι ἔκειτο ἑκατοστύας τινὰς βημάτων ἀνατολικώτερον τοῦ σήμερον Γαλαξιδίου ἐπὶ χερσονήσου πετρώδους, ἐν ᾗ σώζονται ἀρχαῖα θεμέλια· εὑρέθη δὲ πρὸ καιροῦ καὶ ἐπιγραφὴ, ὀρυττομένων τῶν θεμελίων ἐκκλησίας (1). — Τὸ Γαλαξίδιον ἔχει λιμένα καλὸν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ συμποσούμενοι εἰς ἐπέκεινα τῶν 5,000 διὰ τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομίας των πλουτήσαντες, ἐκέκτηντο ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας ἐκτὸς πολυαρίθμων μικρῶν σκαφῶν ἑξήκοντα περίπου ἐμπορικὰ πλοῖα, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ πρώτου ἔτους τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως 1821, ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν καὶ διαμένων εἰς Πάτρας Καπιτάνια-Μπέης (ἀντιναύαρχος) Καρὰ-Ἀλῆς ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ Γαλαξιδίου μίαν φρεγάταν καὶ τριάκοντα βρίκια, τὰ πλεῖστα Ἀλγέρεια καὶ Αἰγυπτιακὰ ὑπὸ τὸν Αἰγύπτιον ναύαρχον Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρην καὶ τὸν Γιουσοὺφ πασᾶν, οἱ πολιορκήσαντες κατεκυρίευσαν καὶ κατενέπρησαν τὴν πόλιν· καὶ οἱ μὲν κάτοικοι ὅσοι διεσώθησαν ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀμφίσσης (Σαλώνων); οἱ δὲ νικηταὶ σύροντες κατόπισθεν αὐτῶν 34 ζωγρηθέντα πλοῖα ἐκτὸς ἄλλων πυρποληθέντων ὑπ' αὐτῶν, ἀπέπλευσαν εἰς Πάτρας ἔνθα ὁ Καπιτάνια-μπέης ἐπανηγύρισε τὸ κατόρθωμα τοῦτο τῶν τοποτηρητῶν του· ἐπιστρέψαντα δὲ εἰς Κωνταντινούπολιν ὁ σουλτάνος πρὸς ἀμοιβὴν τὸν κατέστησεν Ἀρχιναύαρχον, Καπιτὰν-πασᾶν. Οἱ Γαλαξιδιῶται ἀναλαβόντες τὴν προτέραν θέσιν καὶ ἐξακολουθοῦντες τὴν αὐτὴν βιομηχανικὴν σειρὰν τοῦ βίου των, συμποσοῦνται ἤδη εἰς ἐπέκεινα τῶν 5,000 καὶ ἔχουσι καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν δευτέρας τάξεως, καὶ ἄλλο δημοτικὸν, καὶ ὑγειονομεῖον καὶ ὑποτελωνεῖον.

(1) Δοδουὲλλ 1, 131.

ΜΥΩΝΙΑ, πόλις κειμένη κατ' ἀπόστασιν 30 σταδίων ἄνωθεν τῆς Ἀμφίσσης κατὰ τὸ μεσόγαιον ἐπὶ ὕψους. Περὶ τὴν πόλιν ἦν ἄλσος καὶ βωμὸς θεῶν Μειλιχίων, οἷς προσήνεγκον θυσίας νυκτερινὰς καὶ ὤφειλον νὰ ἀναλώσωσι τὰ κρέατα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου πρὶν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὑπεράνω δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἦν τέμενος Ποσειδῶνος καλούμενον Ποσειδώνιον καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς Ποσειδῶνος, τὸ δὲ ἄγαλμα δὲν ἐσώζετο πλέον ἐπὶ τοῦ Παυσανίου (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνάθημα Μυόνων ἢ Μυονέων, ἀσπὶς ἐπίχαλκος ἔχουσα γραφὰς κατὰ τὸ ἔνδον, καὶ περικεφαλαία καὶ κνημῖδες μετὰ τῆς ἀσπίδος· ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν ὅπλων τούτων ἐξ ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι ἦσαν ἀκροθίνιον τῷ Διὶ παρὰ τῶν Μυόνων (2). Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει τοὺς Μυονεῖς ὡς γείτονας τῶν Ἀμφισσέων, καὶ λέγει ὅτι ἡ Μυωνία ἦν τὸ δυσβατώτερον μέρος τῆς Λοκρίδος (3). — Ἡ Μυωνία ἐδόθη καὶ αὐτὴ παρὰ τοῦ Αὐγούστου τοῖς Πατρεῦσι μετὰ τῶν ἄλλων Λοκρικῶν πόλεων (4).

* Ἐκ τῶν νεωτέρων περιηγητῶν ὁ Δοδουὲλλ (5), ὁ Γκὲλλ (6) καὶ ὁ Λήκιος (7) νομίζουσιν ὅτι ἡ Μυωνία ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Ἁγίας Εὐφημίας κειμένου ἐπὶ τῆς μεταξὺ Σαλόνων καὶ Γαλαξιδίου ὁδοῦ ἔνθα σώζονται λείψανα ἀρχαίας πόλεως· ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται τῇ περιγραφῇ τῶν ἀρχαίων, ὡς καὶ ὁ Κρούσιος παρατηρεῖ (8), διότι ὁ Παυσανίας ἀποφαίνεται ῥητῶς ὅτι ἡ Μυωνία ἔκειτο οὐχὶ πλησιέστερον τῆς θαλάσσης ἢ ἡ Ἄμφισσα, ἀλλὰ μάλιστα ἀπώτερον πρὸς τὸ μεσόγαιον. « Ἄνω ὑπὲρ Ἀμφίσσης πρὸς Ἤπειρον » Μυωνία, σταδίοις ἀπωτέρω τριάκοντα Ἀμφίσσης » (9).

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (2) Παυσ. Ἠλ. κ. 19. (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 101. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (5) Δοδουὲλλ 1, 145. (6) Γκὲλλ σ. 198. (7) Λήκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 592. (8) Κρούσ. Τ. 3, κ. 10, σ. 170. (9) Παυσ. Φωκ. κ. 38.

ΧΑΛΕΩΣ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ΧΑΛΑΙΟΝ κατὰ τὸν Πλίνιον καὶ τὸν Στέφανον, πόλις ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (1) καὶ τοῦ Θουκυδίδου (2)· ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς μεταξὺ τῆς Λοκρικῆς Θιασθείας καὶ τῆς Φωκικῆς Κρίσσης (3)· κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον ἦν λιμὴν ἀπέχων τῶν Δελφῶν 7 μίλ. Ῥωμ. (4).

* Ἡ πόλις Χαλεὼς ἔκειτο ἢ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Ἀνεμοκάμπων ἢ κατὰ τὸν λιμένα, ὃς κοινῶς ὀνομάζεται Σκάλα τῆς Σάλωνας (5). Τῇ 18 Ἰουλίου 1827 ὁ φιλέλλην Ἄγγλος ναύαρχος Χάστιγξ καταλαβὼν κατέστρεψεν ἐν ἡμισείᾳ ὥρᾳ στολίσκον Ὀθωμανικὸν ἐλλιμενισμένον ἐνταῦθα, καὶ ἐκ τῶν ἐννέα πολεμικῶν πλοίων ἐξ ὧν συνέκειτο, τὰ ἑπτὰ κατέθραυσεν ἢ κατέκαυσε, ζωγρήσας καὶ τρία Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ φέροντα φόρτον Κορινθιακῆς σταφίδος πωληθείσης εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

ΕΥΠΑΛΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ ἀνατ. βόρειον τῆς Ναυπάκτου, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Αἰτωλίας (6). Εἶχαν ἐπίνειον Ἐρυθράς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λίβιος, λέγων ὅτι ὁ Φίλιππος ἀπέστειλε μέρος τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ διὰ θαλάσσης εἰς Ἐρυθρὰς τὰς παρὰ τὸ Εὐπάλιον (7). Ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τὴν πόλιν ταύτην Εὐπόλιον (8), καὶ ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ἔκειτο παρὰ τὴν Ναύπακτον, ὅτι ἐντεῦθεν ἦγεν ὁδὸς πρὸς τὸ Τείχιον, καὶ ὅτι ὁ τόπος ἦν ὀχυρός, ὅπερ δείκνυται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ στρατηγὸς Δημοσθένης πέμψας ἐνταῦθα τὴν ἐξ Αἰτωλίας λείαν, προέβη περαιτέρω· ἔτι δὲ βλέπομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ Θουκυδίδου ὅτι ἡ ἐκ Κυτινίου διὰ τῆς Λοκρίδος ὁδὸς ἦγεν ὑπεράνω τοῦ Ὀνεῶνος καὶ τοῦ Εὐπαλίου πρὸς τὴν Ναύπακτον (9).

---

(1) Ἑκατ. παρὰ Στεφ. Βυζ. εἰς Χάλαιον. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 57.
(3) Πτολεμ. β. 3, κ. 15. (4) Πλίν. β. 4, κ. 3. (5) Γκέλλ σ. 195, 200. (6) Στράβ. β. 10, σ. 482. (7) Λίβ. β. 28, κ. 8, 8. (8) Θουκυδ. β. 3, κ. 96. (9) Θουκυδ. β. 3, κ. 102.

* Τὸ Εὐπάλιον ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς μονῆς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, 3/4 ὥρ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Μόρνου ἔνθα σώζονται καὶ πόλεως ἀρχαίας ἐρείπια. (1).

ΟἸΝΕΩΝ, πόλισμα παραθαλάσσιον καὶ λιμὴν κατ' ἀνατολὰς τῆς Ναυπάκτου, μνημονευόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Θουκυδίδου (2).

ΤΟΛΟΦΩΝ, πόλις παραθαλάσσιος· κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Δικαιάρχου, μετὰ τὴν Ναύπακτον ἦν μέγας λιμὴν καὶ ἡ πόλις Τολοφὼν, ἣν κατὰ λάθος γράφει Κολοφῶνα· καὶ μετὰ τὴν πόλιν ταύτην ποταμὸς Ὕλαιθος, κατερχόμενος ἐξ Αἰτωλίας (3)· ὁ Θουκυδίδης μνημονεύει τοῦ Τολοφῶνος ὡς πόλεως τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν (4).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Δηκίου ἡ πόλις Τολοφὼν ἔκειτο κατὰ τὸ χωρίον Κίσελι (5).

ΠΌΛΙΣ, πόλισμα τῶν Ὑαίων (φυλῆς τινος Λοκρικῆς), μνημονευόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Θουκυδίδου. Ὁ Σπαρτιάτης στρατηγὸς Εὐρύλοχος ὁπόταν ἐστράτευσε κατὰ τῆς Λοκρίδος, ἐζήτησεν ὁμήρους παρὰ τῶν Ὑαίων· ἀποποιηθέντων δ' ἐκείνων, εἷλε τὴν Πόλιν (6). Ἡ θέσις τοῦ πολίσματος τούτου ἄγνωστος. — Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει καὶ ἄλλα τινα γένη Λοκρικὰ, ὡς Ἰπνίους, Μεσσαπίους, Τριταιέους Ἠσσίους περὶ ὧν οὐδὲν γνωρίζομεν, οὔτε περὶ τῆς θέσεως, οὔτε περὶ τῶν πόλεων ἀφ' ὧν ἔλαβον τὰς τοιαύτας ὀνομασίας, οὔτε περὶ ἄλλης τινὸς ἀναφερομένης αὐτοῖς περιστάσεως, διότι ὁ Θουκυδίδης περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ὀνόματα, καὶ παρ' οὐδενὸς ἄλλου τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἔχομεν τὴν παραμικρὰν περὶ αὐτῶν διασάφησιν.

---

(1) Κρούσ. Τ. 3, κ. 10 σ. 172. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 95, 98.
(3) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλάδ. ς. 65 κξ. (4) Θουκυδ. β. 3. κ. 101.
(5) Δηκ. Τ. 2, σ. 580 κξ. (6) Θουκυδ. β. 3, κ. 101.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΟΚΡΙΔΟΣ.

Περιέχει ὀκτὼ δήμους = Αταλάντης, Ἐλατείας, Δρυμίας, Λαρύμνης, Νέας Πέλλης, Δαφνησίων, Θρονίου, καὶ Θερμοπυλῶν, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851 15,097.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ.		2239
25		Β. Δ.	Αταλάντη, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, ποίμνια προβάτων καὶ ἄλλα ζῶα· 2 ξηροπόταμα ἄχρηστα, 1 ῥύαξ ὡσαύτως, 1 λιμήν. Ἴδε Ὀποῦς πόλ.	363	1720
1	40	Β. Δ.	Σκάλα Αταλάντης· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 2 ῥύακες χρήσιμοι εἰς πόσιν καὶ ἄρδευσιν, 3 ἕλη μικρά, 1 λιμὴν μέτριος.		
	30	Β.	Σκεντέραγα· προϊόντα δημ. καρποί.	45	217
1	10	Δ.	Δρίσμπεϊ· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	13	51
4	30	Ν. Δ.	Ἔξαρχος· πρ. δημ. καρποὶ καὶ ὄσπρια.	26	100
3		Ν. Δ.	Μπογδάνον· πρ. τὰ ἀνωτ.	14	67
2		Α. Ν.	Κολάκα· πρ. σῖτος, κριθὴ καὶ ποίμνια.	19	85
1	40	Ν. Α.	Κυπαρίσσι· πρ. δημ. καρποί.	23	63
		Β. Δ.	Κοβίλινα, } ἔρημα καλλιεργούμενα.		
		Ν. Α.	Γαρδενίτσα,		
		Α.	Μούλκια,		
		Ν. Δ.	Τσάρεσι,		

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		Ν. Α.	Μονὴ Ἁγ. Ἀναργύρων διαλυμένη.		
		Β. Α.	Νῆσος Ἀταλάντης ἔρημος.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΤΕΙΑΣ.		3640
6		Ν. Δ.	Δραχμάνιον, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ὄσπρια· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	85	450
	30	Β. Δ.	Σουλάμπεϊ· πρ. τὰ αὐτά.	8	21
2		Β. Δ.	Μόδι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμ. μικρὸς ἄχρηστος.	63	311
2		Ν. Δ.	Βελίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς ἄχρηστος.	51	242
1	30	Δ. Ν.	Ἁγία Μαρίνα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα τοῦ Παρνασσοῦ ἐξ ἐλατῶν.	65	342
1	20	Ν.	Μπεσχένι· πρ. τὰ αὐτά.	57	264
1	20	Α. Ν.	Κραβασαρᾶς· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Κηφισσός.	25	100
2		Α. Ν.	Μπέλεσι· πρ. τὰ αὐτά.	24	85
1		Α. Ν.	Μιραλῆ πρ. τὰ αὐτά.	25	113
	30	Ν.	Μάνεσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα τοῦ Παρνασσοῦ.	28	140
	45	Ν. Α.	Δόριζα· πρ. τὰ αὐτά.	12	56
1		Ν. Α.	Σφάκα· πρ. τὰ αὐτά.	24	104
2	30	Α.	Καλαπόδι· πρ. τὰ αὐτά.	54	249
2	40	Β. Α.	Ζέλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρὸν ἐξ ἐλατῶν.	38	223
		Β. Α.	Λεῦτα,		
			Βασιλικά,		
		Δ.	Τουρκοχώρι,		
			Πόλογος,		
		Ν. Α.	Τσάρεσι,		
		Α. Ν.	Ἀλησάχου,		
		Α. Ν.	Χούμποβον, — ἔρημα καλλιεργούμενα.		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
			Βάλτεσι· θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
		Δ. Ν.	Μονὴ Ἁγίας Μαρίνης διαλελυμένη.		
			Βαρβᾶς καὶ Μονὴ προφήτου Ἠλιοῦ διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΡΥΜΙΑΣ.		3009
4		Δ.	Δαδίον κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, βαμβάκιον, ἀραβόσιτον εἰς μεγάλην ποσότητα, οἶνος, 1 ποτ. χρήσιμος, 2 δάση μεγάλα ἐκ δένδρων καὶ θάμνων.	483	2459
		Ν. Α.	Ἐπάνω Καλύβια Δαδίου.		
		Ν. Α.	Κάτω Καλύβια Δαδίου.		
2		Δ. Β.	Γλούνιςα· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	42	280
1	50	Δ. Β.	Δερνίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	28	152
2	10	Α. Β.	Ξυλικοί· πρ. τὰ αὐτά.	24	137
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΥΜΝΗΣ.		2348
4	45	Ν. Α.	Μαρτίνον ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, βαμβάκιον, οἶνος, ἐλαῖαι· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 λίμνη μεγάλη ἡ Κωπαΐς, 3 λιμένες μεγάλοι καὶ καλοί, σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	238	992
1	30	Β.	Μαλεσίνα· πρ. δημ. καρπ., ὄσπρια, βαμβάκιον, ῥητίνη, οἶνος, ἐλαῖαι.	94	483
1	15	Β.	Μάζι· πρ. τὰ αὐτὰ πλὴν ῥητίνης· 1 ῥύαξ μικρὸς ἄχρηςος, 1 δάσος ἐκ πευκῶν μέτριον.	28	148
1	30	Β. Δ.	Προσκυνᾶ· πρ. τὰ αὐτά, 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 λιμὴν μι-		

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κάτοικ.
			κρὸς, 1 δάσος μικρὸν ἐκ πευκῶν.	76	347
2		Ν. Δ.	Παύλου· πρ. τὰ αὐτά.	48	256
2	15	Ν. Δ.	Ῥάδου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμ. χρήσιμ., 1 λίμνη μικρὰ, 1 ἕλος 400 στρεμάτων.	14	52
			Καλύβια Ἀταλάντης.		
		Δ.	Μονὴ Ἀγ. Γεωργίου διατηρουμένη.		
		Β. Δ.	Μονὴ Ἀγ. Τριάδος διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΠΕΛΛΗΣ.		
			Ὁ δῆμος οὗτος εἶναι νεοσύστατος καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ τῆς Σκάλας (ἐπινείου) τῆς Ἀταλάντης· περιέχονται δ' ἐν αὐτῷ τὰ ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε συνῳκισμένων Μακεδόνων κατοικούμενα 2 χωρία.		
			Ἄνω Πέλλη ἕδρα.		
			Κάτω Πέλλη.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣΙΩΝ.		1328
1	45	Α. Β.	Λιβανάτες ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, οἶνος· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	126	590
	30	Δ. Β	Ἀρκίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	32	135
2	10	Β. Δ.	Μελιδόνι· πρ. τὰ αὐτά.	10	59
2	30	Β. Δ.	Λογκός· πρ. τὰ αὐτά.	8	42
3	15	Δ.	Μέγας Κωνσταντῖνος· πρ. τὰ αὐτά.	36	189

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.			Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	25		Δ.	Καλαμάκι· προϊόντα τὰ αὐτά.	7	37
2	20		Δ.	Ἀγναντι· πρ. τὰ αὐτά·	11	50
2	30		Δ.	Ταχταλί· πρ. τὰ αὐτά.	20	97
2			Δ.	Γουλέμι· πρ. τὰ αὐτά.	32	118
2	30		Δ	Βλογιὰ ἔρημον.		
		Β.	Δ.	Βορβολοβός, } ἔρημα καλλιεργούμενα.		
		Β.	Δ.	Νεοχώρι, }		
				Μονὴ Μεταμορφώσεως διαλελυμένη.		
				ΔΗΜΟΣ ΘΡΟΝΙΟΥ.		1101
10		Β.	Δ.	Καινούριον ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ἕλος μικρόν, 1 δάσος μικρόν, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ΄. τάξεως καὶ σταθμὸς τελωνειακός.	41	193
	5	Α.	Β.	Ρουμάνι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, 1 δάσος μέτριον ἔχον πεύκας, πλατάνους, πτελέας, ἀγριαπιδέας, μελίας, κομάρους καὶ θάμνους.	27	119
1	30	Δ.	Ν.	Κόμνηνα· πρ. δημ. καρποί, τυρίον, βούτυρον, ἔριον καὶ σῦκα· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ὡς τὸ ἀνωτέρω.	42	165
2			Ν.	Ρεγγίνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ὅμοιον	32	158
1	30	Α.	Ν.	Χάρμα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ξηρόρρευμα, 1 δάσος ὅμοιον.	13	56
1	15		Ν.	Καθάρες· πρ. τὰ αὐτά· 1 ξηρόρρευμα, 1 δάσος ὅμοιον.	7	28
	30	Δ.	Β.	Δερβισάδες· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, οἶνος, μετάξιον· 1 δάσος ὅμοιον.	32	156

Ώρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
2	30	Ν. Δ.	Καρυά· πρ. δημ. καρποί, τυρίον, βούτυρον, ἔριον καὶ σῦκα· 10 ξηροῤῥεύματα, 1 δάσος ὅμοιον.	29	158
	30	Α. Ν.	Πικράκι· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 δάσος ὅμοιον.	7	38
			ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ.		1432
13		Β. Δ	Μῶλος ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, βαμβάκιον, οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον, 1 δάσος μέγα.	97	445
2		Α.	Άντερα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	44	224
4		Δ. Ν.	Μενδενίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	65	327
1			Λιαπάτες· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	10	47
1	30		Ῥιτσέρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	20	89
	10		Καραβίδια· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	20	87
	30	Ν. Δ.	Κατουμάτες· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	16	58
		Δ. Ν.	Ἁγία Τριάς· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	29	124
			Ῥουμελιὸς, Μουρακάτες, } θέσεις καλλιεργούμεναι.		

ΦΘΙΩΤΙΣ.

Η πάλαι Φθιῶτις ἦν τὸ τέταρτον τῆς ὅλης Θεσσαλίας τὸ νοτιώτατον· ὁ Στράβων περιγράφει αὐτὴν ὡς ἐφεξῆς: « Τοιαύτη δ' οὖσα (ἡ Θεσσαλία), εἰς τέσσαρα μέρη διῄρητο· » ἐκαλεῖτο δὲ τὸ μὲν Φθιῶτις, τὸ δ' Ἑστιαιῶτις, τὸ δὲ Θετ- » ταλιῶτις, τὸ δὲ Πελασγιῶτις· ἔχει δ' ἡ μὲν Φθιῶτις τὰ » νότια τὰ παρὰ τὴν Οἴτην, ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ » Πυλαϊκοῦ μέχρι τῆς Δολοπίας καὶ τῆς Πίνδου διατείνοντα, » πλατυνόμενα δὲ μέχρι Φαρσαλίου καὶ τῶν πεδίων τῶν » Θετταλικῶν » (1). Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλεῖστον τῆς Φθιώτιδος μετὰ πάσης τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας εὑρίσκεται ἤδη ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν καὶ κεῖται ἐκτὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ παρόντος σχεδίου τῆς συγγραφῆς ταύτης, περιγράφομεν μόνον ὅσον μέρος τῆς Φθιώτιδος περιλαμβάνεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, τουτέστι τὸ νότιον αὐτῆς τὸ μεταξὺ τῶν ὀρέων Ὄθρυος καὶ Οἴτης, ἐκτεινόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ Πτελεοῦ καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου μέχρι τοῦ ὄρους Τυμφρηστοῦ καὶ τῆς Δολοπίας· ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ περιλαμβάνονται α') μέρος τῆς Φθιώτιδος Ἀχαΐδος τὸ πρὸς τὸ νοτ-ανατολικόν· β') ἡ χώρα τῶν Λαμιέων· γ') ἡ Μαλὶς ἢ Μηλίς· δ') ἡ χώρα τῶν Αἰνιάνων. Ὄρη κύρια τοῦ

(1) Στραβ. β. 9, σ. 430.

μέρους τούτου τῆς Φθιώτιδος εἶναι ἡ Οἴτη καὶ τὰ πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰ τῆς Ὄθρυος. Ποταμὸς εἷς ὁ Σπερχειὸς καὶ ἄλλοι μικροὶ ὡς ὁ Δύρας, ὁ Μέλας, ὁ Ἀσωπὸς καὶ ὁ Φοῖνιξ. Κόλπος εἷς ὁ Μαλιακὸς ὁ καὶ Λαμιακὸς λεγόμενος. — Ὁ τόπος οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Φθίου, υἱοῦ, ὡς ἐνομίζετο, Ποσειδῶνος καὶ Λαρίσσης· οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Πελασγὸς, Ἀχαιὸς καὶ ὁ Φθῖος οὗτος ἐλθόντες ἐξ Ἄργους, τῆς πατρίδος αὐτῶν μετ' ἀποικίας πολυαρίθμου (1733 Π. Χ.), κατέστησαν τρία μικρὰ κράτη, ἃ ἀπ' αὐτῶν ἐκλήθησαν Πελασγιῶτις, Ἀχαΐα ἢ Ἀχαιῒς καὶ Φθιῶτις (1)· ἐξετάθη δὲ ἡ Πελασγιῶτις, ὡς φαίνεται, μᾶλλον τῶν ἄλλων· διότι ἔκτοτε ἡ Θεσσαλία ὁλόκληρος ὠνομάσθη Πελασγία (2), καὶ οἱ Θεσσαλοὶ Πελασγοί (3)· ἡ δὲ Φθιῶτις ἐλέγετο Φθία, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὀνομάζεται =

Ναῖον δ' ἐσχατιὴν, Φθίης Δολόπεσσιν ἀνάσσων (4).

Μετὰ καιρὸν (1529 Π. Χ.) ἐλθὼν ὁ Δευκαλίων μετὰ Κουρήτων καὶ Λελέγων, κατέκτησε τὴν Φθιώτιδα (5), ἣν εὗρεν ἔρημον κατοίκων διὰ τὸν πρὸ ὀλίγου συμβάντα καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς Φθιώτιδος ἐκραγέντα καὶ διὰ τὸ σύγχρονον ὀνομασθέντα τοῦ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν, ἐξ οὗ ὅσοι τῶν κατοίκων Πελασγῶν τῶν λεγομένων τότε Γραικῶν (6) διεσώθησαν, κατέφυγον εἰς τὴν Ἤπειρον παρὰ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν Δωδωναίους (7) ὑπὸ δύο ἀρχηγοὺς Πελασγὸν καὶ Φαέθοντα (8), καὶ ἦρξεν ὁ Δευκαλίων ἐπὶ τῆς Φθιώτιδος (9), καὶ φαίνεται

---

(1) Διονύσ. Ἁλικ. Ἀρχαιολ. Ῥωμ. β. 1, κ. 17 κξ — Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β, σ. 689 — Σχολιαστ. Ἀπολλων. Ῥοδ. 1, σ. 580. (2) Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Β, σ. 681. (3) Ὁ αὐτ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. σ. 427, Τ. 4. (4) Ὁμ. Ἰλ. Ι, σ. 484. (5) Διονύσ. Ἁλικ. β. 1, κ. 17. (6) Ἀριστοτ. Μετεωρολ. β. 1, κ. 14 — Μαρμ. Οξων. Επ. 9. (7) Διονύσ. Ἁλικ. β. 1, 18.
(8) Πλούταρχ. Πύῤῥος. (9) Στράβ. β. 9, σ. 432.

ότι εξέτεινε την επικράτειαν αυτού κατά τα πέριξ, διότι ευρίσκομεν πόλιν Ελλάδα εν τη Αχαιΐδι απέχουσαν 10 στάδια των Μελιταιέων πέραν του Ενιπέως ποταμού, κτισθείσαν δε πιθανώς υπό του υιού του Δευκαλίωνος Έλληνος, ού και ο τάφος ήν εν τη αγορά των Μελιταιέων (1). Της πόλεως Ελλάδος μέμνηται και ο Όμηρος εν τω καταλόγω =

Οἵ τ' εἶχον Φθίην, ἠδ' Ἑλλάδ καλλιγύναικα (2).

Τινές υπέλαβον ότι Φθία και Ελλάς και Αχαΐα ήν η αυτή· αλλ' εκ του ανωτέρω έπους και εξ άλλων έν τε τη Ιλιάδι και τη Οδυσσεία της αυτής ιδέας επών δηλούται προφανώς ότι ο ποιητής διαστέλλει την Φθίαν από της Ελλάδος και μνημονεύει αυτών ουχί ως μιάς αλλ' ως δύο διακεκριμμένων απ' αλλήλων πόλεων (3)· ο Στράβων αμφιβάλλει άν ο Όμηρος λέγων Ελλάδα και Φθίαν, εννοή πόλεις ή χώρας (4)· αλλά φαίνεται βέβαιον ότι ποτέ μεν ως πόλεις ποτέ δε ως χώραι μνημονεύονται, και ότι από της πόλεως μετεδίδετο βαθμηδόν η ονομασία εις άπασαν την χώραν, ως και αποδεικνύεται εκ της Ελλάδος, ή ήν βεβαίως πόλις το εξ αρχής, ως εκ των σχολιαστών του Απολλωνίου (5) και του Ομήρου (6) και εξ αυτού του ιδίου Στράβωνος του διορίζοντος και την θέσιν αυτής (7) βεβαιούται· και όμως είναι γνωστόν ότι απ' αυτής μετεδόθη βαθμηδόν και εφ' άπασαν την Ελλάδα, οι δε πριν καλούμενοι Γραικοί εκλήθησαν Έλληνες από Έλληνος του Δευκαλίωνος (8)· και Έλληνας κυρίως ονομάζει ο Όμηρος τους κατοίκους της Φθιώτιδος =

---

(1) Στραβ. β. 9, σ. 432. (2) Ομ. Ιλ. Β, ς. 683. (3) Στράβ. β. 9, σ. 431. (4) Αυτ. (5) Σχολιαστ. Απολλων. Ροδ. β. 1, ς. 904. Όμηρος δε μίαν Θετταλίας πόλιν οίδε, την Ελλάδα. (6) Σχολιας. Ομήρ. εις Ιλ. Χ, ς. 474.. Ελλάς, πόλις ομώνυμος τη χώρα. (7) Στράβ. β. 9, σ. 432.
(8) Μαρμαρ. Οξων. Επ. 6'—'Απολλόδ. β. 1, κ. 7, §. 3.

Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί (1).

ὅτι δὲ ἡ Φθιῶτις ἦν ἡ κοιτὶς τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Φθιῶται οἱ πρῶτοι καὶ κυρίως Ἕλληνες βεβαιοῖ καὶ ὁ Θουκυδίδης (2) καὶ ἄλλοι μετ' αὐτόν, ὡς ὁ Ἀρίσταρχος (3) καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος (4). — Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἡ Φθιῶτις ἦν ἡ ἐπικράτεια τοῦ Ἀχιλλέως, ὡς ἐκ τοῦ Ὁμήρου φαίνεται =

Νῦν αὖ τούς, ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον,
Οἵ τ' Ἄλον, οἵ τ' Ἀλόπην, οἵ τε Τρηχῖν' ἐνέμοντο,
Οἵ τ' εἶχον Φθίην, ἠδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα·
Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί,
Τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς (5)·

περιελάμβανε δὲ ἡ ἐπικράτεια τοῦ Ἀχιλλέως ἅπασαν τὴν κυρίως Φθιώτιδα ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν τῆς Ἀλόπης χώρας μέχρι τῆς Τραχῖνος, καὶ ἐκτεινομένη κατὰ βόρειον, ὡμόρει κατὰ μὲν τὸ βορ-ἀνατολικὸν μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Πρωτεσίλαον χώρας =

Οἵ δ' εἶχον Φυλάκην καὶ Πύρασον ἀνθεμόεντα,
Δήμητρος τέμενος, Ἴτωνά τε μητέρα μήλων,
Ἀγχίαλόν τ', Ἀντρῶν', ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην·
Τῶν αὖ Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος ἡγεμόνευεν (6)

κατὰ δὲ τὸ βορ-δυτικὸν μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Φιλοκτήτην =

Οἵ δ' ἄρα Μηθώνην καὶ Θαυμακίην ἐνέμοντο,
Καὶ Μελίβοιαν ἔχον καὶ Ὀλιζῶνα τρηχεῖαν·
Τῶν δὲ Φιλοκτήτης ἦρχεν τόξων εὖ εἰδώς (7),

κατὰ δὲ τὸ νότιον μετὰ τῆς Οἴτης καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν. Περιείχετο προσέτι ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Ἀχιλλέως

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 684. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 3. (3) Ἀρίσταρχ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 530. (4) Ἀπολλόδ. παρὰ Στραβ. β. 8, σ. 370. (5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 681—685. (6) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 695 κξ. (7) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 716 κξ. — Ἴδε καὶ Στραβ. β. 9, σ. 430, 431.

καὶ ἡ Δολοπία, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ Ὁμήρου ὅπου ὁ Φοῖνιξ διηγεῖται τῷ Ἀχιλλεῖ ὅτι ἐβασίλευεν ἐπὶ τῶν Δολόπων, δόντος τοῦ Πηλέως —

Ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης Δολόπεσσιν ἀνάσσων (1).

πάντας δὲ οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀχιλλέα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Πρωτεσίλαον καὶ τὸν Φιλοκτήτην, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Εὐρύπυλον κατὰ τὴν Μαγνησίαν ὀνομάζει Φθίους ὁ Ὅμηρος (2). — Περὶ τῆς χώρας ταύτης τῆς Φθιώτιδος ὀλίγα γενικὰ περαιτέρω γνωρίζομεν.

ΟΡΗ.

ΟΙΤΗ· τὸ ὄρος τοῦτο ἐκτείνεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Δωρίδος καὶ τῶν Αἰνιάνων. Ἡ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν συνέχεια τῆς Οἴτης ἐκαλεῖτο Καλλίδρομον. Ἡ Οἴτη συνέχεται ἀφ' ἑνὸς μέρους μετὰ τοῦ Πίνδου πρὸς τὸ βορ. δυτικόν, καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τοῦ Παρνασσοῦ πρὸς τὸ νότιον· εἶναι δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ὑψηλὸν καὶ ὡς ὁ Παρνασσὸς ἐπίσης τραχὺ, ἀνεπίδεκτον καλλιεργείας, καὶ μόνον πρὸς κτηνοτροφίαν ἐπιτήδειον. Τὸ μῆκος αὐτοῦ λογίζεται 200 σταδίων, καὶ παρὰ τὰς Θερμοπύλας καθίσταται ὑψηλότατον, διότι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος κορυφοῦται καὶ τελευτᾷ πρὸς ὀξεῖς καὶ ἀποτόμους μέχρι τῆς θαλάσσης κρημνούς· ὀλίγην δὲ μόνον ἀπολείπει πάροδον τοῖς ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς τοὺς Λοκροὺς ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰσερχομένοις, καὶ ἡ πάροδος αὕτη ἐκαλεῖτο Πύλαι καὶ Στενὰ καὶ Θερμοπύλαι (3)· Ὅσοι ᾤκουν ἐπὶ τῆς Οἴτης καὶ παρὰ τὴν Οἴτην ἐκαλοῦντο Οἰταῖοι καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένη χώρα Οἰταία. Ἐξετείνετο δὲ ἡ Οἰταία ἐντὸς τῆς Δωρίδος κατὰ τὸ βόρειον καὶ ἐντὸς τῆς

(1) Ὁμ. Ἰλ. Ι, σ. 484. Ἴδε καὶ Στράβ. β. 9, σ. 431. (2) Αὐτ. σ. 432.
(3) Αὐτ. σ. 428.

[illegible] (1), [illegible] Οἰταίοις, [illegible] Οἰταί— [illegible] ὁ Λακεδαί[illegible] [illegible] τὰς [illegible] ὁδηγὸς [illegible] αὐτοὺς κατὰ [illegible] ἔτος [illegible] χίλιοι [illegible] τοὺς Ἕλλη- [illegible] (2). [illegible] τοῦ [illegible] ἔτους τοῦ Πελοποννη- [illegible] Οἰταίων Τραχίνιοι πολεμού- [illegible] Οἰταίων, [illegible] πρόσθεν [illegible] [illegible] τὰ [illegible] ἑτέρου μέρους [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τὴν [illegible] [illegible] ἀφ' ἑτέρου [illegible] ἐποικίαν καὶ [illegible] ἐν νέου [illegible] Ἡράκλειαν (3). — [illegible] ἐνάτου ἔτους τοῦ αὐτοῦ [illegible] Λακεδαιμονίων Ἄγις ὁρμηθεὶς μετὰ [illegible] αὐτοῦ ἐκ Δεκελείας, ἐτράπη πρὸς τὸν [illegible], καὶ ἐκ παλαιᾶς ἔχθρας κατὰ τῶν Οἰταίων [illegible] κατ' αὐτῶν καὶ ἔλαβε πολλὴν λείαν καὶ πολλὰ χρήματα (4). — Κατὰ δὲ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ Βρέννου,

---

(1) [illegible] β. [illegible] (2) Παυσ. Λακ. κ. 4 — Φωκ. κ. 20 [illegible] (3) [illegible] β. 3, κ. 92. (4) Θουκυδ. β. 8, κ. 3.

τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀφ' ἧς οἱ Γαλάται ἡττήθησαν παρὰ τὴν Ἡράκλειαν, λόχος ἐκ τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἐπεχείρησε νὰ ἀνέλθῃ δι' ἀτραποῦ στενῆς καὶ ἀνάντους ἐπὶ τοῦ μετὰ τὰ ἐρείπια τῆς Τραχῖνος παρὰ τὴν Ἡράκλειαν μέρους τῆς Οἴτης, ἐλπίζοντες νὰ διαρπάσωσι κατὰ τὴν διάβασιν τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς κείμενον ὑπεράνω τῆς Τραχινίδος· ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὴν φρουρὰν ὑπὸ τὸν Τελέσαρχον ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους ἐν μάχῃ, καθ' ἣν ὅμως ἔπεσεν ὁ Τελέσαρχος (1)· δύο ἀτραποὶ ἦσαν ἐπὶ τῆς Οἴτης· ἡ μὲν ὑπεράνω τῆς Τραχῖνος κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπότομος καὶ λίαν ὄρθιος· ἡ δὲ διερχομένη διὰ τῆς χώρας τῶν Αἰνιάνων, ἣν μᾶλλον διοδεύσιμος εἰς στρατὸν, καὶ δι' αὐτῆς ὁ Πέρσης Ὑδάρνης ἐπέπεσε κατὰ τῶν νώτων τῶν περὶ τὸν Λεωνίδαν Ἑλλήνων· δι' αὐτῆς τῆς ἰδίας οἱ Ἡρακλειῶται καὶ οἱ Αἰνιᾶνες ὑπέσχοντο νὰ εἰσαγάγωσι τὸν Βρέννον ἐν τῇ Ἑλλάδι, οὐχὶ σκοπεύοντες κακὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἵνα ἀπαλλαγῶσιν αὐτοὶ, καὶ ἵνα μὴ φθείρωσιν ἐπὶ πλέον οἱ Κελτοὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐνδιατρίβοντες· τῷ ὄντι δὲ ὁ Βρέννος ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ταύτῃ ἐπιλεξάμενος ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τεσσαράκοντα χιλιάδας, διέβη τὴν ἀτραπὸν καὶ κατέσχε τὰς Θερμοπύλας (2). — Ἡ κάτωθεν τῆς Οἴτης θάλασσα εἶναι τελματώδης καὶ ἐπικίνδυνος εἰς διάβασιν (3).

* Οἴτη· ἡ σειρὰ τῶν Οἰταίων ὀρέων ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ κατ' ἀνατολὰς ὑπεράνω τῶν Θερμοπυλῶν Καλλιδρόμου, μέχρι τῆς πρὸς δυσμὰς παρὰ τὸ Καρπενήσιον κορυφῆς τῆς καλουμένης Βελοῦχι (Τυμφρηστός). Οὐ πόῤῥω τοῦ Βελουχίου κατ' ἀριστερὰν φαίνεται ἡ Ὑπάτη, κάτωθεν μιᾶς τῶν ὑψη-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 22. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 22. (3) Παυσ. Αχ. κ. 15.

λοτέρων κορυφῶν τῆς σειρᾶς ταύτης (1). Μία τῶν κορυφῶν τῆς Οἴτης ὑψοῦται ἄνωθεν τῆς Ὑπάτης· ἐπειδὴ δὲ ἡ Ὑπάτη ἐκαλεῖτο μέχρι πρὸ ὀλίγου Νέαι Πάτραι καὶ Ὀθωμανιστὶ Πατρατζίκι, λέγεται καὶ ἡ κορυφὴ αὕτη κοινῶς Πατριώτικον ἢ Πατρατζικιώτικον (βουνόν). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ πρὸς τὰς Θερμοπύλας νενευκὸς μέρος τῆς Οἴτης εἶναι τραχὺ καὶ ὑψηλὸν, ὑψηλότατον δὲ τὸ κατὰ τὰς Θερμοπύλας (2)· ὡσαύτως καὶ ὁ Λίβιος λέγει τὸ αὐτὸ (3)· ἀλλ' ἀμφότεροι λανθάνονται κατὰ τοῦτο, διότι ἡ κορυφὴ αὕτη ἡ λεγομένη Πατριώτικον ἢ Πατρατζικιώτικον ὑπερβαίνει πολὺ τὸ μέρος ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὕψος· χάσμα μέγα χωρίζει τὴν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν κορυφὴν τοῦ Πατριώτικου ἀπὸ ὑψηλοτάτων κρημνῶν ὀνομαζομένων Καταβάθρα καὶ κειμένων οὐ πόρρω τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ τῆς κατὰ τὴν ὑπεράνω τῆς Λαμίας διεύθυσιν, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῶν βράχων τῆς Τραχῖνος ἢ Ἡρακλείας (4).

ὌΘΡΥΣ, τὸ ὄρος τοῦτο κεῖται πρὸς ἄρκτον τῆς Φθιώτιδος, καὶ ὁμορεῖ τῷ ὄρει Τυμφρηστῷ καὶ τοῖς Δόλοψιν, ἐκεῖθεν δὲ παρατείνει εἰς τὰ πλησίον τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, καὶ οἱ πρόποδες αὐτοῦ συνάπτουσι μετὰ τῶν Μαλιέων (5). Ἡ κατ' ἀνατολὰς ἄκρα τῆς Ὄθρυος χωρίζει τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ, καὶ καθ' ὅσον πλησιάζει πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ταπεινοῦται.

* Αἱ κορυφαὶ τῆς Ὄθρυος καθιστῶσιν ἤδη τὰ ὅρια μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ χωρίου Σουρπίου καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπ' ἀνατολῶν

---

(1) Λήκ. Τ. 2. κ. 10. σ. 4. (2) Στράβ. β. 9. σ. 428. (3) Λιβ. β. 36. κ. 15. (4) Λήκ. Τ. 2. κ. 10. σ. 9. (5) Στράβ. β. 9. σ. 433.

πρὸς δυσμὰς περατούμενα εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν Πούνταν (Ἄκτιον).

Ἡ Ὄθρυς λέγεται κοιν. Γερακοβοῦνι· ἡ κυρία αὐτῆς κορυφὴ ἥτις ὀνομάζεται Πίλορα, ἔχει ὕψος 5,000 ποδῶν (Ῥός).

ΤΥΜΦΡΗΣΤΌΣ, πρὸς δυσμὰς τῆς Ὄθρυος καὶ τῆς χώρας τῶν Αἰνιάνων. Ὁ Τυμφρηστὸς ἦν ὡς ἡ συνέχεια τῆς Ὄθρυος, μεθ' ἧς συνήπτετο· ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαζεν ὁ Σπερχειός (1). Αἱ πρὸς μεσημβρίαν πλευραὶ τοῦ Τυμφρηστοῦ πίπτουσιν ἐντὸς τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας καὶ ἦσαν τὰ πρὸς τὴν Δολοπίαν ὅρια.

* Βελοῦχι· κεῖται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς χώρας τῶν Ἀγράφων καὶ σύγκειται ἐκ γυμνῶν βράχων· μέρος αὐτοῦ ὀνομάζεται Σμόκοβον. Παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Βελουχίου καθ' ἃς ἀναβρύουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἄλλων ποταμίσκων ὑπάρχουσι χωρία πολυάριθμα.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΣΠΕΡΧΕΙΌΣ· πηγάζων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκ τοῦ ὄρους Τυμφρηστοῦ, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς διατρέχων τὴν χώραν τῶν Αἰνιάνων, δεχόμενος δ' ἑκατέρωθεν πολλοὺς ποταμίσκους καὶ ῥύακας καὶ παραῤῥέων τὴν Ἀντίκιῤῥαν, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον παρὰ τὰς Θερμοπύλας, μεταξὺ Τραχῖνος καὶ Λαμίας ἧς ἀπεῖχε 30 στάδια (2). — Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Σπερχειὸς ἔσχεν υἱὸν τὸν Μενέσθιον ἐκ Πολυδώρας τῆς Πηλέως. Ὁ Ὅμηρος μέμνηται τοῦ μύθου τούτου =

Τῆς μὲν ἰῆς στιχὸς ἦρχε Μενέσθιος αἰολοθώρηξ,
Υἱὸς Σπερχειοῖο, Διϊπετέος ποταμοῖο.

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 428. (2) Στράβ. β. 9, σ. 428, 433 — Ἴδ. καὶ Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 198.

ὃν τέκε Πηλῆος θυγάτηρ, καλὴ Πολυδώρη
Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνὴ θεῷ εὐνηθεῖσα (1).

* Σπερχειός, κοιν. Ἑλλάδα· ὁ ποταμὸς οὗτος κατὰ πάντα τὰ διδόμενα φαίνεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περσικοῦ πολέμου ἐξέδιδεν ἀμιγὴς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ σημεῖον τῆς ἀκτῆς τὸ σχεδὸν καταντικρὺ τῆς Λαμίας· ἀλλ' ἤδη οὐ μόνον δέχεται ἐν ἑαυτῷ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ τρεῖς ἄλλους ποταμίσκους, τὸν Γουργοπόταμον (Δύραν), τὰ Μαυρονέρια (Μέλανα) καὶ τὸν Ἀσωπόν, ἀλλ' ἀκολουθεῖ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ ἐπὶ γραμμῆς παραλλήλου τῇ παρόδῳ τῶν Θερμοπυλῶν, μετὰ ἓν μίλιον ἀγγλ. (20 λεπ.) ἀπὸ τῶν θερμῶν πηγῶν, καὶ σχηματίζει δέλτα ἐκ τοῦ πέραν τῆς παρόδου διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως τῆς ἰλύος καὶ τῆς ἄμμου νεουργηθέντος πεδίου, ἐξ οὗ ἡ κεφαλὴ τοῦ κόλπου ἀπεμακρύνθη τῆς παλαιᾶς αὐτῆς θέσεως κατὰ τρία ἢ τέσσαρα μίλια· ἐκ τούτου καὶ πᾶσα ἡ κατωτέρω πεδιάς, ἂν καὶ διακοπτομένη ὑπὸ τελμάτων κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ μόλις διαβατὴ κατὰ τὸν χειμῶνα, παρέχει ὅμως κατὰ τὸ θέρος ὁδὸν διὰ μέσου αὐτῆς ἀπὸ Ζητουνίου (Λαμίας) μέχρι τοῦ χωρίου Μώλου καταλείπουσαν δύο ἢ τρία μίλια μακρὰν κατὰ δεξιὰν τὰς Θερμοπύλας, εἰς ἃς ἡ τῆς παρόδου ὀνομασία ἢ οὐδόλως ἢ ὀλίγον κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους ἐφαρμόζεται (2).

ΔΥΡΑΣ, ῥέων μετὰ 20 ςάδια ἀπὸ τοῦ Σπερχειοῦ νοτίως καὶ 20 ἀπὸ τοῦ Μέλανος βορείως, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἡρακλέους, ἐπιχειρήσας νὰ σβέσῃ τὴν πυρὰν αὐτοῦ καιομένου (3).

---

(1) Ὁμ. Ἰλ. Π, ς. 173 κξ — Ἰδ. καὶ Στράβ β. 9, σ. 433. (2) Λὴκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 11, 12. (3) Ἡρόδοτ β. 7, κ. 198 — Στράβ. β. 9, σ. 428·

* Γουργοπόταμον· ὁ χείμαῤῥος οὗτος καταῤῥέων ἐκ τοῦ μεταξὺ τῆς Καταβόθρας καὶ τοῦ Πατριώτικου ὄρους μεγάλου χάσματος τῆς Οἴτης καὶ ἑνούμενος μετὰ τῶν Μαυρονερίων (Μέλανος), ἐκδίδει εἰς τὸν Σπερχειόν· τὸ πάλαι δὲ δι' ἰδιαιτέρου αὐτοῦ ῥεύματος ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ Γουργοπόταμον εἶναι διαυγές, ὀξύῤῥουν καὶ ἀένναον· ῥέον δὲ διὰ μέσου τοῦ Μοσχοχωρίου, ἑνοῦται μετὰ τοῦ Σπερχειοῦ 40 λεπτὰ κάτωθεν τοῦ εἰρημένου χωρίου (1).

ΜΈΛΑΣ· μετὰ 20 ςάδια ἀπὸ τοῦ προειρημένου ποταμοῦ Δύρου νοτίως, καὶ 5 στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως Τραχῖνος ἐξέδιδεν ὁ Μέλας εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου (2).

* Μαυρονέρια· ἐκ τῆς ἑνώσεως διαφόρων πηγῶν ἐκβλυζουσῶν ὑποκάτωθεν βράχων μορφοῦνται δύο ῥύακες ἐξ ὧν συγκιρνωμένων ἀποτελεῖται ὁ ποταμίσκος οὗτος ὁ τὸ πάλαι Μέλας, ἤδη δὲ Μαυρονέρια καλούμενος, καὶ ῥέων διὰ τοῦ πεδίου κατὰ τὴν πρὸς τὸ Μοσχοχῶρι διεύθυνσιν, συνενοῦται μετὰ τοῦ Γουργοποτάμου ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ εἰρημένου χωρίου· ἀμφότεροι δὲ ὁμοῦ εἰσβάλλουσιν εἰς τὸν Σπερχειόν· ὁ Μέλας ὡς καὶ ὁ Δύρας εἶχε τὸ πάλαι ἰδιαίτερον αὐτοῦ ῥοῦν πρὸς τὴν θάλασσαν (3).

ΑΣΩΠΌΣ· τὸ ὄρος τὸ περικυκλοῦν τὴν Τραχινίαν χώραν εἶχε διασφάγα πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς Τραχῖνος, καὶ διὰ τῆς διασφάγος ταύτης ῥέων ὁ Ἀσωπὸς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, καὶ παραλαμβάνων τὸν ποταμίσκον Φοίνικα, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου παρὰ τὴν πόλιν Ἀνθήλην (4). Τὸ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ εἰς τὰς Θερμοπύλας

---

(1) Ἡρόδοτ. β 7, κ, 198 — Δήκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 24, 26. (2) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 198, 199—Στράβ. β. 9, σ. 428. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 25.

(4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 199, 200 — Στράβ. β. 9, σ. 428.

διάστημα ἦν 15 σταδίων (1). — Ἡ Ἀνόπαια, ἤτοι ἡ ἀτραπὸς δι' ἧς ὁ Ἐφιάλτης ὡδήγησε τοὺς Πέρσας κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ τούτου, ἐτελεύτα εἰς τὸν Ἀλπηνόν (2).

* Καρβουναριά· ὁ ποταμὸς οὗτος ὃς τὸ πάλαι ἔῤῥει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν θάλασσαν ἤδη εἰσβάλλει εἰς τὸν Σπερχειόν, ὀλίγον κάτωθεν τοῦ πανδοχείου τοῦ λεγομένου τῆς Ἀλαμάνας (3).

ΦΟΙΝΙΞ, ποταμίσκος καταῤῥέων ἐκ τῶν ὀρῶν καὶ συμβάλλων τῷ Ἀσωπῷ κατὰ μεσημβρίαν, καὶ συνεκδιδοὺς αὐτῷ εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν παρὰ τὴν ἐν μέσῳ κειμένην πόλιν Ἀνθήλην. Κατὰ τὸν Φοίνικα ποταμὸν ἦν τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο στενωτάτων μερῶν τῶν Θερμοπυλῶν ἔνθα μία μόνον ὑπῆρχεν ὁδὸς χειροποίητος καὶ μιᾷ μόνον ἁμάξῃ διοδευτή (4). Ὁ Φοῖνιξ ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ἥρωος Φοίνικος οὗ καὶ ὁ τάφος ἐδείκνυτο παρὰ τὸν ποταμόν (5).

ἈΧΕΛΩΟΣ, ποταμίσκος ῥέων πλησίον τῆς Λαμίας· οἱ παρ' αὐτῷ οἰκοῦντες ἐλέγοντο Παραχελωῖται (6).

ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΑΧΑΪΔΟΣ.

ΠΤΕΛΕΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ κόλπου, κατὰ τὸ δυτ·βόρειον τοῦ Ἀντρῶνος· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

. . . . ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην (7).

(1) Στράβ. β. 9, σ. 428· (2) Ἴδ. Καλλίδρομον ὄρος. (3) Ἀνέκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 32. (4) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 200 — Στράβ. β. 9, σ. 428 — Ἴδ. Καλλίδρομον ὄρος. (5) Στράβ. αὐτ. (6) Αὐτ. σ. 434. (7) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 697.

Ὁ Στράβων ἀναφέρει τὸ Πτελεὸν μετὰ τὸν Ἀντρῶνα (1), καὶ λέγει ὅτι ἀπεῖχε τῆς πόλεως Ἅλου 110 σταδίους (2).

ΑΝΤΡΩΝ ὁ καὶ ἡ, ἔτι δὲ καὶ οἱ ΑΝΤΡΩΝΕΣ ὡς λέγει ὁ Στράβων ὅτι ἐπ' αὐτοῦ πληθυντικῶς ἐλέγετο (3), πόλις μικρὰ παράλιος κατὰ τὸ ἀνατ-νότιον τοῦ Πτελεοῦ· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου =

Ἀγχίαλόν τ' Ἀντρῶν, ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην (4).

Μέχρι τοῦ Ἀντρῶνος ἐξετείνετο ἡ ἐπικράτεια τοῦ Ἀχιλλέως· ὁ δὲ Ἀντρὼν αὐτὸς περιείχετο ἐν τῇ τοῦ Πρωτεσιλάου. Κατὰ τὸν Ἀντρῶνα ἐν τῷ πρὸς τῇ Εὐβοίᾳ πόρῳ ἦν σκόπελος Ὄνος Ἀντρῶνος καλούμενος (5).

ΛΑΡΙΣΣΑ ΚΡΕΜΑΣΤΗ ἡ αὐτὴ καὶ ΠΕΛΑΣΓΙΑ, πόλις ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς παραλίας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους Ὄθρυος (6) καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀντρῶνος· ἡ ὀνομασία Λάρισσα καὶ ἡ ἐπωνυμία Πελασγία δεικνύουσι σαφῶς ὅτι ἦν ἀποικία Πελασγῶν καὶ πιθανῶς ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπικρατείας τοῦ Φθίου (7). Ἡ Λάρισσα αὕτη ἦν εὔϋδρος καὶ ἀμπελόφυτος (8)· εἶχε δὲ καὶ ἀκρόπολιν ἐπὶ ὕψους. Παρὰ τὴν παραλίαν ἦν νησίδιον ΜΥΟΝΝΗΣΟΣ (9).

ΑΛΟΠΗ, πόλις μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς μία τῶν ὑπὸ τὸν Ἀχιλλέα =

Οἵτ' Ἅλον, οἵτ' Ἀλόπην, οἵτε Τρηχῖν' ἐνέμοντο (10).

Ὁ Στράβων μόνον τὸ ὄνομα τῆς Ἀλόπης ἀναφέρει (11). Ἔκειτο οὐ πόῤῥω τῆς παραλίας, κατὰ τὸ νοτ δυτικὸν τῆς Κρεμαστῆς Λαρίσσης.

---

(1) Στράβ. β. 9, σ. 435. (2) Αὐτ. σ. 433. (3) Αὐτ. σ. 432.
(4) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 697. (5) Στράβ. β. 9, σ. 435. (6) Στράβ. αὐτ. —Στέφ. Βυζ. Λάρισσα. (7) Ῥ. Ῥοχετ. Ἀποικ. Ἑλλ. Τ. 1. β. 2, κ. 4, σ. 178.
(8) Στράβ. β. 9, σ. 440. (9) Αὐτ. σ. 435. (10) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 682.
(11) Στράβ. β. 9, σ. 427.

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΩΝ ΛΑΜΙΕΩΝ.

ΛΑΜΙΑ, πόλις ὀχυρὰ ἀπέχουσα, κατὰ τὸν Στράβωνα, περὶ 30 σταδίους (τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης) τοῦ Σπερχειοῦ, καὶ ὑπερκειμένη πεδίου καθήκοντος ἐπὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον (1). Ὁ δὲ Λίβιος περιγράφει αὐτὴν ὡς κειμένην ἐπὶ ὕψους, ἐπὶ τῆς ἐκ Θερμοπυλῶν διὰ τῶν στενῶν τῆς Φθιώτιδος εἰς Θαυμακοὺς ἀγούσης ὁδοῦ, καὶ ἀπέχουσαν ἑπτὰ μιλ. Ῥωμ. τῆς Ἡρακλείας ἡ ἦν κάτοπτος ἀπ' αὐτῆς (2).— Ἡ Λαμία κατέστη ἀξιόμνηστος διὰ τὴν ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου 323 Π. Χ. μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Μακεδόνων κατὰ προτροπὴν τοῦ Δημοσθένους μάχην καθ' ἣν ὑπερτερούντων κατὰ πρῶτον τῶν Ἀθηναίων, ὁ Ἀντίπατρος κατεκλείσθη ἐν Λαμίᾳ πολιορκούμενος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον φονευθέντος τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Λεωσθένους, καὶ ἐλθόντος ἐξ Ἀσίας πολυαρίθμου στρατεύματος ὑπὸ τὸν Κρατερὸν, οἱ Μακεδόνες ἐκδραμόντες τῆς πόλεως καὶ πολεμήσαντες, ἐτρόπωσαν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς συμμαχοῦντας αὐτοῖς Αἰτωλούς (3). Ὠνομάσθη δε ὁ πόλεμος οὗτος Λαμιακὸς πόλεμος. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἀπέθανον, κατὰ τὸν Διόδωρον, ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων πλείους τῶν πεντακοσίων, ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων τριάκοντα καὶ ἑκατόν (4)· ὁ δὲ Παυσανίας, ὃς ἀποδίδει τὴν συμφορὰν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν ἐπίβουλον πρὸς τὸν Ἀντίπατρον προτροπὴν τοῦ ῥήτορος Δημάδους καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ἀθήναις προδοτῶν, λέγει = « Ἀθηναῖοι γὰρ μετὰ τὸ ἀτύχημα τὸ ἐν Βοιωτοῖς οὐκ ἐγέ-

(1) Στράβ. 9, σ. 433. (2) Λίβ. β. 36, κ. 25—β. 32, κ. 4. (3) Διόδ. Σικ. β. 18, κ. 1, κξ — Πολύβ. β. 9, κ. 29 — Ἀῤῥιαν. παρὰ Φωτ. κώδ. 92. — Στράβ. β. 9, σ. 433 — Παυσ. Ἀχ. κ 6, 10 — Ἀττ. κ. 8 — Πλούταρχ. εἰς Δημοσθένην. (4) Διόδ. Σικ. β. 18, κ. 17.

» νοντο Φιλίππου κατήκοοι, άλόντων μέν σφισι δισχιλίων, » ὡς ἐκρατήθησαν παρὰ τὸ ἔργον, χιλίων δὲ φονευθέντων· » ἐν Λαμίᾳ δὲ περὶ διακοσίους πεσόντων, καὶ οὐ πλέον τι, » Μακεδόσιν ἐδουλώθησαν » (1). — Ἐν ἔτει 191 Π. Χ. ἡ Λαμία ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου· ὁ Λίβιος διηγούμενος τὴν περίστασιν ταύτην, λέγει ὅτι διὰ τὸ πετρῶδες τῆς χώρας τῆς Λαμίας οἱ Μακεδόνες προώδευσαν κατὰ ταύτην τὴν πολιορκίαν βραδύτερον ἢ τὸ ἄλλο Μακεδονικὸν στράτευμα τὸ πολιορκοῦν συγχρόνως τὴν Ἡράκλειαν κατὰ τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ πεδίου (2). — Κατὰ τὸ ἐφεξῆς ἔτος οἱ Ῥωμαῖοι εἷλον τὴν Λαμίαν διὰ τοῦ ϛρατηγοῦ αὐτῶν Μανίου Ἀκιλίου Γλαβρίου (3).

* Λαμία, κοιν. Ζητούνιον. Τὰ μόνα ὑπὸ τοῦ Ληκίου εὑρεθέντα ἐκ τῆς ἀρχαίας Λαμίας εἰσὶ θραύσματάτινα τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως καθιστῶντα μέρος τοῦ νεωτέρου φρουρίου, καί τινα μικρὰ λείψανα τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἃ ἦσαν κατεσκευασμένα κατὰ τὸ τρίτον εἶδος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, πέραν τοῦ ἄκρου τῆς νεωτέρας πόλεως πρὸς ἀνατολάς. Κατὰ τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς πόλεως στρέφονται ὑπὸ μικροῦ καὶ ὀξύῤῥοος ποταμοῦ δεκατέσσαρες ὑδρόμυλοι κείμενοι ὁ εἷς ὑπεράνω τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ λόφου. — Ἡ Λαμία ἦν γνωϛὴ διὰ τὰ ἀργυρᾶ αὐτῆς νομίσματα (4). — Ὁ περιηγητὴς Παῦλος Λουκᾶς εὗρε πρὸ καιροῦ ἐν Ζητουνίῳ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν ἀποδεικνύουσαν τὴν ταὐτότητα τῆς Λαμίας: « Πόλις » Σεβαστήων Λαμιέων Μνασιλαΐδαν Παραμόνου ἀρετῆς ἕνε» κεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτήν » (5). — Ἐν Λαμίᾳ ὑπάρχει

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 10. (2) Λίβ. β. 36, κ. 15. (3) Λίβ. β. 37, κ. 5.
(4) Λήκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 8. (5) Παυλ. Λουκ. Περιηγ. εἰς Ἑλλάδ. κτλ. Τ. 1, σ. 405 — ἴδ. Λήκ. αὐτ.

γυμνάσιον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδασκάλους Α. Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν, καὶ ἐφορία οἰκονομικὴ Α. τάξεως καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Α. τάξεως, καὶ τελωνεῖον, καὶ δασαρχεῖον, καὶ πρωτοδικεῖον, καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΦΑΛΑΡΑ, πόλις μικρὰ παράλιος κατὰ τὸ ἀνατ-νότιον τῆς Λαμίας ἧς ἦν τὸ ἐπίνειον. Κατὰ τὸν Στράβωνα τὰ Φάλαρα ἀπεῖχον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ 20 στάδια (1). Ἀναφέρεται ἡ πόλις καὶ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου (2). Εἰς Φάλαρα ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.

* Ἡ Στυλίδα, ἥτις εἶναι ὁ λιμὴν τοῦ Ζητουνίου φαίνεται ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Φαλάρων (3). Εἰς Στυλίδα ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.

ἘΧΙΝΟΣ, πόλις μικρὰ ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης κατ' ἀνατολὰς τῶν Φαλάρων. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (4) καὶ Σκύμνου τοῦ Χίου (5).

* Κοιν. Ἀχινός.

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΛΙΔΟΣ Η ΜΗΛΙΔΟΣ.

ἈΝΤΙΚΙΡΡΑ καὶ ἈΝΤΙΚΥΡΑ, πόλις κατὰ τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὑπωρείας τῆς Οἴτης, οὐ πόῤῥω τοῦ μυχοῦ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, κατὰ τὸ νότιον τῆς Λαμίας καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Ὑπάτης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ (6). Ἐν τῇ Ἀντικίῤῥᾳ ταύτῃ τῇ Θεσσαλικῇ ἐφύετο ὁ κάλλιστος ἐλλέβορος, ἐν δὲ τῇ Φωκικῇ κατεσκευάζετο βέλτιον, διότι ἐγίνετο ἐκεῖ σησαμοειδές τι φυτὸν, μεθ' οὗ

(1) Στράβ. β. 9, σ. 435. (2) Στέφ. Βυζ. Φαλαρχ. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 10, σ. 4, 20. (4) Στράβ. β. 9, σ. 433, 435. (5) Σκύμν. Χῖος ς. 602. (6) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 198 — Στράβ. β. 9, σ. 418.

ἀναμιγνύμενος ἐσκευάζετο ὁ Οἰταῖος οὗτος ἐλλέβορος· ὅθεν καὶ πολλοὶ ἐπήρχοντο ἐκεῖσε χάριν καθάρσεως καὶ θεραπείας (1). — Ἀντικιῤῥεύς τις ἐθεράπευσε ποτὲ τὴν μανίαν τοῦ Ἡρακλέους δι' ἐλλεβόρου· ὅθεν ἐπεκράτησε παροιμία, *Ἀντικίῤῥας σοι δεῖ*, ἐπὶ τῶν παραφρονούντων (2). — Ὁ Ἡρόδοτος συμπεριλαμβάνων βεβαίως καὶ τὴν χώραν τῶν Λαμιέων ἐν τῇ Φθιώτιδι Ἀχαιΐδι, λέγει ὅτι ὁ ἐξ Ἀχαΐας ἐρχόμενος εἰς τὸν κόλπον πρώτην πόλιν ἀπαντᾷ τὴν Ἀντικύραν (3).

ΤΡΑΧΙΣ ἢ ΤΡΑΧΙΝ, πόλις μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, μικρὸν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν Β. Δ. καὶ κατ' ἀπόστασιν 5 σταδίων ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μέλανος ποταμοῦ (4). — Ἡ Τραχὶς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς μία τῶν ὑπὸ τὸν Ἀχιλλέα πόλεων =

Οἵ τ' Ἄλον, οἵ τ' Ἀλόπην, οἵ τε Τρηχῖν' ἐνέμοντο (5).

ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐρυπίδου =

Οὐ γάρ τι Τραχίς ἐστιν . . . (6).

Τὸ μέρος ἔνθα ἔκειτο ἡ Τραχὶς ἦν τὸ πλατύτατον πάσης ταύτης τῆς μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ τῆς θαλάσσης χώρας, οὔσης τῆς πεδιάδος εἴκοσι δύο χιλιάδων πλέθρων· κατὰ δὲ μεσημβρίαν τῆς Τραχῖνος ἐκ διασφάγος ὄρους περὶ τὴν Τραχινίαν ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Ἀσωπός (7). — Αἱ λεγόμεναι Τραχίνιαι πέτραι περιεκύκλουν πᾶσαν τὴν Μηλίδα, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει : « Οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληΐει πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τραχίνιαι πέτραι καλεόμεναι » (8). Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Ξέρξης

(1) Στράβ. β. 9, σ. 428. (2) Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. β. 12, κ. 51.
(3) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 198. (4) Αὐτ. κ. 199 — Στράβ. β. 9, σ. 428.
(5) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 682. (6) Εὐρυπίδ. Ἡρακλειδ. ς. 193. (7) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 199 — ἴδε Ἀσωπὸς ποτ. (8) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 198.

ἐλθὼν ἐκ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαΐας εἰς Μηλίδα, παρέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐν Τραχινίᾳ, οἱ δὲ Ἕλληνες παρέμενον ἐν Θερμοπύλαις· καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς εἶχε πάντα τὰ πρὸς βοῤῥᾶν μέρη μέχρι τῆς Τραχῖνος, οἱ δὲ Ἕλληνες τὰ μεσημβρινὰ τῆς ἠπείρου ταύτης (1). — Μετὰ παρέλευσιν 54 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιστρατείας τῶν Περσῶν καὶ τῶν περιστάσεων αὐτῆς τῶν περιγραφομένων ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, δῆτι κατὰ τὸ 6ον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ τὸ 420 Π. Χ. ἐξαιτησαμένων συγχρόνως τῶν Τραχινίων καὶ τῶν Δωριέων βοήθειαν παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Οἰταίων, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ἀποικίαν καὶ ἀντὶ τῆς Τραχῖνος ἔκτισαν καὶ ἐτείχισαν νέαν πόλιν τὴν Ἡράκλειαν (2) Ὀλ. 88, 3· ἢ, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, Ὀλ. 89, 4 (3).

ΗΡΑΚΛΕΙΑ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντὶ τῆς πόλεως Τραχῖνος (4) ἐν ἀποστάσει ὅσον ἓξ σταδίων ἀπ' αὐτῆς (5), ἀπέχουσα δὲ 40 στάδια τῶν Θερμοπυλῶν καὶ 20 τῆς θαλάσσης (6), ὅπερ, ὑποτιθεμένου ἀκριβοῦς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 20 σταδίων, ἐμφαίνει ὅτι τότε ἡ θάλασσα καθῆκεν ἔτι μέχρι τοῦ πρὸς δυσμὰς πέρατος τῶν ὑψωμάτων τῶν Θερμοπυλῶν. — Οἱ Λακεδαιμόνιοι προθύμως ἐνέδωκαν τῇ αἰτήσει τῶν Τραχινίων καὶ τῶν Δωριέων τοῦ νὰ λάβωσι βοήθειαν παρ' αὐτῶν κατὰ τῶν Οἰταίων (7), διότι ὁ πρόγονος αὐτῶν Ἡρακλῆς ᾤκησε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν Τραχῖνι, καὶ λαβόντες ἐν πρώτοις τὴν ἐπευδόκησιν τοῦ ἐν Δελφοῖς Θεοῦ, καὶ ἀποφασίσαντες νὰ καταστήσωσι μεγάλην τὴν ἐκ τῆς κακώσεως

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 7, κ. 201. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 92 — Ἴδε Οἴτη ὄρος καὶ Ἡράκλεια πόλις (3) Ἴδε Χρονικ. 2, σ. 133. (4) Ἴδ. ἀνωτ. Τραχίς. (5) Στράβ. β. 9, σ. 428. (6) Θουκυδ β. 3. κ. 92. (7) Ἴδ. Τραχίς.

τῶν Οἰταίων ἐρημωθεῖσαν πόλιν, ἐξέπεμψαν τετρακισχιλίους οἰκήτορας ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Πελοποννησίων καὶ ἑξακισχιλίους ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων (ἐκτὸς Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν) τοὺς βουλομένους νὰ μετάσχωσι τῆς ἀποικίας, καὶ καταστήσαντες τὴν Τραχῖνα μυρίανδρον, καὶ κατακληρουχήσαντες τὴν χώραν, ὠνόμασαν τὴν πόλιν Ἡράκλειαν (Ὀλ. 88, 4), καὶ παρεσκεύασαν καὶ νεώρια κατὰ τὰς Θερμοπύλας κατ' αὐτὸ τὸ στενὸν, ἵνα ὦσιν εὐφύλακτα (1). Ἀρχηγοὶ τῆς ἀποικίας ἦσαν τρεῖς Σπαρτιᾶται καλούμενοι ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου, Λέων, Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. Ἐθεώρουν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πόλεως ταύτης συμφέρουσαν πρὸς τὸν κατ' Ἀθηναίων πόλεμον, διότι κατασκευαζομένου ναυτικοῦ κατὰ τῆς Εὐβοίας, ἡ διάβασις ἦν βραχεῖα, καὶ συνετέλει ἐνταῦτῷ καὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν Θράκην πάροδον (2). Τῆς πόλεως ταύτης συνοικιζομένης, οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβήθησαν τὸ πρῶτον, νομίσαντες ὅτι ὁ σκοπὸς ἦν κυρίως κατὰ τῆς Εὐβοίας διὰ τὸ βραχὺ τοῦ διάπλου πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν ἀκρωτήριον Κήναιον· ἀλλ' ἔπειτα τὸ πρᾶγμα ἀπέβη παρὰ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ οὐδὲν δεινὸν ἐγένετο πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀποικίας ταύτης· διότι τὸ μὲν πρῶτον οἰκιζόντων τῶν Λακεδαιμονίων, πᾶς τις νομίζων βεβαίαν τὴν πόλιν, ἤρχετο θαρσαλέως καὶ ἐγένοντο πάνυ πολλοὶ οἱ κάτοικοι· ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μέρους οἱ Θετταλοὶ ἔχοντες δύναμιν ἐπὶ τῶν τόπων τούτων, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧς ἐκτίζετο ἡ πόλις, καὶ φοβούμενοι μὴ οἱ παροικήσαντες γένωνται ἰσχυροὶ, ἔφθειραν, διαπαντὸς πολεμοῦντες, ἀνθρώπους νεοκαταστάτους, ἕως οὗ ἐξετρύχωσαν αὐτοὺς, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐκ

(1) Διοδ. Σικ. β. 12, κ. 59,—Θουκυδ. β. 3, κ. 92. (2) Θουκυδ. αὐτ.

τῆς Σπάρτης ὑπὸ τὸ ὄνομα ἁρμοσταὶ ἐρχόμενοι ἄρχοντες τῶν Λακεδαιμονίων αὐτῶν οὐχ' ἧττον ἔφθειρον τὰ πράγματα, καὶ κατέστησαν τὴν πόλιν εἰς ὀλιγανθρωπίαν, ἐκφοβίσαντες τοὺς πολλοὺς διὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ κακῆς διοικήσεως, ὥστε οἱ πρόσοικοι ἐνίκων αὐτοὺς εὐκολώτερον (1). Μετὰ καιρὸν γενομένης στάσεως ἐν Ἡρακλείᾳ, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξέπεμψαν τὸν Ἡριπίδαν ἵνα καταστήσῃ τὰ πράγματα· οὗτος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἡράκλειαν, συνήγαγεν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν, καὶ περιστήσας στρατιώτας, συνέλαβε τοὺς αἰτίους, καὶ ἀπέκτεινε πάντας, ὄντας περίπου πεντακοσίους (2). — Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὰ προσοικοῦντα ἔθνη, Αἰνιᾶνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μαλιεῖς, καὶ Θετταλῶν τινὲς ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τῶν Ἡρακλειωτῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς, καὶ ὁ Κνίδιος Ξενάρης, ὁ ἄρχων τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ἄλλοι τῶν Ἡρακλειωτῶν διεφθάρησαν (3). Μετ' ὀλίγον δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν συμμαχησάντων τῷ δυναστεύοντι τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Λαρίσσης Μηδίῳ κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος, οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Ἀργεῖοι χωρισθέντες ἀπὸ τοῦ Μηδίου, κατέσχον τὴν Ἡράκλειαν, εἰσαχθέντες ὑπό τινων διὰ νυκτὸς ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ ἀπέσφαξαν ὅσους τῶν Λακεδαιμονίων κατέλαβον· τοὺς δὲ ἄλλους Πελοποννησίους ἀφῆκαν νὰ ἀπέλθωσιν ἔχοντας καὶ τὰ ἑαυτῶν. Μεταπεμπόμενοι δὲ τοὺς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων φυγαδευθέντας τῶν πατρίδων αὐτῶν Τραχινίους οἳ καὶ παλαιότατοι τῆς χώρας ταύτης ἦσαν κάτοικοι, ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν πόλιν ἵνα κατοικῶσιν ἐν

(1) Θουκυδ. β. 3. κ. 93. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 1. κ. 2. (3) Θουκυδ. β. 5. κ. 51.

αὐτῇ. Καὶ τούτων γενομένων, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βοιωτῶν Ἰσμηνίας κατέλειπεν ἐν τῇ πόλει τοὺς Ἀργείους φυλακῆς ἕνεκα· ταῦτα ἐγένοντο κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς ἕκτης Ὀλυμπιάδος (1). — Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις τοῦ Ἀναξικράτους, 279 Π. Χ. ὁ Βρέννος ἐρχόμενος ἐκ Μακεδονίας, ἐπέταξε τοῖς οἰκοῦσι περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον νὰ κατασκευάσωσι γεφύρας ἐπὶ τοῦ Σπερχειοῦ, ὅπερ προθύμως ἐτέλεσαν διὰ τὸν φόβον ἐκείνου, καὶ ἵνα ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν οἱ βάρβαροι, καὶ μὴ κακουργῶσιν ἐπὶ πλέον μένοντες· ὡς δὲ διεβίβασεν ἐκεῖνος τὴν στρατιὰν διὰ τῶν γεφυρῶν, ἐχώρει πρὸς τὴν Ἡράκλειαν· καὶ διήρπασαν μὲν τὰ ἐκ τῆς χώρας οἱ Γαλάται, καὶ ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἐγκαταλειφθέντας ἐφόνευσαν· τὴν δὲ πόλιν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσι, διότι πρὸ ἑνὸς ἔτους οἱ Αἰτωλοὶ ἀναγκάσαντες τοὺς Ἡρακλειώτας νὰ συντελῶσιν εἰς τὸ Αἰτωλικὸν, ἐμάχοντο τότε ὡς περὶ πόλεως οὐδέν τι μᾶλλον προσηκούσης τοῖς Ἡρακλειώταις ἢ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἰδίοις· καὶ τότε οἱ Γαλάται καταλιπόντες τὴν Ἡράκλειαν, εἰσῆλθον εἰς Θερμοπύλας ἔνθα πολεμήσαντες κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ παρατεταγμένων Ἑλλήνων (2). — Μετὰ δὲ τὴν ἐν Θερμοπύλαις ἧτταν τῶν Αἰτωλῶν καὶ τοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου (3), 191 Π. Χ. ἡ Ἡράκλεια πολιορκηθεῖσα ἑάλω ὡς καὶ ἡ Ὑπάτη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διὰ τοῦ Ὑπάτου καὶ στρατηγοῦ αὐτῶν Μανίου Ἀκιλίου Γλαβρίου (4). — Ἡ χώρα τῆς Ἡρακλείας ὡς καὶ τῆς ποτὲ Τραχῖνος περιέγραφε

(1) Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 82. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 21. (3) Ἴδ. Αἰτωλία. (4) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 22, 24.

τὸν μυχὸν τοῦ Μαλιακοῦ τοῦ καὶ Λαμιακοῦ λεγομένου κόλπου· ἔκειτο δὲ ὁ κόλπος οὗτος ἀπέναντι τῆς βορ-δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Εὐβοίας, καὶ ἐσχηματίζετο ἐκ τῶν παραλίων τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, τῶν Μαλιέων καὶ τῶν Λαμιέων, ἀφ' ὧν καὶ ὠνομάσθη· ὁ κόλπος οὗτος ἦν τελματώδης παρὰ τὰς Θερμοπύλας (1).

ΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ ΑΙΝΙΑΝΩΝ.

ΥΠΑΤΗ καὶ ΥΠΑΤΑ (2), πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ, πρωτεύουσα, ὡς εἰκάζεται, τῆς χώρας τῶν Αἰνιάνων. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως ταύτης οὐδὲν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων ἀναφέρεται, καὶ ἑπομένως οὐδὲν γνωρίζομεν· κατὰ πρῶτον βλέπομεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν Αἰτωλικὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ὅτου οἱ Αἰτωλοὶ ἐκταθέντες, εἷλον 278 Π. Χ. τὴν Ἡράκλειαν καὶ πάντας τοὺς περὶ τὸν Σπερχειὸν τόπους, ἐν οἷς καὶ τὴν Ὑπάτην, ἣ καὶ ἅπαξ ποτὲ ἐγένετο ἕδρα τοῦ Αἰτωλικοῦ συνεδρίου (3), ἕως οὗ ἀμφότεραι ἥ τε Ἡράκλεια καὶ ἡ Ὑπάτη πολιορκηθεῖσαι ἑάλωσαν παρὰ τῶν Ῥωμαίων 192 Π. Χ. (4). Κατὰ τὸν Λίβιον, ἡ Ὑπάτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Σπερχειοῦ οὐ πόῤῥω τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀφίχθησαν ἐν δυσὶν ἡμέραις ἐκ Θαυμακῶν εἰς τὸν Σπερχειόν, καὶ ἐκεῖθεν κατέσχον τὴν χώραν τῶν Ὑπαταίων, καὶ ἐξώρισαν ὀγδοήκοντα τῶν πρωτίστων κατοίκων (5), ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἡ Ὑπάτη ἦν πόλις οὐχὶ τῶν ἐπισήμων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐξέδωκεν ὁ Ἀπουλέϊος τὸ περὶ τοῦ χρυσοῦ ὄνου ἀλληγορικὸν αὐτοῦ μυθιστόρημα (6), ἐν ᾧ καταφαί-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 4 — Φωκ. κ. 1, (2) Στέφ. Βυζ. Ὑπάτη.
(3) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 28 — Πολυβ. Legat. 18. (4) Ἴδε Αἰτωλία καὶ Ἡράκλεια. (5) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 14, καὶ β. 41, κ. 26 (6) Ἀπουλέϊος περὶ χρυσ. ον.

ιαίνεται ἡ τῆς πόλεως ταύτης σπουδὴ περὶ τὰς γνωστὰς Θεσσαλικὰς μαγικὰς τέχνας, ἐν αἷς καὶ ὁ Οἰταῖος ἐλλέβορος κατεῖχεν οὐ μικρὸν μέρος (1), καὶ δι' ὧν ἐνόμιζον ὅτι αἱ Θεσσαλαὶ φαρμακεύτριαι κατεβίβαζον ἐξ οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας καὶ τὴν σελήνην (2). Ὁ Ἡλιόδωρος ἀναφέρει τὴν Ὑπάτην, λέγων ὅτι ἔκειτο πέραν τῆς Οἴτης, κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτῆς (3). — Ἡ πόλις αὕτη, ἥτις κατὰ τὸν μεσαιῶνα μετωνομασθεῖσα Νέαι Πάτραι καὶ ἔχουσα καὶ ἀρχιερέα Νέων Πατρῶν, ὑπέκειτο τῷ δεσπότῃ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἑάλω κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τῶν Καταλάνων, καὶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς βασιλεῖς τῆς Σικελίας ἕως οὗ τῆς Θεσσαλίας πάσης κατακτηθείσης ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, συγκατεκτήθη καὶ αὕτη καὶ ἔλαβε τότε τὸ Ὀθωμανικὸν ὄνομα Πατραζίκι (Μικραὶ Πάτραι). — Ἡ χώρα τῶν Αἰνιάνων ἔκειτο μεταξὺ τῶν ὀρέων Ὄθρυος καὶ Οἴτης καὶ ὡρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ μέρους τῆς Δολοπίας καὶ τῆς Ἀχαιΐδος Φθιώτιδος, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν Λαμιέων καὶ τῶν Μαλιέων, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας καὶ τῆς Δωρίδος, καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς ἐν Δολοπίᾳ Δρυοπίδος· ὁ Σπερχειὸς διέτρεχεν ἅπασαν τὴν χώραν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς· ἡ δὲ γῆ, καὶ μάλιστα ἡ παρὰ τὸν Σπερχειὸν ἑκατέρωθεν πεδιάς, ἦν εὐφορωτάτη.

* Ἡ πόλις Ὑπάτη ἀφ' οὗ, ὡς εἴρηται, μετέβαλε δὶς ὀνομασίαν, κληθεῖσα Νέαι Πάτραι καὶ ὕστερον Πατρατζίκι, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα καὶ καλεῖται ἤδη Ὑπάτη. Κεῖται δὲ ἡ νέα πόλις ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως

---

(1) Θεόφραστ. περὶ Φυτ. Ἱστ. β. 9, σ. κ. 11. (2) Ὁράτ. Ἐπῳδ. 5 — Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 30, κ. 1. (3) Ἡλιόδωρ. Αἰθιοπικὰ β. 2.

τῆς ἀρχαίας, καὶ εἶναι ᾠκοδομημένη ἐν μέρει ἐπὶ κορυφῆς μακρᾶς καὶ πετρώδους κατωφερείας, ὁμοίας τῇ κάτωθεν τοῦ ὄρους Καταβάθρᾳ, καὶ ἐν μέρει ἐφ' ἑτέρας κορυφῆς ἐγειρομένης κατὰ τὰ ὄπισθεν τῆς εἰρημένης κατωφερείας καὶ περατουμένης εἰς τραχεῖαν, μεμονωμένην καὶ ἐξυκατάληκτον ἄκραν. Ἐπὶ τοῦ ὕψους τούτου εὗρεν ὁ Λήκιος φρούριον μικρὸν κατερειπωμένον, οἰκοδόμημα τῆς κατωτάτης Ἑλληνικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, ἢ ἴσως ἔργον τῶν Καταλάνων τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος (1). Ἑκατέρωθεν τοῦ ὕψους ἐφ' οὗ κεῖται ἡ πόλις ῥέει ῥεῦμα ἐντὸς φάραγγος, καὶ τοῦ μὲν πρὸς δυσμὰς τὸ κύτος εἶναι ἀμμῶδες, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς σκιάζεται ὑπὸ πλατάνων καὶ ἀρδεύει κήπους πολλοὺς πέριξ προαστείου κειμένου κάτωθεν τοῦ ὕψους κατὰ τοῦτο τὸ μέρος· Τὰ ῥεύματα ταῦτα ῥέοντα διὰ παντὸς κατὰ χειμῶνα καὶ κατὰ θέρος, στρέφουσι πολλοὺς ὑδρομύλους καὶ ἀρδεύουσι τὰς κατὰ τὸ πεδίον ἐμφυτεύσεις. Τὸ ὑψηλὸν τῆς θέσεως, οἱ πέριξ κῆποι καὶ τὰ περιῤῥέοντα ὕδατα καθιστῶσι τὴν Ὑπάτην χαριεστάτην (2). Οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως ὑπάρχουσι θερμὰ ἰαματικὰ ὕδατα. Ἡ Ὑπάτη ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν δευτέρας τάξεως καὶ ἄλλο δημοτικὸν καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.

(1) Ἴδ. ἀνωτ. (2) Λεκ. Τ. 2. κ. 10. σ. 14—16.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ.

Περιέχει δέκα δήμους = Ἀμαλιαπόλεως, Πτελεατῶν, Κρεμαστῆς Λαρίσσης, Φαλάρων, Τυμφρηστοῦ, Λαμίας, Ἡρακλειωτῶν, Ὑπάτης, Σπερχειάδος, καὶ Μακρακώμης, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 27,896.

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΛΙΑΠΟΛΕΩΣ		763
14			Ἀμαλιάπολις, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα ὀλίγαι σταφυλαὶ, ἐλαῖαι, ὀλιγώτατος σῖτος καὶ βαμβάκιον· 2 λιμένες μεγάλοι καὶ καλοὶ, δάσος ὀλίγον ἐλαιῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων, σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως, καὶ ὑγειονομεῖον, καὶ λοιμοκαθαρτήριον δημόσιον, καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον, καὶ ἐπιςασία λιμένος. Ἡ Ἀμαλιάπολις ἐκαλεῖτο πρότερον Νέα Μεντσέλα.	195	763
		Β.	Ἅγιος Νικόλαος, νησὶς ἐφ' ἧς κεῖται τὸ λοιμοκαθαρτήριον.		
			ΔΗΜΟΣ ΠΤΕΛΕΑΤΩΝ.		1518
10		Α. Ν.	Πτελεὸν, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, λινάριον, βαμβάκιον, οἶνος, καπνὸς, ἀμύγδαλα καὶ μετάξιον· 6 ῥύακες μικροὶ χρήσιμοι, 3 λιμένες, 2 μεγάλοι καὶ 1 μικρός· εἰς Πτελεὸν ὑπάρχει δασονομεῖον.	114	556

Ώρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικοι
			μνων, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον.	460	1179
1	30	Α. Β.	Νεράϊδα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, καρύδια, μετάξιον, 1 δάσος μέτριον ἐκ διαφόρων μεγάλων καὶ μικρῶν δένδρων.	40	174
1		Ν. Δ.	Αὐλάκι· πρ. δημ. καρποὶ, σησάμιον, βαμβάκιον, ἔλαιον, μετάξιον, πέπωνες, κρομμύδια, καπνός· 1 ποτ. μέτριος χρήσιμος, 1 ἕλος μικρόν.	22	106
	30	Δ. Ν.	Ἁγία Μαρίνα· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς χρήσιμος.	29	124
2		Β. Δ.	Λογγίτσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μέτριοι ὧν ὁ εἷς χρήσιμος, 4 ξηροῤῥεύματα, 15 ῥύακες, 1 δάσος μέτριον.	30	182
2		Ν. Α.	Ἀχινός· πρ. τὰ αὐτὰ ὡς τὰ τῆς Στυλίδος· 2 ποτ. ὁ μὲν μέτριος, ὁ δὲ μικρὸς, ἀμφότεροι χρήσιμοι, 1 λιμὴν καλὸς, πολλὰ δάση ἐξ ἀγριελαιῶν καὶ θάμνων.	40	143
2		Α.	Νίκοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ξηρόῤῥευμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων.	41	163
3		Β. Α.	Τσερνοβίτι· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, ἔλαιον, καρύδια καὶ κρομμύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 10 ξηροῤῥεύματα μέτρια, πολλὰ δάση ἐκ δένδρων καὶ θάμνων.	26	146
3		Β. Α.	Σπαρτιά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ξηροπόταμα μεγάλα φέροντα		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			τὸν χειμῶνα ὕδωρ πρὸς ἄρδευσιν, 2 δάση μικρά.	26	183
		Α. Β.	Δρίστηλα.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΥ.		2995
13			Μαυρίλον, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος, καρύδια, κάστανα, μῆλα, μετάξιον· 5 ῥεύματα χρήσιμα, ξηραινόμενα δὲ κατὰ τὸ ἔαρ, 3 δάση ἐξ ἐλατῶν καὶ θάμνων.	37	220
1			Νεοχῶρι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μικροί, 1 ῥεῦμα χρήσιμον 3 δάση ὡς τὰ ἀνωτέρω.	64	323
1	30		Μερκάδα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα, δάση ὡς ἀνωτ.	27	164
1	30		Κάψη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 3 ῥεύματα ὡς ἀνωτέρω, 3 δάση ὁμοίως.	87	522
4	1		Πιτσορούστζανη· πρ. τὰ αὐτά· ποτ. ῥεῦμα καὶ δάση ὡς ἀνωτέρω.	17	102
3			Ζιόψι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 4 δάση ὡς ἀνωτέρω.	47	245
3			Πουγκάκια· πρ. τά αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 2 ῥεύματα, 4 δάση ὡς ἀνωτέρω.	114	634
3			Κουκιά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα, 1 δάσος μικρὸν ὡς ἀνωτέρω.		
2	30		Ζεμιανή· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. 3 δάση ὡς ἀνωτέρω.	23	122
3			Περίλεφτη· πρ. τὰ αὐτά 1 ποτ. μικρός, 1 ῥεῦμα, 2 δάση ὡς ἀνωτέρω.	21	117

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
			μνων, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον.	460	1179
1	30	Α. Β.	Νεράϊδα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, καρύδια, μετάξιον, 1 δάσος μέτριον ἐκ διαφόρων μεγάλων καὶ μικρῶν δένδρων.	40	174
1		Ν. Δ.	Αὐλάκι· πρ. δημ. καρποὶ, σησάμιον, βαμβάκιον, ἔλαιον, μετάξιον, πέπωνες, κρομμύδια, καπνός· 1 ποτ. μέτριος χρήσιμος, 1 ἕλος μικρόν.	22	106
	30	Δ. Ν.	Ἁγία Μαρίνα· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς χρήσιμος.	29	124
2		Β. Δ.	Λογγίτσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μέτριοι ὧν ὁ εἷς χρήσιμος, 4 ξηροῤῥεύματα, 15 ῥύακες, 1 δάσος μέτριον.	30	182
2		Ν. Α.	Ἀχινός· πρ. τὰ αὐτὰ ὡς τὰ τῆς Στυλίδος· 2 ποτ. ὁ μὲν μέτριος, ὁ δὲ μικρὸς, ἀμφότεροι χρήσιμοι, 1 λιμὴν καλὸς, πολλὰ δάση ἐξ ἀγριελαιῶν καὶ θάμνων.	40	143
2		Α.	Νίκοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ξηρόῤῥευμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων.	41	163
3		Β. Α.	Τσερνοβίτι· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, ἔλαιον, καρύδια καὶ κρομμύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 10 ξηροῤῥεύματα μέτρια, πολλὰ δάση ἐκ δένδρων καὶ θάμνων.	26	146
3		Β. Α.	Σπαρτιά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ξηροπόταμα μεγάλα φέροντα		

Ώρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οίκ.	Κάτοικοι.
			τὸν χειμῶνα ὕδωρ πρὸς ἄρδευσιν, 2 δάση μικρά.	26	183
		Α. Β.	Δρίστηλα.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΥ.		2995
13			Μαυρίλον, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος, καρύδια, κάστανα, μῆλα, μετάξιον· 5 ῥεύματα χρήσιμα, ξηραινόμενα δὲ κατὰ τὸ ἔαρ, 3 δάση ἐξ ἐλατῶν καὶ θάμνων.	37	220
1			Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μικροί, 1 ῥεῦμα χρήσιμον 3 δάση ὡς τὰ ἀνωτέρω.	64	323
1	30		Μερκάδα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα, δάση ὡς ἀνωτ.	27	164
1	30		Κάψη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 3 ῥεύματα ὡς ἀνωτέρω, 3 δάση ὁμοίως.	87	522
4	1		Πιτσορούστιανη· πρ. τὰ αὐτά· ποτ. ῥεῦμα καὶ δάση ὡς ἀνωτέρω.	17	102
3			Ζιόψι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 4 δάση ὡς ἀνωτέρω.	47	245
3			Πουγκάκια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 2 ῥεύματα, 4 δάση ὡς ἀνωτέρω.	114	634
3			Κουκιά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα, 1 δάσος μικρὸν ὡς ἀνωτέρω.		
2	30		Ζεμιανή· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. 3 δάση ὡς ἀνωτέρω.	23	122
3			Περίλεφτη· πρ. τὰ αὐτά 1 ποτ. μικρός, 1 ῥεῦμα, 2 δάση ὡς ἀνωτέρω.	21	117

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
3			Πετσοτά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ρεύματα, 2 δάση ὡς ἀνωτέρω.	30	185
2	30		Παλαιόκαστρον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα, 4 δάση, ὡς ἀνωτέρω.	28	172
			Καλοκαιροῦ, Καρβουνοχῶρι, Παλαιοχῶρι, Νεοχωράκι, Ασπρόκαμπος, Στρωμνοῦ, Παλαιονίχωρον } θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι.		
			Βλαχοποιμένες.	83	380
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΑΣ.		5037
35			Λαμία, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον· 1 χείμαῤῥος χρήσιμος, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	701	2502
1		Α.	Μεγάλη Βρύσις· πρ. τὰ αὐτά.	36	152
	30	Ν. Α.	Σαρμουσακλῆ· πρ. τὰ αὐτά.	56	245
1	15	Α. Ν.	Ὀμέρμπεη· πρ. τὰ αὐτά.	42	184
2		Α. Ν.	Ἀλαμάνα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος ὁ Σπερχειός.	7	37
1	45	Δ. Ν.	Κόμα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος.	63	290
	30	Δ. Ν.	Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Σπερχειὸς, ὁμοίως.	42	164
1		Δ.	Μπεκί· πρ. τὰ αὐτά.	24	133
2		Β. Δ.	Τσοπανλάτες· πρ. τὰ αὐτά·	39	194
3		Δ. Β.	Δερβὲν Φοῦρκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος ἐκ πρίνων. Εἰς Δερβὲν Φοῦρκαν ὑπάρχει σταθ-		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			μὸς ὑγειονομικὸς καὶ φυλακεῖον τελωνειακόν.	24	112
2		Β	Δίβρη· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος ἐκ πρίνων καὶ διαφόρων δένδρων.	60	274
3		Β. Α.	Παλαιοχῶρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος.	13	53
3		Α. Β	Λιμογάρδι· πρ. τὰ αὐτά. 1 δάσος.	15	93
2	30	Δ. Β.	Μακρολίβαδον· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος.	25	114
1			Δαϊτσᾶ· πρ. τὰ αὐτά.	6	46
			Ταράτσα· πρ. τὰ αὐτά. Εἰς Ταράτσαν ὑπάρχει ὑγειονομεῖον.	18	89
		Δ. Β	Μονὴ Ἀντινίτσης θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΩΝ.		2791
3			Μοσχοχώριον· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος, σησάμιον, βαμβάκιον· 2 ποταμοί, ὧν ὁ μὲν μικρὸς ὁ δὲ μέτριος χρήσιμος, 2 ἕλη μικρά, 2 δάση μικρὰ περιέχοντα λεύκας, πτελέας, μελίας, ἰτέας καὶ σκλῆθρα, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	85	397
2		Β. Δ	Σκληθράκι· πρ. δημ. καρποί· 2 ρύακες ἄχρηστοι, 2 ρεύματα ὡσαύτως, 2 δάση μεγάλα ἐκ δρυῶν καὶ θάμνων.	22	99
3		Δ. Ν.	Γαρδικάκι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, οἶνος· 1 δάσος μέγα ἐκ δρυῶν, 2 δάση μικρὰ ἐξ ἐλατῶν καὶ δρυῶν.	44	195

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
1	30	Ν. Δ.	Δύο Βουνά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα μεγάλα ἄχρηστα, 1 δάσος μέτριον ἐξ ἐλατῶν.	31	176
2	30	Ν. Α.	Δρακοσπηλιά· πρ. τὰ ἀνωτέρω καὶ προσέτι βαμβάκιον καὶ σησάμιον· 2 ρύακες μικροὶ ἄχρηστοι, 1 ρεῦμα μέτριον χρήσιμον, 1 ἕλος μέτριον, 2 δάση μεγάλα ἐξ ἐλατῶν, πευκῶν, δρυῶν καὶ κομάρων.	27	116
1		Ν. Δ.	Βαρδάταις· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσιμον, 1 ἕλος μικρόν, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	8	40
1	30	Δ. Ν.	Δέλφινον· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος μικρόν.	21	101
1		Ν.	Μουσταφάμπεη· πρ. βαμβάκιον, σησάμιον· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 ρεῦμα ὡσαύτως, 2 ἕλη μικρά, 3 δάση μικρὰ ἐκ λευκῶν, ἰτεῶν, μελιῶν καὶ σκλήθρων.	22	78
1	30	Ν. Δ.	Ἀλπόσπητα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος χρήσιμος. 1 ἕλος μικρόν, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	17	87
1	30	Β. Δ.	Φραντσῆ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτὸς τῶν Ἀλποσπήτων, ἕτερος ποτ. μέγας καὶ ἄχρηστος, 2 ἕλη μικρά, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	25	118
2	30	Ν. Δ.	Κουμαρίτσι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	15	62
2		Β. Δ.	Κωσταλέξη· πρ. δημ. καρ-		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ρύακες ὡσαύτως, 1 δάσος μέτριον ἐξ ἐλατῶν, δρυῶν καὶ θάμνων.	12	54
1	30	Α. Ν.	Δαμάστα· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, οἶνος· 2 ρύακες μικροὶ ἄχρηστοι, 2 ρεύματα μικρά, ὧν τὸ 1 χρήσιμον, 1 ἕλος μέτριον, 2 δάση μικρὰ ἐκ δρυῶν καὶ ἐλατῶν.	19	107
2	30	Β. Δ.	Κομποτάδες· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ρύακες ὡσαύτως, 1 ἕλος μέτριον, 1 δάσος μέγα.	45	223
2	30	Ν.	Προκοβενίκος· πρ. τὰ αὐτά· 3 ρεύματα μικρὰ ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	12	48
1	30	Δ. Ν.	Ἐλευθεροχῶρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 4 ρεύματα μεγάλα ἄχρηστα, 1 δάσος μικρὸν ἐξ ἐλατῶν καὶ δρυῶν.	50	239
2	30	Ν. Δ.	Παύλιανη· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ καρύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ρεύματα ἄχρηστα, 2 δάση μεγάλα, τὸ μὲν ἐξ ἐλατῶν τὸ δὲ ἐκ δρυῶν.	140	532
			Καλύβια Σκληθρακιώτικα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Καλύβια Παυλιανίτικα εἰς Κούβελον.		
			Καλύβια Ἐλευθεροχωρίτικα		
			Σκηνῖται.	13	64
			ΔΗΜΟΣ ΥΠΑΤΗΣ.		3368
3			Ὑπάτη, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ		

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
1	30	Ν. Δ.	Δύο Βουνά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα μεγάλα ἄχρηστα, 1 δάσος μέτριον ἐξ ἐλατῶν.	31	17[illegible]
2	30	Ν. Α.	Δρακοσπηλιά· πρ. τὰ ἀνωτέρω καὶ προσέτι βαμβάκιον καὶ σησάμιον· 2 ῥύακες μικροὶ ἄχρηστοι, 1 ῥεῦμα μέτριον χρήσιμον, 1 ἕλος μέτριον, 2 δάση μεγάλα ἐξ ἐλατῶν, πευκῶν, δρυῶν καὶ κομάρων.	27	11[illegible]
1		Ν. Δ.	Βαρδάταις· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	8	4[illegible]
1	30	Δ. Ν.	Δέλφινον· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα ἄχρηςα, 1 δάσος μικρόν.	21	10
1		Ν.	Μουσταφάμπεη· πρ. βαμβάκιον, σησάμιον· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως, 2 ἕλη μικρὰ, 3 δάση μικρὰ ἐκ λευκῶν, ἰτεῶν, μελιῶν καὶ σκλήθρων.	22	7[illegible]
1	30	Ν. Δ.	Ἀλπόσπητα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος χρήσιμος. 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	17	87
1	30	Β. Δ.	Φραντσῆ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτὸς τῶν Ἀλποσπήτων, ἕτερος ποτ. μέγας καὶ ἄχρηστος, 2 ἕλη μικρὰ, 1 δάσος μέτριον ὡς ἀνωτέρω.	25	118
2	30	Ν. Δ.	Κουμαρίτσι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	15	62
2		Β. Δ.	Κωσταλέξη· πρ. δημ. καρ-		

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κατοικ.
			ποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ῥύακες ὡσαύτως, 1 δάσος μέτριον ἐξ ἐλατῶν, δρυῶν καὶ θάμνων.	12	54
1	30	Α. Ν.	Δαμάστα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος· 2 ῥύακες μικροὶ ἄχρηστοι, 2 ῥεύματα μικρὰ, ὧν τὸ 1 χρήσιμον, 1 ἕλος μέτριον, 2 δάση μικρὰ ἐκ δρυῶν καὶ ἐλατῶν.	19	107
2	30	Β. Δ.	Κομποτάδες· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ῥύακες ὡσαύτως, 1 ἕλος μέτριον, 1 δάσος μέγα.	45	2[illegible]3
2	30	Ν.	Προκοβενίκος· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα μικρὰ ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	12	48
1	30	Δ. Ν.	Ἐλευθεροχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 4 ῥεύματα μεγάλα ἄχρηστα, 1 δάσος μικρὸν ἐξ ἐλατῶν καὶ δρυῶν.	50	239
2	30	Ν. Δ.	Παύλιανη· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ καρύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ῥεύματα ἄχρηστα, 2 δάση μεγάλα, τὸ μὲν ἐξ ἐλατῶν τὸ δὲ ἐκ δρυῶν.	140	532
			Καλύβια Σκληθρακιώτικα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Καλύβια Παυλιανίτικα εἰς Κούβελον.		
			Καλύβια Ἐλευθεροχωρίτικα Σκηνῖται.	13	64

ΔΗΜΟΣ ΥΠΑΤΗΣ.

Ὥρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κατοικ.
3			Ὑπάτη, κωμ. ἕδρα [illegible] ου προϊόντα δ[illegible]		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός: Οἰκ.	Κάτοικ.
			καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, σησάμιον, καπνὸς, βαμβάκιον· 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	195	979
1			Μυξιάταις· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως, 3 ῥύακες, ὧν ὁ 1 χρήσιμος, 2 ἕλη, τὸ μὲν μέγα τὸ δὲ μικρὸν, 5 δάση μικρὰ σποράδην κείμενα ἐκ θάμνων.	65	336
1			Λάλα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 ἕλος καὶ ἀνάμικτον μετ' αὐτοῦ δάσος ἔχον ἔκτασιν 100 στρεμμάτων ὡς ἔγγιστα.	29	126
			Καράλι· πρ. τὰ αὐτά.	9	45
	45		Βασιλικά· πρ. τὰ αὐτά	17	78
			Τὴν 23 Αὐγούστου 1821 οἱ στρατηγοὶ Ἰωάννης Γοῦρας, Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου καὶ Παπανδρέας μετὰ 1100 στρατιωτῶν ἐνίκησαν κατὰ κράτος παρὰ τὰ Βασιλικὰ τὸ ἐκ πέντε χιλιάδων στράτευμα τριῶν πασάδων: τοῦ Βαϊρὰμ πασᾶ, τοῦ Μιμὶς πασᾶ καὶ τοῦ Σαχὶν Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Γοῦρας ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως τὸν Μιμὶς πασᾶν, καὶ ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἔμειναν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.		
1	10		Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	22	102
1			Συκιά· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμα, 1 ἕλος μικρὸν, 2 δάση μικρά.	20	42
2			Μάντετσι· πρ. δημ. καρποὶ		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μικρόν.	12	79
1			Λυχνόν· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα, 1 ῥύαξ ἄχρηστος, 2 δάση.	16	84
2			Λιάσκοβον· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 2 ῥεύματα, τὸ μὲν χρήσιμον τὸ δὲ ἄχρηστον, 2 δάση.	26	143
3			Σμόκοβον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μέγα.	31	206
1	30		Καστανιά· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥύαξ, 2 ῥεύματα χρήσιμα, 4 δάση μικρά, 2 δάση μεγάλα σποράδην.	56	333
3			Νεοχῶρι· πρ. τὰ αὐτά.	78	423
3			Χομόργιαννη δῶθεν.	28	149
3			Χομόργιαννη πέραν.	20	112
			Μονὴ Ἀγαθῶν διατηρουμ.		
			ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΟΣ.		3440
7			Ἀγᾶ, ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	41	157
3			Καμπιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	14	88
1			Γυφτοχῶρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	48	249
1	30		Χαλίλι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ σησάμιον.	39	204
			Μπρούφλιανη· πρ. τὰ αὐτά.	52	292
1			Παλαιοβράχα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	60	315
4	30		Κυριακοχῶρι· πρ. τὰ αὐτὰ		

Ώρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
3			Καλαμάκι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα, τὸ μὲν χρήσιμον, τὸ δὲ ἄχρηστον, 1 δάσος μέγα.		
3			Λιανοκλάδι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ σησάμιον, καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ὁ Σπερχειὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος ἐξ ἀγριολευκῶν.	66	308
4			Αμούρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Σπερχειὸς χρήσιμος, 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μικρὸν ἐξ ἀγριολευκῶν, πηγαὶ θερμοῦ ὕδατος.	38	162
2			Ασβέστης· πρ. δημ. καρποί· 3 ῥεύματα χρήσιμα, 2 δάση μέτρια.	18	66
3			Δερβὲν Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥύακες ἄχρηστοι, 4 δάση μεγάλα.	24	131
3	30		Καστρί· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια· 1 ποτ. ὁ Σπερχειὸς χρήσιμος.	29	121
			Ζέλι.		
			Βετούλι.		

ΑΙΤΩΛΙΑ.

Η ΑΙΤΩΛΙΑ ὡρίζετο πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἀκαρνανίας ἥ ἦν ἴση κατὰ τὸ πλάτος καὶ ἀφ᾽ ἧς ἐχωρίζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελῴου· πρὸς μεσημβρίαν ἀκολουθοῦσα τὴν σειρὰν τῶν ἀκτῶν, καθῆκεν ἀπὸ τοῦ Ἀχελῴου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀντιῤῥίου, τουτέστι μέχρι τοῦ στενωτάτου μέρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ ἅπαν τὸ μῆκος συνεποσοῦτο 220 στάδια = 5 1/2 μιλ. γεωγρ. διότι ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀχελῴου μέχρι τοῦ Εὐήνου ἐμετρῶντο 100 στάδια (1), ἀπὸ δὲ τοῦ Εὐήνου μέχρι τοῦ Ἀντιῤῥίου ὅσον 120 σταδ. περίπου (2)· ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀντιῤῥίου ἐκτεινόμενον τὸ ὄρος ἡ Χαλκὶς πρὸς τὸ βορ-ανατολικὸν, ἀπετέλει τὸ πρὸς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ὅριον· κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ διεύθυνσιν τὸ ὄρος ὁ Κόραξ ὥριζε τὴν Αἰτωλίαν μέχρι τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Οἴτης τῆς καθιστώσης τὸ προσάρκτιον ὅριον τὸ πρὸς τοὺς Αἰνιᾶνας καὶ τοὺς Δόλοπας. Ἀνέφικτον νὰ ὁρίσωμεν θετικῶς τὴν κατ᾽ ἄρκτον καὶ κατ᾽ ἀνατολὰς ἔκτασιν τῆς Αἰτωλίας· οἱ Ἕλληνες ὀλίγον ἐγνώριζον τοὺς ὀρεινοτάτους ἐκείνους τόπους, καὶ οὐδεὶς τῶν παλαιῶν συγγραφέων παρέχει περὶ τούτου πληροφορίας. Ἡ Αἰτωλία ἦν κατά τι μείζων τῆς Ἀκαρνανίας.

Πᾶσα σχεδὸν ἡ Αἰτωλία, πλὴν τινων πεδιάδων, ὡς τοῦ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 336. (2) Στράβ. β. 10, σ. 460.

μεγάλου Αἰτωλικοῦ πεδίου τοῦ πρὸς τὸν Ἀχελῷον καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τοῦ Εὐήνου ἐπιπέδων, εἶναι τραχυτάτη καὶ ὀρεινοτάτη· διὸ καὶ, ὡς ὁ Ἔφορος λέγει, οὐδέποτε ὑπετάγη, ἀλλὰ κατὰ πάντα τὸν μνημονευόμενον χρόνον ἔμεινεν ἀπόρθητος διὰ τὰς δυσχωρίας τῶν τόπων καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἄσκησιν (1), ἐννοῶν βεβαίως τὰ ὀρεινὰ μέρη. — Ὄρη τῆς Αἰτωλίας ἦσαν Κόραξ, τὸ μέγιστον πάντων, Ἀράκυνθος, Ταφίασσος, Χαλκὶς καὶ Κούριον. — Ποταμοὶ Ἀχελῷος, Εὔηνος καὶ Σπερχειὸς ἐν μέρει. — Λίμναι Λυσιμαχία, Τριχωνὶς, Μελίτη, Κυνία, Οὐρία. — Πόλεις Πλευρὼν, Καλυδὼν, Χαλκὶς, Ὤλενος, Πυλήνη ἡ πρὶν Πρόσχιον, Θέρμων, Μέταπα, Παμφία, Ἀγρίνιον, Θεστίο, Κονώπη ἡ πρὶν Ἀρσινόη, Λυσιμαχία, Τραχίνιον, Φοίτιον, Ἄκραι, Παιάνιον, Ἔλαιος, Λυκίρνα κώμη, Μολύκρεια πολίχνιον, Μακυνία, Κούριον, Κάλλιον, Καλλίπολις, Ῥαδουντία φρούριον, Τίχιον φρούριον καὶ Οἰχαλία (2).

Ἡ Αἰτωλία διῃρεῖτο εἰς δύο κύρια μέρη: τὴν ἀρχαίαν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Ἐπίκτητον Αἰτωλίαν· καὶ ἡ μὲν ἀρχαία περιελάμβανε τὰς πεδινὰς παραλίας δι' ὧν ὁ ποταμὸς Εὔηνος ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς καὶ ἅπασαν τὴν πρὸς τὸ βορδυτικὸν χώραν τὴν κατ' ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἀχελῴου μέχρι τῆς πόλεως Στράτου· τὸ μέρος τοῦτο ἦν εὔφορον καὶ προαγωγὸν πάντων τῶν προϊόντων ὅσα φύονται ἐν τῇ Ἑλλάδι· εἶχε πεδιάδας καὶ σειρὰς μικρῶν ὀρέων, καὶ πολλὰς μετρίας καὶ εὐτειχίστους πόλεις, καὶ ἦν ἀνέκαθεν ἡ κυρία κατοικία τῶν Κουρήτων (3). Ἐπίκτητος δ' ἐκαλεῖτο ἅπαν τὸ τραχύτερον καὶ λυπρογαιότερον μέρος τοῦ τόπου τὸ ὁμοροῦν τοῖς Λοκροῖς

(1) Στράβ. β. 10, σ. 363. (2) Ἴδ. ἔκαστον. (3) Στράβ. [illegible] σ. 451, 464.

κατὰ τὴν Ναύπακτον καὶ τὸ Εὐπόλιον, καὶ ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Οἰταίας καὶ τῆς Ἀθαμάνων χώρας καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐπὶ τὴν ἄρκτον περιϊσταμένων ὀρέων τε καὶ ἐθνῶν (1). Ὠνομάσθη δ' Ἐπίκτητος, διότι οἱ πρότερον μεμονωμένοι ζῶντες ἐν τῷ τόπῳ τραχεῖς λαοὶ τῶν Εὐρυτάνων, τῶν Βωμιαίων κτλ. μετὰ καιρὸν ὕστερον προσῆλθον τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ ἡνώθησαν μετ' αὐτῶν. — Ἐν τούτῳ τῷ μεγάλῳ ἡμίσει τῆς χώρας οὐδέποτε ὑπῆρξαν πόλεις, ἀλλὰ μόνον κῶμαι (2)· ἔτι δὲ καὶ τὸ Θούριον αὐτὸ, ἡ πρωτεύουσα τῶν ὀρεινῶν τόπων καὶ πάσης τῆς Αἰτωλίας ἦν ἀναπεπταμένον καὶ ἀνοχύρωτον, ὡς καὶ τὸ Κάλλιον. Τὰ ὄρη ταῦτα παρέσχον ἐν παντὶ καιρῷ καταφύγιον τοῖς Αἰτωλοῖς, οἱ οὐδόλως μεριμνῶντες περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ὀχυρῶν πόλεων τῶν μεσημβρινῶν τόπων, ἐν πάσῃ περιστάσει ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς ἀπεσύροντο ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἀφ' ὧν καταβαίνοντες καὶ πολεμοῦντες μόνον καθ' ὥραν θέρους, ὡς εἴθισται παρ' αὐτοῖς, διετήρησαν τοιουτοτρόπως τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας τῆς ἀρχαιότητος.

Ἕκαστον τῶν εἰρημένων δύο μερῶν τῆς Αἰτωλίας περιεῖχε διαφόρους κατοίκους· ἐν τῷ κατὰ μεσημβρίαν ἡμίσει ᾤκουν ἔκπαλαι Κουρῆτες, ἐν δὲ τῷ κατ' ἄρκτον Λέλεγες.

Οἱ Λέλεγες, ἓν τῶν ἀρχεγόνων ἐθνῶν τῆς Ἑλλάδος, ᾤκουν οὐ μόνον τὸ ἀρκτῷον τῆς Αἰτωλίας, ἀλλ' ἐξετείνοντο καὶ πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῆς Ἀκαρνανίας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους τόπους (3). Σκότος βαθὺ καλύπτει τὴν ἀρχὴν τῶν Λελέγων, ὡς καὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν φαίνεται ὅτι ἦλθε τὸ πλεῖστόν αὐτῶν, ὡς καὶ οἱ Κουρῆτες, μετὰ τοῦ Δευκαλίωνος εἰς

---

(1) Στράβ. β. 10 σ. 450. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 94. (3) Ἰδ. Ἀκαρνανία.

Θεσσαλίαν· ὕστερον δὲ μετέβησαν εἰς ἄλλους τόπους, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἰωνίαν, καὶ κατὰ τοὺς μὲν, Λέλεγες καὶ Κουρῆτες ἦσαν οἱ αὐτοὶ, κατὰ τοὺς δὲ, ἦσαν μόνον σύνοικοι καὶ συστρατιῶται· ἐφαίνοντο δὲ ἐν τῇ Μιλησίᾳ κατοικίαι Λελέγων καὶ κατὰ πολλὰ μέρη τῆς Καρίας τάφοι καὶ ἔρημα ὀχυρώματα Λελέγων, Λελέγια καλούμενα, καὶ πᾶσα ἡ Ἰωνία ᾠκεῖτο ὑπὸ Καρῶν καὶ Λελέγων· ἐκβαλόντες δὲ τούτους οἱ Ἴωνες, κατέσχον τὴν χώραν· ἦσαν δὲ βάρβαροι καὶ πλάνητες οἱ Λέλεγες (1), καὶ εἶχον σχέσεις οἰκειότητος μετὰ τῶν Τρῴων· ἀλλ' ὁ Ὅμηρος οὐδόλως ἀναφέρει αὐτοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὡς συμπράξαντας τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, διότι διασπαρέντες, ἔμενον, φαίνεται, ὀλίγοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· ἀλλ' ὅμως κατὰ τὸν αὐτὸν ποιητὴν βλέπομεν ὅτι ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ὑπῆρχον εἰσέτι οἱ Λέλεγες εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἔχωσι καὶ ἴδιον σύστημα καὶ ἴδιον βασιλέα καὶ πόλιν ἰδίαν =

. . . . . μινυνθάδιον δέ με μήτηρ
Γείνατο Λαοθόη, θυγάτηρ Ἄλταο γέροντος,
Ἄλτεω, ὃς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει.
Πήδασον αἰπήεσσαν ἔχων ἐπὶ Σιτνιόεντι (2).

Οἱ δὲ Λέλεγες οἱ οἰκοῦντες τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ βόρειον τῆς Αἰτωλίας οὐδέποτε κατέλειπον τὰς ὀρεινὰς αὐτῶν κατοικίας· ἐμίγησαν δὲ βαθμηδὸν μετὰ τῶν Αἰτωλῶν τῶν κυριευσάντων τὴν χώραν τῶν Κουρήτων, και εἰθίσθησαν ὁπωσοῦν εἰς τὰ ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὠνομάσθησαν καὶ αὐτοὶ Ἕλληνες καὶ Αἰτωλοὶ, ἀλλὰ διετήρησαν ἀεὶ πολὺ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν τραχύτητος καὶ

---

(1) Διονυσ. Ἁλικ. β. 1, κ. 12. (2) Ὁμ. Ἰλ. Φ. ς. 84 κξ. — Στράβ. β. 13, σ. 619.

βαρβαρότητος, καὶ διηνεκῶς ὁπλοφοροῦντες καὶ κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς οἰκιακὰς αὐτῶν ἐργασίας, ἠνόχλουν τοὺς γείτονας αὐτῶν διὰ ληστρικῶν πράξεων (1)· ὀλίγον ἐφρόντιζον καὶ ἔμενον ὁλοτελῶς ἀδιάφοροι οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, ὁσάκις αἱ πεδιναὶ καὶ παράλιοι πόλεις τῶν κυρίως Αἰτωλῶν ἐκυριεύοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· ὁπόταν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειράθησαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ ὄρη αὐτῶν, ἐφάνησαν καὶ τότε ὡς καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἕτοιμοι εἰς ἀντιπαράταξιν.

Οἱ δὲ Κουρῆτες ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν ἀρχεγόνων ἐθνῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς οἱ Λέλεγες, οἱ Πελασγοὶ κτλ. ἦσαν δὲ οὗτοι ἄλλοι ἢ οἱ Κουρῆτες τῆς Κρήτης· καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ὀλίγοι τινὲς, καὶ κατά τινας οἱ Κουρῆτες, οἱ Κάβειροι, οἱ Κορύβαντες, οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι καὶ οἱ Τραχῖνες ἦσαν οἱ αὐτοὶ, κατ' ἄλλους δὲ συγγενεῖς ἀλλήλων καὶ μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντες, καὶ εἶχον τὴν ἐπιστασίαν τῆς παιδοτροφίας τοῦ Διὸς ἐν Κρήτῃ, καὶ τῶν ὀργιασμῶν τῆς Ῥέας ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἐν ταῖς περὶ τὴν Τρωϊκὴν Ἴδην χώραις (2)· οὗτοι δὲ οἱ Κουρῆτες τῆς Αἰτωλίας κατὰ πρῶτον μὲν φαίνονται ἐλθόντες, ὡς καὶ οἱ Λέλεγες, εἰς Θεσσαλίαν μετὰ τοῦ Δευκαλίωνος (3)· ἔπειτα, ὡς λέγει ὁ Εὐβοεὺς Ἀρχέμαχος (4), συνῳκίσθησαν ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας ἔνθα ἐμάχοντο συνεχῶς διὰ τὸ Λήλαντον πεδίον, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ κατέβαλλον αὐτοὺς δραττόμενοι τὸ ἔμπροσθεν τῆς κόμης αὐτῶν, κείροντες τὸ μέρος τοῦτο τῆς κεφαλῆς, ἐκόμων μόνον κατὰ τὸ ὄπισθεν, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθησαν Κουρῆτες· μεταβάντες δ' ἔπειτα εἰς Αἰτωλίαν, κατέσχον τὰ πεδινὰ τοῦ τόπου, καὶ ᾤκησαν κυρίως περὶ τὴν Πλευρῶνα

---

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 5. (2) Στράβ. β. 10, σ. 466. (3) Διονυσ. Ἁλικ. β. 1, κ. 12. (4) Στράβ. β. 10, σ. 265.

ὑπὸ τὸ Κούριον ὄρος, ὅθεν καὶ ὁ τόπος Πλευρωνία Κουρῆτις καὶ οἱ ἄνθρωποι Πλευρώνιοι Κουρῆτες ἐκλήθησαν· κατά τινας δὲ ὠνομάσθησαν Κουρῆτες ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου Κουρίου ὄρους (1)· καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἱστορούμενα· φαίνονται δὲ ἀσυμβίβαστα, διότι ἐὰν οἱ Κουρῆτες ἔλαβον τὸ ὄνομα εἴτε ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῆς κεφαλῆς εἴτε ἀπὸ τοῦ Κουρίου ὄρους, δὲν ἦσαν ἄρα οἱ αὐτοὶ Κουρῆτες τοῦ Δευκαλίωνος, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως πως καλούμενοι πρότερον· ὅπως δ' ἂν ᾖ, φαίνεται βέβαιον ὅτι κατῴκησαν ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ ἔνθα ἐπῆλθον ὕστερον οἱ Αἰτωλοὶ ἐξ Ἤλιδος μετὰ Ἐπειῶν καὶ μετὰ Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος, φεύγοντος ἐκ Πελοποννήσου διὰ φόνον ἀκούσιον (2), καὶ τότε ὠνομάσθη ὁ τόπος Αἰτωλία, Κουρῆτις πρότερον λεγόμενος· καὶ ἔκτισαν οἱ Ἐπειοὶ μετὰ τῶν Αἰτωλῶν τὰς ἀρχαιοτάτας δέκα πόλεις (3)· συνηνώθησαν δὲ τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ Αἰολεῖς καὶ Βοιωτοὶ ἐλθόντες ἐκ Θεσσαλίας (4)· ἔτι δὲ καὶ Ὕαντες μετὰ ταῦτα φεύγοντες τὸν Κάδμον, ἦλθον ἐκ Βοιωτίας ἔποικοι τῶν Αἰτωλῶν (5)· κατ' ἄλλους δὲ οἱ Αἰτωλοὶ αὐτοί, πρὶν ἐξελληνισθῶσιν ὑπὸ τοῦ Αἰόλου, ἐκαλοῦντο Ὕαντες (6). Οἱ υἱοὶ τοῦ Αἰτωλοῦ Πλευρὼν καὶ Καλυδὼν ἔκτισαν δύο πόλεις· ἢ μᾶλλον κατέστησαν ἴσως δύο πολιτείας χωριστὰς ὑπὸ τὰ ἴδια αὐτῶν ὀνόματα· ἀλλ' ἡ Καλυδὼν φαίνεται ὅτι συνηνώθη μετ' οὐ πολὺ τῇ Πλευρῶνι ὑπὸ Ἀγήνορος τὸν Πλευρῶνος, διότι οὗτος ἐγέννησεν ἐξ Ἐπικάστης θυγατρὸς τοῦ Καλυδῶνος τὸν Πορθάονα (7) ἢ Πορθέα, ὅς, κατὰ τὸν Ὅμηρον, ᾤκει τὴν Πλευρῶνα καὶ τὴν Καλυδῶνα, ὡς καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ Ἄγριος Μέλας καὶ Οἰνεὺς =

(1) Στράβ. β. 10, σ. 451. 465. (2) Παυσ. Ηλ. κ. 1. (3) Στράβ. β. 10, σ. 463. (4) Στράβ. β. 10, σ. 464. (5) Αὐτ. (6) Εὐσταθ. εἰς Ὁμ. Ιλ. Β. ς. 637. (7) Ἀπολλοδ. β. 1, κ. 7.

Πορθεῖ γὰρ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ὤκεον δ' ἐν Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Ἄγριος ἠδὲ Μέλας, τρίτατος δ' ἦν ἱππότα Οἰνεύς (1).

Ἐπελθόντες δὲ οἱ Αἰτωλοὶ, ἐξέβαλον τοὺς Κουρῆτας εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν (2)· ἀλλ' ἡ ἐκβολὴ αὕτη συνέβη, φαίνεται, μετὰ χρόνον ἱκανὸν, διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐπελθόντων Ἑλλήνων δὲν ὑπέκυψαν οἱ Κουρῆτες καθ' ὁλοκληρίαν· ὅτι δὲ μικρὸν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου προσέβαλον τὴν Καλυδῶνα ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς ἐπῶν τοῦ Ὁμήρου =

Κουρῆτες τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι
Ἀμφὶ πόλιν Καλυδῶνα, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον·
Αἰτωλοὶ μὲν ἀμυνόμενοι Καλυδῶνος ἐραννῆς·
Κουρῆτες δὲ διαπραθέειν μεμαῶτες Ἄρηϊ (3).

Ἐπὶ δὲ τοῦ Μελεάγρου, ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Οἰνέως καὶ τρισέγγονος τοῦ Πλευρῶνος, μικροῦ ἐδέησε καὶ νὰ κυριεύσωσιν αὐτοὶ τὴν πόλιν =

. . . . . τοί δ' ἐπὶ πύργων
Βαῖνον Κουρῆτες, καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ.
Καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
Λίσσετ' ὀδυρομένη (4)·

ὥστε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Κουρῆτες ἦσαν μὲν εἰσέτι ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ ᾤκουν τὴν Πλευρωνίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν, ὡς φαίνεται, Θεστίου τοῦ Ἀγήνορος καὶ τῶν Θεστιαδῶν, οἵ καί τοι συγγενεῖς, ἐπολέμουν κατὰ Οἰνέως καὶ Μελεάγρου, τῶν ἐχόντων τὴν Καλυδῶνα (5)· ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μελεάγρου ἐν τούτοις ἔφυγε διὰ φόνον ἀκούσιον εἰς Ἄργος

---

(1) Ὁμ. Ιλ. Ξ. ς. 115. κξ. (2) Στράβ. β. 10, σ. 465. (3) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 529 κξ. (4) Αὐτ. ς. 588 κξ. (5) Στράβ. β. 10, σ. 465, 466.

ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀδράστου (1)· ὁ δὲ Οἰνεὺς κατεβάλλετο βεβαίως ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀγρίου, βοηθείᾳ, ὡς φαίνεται, τῶν Κουρήτων, τῶν πρώτων κινησάντων τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Διομήδους, ὃς ἤγαγεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Πελοπόννησον, καὶ τότε παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ γαμβρὸς τοῦ Οἰνέως Ἀνδραίμων, σύζυγος τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Γοργοῦς (2)· φαίνεται δὲ ὅτι ἐνίκησεν ἐντελῶς ὁ Ἀνδραίμων τοὺς Κουρῆτας τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀργείων, διότι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θόας εἷλεν οὐ μόνον τὴν Πλευρῶνα καὶ τὴν Καλυδῶνα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ὤλενον, τὴν Πυλήνην καὶ τὴν Χαλκίδα, ὡς ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ λέγει =

Αἰτωλῶν δ' ἡγεῖτο Θόας, Ἀνδραίμονος υἱὸς
Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο καὶ Ὤλενον καὶ Πυλήνην,
Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν.
Οὐ γὰρ ἔτ' Οἰνῆος μεγαλήτορος υἱέες ἦσαν
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς Μελέαγρος
Τῷ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο ἀνασσέμεν Αἰτωλοῖσιν·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο (3).

Βλέπομεν ἄρα ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Τρωϊκῶν ἐβασίλευε τῆς Αἰτωλίας ὁ Θόας, ὃς καθεῖλε μετὰ τῶν Ἀτρειδῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ Πριάμου· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῆς Τρῳάδος καὶ μετὰ τὸν Θόαντα ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αἵμων. Ἦσαν δὲ οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰτωλίας συγγενεῖς τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἄλλως, καὶ διότι αἱ μητέρες τοῦ Θόαντος καὶ Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέους ἦσαν ἀδελφαί. Ὡς δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Αἵμονος οἱ Δωριεῖς μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστομάχου ἠθροί-

---

(1) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 85. (2) Ἀπολλόδ. β. 1, κ. 8. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 638 κξ.

ζοντο ἵνα κατέλθωσιν εἰς Πελοπόννησον, ἦλθε χρησμὸς τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν ἵνα λάβωσιν ἡγεμόνα τῆς καθόδου τὸν τριόφθαλμον· ἀποροῦσι δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ συνέτυχεν ἄνθρωπος ἐλαύνων ἡμίονον ἔχοντα τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐφθαρμένον· νομίσαντος δὲ τοῦ Κρεσφόντου ὅτι οὗτος ἦν ὁ ὑπὸ τοῦ μαντεύματος ἐννοούμενος, ᾠκειώσαντο αὐτὸν οἱ Δωριεῖς· ἦν δὲ ὁ ἄνθρωπος οὗτος Ὄξυλος ὁ Αἵμονος φεύγων ἐξ Αἰτωλίας δι' ἀκούσιον φόνον· παρῄνεσε δὲ αὐτοῖς ὁ Ὄξυλος νὰ κατέλθωσιν οὐχὶ διὰ ξηρᾶς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης καὶ ὡδήγησε τὸν πλοῦν αὐτῶν ἐκ Ναυπάκτου εἰς Μολύκριον· ἀντὶ δὲ τούτου ἐξαιτησαμένου τοῦ Ὀξύλου, συνέθεντο νὰ δώσωσιν αὐτῷ τὴν Ἠλείαν (1)· ἀλλὰ τοῦ βασιλεύοντος Δίου μὴ βουλομένου παραδοῦναι τὴν ἀρχὴν, συνεφώνησαν ἀμφότερα τὰ μέρη νὰ διαλύσωσι τὸ πρᾶγμα διὰ μονομαχίας δύο ϛρατιωτῶν καὶ ἡρέθησαν ὁ τοξότης Δέγμενος παρὰ τῶν Ἠλείων, καὶ ὁ σφενδονιστὴς Πυραίχμης παρὰ τῶν Αἰτωλῶν· νικήσαντος δὲ τοῦ Πυραίχμου, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ὄξυλος, καὶ ἀφῆκε τοὺς ἀρχαίους Ἐπειοὺς νὰ μένωσιν ἥσυχοι ὡς καὶ πρότερον· κατέστησε δὲ τοὺς Αἰτωλοὺς συνοίκους αὐτῶν ἐπὶ ἀναδασμῷ τῆς χώρας (2). Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ὀξύλου οὐδεὶς ἔτι βασιλεὺς τῆς Αἰτωλίας ἀναφέρεται· τὸ πολίτευμα μετέστη ἔκτοτε εἰς δημοκρατίαν.

Ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ περιείχοντο διάφοροι φυλαὶ, ἅπασαι κλάδοι τῆς Λελεγικῆς ῥίζης καὶ οἰκοῦσαι, ὡς εἴρηται, τοὺς κατ' ἀνατολὰς καὶ κατ' ἄρκτον ὀρεινοὺς τόπους· ἦσαν δὲ αὗται: Α) οἱ Ἀποδοτοὶ πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Ἑσπερίων Λοκρῶν καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν τῶν Ὀφιέων πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Εὐήνου. Οἱ Ἀποδοτοὶ ἦσαν βάρβαροι· ὡς τοιούτους καὶ ὡς

(1) Παυσ. Ηλ. κ. 3. (2) Παυσ. Ηλ. κ. 4.

μὴ Ἕλληνας ἐθεώρει αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Γ'. (1), ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Φ. Φλαμίνιος δὲν ἔταττεν αὐτοὺς ἐν τοῖς Ἕλλησιν (2). — Β') οἱ Ὀφιεῖς, κατὰ τὸν Στράβωνα, καὶ Ὀφιονεῖς, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Εὐήνου (3), πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς Δωρίδος, τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῶν Ἀποδοτῶν καὶ τὸ νότιον τῶν Εὐρυτάνων. — Γ') οἱ Βωΐαῖοι κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ Βωμιεῖς ἢ Βωμιαῖοι κατ' ἄλλους, περιλαμβανόμενοι ἐντὸς τῆς χώρας τῶν Ὀφιέων (4). — Δ') οἱ Καλλιεῖς πρὸς τὴν Οἴτην καλούμενοι οὕτως ὡς ἀπὸ τῆς πόλεως Καλλίου. — Ε') οἱ Εὐρυτᾶνες πρὸς τὸ βόρειον τῶν Ὀφιέων καὶ τὸ νότιον τῶν Ἀγραίων· οὗτοι κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἦσαν ἀγροῖκοι καὶ βαρβαρόγλωσσοι καὶ ὠμοφάγοι (5). — ΣΤ') οἱ Ἀγραῖοι κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Εὐρυτάνων, τὸ νότιον τῶν Δρυόπων καὶ κατ' ἀνατολὰς τῆς Ἀμφιλοχίας, οἰκοῦντες τὴν Ἀγραΐδα ἢ Ἀγραίαν, δι' ἧς διήρχετο ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος (6). Ζ') οἱ Ἀπεράντιοι ἐπὶ τῆς Οἴτης κατὰ τὴν εἰς Θεσσαλίαν διάβασιν, πρὸς τὸ νότιον τῶν Δολόπων, τὸ ἀνατολικὸν τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τὸ βόρειον τῆς κυρίως Αἰτωλίας (7). Τὰ γένη ταῦτα ἦσαν ἅπαντα, ὡς εἴρηται, κλάδοι Λελεγικοί, καὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἀλλότρια καὶ οὐχ ὡς ὁμογενῆ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· διὸ καὶ ὡς βάρβαρα οὐδόλως μετέσχον, φαίνεται, τῆς κατὰ τῆς Τρῳάδος Ἑλληνικῆς ἐκστρατείας· ἀπετέλουν ἀλλ' ὅμως μέρος τῆς Αἰτωλικῆς ὁλότητος.

Οἱ Αἰτωλοὶ συνεκρότουν καθ' ὡρισμένους καιροὺς συνέλευσιν γενικὴν κυρίως ἐν τῇ πόλει Θέρμῳ ἔνθα ἐγίνοντο αἱ

(1) Πολυβ. β. 17. κ. 5. (2) Αὐτ. (3) Στράβ. β. 10, κ. 451.
(4) Στράβ. αὐτ. (5) Θουκυδ. β. 3. κ. 94. (6) Στράβ. β. 10, σ. 449.
(7) Πολυβ. β. 26. — Τ. Λιβ. β. 38, κ. 15, καὶ β. 43, κ. 22.

ἀρχαιρεσίαι (1), καὶ ἡ τοιαύτη συνέλευσις ἐλέγετο Παναιτώλιον (2)· ὁσάκις δ' ἐκάλουν αἱ περιστάσεις καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ, συνήρχοντο ἐκτάκτως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, ὡς εἰς Ἡράκλειαν (3), εἰς Ναύπακτον (4), εἰς Ὑπάτην (5), ἔτι δὲ καὶ εἰς Λαμίαν, ἂν καὶ ἡ πόλις αὕτη οὔτε ἔκειτο ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ οὔτε προσῆκεν αὐτῇ (6). Αἱ τοιαῦται τυχαῖαι συνελεύσεις ἐκαλοῦντο οὐχὶ Παναιτώλια, ἀλλὰ συμβούλια τῶν Αἰτωλῶν.

Χρόνον πολὺν ἦσαν οἱ Αἰτωλοὶ ὡς καὶ οἱ Ἀκαρνᾶνες κεκρυμμένοι καὶ ἄγνωστοι καὶ οὐδεμίαν ἔχοντες κοινωνίαν μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἀντιμαχόμενοι δὲ μόνον ἀπαύστως σχεδὸν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ σκοτεινῇ στάσει διέμειναν μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· ἀλλὰ τότε ἐβιάσθησαν νὰ μετάσχωσι τοῦ ἀγῶνος, διότι αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι Ἀμβρακία, Ἄργος, Οἰνειᾶδαι κτλ. ἔκειντο πρὸς τὰ ὅρια ἢ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα διήρχοντο διὰ μέσου τῆς χώρας αὐτῶν· ὥστε τότε κατὰ πρῶτον οἱ μὲν Ἀκαρνᾶνες συνεμάχησαν τοῖς Ἀθηναίοις, οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐκ τοὐναντίου τοῖς Λακεδαιμονίοις. — Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐφαίνοντο ἀεὶ ὑπέρτεροι τῶν Αἰτωλῶν· ἠπείλησαν μάλιστα τὴν Καλυδῶνα, ἣ διεσώθη οὐχὶ ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου (7)· δὲν ἦσαν δὲ ἀμέτοχοι ἀνδρείας οἱ Αἰτωλοί, ὡς ἀπεδείχθη κατὰ τὴν κατ' αὐτῶν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Δημοσθένους ὃς ἐκ τῆς Λοκρίδος εἰσέβαλεν εἰς τὰ ὄρη αὐτῶν· ἀλλὰ τῶν κατοίκων

(1) Πολυβ. β 5, κ. 8. (2) Τ. Λιβ. β. 31, κ. 29. (3) Τ. Λιβ. β. 33, κ. 3. (4) Τ. Λιβ. β, 35, κ. 12. (5) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 26. (6) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 49. (7) Πουσ. Λακ. κ. 10.

δραμόντων εἰς τὰ ὅπλα ὁμοθυμαδὸν, ἀπεκρούσθη μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1)· οὐδεὶς δὲ γενικὸς στερεὸς σύνδεσμος συνήνου εἰσέτι αὐτοὺς τοὺς ὀρεινοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνον ὡς ψιλοὶ στρατιῶται μαχόμενοι ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἐδείκνυον τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν αὐτῶν· φαίνεται δὲ ὅτι ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῶν μεσημβρινῶν πόλεων τῆς Αἰτωλίας· ὅθεν καὶ οἱ οἰκοῦντες τὰς κατὰ μεσημβρίαν ἀκτὰς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατέσχον τὴν Καλυδῶνα, ἵνα κωλύσωσι τὴν περαιτέρω πρόοδον τῶν Ἀκαρνάνων (2), καὶ εἶχον αὐτὴν ἕως οὗ ὁ Ἐπαμινώνδας καταβαλὼν τὴν δύναμιν τῶν Σπαρτιατῶν, μετὰ πολλῶν ἄλλων πόλεων ἠλευθέρωσε καὶ τὴν Καλυδῶνα (3). — Μέχρι τούτου ὑπερίσχυον οἱ Ἀκαρνᾶνες τῶν Αἰτωλῶν ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐφάνησαν ὑπερτεροῦντες οἱ Αἰτωλοί. Ὑπέκυψαν δὲ ἀμφότεροι μετὰ ταῦτα τῇ ἐξουσίᾳ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξεστράτευσαν οἱ Αἰτωλοὶ κατὰ πρῶτον ἐκτὸς τῆς πατρίδος αὐτῶν κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον, ἔχοντες 7,000 ἀνθρώπων (4). Ὁ Κρατερὸς ἐδίωξεν αὐτοὺς εἰς τὰ ὄρη, καὶ κατασχὼν τὰ στενὰ, παρεσκευάζετο νὰ παραχειμάσῃ ἐν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐβιάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀσίαν κατὰ τοῦ τείνοντος πρὸς τὴν μονοκρατορίαν Περδίκα (5), καὶ οὕτως οἱ Αἰτωλοὶ διασωθέντες τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, εἰσέβαλον μετὰ 12,000 ἀνθρώπων εἰς Θεσσαλίαν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανακάμψωσι, διότι οἱ Ἀκαρνᾶνες δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας, κατεπάτησαν τὴν ἀφύλακτον ἤδη Αἰτωλίαν (6). — Ἔκτοτε ἔμειναν οἱ Αἰτωλοὶ διὰ παντὸς ἐχθροὶ τῶν Μακεδόνων, οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες

---

(1) Θουκυδ. β. 3, κ. 94. κξ. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4. (3) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 75. (4) Αὐτ. β. 18, κ. 9. (5) Αὐτ. κ. 24 κξ. (6) Αὐτ. κ. 38.

ἐκ τοὐναντίου ἐκηρύχθησαν αὐτῶν φίλοι καὶ σύμμαχοι, ἵνα ἔχωσιν αὐτοὺς βοηθοὺς κατὰ τῶν γειτόνων καὶ φυσικῶν αὐτῶν πολεμίων. Οἱ Αἰτωλοὶ μετ' ὀλίγον εἷλον τὸ Ἀγρίνιον, σφάξαντες τὴν φρουρὰν ἀπ' ἐναντίας τῆς συνθήκης· ἐβίασαν δὲ καὶ τὴν κατὰ τὰς Θερμοπύλας Ἡράκλειαν νὰ συντελῇ εἰς τὸ Αἰτωλικόν, καὶ οὕτως ἐγένοντο κύριοι τῶν στενῶν καὶ ἀπέκρουσαν τὸν χωροῦντα ἤδη πρὸς τὴν πόλιν Ἡράκλειαν Βρέννον, πολεμήσαντες ἀνδρείως ὡς περὶ ἰδίας αὐτῶν πόλεως (1)· μετὰ δὲ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Βρέννου καὶ τῶν Γαλατῶν ἐστράφησαν καὶ αὖθις οἱ Αἰτωλοὶ κατὰ τῶν Ἀκαρνάνων (2), καὶ εἷλον τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀκαρνανίας Στράτον, ἣν εἶχον ἔτι καὶ μετὰ δύο κατ' αὐτῶν ἐφόδους Φιλίππου τοῦ Γ΄ (3)· τότε οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐπεκαλέσθησαν κατὰ πρῶτον τὴν συνδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, οἳ ἔπεμψαν πρέσβεις, ἵνα διαλύσωσι δῆθεν τὰς διενέξεις (4)· ἔπειτα τὴν τῶν Μακεδόνων, οἳ καί τοι σύμμαχοι τῶν Ἀκαρνάνων κατέσχον μέρος τῆς Ἀκαρνανίας· κατὰ προτροπὴν δὲ τῶν Ἀχαιῶν Φίλιππος ὁ Γ΄. ἀνεδείχθη ἐλευθερωτὴς τῆς Ἀκαρνανίας καὶ κατέστρεψε πολλὰς πόλεις τῆς Αἰτωλίας, καὶ ἀπετέφρωσε καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν Θέρμον, καὶ τότε συνεμάχησαν οἱ Αἰτωλοὶ τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν Ἀκαρνάνων, ἐπὶ ὑποσχέσει τοῦ νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ Ἀκαρνανία (5)· ἀλλ' οἱ Ἀκαρνᾶνες ἀπαξάπαντες ἀπὸ 15 ἕως 60 ἐτῶν ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα, καὶ οὕτως ἀπέτυχε τὸ σκοπούμενον (6)· καί τοι δὲ κυρίως διὰ τῆς βοηθείας τῶν Αἰτωλῶν κατορθώσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐν Κυνὸς Κε-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 21. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 63. (3) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 26. (4) Ἰουστῖν, β. 28, κ. 1. (5) Τ. Λιβ. β. 26, κ. 24.
(6) Τ. Λιβ. β. 29, κ. 25.

φαλαῖς κατὰ Φιλίππου νίκην, παρημέλησαν ὅμως τὰ συμφέροντα αὐτῶν, καὶ ἐγκατέλειπον ὁλοτελῶς καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὴν ἔκβασιν· ὅθεν οὗτοι συνέθεντο τότε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀντιόχου βασιλέως τῆς Συρίας κατὰ τῶν Ῥωμαίων· ἀλλὰ συγκροτηθείσης μάχης κατὰ τὰς Θερμοπύλας, καὶ ἡττηθέντων τοῦ Ἀντιόχου καὶ τῶν Αἰτωλῶν (1), 191 Π. Χ. διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ἀνεγνώρισαν βιασθέντες οἱ Αἰτωλοὶ τὴν Ἀκαρνανίαν ὅλως ἐλευθέραν, καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ παρακολουθῶσι τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν (2)· ἔδωκαν πρὸς τούτοις καὶ τεσσαράκοντα ὁμήρους ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πλὴν τινων ὡρισμένων (3). Καὶ τότε ὁ Φλάβιος Νοβιλίωρ καὶ ὁ Παῦλος Αἰμίλιος, οἱ ἀποπερατώσαντες τὴν παντελῆ ὑποδούλωσιν τῆς Αἰτωλίας κατέστρεψαν ἅπασαν τὴν χώραν, καὶ ἐπὶ τοῦ Στράβωνος τὰ πάντα ἦσαν ἐρείπια, καὶ ὁ Αὔγουστος μετέστησε πολλοὺς τῶν κατοίκων εἰς Νικόπολιν, τὴν νέαν αὐτοῦ ἀποικίαν· τὸ δὲ πολὺ τοῦ δήμου ἐπεχώρησεν, ὡς ὁ Παυσανίας λέγει, εἰς Ἄμφισσαν τῆς Λοκρίδος (4). — Ἡ Ἀκαρνανία συνεχωνεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἤπειρον, ἡ δὲ Αἰτωλία εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ὥστε ἡ Ἑλλὰς ἐθεωρεῖτο ὡς ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Ἀχελῴου ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. — Ἐπὶ τοῦ Μεσαιῶνος Αἰτωλοὶ καὶ Ἀκαρνᾶνες ἐκαλοῦντο διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος Ἀρτινοὶ ὡς ἀνήκοντες τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἄρτης. Ἐπὶ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν Κάρλιλι σηντζαγὶ, ἤτοι σατραπεία τοῦ Κάρλιλι· ἡ δὲ ὀνομασία Κάρλιλι φαίνεται παραφθορὰ τῆς Ἀκαρνανίας.

---

(1) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 22, 24. (2) Πολύβ. β. 28. (3) Ἰουστιν. β. 28, κ. 2. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 38.

* Αἰτωλία· πέντε θέματα περιείχοντο ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ — Ἄγραφα πρὸς τὸ βόρειον, Καρπενήσιον πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἐπὶ τῶν ὀρέων, Ζυγὸς καὶ Βενέτικον πρὸς τὸ νότιον καὶ Βλοχὸς πρὸς τὸ δυτικὸν κατὰ τὴν μεγάλην πεδιάδα, μέχρι τῆς νεωτέρας κατ' ἐπαρχίας καὶ δήμους διαιρέσεως.

ΟΡΗ.

ΚΟΡΑΞ, τὸ μέγιστον τῶν ὀρέων τῆς Αἰτωλίας ἧς διαχωρίζει τὸ βορ-ἀνατολικὸν μέρος διερχόμενον δι' αὐτοῦ, καὶ κατὰ μὲν βορρᾶν συνάπτει τῇ Οἴτῃ (1), κατὰ δὲ νότον διευθύνεται πρὸς τὸν Παρνασσὸν καὶ τὸ μεσημβρινὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐκτεινόμενον παραλλήλως τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Εὐήνου. — Ὁ ὕπατος Μ. Ἀπίλιος, ὡς διηγεῖται ὁ Τ. Λίβιος, ὢν ἐστρατοπεδευμένος εἰς Θερμοπύλας καὶ θέλων νὰ χωρήσῃ εἰς Ναύπακτον, ἀνέβη τὴν Οἴτην καὶ θύσας τῷ Ἡρακλεῖ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐφ' ἧς ἐκάη ὁ ἥρως οὕτως καὶ ἐκ τούτου ὀνομασθείσης Πυρᾶς, καὶ ἐκεῖθεν πορευθεὶς ὑπεράνω τῆς Καλλιπόλεως, ἀφίκετο ἐπὶ τοῦ Κόρακος, τοῦ ὑψηλοτάτου ὄρους, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς, μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Ναυπάκτου — Mons est altissimus iuter Callipolin et Naupactum. πολλὰ δὲ τῶν ὑποζυγίων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἔπαθον κατακρημνιζόμενα ἐκ τῶν τραχέων βράχων τοῦ ὄρους τούτου, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ αὐτοὶ χαλεπῶς καὶ μετὰ μόχθου ἐδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ναυπάκτου (2).

* Κόραξ, κοιν. Κόρακας.

ΤΑΦΙΑΣΣΟΣ, ὄρος ἱκανῶς ὑψηλὸν ὑπεράνω τῆς Μολυκρείας καὶ πλησίον τοῦ ὄρους Χαλκίδος κατ' ἀνατολάς. Ἐπὶ

---

(1) Στράβ. β. 10, σ. 450. (2) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 31 καὶ β. 37, κ. 4.

τοῦ Ταφιάσσου ἦν ἡ πόλις Μακυνία (1). Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ὁ τάφος τοῦ Νέσσου καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων καὶ ἀπὸ τῆς σηπεδόνος αὐτῶν ἔῤῥεεν, ὡς ἔλεγον, κατὰ τὰς ὑπωρείας ὕδωρ δυσῶδες καὶ ἔχον θρόμβους, ἐξ οὗ καὶ τὸ παρακείμενον ἔθνος ἐκαλεῖτο Ὀζόλαι, ὡς λέγει ὁ Στράβων (2) ὃς ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κατατάττει, φαίνεται, τὸν Ταφίασσον καὶ τὸν τάφον τοῦ Νέσσου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν· ἀλλ' ἀντιφάσκει εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀλλαχοῦ λεγόμενα δι' ὧν τάττει τὸν Ταφίασσον ἐν Αἰτωλίᾳ μεταξὺ τοῦ περὶ τὴν Καλυδῶνα ναοῦ τοῦ Λαθραίου Ἀπόλλωνος καὶ τῆς πόλεως Μακυνίας (3).

* Κλόκοβον.

ΧΑΛΚΙΣ· τὸ ὄρος τοῦτο ἐκτεινόμενον κατὰ τὸ νότιον τῆς ἐπαρχίας, κατ' ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Ταφιάσσου καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Παλαιᾶς Πλευρῶνος, καθήκει μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐπ' αὐτοῦ ἦν πολίχνιον ὁμώνυμον Χαλκίς (4). Ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου τὸ ὄρος ὀνομάζεται Χάλκεια (5). Τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους τούτου εἰσὶ τραχεῖς βράχοι.

* Κατὰ τὸν Πουκεβίλλον τὸ ὄρος ἡ Χαλκὶς καλεῖται σήμερον Βαράσοβα (6), κατὰ δὲ τὸν Γκὲλλ Γαλατᾶς (7).

ἈΡΑΚΥΝΘΟΣ· κατὰ τὸν Στράβωνα ὁ Ἀράκυνθος ὑψοῦτο ὑπεράνω τῆς Νέας Πλευρῶνος ἀφ' ἑνὸς μέρους καὶ τῆς Λυσιμαχίας ἀφ' ἑτέρου (8). Διονύσιος δὲ ὁ περιηγητὴς ἐκφράζεται περὶ τοῦ Ἀρακύνθου ὡς ἑφεξῆς =

---

(1) Στράβ. β. 10, σ. 451. (2) Αὐτ. β. 9, σ. 427. (3) Αὐτ. β. 10, σ. 460. (4) Αὐτ. σ. 451. (5) Αὐτ. σ. 459. (6) Πουκεβ. Περιηγ. Τ. 3, σ. 200. (7) Γκὲλλ Ὁδολογ. Μωρ. σ. 4. (8) Στράβ. β. 10, σ. 460.

Τῆς δ' ὕπερ (τῆς Δωδώνης) ἐς νότον εἰσιν, ὑπὸ σκοπιὴν
Ἀρακύνθου.

Ἀνδρῶν Αἰτωλῶν πεδίον μέγα τοῦ διὰ μέσσου
Σύρεται ὁλκὸν ἄγων Ἀχελώϊος ἀργυροδίνης (1)·

καὶ ὁ Εὐστάθιος σημειοῖ ὅτι ὁ Ἀράκυνθος ἦν ὄρος τῆς Αἰτωλίας, *Αἰτωλικὸν ὄρος ὁ Ἀράκυνθος* (2)· ὡσαύτως καὶ ὁ Σολῖνος τίθησι τὸν Ἀράκυνθον ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ, (3) ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Μαρτιανὸς Καπέλλας (4)· μόνος δὲ ὁ Πλίνιος κατατάττει αὐτὴν ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, ἐννοῶν, ὡς φαίνεται, τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτε ἴσχυον τοσοῦτον οἱ Ἀκαρνᾶνες, ὥστε ὑπέκειτο αὐτοῖς ἅπασα σχεδὸν ἡ μεσημβρινὴ Αἰτωλία μέχρι τῆς Καλυδῶνος (5).

* Ὁ Ἀράκυνθος καλεῖται κοινῶς Ζυγός· πυργούμενον τὸ ὄρος τοῦτο λίαν ἀποτόμως καθ' ὁλόκληρον τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐήνου, ἐκτείνεται κατ' ἄρκτον μέχρι τῶν λιμνῶν τοῦ Βραχορίου καὶ τοῦ Ἀγγελοκάστρου (6). Ὥστε ὁ Ζυγὸς δὲν εἶναι ἓν μόνον ὄρος προβαῖνον κατὰ μῆκος. ἀλλ' ἄθροισμα ὀρέων κατεχόντων πάντων ὁμοῦ τόπον πλέον ἢ ὀκτὼ τετραγωνικῶν μιλίων (7). Τῶν ἐκ τοῦ ὄρους τούτου πηγαζόντων ῥυάκων οἱ μὲν εἰσβάλλουσιν εἰς τὰς λίμνας τοῦ Ἀγγελοκάστρου καὶ τοῦ Βραχορίου, οἱ δὲ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀνατολικοῦ ἢ εἰς τὸν Φίδαριν (Εὔηνον). — Ἐπί τινος τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Ζυγοῦ κεῖται ἐκκλησία μικρὰ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ.

ΚΟΥΡΙΟΝ, ὑπέρκειται τῆς παλαιᾶς Πλευρῶνος. Κατά

(1) Διονυσ. Περιηγ. ς. 431 κξ. (2) Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιηγ. ς. 431. (3) Σολῖν. β. 7, κ. 22. (4) Μαρτ. Καπέλλ. β. 6, κ. 210. (5) Βερκίλιος παρὰ Στφ. Βυζ. εἰς λ. Ἀράκυνθος. (6) Πουκεβίλ. Περιηγ. Τ. 3, σ. 165, 187 — Κρούσ. Τ. 3, κ. 9, σ. 203. (7) Κρούσ. αὐτ.

τινας ἀπὸ τοῦ Κουρίου ὄρους ἔλαβον τὸ ὄνομα οἱ Κουρῆτες (1). Τὸ Κούριον εἶναι κλάδος τοῦ Ἀρακύνθου.

ΜΥΗΝΟΝ τὸ πρότερον ΑΛΦΙΟΝ καλούμενον, μετονομασθὲν δὲ οὕτως ἐξ αἰτίας τοιαύτης: Μύηνος ὁ Τελέστορος καὶ Ἀλφισιβοίας ἐρώμενος ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς, καὶ μὴ θέλων νὰ μιάνῃ τὴν κοίτην τοῦ πατρὸς, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος Ἄλφιον· διωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κατεκρήμνισεν ἑαυτὸν, καὶ τὸ ὄρος ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη ἀντὶ Ἀλφίου Μύηνον. Τὸ Μύηνον παράκειται τῷ ποταμῷ Εὐήνῳ (2).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΕΥΗΝΟΣ, ποταμὸς μέσου μεγέθους, ἀλλ' ὁ μέγιςος τῆς Αἰτωλίας· ἐπήγαζε κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς χώρας ἐκ τῶν Βωϊαίων τῶν ἐν Ὀφιεῦσιν, Αἰτωλικοῦ ἔθνους· ἔῤῥει δὲ οὐ διὰ τῆς Κουρητικῆς κατ' ἀρχὰς, ᾗ ἦν ἡ αὐτὴ τῇ Πλευρωνίᾳ, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς μᾶλλον παρὰ τὴν Χαλκίδα καὶ Καλυδῶνα· εἶτα ἀνακάμπτων ἐπὶ τὰ πεδία τῆς παλαιᾶς Πλευρῶνος, καὶ τρεπόμενος πρὸς δυσμὰς, ἐπέστρεφε πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν (3) ἐν ἀποστάσει ὅσον ἑκατὸν εἴκοσι σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἀντιῤῥίου (4). Τὸ ἀρχαιότερον αὐτοῦ ὄνομα ἦν Λυκόρμας· μετωνομάσθη δὲ Εὔηνος ἀπὸ Εὐήνου υἱοῦ τῆς Δημονίκης· ἦν δὲ αὕτη θυγάτηρ, ὡς καὶ ὁ Πορθάων υἱὸς Ἀγήνορος τοῦ Πλευρῶνος καὶ Ἐπικάστης τῆς Καλυδῶνος (5). Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Νέσσος, ὃς ἦν διωρισμένος ἐνταῦθα πορθμεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, διότι πορθμεύων τὴν Δηϊάνειραν,

(1) Στράβ. β. 10, σ. 465. (2) Πλούταρχ. π. ποτ. εἰς λ. Λυκόρμας.
(3) Στράβ. β. 10, σ. 451. (4) Αὐτ. σ. 460. (5) Ἀπολλοδ. β. 1, κ. 7. §. 7, 8.

ἐπεχείρησε νὰ τὴν βιάσῃ (1), καὶ ὁ φόνος οὗτος τοῦ Νέσσου ἐφαίνετο εἰς Ἀμύκλας ἐπειργασμένος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος (2). Κατά τινας ὁ Νέσσος πορθμεύων ἐπὶ τῷ Εὐήνῳ, ἐτρώθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, δὲν ἀπέθανε δὲ παρευθὺς, ἀλλ' ἐξέφυγεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν Λοκρίδα· ὡς δὲ ἀπέθανεν ἐκεῖ, σαπεὶς ἄταφος, μετέδωκεν εἰς τὸν ἀέρα δυσώδη ὀσμὴν, ἐξ ἧς καὶ οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν Ὀζόλαι (3). Ὁ Ὀβίδιος ἐκφράζει τὸ ὀξύῤῥουν τοῦ Εὐήνου κάτωθεν τοῦ ὄρους (4) τοῦ καθιστῶντος τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων Οἴτης καὶ Κόρακος ἄμμα.

* Εὔηνος, κοιν. Φίδαρις.

ΛΙΜΝΑΙ.

ΤΡΙΧΩΝΙΣ, λίμνη μεγάλη κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀκαρνανικῆς πόλεως Στράτου καὶ πρὸς δυσμὰς οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως Θέρμου, κειμένη κατὰ τὰς πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἀρακύνθου καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ τραχέων καὶ δρυμωδῶν λόφων καὶ στενωπῶν κρημνωδῶν καὶ δυσδιαβάτων (5). Ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς κατὰ μεσημβρίαν αὐτῆς κειμένης πόλεως Τριχωνίου (6). Κατὰ τὴν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ὄχθην αὐτῆς ἦν ἡ πόλις Παμφεία, κατὰ δὲ τὴν πρὸς δυσμὰς τὰ Μέταπα. Τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐκρέοντα πρὸς δυσμὰς εἰς ἕλος διατεμνόμενον διὰ πολλῶν διωρύγων, ἐξέδιδον εἰς τὴν λίμνην Λυσιμαχίαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ δύο ὀχετῶν εἰς τὸν Ἀχελῷον.

* Λίμνη τοῦ Βραχορίου.

---

(1) Στράβ. β. 10, σ. 451. (2) Παυσ. Λακ. κ. 18. (3) Παυσ. Φωκ. κ. 38. (4) Ὀβιδ. Μεταμορφ. 9, 104. Venerat Eveni rapidas jove natas ad undas. (5) Πολύβ. β. 5, κ. 7, 8. (6) Ἰδ. Τριχώνιον πόλις.

ΛΥΣΙΜΑΧΙΑ ἀρχαιότερον καλουμένη ΥΔΡΑ (1), κειμένη δὲ μικρὸν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου, καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Τριχωνίδος λίμνης, κατὰ τὰς πρὸς ἄρκτον ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἀρακύνθου. Πρὸς τῇ δυτικῇ αὐτῆς ὄχθῃ ἦν ἡ ὁμώνυμος πόλις Λυσιμαχία (2).

* Λίμνη τοῦ Ἀγγελοκάστρου.

ΚΥΝΊΑ, κατὰ τὸ νοτιώτατον πρὸς τὴν θάλασσαν, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀχελῴου καὶ Εὐήνου, καὶ μεταξὺ δύο ἄλλων λιμνῶν Μελίτης καὶ Οὐρίας, τῆς μὲν πρώτης κειμένης πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν, τῆς δὲ δευτέρας πρὸς τὸ νοτ-ανατολικὸν τῆς Κυνίας. Ἡ Κυνία εἶναι διπλασία τῆς Μελίτης καὶ κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος· καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς λογίζεται 60 σταδίων, τὸ δὲ πλάτος 40· καὶ ἡ μὲν ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, αἱ δὲ ἕτεραι δύο ὑπέρκεινται ὅσον ἡμιστάδιον (3).

* Ἡ λίμνη Κυνία εἶναι ὁ ἤδη κοινῶς λεγόμενος κόλπος τοῦ Ἀνατολικοῦ (4). Ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ ὑπάρχει νησὶς χθαμαλὴ καὶ ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὰς ὄχθας τῆς λιμνοθαλάσσης εἶναι ᾠκοδομημένον πολίδριον ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ἢ ὀρθότερον ΑΙΤΩΛΙΚΟΝ καλούμενον καὶ ἀπέχον τοῦ Μεσολογγίου ὅσον ἑπτὰ μίλια Β. Δ. εἶναι δὲ ὡς ἐκ τῆς ἐν μέσῳ ὕδατος καὶ μαλακοῦ πηλοῦ θέσεως αὐτοῦ ἀπρόσιτον τὸ Ἀνατολικὸν δι' ἄλλου τινὸς τρόπου εἰμὴ μόνον διὰ σκαφῶν πλατυπυθμένων. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος 1823, ὅτε ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὸ Μεσολόγγιον, συναπέκλεισε καὶ τὸ Ἀνατολικὸν, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι κυριευομένου τοῦ Ἀνατολικοῦ, θὰ κυριευθῶσι καὶ πᾶσαι αἱ λιμνο-

(1) Στράβ. β. 10, σ. 460. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. σ. 459. (4) Κρούσ. Τ. 3, κ 11, σ. 213.

θάλασσαι. Τὸ Ἀνατολικὸν περιεῖχε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν 500 ἄνδρας μαχητάς, καὶ τρὶς τοσαῦτα ἄχρηστα σώματα, γυναῖκας καὶ παῖδας· ὑπῆρχε δὲ περὶ αὐτὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐπ' αὐτοῦ παλαιά τινα σιδηρᾶ τηλεβόλα· τοῦ ὀχυρώματος ἐπιτηρητὴς ἦν Ἕλλην τις μηχανικὸς Μιχαὴλ Κοκκίνης καλούμενος, ἐπὶ δὲ τῆς οἰκονομίας τῶν τηλεβόλων ἦν ὁ Ἄγγλος πυροβολιστὴς Μαρτίνος, ὅς τις καὶ καλῶς ὑπηρέτησεν· ὅπερ δὲ ὁ λαὸς εἶχε λόγον νὰ φοβῆται μάλιστα ἦν ἡ δίψα, διότι αἱ δεξαμεναὶ ἦσαν διεφθαρμέναι, καὶ οὐδεμία βρύσις ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς νησίδος, ἥτις μέχρι τότε προσεπορίζετο νεαρὸν ὕδωρ κομιζόμενον ἀπὸ τῆς στερεᾶς διὰ τῶν λεγομένων μονοξύλων· τοῦτο γνωρίζοντες οἱ Ὀθωμανοί, ἤλπιζον ὅτι θὰ βιασθῇ ἡ νησὶς νὰ παραδοθῇ ὅσον οὔπω. Ἤρξαντο δὲ τὴν πολιορκίαν κατὰ τὴν 7 τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ κατασκευάσαντες σταθμοὺς τηλεβόλων καὶ ὅλμων, προσέβαλλον τὴν πολίχνην· ἀλλ' αἴφνης βόμβα ἐκπυρσοκροτηθεῖσα κατέπεσε κατὰ τύχην εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν, καὶ καταῤῥήξασα τὸ ἔδαφος, ἀνέδειξε πηγὴν ὕδατος ἀναβλύζοντος κάτωθεν καὶ οὕτως ἐθεραπεύθη ἡ κατεπείγουσα ἀνάγκη τῶν κατοίκων, οἳ ἦσαν μέχρι τοῦδε βεβιασμένοι νὰ πίνωσιν ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς λιμνοθαλάσσης· ἤδη δὲ ἐνεπλήσθησαν ἐνθουσιασμοῦ, θεωρήσαντες τὸ συμβᾶν τοῦτο ὡς ἔνδειξιν τῆς θείας ἀντιλήψεως, καὶ ἐμψυχωθέντες καὶ ὑπερφρονήσαντες, ἀνταπεκρίνοντο ἤδη δραστηρίως εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἅπας ὁ λαὸς ἐπεχείρησεν ἀμέσως τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἀσθενῶν καὶ εὐκαταβλήτων τειχῶν καὶ προμαχώνων αὐτῶν. Ἐν ᾧ αἱ ἐργασίαι ἐξηκολουθοῦντο τοιουτοτρόπως ὑπὲρ τὸν μῆνα, οἱ Ὀθωμανοὶ ἔῤῥιψαν 2,000 ἑξαδακτύλους βόμβας, ὧν τὸ μόνον ἀποτέλεσμα ἦν νὰ ἀνατρέψωσι καλύβας τινάς, καὶ νὰ φονεύσωσιν ὅσον δεκαπέντε ἀνθρώπους. Ἡ ὥρα τοῦ

ἔτους ἦν ἐν τούτοις προχωρημένη, καὶ ὁ χειμὼν προοιμιάσας δι' ὄμβρων καὶ θυελλῶν, κατέκλυσε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, καὶ ἔσπειρε σπόρους ἐπιδημικῆς νόσου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαυον τοῦ νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι καὶ νὰ διακόπτωσι τὰς συγκοινωνίας των. Τῇ 23 Ὀκτωβρίου ὁ πυροβολισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν ἠμβλύνθη καὶ πάλιν· τῇ 29 τρία τηλεβόλα πεμπόμενα ἐκ Λιβόρνου παρὰ τοῦ μητροπολίτου Ἄρτης Ἰγνατίου ἔφθασαν εἰς Ἀνατολικόν· καὶ τῇ 31 μίστικον Μανιατικὸν ἰδιόκτητον τοῦ Πετρό-Βεη ἀψηφῆσαν τὸν Ὀθωμανικὸν ἀποκλεισμὸν, ἐκόμισεν ἐκ Κλαρέντσης (Κυλλήνης) σῖτον καὶ μόλυβδον· τότε οἱ σατράπαι ἔπεμψαν σημαίαν ἀνακωχῆς, προτείνοντες παράδοσιν ἐπὶ ὁμολογίᾳ, ὅπερ ἀπεῤῥίφθη διὰ μιᾶς ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων. Ὅθεν βλέποντες ὅτι ἄνευ ἐφόδου οὐδὲν δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν, ἐδόθησαν εἰς κατασκευὴν σχεδιῶν καὶ τῇ 9 ἀνενέωσαν τὸν πυροβολισμὸν μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, ἀλλὰ τῇ 12 τὸν ἐμετρίασαν πάλιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἐκ τῆς ἐπιδημίας θανάτου αὐξάνοντος, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἱπποτροφῶν καὶ τῶν πολεμεφοδίων ἐλλειπόντων ὁσημέραι, οὐδεμία πιθανὴ ἐλπὶς ἔμενε περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐκ τῶν τηλεβόλων αὐτῶν τὰ μὲν ἐνέθεσαν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δὲ ἔθαψαν ὑποκάτω τῆς γῆς, μεταχειρισθέντες τὸ ἑξῆς περίεργον στρατήγημα: Ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν ἔθεσαν λίθον λευκὸν ὡς τοὺς τιθεμένους συνήθως ἐπὶ τῶν Ὀθωμανικῶν τάφων, ἐξ ὧν ἀπατηθέντες οἱ Ἕλληνες, ἀφῆκαν αὐτὰ ἀνέπαφα, ἕως ὅτου ὁ Ῥεσὶδ πασᾶς ἀνέσκαψεν αὐτὰ κατὰ τὸ ἔτος 1823. Πράξαντες δὲ ταῦτα, ἐνέπρησαν τὰς σκάφας αὐτῶν, ἔφθειραν τὰ δάση τῶν ἐλαιῶν, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ τῇ 18 ἀνεχώρησαν πρὸς τὴν Ἤπειρον, καταλιπόντες εἰς τοὺς Ἕλληνας ποσότητα σίτου καὶ πολεμεφοδίων;

ὁ δὲ Μουσταφᾶ πασᾶς ἀφῆκεν ἔγγραφον ἐπιστολὴν δι' ἧς ὑπέσχετο δευτέραν ἐπίσκεψιν κατὰ τὸν Μάϊον. Εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ὑπάρχει ὑποτελωνεῖον, εἰς δὲ τὸ Βασιλάδι φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΜΕΛΙΤΗ, ἡ καὶ λίμνη τῶν Οἰνειάδων λεγομένη καὶ κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀχελῴου καὶ Εὐήνου ἐν ἀποστάσει ἡμίσεως σταδίου ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς δυσμὰς τῆς λίμνης Κυνίας· τὸ μῆκος αὐτῆς ἐλογίζετο 30 σταδίων, τὸ δὲ πλάτος 20 (1).

ΟΥΡΙΑ, ἐλάσσων τῶν ἄλλων δύω, Μελίτης καὶ Κυνίας καὶ ἀπέχουσα ὅσον ἡμιστάδιον τῆς θαλάσσης κατ' ἀνατολὰς τῆς Κυνίας καὶ κατὰ δυσμὰς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐήνου (2).

* Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς λίμνης ταύτης καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ ποτ. Φιδαρίου, παρὰ τὸ πέρας πεδίου τελματώδους ὁριζομένου ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν λόφων τοῦ ὄρους Ζυγοῦ (Ἀρακύνθου), κεῖται τὸ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ, κωμόπολις νεωτέρας κατασκευῆς, φυλαττομένη κατὰ τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρος ὑπὸ ῥηχῶν λιμνοθαλασσῶν ἐκτεινομένων ἐπὶ δέκα περίπου μίλια κατὰ τὸ μῆκος τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ πέντε κατὰ πλάτος καὶ πλὴν ὀλιγωτάτων τινῶν ἑλικοειδῶν διωρύγων, ἀδιαπλεύστων εἰς πλοῖα ἄλλα πλὴν τῶν μονοξύλων τῶν κατοίκων οἳ προσεπορίζοντο οὐ μόνον τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ πλοῦτον μάλιστα ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς πλουσιοπαρόχου αὐτῶν ἁλιείας. Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶχε τεῖχος πλίνθινον, καὶ κατοίκους ὀλίγους πρὶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, τοὺς πλείστους ἁλιεῖς. Ἐν ἀποστάσει πέντε μιλίων κάτωθεν τοῦ Μεσολογγίου ὑπάρχει φρούριον μικρὸν ΒΑΣΙΛΑΔΙ καλούμενον, καὶ κείμενον ἐπὶ νησίδος

(1) Στράβ. β. 10, σ. 459. (2) Στράβ. αὐτ.

κατὰ τὸ στόμα τῆς κυρίας μεταξὺ τῆς λιμνοθαλάσσης διώρυγος, ἐπὶ δὲ ἄλλης νησίδος κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Μεσολογγίου κεῖται τὸ Ἀνατολικὸν ἢ Αἰτωλικὸν ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ κόλπος τοῦ Ἀνατολικοῦ καλουμένῃ λίμνῃ, τῇ πάλαι Κυνίᾳ (1). Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος 1822, ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Σουλτάνου Ὀμὲρ-Βριόνης ἐκστρατεύσας μετὰ 10—12,000 τῶν πλείστων Ἀλβανῶν, καὶ μετὰ πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν Ῥεσὶδ πασᾶν, διέβη τὰ ἀφύλακτα στενὰ τοῦ Μακρυνόρους, διεπόρθμευσε τὸν Ἀσπροπόταμον (Ἀχελῷον) καὶ ἐκινήθη δρομαίως κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καπετάνου τοῦ Ξηρομέρου (Ἀκαρνανίας) Γεωργίου Βαρνακιώτου ὃς πρὸ ὀλίγου ἀποστὰς, ἠνώθη μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἑλκύσας πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ καί τινας τῶν Ἀρματωλῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὃς εὑρίσκετο τότε εἰς τὸ Ἀνατολικὸν, φεύγων τὴν ὁρμὴν τῶν Ὀθωμανῶν, ἐῤῥίφθη μεθ' ἡρωϊκῆς ἀποφάσεως ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου τῇ 15 τοῦ Ὀκτωβρίου· ἦν δὲ τοσοῦτον ὁρμητικὴ ἡ πορεία τῶν Ὀθωμανῶν, ὥστε ὁ Μάρκος Βότσαρης φεύγων καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ εὑρεθεὶς μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν Γκεγκῶν καὶ τοῦ ἱππικοῦ, μόλις κατώρθωσε νὰ φθάσῃ τὸ Μεσολόγγιον, ἀποβαλὼν τριάκοντα τῶν ἑαυτοῦ. Φαινόμενον ἀπελπιστικώτατον παρίστα κατὰ πρώτην προσβολὴν ἡ ἀπόφασις τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τοῦ νὰ ὑποστῶσι πολιορκίαν ἐντὸς μικρᾶς πόλεως ᾠκοδομημένης ἐπὶ τελματώδους καὶ ἁλιτενοῦς ὄχθης φυλαττομένης μόνον ὑπὸ τάφρου ἡμιτελοῦς, ἑπτὰ ποδῶν τὸ πλάτος καὶ πέντε τὸ βάθος, καὶ ὑπὸ τείχους ἐκ λίθων καὶ χώματος τεσσάρων ποδῶν τὸ ὕψος καὶ

(1) Ἰδ. Κυνία λίμνη.

δύο καὶ ἡμίσεως τὸ πάχος· οἱ Ἕλληνες εἶχαν τότε κατ' ἀρχὰς μόνον 380 στρατιώτας, τὸ δὲ πυροβολικὸν αὐτῶν συνίστατο εἰς δέκα τέσσαρα παλαιὰ σιδηρᾶ τηλεβόλα μετὰ πυρίτιδος ὅσον διὰ ἕνα μῆνα, αἱ δὲ ἀποθῆκαι ἦσαν ἀνάμεστοι ἀραβοσίτου. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐφάνησαν κατὰ πρῶτον τῇ 25 Ὀκτωβρίου, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐστρατοπέδευσάν κατέναντι τοῦ Μεσολογγίου, καὶ πρὸς τέλειον ἀποκλεισμὸν ὁ Γιουσοὺφ πασᾶς ἀπέστειλεν ἐκ Ναυπάκτου δύο βρίκια καὶ μίαν πολεμικὴν σκοῦναν ἵνα περιπλέωσιν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου Βασιλαδίου. Ἡ φρουρὰ τῶν Ἑλλήνων διευθύνετο ὑπὸ ἀξιωματικῶν Εὐρωπαίων, ὡς τοῦ κόμητος Νορμὰν, τοῦ Βουτιέρου καὶ ἄλλων· προσετέθη δὲ καί τις ἀριθμὸς στρατιωτῶν ἐλθόντων ἐξ Ἀνατολικοῦ, καὶ στολίσκος Ὑδραϊκὸς συγκείμενος ἐξ ἑπτὰ πλοίων ἠγκυροβόλησε τῇ 9 Νοεμβρίου παρὰ τὸ Βασιλάδι· ὥστε ἡ θαλασσοπλοΐα ἦν ἤδη ἐλευθέρα, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας πλοῖον ἐκ Λιβόρνου φέρον πολεμοφόδια ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον· ἐπειδὴ δὲ τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα δὲν περιεῖχον μαχητὰς, τέσσαρα ἐξ αὐτῶν ἀπέπλευσαν τῇ 11 διὰ τὴν Κλαρέντσαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθον ἐν τάχει φέροντα 600 στρατιώτας ὑπὸ τὸν Πετρό-Βεην· ἦλθε δὲ ἐγκαίρως καὶ ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ἀνδρεῖος μαχητὴς, ἐκ τοῦ στρατεύματος τοῦ Πετρό Βεη μετὰ 250 στρατιωτῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἄλλα νέα σώματα στρατιωτικὰ ἐλθόντα τὰ μὲν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Λόντον, τὰ δὲ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Τσόγκαν, Μακρῆν καὶ Βλαχόπουλον εἰσῆλθον διὰ θαλάσσης εἰς Μεσολόγγιον, ὥστε ἡ φρουρὰ συνεποσώθη εἰς 2,000—3,000 ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις ὁ στρατηγὸς Νορμὰν ὃς ὑπηρετήσας ἀξίως εἰς τὰς μεγάλας κατὰ ξηρὰν μάχας, εἶχεν ἑφελκύση τὴν ὑπόληψιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἀγάπην τῶν φιλελλήνων

ἀπεβίωσε κατὰ ταύτας τὰς κρισίμους στιγμὰς ἐκ πυρετοῦ καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη· ὁ δὲ Ὁμὲρ Βριόνης ὅς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 10,000 ἀνθρώπων, τοῦ ἄνθους τῶν Ἀλβανῶν, τρεῖς ἑβδομάδας ἐκάθητο ἀπράγμων θεατὴς κατέναντι τείχους πλινθίνου φυλαττομένου ὑπὸ μόνον ὀλίγων ἀνθρώπων, συνησθάνθη ἤδη ὅτι πᾶσαι αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ ἠφανίζοντο φροῦδαι, καὶ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον καὶ τὰ στοιχεῖα ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ. Χείμαρροι ὑετοῦ κατακλύσαντες τὰ τελματώδη πεδία ἐφ' ὧν ἦν κατεσκηνωμένος ἐπέφερον πυρετοὺς εἰς τὸν ϛρατὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐβίασαν νὰ ἐκτείνῃ τὰς φάλαγγάς του, ὡς καὶ ὁ Ῥεσὶδ πασᾶς μετέβη μετὰ τῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐήνου, ζητῶν θέσιν ἧττον ὑγρὰν καὶ ἀέρα καθαρώτερον. Δυσανασχετήσας δὲ ὁ Ὁμὲρ πασᾶς μέχρι μανίας πρὸς τὰ τοσαῦτα ἀντίξοα, προέθετο τέλος τὴν βραδεῖαν καὶ βιαίαν ἀπόφασιν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγιον ἐξ ἐφόδου, καὶ προσδιώρισεν ἐποχὴν τὴν νύκτα τῆς 24 Δεκεμβρίου, παραμονὴν τῶν Χριστουγεννῶν, ἐλπίσας ὅτι οἱ πολιορκούμενοι καταγινόμενοι εἰς τὰς φροντίδας τῆς τελετῆς, θὰ ληφθῶσιν ἐξ ἀπροόπτου· ἀλλ' ὁ σκοπὸς διεκοινώθη παρά τινος ἁλιέως καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἄρτης συνεχώρησε τὴν παράλειψιν τῶν καθηκόντων τῆς ἑορτῆς. Κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν πρὸς τὴν πρωΐαν τῆς 25 γενικὴ ἐκπυρσοκρότησις ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν τηλεβολοστασίων ἀνήγγειλε τὴν ϛιγμὴν τῆς προσβολῆς, καὶ ἐν τῷ ἅμα πῦρ βαρὺ τηλεβόλων καὶ πυροβόλων ἤρξατο ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν· φάλαγξ 800 Ἀλβανῶν φερόντων δέματα καὶ κλίμακας ὑπεσύρθησαν ἀφανῶς εἰς τὴν τάφρον προσβοηθούμενοι ὑφ' ἑτέρων 2000. Οἱ πρῶτοι ἀναβάντες εἰς τὴν ἔφοδον ἐπέδειξαν μεγάλην ἀνδρείαν ἐξ ἧς ὅμως οὐδόλως ὠφελήθησαν· ὀλιγώτατοι ἔφθανον εἰς

τὸ ἄκρον τοῦ τείχους, καὶ οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι ἡρωϊκῶς καὶ πυροβολοῦντες ἀκαταπαύστως, ἐβίαζον αὐτοὺς ν' ἀποσύρωνται. 500—600 Ἀλβανοὶ ἀπώλοντο, οἱ πλεῖστοι φονευθέντες, ὀλιγώτατοι δὲ αὐτῶν μόνον πληγωθέντες· ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων μόνον ἓξ ἐφονεύθησαν· κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν φιλοθωμανωτάτου τινὸς εὑρεθέντος οὐ μακρὰν τῆς πράξεως ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων Ἑλλήνων δὲν ὑπερέβη τοὺς ἑβδομήκοντα. Ὁ Ὀμὲρ Βριόνης ἀφ' οὗ παρέμεινεν ἔτι μίαν ἑβδομάδα κατέναντι τοῦ Μεσολογγίου, ἐμβαλὼν πῦρ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ τῇ 31 Δεκεμβρίου, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν ὡς φυγὰς τοὺς οὓς κατὰ πρῶτον ὡς κατακτητὴς ἐπάτησε τόπους. Οἱ Ἕλληνες ἐξελθόντες τὴν ἐπιοῦσαν εἰς δίωξιν αὐτοῦ, ἀπέκτειναν πολλοὺς πλάνητας, ἐζώγρησαν μέρος τῆς ἀποσκευῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξώρυξαν ὀκτὼ ὀρειχάλκινα τηλεβόλα, ἕνα ὅλμον καὶ δύο ἄλλα μικρότερα κατορωρυγμένα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ δὲ τὴν 7 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1824 ἀπεβίωσεν ἐν Μεσολογγίῳ εἰς ἡλικίαν 37 ἐτῶν ὁ Λόρδος Βύρων, εἷς τῶν ἀρίστων ποιητῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν θερμοτέρων φιλελλήνων, τῶν μᾶλλον εὐεργετησάντων τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν συμβουλῶν, τῶν ἐμφρόνων ὁδηγιῶν καὶ τῶν γενναίων καὶ πλουσίων χρηματικῶν συνδρομῶν του· ἡ κηδεία του ἐγένετο λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς κατὰ τὴν ἀξίαν του καὶ καθ' ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον· ἡ καρδία του ἐτάφη εἰς Μεσολόγγιον, τὸ δὲ σῶμά του κατὰ παραγγελίαν του μετεκομίσθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰς τοὺς τάφους τῶν προπατόρων του. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1825 ὁ σουλτάνος ἐπιμένων πάντοτε εἰς τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου, διώρισεν ἀρχιστράτηγον οὐχὶ πλέον τὸν Ὀμὲρ Βριόνην, ἀλλὰ τὸν μετ' αὐτοῦ προεκστρατεύσαντα

Ρεσὶδ Μεμχὲδ πασᾶν, τὸν ἐπιλεγόμενον Κιουταχῆν, ὡς διοικήσαντά ποτε τὴν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Κιουτάχιαν. Ὁ ἀρχιστράτηγος οὗτος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 20,000 στρατεύματος, δύο ἄλλων τριούρων πασάδων καὶ ἕως δώδεκα μπέηδων ἦλθε καὶ κατεστρατοπέδευσε τῇ 13 Ἰαννουαρίου 1825 πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, τὸ δὲ στράτευμα τῶν Ἑλλήνων τὸ ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ συνάμα συνεποσοῦτο εἰς 5,000 ἀνδρείων μαχητῶν ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Ἴσκον, Μακρὺν, Στουρνάρην, Μῆτσον Κοντογιάννην, Διακώκαν, Λάμπρον Βέϊκον καὶ Γεώργιον Κίτσον· τὸ δὲ πυροβολικὸν τοῦ Μεσολογγίου πλὴν τοῦ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Βασιλαδίου συνίστατο εἰς 48 σιδηρᾶ παντὸς μεγέθους τηλεβόλα, δύο ὅλμους ὀρειχαλκίνους καὶ ἕτερα δύο μικρότερα. Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους μεγάλη καὶ ἐπίμονος προσπάθεια κατεβλήθη ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν, μέγας ἐπίσης ἡρωϊσμὸς ἀνεδείχθη ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων οὐ μόνον κατὰ ξηρὰν ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τοὺς ἀθανάτους Μιαούλην καὶ Σαχτούρην· πολλοὶ ἀκροβολισμοὶ, ἀκατάπαυστοι ἑκατέρωθεν πυροβολισμοὶ καὶ ἐκρήξεις ὑπονόμων, καὶ ἀνεγέρσεις καὶ καταδαφίσεις πολιορκητικῶν μηχανῶν, καὶ δύο ἀπόπειραι ἐφόδου ἐγένοντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀπέβησαν εἰς κλέος τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς καταισχύνην καὶ φθορὰν τῶν Ὀθωμανῶν, οἳ ἀπεκρούσθησαν ἀεὶ, ἀπωλέσαντες πλῆθος πολὺ τῶν ἑαυτῶν, καὶ ὁ μέγας προσέτι Ὀθωμανικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ἀρχιναύαρχον Χουσρὲβ πασᾶν παθὼν καιρίως, ἔφυγεν ἔντρομος καὶ κατῃσχυμένος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράχθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1825 ἀπὸ τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ἕως ὅτου ἡ θάλασσα ἦν ἀνοικτὴ καὶ ἡ κοινωνία ἐλευθέρα, καὶ ὁ

Μιαούλης ἐδύνατο νὰ ἐφοδιάζῃ τοὺς πολιορκουμένους διὰ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων καὶ πάντων τῶν λοιπῶν, καὶ ἕως ὅτου ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τοῦ Τζαβέλα καὶ τοῦ Τσόγκα προσεβοήθουν ἔξωθεν, ἐνεργοῦντες μέγαν ἀντιπερισπασμὸν, φθείροντες καὶ κατακερματίζοντες τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς τούτου τὰ πάντα μετεβλήθησαν. Ἀφ' ἑνὸς ὁ μέγας Ὀθωμανικὸς στόλος ἐπανῆλθεν ἰσχυρότερος, ἀφ' ἑτέρου ὁ υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ Ἀλῆ πασᾶ, σατράπου τῆς Αἰγύπτου Ἰβραχὶμ πασᾶς, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν πορείαν αὑτοῦ ἐπόρθησε πολὺ μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ κυρίως τὴν Ἠλείαν ἔνθα διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας κατερήμωσε τὸν Πύργον, τὴν Γαστούνην, τὴν Ἀνδραβίδαν καὶ ἄλλα, ἐπιδραμὼν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ κεφαλῆς στρατεύματος 10,000, ὧν αἱ 9,000 ἦσαν τακτικοὶ Ἄραβες, συνηνώθη μετὰ τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ ἀρχιναυάρχου Χουσρὲβ πασᾶ, καὶ τότε οἱ τρεῖς συνάμα καταβαλόντες πεισματώδη καὶ ἀνένδοτον προσπάθειαν καὶ ἀποβαλόντες μέρος τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, τέλος ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὸ Βασιλάδι τῇ 26 Φευρουαρίου 1826, μεθ' ὃ παρεδόθη καὶ τὸ Ἀνατολικὸν τῇ 1 Μαρτίου, καὶ οἱ κάτοικοι ἕως 3,000, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες ἐπέμφθησαν εἰς Ἄρταν. Ἅμα μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ, οἱ Τουρκοαιγύπτιοι ἐπιμένοντες εἰς τὸ σύστημα τοῦ νὰ κυριεύσωσι τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο πάντα τὰ ἐκτὸς ὀχυρώματα, ἐπέδραμον κατὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐκκλησίας πυργοειδοῦς κειμένης ἐπὶ τῆς Κλείσοβας, νησίδος ἀπεχούσης 1 1/2 μιλ. ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου Ν. Α. φρουρουμένης δὲ ὑπὸ 130 Ῥουμελιωτῶν καὶ τεσσάρων μικρῶν τηλεβόλων ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλαν. Κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 25 Μαρτίου αἱ τηλεβολοφόροι σχεδίαι καὶ σκάφαι τοῦ ἐχθροῦ προσέβαλον τὸν

πύργον διὰ βαρέως πυρός· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀλβανοὶ τοῦ Κιουταχῆ εἰσδύοντες μεθ' ὁρμῆς εἰς τὸ ἕλος καὶ διαβάντες, κατέῤῥηξαν τὸ ἐξωτερικὸν περιχαράκωμα· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἔχοντες κλίμακας, δὲν ἐδύναντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὸν πύργον, ἀπεσύρθησαν ἐν ἀταξίᾳ, ὁ δὲ Κιουταχῆς προδραμὼν ἔφιππος, ἵνα ἐμψυχώσῃ τοὺς στρατιώτας του, ἐβλήθη ὑπὸ σφαίρας πυροβόλου κατὰ τὸν δάκτυλον. Τότε ὁ Ἰβραχὶμ πασᾶς διέταξε τὸν Χουσεῒν μπέην νὰ προχωρήσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δύο ταγμάτων Αἰγυπτίων καὶ μετὰ πεισμονῆς ἀξιοκατακρίτου ἐπέμεινε μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, κρατῶν αὐτοὺς ἐκτεθειμένους εἰς τὴν σφαγὴν, διότι ἡ φρουρὰ ἀπὸ τῶν ὀπῶν τοῦ πύργου σκοπεύουσα ἐν ἀνέσει, ἐφόνευεν ἀκαταπαύστως τοὺς ταλαιπώρους Ἀφρικανοὺς οἵτινες ἵσταντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὕδατος παραδεδομένοι εἰς τὸν θάνατον· τέλος ἀφ' οὗ ὁ Χουσεῒν μπέης καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐπισήμων ἐφονεύθησαν, ὁ πασᾶς διέταξε τὴν ἀποχώρησιν, καὶ τότε ὁ Τζαβέλας ἐκδραμὼν, ἐζώγρησεν ἑπτὰ σκάφας κειμένας ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἤγειρε τρόπαιον συγκείμενον ἐκ χιλίων διακοσίων πυροβόλων καὶ βαγιονετῶν· φονικωτάτη καὶ αἱματωδεςάτη πασῶν τῶν κατὰ τὸ Μεσολόγγιον ἐγένετο αὕτη ἡ μάχη· πλέον ἢ χίλια Ὀθωμανικὰ καὶ Αἰγυπτιακὰ πτώματα ἔπλεον ἐπὶ τῆς ἐξ αἱμάτων φοινιχθείσης λιμνοθαλάσσης, τριάκοντα πέντε δὲ Ἕλληνες ἔπεσον ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς Κλείσοβας, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν. Οἱ δὲ εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἔγκλειστοι 9,000 πάσης ἡλικίας καὶ πάσης τάξεως ἄνθρωποι φθάσαντες εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀπορίας καὶ κινδυνεύοντες νὰ ἀπολεσθῶσι πάντες μέχρι ἑνὸς ἐκ πείνης, συναπεφάσισαν τὴν τελευταίαν τῆς ἀπελπισίας ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐκδράμωσι πάντες ὁμοθυμαδὸν, ὅπερ καὶ ἐτέλεσαν τὴν νύκτα τῆς

10 Απριλίου, διασχίζοντες ξιφήρεις τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας· τούτων δὲ πολλοὶ μὲν ἀπώλοντο κατὰ τὴν ἐκδρομὴν φονεύοντες καὶ φονευόμενοι, τινὲς δὲ μείναντες εἰς τὴν πόλιν διὰ γῆρας ἢ ἀσθένειαν καὶ ἄλλοι ἐπανελθόντες ἔκ τινος ἀπάτης, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς μεγάλης πυριτοθήκης μετὰ πλήθους Ὀθωμανῶν, οἱ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν, 1800 δὲ ἐκ τῶν ἐκδραμόντων κατώρθωσαν μετὰ μόχθου μεγάλου νὰ φθάσωσι τὴν ἄκραν τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, καὶ ἐκεῖθεν καταβάντες, ἐσώθησαν εἰς Σάλονα· καὶ οὕτως ὑποστὰν ἔτος ὅλον δυσχερεστάτην πολιορκίαν, ἔπεσε τέλος τὸ ἔνδοξον Μεσολόγγιον. Ὀφείλεται δὲ ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον πρὸς τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐχθρικὰ σμήνη ἀντίστασις τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως πρῶτον εἰς τὴν ἡρωϊκὴν καρτερίαν τῶν ὑπερμάχων αὐτῆς Ἑλλήνων, δεύτερον εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν τόλμην δι' ἧς ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης διὰ τῆς ἐγκαίρου προμηθείας τῶν πρώτων ἀναγκαίων τρὶς ὑπεστήριξεν αὐτὴν κινδυνεύουσαν, καὶ τρίτον εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ζακυνθίων, οἳ ἀναλαβόντες αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπεράσπισιν, ἐδαπάνησαν ποσότητας χρημάτων πρὸς ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων προμήθευσιν. Κατὰ δὲ τὴν 15 Δεκεμβρίου 1827 ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Χάστιγξ ἐπελθὼν, προσέβαλεν, ἐπυροβόλησε καὶ ἐκυρίευσε τὸ Βασιλάδι, καὶ τὴν μὲν φρουρὰν ἀπέλυσεν ἀβλαβῆ, εὗρε δὲ ἐν αὐτῷ δώδεκα τηλεβόλα ὧν τὸ ἓν ὀρειχάλκινον.

Τὸ Μεσολόγγιον προϊόντος τοῦ χρόνου ἀναλαβὸν βαθμηδὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ, εἶναι ἤδη κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Μεσολογγίου καὶ περιέχει μετὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ ὑπὲρ τὰς 8,000 κατοίκων· ἔχει δὲ καὶ ὑγειονομεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ σχολάρχην καὶ διδασκάλους δευτέρας καὶ τρίτης

τάξεως καὶ δύο σχολεῖα δημοτικά· ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς Αἰτωλικὸν ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς, καὶ οἰκονομικὴ ἐφορία Γ'. τάξεως, καὶ τελωνεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον, καὶ συμβολαιογραφεῖον, καὶ λιμεναρχεῖον.

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΛΕΥΡΩΝ, πόλις κατὰ τὰ μεσημβρινὰ τῆς ἐπαρχίας. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σαλμονέως ἐκβληθεὶς τῆς Πισάτιδος Αἰτωλὸς ὁ Ἐνδυμίωνος κατέστησεν ἐν ταύτῃ τῇ ὑπὸ τῶν Κουρήτων οἰκουμένῃ χώρᾳ τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν ἀποικίαν (1), καὶ ἀπὸ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν ὠνομάσθησαν αἱ δύο πόλεις, ἡ Πλευρὼν καὶ ἡ Καλυδών (2)· διὸ καὶ ἡ χώρα αὕτη ἔκπαλαι ἐκαλεῖτο Αἰολίς (3)· κατεκτήθη δὲ οὐχὶ ἄνευ συνεχῶν ἀντιστάσεων ἐκ μέρους τῶν Κουρήτων (4), καὶ ἐκ τούτου βιασθεῖσαι αἱ δύο εἰρημέναι πόλεις, ἔκτισαν δυνατὰ ὀχυρώματα καὶ πύργους (5). Ὑπῆρξαν δὲ δύο Πλευρῶνες, ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα· ἡ παλαιὰ Πλευρὼν ἔκειτο ὑπὸ τὸ Κούριον ὄρος, ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐήνου καὶ τοῦ ὄρους Χαλκίδος ἢ Χαλκείας εὐφόρῳ πεδίῳ (6), μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Καλυδῶνος. Ἐν τῇ παλαιᾷ ταύτῃ Πλευρῶνι ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἅγιος (7)· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου Δημητρίου τοῦ ἐπικληθέντος Αἰτωλικοῦ πορθοῦντος τὴν χώραν, οἱ κάτοικοι καταλειπόντες τὴν παλαιὰν, συνῴκισαν τὴν νεωτέραν Πλευρῶνα παρὰ τὸ ὄρος τὸν Ἀράκυνθον, πλησίον τῆς Ὠλένου (8). — Ἐν Σπάρτῃ ἦν ἡρῷον τοῦ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 357 — Ἴδε Πισάτης. (2) Ἀπολλόδ. β. 1, 7, 6— Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 645. (3) Θουκυδ. β. 3, κ. 102. (4) Στράβ. β. 9, σ. 423 — Παυσ. Φωκ. κ. 31 — Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 529 κξ. (5) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 552, 578. (6) Στράβ. β. 10. σ. 459. (7) Δικαίαρχ. Βίος Ἑλλάδ. (8) Στράβ. β. 10, σ. 450, 451.

Πλευρῶνος ἀφ' οὗ κατήγοντο οἱ υἱοὶ τοῦ Τυνδάρου τὰ πρὸς μητρός, διότι, ὡς ὁ Ἄσιος ἐν τοῖς ἔπεσι λέγει, ὁ πατὴρ τῆς Λήδας Θέστιος ἦν υἱὸς Ἀγήνορος τοῦ Πλευρῶνος (1). — Ὁπότε ἡ Ἑλλὰς ὑπέκυψε τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐξουσίᾳ, οἱ Πλευρώνιοι εὑρέθησαν συντελοῦντες εἰς τὸ Ἀχαϊκόν· θέλοντες δὲ νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς συντελείας ταύτης, ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Γάλλον, ἄνδρα ἐκ τῆς βουλῆς τῶν Ῥωμαίων καταπεμφθέντα εἰς Ἑλλάδα ἵνα δικάσῃ τὰς μεταξὺ Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων περὶ τῆς ἀμφισβητουμένης γῆς διαφοράς· ἐπετράπη δὲ τοῖς Πλευρωνίοις ὑπὸ τοῦ Γάλλου νὰ ἀποστείλωσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἰδιαιτέραν πρεσβείαν παρὰ τοὺς Ῥωμαίους· ἐπετράπη δὲ αὐτοῖς καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ ἀποστῶσι τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀχαιῶν (2). — Ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἡ Πλευρὼν ὡς καὶ ἡ Καλυδὼν ἦσαν τεταπεινωμέναι, οὖσαι τὸ πάλαι ἐγκαλλώπισμα τῆς Ἑλλάδος (3). — Ἡ χώρα τῆς Αἰτωλίας ἔνθα ἦν ἡ παλαιὰ Πλευρὼν ἐκαλεῖτο Πλευρωνία· καὶ Κουρῆτις δὲ ἐλέγετο ὡς οἰκουμένη πρότερον ὑπὸ τῶν Κουρήτων. Οὗτοι δὲ οἱ Κουρῆτες κατὰ τὸν Εὐστάθιον ἦλθον ἄποικοι ἐκ τῆς νήσου Εὐβοίας (4). Μέρος τῆς Πλευρωνίας εἶχον οἱ Παρθαονίδαι οἱ παρὰ τὸν Ἄγριον (5).

* Τῆς Νέας Πλευρῶνος σώζονται τὰ ἐρείπια, κατὰ τὸν Πουκεβίλλον, μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀνατολικοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς καλουμένης τῆς Κυρίας Εἰρήνης (6).

ΚΑΛΥΔΩΝ, πόλις κατὰ τὸ νότιον, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου καὶ τοῦ ὄρους Χαλκίδος καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Ταφιάσσου, πλησίον τῆς παλαιᾶς Πλευρῶνος,

---

(1) Παυσ. Λακ. κ. 13. (2) Παυσ. Ἀχ. κ. 11. (3) Στράβ. β. 10. σ. 450. (4) Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Κ, ς. 525. (5) Στράβ. β. 10, σ. 465. (6) Πουκεβ. Περιηγ. Τ. 3, σ. 195.

ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς κώμης Λυκίρνης κειμένης μεταξὺ τῆς νέας Πλευρῶνος καὶ τῆς Καλυδῶνος· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον· ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος τίθησιν ὑπεράνω τῆς παρὰ τὸ Ἀντίῤῥιον Μολυκρείας τὰ δύο ὄρη, τὴν Χαλκίδα καὶ τὸν Ταφίασσον, τὴν δὲ Καλυδῶνα μεταξὺ τῆς Πλευρῶνος καὶ τῆς Χαλκίδος (1). — Ἡ μὲν πόλις Καλυδὼν ἦν ᾠκοδομημένη ἐν τόπῳ τραχεῖ καὶ πετρώδει ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ ὄρους Χαλκίδος, ὡς ἐκ τοῦ Ὁμήρου φαίνεται =

Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν (2)·

καὶ ἀλλαχοῦ =

Ὃς πάσῃ Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι
Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε — — — (3).

ἡ δὲ περὶ αὐτὴν γῆ ἦν εὔφορος καὶ πλουσία εἰς δημητριακοὺς καρποὺς, εἰς ἀμπέλους, ἐλαίας καὶ παντοδαπὰ λάχανα καὶ δάση ἐπιτήδεια εἰς ναυπηγίαν κατεκάλυπτον τὰ πλησιόχωρα ὄρη (4), καὶ αἱ πεδιάδες ἦσαν παχύταται καὶ καρποφόροι· ὅθεν καὶ ἡ Καλυδὼν ἐραννὴ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐπονομάζεται =

Αἰτωλοὶ μὲν ἀμυνόμονοι Καλυδῶνος ἐραννῆς (5)·

καὶ ἀλλαχοῦ =

Ὁππόθι πιότατον πεδίον Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Ἔνθα μιν ἤνωγον τέμενος περικαλλὲς ἑλέσθαι,
Πεντηκοντόγυον· τὸ μὲν ἥμισυ οἰνοπέδοιο·
Ἥμισυ δὲ ψιλὴν ἄροσιν πεδίοιο ταμέσθαι (6).

Καὶ ὁ Εὐρυπίδης δὲ λέγει =

Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα Πελοπείας χθονὸς,
Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα (7)·

---

(1) Στράϐ. β. 10, σ. 459. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 640. (3) Ὁμ. Ἰλ. Ν, ς. 217. (4) Ὀϐιδ. Μεταμορφ. β. 8, — 278, 295, 329. (5) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 531. (6) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 577 κξ. (7) Εὐρυπίδ. Μελεαγρ. εἰς Λουκιαν. Συμποσ.

καὶ νομαὶ δὲ ἦσαν κατὰ τὰ πέριξ διὰ πρόβατα καὶ διὰ βόας (1), καὶ ἐκ τοῦ Καλυδωνίου κάπρου εἰκάζεται, ὅτι εὑρίσκοντο καὶ ἄλλα ζῶα θηράσιμα· παρέκειτο δὲ καὶ λίμνη μεγάλη καὶ εὔοψος, ἧς ἡ πρόσοδος ἐχορηγήθη ὕστερον τοῖς Πατρεῦσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (2). — Ἡ Καλυδὼν ἐκτίσθη ὑπὸ Καλυδῶνος τοῦ Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος (3)· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐβασίλευσεν ἐν Αἰτωλίᾳ Οἰνεὺς ὁ Πορθάονος· ἐξέβαλον δὲ αὐτὸν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀγρίου, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους Διομήδης, ὁ ἔγγονος αὐτοῦ στρατεύσας ἐπὶ τὴν Καλυδωνίαν, ἐτιμώρησε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ πάππου αὐτοῦ, ἐκεῖνον δὲ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Ἄργος (4). Μελέαγρος δὲ ὁ Οἰνέως ἐφόνευσε τὸν γνωστὸν Καλυδώνιον κάπρον (5); οὗ ἡ θήρα ἦν ἐξεικονισμένη ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος (6), καὶ ἐπὶ τῶν ἀετῶν τοῦ ἐν Τεγέᾳ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς (7), ἔνθα ἀνετέθη καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ ὃ μετὰ τῆς κεφαλῆς ἦν δεδομένον ἀριστεῖον τῇ Ἀταλάντῃ ὡς πρώτῃ τοξευσάσῃ καὶ τρωσάσῃ τὸ θηρίον (8)· τοὺς δὲ ὀδόντας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἀρχαῖον ἔλαβεν ὕστερον ὁ Αὔγουστος, νικήσας τοὺς συμμάχους τοῦ Ἀντωνίου (9). — Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μελεάγρου, ὡς ἐκ τοῦ Ὁμήρου φαίνεται, πολιορκηθεῖσα, προσεβλήθη σφοδρῶς ἡ Καλυδὼν ὑπὸ τῶν Κουρήτων, ἀρχαίων κατοίκων τῶν τόπων τούτων καὶ μάλιστα τῆς Πλευρωνίας (10).

. . . . τοί δ' ἐπὶ πύργων
βαῖνον Κουρῆτες καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ (11).

Ὁ Θουκυδίδης διηγεῖται ὅτι τῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ Πελοπον-

(1) Ὀβιδ. Μεταμ. β. 8, 296, 297. (2) Στράβ. β. 10, σ. 460. (3) Ἴδε Αἰτωλία. (4) Παυσ. Κορ. κ. 25. (5) Παυσ. Κορ. κ. 7. (6) Παυσ. Λακ. κ. 18. (7) Παυσ. Ἀρκ. κ. 45. (8) Παυσ. αὐτ. (9) Παυσ. Ἀρκ. κ. 46. (10) Στράβ. β. 10, σ. 465. (11) Ὁμ. Ἰλ. Ι, ς. 588 κξ.

νησιακοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῆς Σπάρτης Εὐρύλοχος προσβοηθήσας τοῖς Αἰτωλοῖς κατὰ τῆς Ναυπάκτου καὶ εὑρὼν τὴν πόλιν κατεχομένην ὑπ' Ἀθηναίων, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Αἰολίδα, ἣ τότε ἐκαλεῖτο Καλυδὼν καὶ Πλευρὼν κτλ. (1). — Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἡ Καλυδὼν κατέστη ὑποχείριος τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλ' ἠλευθερώθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Ἐπαμινώνδου (2). — Κατὰ τὸν μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου ἐμφύλιον πόλεμον οἱ Αἰτωλοὶ ἠνώθησαν οἰκειοθελῶς μετὰ τοῦ Καίσαρος, ὃς καταπέμψας τὸν Καλβίσιον, ἐξέβαλε τῆς Καλυδῶνος τὴν Πομπηϊανὴν φρουράν, καὶ οὕτω κατέσχε πᾶσαν τὴν Αἰτωλίαν (3)· ὁ δὲ Αὔγουστος θέλων νὰ συνοικίσῃ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς Νικόπολιν, ἐρήμωσε τὴν Καλυδῶνα καὶ τὴν ἄλλην Αἰτωλίαν, ἧς, ὡς καὶ τῆς Ἀκαρνανίας τὰ ἀγάλματα μετήνεγκεν εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ πόλιν (4). — Ἐν τοῖς Πευτιγκερείοις πίναξι βλέπομεν εἰσέτι τὴν Καλυδῶνα κειμένην ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἀκτίου διὰ τῆς νοτίας Αἰτωλίας εἰς Φωκίδα, Βοιωτίαν καὶ Ἀττικήν (5)· ἀναφέρει καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἔτι τὴν Καλυδῶνα, ἀλλὰ μετ' αὐτὸν οὐδ' ἀκούεται πλέον. — Περὶ τὴν Καλυδῶνα ἦν ναὸς τοῦ Λαφραίου Ἀπόλλωνος κατὰ τὸν Στράβωνα (6), κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν τῆς Λαφραίας Ἀρτέμιδος (ἴσως ἀμφοτέρων)· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ ναοῦ τούτου μετ' ἄλλων λαφύρων τῆς Καλυδῶνος ἔδωκεν ὁ Αὔγουστος τοῖς Πατρεῦσιν (7). — Ἐπὶ Στράβωνος ἡ Καλυδὼν ὡς καὶ ἡ Πλευρὼν ἦσαν τεταπεινωμέναι, οὖσαι πρότερον πρόσχημα τῆς Ἑλλάδος (8). Παρὰ τὴν Καλυδῶνα

---

(1) Θουκυδ. β. 3, κ. 102. (2) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 75. (3) Καίσ. Ἐμφ. Πολ. β. 3, κ. 35. (4) Παυσ. Ἀχ. κ. 18. (5) Πίνακ. Πευτιγκ. Τ. 7. (6) Στράβ. β. 10, σ. 459. (7) Παυσ. Ἀχ. κ. 18. (8) Στράβ. β. 10. σ. 450.

ἣν πηγὴ Καλλιῤῥόη (1). — Οἱ Καλυδώνιοι ἐτίμων τὴν Ἄρτεμιν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην θεότητα (2). Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Καλυδῶνος, πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ταύτης, κατὰ τὰς Οἰνιάδας ἦν ὀχύρωμα ΈΛΑΙΟΣ καλούμενον· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (3).

* Κατὰ τὰς ἀναζητήσεις τῶν νεωτέρων περιηγητῶν (4), τὸ χωρίον Κούρταγα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ποτὲ Καλυδῶνος· ἀπέχει δὲ 1 ὥρ. 35 λ. τοῦ Μεσολογγίου. Λείψανα τειχῶν καὶ ἄλλα σώζονται καὶ περιγράφονται λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Ληκίου (5)· κάτωθεν τῶν ἐρειπίων κεῖται τὸ χωρίον Μαυρομάτι· ἄνω δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐκκλησίδιον τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ. Ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΧΑΛΚΙΣ, πολίχνιον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Χαλκίδος πρὸς τὴν θάλασσαν· ὠνομάζετο καὶ Ὑποχαλκὶς καὶ παρ' αὐτὴν ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς Εὐῆνος (6). Τὴν Χαλκίδα ταύτην ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος =

Χαλκίδα τ' ἀμφίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν (7).

ὨΛΕΝΟΣ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς νέας Πλευρῶνος ὑπὸ τὸ ὄρος τὸν Ἀράκυνθον (8)· τὴν πόλιν ταύτην κατέσκαψαν οἱ Αἰολεῖς, περὶ δὲ τῆς χώρας ἠμφισβήτουν οἱ Ἀκαρνᾶνες (9)· ἐπὶ τοῦ Στράβωνος τὰ ἴχνη μόνον τῆς πόλεως ταύτης ἐσώζοντο (10)· ὁ Ὅμηρος μέμνηται τῆς Ὠλένου ἐν τῷ Αἰτωλικῷ καταλόγῳ (11).

* Κατὰ τὰς ἀναζητήσεις τῶν νεωτέρων ἡ πόλις Ὤλενος ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Μεσολογγίου

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 21. (2) Παυσ. Μεσ. κ. 31. (3) Πολυβ. β. 4, κ. 65. (4) Πουκεβιλλ. περιηγ. 8. 208. — Κρουσ. Τ. 3, κ. 11. σ. 244 — Ληκ. κ. 32, σ. 583 κξ. (5) Ληκ. αὐτ. (6) Στράβ. β. 10, σ. 451. (7) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 640. (8) Στράβ. β. 10. σ. 460. (9) Αὐτ. σ. 451. (10) Αὐτ. σ. 460. (11) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 609.

ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν κατωφερείας τοῦ ὄρους τοῦ ὁρίζοντος τὸν κόλπον τοῦ Ἀνατολικοῦ. Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ὠλένου ἀπέχει 1 1/2 μιλ. Γεωγραφ. ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς νέας Πλευρῶνος πρὸς βοῤῥᾶν, πλησιέστατα τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Ζαμπερακίου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ἀνατολικὸν καὶ τὸ Ζαμπεράκιον κεῖνται ἐπὶ πλουσίου ἰχθυοτροφείου ἐξ οὗ ἔτι καὶ νῦν ἐξάγεται ἅλας πολὺ διὰ τὴν Ἤπειρον, εὐκόλως ἐννοεῖται ὅτι οἱ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος πέραν τοῦ Ἀχελῴου οἰκοῦντες Ἀκαρνᾶνες ἐπιθυμοῦντες τὴν κτῆσιν τοῦ τοιούτου τόπου, ἠμφισβήτουν περὶ αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Στράβων (1). Ὁ Λήκιος θεωρεῖ πάνυ μικρὰν τὴν κατὰ τὸν Στράβωνα μεταξὺ Νέας Πλευρῶνος καὶ Ὠλένου ἀπόστασιν, καὶ νομίζει πιθανωτέραν τὴν θέσιν τῆς Ὠλένου κατὰ τὸ χωρίον Καβάλαν (2)· ἀλλ' ἡ πρώτη ὑπόθεσις μᾶλλον προσεγγίζει τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ὁ λόγος τῆς μικρότητος τοῦ διαστήματος φαίνεται ἀνίσχυρος, διότι οὐδόλως ἀδυνατεῖ ἡ μεταξὺ δύο μικρῶν πόλεων 1 1/2 μιλίου Γεωγραφικοῦ: 3 ὡρῶν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις.

ΠΡΟΣΧΙΟΝ, πόλις κειμένη κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς Νέας Πλευρῶνος καὶ τῆς Ἀκαρνανικῆς πόλεως Στράτου, ἀλλ' ἐν θέσει ἀγνώστῳ· ὅτι δὲ ἔκειτο κατὰ τὸ εἰρημένον διάστημα ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Θουκυδίδου καθ' ὃν ὁ Σπαρτιάτης στρατηγὸς Εὐρύλοχος ἦλθεν ἐκ Ναυπάκτου εἰς Αἰολίδα, ἤτοι εἰς Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ εἶτα εἰς Πρόσχιον· ἐκεῖθεν δὲ διαβὰς τὸν Ἀχελῷον, ἐχώρει διὰ τῆς Ἀκαρνανίας, ἔχων ἐν δεξιᾷ μὲν τὴν πόλιν τῶν Στρατέων, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν (3). Τὸ Πρόσχιον

(1) Ἰδ. ἀνωτ. — Κρουσ. Τ. 3. κ 11. σ. 247. (2) Ληκ. περιηγ. εἰς Βορ. Ἑλλ. Τ. 1. κ. 3, σ. 155. (3) Θουκυδ. β. 3. κ. 102. 106.

ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο ΠΥΛΗΝΗ· μετενεγκόντες δὲ ὕστερον οἱ κάτοικοι τὴν πόλιν αὐτῶν εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους τόπους, καὶ μεταβαλόντες τὸ ὄνομα, μετωνόμασαν αὐτὴν Πρόσχιον. (1)· ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Πυλήνης =

Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο καὶ Ὤλενον ἠδὲ Πυλήνην (2).

* Κατὰ τὸν Κρούσιον ἡ πόλις Πρόσχιον ἢ Πυλήνη ἔκειτο (μᾶλλον κατ' εἰκασίαν) εἰς τὸ Κουκιόκαστρον (3).

ΘΈΡΜΟΝ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Αἰτωλίας ἐπὶ τ'που μετεώρου καὶ δυσβάτου, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τριχωνίδος λίμνης κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀκαρνανικῆς πόλεως Στράτου· ἀπεῖχεν 60 στάδια τῆς ἐπὶ τῆς εἰρημένης λίμνης κειμένης πόλεως Μετάπας. Ἡ δὲ ἐπὶ τριάκοντα στάδια ἐκτεινομένη ἐκ Παμφίας εἰς Θέρμον ὁδὸς, οὐ μόνον ἦν λίαν ἀνάντης καὶ τραχεία, ἀλλ' εἶχε καὶ κρημνοὺς βαθεῖς ἑκατέρωθεν· ὥστε ἦν πάνυ ἐπισφαλὴς καὶ ςενὴ ἡ πάροδος κατά τινας τόπους, καὶ ὡς τοιτοτρόπως ὠχυρωμένος ἐκ φύσεως ὁ τόπος οὗτος ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀκρόπολις συμπάσης τῆς Αἰτωλίας· καὶ οἱ κάτοικοι ἐπαναπαύοντο ἐν βαθυτάτῃ ἀσφαλείᾳ, διότι οὐδέποτε πολέμιος ἐτόλμησε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν ταύτην· καὶ αἱ ἀρχαιρεσίαι δὲ τῆς Αἰτωλίας ἐνταῦθα ἐτελοῦντο, καὶ οἱ Θέρμιοι συνεκρότουν κατ' ἔτος ἀγορὰς καὶ πανηγύρεις ἐπιφανεστάτας, καὶ εἶχον ἕκαστος τὰ πρὸς τὰς ἀποδοχὰς καὶ πάντα τὰ πρὸς ταῦτα ἀναγκαῖα, διὸ καὶ ἦν τὸ Θέρμον πλῆρες οὐ μόνον σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ εἴτι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐναπετίθετο ὡς ἐν ἀσφαλεστάτῳ καὶ οὐδενὶ κινδύνῳ

---

(1) Στράβ. β. 10. σ. 451. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 639. (3) Κρούσ. Τ. Β. κ. 11, σ. 248.

ὑποκειμένῳ τόπῳ· ἀλλ' ὅμως ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. ὁρμηθεὶς ἐκ Λιμναίας μετὰ ςρατιᾶς Μακεδόνων καὶ Ἀκαρνάνων καὶ Ἠπειρωτῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Θρᾳκῶν καὶ Κρητῶν, διέβη τὸν Ἀχελῷον μεταξὺ Κωνώπης καὶ Στράτου, καὶ ἀπολιπὼν ἐκ μὲν εὐωνύμων τὴν Στράτον, τὸ Ἀγρίνιον καὶ τοὺς Θεστιεῖς, ἐκ δὲ δεξιῶν τὴν Κωνώπην, τὴν Λυσιμαχίαν, τὸ Τριχώνιον καὶ τὸ Φοίτειον, καὶ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν Μέταπαν κειμένην ἐπὶ τῆς Τριχωνίδος λίμνης καὶ τῶν παρ' αὐτῇ στενῶν, ταύτην μὲν ἐκλιπόντων τῶν Αἰτωλῶν κατεῖχεν, εἰσαγαγὼν πενταχοσίους στρατιώτας πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῆς ἀπὸ τῶν στενῶν· αὐτὸς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν κώμην Παμφίαν καὶ ἀσφαλισάμενος καὶ ταύτην διὰ φρουρᾶς, καὶ διανύσας πᾶσαν τὴν δυσβατωτάτην καὶ περίκρημνον παρὰ τὴν λίμνην ὁδὸν, ἔχων δὲ τὴν πορείαν ἐξησφαλισμένην ἐξ εὐωνύμων ἐκ τῆς ἐπὶ τριάκοντα στάδια ἐκτεινομένης λίμνης, ἦλθεν εἰς τὸ Θέρμον, καὶ καταστρατοπεδεύσας, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν στρατιὰν νὰ πορθῇ τὰς περιοικίδας κώμας καὶ νὰ καταφθείρῃ τὸ πεδίον τῶν Θερμίων, ὁμοίως δὲ νὰ διαρπάζῃ καὶ τὰς οἰκίας τὰς ἐν αὐτῷ τῷ Θέρμῳ οὔσας πλήρεις οὐ μόνον σίτου καὶ τῶν τοιούτων πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ παντοδαπῶν σκευῶν πολυτίμων Αἰτωλικῶν, καὶ αἱ περὶ τὸν ναὸν δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος οἰκίαι καὶ πάντες οἱ πέριξ τόποι ἔβριθον πολλῶν ἀγαθῶν, εἰρηνευούσης ἐκ παλαιοῦ τῆς χώρας· τὰ πολυτελέστατα δὲ καὶ τὰ εὐμετακόμιστα ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ὅπλων συμποσούμενα πλείω τῶν δεκαπέντε χιλιάδων ἐκλεξάμενος ὁ Φίλιππος ἀπεκόμισε· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα συσωρεύσας, κατέκαυσεν. Ἐνθυμηθεὶς δ' ἔπειτα ὅσας ἀσεβείας ἔπραξαν οἱ Αἰτωλοὶ εἰς Δῖον καὶ εἰς Δωδώνην, καὶ θέλων νὰ τιμωρίσῃ αὐτοὺς ἀνταξίως, ἐπυρπόλησε καὶ τὰς στοὰς καὶ διέφθειρε καὶ τὰ λοιπὰ

τῶν ἀναθημάτων, ἃ ἦσαν πολυτελῶς κατεσκευασμένα καί τινα αὐτῶν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ δαπάνης ἐξειργασμένα· καὶ οὐ μόνον τὰς ὀροφὰς κατέφθειρε διὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλὰ κατηδάφισε καὶ τὰς οἰκοδομὰς καὶ ἀνέτρεψε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ὄντας οὐκ ἐλάττους τῶν δισχιλίων· πολλοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ διέφθειρε, πλὴν μόνον ὅσοι εἶχον ἐπιγραφὰς ἢ τύπους θεῶν, ἐκείνους ἀφῆκεν ἀβλαβεῖς· ἐπέγραψε δὲ καὶ εἰς τοὺς τοίχους τὸν στίχον τοῦτον =

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο;

ὃς ἦν γέννημα τῆς εὐφυΐας Σάμου τοῦ Χρυσογόνου, ποιητοῦ καὶ συντρόφου τοῦ βασιλέως· ἐκτελέσας δὲ ταῦτα ὁ Φίλιππος, ἐπέστρεψε πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ (1). — Ἀφ' ὅτου δὲ ἡ Αἰτωλία ὑπετάγη τοῖς Ῥωμαίοις, οὐδεὶς ἔτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς ποτὲ περιωνύμου ταύτης πόλεως· ὁ Πτολεμαῖος οὐδὲ κατατάττει τὸ Θέρμον μεταξὺ τῶν Αἰτωλικῶν πόλεων· ὁ Στράβων ἀναφέρων ὡς ἐκ τοῦ Ἐφόρου τὸ Θέρμον καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ἐκ πατρίου ἔθους γινομένας ἀρχαιρεσίας, ὀνομάζει αὐτὸ πληθυντικῶς Θερμά (2).

ΜΕΤΑΠΑ, πόλισμα ὀχυρὸν ἐπὶ τῆς Τριχωνίδος λίμνης καὶ τῶν παρὰ ταύτῃ στενῶν, καὶ κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς πόλεως Θέρμου, ἧς ἀπεῖχεν ὅσον 60 στάδια κατὰ τὸν Πολύβιον· ὁ ἱστορικὸς οὗτος διηγεῖται τὴν πορείαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ', ὃς ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Αἰτωλίας, καὶ ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον Ἀκαρνανικῆς πόλεως Λιμναίας, ἀφίκετο εἰς Στράτον, καὶ ἐκεῖθεν διαβὰς τὸν Ἀχελῷον, κατέσχε τὸ πόλισμα Μέταπα ἔνθα κατέθεσε πεντακοσίους στρατιώτας ἵνα

(1) Πολύβ. β. 5. κ. 7, 8, 9, 13, 15 — Ἴδε καὶ β. 11, κ. 4.

(2) Στράβ. β. 10, σ. 463.

ἐπιτηρῶσι τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον τὴν ἐκ τῶν στενῶν καὶ χωρήσας εἰς Πάμφαιον, ἦλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Θέρμον, ἐν ᾗ ἐμποιήσας ἀνήκεςον φθορὰν, κατὰ τὴν ἐπιςροφὴν κατέστρεψε καὶ τὰ Μέταπα (1). Τὸ πόλισμα τοῦτο ἔκειτο κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Τριχωνίδος καὶ ἀπεῖχε τοῦ κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς αὐτῆς λίμνης Παμφαίου 30 στάδια (2).

ΠΑΜΦΑΙΟΝ ἢ ΠΑΜΦΙΑ, πόλισμα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς λίμνης Τριχωνίδος ἀπέχον 30 στάδια τοῦ πολίσματος Μετάπων (3).

ΦΟΙΤΕΙΟΝ, πόλισμα μεταξὺ Τριχωνίου καὶ Μετάπων· ἀναφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (4) καὶ τοῦ Στεφάνου, παρ' ᾧ γράφεται Φύταιον (5). Οὐδὲν γνωρίζεται περὶ αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος, τῆς θέσεως καὶ τῆς δι' αὐτοῦ πορείας Φιλίππου τοῦ Γ'. τῆς ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἱστορουμένης (6). Διακριτέον τὸ Αἰτωλικὸν τοῦτο πόλισμα τοῦ κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν Φυτία ἢ Φοιτίαι καλουμένου.

ΤΡΙΧΩΝΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ νότιον τῆς ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθείσης Τριχωνίδος λίμνης, μεταξὺ τῶν πόλεων Λυσιμαχίας καὶ Φοιτείου, ἔχουσα γῆν ἀρίστην κατὰ τὸν Στράβωνα παρ' ᾧ γράφεται ἐσφαλμένως Τραχίνιον (7). Τὸ Τριχώνιον κατέστη γνωστὸν ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Θέρμου ἐκστρατείας Φιλίππου τοῦ Γ', περιγραφομένης λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (8). Ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην καὶ ὁ Στέφανος (9).

ΛΥΣΙΜΑΧΙΑ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς λίμνης Λυσιμαχίας καὶ τῆς πόλεως Ἀρσινόης ἢ Κωνώπης ἀφ' ἑνὸς μέρους καὶ τοῦ ὄρους Ἀρακύνθου καὶ τῆς Πλευρῶνος ἀφ' ἑτέρου·

(1) Πολύβ. β. 5, κ. 7 κτλ. — ἴδ. Θέρμον. (2) Αὐτ. κ. 8. (3) Αὐτ. — ἴδ. Θέρμον καὶ Μέταπα. (4) Πολύβ. β. 5, κ. 7. (5) Στέφ Βυζ. Φύταιον. (6) Πολύβ. αὐτ. (7) Στράβ. β. 10, σ. 450. (8) Ἴδε Θέρμον. (9) Στέφ. Βυζ. Τριχώνιον.

ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἦν ἤδη ἠρειπωμένη (1). Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη, φαίνεται, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Λυσιμάχου, οὗ ἡ κυριότης ἐξετάθη ἐπὶ τοῦ πλείστου τῆς Ἑλλάδος. Φίλιππος ὁ Γ΄. διαβὰς τὸν Ἀχελῷον ἐν τῇ κατὰ τοῦ Θέρμου ἐκστρατείᾳ, ἀπέλιπεν ἐκ δεξιῶν κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ τὴν Κωνώπην, τὴν Λυσιμαχίαν κτλ. (2)· ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς τῆς Συρίας Ἀντίοχος πορευόμενος ἐν ἔτει 191 Π. Χ. ἐκ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου πρὸς συνάντησιν τῶν Αἰτωλῶν, ἐβάδισε διὰ τῆς Ναυπάκτου, Καλυδῶνος καὶ Λυσιμαχίας (3).

* Ἡ θέσις τῆς Λυσιμαχίας εὑρίσκεται περὶ τὸ χωρίον Παπαδάτες (4) ἔνθα σώζονται πάμπολλα ἐρείπια (5).

ἈΡΣΙΝΌΗ, πόλις, πρότερον δὲ κώμη καλουμένη **ΚΩΝΏΠΗ**, ἔκειτο ἐπιτηδείως ἐπὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀχελῴου, μικρὸν ἀπέχουσα πρὸς τὸ βόρειον τῆς ποτὲ πόλεως Λυσιμαχίας καὶ τῆς λίμνης τῆς ὡσαύτως Λυσιμαχίας, πρότερον δὲ Ὕδρας καλουμένης καὶ κειμένης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πλευρῶνος. Ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀρσινόης τῆς γυναικὸς καὶ ἐνταυτῷ ἀδελφῆς Πτολεμαίου τοῦ Β΄ (6). Ἡ ἀπόστασις τῆς Ἀρσινόης ἢ Κωνώπης ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν πόλιν Μητρόπολιν διαβάσεως τοῦ Ἀχελῴου ἦν 20 σταδίων, κατὰ τὸν Πολύβιον (7)· ὡσαύτως καὶ ὁ Κικέρων καλεῖ τὴν πόλιν ταύτην Ἀρσινόην (8)· φαίνεται ἀλλ᾽ ὅμως ὅτι παρὰ τοῖς κατοίκοις ἐπεκράτησεν ἀεὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Κωνώπη, διότι ἐπὶ τοῦ πολέμου Φιλίππου τοῦ Γ΄. κατὰ Αἰτωλῶν μόνον ὑπ᾽ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα ἀναφέρεται· οὐδὲ ἴχνος αὐτῆς ὑφίσταται ἤδη. — Οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως Ἀρσινόης ἡ

---

(1) Στράβ. β. 10, σ. 460 (2) Ἰδ. Θερμαν. (3) Τ. Λιβ. β. 36. κ. 11.
(4) Λικ. Τ. 1. κ. 3. Αἰτωλία. σ. 153. (5) Αὐτ. σ. 122.
(6) Στράβ. β. 10. σ. 460. (7) Πολυβ. β. 4 κ. 64. καὶ β. 5. κ. 7.
(8) Κικερ. λογ. εἰς Πισ. κ, 72.

Κωνώπης κατὰ τὸ νότιον ἦν φρούριον ἐπὶ παρόδου ΙΘΩΡΊΑ καλούμενον, ὀχυρὸν δὲ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τέχνης καὶ ἀναφερόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Πολυβίου ὃς ἐξιστορῶν τὴν διάβασιν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ΄. ἀπὸ τοῦ Στράτου πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Αἰτωλίας καὶ τὴν διὰ τοῦ Ῥίου εἰσδρομὴν αὐτοῦ εἰς Πελοπόννησον, λέγει ὅτι διαβὰς τὸν Ἀχελῷον κατὰ τὴν Κωνώπην, καὶ χωρήσας ἐκεῖθεν, εἷλε καὶ κατηδάφησε τὴν Ἰθωρίαν ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς πύργους τῆς χώρας (1).

* Κατὰ τὸν Κρούσιον ἡ Ἰθωρία ἔκειτο ἔνθα κεῖται ἤδη ἡ Δωρίτσα (2).

ἌΚΡΑΙ, πόλις μικρὰ μεταξὺ Κωνώπης καὶ Μετάπων ἀναφερομένη ὑπὸ μόνου τοῦ Πολυβίου (3), ὁ Στέφανος τίθησι πόλιν Ἄκραν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, ἴσως ἐννοῶν τὴν αὐτήν. Οὐδὲν ἐρείπιον ἢ ἴχνος τῆς πόλεως ταύτης σώζεται.

ΚΟΎΡΙΟΝ, πόλισμα πλησίον τῆς παλαιᾶς Πλευρῶνος ἐξ οὗ κατά τινας οἱ Πλευρώνιοι ὠνομάσθησαν Κουρῆτες (4).

ΛΥΚΊΡΝΑ, κώμη μεταξὺ τῶν ὀρέων Χαλκίδος καὶ Ταφιάσσου παρὰ τὴν θάλασσαν κάτωθεν τῆς Καλυδῶνος ἧς ἀπεῖχε 30 στάδια (5)· ὁ Στέφανος ὀνομάζει αὐτὴν Ἀλίκυρναν (6), ὁ δὲ Σκύλαξ Μύκαρναν (7), ὁ δὲ Σαλμάσιος διορθῶν τὸν Σκύλακα, γράφει Ἀλίκυρναν (8) ὡς ὁ Στέφανος.

ΜΟΛΎΚΡΕΙΑ κατὰ τὸν Στράβωνα, ΜΟΛΥΚΡΊΑ κατὰ τὸν Εὐφορίωνα, ΜΟΛΎΚΡΕΙΟΝ κατὰ τὸν Θουκυδίδην, πολίχνιον παραθαλάσσιον κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου αἰγιαλόν. Τὸ πολίχνιον τοῦτο ἔκειτο, κατὰ τὸν Στρά-

(1) Πολυβ. β. 4. κ. 64. (2) Κρουσ. Τ. 8. κ. 11. σ. 261. (3) Πολυβ. β. 5. κ. 13. (4) Στράβ. β. 10. σ. 451. (5) Στράβ. β. 10. σ. 459. (6) Στεφ. Βυζ. Ἀλίκυρνα. (7) Σκύλ. Περιπλ. Αἰτωλία.
(8) Σχολιαστ. αὐτ.

βωνα, κάτωθεν τῶν ὀρέων Ταφιάσσου καὶ Χαλκίδος (1), πλησίον τοῦ Ἀντιῤῥίου (2), ὡς συμφώνως διαβεβαιοῖ καὶ ὁ Πλίνιος (3)· μεμφόμενος δὲ ὁ Στράβων τὸν Ἑλλάνικον ὡς τάττοντα τὴν Μακυνίαν καὶ τὴν Μολύκρειαν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πόλεων, λέγει ὅτι ἐκτίσθησαν μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν (4). Ἡ Μολύκρεια ἦν κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἀποικία τῶν Κορινθίων· ἀλλὰ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον κατέστη ὑπίκοος τῶν Ἀθηναίων (5). Ἐκ τοῦ μέρους τούτου τῆς διηγήσεως τοῦ Θουκυδίδου φαίνεται ὅτι ἡ Μολύκρεια ἔκειτο οὐ πόῤῥω τῆς Ναυπάκτου· καὶ ἐξ ἄλλου τινὸς μέρους τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ παρὰ τὸ Ῥίον ναυμαχία τοῦ Ἀθηναίου Φορμίωνος (6) καθίσταται δῆλον ὅτι ἡ Μολύκρεια ἦν πόλις καὶ λιμὴν πλησίον τοῦ εἰρημένου ἀκρωτηρίου πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν, κατέμπροσθεν τῆς εἰς τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰσόδου· ἡ τοιαύτη θέσις τῆς Μολυκρείας φαίνεται καὶ παρὰ τῷ Σκύλακι ἐκ τῆς σειρᾶς ἣν φυλάττων ὁ γεωγράφος οὗτος, καὶ προβαίνων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, λέγει Καλυδὼν, Ἀλίκυρνα, Μολύκρεια, Δελφικὸς κόλπος (7)· ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Μολύκρεια ἔκειτο πλησιέστατα τοῦ κόλπου. Κατὰ τὸν Διόδωρον τὸ Ἀθηναϊκὸν τοῦτο πολίχνιον ἑάλω ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Δημοσθένους μάχην (8)· καὶ ὁ Πτολεμαῖος κατατάττει ἤδη τὴν Μολύκρειαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν (9) ὁριζομένῃ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀντιῤῥίου. Ἦν δὲ τὸ Ἀντίῤῥιον ἀκρωτήριον τῆς Αἰτω-

(1) Στράβ. β. 10. σ. 451. 460. (2) Στράβ. β. 9. σ. 427.
(3) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 2. (4) Στράβ. β. 10, σ. 451.
(5) Θουκυδ. β. 3, κ. 102. (6) Θουκυδ. β. 2, κ. 84. (7) Σκύλαξ. Περιπλ. Αἰτωλία. (8) Διοδ. Σικ. β. 12. κ. 60. (9) Πτολεμ. β. 3. κ. 15.

λικῆς παραλίας,* συνέχεια τοῦ ὄρους Χαλκίδος, ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἀχαΐας Ῥίου, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Λοκρίδος, κατὰ νότον τῆς Μολυκρείας, ὅθεν καὶ Μολύκρειον Ῥίον ἐλέγετο (1). Τὸ Ῥίον καὶ τὸ Ἀντίῤῥιον ἀποτελοῦσι τὸ στόμα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου οὗ τὸ πλάτος λογίζεται πέντε σταδίων κατὰ τὸν Στράβωνα (2)· κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην τὰ δύο Ῥία διέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων ἑπτὰ στάδια καὶ σχηματίζουσι τὸ στόμα τοῦ Κρισσαίου κόλπου (3) ἢ κατὰ τὸν Σκύλακα τοῦ Δελφικοῦ κόλπου (4). Τὸ Ἀντίῤῥιον, ὡς εἴρηται, ἦν μὲν τὸ φυσικὸν ὅριον μεταξὺ Αἰτωλίας καὶ Λοκρίδος κατὰ τὸν Στράβωνα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γενομένην διαίρεσιν καὶ ἀπαντωμένην παρὰ τῷ Πτολεμαίῳ, τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ὡς καὶ ἡ πόλις Μολύκρεια καθίστων μέρος τῆς Λοκρίδος. Μετὰ τὴν Ἀκτιακὴν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι ἵδρυσαν ἐνταῦθα ἀξιόλογον μέρος τοῦ στρατεύματος, καὶ ἦν ἐπομένως ὁ τόπος οὗτος ἀποικία Ῥωμαϊκὴ διαφερόντως πεπληθυσμένη ἐπὶ Στράβωνος· εἶχε δὲ τὸ Ἀντίῤῥιον καὶ ὕφορμον μέτριον (5). Ἡ ὁλικὴ ἀπόστασις ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐήνου μέχρι τοῦ Ἀντιῤῥίου ἐλογίζετο, κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον, 110 σταδίων (5 1/2 ὡρῶν).

* Οὐδὲν δεικνύει τὴν κυρίαν θέσιν τῆς Μολυκρείας· τὸ δὲ Ἀντίῤῥιον μέχρι πρὸ μικροῦ ἐλέγετο Καστέλι τῆς Ῥούμελης, ὡς καὶ τὸ Ῥίον Καστέλι τοῦ Μωρέως, καὶ τὰ δύο ὁμοῦ Μικρὰ Δαρδανέλια· ἤδη δὲ ἀνέλαβον τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ὀνομασίας· ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν κεῖται ἀνὰ ἓν φρούριον· οὐδὲν ἴχνος εὑρέθη ἐπὶ τοῦ Ἀντιῤῥίου ἀρχαίου ναοῦ ἢ ἄλλου μνη-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 336. (2) Αὐτ. σ. 335. (3) Θουκυδ. β. 2, κ. 86.
(4) Σκύλ. Περιπλ. Αἰτωλία. (5) Στράβ. β. 8, σ. 337.

μείου. Εἰς τὸ Ἀντίῤῥιον ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΜΑΚΥΝΙΑ, πολίχνιον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταφιάσσου (1). Ὡς ἐκ τοῦ Ἀλκαίου ὑπονοεῖται ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. κατέσκαψε τὴν Μακυνίαν =

Μακύνου τείχη Ζεὺς Ὀλύμπια ῥῆξε Φίλιππος (2).

* Κατὰ τὸν Λήκιον, ἡ θέσις τῆς Μακυνίας εὑρίσκεται κατὰ τὴν ἤδη λεγομένην Κακὴν Σκάλαν (3).

ΠΑΙΑΝΙΟΝ, πόλις μικρὰ ἑπτὰ μόνον σταδίων περιφερείας ἀλλ' ὀχυρὰ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου, πρὸς τὸ βόρειον τῶν Οἰνειαδῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδανίας Φίλιππος ὁ Γ'. κατέσκαψε τὸ Παιάνιον. Ἐκτὸς τοῦ Πολυβίου (4) οὐδεὶς ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην.

ΦΑΝΑ, πόλις ὀχυρὰ ἐν θέσει ἀγνώστῳ. Οἱ Ἀχαιοὶ πολιορκοῦντές ποτε τὴν πόλιν ταύτην ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὴν κυριεύσωσιν, ἀπέστειλαν εἰς Δελφοὺς καὶ ἔλαβον ἐκεῖθεν τὸ ἑξῆς μάντευμα =

Γῆς Πέλοπος ναέται καὶ Ἀχαιΐδος, ὁππότε Πυθώ
Ἤλθετε πευσόμενοι, ὥς κε πτολίεθρον ἕλητε,
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθε, λάχος πόσον ἦμαρ ἕκαστον
Λαῶν πινόντων ῥύεται πόλιν, ἠδὲ πέπωκεν·
Οὕτω γάρ κεν ἕλοιτε Φανὰν πυργήρεα κώμην.

οὐκ ἐννοοῦντες δὲ τὸν χρησμὸν, ἐβουλεύοντο νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀποπλεύσωσιν οἴκαδε· εἶδον δ' ἐν τούτοις γυναῖκα ἐξελθοῦσαν τοῦ τείχους καὶ λαβοῦσαν ὕδωρ ἔκ τινος ὑπὸ τῷ τείχει πηγῆς· λαβόντες δὲ αὐτὴν αἰχμάλωτον, ἔμαθον παρ' αὐτῆς ὅτι οἱ πολιορκούμενοι διεμερί-

(1) Στράβ. β. 10, σ. 451, 460. (2) Ἀνθολογ. Ἑλλ. 1, κ. 5.
(3) Λήκ. Τ. 1, κ. 3, σ. 111. (4) Πολύβ. β. 3, κ. 65.

ζοντο κατὰ μέτρον εἰς ἑαυτοὺς τὸ ὀλίγον ὕδωρ ὅπερ ἐλάμβανον καθ' ἑκάστην νύκτα ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης, καὶ ὅτι τοῦτο ἦν τὸ μόνον πρὸς πόσιν ὕδωρ αὐτῶν· καὶ τότε συγχέοντες οἱ Ἀχαιοὶ τὴν πηγήν, εἷλον τὴν πόλιν, καὶ ἀνέθεσαν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς Δελφούς (1).

ΑΓΡΙΝΙΟΝ, πόλις κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας· οὐδὲν γνωρίζεται περὶ τῆς πόλεως ταύτης εἰμὴ ὅσον ὁ Διόδωρος ἀναφέρων αὐτὴν ἐν παρόδῳ, λέγει ὅτι Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου, κύριος τότε τῆς Μακεδονίας, ποιησάμενος τοὺς Ἀκαρνᾶνας συμμάχους αὐτοῦ κατὰ τῶν κοινῶν πολεμίων Αἰτωλῶν, καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν, συνεβούλευσεν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀχυρῶν καὶ μικρῶν χωρίων νὰ μετοικήσωσιν εἰς ὀλίγας πόλεις, διὰ νὰ δύνανται νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλοις· πεισθέτων δὲ τῶν Ἀκαρνάνων, οἱ πλεῖστοι μὲν εἰς Στράτον συνῴκησαν, Οἰνειάδαι δὲ καί τινες ἄλλοι συνῆλθον ἐπὶ Σαυρίαν, Δωριεῖς δὲ μεθ' ἑτέρων εἰς Ἀγρίνιον (2), καὶ ὅτι ἀναχωρήσαντος τοῦ Κασσάνδρου ἐκ τῆς Αἰτωλίας, οἱ Αἰτωλοὶ πολιορκήσαντες, εἷλον τὸ Ἀγρίνιον ἐπὶ συνθήκαις, ἃς παραβάντες κατέσφαξαν, πλὴν ὀλίγων, πάντας τοὺς ἐξελθόντας (3). Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι τὸ Ἀγρίνιον ἦν πρότερον τῶν Ἀκαρνάνων, καὶ ὕστερον ἐξουσιάσθη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀκαρνανίας.

* Κατὰ τὸν Κρούσιον, τὸ Ἀγρίνιον ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀγραίων πλησίον τῶν Ἀγράφων ἔνθα ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόκαστρον εὑρίσκονται λείψανα πόλεως ἀρχαίας (4). Ἡ χώρα τῶν Ἀγράφων ἔκειτο ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως. Ἦν δὲ

---

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 18. (2) Διόδ. Σικ. β. 19, κ. 67. (3) Αὐτ. κ. 68.
(4) Κρούσ. Τ. 3, κ. 11, σ. 255.

τερπνὴ καὶ εὔφορος καὶ ἡ μᾶλλον ἐν ἀκμῇ, περιέχουσα 30,000 κατοίκων· καὶ οὖσα ἐν παντὶ καιρῷ τὸ κύριον ὀχυρὸν καταγώγιον τῶν λεγομένων Κλεφτῶν· ἂν δὲ καὶ τοιοῦτοι οἱ Ἀγραφιῶται, ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν διηρημένοι εἰς τρία ἀντίζηλα καὶ ἀντισταθμευόμενα κόμματα, ποτὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος δὲν ἠδυνήθησαν συνενούμενοι νὰ ἐπιχειρήσωσι φανερόν τι κίνημα κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἕως οὗ τέλος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου ἔτους οἱ Ἀγραφιῶται μετὰ τῶν Ἀσπροποταμιτῶν ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Στουρνάρην καὶ Καραϊσκάκην ἐνεργοῦντες μετά τινος δραστηριότητος καὶ ἐκδραμόντες εἰς Θεσσαλίαν μέχρι τῶν πυλῶν τῶν Τρικάλων, ἐβίασαν τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης εἰς συμφωνίαν ἀνακωχῆς. — Τὰ Ἄγραφα ὑπετάγησαν εἰς τὸν σατράπην τῆς Σκόδρας Μουσταφᾶ πασᾶν, ὅτε οὗτος κατὰ τὸ αὐτὸ τρίτον ἔτος 1823 ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος.

ἘΦΥΡΑ, κώμη τῆς Ἀγραΐδος ἢ Ἀγραίας ἐν Αἰτωλίᾳ· οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο Ἔφυροι (1).

ΚΑΛΛΙΟΝ, πόλις τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀφιέων ἢ Ὀφιονέων· μεταξὺ τῶν ὀρέων Οἴτης καὶ Κόρακος, κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ, πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ὑπάτης. Τὴν πόλιν ταύτην ὁ μὲν Παυσανίας ὀνομάζει Κάλλιον (2), ὁ δὲ Λίβιος Καλλίπολιν (3), ὁ δὲ Στέφανος Καλλίας (4), ἀλλ' οὗτος λανθάνεται μεγάλως, λέγων: Καλλίαι, πόλις μία τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Τριπόλεως: διότι ἐν Αἰτωλίᾳ δὲν ὑπῆρξε Τρίπολις περιέχουσα πόλιν τοιαύτην, ἀλλ' ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὡς ὁ Παυσανίας ἀποφαίνεται λέγων: « Προσεγένετο δὲ καὶ Τρίπολις ὀνομαζομένη Καλλιαὶ, καὶ Δίποινα, καὶ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 338. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 22. (3) Τ. Λιβ. β. 36, κ. 30. (4) Στέφ. Βυζ. Καλλίαι.

Νώνακρις » (1). — Τοῦ Βρέννου καὶ τῶν Γαλατῶν εἰσβαλόντων ἐν Ἑλλάδι, καὶ τροπωθέντων κατὰ τὴν παρὰ τὰς Θερμοπύλας Ἡράκλειαν, ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Καλλίου τεσσαράκοντα χηλιάδες πεζῶν καὶ περίπου ὀκτακόσιοι ἱππεῖς ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Κόμβουτιν καὶ Ὀρεστόριον, οἳ ἔπραξαν κατὰ τῶν Καλλιέων τὰ ἀνοσιώτατα, ἀνήκουστα καὶ ἀπαραδειγμάτιστα τολμήματα, σφάξαντες πάντας τοὺς ἄνδρας, νέους καὶ γέροντας, ὡς καὶ τὰ νήπια ἔτι ἐπὶ τῶν μαστῶν τῶν μητέρων, ὅσα δὲ αὐτῶν ἦσαν εὐτραφέστερα ἐκ τοῦ γάλακτος ἀποκτείνοντες, ἔπινον τὸ αἷμα καὶ ἤσθιον τὰς σάρκας αὐτῶν· ἐκ δὲ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἐν ὥρᾳ γάμου παρθένων αἱ μεγαλοψυχότεραι, ἁλισκομένης τῆς πόλεως, ἐθανατώθησαν αὐτόχειρες· αἱ δὲ ζῶσαι εἰσέτι ὑπέφερον ἐξ ἀνάγκης ἰσχυρᾶς πᾶν εἶδος ὕβρεως καὶ καταισχύνης· καὶ αἱ μὲν αὐτῶν, ὅσαι ἐδύναντο νὰ ἁρπάσωσι τὰς μαχαίρας τῶν Γαλατῶν ἐφόνευον ἑαυτάς, αἱ δὲ ἀπέθνησκον ἐξ ἀσιτίας καὶ ἀϋπνίας καὶ τῆς ἐκ διαδοχῆς ἐπ' αὐτὰς ὕβρεως τῶν ἀσπλάγχνων βαρβάρων, ὧν οἱ μὲν καὶ παραδιδούσας τὰς ψυχάς, οἱ δὲ καὶ ἤδη νεκράς, κατήσχυνον αὐτὰς συγγινόμενοι· συλήσαντες δὲ καὶ τοὺς οἴκους καὶ τοὺς ναούς, ἐνέβαλον πῦρ εἰς Κάλλιον καὶ ἐπέστρεφον ὅθεν ἦλθον· ἀλλ' οἱ ἐν Θερμοπύλαις Αἰτωλοὶ μαθόντες τὰ παθήματα τῶν Καλλιέων, ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἐτάχθησαν παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν· βοηθούμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Πατρέων, κατεπολέμησαν τοὺς βαρβάρους τοσοῦτον ὥςε ἐκ τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων καὶ ὀκτακοσίων ἐλάσσονες τῶν ἡμίσεων ἀπεσώθησαν εἰς τὸ πρὸς Θερμοπύλας αὐτῶν ςρατόπεδον (2)·

* Τὰ παρὰ τὸ Καρπενήσιον ἐρείπια κατὰ τὴν ἐξ Αἰτω-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27. (2) Παυσ. Φωκ. κ. 22.

λίας εἰς τὴν Δωρίδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ εἴσοδον θεωροῦνται ὡς τὰ τοῦ Καλλίου (1). Καὶ τὸ μὲν Κάλλιον κατὰ τοὺς παλαιοτάτους ἐκείνους αἰῶνας κατέστη ἀντικείμενον φρίκης γενικῆς διὰ τὸ ἐν αὐτῷ πλημμεληθὲν τραγικώτατον τῶν συμβάντων τοῦ κόσμου, τὰ δὲ ἐρείπια αὐτοῦ ἐγένοντο ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μάρτυρες τῆς πλησίον αὐτῶν τελεσθείσης ἡρωϊκωτάτης τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος 1823, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑνὸς ὁ σατράπης τῆς Σκόδρας Μουσταφᾶ πασᾶς ἔχων ὑπ' αὐτὸν Γκέγκας, Ὀθωμανοὺς καὶ Μιρδίτας καθολικοὺς ἐκ τῶν οἰκούντων περὶ τὴν Κρόϊαν, τὸ Ἀντίβαρι καὶ τὸ Ἀλέσσιον ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ αἰγιαλοῦ, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν πορείαν του ὑπετάγησαν εἰς αὐτὸν τὰ Ἄγραφα, κατηφάνισε διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας τὴν χώραν τῶν Ἀσπροποταμιτῶν· ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ Ὀμὲρ Βριόνης προβαίνων διὰ τῆς Ἄρτης καὶ τοῦ Κομβοτίου, κατέδραμε καὶ αὐτὸς συγχρόνως μετὰ δυνάμεως· καὶ ὁ μέγας Ὀθωμανικὸς δὲ στόλος ἐνταὐτῷ ἐκτεινόμενος καθ' ἅπαντα τὸν αἰγιαλὸν τὸν ἀπὸ τοῦ Κανδιλίου μέχρι τῆς Ναυπάκτου, ἀπεβίβασε πολλαχοῦ ἀνθρώπους, καὶ ἔκαυσε τὰ δύο χωρία, Γαλατᾶν καὶ Νεοχῶρι· ἡ δὲ δυτικὴ Ἑλλὰς πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου καὶ ἀντίταξιν κατὰ τοιούτου νέφους ἐχθρῶν εἶχε μόνον ὀλίγους ἀνθρώπους καὶ τὸ πλίνθινον τεῖχος τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὁ λαὸς ὅλος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοσούτου τρόμου, ὁπόταν ἔμαθεν ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Ἀσπροποτάμου ἔστρεψαν τὰ νῶτα, ὥστε ἡ κοινὴ γνώμη ἦν ὅτι ἔπρεπε νὰ παραδοθῶσιν ἀμαχητί· καὶ οὕτω θὰ ἐγίνετο, ἂν ὁ ἐκ Σουλίου νέος καὶ γενναῖος Μάρκος

(1) Κρούσ. κ. 11, σ. 267.

Βότσαρης δὲν ἐνεπνέετο ὑπὸ μεγαλοψυχίας καὶ βαθυνοίας σπανίως ἀπαντωμένης εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἂν δὲν ἐβοηθεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀτρομήτου τῶν στρατιωτῶν τῆς Σουλιωτικῆς φάλαγγος εἰς ὧν τὰς καρδίας παραδόσεις προλαβουσῶν νικῶν καὶ μακρᾶς σειρᾶς ἐνδόξων κατορθωμάτων ἐνετύπωσαν φρονήματα στρατιωτικῆς τιμῆς κατὰ τὸν ἀνώτατον ὅρον.

Πορευόμενος μετ' αὐτῶν τῶν μεγαθύμων στρατιωτῶν ὁ Βότσαρης τῇ 30 Ἰουλίου ἔφθασεν εἰς χωρίον Σουβαλέκον, καὶ ἐκεῖ ἀπήντησε τὸν Καραϊσκάκην φεύγοντα ἐξ Ἀγράφων μετ' ὀλίγων ἀνθρώπων καὶ τοσοῦτον κακῶς ἔχοντα τὴν ὑγείαν, ὥστε ἐβιάσθη νὰ μείνῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βρούσου· συναντηθέντες οἱ Σουλιῶται καὶ μετ' ἄλλων ἀρχηγῶν, ἐνέπνευσαν θάῤῥος εἰς τοὺς μᾶλλον δειλιῶντας καὶ ἀμφιῤῥέποντας, καὶ συμποσωθέντες 1,200, διευθύνθησαν πρὸς τὸ μικρὸν Καρπενήσιον, καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν ἀποστάσει δύο ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ σατράπου τῆς Σκόδρας ἥτις ὑπὸ τὸν Τζελαλουδδίν-βεην, ἀνεψιὸν τοῦ σατράπου ἦν κατεσκηνωμένη εἰς τὰ πεδία καὶ τοὺς ἀμπελῶνας τοῦ μεγάλου Καρπενησίου. Τὸ σῶμα τοῦτο κατά τινας συνέκειτο ἐκ 4,500, κατ' ἄλλους ἐξ 8,000, πάντων Μιρδιτῶν. Ἐν συμβουλίῳ πολεμικῷ συγκροτηθέντι τῇ 8 Αὐγούστου ὁ Μάρκος Βότσαρης προέτεινεν ὅτι ἦν ἀδύνατον νὰ παρατείνωσι τὸν πόλεμον, χρονοτριβοῦντες εἰς μικροὺς ἀκροβολισμούς, διότι ἐστεροῦντο καὶ ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων, καὶ ὅτι ἦν ἀνάγκη ἑπομένως νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν ἄνευ ἀναβολῆς προσβολὴν ἀπηλπισμένην. Ἐγκριθείσης τῆς γενναίας ταύτης προτάσεως, ἡ ἐκτέλεσις ἀπεφασίσθη διὰ τὴν ἐπερχομένην νύκτα. Τὰ στρατεύματα τῶν Ἑλλήνων διῃρέθησαν εἰς τρία· — ὁ Βότσαρης ἀνέλαβε τὸ κέντρον· ὁ Γεώργιος Κίτσος, οἱ δύο Τζαβέλλαι (θεῖος καὶ

ἀνεψιός), οἱ καπετάνοι τοῦ Καρπενησίου καὶ ὁ χιλίαρχος Γιάκης τὴν μίαν πτέρυγα, ἡ δὲ ἄλλη συγκειμένη ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Σουβαλάκου ἐδόθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Σουλιώτου τινὸς καλουμένου Φώτου· ἡ ἐπιδρομὴ ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ σύνθημα ἦν Στουρνάρης· ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἓν τέταρτον ἀπὸ τῆς προσδιορισθείσης ὥρας διὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν πτερύγων καὶ οὐδὲν σημεῖον αὐτῶν ἐφαίνετο, ὁ Μάρκος Βότσαρης μετὰ 350 μόνον ἀνθρώπων εἰσέδραμεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Τζελαλουδδίν-βεη καὶ εὑρὼν τοὺς Σκοδρίους ὑπνώττοντας, διέπραξε τρομερωτάτην αὐτῶν σφαγήν· ἂν πάντες οἱ Ἕλληνες ἐφέροντο ὡς οἱ Σουλιῶται, ἡ νίκη θὰ ἦν ἐντελής· ἀλλὰ λέγεται ὅτι ὁ Γεώργιος Κίτσος οὔτε ἐφάνη ὅλως εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης· ὅτι οἱ Ἀγραφιῶται καὶ οἱ Σουβαλακιῶται δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Φῶτον, καὶ ὅτι ἂν καὶ ὁ Φῶτος καὶ οἱ δύο Τζαβέλλαι ἔλαβον ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν μάχην, ὀλίγοι στρατιῶται τοὺς συνώδευσαν· ἀλλὰ καὶ οὕτω οἱ Σουλιῶται μετὰ τὴν πρώτην κένωσιν τῶν πυροβόλων αὐτῶν σπασάμενοι τὰ ξίφη, ἐξέβαλον τοὺς Μιρδίτας ἀπὸ πάντων τῶν χαρακωμάτων πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου ὅπερ ὁ Βότσαρης ἀναβὰς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ· πληγωθεὶς οὗτος εἰς τοὺς λαγόνας, ὑπέκρυψε τὸ συμβὰν καὶ ἐξηκολούθει νὰ μάχεται, ἕως ὅτου βληθεὶς ὑπὸ σφαίρας πυροβόλου κατὰ τὸ πρόσωπον, ἔπεσε καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐξέπνευσεν. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἔτι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλὰ γνωσθέντος τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη ἐπιφωσκούσης, οἱ Σουλιῶται ἀπεσύρθησαν εἰς Μικροχώριον, τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν, ἀποκομίζοντες τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν φερόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ἀθανασίου Τούζη, καὶ

690 τουφέκια, 1,000 πιστόλια καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἵππων, ἡμιόνων, προβάτων καὶ ἄλλων λαφύρων ληφθέντων παρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ φθορὰ τῶν μὲν Ἑλλήνων φονευθέντων καὶ πληγωθέντων λογίζεται ἕως 100, τῶν δὲ Ὀθωμανῶν ἕως 800 ἢ κατ' ἄλλους 1,500 πεσόντων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἢ κατ' ἄλλους πάλιν 7,000. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς περιβοήτου αὐτῆς μάχης ὀλιγαριθμότατοι ἦσαν οἱ κυρίως Ἕλληνες ἢ οἱ κυρίως Ὀθωμανοί, ἀλλὰ πάντες σχεδὸν Ἀλβανικῆς γενεᾶς ἄνθρωποι. — Τὴν 10 Αὐγούστου τὰ λείψανα τοῦ Μάρκου Βότσαρη μεταφερθέντα εἰς Μεσολόγγιον, ἐνεταφιάσθησαν μετὰ πάσης τῆς ὀφειλομένης εἰς αὐτὸν τιμῆς, καὶ μετὰ πομπῆς ὅσην αἱ δυστυχεῖς περιστάσεις τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπέτρεπον.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ, κώμη ὠχυρωμένη τῶν Ἀποδοτῶν ἐν τῇ Ἐπικτήτῳ Αἰτωλίᾳ, πλησίον τῆς Ποτιδανίας (1)· ἦν πρότερον τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν.

ΠΟΤΙΔΑΝΙΑ, κώμη ὠχυρωμένη τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Λοκρίδος. Ὁπόταν, κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης ἐπεχείρησε τὴν κατὰ τῆς Αἰτωλίας ἀτυχῆ ἐκστρατείαν, ἐξελθὼν τοῦ ἐν Λοκρίδι ναοῦ τοῦ Νεμείου Διός, τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκυρίευσε τὴν Ποτιδανίαν, τὴν δευτέραν τὸ Κροκύλειον καὶ τὴν τρίτην τὸ Τείχιον (2).

ΚΡΟΚΥΛΙΟΝ, κώμη ὠχυρωμένη τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας μεταξὺ Ποτιδανίας καὶ Τειχίου (3).

ΤΕΙΧΙΟΝ, κώμη ὠχυρωμένη τῆς Ἐπικτήτου Αἰτωλίας κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Κροκυλίου (4).

---

(1) Τ. Λιβ. β. 18, κ. 8. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 96. (3) Ἰδ. Ποτιδανία. (4) Ἰδ. Ποτιδανία.

ΑΙΤΩΛΙΑ.

Ἡ Αἰτωλία καὶ ἡ Ἀκαρνανία ὁμοῦ συνιστῶσιν ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν, ἐξ ὧν σύγκειται τανῦν ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας = Μεσολογγίου, Τριχωνίας, Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας, Βονίτσης, Ξηρομέρου καὶ Βάλτου. — Μόνη δὲ ἡ Αἰτωλία διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Μεσολογγίου, Τριχωνίας, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας δήμους = Μεσολογγίου, Αἰτωλικοῦ, Ὠλενείας καὶ Μακρυνείας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 12,874.

Ὧρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ Οἰκ.	τὸ 1851. Κάτοικοι
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.		4803
54			Μεσολόγγιον, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, σταφὶς, οἶνος, ςαφυλαί· 1 ρεῦμα μικρὸν χρήσιμον εἰς τοὺς μύλους, 1 ἕτερον ῥεῦμα ὡσαύτως μικρὸν καὶ χρήσιμον, 1 μέγα ἕλος, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ δύο στρατῶνας, καὶ πυριτοθήκην, καὶ ἄλλα δημόσια καταστήματα. Ἴδε Κυνία λίμνη.	881	3633

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
2			Εὐηνοχώριον· πρ. ἀραβόσιτος, ὀρύζιον, οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μέγα ἕλος.	77	260
2			Κουτσοχέρι· 4 ῥεύματα, 1 μέγα δάσος.	19	80
2			Κουδούνι καὶ Μακροβούνι· 1 ῥεῦμα μικρόν, 1 μέγα δάσος.	24	93
2	30		Γαλατᾶς· πρ δημ. καρποί, ὀρύζιον, ὄσπρια καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. μέγας ὁ Εὔηνος χρήσιμος, 3 ἕλη, 1 μέγα καὶ 2 μικρὰ. 2 μεγάλα δάση.	52	198
4			Ῥέτσενα· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια· 1 ποτ. μικρὸς ἄχρηστος, 1 δάσος μικρόν.	33	154
			Ζεστὴ Βρύσις. Ζευγαλατιόν. Καινούριον Χωρίον. Γύρα. Ζευγαλατιόν. } θέσεις ἀγροτικαί.		
			Ἅγιος Συμεών. Ἅγιος Γεώργιος Χούνιστα. } Μοναὶ διαλελυμέναι.		
			Βασιλάδιον. Κλείσοβα. } Νησίδια ἰστορικά. Ἴδε Κυνία λίμνη.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ.		3302
2			Αἰτωλικόν, κοιν. Ἀνατολικόν, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, σταφίς, οἶνος, ἔλαιον καὶ παντοῖαι ὀπῶραι· 2 ῥύακες μικροὶ ἄχρηστοι, 1 λίμνη ὡσαύτως, 8 ἕλη ὧν 3 μεγάλα καὶ 5 μικρὰ, 1 σχολεῖον δημοτικόν.	536	2135

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
2			Νεοχώριον· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. ἄχρηστος.	243	767
2	15		Μαγοῦλα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	50	157
2	30		Μάστρου· πρ. δημ. καρποὶ καὶ ἐλαῖαι.	35	82
			Μούσορα.	25	94
			Ἐπισκοπὴ Ἀχελῴου, ἐρειπωμένη.		
			Κούντουρα, θέσις ἀγροτική.		
			Ἁγία Παρασκευή. Ἁγία Τριάς. Ἅγιος Ταξιάρχης. Σκοπᾶ καὶ Θῶλοι. } Μοναὶ διαλελυμέναι.		
			ΔΗΜΟΣ ΩΛΕΝΕΙΑΣ.		1725
5	30		Σταμνά, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, σησάμιον, οἶνος, βαμβάκιον καὶ σταφίς· 1 μέγας ποταμὸς ὁ Ἀχελῷος ἄχρηστος, 1 κεφαλόβρυσον μέγα χρήσιμον, 1 μικρὸν ἕλος, 1 λίμνη διὰ μικρὰ πλοιάρια, 1 μέγα δάσος.	86	430
3	15		Δόριζα· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ὁ Ἀχελῷος ἄχρηστος, 1 δάσος μικρόν.	47	191
	45		Ἅγιος Ἠλίας· πρ. σῖτος, κριθή, ὄσπρια καὶ οἶνος.	13	50
2	30		Μουρστιάνου· πρ. δημητρ. καρποί, ὄσπρια καὶ καπνός· 1 λίμνη μεγάλη ἄχρηστος, 1 ῥύαξ μικρὸς ὡσαύτως, 1 μέγα ἕλος, 1 μέγα δάσος.	21	94

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30		Μπρέσαχον· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια· 1 λίμνη μεγάλη ἄχρηστος, 1 μέγα ἕλος, 1 δάσος μικρόν.	6	28
1	15		Γουργιά· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποτ. μέγας, ὁ Ἀχελῷος ἄχρηστος, 1 δάσος μικρὸν λεγόμενον Παλουρζᾶς.	70	352
1	30		Ἀγγελόκαστρον· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ποτ. μέγας ὁ Ἀχελῷος χρήσιμος εἰς ἄρδευσιν τοῦ ἀραβοσίτου· 1 λιμνη μεγάλη, 1 μέγα ἕλος, 1 μέγα δάσος.	58	261
2	30		Ζευγαράκι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, βαμβάκιον καὶ καπνός· 1 λίμνη μεγάλη ἄχρηστος, 1 μέγα ἕλος, 1 μέγα δάσος.	43	17[illegible]
1			Χρυσοβέργι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια· 1 ρεῦμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 μέγα δάσος.	18	8[illegible]
			Μονὴ Παντοκράτορος διατηρουμένη.		
			Ταξιάρχης Γουργιᾶς. Ἀσωμάτων. Ψηλὴ Παναγία. Ἁγία Ἀγαθή. Ἅγιος Γεώργιος. Ἅγιος Παντελεήμων. — Μοναὶ διαλελυμέν.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΑΚΡΥΝΕΙΑΣ.		3044
10			Γαβαλοῦ, ἡ πρώην ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακά, ὄσπρια, οἶνος καὶ		

Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ἔλαιον· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μέγα πρὸς χρῆσιν ὑλοτομίας.	50	300
15		Καλφινάκι· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 ἕλος μικρόν.	20	100
		Μποτίνου Ἄνω καὶ Κάτω· πρ. τὰ ἀνωτέρω καὶ ἀπίδια.	50	266
15		Μεσάριστα.	61	236
45		Γραμματικοῦ· πρ. δημητρ. καρποὶ, ὄσπρια, καπνὸς, βαμβάκιον· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον, 1 μικρὸν ἕλος, 1 μικρὸν δάσος.	55	190
		Ματαράγκα, ἡ νῦν ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, καπνὸς καὶ ἀπίδια· 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μέγα πρὸς χρῆσιν ὑλοτομίας.	70	300
		Κεράσοβον· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, μαρώνια κάςανα, οἶνος.	70	291
30		Σιβίστα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, ἀπίδια· 1 ῥεῦμα μικρὸν ἄχρηστον, 1 ἕλος μικρὸν, 1 δάσος μέγα.	36	169
		Μακρυνοῦ· πρ. δημ. καρπ. ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	50	320
30		Παπαδάταις· πρ. δημητρ. καρποὶ, ὄσπρια, καπνὸς, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 ῥύαξ μικρὸς χρήσιμος, 1 ἕλος μέγα, 1 δάσος μέγα.	97	505
15		Μπουρλέσα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 δάσος μικρόν.	50	273

Ὄρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
			Μπερπάτα. Μεταξᾶ. Ῥάϊκα. Ποταμοῦλα, Χασὰν ἀγᾶ, Παλαιοπλάτανον, } Θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι. Τριφυλάκι, θέσις ἀγροτική. Μονὴ Κατερινοῦς διατηρουμ. Ἅγιος Γεώργιος, Κελὶ Παναγία, Ἅγιος Θωμάς, Παπαδάταις, Ἁγία Παρασκευή, Κηράσοβον. Ἅγιος Γεώργιος Σιβίστα. } Μοναὶ διαλελυμέναι.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΙΧΩΝΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας δήμους = Ἀγρινίου, Ἀμβρακίας, Παμφίας καὶ Θέρμου, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 10,190.

Ὄρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικ.
			ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ.		4359
62			Ἀγρίνιον, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, ἔλαιον, σταφὶς καὶ ὀπῶραι· 1 ποταμός, 2 ῥύακες χρήσιμοι, 3 ῥεύματα, 1 λίμνη, 1 ἕλος, 3 δάση, ὧν τὰ δύο τὰ παρὰ τὴν λίμνην ἔχοντα ἔκτασιν τριῶν καὶ ἐπέκεινα		

Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		χιλιάδων στρεμάτων· τὸ δὲ τρίτον ἐκτείνεται καὶ τοῦτο ἐπὶ πολύ· 2 σχολεῖα ἑλληνικὸν καὶ δημοτικόν, ἀμφότερα Β΄. τάξεως, καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία καὶ ταμεῖον ἀμφότερα Γ΄. τάξεως, καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον.	789	3272
		Παλαιόπυργος· πρ. δημ. καρποί, ἔλαιον καὶ ὀπῶραι· 2 ῥεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	60	300
30		Ζαπάντιον· πρ. δημ. καρποί, ἔλαιον, συκάμινα, σῦκα καὶ καπνός· 3 ῥεύματα ἄχρηστα.	30	150
		Σπολάετα· πρ. δημ. καρπ. ἔλαιον καὶ ὀπῶραι· 1 ποτ. ὁ Ἀχελῷος, 3 ῥεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος ἔχον ἔκτασιν δύο χιλιάδων στρεμάτων.	75	287
45		Δοκίμιον· πρ. δημ. καρποὶ καὶ ὀπῶραι· 1 ῥεῦμα, 2 αὔλακες χρήσιμοι εἰς ἄρδευσιν, 1 ἕλος ἐκτάσεως τριάκοντα χιλιάδων στρεμάτων, 1 δάσος ἐντός τοῦ ἕλους.	44	164
30		Καλύβια· πρ. δημ. καρποί, οἶνος, σταφυλαὶ καὶ συκάμινα· 1 ποτ. ὁ Ἀχελῷος χρήσιμος, 1 ἕλος ἐκτάσεως ἕξ χιλιάδων στρεμάτων, 2 δάση ἐντὸς τοῦ ἕλους.	43	182
		Πλάτανος. πρ. δημ. καρπ. συκάμινα καὶ ἀγριοςάφυλα· 1 λίμνη, 1 ἕλος ἐκτάσεως τριῶν χιλιάδων στρεμάτων, 1 δάσος ἐντὸς τοῦ ἕλους.	13	51

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
			Σέλου, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Μονὴ Ἅγιος Ἰωάννης διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ.		1314
7			Ἀμβρακία, πρώην ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, μετάξιον καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	39	217
1			Γκιρτοβός· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον 1, δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	24	148
1			Κοσίνα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα, 1 δάσος ὡς τὰ ἀνωτ.	34	201
1			Τσεβελιάσα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα, 1 δάσος ὡς ἀνωτέρω.	33	173
2			Κοσκινᾶ· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεύματα, 1 δάσος ὡς ἀνωτέρω.	18	115
2	30		Σαμπατίνα. πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸν δάσος.	9	33
2			Μπερίκος, νῦν ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.	30	183
1	30		Νεροσύρτης· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος.	7	44
2	30		Δερίκοβα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος μέτριον.	13	64
4			Στριγανιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, 1 δάσος μέτριον.	20	105

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			Μαχαλᾶς. Μελίγγοβα. Ἀμπέλια. Μεσάμπελα. } θέσεις ὀλίγον κατοικούμεν.		
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΦΙΑΣ.		2543
6	30		Πετροχώριον, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 λίμνη ἡ Τριχωνῖτις, 1 μικρὸν δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	26	140
1			Μορόσκλαβον· πρ. δημητρ. καρποὶ καὶ βάλανοι.	35	185
1	30		Δερβέκιςα· πρ. δημ. καρπ. βαμβάκιον, οἶνος καὶ ἐλαῖαι.	45	290
1	15		Μεγαδένδρον· πρ. δημ. καρποί, οἶνος, ἔλαιον, βαμβάκιον καὶ ὀπῶραι.	38	197
2			Χρυσοβίτσα· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ ἄχρηστος.	93	502
2	30		Ταξιάρχης· πρ. τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐλοῖαι· 2 ῥύακες, ὧν ὁ εἷς χρήσιμος, 1 λίμνη ἡ Τριχωνῖτις, 1 δάσος μικρόν.	38	243
1			Μόκιστα· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον, οἶνος καὶ ἔλαιον.	26	131
1	30		Ἀβαρίκος· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ῥύαξ χρήσιμ. 1 μικρὸν δάσ.	30	137
2			Προστοβά· πρ. δημ. καρποί, ἐλαῖαι, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	45	229
1	30		Σπαρτιᾶς· πρ δημ. καρποὶ καὶ ἐλαῖαι· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 μικρὸν δάσος.	12	63

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30		Κρυονερόν· πρ. δημ. καρποί, οἶνος καὶ ὀπῶραι· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	10	63
2	30		Σαμπονίκος· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος.	10	55
1			Γούστζανη· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον, οἶνος καὶ ἐλαῖαι· 1 λίμνη μεγάλη, 1 δάσος μικρόν.	8	28
2	30		Καλοῦδι· πρ. δημ. καρποί, ἐλαῖαι καὶ βαμβάκιον· 1 δάσος μικρόν.	21	118
1	30		Γουρίτσα· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον, οἶνος, ἐλαῖαι, λεμόνια, πορτοκάλια, κίτρα· 1 ῥεύματα χρήσιμα, 1 λίμνη μεγάλη.	36	158
			Μαχταρίνα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Μονὴ Μυρτιᾶς, διατηρουμ.		
			Ῥίκι, ζευγοστάσιον τῆς μονῆς Προσοῦ.		
			ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΟΥ.		1974
5	30		Ζελίλοβον, πρώην ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος καὶ ὀλίγον ἔλαιον· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	35	197
1	30		Σετόμενα· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω.	28	164
3			Κερασιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω.	27	114
3	30		Μουσαφοῦλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸς ποταμὸς χρήσιμος,		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			1 ἕλος ἐκτεταμένον. Παρὰ τὰ χωρία ταῦτα ἐκτείνεται ἡ Τριχωνῖτις λίμνη ἐπὶ ἑπτὰ περίπου ὥρας κατὰ μῆκος, καὶ δύο κατὰ πλάτος.	39	174
2	30		Βροχωλή· πρ. καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωτέρω.	9	41
1	30		Βλοχός· πρ. τὰ αὐτά· 1 χείμαρρος χρήσιμος, 1 μικρὸν ἕλος.	22	102
	30		Λιγόστιανα καὶ Παραβόλα, νῦν ἕδρα τοῦ δήμου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βάλανοι. Ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ΄. τάξεως.	64	318
1			Τραγανοῦλα ἢ Τραγάνα. } Πρ. τὰ αὐτὰ καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωτέρω.	39	220
2	30		Καινούριον. }		
1	15		Λυκοχώριον καὶ Προσήλια· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια, οἶνος καὶ ὀλίγον ἔλαιον· 1 ῥύαξ μικρὸς χρήσιμος.	30	164
1			Ζακώνια· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βάλανοι. }	46	290
2			Ἀχόμαυρος· πρ. τὰ αὐτὰ ἐκτὸς βαλάνων· 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 δάσος μικρόν. }		
2	30		Συκιά· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια οἶνος καὶ ὀλίγον ἔλαιον· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	14	58
2	30		Σταματογιαννέϊκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸν δάσος.	14	56
2	30		Σκοτισιάδα· πρ. τὰ αὐτά.	13	100
2	30		Συγκουνέϊκα. πρ. τὰ αὐτά.	6	29
			Βλοχοῦ. Λυκούρεσι. } Μοναὶ διαλελυμέναι.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς τρεῖς δήμους = Ναυπακτίδος, Προσχίου καὶ Ἀποδοτίας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 20,414.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΔΟΣ.		3374
45			Ναύπακτος, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, οἶνος, ἔλαιον, μετάξιον, λεμόνια, πορτοκάλλια καὶ παντοῖαι ὀπῶραι· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ἕλος ἐκ διακοσίων ςρεμάτων, 1 λιμὴν μικρός· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β΄. τάξεως.	313	1374
	15		Μεχμετάκι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ἕλος ἐξ ἑκατὸν στρεμάτων.	30	101
	30		Δένδρον ἢ Ξεροπήγαδον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, 1 ἕλος ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα στρεμάτων.	10	36
1			Σκάλα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα ἄχρηςα, 2 ῥύακες ὡσαύτως.	29	129
1	30		Δάφνη· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα ἄχρηστα.	15	64
2	30		Παλαιοχωράκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Μόρνος χρήσιμος.	13	54
2	30		Νεόκαστρον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	12	71
1			Βομβοκοί· πρ. τὰ αὐτά· 1		

Ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ῥύαξ ὡσαύτως.	17	86
2			Φουξυλιά· πρ. τὰ αὐτά.	14	67
2	15		Μαμουλάδα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 1 ῥύαξ ὡς ἀνωτέρω.	21	106
4			Φαμήλα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	35	153
3	30		Βρώστιανη· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. ὁ Εὔηνος, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μέτριον.	51	253
1	30		Δελβίνα· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα χρήσιμα, 1 ῥύαξ ὡσαύτως.	26	110
2			Ἅγιος Γεώργιος· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύακες, 2 ῥεύματα ἄχρηστα.	27	112
2	30		Μαμάκου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	18	94
3			Καλοβροῦζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μικρόν.	17	80
4			Μπεϊζαδέ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος, 2 ῥύακες χρήσιμοι.	18	115
4			Γαβρολίμνη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	34	147
			Ἀντίῤῥιον φρούριον, καὶ τὰ πέριξ.		
			Τρύπου, Τσάσι, Βρώμιαρη, Κονταρᾶ, Κατσιλόκαμπος. — Θέσεις ἀγροτικαί.		
			Ῥίζα, νομαὶ χειμεριναί.		
			Μονὴ Προδρόμου, διαλελυμένη.		
			Πανδοχεῖα (χάνια) δύο.		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
			ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΧΙΟΥ.		8939
8			Πλάτανος, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος καὶ μετάξιον. Σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως καὶ δασονομεῖον.	185	1141
3			Κόνισκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος ἄχρηστος.	188	1086
1			Περίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτός, 2 ῥεύματ' ἄχρηστα.	78	435
1			Πέρκος· πρ. τὰ αὐτά· ποτ. ὁ αὐτός.	57	359
	10		Βονόρτα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	37	265
4			Στήλια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος.	36	243
2			Χώμορη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμα.	46	354
3			Σίμου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	67	483
			Στράνωμα· πρ. τὰ αὐτά.	32	203
2			Ποκίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	59	408
2			Δερυβιτσά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρός, 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	26	236
2			Κολοσύρτης· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	7	42
1	30		Αρτοτίβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος, 3 ῥύακες, 1 ῥεῦμα χρήσιμα.	18	166
2			Καστανιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	19	117
4			Τερπίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ῥεύματα ἄχρηστα.	33	293
2	30		Ἅγιος Δημήτριος· πρ. τὰ		

Ὧρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. οἰκ.	Κάτοικοι.
			αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος ἄχρηστος, 1 δάσος μικρὸν ἰδιόκτητον.	38	234
2	30		Πέλιστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος χρήσιμος, 1 δάσος μικρὸν ἰδιόκτητον.	6	30
4	30		Συνίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος ἄχρηστος.	36	217
3	30		Νεοχώριον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος χρήσιμος.	110	602
3	30		Αράχοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτὸς, 3 ῥεύματα χρήσιμα. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομ.	73	582
4	30		Κλεπᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. καὶ ῥεύματα ὡς ἀνωτέρω.	129	796
5	30		Ἀβόρανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	72	390
5	30		Τέρνοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥευμα ἄχρηστον.	17	90
1	30		Σέλπιτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ Εὔηνος χρήσιμος.	9	67
			ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ.		8101
7	30		Μεγάλη Λομποτινή, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὀπῶραι, μέλι καὶ μετάξιον· 1 δάσος μικρὸν, 1 σχολεῖον δημοτ. Γ'. τάξεως.	39	225
	10		Μικρὰ Λομποτινή· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	95	416
4	30		Βαλβίτσενα καὶ Περιβόλια· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	65	414
4	30		Γρανίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	40	277
3	30		Γουλέμι· πρ. τὰ αὐτά.	10	66
3			Δέλγα· πρ. τὰ αὐτά.	31	229
2	30		Λευτοκαρυά· πρ. τὰ αὐτά.	18	122

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμ. Οἰκ.	Κάτοικ.
3			Ἐλευθέριανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ἄχρηστον.	33	215
1			Πόδος· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸν δάσος.	19	139
3			Ἀμόρανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσιμον.	90	517
2	30		Βετοψίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ὡσαύτως.	61	334
1			Ἀνδρίβιστα καὶ Σέλος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ὡσ.	17	128
2			Ἀσπριᾶς· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	38	267
2	30		Χρύσοβον· πρ. τὰ αὐτά.	11	110
2	45		Νίσβαρη· πρ. τὰ αὐτά.	22	122
2	45		Λιμνίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	25	146
2	10		Βετολίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 δάσος μικρόν.	103	586
2			Ἐλετσοῦ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσιμ. 1 δάσος μέγα.	49	313
2			Κοζίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρεῦμα ὡσ.	70	381
2	30		Κουτουλίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσ. 1 δάσος μικρόν.	83	563
2	30		Βοΐτσά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα, 1 δάσος ὡς ἀνωτέρω.	50	489
3			Γληγόρη καὶ Σκιαδᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσιμον.	21	143
3	30		Στρώμνιανη· πρ. τὰ αὐτά.	31	211
4	30		Ζελίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	62	462
6			Σιτίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα χρήσιμον.	63	371
5	30		Μεγάλη Παλούκοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ὡσαύτως.	43	307
5	30		Μικρὴ Παλούκοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ὡσαύτως.	42	329
			Σωτήρω μονὴ διαλελυμένη.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ.

Περιέχει ἑπτὰ δήμους = Καρπενησίων, Καλλιδρομητῶν, Δρακυνθίων, Κτημενίων, Παρακαμπυλίων, Ἀγραίων καὶ Ἀπεραντίων, καὶ κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 28,116.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ 'τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΩΝ.		5471
50			Καρπενήσιον, κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, καρύδια, μῆλα καὶ ὀλίγα κεράσια· 1 ποταμὸς μικρὸς χρήσιμος, 3 ῥεύματα, 5 ῥύακες μεγάλοι, 5 δάση, ὧν 3 μεγάλα καὶ 2 μικρά, 2 σχολεῖα Ἑλληνικὰ Α΄. καὶ Γ΄. τάξεως, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως, καὶ οἰκονομ. ἐφορεία καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Γ΄. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	213	1040
2	30		Δάσπη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	82	417
1	15		Μυρίσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	22	728
	45		Μιάρα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος μέτριον	7	39
1	15		Ἅγιος Ἀνδρέας· πρ. τὰ αὐτά.	15	69
4			Συγκρέλου· πρ. δημ. καρποί· 1 ξηρόρρευμα μέγα.	55	243
4			Ἀνιάδα· πρ. δημ. καρποί, οἶνος, καρύδια καὶ μῆλα· 1 ῥεῦμα χρήσ. 1 δασ. μικρόν.	41	216

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
1	30		Μουζήλου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ ὀλίγα κεράσια· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως, 1 δάσος μέγα.	38	181
2			Κλαυσεῖον· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μικροὶ χρήσιμοι, 1 δάσος μέτριον.	27	153
3			Μέγα Χωρίον· πρ. τὰ αὐτά 3 ῥεύματα χρήσιμα, 2 δάση μικρά.	112	565
4	30		Καρύτσα· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ σῦκα· 1 ποτ. μέτριος, 3 ῥεύματα, 2 δάση μικρά.	28	167
5			Δερμάτι· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, φασούλια καὶ καρύδια· 1 ποτ. μέγας, 1 ῥεῦμα, 1 δάσος μικρόν.	14	83
8			Δάστοβον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 1 δάσος μέγα.	10	67
8			Ἐρκίστα· πρ. σῖτος, ἀραβόσιτος, οἶνος· 1 ποτ. 2 ῥύακες μικροὶ, 1 δάσος μέγα.	20	100
6			Φιδάκια· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ καρύδια· 1 μικρὸν ῥεῦμα, 1 δάσος μέτριον.	11	90
4			Σελά· πρ. τὰ αὐτά.	9	54
4			Μηλιά· πρ. τὰ αὐτά.	5	23
3			Μικροχώριον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 1 δάσος μέγα.	61	247
2	30		Νόστιμον· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μῆλα, καρύδια, κεράσια· 1 κεφαλόβρυσον, 6 ῥύακες μικροί.	14	81
2			Βουτύρου· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, φασούλια καὶ καρύδια· 1 ῥεῦμα μικρὸν, 1 δασ. μικρόν.	45	238
1			Κορυσχάδες· πρ. δημ. καρ-		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ποί, οἶνος, καρύδια, μῆλα καὶ σῦκα· 1 ῥεῦμα, 3 δάση μικρά.	38	201
	45		Γερανιάδες· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, 2 δάση μικρά.	17	82
3	30		Γόλιανη· πρ. δημ. καρποί, φασούλια καὶ καρύδια· 1 ῥεῦμα μικρὸν, 2 δάση μέτρια.	13	62
4	30		Παπαρούσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ῥεύματα μικρὰ, 2 δάση μικρά.	48	266
3	30		Καλεσμένου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, 2 δάση μικρά.	193	195
3	30		Στένωμα· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα, 2 ῥύακες μικροί, 1 δάσος μέγα.	20	94
3			Παυλόπουλον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 δάσος μικρόν.	6	26
3			Τέρνοβον· πρ. τὰ αὐτά.	4	18
			Σπατιᾶς ἔρημον		
			ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΗΤΩΝ.		5639
4			Κρικέλου, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ποταμὸς, 10 ῥεύματα, 3 ῥύακες χρήσιμοι, 1 δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	210	1050
1	15		Σταῦλοι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος.	24	117
1	15		Δομνίστα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 δάσος.	96	514
1	45		Τσεκλείστα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα, 1 ῥύαξ, 1 δάσος.	51	289
3	30		Τέρνος· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 ῥύαξ.	103	762
3			Σέλιτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 ῥύακες, 1 δάσος.	26	172

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
4	30		Ῥωσκά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 2 ῥύακες, 1 δάσος.	39	238
5	30		Κόπραινα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 1 ῥύαξ, 1 δάσος.	15	92
4	30		Κουτίβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ.	8	49
3			Δολιανά. πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα, 1 ῥύαξ.	25	147
2	30		Ψιανά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα.	21	122
1	15		Σέλος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 δάσος.	27	156
1			Μαρίνου· πρ. τὰ αὐτά.	5	42
2	30		Ἄμπλιανη· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος.	292	1568
			ΔΗΜΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΙΩΝ.		2845
8			Προυσός, ἕδρα τοῦ δήμου προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος καὶ μετάξιον· 1 ποταμὸς μικρός, 2 ῥεύματα μικρά· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	207	1071
1	30		Καστανιά· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος.	63	332
1	15		Ἀνδράνοβα· πρ. τὰ ἀνωτέρω καὶ μετάξιον· 1 ῥεῦμα ξηραινόμενον τὸ θέρος.	56	290
1	15		Βελωτά· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	22	108
1	15		Ἐσωχώρια· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα χρήσιμ.	24	115
1	15		Σαρκίνη· πρ. τὰ αὐτά.	19	104
4			Τσερκοβοπτελέα· πρ. τὰ αὐτά.	23	120
4			Ἀλέστια· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ μετάξιον· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον.	32	215

Ώρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οίκ.	Κάτοικοι.
2	30		Δεδίτσινα· πρ. τὰ αὐτὰ, πλὴν μεταξίου· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω.	56	113
2			Κορύκιστα· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεύματα ὡς ἀνωτέρω.	73	333
			Μονὴ Προυσοῦ διατηρουμ.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΤΗΜΕΝΙΩΝ.		4597
6			Φουρνὰ, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, μετάξιον, οἶνος· 3 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος ἐκ 2,000 στρεμάτων· 2 σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως.	188	1030
2			Χόχλια· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, 1 δάσος ἐκ 500 στρεμάτων.	15	96
2	15		Αραχοβίτσα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα ἄχρηστον, 1 δάσος ἐκ 300 στρεμάτων.	32	176
2			Ἔλοβα· πρ. τὰ αὐτά.	18	118
3			Ἁγία Τριάς· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, κάστανα· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 ῥύακες ὡσαύτως, 1 δάσος ἐκ 300 στρεμάτων.	64	356
3			Δομιανοί· πρ. δημ. καρποὶ, μετάξιον, οἶνος· 1 ῥεῦμα, 2 ῥύακες ὡς ἀνωτέρω, 1 δάσος ἐκ 284 στρεμάτων.	53	271
2			Βράχα· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ἐξ 800 στρεμάτων.	70	361
1			Κλειτσός· πρ. δημ. καρποὶ καὶ ὀλίγον μετάξιον· 1 ῥεῦμα, 1 δάσος ἐκ 1500 στρεμάτων.	152	826

ὥρ.	Λ.	Θέσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικ.
3			Σπινάσα· πρ. δημ. καρποί· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος ἐκ 1000 στρεμάτων.	33	219
3			Καροπλέσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ῥεύματα ὡσαύτως, 1 δάσος ἐκ 1000 στρεμάτων.	48	232
5			Μικροχρύσου· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 1 δάσος ἐξ 600 στρεμάτων.	30	181
6	30		Μοῦχα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ οἶνος· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ἐκ 500 στρεμάτων. Εἰς Μοῦχαν ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικός.	17	80
7	45		Μπελοκομήτου· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ἐκ 500 στρεμάτων.	17	146
8	30		Καρύτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος ἐκ 400 στρεμάτων.	51	171
			Σαραντάπορον. Κοκκινόβρυσι. Σιβέσι. Πρετσέσι. } Θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι.		
			Μολόχα θέσις τοῦ ὑγειονομείου.		
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΚΑΜΠΥΛΙΩΝ.		2754
16			Ἅγιος Βλάσιος, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, λινάριον, οἶνος, ἐλαῖαι, σῦκα, καρύδια· 2 δάση μικρά· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	159	826
4	30		Ἀράχοβα· πρ. δημ. καρποί, ὀλίγος οἶνος, σῦκα καὶ		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ὀλίγα καρύδια· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 δάση μέτρια.	50	266
3	15		Καςανοῦλα· πρ. δημ. καρποί, οἶνος· 1 κεφαλόβρυσον· 2 δάση μέτρια.	18	98
1			Τέροβα· πρ. δημ. καρποί, λινάριον, ἐλαῖαι, οἶνος· 1 δάσος μικρόν.	33	137
1			Κελλάκια· πρ. τὰ ἀνωτέρ. 1 δάσος μικρόν.	9	45
3			Λάτα· πρ. δημ. καρποί, λινάριον, ἐλαῖαι, ἀπίδια, οἶνος· 1 ῥεῦμα, 2 δάση μέτρια.	11	55
3			Σαριάδα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ὁ Ἀχελῷος ἐπὶ τῶν ὁρίων, 1 ῥύαξ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἄχρηστος, 4 δάση μέτρια.	60	301
1	30		Χούνη· πρ. σῖτος ὀλίγος, ἀραβόσιτος, κριθή, ὄσπρια, λινάριον, ἐλαῖαι, σῦκα, ἀπίδια, οἶνος, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 δάση μικρά.	66	340
3			Σοβολάκου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. Μύγδοβα ἐπὶ τῶν ὁρίων ἄχρηστος, 1 δάσος μέτριον.	81	441
3	30		Γαληνός· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστ. 1 μικρον δάσος.	18	115
			Καραμανάκινα. Μεντσέσικας. Μεραίνικα. Βαρυαῖς. Κάμπος. Δυῤῥάχι. Δροβιτάτικα. Πλατομῦλοι. Ἀμπέλια καὶ Λάκα. Τσελίινα. — Θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι.		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
			Παταλη. Παλαιοχούνη. Κάμπος. Ὀργίου. Παλαιοχῶκα. Λάκκενη. Σκιαδέϊκα. Ἁγία Τριάς. Χαράστου. Ἅγιος Βασίλειος. } Συνοικίαι.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΑΙΩΝ.		3603
6			Κεράσοβον, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, κεράσια καὶ μῆλα· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως, 4 δάση, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	86	420
2			Βενίανη, πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 δάση.	46	246
2			Μαραθιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥύαξ χρήσιμος, 4 δάση.	86	386
2			Φραγγίστα· πρ. τὰ αὐτά. 3 ῥεύματα χρήσιμα, 5 δάση.	90	527
3	30		Παλαιοχώρι· πρ· τὰ αὐτὰ, καὶ συκάμινα· 2 ῥύακες χρήσιμοι, 2 δάση.	10	51
3			Ἅγιος Γεώργιος· πρ. τὰ αὐτ.	5	27
3	30		Τατάρνα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος· 1 ῥύαξ χρήσιμος, 3 δάση.	51	288
3	30		Βούλπη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 ῥύακες ἄχρηστοι, 3 δάση.	11	64

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
3	30		Χρύσου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ἄχρηστος· 2 ῥύακες χρήσιμοι· 5 δάση.	97	530
6			Ἐλσι̯ανη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 δάση.	13	111
3			Μύριοι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα ὡς ἄνωτ. 3 δάση.	13	85
7			Ἄγραφα· πρ. τὰ αὐτά. 2 ποταμ. 2 ῥεύματα, 3 ῥύακες ἄχρηστοι, 7 δάση.	61	382
9			Βρανι̯ανά· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥύακες, 3 δάση.	37	97
9			Τροβάτου· πρ. τρ αὐτά· 1 ῥύαξ, 2 δάση.	15	115
7			Ἐπαινι̯ανά· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα χρήσιμα, 4 δάση.	27	117
4			Μοναστηράκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ, 1 ῥεῦμα χρήσιμα, 3 δάση.	17	88
			Βελισδόνι. Κύφου. Στόχου. Σιχνικόν. } Θέσεις ἀγροτικαί.		
			Παλαιοκάτουνον, ἔρημον καλλιεργούμενον.		
			Βέσια, ὁμοίως.		
			Μονὴ Τατάρνας, διατηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΠΕΡΑΝΤΙΩΝ.		3205
12			Γρανίτσα, ἕδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 δάση μεγάλα, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	76	482

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικ.
1			Βελτσίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω, 1 μέγα δάσος.	40	228
2			Ῥαφτόπουλον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτ. 1 μέγα δάσος.	107	714
3			Ζελενίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτ. 1 δάσος μικρόν.	47	283
3			Χορίγκοβον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτ.	26	142
4			Νέον Ἀργύριον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτ. 1 δάσος μέγα.	28	191
1			Λιπιανά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω, 1 δάσος μικρόν.	28	234
2			Τοπόλιανα· πρ. τὰ αὐτά· 2 δάση μεγάλα.	30	153
1	30		Βελαώρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέγα.	63	377
1	30		Συβίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	36	200
1			Κόνιαβη· πρ. τὰ αὐτά· 2 δάση μεγάλα.	19	123
			Κερασοβάκι. Παλαιοχωράκι. Δρυμῶνα. Κρατσίτσα. } Θέσεις ὀλίγον κατοικούμεναι.		

ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ.

Η ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ, ἐμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀμφιλο-
ίας, ἔκειτο κατὰ τὸ δυτικώτατον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡρίζετο
ατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἠπείρου,
ατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ
οῦ μέρους τοῦ Ἰωνίου πελάγους τοῦ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ
ορινθιακοῦ κόλπου καὶ κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ
χελῴου, ὃς διεχώριζε μὲν τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τῆς Αἰτω-
ίας (1), ἀλλὰ κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ περιστάσεις,
οτὲ μὲν οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐξέτεινον τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πέραν
οῦ ποταμοῦ, ποτὲ δὲ πάλιν οἱ Αἰτωλοί, ὁσάκις ὑπερίσχυον,
ατελάμβανον πολλοὺς τόπους τῆς Ἀκαρνανίας. — Ἡ κυρίως
καρνανία ἔχει σχῆμα ἀνωμάλου τριγώνου· τὸ μέγιστον
ῆκος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἀκτίου πρὸς ἀνατολὰς ἄχρι τοῦ Ἀχε-
ῴου ἐκτείνεται εἰς 9 μιλ. γεωγρ. καὶ τὸ μέγιστον πλάτος
αρὰ τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ τούτου εἰς 11, τὸ δὲ ἐμβαδὸν
ἰς 60· ὁ τόπος κατὰ πολὺ μέρος εἶναι ὀρεινός· τὰ δὲ πλεῖ-
ιτα τῶν ὀρέων εἰσὶ κατάφυτα καὶ καρποφόρα· τὸ κυριώτε-
ιον αὐτῶν ἐκαλεῖτο Κρονία (2). Ἀκρωτήρια ἦσαν τὰ κύρια
τὸ τοῦ Ἀκτίου καὶ ἡ Κριθωτή (3). Ποταμοὶ ἐκτὸς τοῦ Ἀχε-

(1) Στράβ. β. 10. σ. 449. (2) Πλιν. Φυσ. Ἱστ. β. 4. κ. 2.
(3) Στράβ. β. 10, σ. 459.

λῴου Πετίταρος (1) καὶ Ἄναπος (2) καὶ ἐν τῇ Ἀμφιλοχίᾳ Ἴναχος (3). Λιμνοθάλασσα μία μεγάλη Μυρτούντιον (4). Λιμένες πολλοὶ καὶ καλοὶ (5) καὶ ἐπιτηδειότατοι πρὸς ἐξαγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν ἐμπορευμάτων, καὶ ὅμως ὀλίγον εἰσὶ γνωσταὶ αἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἀκαρνανίας. Οἱ κάτοικοι ἐνασχολούμενοι εἰς ἀκαταπαύστους πολέμους, καθυστέρησαν πολὺ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. — Μέρος τῆς Ἀκαρνανίας ἀπετέλουν, ἐκτὸς τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τῆς προσκειμένης καὶ σχεδὸν συνεχομένης νήσου Λευκαδίας, καὶ αἱ μεσημβρινώτεραι προσέτι νῆσοι Κεφαλληνία, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθος, ὡς καὶ αἱ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου Ἐχινάδες καὶ Ὀξεῖαι καὶ αἱ παρὰ τῇ Λευκαδίᾳ Κάρνος καὶ Τάφος ἢ Ταφιοῦσα. — Πόλεις τῆς Ἀκαρνανίας ἦσαν Στράτος, Φοιτεῖαι, Ἰθωρία, Αἰνεία παλαιά, Αἰνεία νέα, Οἰνειάδαι, Ἀστακός, Ἀλυζεία, Θύριον ἢ Θούριον, Μεδεών, Κόροντα, Μητρόπολις, Πάλαιρος, Σόλιον, Ἀνακτόριον, Νικόπολις μετὰ τοῦ Ἀκτίου, Ἐχῖνος, Σαυρία καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος. — Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἀκαρνανίας ἦσαν κατὰ μὲν τὸ ἀνατολικὸν μέρος Κουρῆτες, κατὰ δὲ τὸ δυτικὸν Λέλεγες, κατὰ δὲ τὰς παρακειμένας νήσους Τηλεβόες (6) καὶ Τάφιοι (7)· καὶ οἱ μὲν Κουρῆτες ᾤκουν τὴν Πλευρωνίαν τῆς ὕστερον ὀνομασθείσης Αἰτωλίας (8)· ἐπελθόντες δὲ οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος ἐξ Ἤλιδος, ἐξέβαλον τοὺς Κουρῆτας εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ὁ δὲ τόπος ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ Αἰτωλοῦ Αἰτωλία (9). Τῶν δὲ Κουρήτων τούτων

(1) Τ. Λίβ. β, 33. κ. 22, 24. (2) Θουκυδ. β. 11, κ. 85. (3) Στράβ. β. 7, σ. 326. (4) Αὐτ. β. 10, σ. 459. (5) Σκύλ. Περιπλ. « ἡ δὲ Ἀκαρ» νανία ἐστὶ πᾶσα εὐλίμενος ». (6) Ἀριστοτ. παρὰ Στράβ. β. 7, σ. 322. (7) Στράβ. β. 10, σ. 459. (8) Στράβ. σ. 451. (9) Στράβ. β. 10, σ. 462, 463.

τῆς Ἀκαρνανίας ἡ καταγωγὴ δὲν εἶναι βεβαίως ὡρισμένη, διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐπισημοτέρων συγγραφέων, ὑπῆρξαν τρεῖς Λέλεγες: ά), ὁ ἐξ Αἰγύπτου ἐλθὼν καὶ βασιλεύσας εἰς Μεγαρίδα (1)· β'), ὁ αὐτόχθων καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Λακωνίας (2)· γ'), ὁ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἄρξας ἐν Λευκαδίᾳ αὐτόχθων Λέλεξ, ὃς ἔσχεν ἔγγονον ἐκ θυγατρὸς Τελεβόαν· οὗτος δὲ πάλιν ἐγέννησεν εἰκοσιδύο υἱοὺς Τηλεβόας (3), ἀφ' ὧν ὠνομάσθη, ὡς φαίνεται, ἅπαν τὸ γένος αὐτῶν. Ἡ φυλὴ τῶν Λελέγων εὑρίσκετο πολλαχοῦ, ὡς εἰς Λακωνίαν, Κρήτην, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Καρίας κατοικουμένην εἰς ὀκτὼ πολίχνια, τὴν Ἰωνίαν καὶ τὸ νότιον τῆς Τρῳάδος κατὰ τὸν Ἀδραμυττικὸν κόλπον, ὅς ἦν ἡ κατοικία τοῦ πλείστου τῶν Λελέγων (4), ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Λοκρίδος μέχρι τῆς Βοιωτίας· οἱ δὲ Τηλεβόες καὶ οἱ Τάφιοι μετήρχοντο τὴν ναυτιλίαν καὶ ἦσαν λησταί, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὀνομάζονται (5). — Διάφοροι ἀρχηγοὶ ἤγαγον κατὰ καιροὺς ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη ταύτης τῆς χώρας, ὡς ὁ Ἴθακος εἰς Ἰθάκην (6), ὁ Κέφαλος εἰς Κεφαλληνίαν (7), ὁ Ἰκάριος ἢ Ἰκαρίων (8) εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν καὶ τὴν Λευκαδίαν (9), ὁ Φυλεὺς εἰς τὸ Δουλίχιον καὶ τὰς Ἐχινάδας (10)· κατὰ δὲ τὸ νότιον Ἀλκμαίων ὁ Ἀμφιαράου ἀποκτείνας τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φυγὼν ἐξ Ἄργους, ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τῆς ἐν Δελφοῖς Πυθίας νὰ ἐξεύρῃ πρὸς κατοικίαν χώραν νεωτάτην καὶ ἀναφανεῖσαν ἐκ τῆς θαλάσσης ὕστερον τοῦ μη-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (2) Παυσ. Λακ. κ. 1. (3) Ἀριστοτ. παρὰ Στράβ. β. 7, σ. 322. (4) Στράβ. β. 13, σ. 605. (5) Στράβ. β. 10, σ. 459. (6) Ἐτυμολογ. μέγα παρὰ Κρουσ — Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσσ. Ρ, ς. 207. (7) Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Κεφαλληνία. (8) Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 10, 4. (9) Στράβ. β. 10, σ. 452. (10) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 625 κξ.

λώου Πετίταρος (1) καὶ Ἄναπος (2) καὶ ἐν τῇ Ἀμφιλοχίᾳ Ἴναχος (3). Λιμνοθάλασσα μία μεγάλη Μυρτούντιον (4). Λιμένες πολλοὶ καὶ καλοὶ (5) καὶ ἐπιτηδειότατοι πρὸς ἐξαγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν ἐμπορευμάτων, καὶ ὅμως ὀλίγον εἰσὶ γνωσταὶ αἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἀκαρνανίας. Οἱ κάτοικοι ἐνασχολούμενοι εἰς ἀκαταπαύστους πολέμους, καθυστέρησαν πολὺ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. — Μέρος τῆς Ἀκαρνανίας ἀπετέλουν, ἐκτὸς τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τῆς προσκειμένης καὶ σχεδὸν συνεχομένης νήσου Λευκαδίας, καὶ αἱ μεσημβρινώτεραι προσέτι νῆσοι Κεφαλληνία, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθος, ὡς καὶ αἱ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου Ἐχινάδες καὶ Ὀξεῖαι καὶ αἱ παρὰ τῇ Λευκαδίᾳ Κάρνος καὶ Τάφος ἢ Ταφιοῦσα. — Πόλεις τῆς Ἀκαρνανίας ἦσαν Στράτος, Φοιτεῖαι, Ἰθωρία, Αἰνεία παλαιά, Αἰνεία νέα, Οἰνειάδαι, Ἀστακός, Ἀλυζεία, Θύριον ἢ Θούριον, Μεδεών, Κόροντα, Μητρόπολις, Πάλαιρος, Σόλιον, Ἀνακτόριον, Νικόπολις μετὰ τοῦ Ἀκτίου, Ἔχῖνος, Σαυρία καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος. — Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἀκαρνανίας ἦσαν κατὰ μὲν τὸ ἀνατολικὸν μέρος Κουρῆτες, κατὰ δὲ τὸ δυτικὸν Λέλεγες, κατὰ δὲ τὰς παρακειμένας νήσους Τηλεβόες (6) καὶ Τάφιοι (7)· καὶ οἱ μὲν Κουρῆτες ᾤκουν τὴν Πλευρωνίαν τῆς ὕστερον ὀνομασθείσης Αἰτωλίας (8)· ἐπελθόντες δὲ οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος ἐξ Ἤλιδος, ἐξέβαλον τοὺς Κουρῆτας εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ὁ δὲ τόπος ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ Αἰτωλοῦ Αἰτωλία (9). Τῶν δὲ Κουρήτων τούτων

---

(1) Τ. Λίβ. β, 33. κ. 22, 24. (2) Θουκυδ. β. 11, κ. 85. (3) Στράβ. β. 7, σ. 326. (4) Αὐτ. β. 10, σ. 459. (5) Σκύλ. Περιπλ. « ἡ δὲ Ἀκαρ» νανία ἐστὶ πᾶσα εὐλίμενος ». (6) Ἀριστοτ. παρὰ Στράβ. β. 7, σ. 322. (7) Στράβ. β. 10, σ. 459. (8) Στράβ. σ. 451. (9) Στράβ. β. 10, σ. 462, 463.

τῆς Ἀκαρνανίας ἡ καταγωγὴ δὲν εἶναι βεβαίως ὡρισμένη, διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐπισημοτέρων συγγραφέων, ὑπῆρξαν τρεῖς Λέλεγες: α'), ὁ ἐξ Αἰγύπτου ἐλθὼν καὶ βασιλεύσας εἰς Μεγαρίδα (1)· β'), ὁ αὐτόχθων καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Λακωνίας (2)· γ'), ὁ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἄρξας ἐν Λευκαδίᾳ αὐτόχθων Λέλεξ, ὃς ἔσχεν ἔγγονον ἐκ θυγατρὸς Τελεβόαν· οὗτος δὲ πάλιν ἐγέννησεν εἰκοσιδύο υἱοὺς Τηλεβόας (3), ἀφ' ὧν ὠνομάσθη, ὡς φαίνεται, ἅπαν τὸ γένος αὐτῶν. Ἡ φυλὴ τῶν Λελέγων εὑρίσκετο πολλαχοῦ, ὡς εἰς Λακωνίαν, Κρήτην, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Καρίας κατοικουμένην εἰς ὀκτὼ πολίχνια, τὴν Ἰωνίαν καὶ τὸ νότιον τῆς Τρῳάδος κατὰ τὸν Ἀδραμυττικὸν κόλπον, ὃς ἦν ἡ κατοικία τοῦ πλείστου τῶν Λελέγων (4), ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Λοκρίδος μέχρι τῆς Βοιωτίας· οἱ δὲ Τηλεβόες καὶ οἱ Τάφιοι μετήρχοντο τὴν ναυτιλίαν καὶ ἦσαν λησταί, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὀνομάζονται (5). — Διάφοροι ἀρχηγοὶ ἤγαγον κατὰ καιροὺς ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη ταύτης τῆς χώρας, ὡς ὁ Ἴθακος εἰς Ἰθάκην (6), ὁ Κέφαλος εἰς Κεφαλληνίαν (7), ὁ Ἰκάριος ἢ Ἰκαρίων (8) εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν καὶ τὴν Λευκαδίαν (9), ὁ Φυλεὺς εἰς τὸ Δουλίχιον καὶ τὰς Ἐχινάδας (10)· κατὰ δὲ τὸ νότιον Ἀλκμαίων ὁ Ἀμφιαράου ἀποκτείνας τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φυγὼν ἐξ Ἄργους, ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τῆς ἐν Δελφοῖς Πυθίας νὰ ἐξεύρῃ πρὸς κατοικίαν χώραν νεωτάτην καὶ ἀναφανεῖσαν ἐκ τῆς θαλάσσης ὕστερον τοῦ μη-

(1) Παυσ. Ἀττ. κ. 39. (2) Παυσ. Λακ. κ. 1. (3) Ἀριστοτ. παρὰ Στράβ. β. 7, σ. 322. (4) Στράβ. β. 13, σ. 605. (5) Στράβ. β. 10, σ. 459. (6) Ἐτυμολογ. μέγα παρὰ Κρουσ — Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσσ. Ρ, ς. 207. (7) Ἐτυμολογ. μέγα εἰς λ. Κεφαλληνία. (8) Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 10, 4. (9) Στράβ. β. 10, σ. 452. (10) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 625 κξ.

τρῴου μιάσματος. Πλανηθεὶς δὲ οὗτος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ ἐξευρὼν τέλος παρὰ τὰς Οἰνειάδας πρόσχωσίν τινα τοῦ Ἀχελῴου, ὃς ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως τῆς ἰλύος ἀνεγέννα ἀεὶ νέας νήσους, ᾤκησεν ἐκεῖ, καὶ λαβὼν γυναῖκα τὴν Καλλιῤῥόην, θυγατέρα τοῦ αὐτοῦ Ἀχελῴου, κατὰ τὴν μυθώδη δόξαν τῶν Ἀκαρνάνων, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς, Ἀκαρνᾶνα καὶ Ἀμφότερον, καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἐκλήθησαν Ἀκαρνᾶνες οἱ πρότερον Κουρῆτες καλούμενοι (1), καὶ ὁ τόπος Ἀκαρνανία. — Κατ' ἄλλους οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐκλήθησαν οὕτως ὡς οὐ κείροντες τὴν κόμην αὐτῶν, ἀπ' ἐναντίας τῶν Κουρήτων οἳ ἔκειρον τὸ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, ἵνα μὴ ἔχωσι λαβὴν οἱ πολέμιοι (2). — Ὁ Ἔφορος ἄλλως πως ἱστορεῖ τὰ κατὰ τὸν Ἀλκμαίωνα, λέγων ὅτι μετὰ τὴν κατὰ τῶν Θηβῶν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων ὁ Ἀλκμαίων προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Διομήδους, ἦλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Αἰτωλίαν καὶ συγκατέσχον καὶ αὐτὴν καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν· καλέσαντος δ' αὐτοὺς ἀμφοτέρους τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὁ μὲν Διομήδης ἐπορεύθη, ὁ δὲ Ἀλκμαίων ἔμεινε, καὶ ἔκτισε τὸ Ἄργος ὅπερ ἐκάλεσεν Ἀμφιλοχικὸν ἐπώνυμον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀμφιλόχου, ὡς καὶ τὸν διὰ τῆς χώρας ῥέοντα ποταμὸν προσηγόρευσεν Ἴναχον ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Ἀργείαν (3). Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὴν χώραν οὐχὶ Ἀκαρνανίαν, ἀλλ' ἁπλῶς ἤπειρον =

Οἵτ' ἤπειρον ἔχον, ἠδ' ἀντιπέραι' ἐνέμοντο (4).

Ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι τότε δὲν ἦν εἰσέτι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, οὔτε ὠνομάσθη ἑπομένως ἀπὸ Ἀκαρνάνος τοῦ

---

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 24 — Θουκυδ. β· 2, κ. 102 — Ἀπολλόδ. β. 3 — Στράβ. β. 8, σ. 462. — Εὐστάθ. εἰς Ὁμ. Ἰλ. Κ, ς. 525. (2) Στράβ. β. 10. σ. 465. (3) Στράβ. β. 7, 325, 325· (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 635.

Ἀλκμαίωνος ὃς ἦν σύγχρονος τῶν Τρωϊκῶν· προσέτι δὲ καὶ Κορίνθιοι πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Κυψέλου καὶ τοῦ Γαργάσου, κατέσχον τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ προέβησαν μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ συνῴκισαν τὴν Ἀμβρακίαν καὶ τὸ Ἀνακτόριον (1). — Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐκ τῶν εἰρημένων ἀποικιῶν βαθμηδὸν ἐξελληνίσθησαν· συνέκειντο δὲ ἐκ διαφόρων φυλῶν συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας διὰ δεσμῶν στερεῶν καὶ ἀδιαλύτων τοσοῦτον, ὥστε οὐδέποτε συνέβη νὰ ἀποσπασθῇ μέλος τοῦ ὅλου σώματος· εἶχον δὲ κοινοβουλευτικὸν συνέδριον οὗ ἕδρα ἦν ἡ μεγίστη καὶ ἰσχυροτάτη τῶν πόλεων πρωτεύουσα Στράτος· ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων πρωτεύουσα ἦν ποτὲ μὲν τὸ Θύρεον (2), ποτὲ δὲ ἡ Λευκάς (3)· εἶχον δὲ καὶ κοινὸν δικαστήριον ἑδρεῦον ἐν Ὄλπαις τῆς Ἀμφιλοχίας ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν τοὐλάχιστον πόλεμον (4). Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἦσαν ἐν διηνεκεῖ σχεδὸν πολέμῳ πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν Αἰτωλούς, καὶ ἔδιδον ἀεὶ ἐν καιρῷ πολέμου τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν εἰς ἕνα στρατηγὸν αἱρούμενον ἐκ τοῦ συμμαχικοῦ σώματος (5). Ἐκ μόνης δὲ τῆς τοσοῦτον στερεᾶς πρὸς ἀλλήλους ἑνώσεως προσεκτήσαντο δύναμιν ὥστε νὰ ἀντιτάττωνται πρὸς τούτους τοὺς ἐπικρατεστέρους αὐτῶν πολεμίους· καὶ κατά τινα μάλιστα μάχην μικροῦ ἐδέησε νὰ κυριεύσωσι τὴν Καλυδῶνα καὶ τὰ ἄλλα πολίσματα τῶν Αἰτωλῶν· ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος ἐλθὼν ἐπίκουρος τῶν πιεζομένων Αἰτωλῶν, ἠνάγκασε τοὺς Ἀκαρνᾶνας νὰ καταλύσωσι τὸν πόλεμον (6). Ἄλλοτε πάλιν οἱ Μεσσήνιοι

(1) Στράβ. β. 10, σ. 452. (2) Πολύβ. β. 24, κ. 5. (3) Τ. Λίβ. β. 33, κ. 16, 17. (4) Θουκυδ. β. 11, κ, 105. (5) Τ. Λίβ. β, 33, κ. 16. (6) Παυσ. Λακ. κ. 10.

μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τὴν κατ' ἐκείνων καὶ αὖθις ἐπανάστασιν, λαβόντες παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν Ναύπακτον πρὸς κατοικίαν, καὶ οὐκ ἀρκεσθέντες, εἰσέβαλον εἰς Ἀκαρνανίαν, καὶ κατέσχον τὴν πόλιν Οἰνιάδας· ἀλλ' οἱ Ἀκαρνᾶνες μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ναύπακτον (1). — Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ πλείους τῶν Ἀκαρνάνων συνεμάχουν τοῖς Ἀθηναίοις (2), καὶ ὁπόταν οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ τρίτῳ ἔτει τοῦ πολέμου ἐστράτευσαν κατὰ τῆς πόλεως Στράτου, στρατηγοῦντος τοῦ Κνήμου, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ κυριεύσωσι πᾶσαν τὴν Ἀκαρνανίαν, οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐνίκησαν καὶ ἀπέκρουσαν αὐτούς (3). Ὡσαύτως ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Ἀθηναῖον Δημοσθένην, ἐνίκησαν κατὰ κράτος πρῶτον εἰς Ὄλπας καὶ δεύτερον εἰς Ἰδομένην τοὺς κατὰ τῆς Ἀμφιλοχικῆς Ἀργείας στρατεύσαντας Ἀμβρακιώτας (4). Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἑβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ ἐν Ναυπάκτῳ Ἀκαρνᾶνες στρατεύσαντες μετ' Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Ἀνακτορίου, πόλεως τῶν Κορινθίων, εἷλον αὐτὸ διὰ προδοσίας, καὶ ᾤκησαν ἐν αὐτῷ, ἐκβαλόντες τοὺς Κορινθίους (5). — Οἱ Ἀκαρνᾶνες ὡς καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ὑπέκυψαν κατ' ἀνάγκην εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τοῦ Ἀμύντου, ὡς ἔπειτα καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον (6), καὶ ἐδέχθησαν φρουρὰς Μακεδονικάς. Κατὰ δὲ τὰς μετὰ θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ταραχάς, τῶν Αἰτωλῶν στρατευσάντων μετὰ τοῦ Περδίκα εἰς Θεσσαλίαν, (Ὀλ. 114, 4), οἱ Ἀκαρνᾶνες

(1) Παυσ. Μεσσ. κ. 25. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 9. (3) Αὐτ. κ. 80 κξ. (4) Αὐτ. β. 3. κ. 105—112. (5) Αὐτ. β. 4, κ. 49. (6) Διόδ. Σικ. β. 17, κ. 4.

εισέβαλον εἰς Αἰτωλίαν καὶ τήν τε χώραν ἐδῄουν, καὶ τὰς πόλεις ἐπολιόρκουν, οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἅμα μαθόντες ὅτι διεκινδύνευον αἱ πατρίδες αὐτῶν, ἔδραμον εἰς Αἰτωλίαν, καὶ καταπληξάμενοι τοὺς Ἀκαρνᾶνας, ἔσωσαν τὰς πατρίδας (1)· μετὰ ταῦτα δὲ ἡνώθησαν οἱ Ἀκαρνᾶνες μετὰ τοῦ Κασσάνδρου κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ κατὰ τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ μετῴκησαν ἐκ τῶν ὀχυρῶν καὶ μικρῶν χωρίων εἰς ὀλίγας πόλεις, οἱ μὲν πλεῖστοι εἰς Στράτον, ἄλλοι δὲ εἰς Οἰνειάδας καὶ ἄλλοι εἰς Σαυρίαν, οἱ δὲ Δεριεῖς μεθ' ἑτέρων εἰς Ἀγρίνιον (2), ὅπερ ὅμως οἱ Αἰτωλοὶ ἀνεκτήσαντο πάλιν, ἅμα ἀναχωρήσαντος τοῦ Κασσάνδρου (3). — Ἐκ τῆς ἐξασθενήσεως τῶν Μακεδόνων μετὰ τὸν Γαλατικὸν πόλεμον, οἱ Αἰτωλοὶ ἀναλαβόντες αὖθις τὴν πρὶν ὑπεροχὴν, ἐνέβαλον εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ ἐπολιόρκησαν τὸν Μεδεῶνα ὃς διεσώθη ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν τῶν καταπεμφθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἄγρωνος πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀκαρνάνων (4). Τότε οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐπεκαλέσθησαν τοὺς Ῥωμαίους οἳ προθύμως ἐνέδωκαν, ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ κατέπεμψαν πρέσβεις πρὸς διάλυσιν τῶν διενέξεων (5)· ἀλλὰ τοῦ πλείστου τῆς Ἀκαρνανίας ὄντος ἤδη ὑπὸ τοὺς Αἰτωλοὺς, οἱ Ἀκαρνᾶνες συγκατελέχθησαν εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τούτου καὶ τῶν Ἀκαρνάνων, ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἐπυρπόλησε τὴν πόλιν Θέρμον· πρὸς ἐκδίκησιν δὲ οἱ Αἰτωλοὶ πρῶτοι πάντων τῶν

---

(1) Διοδ. Σικ. β. 18. κ. 38. (2) Διοδ. Σικ. β. 19, κ. 67. (3) Αὐτ. κ. 68. — Ἴδ. Ἀγρίνιον. (4) Πολυβ. β. 2. κ. 2, 3. — Ἴδ. Μεδεών.
(5) Ἰουστιν. β. 18, κ. 1.

Ἑλλήνων συνεμάχησαν τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ Μακεδόνων, ἀνθ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέσχοντο αὐτοῖς τὴν Ἀκαρνανίαν (1). Κατὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐξέπεμψαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Ἤπειρον, καὶ ὁρκισθέντες ἐπισήμως ἐπὶ τῇ διατηρήσει τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἐδράξαντο τῶν ὅπλων ἀπὸ δεκαπενταετοῦς μέχρι ἑξηκονταετοῦς ἁπαξάπαντες (2), καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ Ἀκαρνανία καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀναγκασθέντες ἀπεχώρησαν. Ἐκυμαίνοντο ἤδη οἱ Ἀκαρνᾶνες μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων· καί τοι δὲ ὄντων τῶν Μακεδόνων παλαιῶν φίλων καὶ συμμάχων τῶν Ἀκαρνάνων κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, αἴφνης κατὰ τὴν ἐν Λευκάδι συνεδρίασιν ἠγέρθησαν φωναὶ πολλαὶ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐξεδόθη ψήφισμα ἰδιαίτερον ὀλίγων τινῶν νὰ συμμαχήσωσιν οἱ Ἀκαρνᾶνες τοῖς Ῥωμαίοις, ἔτι καὶ ἐν περιπτώσει πολέμου τῶν Ῥωμαίων κατὰ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος· ἀλλ' οἱ λοιποὶ πάντες καὶ ὁ λαὸς ἅπας ἐκ συμφώνου δι' ὑπενεργειῶν τοῦ Φιλίππου, ἐπέμειναν οὐ μόνον εἰς ἀκύρωσιν τοῦ ψηφίσματος, ἀλλὰ καὶ εἰς πρὸς καιρὸν παῦσιν τῶν αὐτουργῶν αὐτοῦ Ἀρχελάου καὶ Βιάνωρος, ὡς ἔτι καὶ τοῦ Πραίτωρος τοῦ δήμου Ζευξιάδου (3). Τότε στόλος Ῥωμαϊκὸς ὑπὸ τὸν Φλαμίνιον ἐμφανισθεὶς πρὸ τῆς Λευκαδίας, προσωρμίσθη παρὰ τὸ Ἡραῖον καὶ ἡ Λευκὰς ἑάλω ἐξ ἐφόδου· καὶ ἐπειδὴ μετά τινας ἡμέρας ἦλθεν εἰς Λευκάδα καὶ ἡ εἴδησις τῆς ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς νίκης τῶν Ῥωμαίων, ἡ Ἀκαρνανία ὁλόκληρος παρέδωκεν ἑαυτὴν τοῖς Ῥωμαίοις (4), καὶ ἔκτοτε τὸ Θυρέον ἐγένετο πρωτεύουσα καὶ ἕδρα τοῦ συνεδρίου· μετὰ δὲ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς

(1) Τ. Λιϐ. β. 26, κ. 25. (2) Αὐτ. (3) Τ. Λιϐ. β. 33. κ. 16.
(4) Τ. Λιϐ. β. 34, κ. 17.

μάχην ἐγκαταλιπόντων τῶν Ῥωμαίων τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ τῶν Αἰτωλῶν ἡττηθέντων κατὰ τὰς Θερμοπύλας, ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ἐλευθέρα ἡ Ἀκαρνανία ὡς ἐκ μέρους τῆς Αἰτωλίας (1). Ἐπὶ δὲ Περσέως ἀνεφάνησαν αὖθις δύο κόμματα, τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν, τὸ δὲ Μακεδονικὸν (2), ἀλλὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔμεινεν ἐπικρατέστερον, καὶ τέλος ἡ Ἀκαρνανία καὶ ἡ Αἰτωλία ἐγένοντο ἐπαρχία Ῥωμαϊκή· καὶ ἡ μὲν Ἀκαρνανία ἡνώθη μετὰ τῆς Ἠπείρου, ἡ δὲ Αἰτωλία μετὰ τῆς Ἀχαΐας (3), καὶ ἔκτοτε ἡ παλαιὰ ὀνομασία τῶν Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν ἐξηλείφθη καὶ σκότος ἐκάλυψεν ὁλοκλήρως τὴν χώραν, καὶ μόνον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐνίοτε ἀνεφέρετο, ἕως οὗ κατεσχέθη ὑπὸ τῶν Σέρβων τῷ 1357, καὶ ἐκυριεύθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Ῥογὲρ βασιλέως τῆς Σικελίας (4). Μετὰ καιρὸν κατέστη δεσποτάτον τοῦ δεσπότου Γρηγορίου, ὃς εἶχε τὴν ἕδραν αὑτοῦ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐήνου (5), καὶ τέλος διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς 1609 παρεχωρήθη παρὰ τῶν Ἐνετῶν τοῖς Ὀθωμανοῖς, καὶ διέμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ τὸ 1821 ἀναγεννήσεως ὡς βοϊβοδαλίκιον ὑπὸ τὸ ὄνομα σαντζάκι τοῦ Κάρλιλι (6) ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Πρεβέζης (7). — Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἦσαν ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων λαῶν τῆς Ἑλλάδος (8) καὶ, ὡς βλέπομεν ἐκ πάσης τῆς σειρᾶς τῆς ἱστορίας, πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς φίλους αὐτῶν οἷς ἐν περιστάσει δυστυχίας ἐβοήθουν πάσαις δυνάμεσιν (9)· ἔνθερμοι ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας, ἦσαν ὑπέρμαχοι αὐτῆς μέχρι θανάτου, μάλιστα κατὰ τῶν γειτόνων

(1) Ἴδ. Αἰτωλία. (2) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 17. (3) Πτολεμ. β, 3. κ. 13. (4) Νικηφ. β. 2, σ. 50. (5) Νιγρ. σχολ. 11, σ. 289 παρὰ Κρουσ. (6) Χατζ. Καλφας, Ἴδ. Χαμμερ, σ. 127. — Δεδουλλ 1, 51. (7) Χατζ. Καλφ. αὐτ. (8) Πολυβ. β. 16. κ. 17. (9) Ἴδ. ἀνωτ.

αὐτῶν Αἰτωλῶν (1)· εἶχον πεζικὸν καὶ ἱππικὸν ϛράτευμα (2)· ἐξεῖχον δὲ πρὸ πάντων ὡς ἄριστοι σφενδονισταί (3)· ἡ διάλεκτος αὐτῶν ἦν βαρβαρική, ἕως οὗ ἐκ τῶν Κορινθιακῶν ἀποικιῶν ἔμαθον τὴν Ἑλληνικήν (4)· ἀλλ' ὅμως ἔτι καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων τοσοῦτον διεκρίνοντο ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν, ὥστε δύο Ἀκαρνᾶνες εὑρεθέντες κατὰ τύχην ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας ἐγνωρίσθησαν ὡς βάρβαροι (5). — Μέρος τῆς Ἀκαρνανίας ἦν ἡ ἈΜΦΙΛΟΧΊΑ κατά τινας (6), κατ' ἄλλους δὲ αἱ δύο χῶραι ἐθεωροῦντο ὡς διακεκριμμέναι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὡς ἡ Ἀκαρνανία ἀρχομένη κατὰ μεσημβρίαν τῆς Ἀμφιλοχίας (7). Ἡ χώρα αὕτη κειμένη κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ὁριζομένη κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀγραΐδος, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀμβρακίας καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, συνῆπτε τῇ Ἀκαρνανίᾳ κατὰ τὸν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν μυχὸν τοῦ εἰρημένου κόλπου καὶ τὴν Λιμναίαν. Οἱ κάτοικοι ἦσαν Ἠπειρῶται· ἐλέγοντο δὲ Ἀμφίλοχοι ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλκμαίωνος Ἀμφιλόχου, ὡς καὶ ἡ χώρα πᾶσα καὶ ἡ πόλις τὸ Ἀμφιλοχικὸν λεγόμενον Ἄργος, ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθησαν (8). Οἱ Ἀμφίλοχοι ἦσαν βάρβαροι· εἶχον δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς ἰδίαν ὕπαρξιν καὶ ἴδιον αὐτῶν πολίτευμα· ὕστερον δὲ ἐπηγάγοντο συνοίκους τοὺς Ἀμπρακιῶτας, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς Ἀκαρνᾶνας (9), καὶ ἔκτοτε, φαίνεται, ἡνώθη καὶ συνε-

---

(1) Πολυβ. β. 2, κ. 30. (2) Πολυβ. β. 2, κ. 65. (3) Θουκυδ. β, 2, κ. 81. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 68. (5) Τ. Λιβ. β. 31, κ. 14.

(6) Σκυλ. Περιπλ. Ἀκαρνανία. — Πλιν. Φυσ. ἱστ. β. 4, κ. 1.

(7) Δικαιαρχ. Βίος Ἑλλαδ. ς. 47.—Σκυμν. Χίος Περιηγ. ς. 454—460.

(8) Στράβ. β. 7. σ. 326, 462. (9) Θουκυδ. β. 2, κ. 68. ἴδ. Ἄργος Ἀμφιλοχικόν.

σωματώθη ἡ Ἀμφιλοχία τῇ Ἀκαρνανίᾳ. Ἡ Ἀμφιλοχία περιεῖχεν ὄρος Θύαμον, καὶ ποταμὸν Ἴναχον καὶ μίαν πόλιν Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν λεγόμενον.

* Ἀκαρνανία· τρία θέματα συνίστων τὴν Ἀκαρνανίαν· ὁ Βάλτος πρὸς ἀνατολάς, τὸ Ξηρόμερον πρὸς δυσμάς, καὶ ἡ Βόνιτσα πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν μέχρι τῆς κατὰ νομούς, ἐπαρχίας καὶ δήμους διαιρέσεως.

ΟΡΗ.

ΚΡΑΝΙΑ, ὄρος ἢ μᾶλλον σειρὰ ὀρέων διατρεχόντων πᾶσαν τὴν κυρίως Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τοῦ βορ δυτικοῦ πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν καὶ ἐκτεινομένων ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκτίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου (1).

* Τὸ ὄρος τοῦτο λαμβάνει κατὰ τόπους διαφόρους ὀνομασίας, καὶ παρὰ μὲν τὸ Ἄκτιον λέγεται Βολίμι ἢ Ὄλυμπος (2), ἔπειτα Στρατοβοῦνι (3), ἔπειτα Βουβίστας ἢ Βεργαντὶ (4) καὶ τέλος Βίψ (5).

ΘΥΑΜΟΣ, ὄρος τῆς Ἀμφιλοχίας κατὰ νότον τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους· οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἐξετείνοντο καὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς πόλεως, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν αὐτῆς ἔνθα ὑψοῦντο δύο λόφοι Ὄρος Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἰδομένη καλούμενοι· ὁδὸς ἀρχομένη ἐκ τῆς πόλεως Στράτου καὶ διερχομένη διὰ τῆς Φοιτείας καὶ τῆς Λιμναίας ἦγεν ὑπεράνω τοῦ ὄρους Θυάμου εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους (6).

* Ὁ Θύαμος καλεῖται Σπαρτονόρος, ὁ δὲ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἄργους κλάδος αὐτοῦ Μυκρυνόρος (7). Ἐπὶ τοῦ Μακρυνόρους ὑπάρχει ὑποτελωνεῖον.

---

(1) Πλιν. Φυσ. Ἱς. β. 4, κ. 2. (2) Πουκεβίλ. Περιηγ. Τ. 3, σ. 117. (3) Αὐτ. σ. 113. (4) Αὐτ. σ. 123, 126. (5) Αὐτ. σ. 128. (6) Θουκυδ. β. 3, κ. 106. (7) Κρούσ. Τ. 3, κ. 12. σ. 302.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΑΚΤΙΟΝ, πρότερον ᾽ΑΚΤΗ καλούμενον ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον τοῦ στόματος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου (1). Ἐπὶ λόφου τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου οἱ κάτοικοι τοῦ ᾽Ανακτορίου εἶχον παλαιόθεν ἀνεγηγερμένον ναὸν ᾽Απόλλωνος ᾽Ακτίου, ἐξ οὗ καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη ἐπωνύμως Ἄκτιον. Τὸ ἀκρωτήριον ἐσχημάτιζε λιμένα πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν, ἀπεῖχε δὲ ὁ ναὸς 40 στάδια τοῦ ᾽Ανακτορίου καὶ 240 τῆς Λευκάδος (2). Κάτωθεν τοῦ ναοῦ ἦν πεδίον ἔχον ἄλσος καὶ νεώρια, ἐν οἷς, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὁ Καῖσαρ Αὔγουστος ἀνέθηκεν ἀκροθίνιον δέκα ναῦς ἀπὸ μονοκρότου ἕως δεκήρους, ἐχούσας δηλ: ἀπὸ μιᾶς ἕως δέκα σειρῶν κωπηλατῶν (μετὰ τὴν ναυμαχίαν βεβαίως τὴν πρὸς τὸν ᾽Αντώνιον)· ἠφανίσθησαν δὲ, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς, καὶ οἱ νεόσοικοι καὶ τὰ πλοῖα (3). Κτισθείσης δὲ τῆς Νικοπόλεως ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, τὸ Ἄκτιον ἐγένετο προάστειον αὐτῆς, καὶ κατεσκευάσθη ἐν αὐτῷ τέμενος ἔνθα ἤγετο ἀγὼν κατὰ πενταετίαν ἐντὸς ἄλσους ἔχοντος καὶ στάδιον καὶ γυμνάσιον καὶ ἕτερον τέμενος ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῷ ἄλσει ἱεροῦ λόφου τοῦ ᾽Απόλλωνος· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ἀγὼν τὰ Ἄκτια καὶ ἦν ἱερὸς τοῦ ᾽Απόλλωνος, ἀγόμενος κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὡς ὁ Βιργίλιος λέγει.

Actiaque Iliacis celebramus littore ludus (4).

Ἰλιακοὺς δὲ τελοῦμεν ἀγῶνας κατ᾽ ὄχθας ᾽Ακτίου (5)· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν αὐτοῦ εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἦν δὲ καὶ πρότερον αὐτόθι ἀγὼν στεφανίτης Ἄκτια, τελούμενος ὑπὸ τῶν παροίκων, ἀλλ᾽ ὁ Καῖσαρ κατέστησεν αὐτὸν ἐντιμό-

---

(1) Στέφ. Βυζ. εἰς λ. ᾽Ακτή. (2) Στράβ. β. 10, σ. 451. (3) Στράβ. β. 8, σ. 325. (4) Βιργίλ. Αἰν. β. 3, κ. 280. (5) Μετάφρ. ἐμή.

τερον (1). — Ἡ Νικόπολις ἀπὸ τοῦ Ἀκτίου ἐπωνομάσθη Ἀκτία Νικόπολις, ὡς ἐκ τοῦ Πευτιγκερείου πίνακος καὶ τοῦ ὁδολογίου τοῦ Ἀντωνίνου φαίνεται (2). Ἡ γῆ τοῦ Ἀκτίου ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς τῶν Κορινθίων ἀποίκων τοῦ Ἀνακτορίου, ὡς καὶ ὁ Θουκυδίδης λέγει «Ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνα-» κτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ » στόματι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου» (3)· ὕστερον δὲ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀκαρνάνων (4). Ὁ Αὔγουστος κατέστησεν ἀποικίαν ἐπὶ τοῦ Ἀκτίου, ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Πλινίου Colonia Augusti Actium λέγεται (5), καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὡς προάστειον τῆς Νικοπόλεως θεωρεῖται (6).

* Ἄκτιον καὶ κοιν. Πούντα· ἐνταῦθα περατοῦνται τὰ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν ὅρια τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν· οὐδὲν ἴχνος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος σώζεται. Ὁ Πουκεβίλλιος εὗρε κατὰ τοὺς πρόποδας ἐπιγραφὴν ἀξιόλογον φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος· προσέτι δὲ καὶ λείψανα τοῦ ἱπποδρομείου, τῆς κρήνης καὶ τοῦ θεάτρου (7). Εἰς Ἄκτιον ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΚΡΙΘΩΤΗ, κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως Ἀλυζίας καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Ἡρακλέους, καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Ἐχινάδων νήσων καὶ τῆς πόλεως Ἀστακοῦ (8).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΑΧΕΛΩΟΣ, ὁ μέγιστος ἴσως τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος μηδὲ τοῦ Πηνειοῦ αὐτοῦ ἐξαιρουμένου· ἦν πλώϊμος μέχρι

(1) Στράβ. β. 8, σ. 325. (2) Κρούσ. Τ. 3. σ. 352. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 29. (4) Πολύβ. β. 4, κ. 63. (5) Πλιν. Φυσ. Ἱσ. β. 4, κ. 2.
(6) Στράβ. β. 7, σ. 325. (7) Πουκεβ. Τ. 3, σ. 108, 109.
(8) Στράβ. β. 10, σ. 459.

τῆς πόλεως Στράτου ἐπὶ διακόσια καὶ ἐπέκεινα στάδια (1). Πηγάζων ἐκ τοῦ Πίνδου, καὶ ῥέων διὰ τῆς Δολοπίας, τῆς Ἀγραΐδος, τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου παρὰ τὴν πόλιν Στράτον, ἐξέδιδε σφοδρὸς καὶ ἰλυοφόρος εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὰς Οἰνειάδας, περιλιμνάζων τὴν πόλιν αὐτῶν (2)· διεχώριζε δὲ τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τῆς Αἰτωλίας (3), καὶ καμπυλούμενος διαφόρως κατὰ τὴν πορείαν, διεχέετο μεταξὺ τῶν καταντικρὺ τῶν Οἰνιάδων κειμένων Ἐχινάδων νήσων, ἃς ἐξηπείρου ἀκαταπαύστως (4). Ἡ μυθολογία πλάττει τὸν ποταμὸν τοῦτον υἱὸν τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Νύμφης Ναΐδος ἢ ἄλλως τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Γῆς, κατὰ δὲ τὸν Ἑκαταῖον, τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Γῆς, σύζυγον δὲ τῆς Περιμήδης θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου καὶ πατέρα τοῦ Ἱπποδάμαντος, τοῦ Ὀρέστου, τῶν Σειρήνων καὶ τῶν πηγῶν Καλλιῤῥόης, Δίρκης καὶ Κασαλίας. Ἐτιμήθη δὲ ὡς Θεός, καὶ κατὰ τὸν Ὀρφέα, τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Ἔφορον ἐν ταῖς θυσίαις καὶ τοῖς ἐξιλάσμασιν ὕμνουν ἐπὶ τοῖς ὕδασιν αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸν Ὀβίδιον, Νύμφαι καὶ ἡμίθεοι ᾤκουν περὶ τὰς ὄχθας αὐτοῦ· ἐξείκαζον δὲ αὐτὸν ταύρῳ διὰ τοὺς ἐκφερομένους ἤχους, καὶ διὰ τὰς κατὰ τὰ ῥεῖθρα καμπὰς τὰς καλουμένας κέρατα, καὶ ἀνθρώπῳ βουπρώρῳ, τουτέστι βουκεφάλῳ, ὡς ἡ Δηϊάνειρα παρὰ Σοφοκλεῖ λέγει =

Μνηστὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμός, Ἀχελῷον λέγω,
Ὅς μ' ἐν τρισὶ μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρὸς
Φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
Δράκων ἑλικτός, ἄλλοτ' ἀνδρίῳ τύπῳ
Βούπρωρος — — — — (5).

---

(1) Στράβ. β. 10, σ. 450. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 102· (3) Στράβ. β. 8, σ. 335. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 102· (5) Σοφοκλ. Τραχιν. ς. 9 κἑ.

Ἔπλασαν δὲ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς καταπολεμήσας τὸν Ἀχελῷον, ἔλαβεν ἆθλον τῆς νίκης τὴν θυγατέρα τοῦ Οἰνέως Δηϊάνειραν, δοὺς αὐτῷ ἕδνον τῶν γάμων τὸ ὅπερ ἀπέκοψε κέρας τοῦ ποταμοῦ, καὶ τοῦτο ἦν τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας λεγόμενον· ἀλλὰ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἱστορικὸν, κατὰ τὸν Στράβωνα, εἶναι ὅτι ὁ καὶ ἄλλως εὐεργετικὸς Ἡρακλῆς, χαριζόμενος τῷ Οἰνεῖ, οὗ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα Δηϊάνειραν, περιώρισε διὰ παραχωμάτων καὶ διοχετειῶν τὸν ἀτάκτως ῥέοντα καὶ πολὺ τῆς Παραχελωΐτιδος φθείροντα ποταμὸν, καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη χορηγηθεῖσα τῷ Οἰνεῖ ἀνάψυξις ἦν τὸ λεγόμενον κέρας τῆς Ἀμαλθείας (1). — Ὁ Ἀχελῷος ἐκαλεῖτο ἀρχαιότερον Θόας· ἔφερον δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχελῴου καὶ ἕτεροι δύο ποταμοὶ, ὁ μὲν παρὰ τὴν Λαμίαν τῆς Φθιώτιδος, ὁ δὲ παρὰ τὴν Δύμην τῆς Ἀχαΐας (2). — Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρων τὸν Ἀχελῷον ὡς ποταμὸν τῆς Αἰτωλίας, λέγει ὅτι ἐκαλεῖτο τὸ κατ' ἀρχὰς Ἄξενος· ἔπειτα δὲ μετέβαλε τὸ ὄνομα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Θέστιος ὁ Ἄρεως καὶ Πεισιδίκης διά τινα περίστασιν οἰκιακὴν ἀποδημήσας εἰς Σικυῶνα, καὶ ἱκανὸν χρόνον διατρίψας, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πατρῷον ἔδαφος· εὑρὼν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καλυδῶνα καθεύδοντα μετὰ τῆς μητρὸς καὶ νομίσας ὅτι ἦν μοιχὸς, ἀπέκτεινεν αὐτόν· ἰδὼν δὲ τὴν ἀνέλπιστον πρᾶξιν, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Ἄξενον ποταμὸν, ὃς τότε μετωνομάσθη Θέστιος· μετὰ καιρὸν δὲ πάλιν ὁ Ἀχελῷος υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ Νύμφης τινὸς Ναΐδος συνερχόμενος κατ' ἄγνοιαν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ θυγατρὶ Κληστορίᾳ καὶ συσχεθεὶς ὑπ' ἀθυμίας, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Θέστιον ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη Ἀχελῷος (3).

---

(1) Στραβ. β. 10, σ. 458. (2) Στράβ. β. 8, σ. 342—β. 10, σ. 450.
(3) Πλούταρχ. περὶ ποταμῶν. Ἀχελῷος.

* Ἀχελῷος, κοιν. Ἀσπροπόταμος· πηγάζει ἐκ πηγῆς Γκοῦρας λεγομένης κατά τινα τῶν βορειοτέρων κορυφῶν τῶν ὀρέων τοῦ Μετσόβου (Πίνδου) καλουμένην Κοπάνες, ἐν μέσῳ χιόνων καὶ πάγων· διευθύνεται ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, καὶ δεχόμενος τρεῖς ποταμοὺς, τὸν Χαλίκην, τὸν Μπαμπᾶν καὶ τὸ Βετέρνικον, ἔτι δὲ καὶ ἄλλους ἐλάσσονας ἐξ ὧν σύγκειται, διέρχεται διὰ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ κοινῶς ὀνομαζομένου τμήματος τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἔχων κατὰ μὲν δεξιὰν τὸ Μαλακάσι, τὴν Τζουμέρκαν, τὸ Ῥάδοβιτς, τὸ Μακρινόρος καὶ τὸν Βάλτον, κατὰ δὲ ἀριστερὸν τὴν κυρίως Μεγαλοβλαχίαν, τὸ Παλαιοχώρι, τὰ Ἄγραφα καὶ τὸν Βλοχόν· ἀναπηδῶν δὲ ἀπὸ καταῤῥάκτου εἰς καταῤῥάκτην, μεταβάλλει διεύθυνσιν πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν καὶ καταῤῥέων μεταξὺ ῥοδοδαφνῶν καὶ ἀρχαίων δασῶν εἰς τὰ πεδία τοῦ Ξηρομέρου, ἐκδίδωσι διὰ μέσου αὐτῶν εἰς τὸ Ἰώνιον πέλαγος μεταξὺ τῶν νήσων τῶν Κουρτσολάρι λεγομένων κατέναντι τῆς Ἰθάκης, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Σκρόφες οὗ ἀπέχουσιν αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ 5 1/2 μίλια· ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι χειμαῤῥώδης καὶ μόνον κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ καθίσταται σήμερον πλώϊμος· ἔχει δὲ πλῆθος ποικίλων (πεςροφῶν) καὶ ποταμίων καρκίνων εὐγευστοτάτων· τὸ κῦτος αὐτοῦ εἶναι κατεστρωμένον ὑπὸ χαλίκων λευκῶν ἐξ ὧν ἔλαβεν, ὡς φαίνεται τὸ ὄνομα Ἀσπροπόταμος· ἐν αὐτῷ εἰσὶ πολλὰ νησίδια κατάφυτα. Οἱ οἰκοῦντες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐξ οὗ καὶ Ἀσπροποταμῖται λεγόμενοι κατέχουσι μεγάλην ἔκτασιν τόπου ἀποτελοῦσαν ἰδίαν ἐπαρχίαν· εἰσὶ δὲ ἄνδρες μάχιμοι, καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος 1823 ἐξεστράπευσαν μετὰ τῶν Ἀγραφιωτῶν κατὰ τῆς Θεσσαλίας (1)· ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ

(1) Ἴδε Ἀγρίνιον ἐν Αἰτωλίᾳ.

ῖτος ὁ σατράπης τῆς Σκόδρας Μουσταφᾶ πασᾶς κατερχόμενος μετὰ στρατιᾶς κατὰ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, παρέδωκε πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀσπροποτάμου.

ΠΕΤΙΤΑΡΟΣ, κατερχόμενος οὗτος ὁ ποταμίσκος ἐκ δυσμῶν, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀχελῷον· κατὰ τὸν Λίβιον ἐπὶ τοῦ πολέμου τῶν Μακεδόνων κατὰ Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως Στράτου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὁ βασιλεὺς Περσεὺς ἀπεσύρθη πέντε ὀκταστάδια Ῥωμαϊκὰ μίλια ἀπώτερον ὄπισθεν τοῦ Πετιτάρου, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀπεραντίαν (1).

* Βάλτος (2).

ΑΝΑΠΟΣ, καταῤῥέων καὶ οὗτος ἐκ δυσμῶν, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Ἀχελῷον μετὰ 80 ςάδια ἀπὸ τῆς πόλεως Στράτου κατὰ μεσημβρίαν (3).

* Ἀετὸς, κληθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀετοῦ, καὶ πηγάζων μὲν παρὰ τὸ χωρίον Τρίφον εἰσβάλλων δὲ εἰς τὸν Ἀχελῷον κατά τινα ἀπόστασιν νοτιώτερον τῶν ἐρειπίων τοῦ Στράτου (4).

ΙΝΑΧΟΣ, ὁ ποταμίσκος οὗτος παραῤῥέων τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος καὶ διατρέχων τὴν χώραν τῆς Ἀμφιλοχίας ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Ἀχελῷον (5)· ὁ Ἀλκμαίων ὁ κατὰ τὸν Ἔφορον κτίσας τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος ὠνόμασε καὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον Ἴναχον ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Ἀργείαν (6)· ἐσφαλμένως ὑπό τινος ἀδοκίμου, ὡς φαίνεται, γραφέως παρεισήχθη εἰς τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος ὅτι ὁ Ἴναχος ἐξέδιδεν εἰς τὸν κόλπον (7)·

(1) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 22. (2) Κρούσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 310.

(3) Θουκυδ. β. 2, κ. 82. (4) Πουκεβ. Περιηγ. Τ. 3, σ. 128 — Κρούσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 310, 311. (5) Στραβ. β. 7, σ. 327. (6) Αὐτ. σ. 326.

(7) Αὐτ — Κρούσ. αὐτ. σ. 307—309

ὁ αὐτὸς Στράβων οὐ μόνον ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς ἀνωτέρω (1), ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ Ἑκαταίου ἀλλαχοῦ ἀποφαίνεται ῥητῶς ὅτι ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀχελῷον (2).

* Βοϊνίκοβον (3).

ΛΙΜΝΑΙ.

ΜΥΡΤΟΥΝΤΙΟΝ, λιμνοθάλασσα κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τῆς Ἀκαρνανίας μεταξὺ Λευκάδος καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου (4).

* Λίμνη τοῦ Βούλγαρη· εἶναι αὕτη ἰχθυοτροφωτάτη καὶ περιέχει πέντε χλοερὰ νησίδια· διά τινος δὲ μικρᾶς ἐκροῆς συνέχεται τῇ θαλάσσῃ. Ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι ἄλλαι λίμναι ἐν Ἀκαρνανίᾳ, ὧν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα ὑπ' οὐδενὸς μνημονεύονται· αἱ κύριαι αὐτῶν ὀνομάζονται ἤδη, ἡ μὲν Λίμνη τῆς Ἀμβρακίας ἡ μεγίστη πασῶν καὶ κειμένη μετ' ὀλίγων σταδίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἡ δὲ Μεγάλη Ὄζερος κατὰ νότον τῆς ἀνωτέρω καὶ κατ' ἀνατολὰς τῶν ἐρειπίων τοῦ Στράτου, ἡ δὲ Μικρὰ Ὄζερος κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Μεγάλης Ὀζέρου καὶ οὐ πόῤῥω τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου εἰς ὃν καὶ ἐκχεῖται ὡς καὶ τοῦ πόρου τοῦ ποταμοῦ τούτου κατὰ μεσημβρίαν. Εἶναι δὲ καὶ ἑτέρα λίμνη Λεζίνι λεγομένη καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου, τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Τριγάρδου (ἐρειπίων τῶν Οἰνιαδῶν). Ἐν ταύτῃ περιείχετο νησὶς, ἐφ' ἧς ὑπῆρξεν ὀχύρωμα (5).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΣΤΡΑΤΟΣ, ἡ κυριωτέρα, ἀξιολογωτέρα καὶ πρωτεύουσα

---

(1) Στράβ. β. 7, σ. 327. (2) Στράβ. β. σ. 271. (3) Κρούσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 309. (4) Στράβ. β. 10, σ. 459 (5) Ἴδε Οἰνιάδαι.

πόλις τῆς Ἀκαρνανίας ἐν ᾗ συνεδρίαζε τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων (1)· ἐλέγετο καὶ ΣΤΡΑΤΙΩΝ ΠΟΛΙΣ (2)· ἀπεῖχε 10 ςάδια τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου καὶ πλέον ἢ 200 τῶν ἐκϐολῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου (3). Ὁ Στράϐων λέγει ὅτι ὁ Στράτος ἔκειτο κατὰ μέσην ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς Ἀλυζίας εἰς τὸ Ἀνακτόριον (4), ἀλλὰ προφανῶς λανθάνεται, διότι τὸ μὲν Ἀνακτόριον ἔκειτο κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ βόρειον, ὁ δὲ Στράτος κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν τῆς Ἀλυζίας· ἐννοεῖ δὲ ἴσως ὅτι ὁ Στράτος ἀπεῖχεν ἐξ ἴσου τοῦ Ἀνακτορίου καὶ τῆς Ἀλυζίας. Ἡ πόλις αὕτη ὡς κειμένη ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας ἐκυριεύετο κατὰ καιροὺς παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἐκ τούτου ὁ Λίϐιος λέγει ὅτι ὁ Στράτος ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀχελῴου ὀχυρωτέρα τότε πόλις τῶν Αἰτωλῶν (5). Ὁ Θουκυδίδης λέγει τὸν Στράτον μεγίστην πόλιν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ὅτι κυριευομένης αὐτῆς ἦσαν καὶ τ' ἄλλα εὐπροσχώρητα (6). Ἡ χώρα τοῦ Στράτου ὠνομάζετο Στρατικὴ (7)· ἡ δὲ πόλις κειμένη κατὰ τὴν ἐξ Αἰτωλίας εἰς Ἀκαρνανίαν διάϐασιν τοῦ Ἀχελῴου (8), ἐθεωρεῖτο ὡς ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων στρατιωτικῶν ὁρμητηρίων· ὁ ποταμὸς Ἄναπος εἰσέϐαλλεν εἰς τὸν Ἀχελῷον μετὰ 80 στάδια νοτίως ἀπὸ τοῦ Στράτου (9). Ἀπὸ τοῦ νοτίου μέρους τοῦ Στράτου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀνάπου ἐξετείνετο πεδιὰς, τὸ κυρίως Ἀκαρνανικὸν λεγόμενον πεδίον (10), ἀπαντικρὺ τοῦ μεγάλου Αἰτωλικοῦ πεδίου. — Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου χίλιοι Λακεδαι-

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. ϐ. 4, κ. 6. (2) Διόδ. Σικ. ϐ. 19, κ. 67 — Θουκυδ. ϐ. 3, κ. 126. (3) Στράϐ. ϐ. 10, σ. 450. (4) Στράϐ. αὐτ. (5) Τ. Λιϐ. ϐ. 43, κ. 2. (6) Θουκυδ. ϐ. 2, κ. 80. (7) Πολύϐ. ϐ. 4, κ. 63.
(8) Πολύϐ. ϐ. 4. κ. 64 καὶ ϐ. 5, κ. 13. 14. (9) Θουκυδ. β. 2, κ. 82.
(10) Θουκυδ. ϐ. 2, κ. 102.

μόνιοι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κνῆμον, ἔχοντες συμμάχους ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων Ἀμπρακιώτας καὶ Λευκαδίους καὶ Ἀνακτορίους, ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων Χάονας καὶ Θεσπρωτοὺς καὶ Μολοσσοὺς καὶ Ἀτιντάνας καὶ Παραυαίους καὶ Ὀρέστας, ἔτι δὲ καὶ χιλίους Μακεδόνας ἐλθόντας ὕστερον, ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Στράτου· ἐκ τούτων οἱ Χάονες θαῤῥοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ὡς λεγόμενοι ὑπὸ τῶν πέριξ Ἠπειρωτῶν μαχιμώτατοι πάντων, δὲν ἠθέλησαν νὰ στρατοπεδεύσωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων· χωρήσαντες δὲ δρομαίως μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ἤλπισαν νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν αὐτοβοεί, ἀλλ' οἱ Στράτιοι ἔστησαν εὐθὺς ἐνέδρας περὶ τὴν πόλιν, καὶ ἐξορμήσαντες συγχρόνως καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν καὶ ἐκ τῆς πόλεως, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν, καὶ τότε ἀνεχώρησε καὶ ὁ Κνῆμος καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα· οἱ δὲ Στράτιοι ἔστησαν τρόπαιον (1). — Ὁ Στράτος ἐπὶ Αὐγούστου συγκατελέχθη καὶ αὐτὸς μετὰ πολλῶν ἄλλων πόλεων εἰς τὴν τάξιν τῶν περιοικίδων τῆς Νικοπόλεως (2).

* Ἀξιόλογα λείψανα τοῦ Στράτου σώζονται μικρὸν βορειότερον τοῦ συνήθους πόρου τοῦ Ἀχελῴου κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἐπὶ ὕψους πλησίον τοῦ Λεπενοῦ. Τὰ λείψανα ταῦτα ὀνομάζονται κοινῶς Πόρτα ἔκ τινος πύλης σωζομένης ὁλοκλήρου· τὰ τείχη εἰσὶ κατασκευῆς Ἑλληνικῆς, καὶ μέρος τι μόνον τῆς ἀκροπόλεως ἔχον καὶ ἐπάλξεις φαίνεται Κυκλωπικόν.

ΦΥΤΙΑ κατὰ τὸν Θουκυδίδην (3), καὶ ΦΟΙΤΙΑΙ κατὰ τὸν Πολύβιον (4), πόλις ὀρεινὴ κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τοῦ Στράτου καὶ τὸ νότιον τοῦ Μεδεῶνος, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς διὰ

---

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 80, 81, 82. (2) Στράβ. β. 10, σ. 450.
(3) Θουκυδ. β. 3, κ. 106. (4) Πολύβ. β. 4, κ. 63.

τῆς ἐσχάτης ταύτης πόλεως καὶ τῆς Λιμναίας πρὸς τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὸν Στέφανον ὃς καὶ αὐτὸς γράφει αὐτὴν Φοιτίας ὡς ὁ Πολύβιος, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Φοιτίου τοῦ Ἀλκμαίωνος (1). Ὁ Πολύβιος διηγεῖται ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. ἀπαντήσας ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀκτίου ὁδοῦ οὐ πόῤῥω τῆς Στρατικῆς τὰς Φοιτίας οὔσας τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Αἰτωλῶν, καὶ πολιορκήσας αὐτὰς δύο ἡμέρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ, εἷλεν αὐτὰς καθ' ὁμολογίαν· τὴν ἐφεξῆς δὲ νύκτα προσέβαλε τοὺς ἐπιχειρήσαντας νέαν ἔφοδον Αἰτωλοὺς, καὶ ἔλαβε σῖτον ἐκ τῶν σιτοθηκῶν τῶν Φοιτιῶν διὰ τριάκοντα ἡμέρας· ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθη εἰς τὴν Στρατικὴν, καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποταμὸν (Ἀχελῷον) (2)· ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἄλλη ἢ τὸ Φοίτιον τῆς Αἰτωλίας. . . . .

ΜΕΔΕΩΝ, πόλις κατὰ τὸ νότιον τῆς Λιμναίας, τὸ βόρειον τῆς Φυτίας ἢ Φοιτιῶν, τὸ νοτ. ἀνατολικὸν τοῦ Θυρίου, καὶ τὸ βορ. ἀνατολικὸν τῆς Ἀλυζίας, ἐπὶ τῆς ἐκ Λιμναίας εἰς Φυτίαν ὁδοῦ κατὰ τὸ μέσον. Κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συμμαχούντων τῶν Λακεδαιμονίων τοῖς Ἀμπρακιώταις κατὰ τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τῶν Ἀκαρνάνων, ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Εὐρύλοχος ὁρμηθεὶς ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν Προσχίου πρὸς τὴν Ἀμφιλοχίαν, διέβη τὸν Ἀχελῷον κατ' ἀριστερὰν τοῦ Στράτου, καὶ διελθὼν τὴν γῆν τῶν Στρατίων, ἐχώρει διὰ τῆς Φυτίας καὶ διὰ τῶν ὁρίων τοῦ Μεδεῶνος, καὶ εἶτα διὰ τῆς Λιμναίας ἀπέβη εἰς τὴν γῆν τῶν Ἀγραίων (3). — Κατὰ

(1) Στέφ. Βυζ. Φοιτίαι. (2) Πολύβ. 6. 4, κ. 63. (3) Θουκυδ. β. 3. κ. 106.

τὸ ἔτος 231 π. χ. οἱ Αἰτωλοὶ ὑποτάξαντες πολλὰς πόλεις τῆς Ἀκαρνανίας, ἀλλ' οὐ δυνηθέντες νὰ πείσωσι τοὺς Μεδεωνίους νὰ μετέχωσι τῆς αὐτῆς ἐκείνων πολιτείας, ἐβουλεύθησαν νὰ ὑποτάξωσιν αὐτοὺς κατὰ κράτος, καὶ στρατεύσαντες πανδημεὶ, καὶ περιστρατοπεδεύσαντες τὴν πόλιν αὐτῶν, ἐπολιόρκουν κατὰ τὸ συνεχὲς, ἐπιφέροντες πᾶσαν βίαν καὶ μηχανήν, ἀλλ' αἴφνης προσεβλήθησαν ὑπὸ πεντακισχιλίων Ἰλλυριῶν καταπεμφθέντων δι' ἑκατὸν λεμβῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰλλυρίας Ἄγρωνος, τοὺς ὁποίους ἐμίσθωσεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Β'. ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ. Ἀποβάντες δὲ τῶν πλοίων οἱ Ἰλλυριοὶ περὶ τὴν ἕω κατὰ τοὺς ἔγγιστα τόπους τῆς πόλεως, προσέβαλον τοῖς Αἰτωλοῖς, καὶ βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Μεδεωνίων, ἔτρεψαν αὐτοὺς, πολλοὺς κτείναντες καὶ πλείους αἰχμαλωτίσαντες, καὶ ἐγένοντο ἐγκρατεῖς τῶν ὅπλων καὶ πάσης τῆς ἀποσκευῆς (1). — Κατὰ τὸ ἔτος 191 π. χ. τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου διευθυνομένου ἐκ Ναυπάκτου διὰ τῆς Καλυδῶνος καὶ τῆς Λυσιμαχίας κατὰ τῆς πόλεως Στράτου, καὶ τῶν Αἰτωλῶν συναντηθέντων μετὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ διελθούσης ἐκ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου τὴν Αἰτωλίαν, προέβη βουλευόμενος νὰ συμπαραλάβῃ τοὺς βουλομένους τῶν Ἀκαρνάνων, τοὺς δὲ ἀπαρνουμένους νὰ καταπολεμήσῃ· καὶ ταῦτα διανοούμενος, κατέσχε τὴν Μεδεῶνα καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθη πρὸς τὸ Θύρειον· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἐπανακάμψῃ, ἐλθόντων ἤδη τῶν Ῥωμαίων εἰς Λευκάδα (2). — Ὁ Πολύβιος ὀνομάζει τὸν τόπον Μεδεωνίαν, καὶ τίθησι τὴν πόλιν ἐγγίζουσαν τῆς παραλίας (3).

---

(1) Πολυβ. βι. Β. κ. Β, 3. (2) Τ. Λιβ. βι. ΛΣ, κ. ΙΙ. (3) Πολυβ. βι. Β, κ. Β.

* Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν διαφόρων ςρατευμάτων ἐξάγεται κατὰ τὸν Λήκιον ὅτι ὁ Μεδεὼν ἔκειτο ἔνθα σώζονται τὰ παρὰ τὴν Κατοῦναν ἐρείπια (1)· κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον τίθησι τὸν Μεδεῶνα καὶ ὁ Κρούσιος (2). Ἡ δὲ Κατοῦνα οὖσα πρωτεύουσα τοῦ δήμου Ἐχίνου τῆς ἐπαρχίας Ξηρομέρου, ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ διδάσκαλον δευτέρας τάξεως.

ΘΎΡΙΟΝ, κατὰ τὸν Λίβιον (3), ἢ ΘΎΡΕΟΝ, κατὰ τὸν Πολύβιον καὶ τὸν Στέφανον (4), πόλις πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς Ἀκαρνανίας, οὐ πόῤῥω τῆς πρὸς τὴν Λευκαδίαν παραλίας. Ἐπὶ Ῥωμαίων ἡ πόλις αὕτη ἦν πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἕδρα τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων, καὶ χρόνον πολὺν ἀντεμάχοντο ἐν αὐτῇ τὰ δύο κόμματα τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ῥωμαίων (5). — Τὸ Θύριον εἶχε φρούριον φυλαττόμενον ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς (6). — Ὁ Κικέρων ἐντὸς δύο ὡρῶν ἦλθεν ἐκ Λευκάδος εἰς Θύριον πρὸς ἐπίσκεψεν φίλου (7), ἐξ οὗ φαίνεται ἡ ἀπὸ τῆς παραλίας μικρὰ τῆς πόλεως ταύτης ἀπόστασις.

ΛΙΜΝΑΊΑ, κωμόπολις κειμένη κατὰ τὸν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ τὸ νότιον τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους, παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Θυάμου· εἶχε λιμένα (8), ὃς κατὰ διαφόρους πολέμους ἐγένετο ὁρμητήριον τῶν βουλομένων νὰ εἰσβάλωσιν ἔξωθεν εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν. Ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως Στράτου

---

(1) Ληκ. Τ. 3, κ. 33, σ. 575. (2) Κρουσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 341.
(3) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 17. (4) Πολυβ. β. 4, κ. 6.—Στεφ. Βυζ. Θύρεον.
(5) Τ. Λιβ. β. 43, κ. 17. (6) Τ. Λιβ β. 36, κ. 1. (7) Κικερ. ἐπις. πρ. Φορμίωνα 16, 5. Duas horas Thyrei fuimus xenomanes hospes tam te diligit, quam si uixerit tecam. (8) Θουκυδ. β. 2, κ. 80. — β. 3, κ. 106, 107.

ἀπόστασις τῆς Λιμναίας ἦν, ὡς εἰκάζεται, ὅσον ἓξ μιλίων γεωγραφικῶν = 12 ὡρῶν, διότι μανθάνομεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ. ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Λιμναίας κατὰ τὸ δειλινὸν, καὶ προελθὼν ὡς ἑξήκοντα στάδια, καταστρατοπεδεύει· δειπνοποιησάμενος δὲ, καὶ βραχὺ ἀναπαύσας τὴν δύναμιν, αὖθις ὥρμα· καὶ συνεχῶς νυκτοπορήσας, ἧκε πρὸς τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν, ἄρτι τῆς ἡμέρας ἐπιφαινούσης, μεταξὺ Κωνώπης καὶ Στράτου (1). — Παρὰ τοῦ Θουκυδίδου μανθάνομεν ὅτι ἡ Λιμναία ἦν κώμη ἀτείχιστος, καὶ ὅτι ἐπορθήθη ὑπὸ τῶν Ἀμβρακιωτῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν (2).

* Ἡ Λιμναία ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Ἀμβρακίας τοῦ καὶ Κεντρώματα λεγομένου, μικρὸν βορειότερον τῆς μεγάλης λίμνης Ὀζέρου, ἀφ' ἧς ἴσως καὶ προῆλθεν ἡ ὀνομασία Λιμναία (3). Ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης σώζονται λείψανα τειχῶν καὶ ὀχυρωμάτων ἀπ' ἐναντίας τῆς μαρτυρίας τοῦ Θουκυδίδου· ἀλλὰ περιετειχίσθη ἴσως μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θουκυδίδου πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐκ μέρους τῆς Αἰτωλοαχαϊκῆς συμμαχίας κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας ἐπιχειρήσεων.

ΗΡΑΚΛΕΙΑ | δύο πόλεις μνημονευόμεναι ὑπὸ μόνου τοῦ
ΕΧΙΝΟΣ, | Πλινίου, ὃς πραγματευθεὶς πρότερον περὶ

τῆς Ἀμβρακίας ἐξακολουθεῖ λέγων: Acarnaniae, quae antea Curetis dicebatur oppida. Heraclia, Echinus et in ore ipso colonia Augusti Actium (τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς πρότερον Κουρήτιδος λεγομένης πόλεις. Ἡράκλεια, Ἐχῖνος καὶ κατὰ τὸ στόμα αὐτὸ (τοῦ κόλπου) ἡ Αὐγουστιανὴ ἀποικία τὸ Ἄκτιον) (4)· ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης

---

(1) Πολυβ. Ε. 5, κ. 6. (2) Θουκυδ. Β. 2, κ. 80. (3) Κρουσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 355. (4) Πλιν. Β. 4, κ. 2.

δηλοῦται ἡ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἡ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς πρῶτον τῆς Ἡρακλείας καὶ ἔπειτα τοῦ Ἐχίνου θέσις τῶν πόλεων τούτων· οὐδέν τι τούτων γνωρίζεται, οὐδὲ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων ἀναφέρονται, εἰμὴ μόνον ὁ Ἐχῖνος ὑπὸ τοῦ Στεφάνου (1).

* Εἰκάζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὅτι τὸ χωρίον Λουτράκι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἡρακλείας (2)· ὁ Μιονέτος ἀναφέρει νομίσματα εὑρεθέντα ἐνταῦθα καὶ φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ῥόπαλον καὶ τὴν λέξιν Ἡρακλεωτῶν (3)·

ἈΝΑΚΤΟΡΙΟΝ, πόλις ἐπὶ τῆς ῥίζης μικρᾶς χερσονήσου κατὰ τὸν νότιον αἰγιαλὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἀπέχουσα 40 στάδια τοῦ Ἀκτίου (4), κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικόν· τὸ πάλαι ἐξετείνετο ἡ κυριότης αὐτῆς μέχρι τοῦ Ἀκτίου (5), ὅθεν καὶ ὁ Σκύλαξ ὀνομάζει ἀπ' αὐτῆς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον Ἀνακτορικόν (6). — Κατ' ἀρχὰς Κορίνθιοι πεμφθέντες ὑπὸ Κυψέλου καὶ Γαργάσου, ἀφίκοντο εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον καὶ συνῴκισαν τὸ Ἀνακτόριον ὡς καὶ τὴν Ἀμβρακίαν (7), καὶ ἔκτοτε οἱ Κορίνθιοι μετὰ τῶν ἀποίκων αὐτῶν Κερκυραίων εἶχον κοινῶς τὸ Ἀνακτόριον, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀκαρνᾶνας συνοίκους· ἀλλὰ πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Κορίνθιοι μαχόμενοι πρὸς τοὺς Κερκυραίους, εἷλον δι' ἀπάτης τὴν πόλιν ταύτην, καὶ κατέστησαν ἐν αὐτῇ νέαν ἀποικίαν ὅλως Κορινθιακήν (8)· κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου ἔπαθεν ἡ πόλις, ἐθεωρήθη ὡς ἐχθρὰ τῶν Ἀκαρνάνων (9), καὶ ἑάλω διὰ προδοσίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ

(1) Στεφ. Βυζ. Ἐχῖνος. (2) Κρουσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 355.
(3) Μιονν. 2. 81. (4) Στράβ. β. 10, σ. 451. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 29. (6) Σκύλ. Περιπλ. Ἀκαρνανία. (7) Στράβ. β. 10, σ. 452.
(8) Θουκυδ. β. 1, κ. 55. (9) Θουκυδ. β. 3, κ. 114,

τῶν Ἀκαρνάνων οἱ ἐκβαλόντες πανταχόθεν τοὺς Κορινθίους, κατέσχον αὐτοὶ τὴν χώραν (1). — Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους μόλις ἀναφέρεται τὸ Ἀνακτόριον· ἔπεσε βαθμηδὸν, καὶ ὁ Αὔγουστος μετέφερε τοὺς Ἀνακτορίους μετὰ καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς συνοικισμὸν τῆς Νικοπόλεως (2), ἧς ἦν ἐμπορεῖον ἐπὶ Στράβωνος (3)· ὁ Πλίνιος μνημονεύει εἰσέτι τοῦ Ἀνακτορίου Civitas Anactoria (4), ἀλλ' ὡς πόλεως ὑπαρξάσης ποτὲ καὶ ἀρχαίας· ὁ Πτολεμαῖος οὐδ' ἀναφέρει ὅλως τὸ Ἀνακτόριον.

* Ἡ Βόνιτσα κεῖται ἤδη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀνακτορίου, κατὰ τὸν Μελέτιον ὃς ἀναφέρει σωζόμενα λείψανα τῆς πόλεως ταύτης ἐν οἷς καὶ ἐπιγραφὴν Ἑλληνικὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλέους (5). Ὁ Πουκεβίλλος εὗρεν, ὡς λέγει, τὰ ὀλίγα λείψανα τοῦ Ἀνακτορίου ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὁρίζοντος τὸν μικρὸν κόλπον Μαῦρι, κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἀκτίου (6). Κατ' ἄλλους τὸ χωρίον Ἄτσιον κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Ἀνακτορίου. Ἡ Βόνιτσα οὖσα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου καὶ τοῦ δήμου Ἀνακτορίου, περιέχει 2,000 κατοίκων καὶ ἔχει δύο σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν ἀμφότερα ὑπὸ διδασκάλους δευτέρας τάξεως καὶ δασονομεῖον.

ΣΌΛΙΟΝ, πόλισμα τῶν Κορινθίων ἐπὶ τῆς Ἀκαρνανικῆς παραλίας ἀπέναντι τῆς Λευκαδίας καὶ κατὰ τὸ βορ δυτικὸν τοῦ ὁμοροῦντος αὐτῷ Παλαίρου. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἑλόντες τὸ Σόλιον, παρέδωκαν αὐτὸ τοῖς Παλιρεῦσιν μόνοις ἐκ

(1) Θουκυδ. β. 4. κ. 49. (2) Παυσ. Ηλ. κ. 23. (3) Στράβ. β. 10, σ. 450. (4) Πλιν. β. 4, κ. 1. (5) Μελετ. Γεωγρ. 2, 269. (6) Πουκεβ. Περιηγ. 3, 118.

πάντων τῶν Ἀκαρνάνων, ἵνα νέμωνται τὴν γῆν καὶ τὴν πόλιν (1).

ΠΑΛΑΙΡΟΣ ἢ ΠΑΛΙΡΟΣ, πόλις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ ὁμοροῦντος Σολίου, καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἀλυζίας. οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωκαν τοῖς Παλαιρεῦσι τὸ Σόλιον (2).

ΑΛΥΖΙΑ, πόλις κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Ἀκαρνανίας ἀπέχουσα 15 στάδια τῆς θαλάσσης καὶ κειμένη πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Παλαίρου. Εἶχε λιμένα καθιερωμένον τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ τέμενος περιέχον τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους, ἔργα Λυσίππου, ἅπερ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμόνων τις μετήνεγκεν εἰς Ῥώμην ὡς κείμενα ἐν ἀνοικείῳ τόπῳ (3). — Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἀρχαιοτάτη, ὡς φαίνεται, διότι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀλυζίου τοῦ Ἰκαρίου (4). — Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον εἷλον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν, καὶ ὁ ναύαρχος αὐτῶν Τιμόθεος ἔστησεν ἐν Ἀλυζίᾳ τρόπαιον μετὰ τὴν ναυμαχίαν καθ' ἣν ἡττήθη ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Νικόλοχος· ἀλλὰ καὶ ὁ Νικόλοχος ἔπειτα, ἐπειδὴ ἀνειλκυσμένων ἤδη καὶ ἐπισκευαζομένων τῶν πλοίων τοῦ Τιμοθέου, ἔφθασαν καὶ προσετέθησαν τῷ στόλῳ αὐτοῦ αἱ περιμενόμεναι ἐξ Ἀμβρακιώτιδες τριήρεις, ἔπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἀλυζίαν ἔνθα ἦν ὁ Τιμόθεος· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀντέπλευσεν ὁ Τιμόθεος, ἔστησε καὶ ἐκεῖνος τρόπαιον ἐν ταῖς ἐγγυτάτω νήσοις (5). — Παρὰ τῷ Σκύλακι εὑρίσκεται ἡ πόλις αὕτη γραφομένη Ἀλυττία, διορθουμένη δὲ ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ Ἀλυζεία, καὶ τίθεται ὡς καὶ ὁ Ἀστακὸς καὶ αἱ Οἰνειάδαι κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀκαρνανίας ἄντικρυ τῆς Κεφαλλη-

---

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 30. (2) Ἴδε Σόλιον. (3) Στράβ. β. 10, σ. 459, (4) Στέφ. Βυζ. Ἀλύζεια. (5) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 5, κ. 4, § 65, 66.

νίας (1). — Πλησίον τῆς Ἀλυζίας κεῖται ἡ νῆσος Κάρνος, καὶ ἐν αὐτῇ βεβαίως ἔστησε τὸ τρόπαιον ὁ Νικόλοχος. — Κατὰ τὸν Κικέρωνα, ἡ Ἀλυζία ἀπεῖχε τῆς Λευκάδος 110 στάδια (5 1/2 ὥρας)· κατὰ δὲ τὸν Πευτιγκέρειον πίνακα παρ' ᾧ γράφεται Ἄλυσσος, ἀπεῖχε τοῦ Διορυκτοῦ ἤτοι τῆς διώρυγος τῆς μεταξὺ Λευκαδίας καὶ τῆς ἠπείρου 15 μιλλιάρια = 3 μιλ. γεωγρ. = 6 ὥρας· ὥστε κατ' αὐτοὺς τοὺς προσεγγίζοντας ἀλλήλοις ὑπολογισμοὺς μετρῶντες 3 μιλ. γεωγρ. ἀπὸ τῆς Λευκαδίας πρὸς νότον κατὰ τὸν αἰγιαλὸν, εὑρίσκομεν τὴν θέσιν τῆς Ἀλυζίας παρὰ τὸ χωρίον

* Κανδίλι, ἔνθα κεῖται καὶ ὁ εἰρημένος λιμὴν ὁ καὶ τοῦ Ἡρακλέους λεγόμενος. Τὰ εὑρεθέντα ἐρείπια τῆς Ἀλυζίας ἐν μέρει εἰσὶν Ἑλληνικὰ καὶ ἐν μέρει Κυκλωπικά (2).

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, πόλις ἔχουσα ἀκρόπολιν καὶ κειμένη οὐ πόῤῥω τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου, κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Στράτου καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἀρσινόης ἢ Κωνώπης. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. σκοπεύων νὰ ἐμβάλῃ εἰς Ἠλείαν, καὶ ἀναζεύξας ἐκ Στράτου, προέβαινε ποιούμενος τὴν πορείαν διὰ τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆς Κωνώπης· οἱ δὲ κύριοι τότε τῆς Μητροπόλεως Αἰτωλοί, τὴν μὲν ἀκρόπολιν κατεῖχον, τὴν δὲ πόλιν ἐξέλιπον· ὁ δὲ Φίλιππος ἐμπρήσας τὴν Μητρόπολιν, προῆγε κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ τὴν Κωνώπην (3). Ὁ Στέφανος ἀναφέρει τὴν Μητρόπολιν (4)

* Κατὰ τὸν Πουκεβίλλον, τὰ ἐρείπια τῆς Μητροπόλεως εὑρέθησαν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Ἀετοῦ μετὰ 1 1/4 μιλ. γεωγρ. = 2 1/2 ὥρ. ὡς ἔγγιστα ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς

---

(1) Σκύλ. Περ.πλ. Ἀκαρνανία. (2) Κρούσ. Τ. 8, κ. 12, σ. 349.
(3) Πολύβ. β. 4, κ. 64. (4) Στέφ. Βυζ. Μητρόπολις — Πέμπτη Ἀκαρνανίας.

όλεως Στράτου Ν. Δ. καὶ τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ πόρου τοῦ Ἀχελῴου (1).

ΚΟΡΟΝΤΑ, πόλις μικρὸν διέχουσα τῆς πόλεως Στράτου πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν καὶ μνημονευομένη μόνον ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὃς διηγεῖται ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν χειμῶνι διαλυθέντος τοῦ ναυτικοῦ τῶν Πελοποννησίων, οἱ ἐν Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν, παραπλεύσαντες ἐπὶ τοῦ Ἀστακοῦ, στρατηγοῦντος τοῦ Φορμίωνος, καὶ ἀποβάντες εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Ἀκαρνανίας μετὰ τετρακοσίων ὁπλιτῶν Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τετρακοσίων Μεσσηνίων, ἐξήλασαν τοῦ Στράτου, καὶ τῶν Κορόντων καὶ ἄλλων χωρίων τοὺς θεωρουμένους ὡς ὑπόπτους, καὶ καταγαγόντες εἰς Κόροντα Κύνητα τὸν Θεολύτου, ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς (2).

* Τὰ παρὰ τὸ Μεδένικον εὑρισκόμενα ἐρείπια θεωροῦνται ὡς τὰ τῶν Κορόντων (3).

ε ΑΙΝΕΙΑ, δύο πόλεις παλαιὰ καὶ νέα Αἰνεία, ἀμφότεραι μικρὸν ἀπέχουσαι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου· ἡ μὲν παλαιά, ἥτις ἦν ἀκατοίκητος ἐπὶ τοῦ Στράβωνος, ἔκειτο ἐν ἀποστάσει 100 σταδίων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, ἴσον ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς πόλεως Στράτου, ἡ δὲ νέα ἔκειτο κατωτέρω καὶ ἀπεῖχε τῶν αὐτῶν ἐκβολῶν περὶ 70 στάδια (4).

* Ἡ παλαιὰ Αἰνεία ἔκειτο μεταξὺ τῶν νῦν χωρίων Ζευγαλατίου καὶ Τσιφτλικίου, κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν Στράτον ὁδοῦ, τῆς δὲ νέας Αἰνείας τὰ

---

(1) Πουκεβ. Περιηγ. 3, 128 — Κρούσ. Τ. 3, κ. 12, σ. 344.
(2) Θουκυδ. β. 2, κ. 102. (3) Κρούσ. κ. 12, σ. 342. (4) Στράβ. β. 10, σ. 450.

συντρίμματα σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Παλαιοκατούναν (1)· ἀκριβῶς κατὰ τὴν προαναφερθεῖσαν ἀπόστασιν τῶν 70 σταδίων (3 1/2 ὡρῶν) (2).

ΑΣΤΑΚΟΣ, πόλις ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς παραλίας ἔχουσα λιμένα, κατὰ τὸ νότιον τῆς Ἀλυζίας καὶ τὸ βόρειον τῶν Οἰνιαδῶν, μικρὸν νοτ·ἀνατολικώτερον τοῦ ἀκρωτηρίου Κρ·θωτῆς, καὶ πλησίον τῶν νήσων Ἐχινάδων (3). — Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι εἷλον τὴν πόλιν ταύτην, ἐξελάσαντες τὸν τύραννον αὐτῆς Ἔπαρχον καὶ προσεποιήσαντο αὐτὴν εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν (4)· κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα τοῦ τρίτου ἔτους τοῦ αὐτοῦ πολέμου ἐςράτευσαν παραπλεύσαντες ἐπὶ τοῦ Ἀςακοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἐχώρησαν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς Ἀκαρνανίας (5).

* Τὸ Δραγομέστρι θεωρεῖται ὡς ἡ θέσις τῆς πόλεως Ἀστακοῦ (6). Εἰς Δραγομέςρι (Ἀστακὸν) ὑπάρχει τελωνεῖον.

ΟἸΝΙΑΔΑΙ, πόλις κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου ὃς περιελίμναζεν αὐτὴν τοσοῦτον, ὥστε ἦν ἀδύνατος ἡ παρ' αὐτὴν ἐν χειμῶνι στρατοπέδευσις (7). Ἡ πόλις αὕτη ἐκαλεῖτο πρότερον Ἐρυσίχη, καὶ οἱ κάτοικοι οἳ μετήρχοντο τὴν ποιμαντικὴν Ἐρυσιχαῖοι (8). Τὸ ἔδαφος τῆς γῆς ἦν πρόσχωσις τοῦ Ἀχελῴου καὶ ἐνταῦθα ᾤκησεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμφιαράου Ἀλκμαίων ὃς ἀποκτείνας τὴν μητέρα Ἐριφύλην καὶ φυγὼν ἐξ Ἄργους, ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς Ψωφίδα τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλ' ὡς οὐδεμία ἐγίνετο αὐτῷ ἐν τοῖς Ἀρκάσιν ἀνακούφισις τῆς ἐκ τῶν Ἐριννύων νόσου, κατέφυγεν εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον καὶ ἔμαθε παρὰ τῆς Πυθίας

(1) Πουκεβ. 3, 132. (2) Κρούσ. αὐτ. σ. 343. (3) Σκύλαξ Περιπλ. Ἀκαρνανία — Στράβ. β. 10, σ. 459. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 30.

(5) Ἴδε Κόροντα. (6) Μάννερτ β. 1, σ. 77 — Κρούσ. κ. 12. σ. 348 — Λήκ. κ. 34. σ. 7. (7) Θουκυδ. β. 2. 102. (8) Στέφ. Βυζ. Ἐρυσίχη.

ι ὁ ἀλάστωρ τῆς Ἐριφύλης μόνον εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ιν θὰ συνακολουθήσῃ αὐτῷ ἥτις εἶναι νεωτάτη, καὶ ἀνα-κνεῖσα ἐκ τῆς θαλάσσης ὕστερον τοῦ μητρῴου μιάσμα-ς (1). — Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῶν ἄλλων ιкαρνάνων γενομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑποχειρίων τῶν ιρὰ τὴν θάλασσαν ἀποικιῶν τῶν Κορινθίων, οἱ κάτοικοι ὧν Οἰνιαδῶν ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ἔμειναν διὰ παντὸς .εύθεροι, καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ φαίνονται ἀεὶ ἐναντίοι τῶν ορείων Ἀκαρνάνων. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Εἴρας καὶ τὸ ἔλος τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου, οἱ Μεσσήνιοι οἱ λαβόντες αρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν Ναύπακτον πρὸς κατοικίαν μὴ ρκεσθέντες εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐπιθυμήσαντες νὰ φανῶσιν ὡς τησάμενοι λόγου τι ἄξιον ἀφ' ἑαυτῶν, ἐστράτευσαν κατὰ ῶν Οἰνιαδῶν, καὶ πολιορκήσαντες εἷλον τὴν πόλιν καὶ ίχον αὐτὴν καὶ ἐνέμοντο τὴν χώραν καθ' ἕνα ἐνιαυτόν· ἀλλὰ ἔλος πολιορκηθέντες καὶ ἐξελαθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ πασῶν ῶν πόλεων Ἀκαρνάνων, ἀνεσώθησαν εἰς Ναύπακτον (2). — Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Οἰνιάδαι συνεμάχουν τοῖς Πελοποννησίοις, οἱ δὲ ἄλλοι Ἀκαρνᾶνες ἐκτοὐναντίου τοῖς Ἀθηναίοις (3). Μικρὸν πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ εἰρη-μένου πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Περικλῆν συμπαραλα-βόντες καὶ Ἀχαιοὺς ἐπολιόρκησαν τοὺς Οἰνιάδας, ἀλλ' οὐδὲν κατορθώσαντες, ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι (4)· καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου ἔτους τοῦ αὐτοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι πολιορκήσαντες αὖθις τὴν πόλιν ταύτην, στρατηγοῦντος Ἀσωπίου τοῦ Φορμίωνος, ἀλλ' οὐδὲ τότε δυνηθέντες νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν, ἀπεχώρησαν (5)· κατὰ δὲ τὸ ὄγδοον

---

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 24, (2) Παυσ. Μεσσ. κ. 25. (3) Θουκυδ. Β. 2, κ. 82 — Παυσ. αὐτ. (4) Θουκυδ. Β. 1, κ. 111. (5) Θουκυδ. Β. 3, κ. 7.

ἔτος τοῦ πολέμου οἱ Οἰνιάδαι ἀναγκασθέντες ὑπὸ πάντων τῶν Ἀκαρνάνων κατετάχθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ εἷλον καὶ ταύτην καὶ τὸ φρούριον Νᾶσον (1). — Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου οἱ Αἰτωλοὶ ἐξέβαλον τῆς πόλεως τοὺς κατοίκους (2). διὸ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ᾐτιῶντο τοὺς Αἰτωλοὺς ὡς πλημμελήσαντας ἀσύγγνωστον ἀδίκημα κατὰ τῶν Ἀκαρνάνων (3). Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. μετὰ τὴν κατασκαφὴν τοῦ Παιανίου, παραλαβὼν τὴν πόλιν τῶν Οἰνιαδῶν ἔρημον κατοίκων οἳ ἐκ τῆς προσεγγίσεως αὐτοῦ καταπλαγέντες ἀπεχώρησαν, καὶ ἐκεῖθεν διαβὰς εἰς Καλυδωνίαν καὶ καταπορθήσας αὐτήν, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς Οἰνιάδας, καὶ ἰδὼν τὸ ἐπιτήδειον τῆς θέσεως πρός τε τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα πρὸς τὴν εἰς Πελοπόννησον διάβασιν, ὡς κειμένων τῶν Οἰνιαδῶν παρὰ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ πρὸς τὴν Αἰτωλίαν πέρατι τῆς Ἀκαρνανίας τῷ συνάπτοντι τῇ ἀρχῇ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καταντικρὺ τῆς παραλίας τῶν Δυμαίων καὶ ἐν ἀποστάσει οὐ πλέον τῶν ἑκατὸν σταδίων τῶν κατὰ τὸν Ἄραξον τόπων, ἐτείχισε τὴν πόλιν, καὶ ἠσφαλίσατο τὴν ἀκρόπολιν· καὶ περιβαλὼν τεῖχος εἰς τὸν λιμένα καὶ εἰς τὰ νεώρια, ἐπεχείρει νὰ συνάψῃ αὐτὰ διὰ τοῦ τείχους πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, μεταχειριζόμενος εἰς τὴν οἰκοδομὴν τὴν ἐκ τῆς κατασκαφῆς τοῦ Παιανίου συναχθεῖσαν ὕλην (4). — Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατέταξαν καὶ αὖθις τοὺς Οἰνιάδας ὡς ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀκαρνάνων (5), ἀλλ' ἐξηλείφθη σχεδὸν διόλου τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριότητος (6), καὶ οὐδὲ ἀναφέ-

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 77. (2) Διόδ. Σικ. β. 18, κ. 18. (3) Πολύβ. β. 9, κ. 33. (4) Αὐτ. β. 4, κ. 65. (5) Πολύβ. Παραλειπομ. 18 κτλ.
(6) Πευτιγκέρ. Πίν. Τμ. 7.

ρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἐπὶ νησίδος ἐντὸς λίμνης οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως πρὸς ἄρκτον ἦν ὀχύρωμα τῶν Οἰνιαδῶν καλούμενον κυρίως Νᾶσος ἢ Νῆσος (1). Ἀνῆκε δὲ εἰς τοὺς Οἰνιάδας καὶ λίμνη Μελίτη (2).

* Τὸ Τρίγαρδον κεῖται ἤδη ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Οἰνιαδῶν. Ὁ ἐξ Ἀγκῶνος Κυριακὸς εὗρεν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἀξιόλογα λείψανα τῶν ἀρχαίων τειχῶν συνιστάμενα εἰς λίθους πολυγώνους· ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τείχους εὗρε καὶ πύλην θολωτὴν διατετηρημένην ὁλόκληρον, καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως θέατρον ἔχον 30 σειρᾶς ἑδρῶν. ἔτι δὲ λιμένα πρὸς μεσημβρίαν, καὶ δύο ἄντρα βαθέα τεχνηέντως ἐξειργασμένα ἐντὸς βράχου (3). — Ἡ λίμνη ἐν ᾗ ἦν ἡ νησὶς καὶ τὸ ὀχύρωμα ἡ Νᾶσος καλεῖται τανῦν Λεζίνι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μονὴ τοῦ Προδρόμου.

ἌΡΓΟΣ ἈΜΦΙΛΟΧΙΚῸΝ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Ἀμφιλοχίας κατὰ τὸ νοτιώτατον αὐτῆς τὸ συνάπτον τῇ κυρίως Ἀκαρνανίᾳ, πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ διὰ τῆς χώρας ῥέοντος ποταμοῦ Ἰνάχου. Ἐκτίσθη κατὰ μὲν τὸν παρὰ Στράβωνι Ἔφορον ὑπὸ Ἀλκμαίωνος τοῦ Ἀμφιαράου, ὃς μετὰ τὴν μητροκτονίαν ᾤκησε, κατὰ τὸν χρησμὸν, τὴν κατὰ τοὺς Οἰνιάδας πρόσχωσιν τοῦ Ἀχελῴου, καὶ ὠνόμασε καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν ἣν ἔκτισε, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν χώραν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀμφιλόχου (4), κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην, ὁ Ἀμφίλοχος αὐτὸς ἀναχωρήσας οἴκαδε μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἐν Ἄργει κατάστασιν, ἦλθεν

(1) Πολύβ. β. 19, κ. 13 Νᾶσος — Λίβ. β. 26, κ. 25 Νῆσος.

(2) Στράβ. β. 10, σ. 459. Ἴδε Μελίτη. (3) Κυριακ. ἐξ Ἀγκῶν. Ἐπιγρ. σ. 6. (4) Στράβ. β. 7, σ. 326, 462. — Ἴδ. Ἀκαρνανία.

ἐνταῦθα καὶ συνῴκισε τὴν Ἀμφιλοχίαν καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν ταύτην ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ, ὀνομάσας αὐτὴν Ἄργος ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι, καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη τῆς Ἀμφιλοχίας, καὶ τοὺς δυνατωτάτους εἶχεν οἰκήτορας· μετὰ πολλὰς δὲ γενεὰς πιεζόμενοι οὗτοι ὑπὸ συμφορῶν, ἐπηγάγοντο συνοίκους τοὺς ὁμόρους τῇ Ἀμφιλοχικῇ Ἀμπρακιώτας· καὶ ἑλληνίσθησαν τὴν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν συνοικησάντων· οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι ἔμειναν βάρβαροι· μετὰ καιρὸν δὲ οἱ Ἀμπρακιῶται ἐξέβαλον τοὺς Ἀργείους καὶ ἔσχον αὐτοὶ τὴν πόλιν· οἱ δὲ Ἀμφίλοχοι, γενομένου τούτου, ἔδωκαν ἑαυτοὺς τοῖς Ἀκαρνᾶσι, καὶ προσεκαλέσαντο ἀμφότεροι τοὺς Ἀθηναίους, οἳ ἔπεμψαν αὐτοῖς στρατηγὸν τὸν Φορμίωνα καὶ τριάκοντα ναῦς· ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμίωνος, εἷλον κατὰ κράτος τὸ Ἄργος καὶ ἠνδραπόδισαν τοὺς Ἀμπρακιώτας, καὶ ᾤκησαν κοινῶς τὴν πόλιν Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀκαρνᾶνες· καὶ μετὰ τοῦτο πρῶτον ἐγένετο ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἀκαρνάνων συμμαχία. Οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ αὐτῶν ἔτρεφον ἀεὶ ἔχθραν κατὰ τῶν Ἀργείων, καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τελευτῶντος τοῦ θέρους, αὐτοί τε καὶ ἀναστήσαντες καὶ Χάονας καὶ ἄλλους τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων, ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους, καὶ τὴν μὲν χώραν κατεῖχον, τὴν δὲ πόλιν προσέβαλον, ἀλλ' οὐ δυνηθέντες νὰ τὴν κυριεύσωσιν, ἀπεχώρησαν (1). — Κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Ἄργους ἐν ἀποστάσει 25 σταδίων ἐπὶ λόφου πρὸς τῇ θαλάσσῃ ἦν ὀχύρωμα ἰσχυρὸν ὈΛΠΑΙ ἢ ὈΛΠΗ καλούμενον, ὃ τειχίσαντες ποτὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐχρῶντο κοινῷ δικαστηρίῳ (2)· καὶ ὁ Στέφανος δὲ λέγει ὅτι αἱ Ὄλπαι

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 68. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 5.

ἦσαν κοινὸν δικαστήριον τῶν Ἀκαρνάνων καὶ τῶν Ἀμφιλό-χων (1). Μεταξύ δὲ Ὀλπῶν καὶ Ἄργους ἦν τόπος ὀχυρὸς συνεχόμενος τῇ πόλει καὶ καλούμενος ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, κατὰ δὲ τὸ νότιον τῶν Ὀλπῶν ἦν θέσις ΚΡΗΝΑΙ λεγομένη. Κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν χειμῶνι οἱ Ἀμπρακιῶται, συμμαχοῦντος αὐτοῖς τοῦ Σπαρτιάτου στρατηγοῦ Εὐρυλόχου μετὰ Πελοποννησίων, ἐςράτευσαν κατὰ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους τρισχίλιοι ὁπλῖται, καὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀργείαν, κατέλαβον τὰς Ὄλπας· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἐστρατοπέδευσαν οἱ μὲν εἰς τὸ Ἄργος αὐτὸ, οἱ δὲ εἰς τὰς Κρήνας, καὶ ἔπεμψαν πρὸς τὸν ἐν Αἰτωλίᾳ στρατηγήσαντα τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένην, ὅπως γένηται ἡγεμὼν αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰς περὶ τὴν Πελοπόννησον εὑρισκομένας εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἔλθωσι πρὸς βοήθειαν· ἀπέςειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὄλπας Ἀμπρακιῶται εἰς τὴν πόλιν, ἐξαιτούμενοι ἵνα βοηθήσωσιν αὐτοῖς πανδημεί· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ἅμα μαθόντες ὅτι οἱ Ἀμπρακιῶται ἦσαν ἤδη εἰς Ὄλπας, ἄραντες ἐκ Προσχίου ἔνθα ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον, ἐχώρουν κατὰ τάχος διὰ τῆς Ἀκαρνανίας οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν εἰς τὸ Ἄργος βοήθειαν, καὶ ἔχοντες ἐν δεξιᾷ μὲν τὴν πόλιν τῶν Στρατίων καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν, καὶ διελθόντες τὴν Στρατικὴν, ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ τῶν ἐσχατιῶν τοῦ Μεδεῶνος καὶ διὰ τῆς Λιμναίας, καὶ ὁδεύσαντες διὰ τῆς Ἀγραίας, ἣ οὐκέτι μὲν ἦν Ἀκαρνανία, διέκειτο δὲ φιλικῶς πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὑπερβάντες τὸ ἀγροῖκον ὄρος τὸν Θύαμον, κατέβησαν εἰς τὴν Ἀργείαν διὰ νυκτὸς, καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς πόλεως τῶν Ἀργείων

(1) Στέφ. Βυζ. Ὄλπαι.

καὶ τῆς εἰς Κρήνας φυλακῆς τῶν Ἀκαρνάνων, ἔλαθον καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώταις, καὶ ἐστρατοπέδευσαν συνάμα ἐπὶ τὴν Μητρόπολιν· παρεγένοντο δ' ἐν τούτοις μετ' ὀλίγον αἱ εἴκοσι νῆες εἰς τὸν Ἀμπρακικὸν κόλπον, καὶ ὁ Δημοσθένης μετὰ διακοσίων Μεσσηνίων ὁπλιτῶν καὶ ἑξήκοντα τοξοτῶν Ἀθηναίων· καὶ αἱ μὲν νῆες παρεφύλαττον περὶ τὰς ὄχθας, οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες καὶ ὀλίγοι τῶν Ἀμφιλόχων, διότι οἱ πλείους κατείχοντο βίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν, συνελθόντες εἰς τὸ Ἄργος, καὶ ἐκλεξάμενοι τὸν Δημοσθένην ἡγεμόνα παντὸς τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν στρατηγῶν, προσήχθησαν ὑπ' ἐκείνου ἐγγὺς τῆς Ὄλπης ἔνθα στρατοπεδεύσαντες ἀποκεχωρισμένοι τῶν πολεμίων διὰ χαράδρας μεγάλης, παρεσκευάζοντο εἰς μάχην, ἧς καὶ μετὰ ἓξ ἡμέρας συγκροτηθείσης, ἐτράπησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς οἱ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ ἀπέθανεν ὁ Εὐρύλοχος καὶ ὁ ἄλλος στρατηγὸς Μακάριος, οἱ δὲ νικηταὶ ἔστησαν τρόπαιον (1). — Ἡ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους ἀπὸ τῆς Ἀμβρακίας ἀπόστασις λογίζεται κατὰ τὸν Πολύβιον 180 σταδίων=4 1/2 μιλίων γεωγρ.=9 ὡρῶν (2), κατὰ δὲ τὸν Λίβιον 22 μιλλιαρίων, ὅπερ εἶναι ὡς ἔγγιστα τὸ αὐτό (3).

* Ἄργος Ἀμφιλοχικόν, κοιν. Καρβασαρᾶς· πρὸς δυσμὰς τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τὸ χωρίον Βλίχαν ἦσαν αἱ Κρῆναι, παρὰ δὲ τὸν λιμένα τοῦ Ἀράβου ἔκειντο αἱ Ὄλπαι (4). Εἰς τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος ἢ Καρβασαρᾶν ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν Α. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτι-

(1) Θουκυδ. β· 3, κ. 105—109. (2) Πολυβ. Exc. Leg. 28.

(3) Τ. Λίβ. β, 38, κ. 10. 1 μίλιον γεωγρ. περιέχει 5 μιλλιάρια· ὥστε 22 1|2 μιλλιάρια ἀπαρτίζουσι 4 1|2 μιλ. γεωγραφ. (4) Κρεβ. Τ. 3, κ. 12, σ. 381.

κὸν Β'. τάξεως καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ δασονομεῖον.

ΑΙΓΙΛΙΨ, **ΚΡΟΚΥΛΕΙΑ** (τὰ), δύο πόλεις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀκαρνανίας τὴν κατὰ τὴν Λευκαδίαν (1), ἀνήκουσαι δὲ τῇ τὸ πάλαι μὲν Ἀκαρνανικῇ χερσονήσῳ, ὕστερον δὲ νήσῳ Λευκαδίᾳ, καὶ μνημονευόμεναι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ ὡς οὖσαι μέρος τῆς ἐπικρατείας τοῦ Ὀδυσσέως =

Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν (2).

ΝΗΣΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΝ.

ΚΑΡΝΟΣ, παρὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν κατέναντι τῆς πόλεως Ἀλυζίας καὶ τοῦ παρ' αὐτῇ λιμένος τοῦ Ἡρακλέους, μία τῶν δύο προεχουσῶν κατὰ τὸ μέγεθος, ἐκείνων ὅσαι κεχωρισμέναι τῶν Ἐχινάδων, καθιστῶσι τὰς Τηλεβοΐδας ἢ νήσους τῶν Ταφίων λεγομένας. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης εἰκάζεται μετὰ πιθανότητος ὅτι ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Νικόλοχος ἂν καὶ νικηθεὶς ἔστησε τὸ τρόπαιον αὐτοῦ μετὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν ναύαρχον αὐτῶν Τιμόθεον ναυμαχίαν (3). — Ὁ Στέφανος ἀναφέρει ταύτην τὴν Ἀκαρνανικὴν νῆσον Κάρνον, καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος παρ' αὐτῷ (4), ἔτι δὲ καὶ ὁ Σκύλαξ.

ΕΧΙΝΑΔΕΣ, νῆσοι μικραὶ καὶ ἔρημοι καταντικρὺ τῆς πόλεως Οἰνιαδῶν αἱ πλεῖσται, πλησιέστατα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου, ὥστε μεγάλου ὄντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ προσ-

---

(1) Ἴδε Λευκαδία. (2) Ὁμ. Ἰλ. Β, ς. 632 — Στράβ. β. 8, σ. 376.
(3) Ξενοφ. Ἑλλην. [illegible] 5, κ. 4, § 65, 66 — ἴδε Ἀλυζία. (4) Στέφ. Βυζ. Κάρνος.

καὶ οὕτως ὀνομάζουσιν αὐτὰ ὁ Μέλας καὶ ὁ Πλίνιος. Κατὰ τὸ θαλάσσιον ὁδολόγιον (1), ἀπέχουσι τῆς μὲν Ναυπάκτου 400 στάδια δυτικῶς, τῆς δὲ Νικοπόλεως κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου 700· ἦσαν δὲ σύνηθες καταγώγιον λῃστῶν καὶ κακούργων καὶ παραχειμαστήριον τῶν Ἰθακησίων ποιμένων. Παρὰ τὰ νησίδια ταῦτα συνεκροτήθη τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1571 ἡ περίφημος ναυμαχία μεταξὺ *Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν* καθ' ἣν 14,000 Χριστιανῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιδοῦκα Ἰωάννην τῆς Αὐστρίας πολεμήσαντες κατὰ πλήθους βαρβάρων, ἐτρόπωσαν αὐτοὺς, καὶ 25,000 μὲν ἐφόνευσαν, 4,000 δὲ ἠχμαλώτισαν, καὶ 200 κάτεργα τὰ μὲν ἐζώγρησαν, τὰ δὲ κατεπόντισαν.

---

(1) Ὁδολογ. θαλασσ. ἐκδ. Οὐεσσελιγκ. σ. 483.

ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ.

Η Ἀκαρνανία ἥτις μετὰ τῆς Αἰτωλίας ἀποτελεῖ ἤδη ἕνα τῶν τεσσάρων νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς, διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας = τὴν τοῦ Βάλτου, καὶ τὴν τῆς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου συνάμα.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΑΛΤΟΥ.

Διαιρεῖται εἰς τρεῖς δήμους = Ἀμβρακίας, Ἰδομένης καὶ Θυάμου, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 12,192.

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ.		3676
70			Καρβασαρᾶς, (Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος)· κωμ. ἕδρα τοῦ δήμου· σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως.	219	920
2			Σπάρτη.	41	186
4			Σαρδίνενα.	3[illegible]	259
3			Ἀράπης καὶ Βλύχα.	25	110
4			Ἀριάδα.	69	326
1			Στάνου.	62	322
2	30		Κεχριανή.	53	270
7			Κρεκούκι.	20	106
5	45		Λεπενοῦ.	103	473
3	30		Βαρυτάδα.	39	195
3			Κομποθέκλα.	18	91
7			Πρεβέντα.	7	37
			Λουτρόν.	46	215
			Ἀμπελάκι θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Μονὴ Ἀρέδα διαλελυμένη.		
			Εἰς τὸν δῆμον Ἀμβρακίας		

Ὥρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός Οἰκ.	Κάτοικοι
			Ἁγία Παρασκευὴ, μονὴ διαλελυμένη.		
			Ὁ δῆμος τῶν Ἀνακτορίων εἶναι ὁ μόνος δῆμος τῆς Βονίτσης, οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἀνήκουσιν ἰδίως εἰς τὸ Ξηρόμερον. Τὰ προϊόντα τοῦ δήμου τούτου εἰσὶ δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, ἔλαιον καὶ βάλανοι. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν αὐτῷ 1 ῥεῦμα, 4 ῥύακες, 1 ποτάμιον, 2 λίμναι, 3 ἕλη μεγάλα, 1 ἕλος μικρὸν, 2 λιμένες, 9 δάση, 2 μεγάλα καὶ 7 μικρά. Ὑπάρχουσι δὲ εἰς Βόνιτσαν καὶ ὑγειονομεῖον, καὶ 2 σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφότερα Β΄. τάξεως· καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς, καὶ φυλακεῖον τελωνειακὸν εἰς Χελοδίβαρον· καὶ φυλακεῖον ὡσαύτως ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον τελωνειακὸν εἰς Ζαβέρδαν· καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Β΄. τάξεως εἰς Βόνιτσαν, καὶ τελωνεῖον αὐτόσε καὶ εἰρηνοδικεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΙΟΥ.		1615
7			Μύτικας, ἕδρα τοῦ δήμου.	40	158
2	30		Ζάβιτσα.	109	545
2	30		Βάρνακας.	60	326
1	30		Μερδενίκου.	31	144
	30		Κανδύλα.	79	544
			Ῥόμβου. / Βάτον. } Μοναὶ διατηρούμεναι.		
			Εἰς τὸν δῆμον Σολίου πρ.		

Ώρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι
			δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, 1 ποτ. 3 ῥύακες, 1 ἕλος, 1 λιμὴν, 4 δάση. Εἰς Μύτικαν ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΑΚΟΥ.		2863
15			Ἀστακὸς, ἕδρα τοῦ δήμου.	209	705
1	20		Δραγομέστον· ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον.	109	423
1	30		Βασιλόπουλον.	86	366
3			Βλυζανά.	37	183
3	30		Μαχαιρᾶς·	36	181
3	30		Χρυσοβίτσα.	33	186
3	15		Πρόδρομος.	57	289
3	30		Σκουρτοῦ καὶ Ῥοῦστα.	22	133
			Βυζανίτικη Μάνινα. Γαλιτσᾶ. } Θέσεις χειμεριναὶ βλαχοποιμένων.		
			Αιγοβίτσι, μονὴ διαλελυμ.		
			Εἰς τὸν δῆμον Ἀστακοῦ πρ. τὰ ἀνωτέρω· 5 ῥεύματα, 4 ῥύακες, 8 ποτάμια, 7 λίμναι, 3 ἕλη, 2 μεγάλα καὶ 1 μικρὸν, 2 λιμένες, 17 δάση, 9 μεγάλα καὶ 8 μικρά. Εἰς Ἀστακὸν ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικόν.		
			ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΙΑΔΟΣ.		1763
22			Κατοχὴ καὶ χιονοβὴ, ἕδρα τοῦ δήμου· σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.	183	842
1			Παλαιοκατοῦνα.	79	316

λία. — Σελ. 545 Μπογδάναν γρ. Μπογδάνον. — Σελ. 584 Λιβανίτιν γρ. Λιβανάτες. — Σελ. 587 Ἀλπηνοὶ γρ. Ἀλπηνός. Σελ. 587 Αὐγεία γρ. Αὐγειαί. — Σελ. 606 σολτάνος γρ. σουλτάνος. — Σελ. 614 Σουλάμπεϊ γρ. Σουλέμπεϊ. — Σελ. 614 Κραβασαρᾶς γρ. Καρβασαρᾶς. — Σελ. 614 Ζέλι γρ. Ζέλιοι. — Σελ. 618 Ἄντερα γρ. Ἄντερας. — Σελ. 619 Ἑστιαιῶτις γρ. Ἱστιαιῶτις. — Σελ. 640 Ἀπουλέϊος γρ. Ἀπυλέϊος. — Σελ. 626, 642 Καταβάθρα γρ. Καταβόθρα. — Σελ. 645 Βελέσι γρ. Βέλεσι. — Σελ. 655 Ῥοβαλιάρι γρ. Ῥοβολιάρι. — 655 Αἰτόσελον γρ. Λιτόσιλον. — Σελ. 658 Θέρμων γρ. Θέρμον. — Σελ. 659 Θούριον γρ. Κούριον — Σελ. 661 Γοργοῦς γρ. Γόργης. — Σελ. 671 Ἀπίλιος γρ. Ἀκίλιος. — Σελ. 675 Πεμφεία γρ. Πομφία. — Σελ. 681 Μακρῆν γρ. Μακρύν. — Σελ. 697 Χρυσογόνου γρ. Χρυσογένους. — Σελ. 698 Φοίτειον γρ. Φοίτιον. — Σελ. 712 Κουτσοχέρι γρ. Κουτσοχώρι. — Σελ. 714 Γαβαλοῦ γρ. Γαβαλᾶ. — Σελ. 716 Μπερπάτα γρ. Μπιρμπάτα. — Σελ. 717 Σπολάιτα γρ. Σπολαΐτα. Σελ. 720 Σαμπανίκος γρ. Σεμπανίκος. — Ῥίκι γρ. Ῥίκου. — Σελ. 708 Βρούσου γρ. Προυσοῦ. — Σελ. 720 Προσοῦ γρ. Προυσοῦ — Σελ. 725 Ζακώνια γρ. Ζακώνινα. — Σελ. 723 Μαμουλάδα γρ. Μαμελάδα. — Σελ. 723 Βρώστιανη γρ. Βρύστιανη. — Σελ. 723 Κατσιλόκαμπος γρ. Κατσιλόκαμπος. — Σελ. 724 Πακίστα γρ. Πακίστα. — Σελ. 725 Λβόρανη γρ. Λβόρινα. — Σελ. 725 Βαλβίτσινα γρ. Βιλβίτσινα. — Σελ. 731 Κορύκιστα γρ. Κοράκιστα. — Σελ. 734 Βενίανη γρ. Βινίανη. — Σελ 735 Σοβολάκου γρ. Σουβαλάκου. — Σελ. 737 Κρονία γρ. Κρανία. Σελ. 758. 764. 773 Κάρνος γρ. Κέρνων. — Σελ. 738 Ἀλυζεία γρ. Ἀλυζία. — Σελ. 738 Θούριον γρ. Θύρειον. — Σελ. 744 Θυρέον γρ. Θύρεον. Σελ. 747 Μυκρυνόρος γρ. Μακρυνόρος. — Σελ. 751 δύο (ποταμοί), τρεῖς. Σελ. 751 ὁ δὲ (Ἀχελῷος) εἰς Ἀρκαδίαν τῆς πόλεως Ἀετοῦ γρ. τοῦ χωρίου Ἀετοῦ. — Σελ. 753 Τρίφον γρ. Τρίφου. — Σελ. 764 Κανδίλι γρ. Κανδύλη. — Σελ. 768 Ζαιανίου γρ. Ζαιονίου.

